

CAPPELENS UTVALGT

Tildelt NORDISK
RÅDS LITTERATURPRIS

ROMAN | CAPPELEN

**LARS SAABYE
CHRISTENSEN**
halvbroren

Digitized by the Internet Archive
in 2024

HALVBROREN

Lars Saabye Christensen

HALVBROREN

Roman

CAPPELEN

© J.W.Cappelens Forlag 2001
Første gang utgitt i Cub-serien i 2002
Omslag ved Stian Hole
Trykt i AIT Trondheim AS, 2002
ISBN 82-02-21951-5
3. opplag

Innhold

(prolog)	7
DET SISTE MANUSKRIFTET	13
(festivalen)	15
KVINNENE	35
(tørkeloftet)	37
(leiligheten)	40
(duen)	44
(ringen)	46
(telegrafen)	59
(knappen)	67
(våren)	79
(klokken)	83
(blåsen)	97
(navnet)	101
EN KOFFERT MED APPLAUS	107
(vinden)	109
(latteren)	141
BARNUM	161
(dåp)	163
(navnet på taushet)	182
(nekrologen)	216
(den guddommelige komedie)	224
(barnums linjal)	239
(føflekken)	258
(nordpolen)	281
(danseskolen)	290
(treet)	316
(pakken)	324
(akt)	332
(labyrinten)	340

(kisten)	348
(ulykken)	361
(diskos og død)	366
(begravelse)	380
(straff)	391
(sult)	461
FETNING	523
DET ELEKTRISKE TEATER	545
(skiltet)	547
(det halve mørket)	561
(barnums divina commedia)	569
(enda et tomt bord)	581
(det siste bildet)	590
(parasoll i snø)	594
(rad 14, plass 18, 19 og 20)	603
(peau de peche)	609
(bunnfall)	616
(vikingen)	622
(skarven)	642
(tempelhof)	647
(epilog)	650

(prolog)

– Tusen takk!

Jeg stod på tærne, rakte fram armen så langt jeg kunne og fikk tilbake vekslepengene av Esther, femogtjue øre på en krone. Hun bøyde seg ut gjennom den trange luken og la den skrukkete hånden i de gule krøllene mine og lot den ligge der en stund, ikke at jeg likte det noe særlig, men det var heller ikke første gangen, så jeg begynte å bli vant med det. Fred hadde forlengst snudd ryggen til, stappet posen med kandissukker ned i lomma og jeg kunne se det på måten han gikk at han var forbanna for et eller annet. Fred var forbanna og ingenting kunne gjøre meg uroligere. Han gned skoene mot fortauet og liksom brøyta seg vei, hodet lå lavt mellom de høye, spisse skuldrene, som om han slet seg fram i sterk motvind og måtte bruke alle krefter, men dette var bare en stille ettermiddag i mai, lørdag var det også, og himmelen over Marienlyst var blank og blå og rullet sakte som et digert hjul mot skogene bak byen. – Har Fred begynt å snakke igjen? hvisket Esther. Jeg nikket. – Hva sa han? – Ingenting. Esther lo litt. – Fort deg efter broren din nå. Så han ikke spiser opp alt.

Hun trakk hånden ut av håret mitt og luktet et øyeblikk på den, mens jeg løp for å ta igjen Fred, og det er jo dette jeg husker, dette er minnets muskel, ikke den gamle damens gule fingre i krøllene mine, men at jeg løper og løper etter Fred, halvbroren min, og det er nesten umulig å ta ham igjen. Jeg er den lille lillebroren og jeg lurar på hvorfor han er så forbanna, jeg kjenner hjertets spiss i brystet og en varm, rå dunst i munnen, for jeg har kanskje bitt meg i tunga mens jeg løp ut i gaten. Jeg knytter neven rundt vekslepengene, den varme mynten, og jeg løper etter Fred, den smale, mørke skikkelsen i alt lyset omkring oss. Klokken borte på NRK er åtte over tre og Fred har

allerede satt seg på benken ved buskene. Jeg spurter alt jeg kan over Kirkeveien, det er nesten ikke trafikk, for det er lørdag, bare en likbil kjører forbi og plutselig får den motorstopp midt i krysset og sjåføren i helt grå klær kommer ut og slår og slår på panseret og banner, og inni bilen, i det avlange bagasjerommet bak setene, står det en hvit kiste, men den er sikkert tom, ingen blir vel begravet en lørdag ettermiddag, graverne har sikkert fri nå, og ligger det noen der så gjør sikkert ikke det noe heller, for de døde må ha god tid, sånn tenker jeg, jeg tenker sånn for å ha noe annet å tenke på, og den grå sjåføren, med sorte hansker, får endelig start på bilen igjen og forsvinner mot Majorstua. Jeg puster dypt i den tunge lukten av eksos og bensin og løper over gresset, forbi de små fotgjengerfeltene og trafikklysene og fortauene som er laget der inne, som en by for dverger, og en gang i året ble vi tatt med dit for å lære trafikkreglene av høye konstabler i uniformer og stramme, brede belter. Det var der, i den lille byen, at jeg sluttet å vokse. Fred sitter på benken og ser et helt annet sted. Jeg setter meg ved siden av ham og det er bare oss to her nå, denne lørdag ettermiddagen i mai.

Fred stikker en skarp bit av kandisen i munnen og suger lenge, det surkler i ansiktet hans, jeg kan se det brune spyttet som begynner å renne fra leppene. Øynene hans er mørke, nesten sorte, og de skjelver, øynene hans skjelver. Jeg har sett det før. Han er taus. Duene vagger lydløst i det matte gresset. Jeg venter. Og jeg holder ikke ut lenger. – Hva er det? spør jeg. Fred svelger og det går et rykk gjennom den magre halsen hans. – Snakker ikke med mat i munnen. Fred stapper mer kandis mellom tennene og knuser sukkeret langsomt. – Men hvorfor er du så forbanna? hvisker jeg. Fred eter opp all kandisen, krøller den brune posen sammen og pælmer den ut på fortauet. En måke kommer stupende, skremmer bort duene, snidder asfalten med et skrik og stiger mot en lyktestolpe. Fred drar luggen bakover, men den faller ned i pannen igjen og han lar den henge slik. Endelig sier han noe. – Hva var det du sa til kjerringa? – Til Esther? – Hvem ellers? Er dere på fornavn også nå? Jeg er sulten og kvalm. Jeg får lyst til å legge meg ned i gresset, sovne der, mellom duene. – Jeg tror ikke jeg husker hva jeg sa. – Det gjør du sikkert. Hvis du tenker deg litt om. – Æresord, Fred. Jeg husker ikke. – Hvorfor husker jeg det da? Når du ikke husker

det? – Jeg vet ikke, Fred. Er det derfor du er forbanna? Han legger plutselig hånden på hodet mitt. Jeg synker sammen. Hånden hans er knyttet. – Er du dum? spør han. – Nei. Jeg vet ikke, Fred. Vær litt gem, à. Vær så snill. Han lar neven ligge mellom krøllene. – Vær så snill? Tampen brenner, småen. – Ikke snakk sånn, à. Vær så snill. Han lar fingrene gli ned langs ansiktet mitt, det lukter søtt, som om han smører meg inn med lim. – Skal jeg si deg akkurat hva du sa? – Ja. Gjør det. Si det. Fred lener seg ned til meg. Jeg klarer ikke å se ham i øynene. – Du sa tusen takk.

Jeg ble egentlig lettet. Jeg trodde kanskje jeg hadde sagt noe annet som kunne vært mye verre, noe jeg aldri skulle sagt, som bare hadde sluppet ut av meg, ord jeg ikke visste fantes, horehull. Jeg hostet. – Tusen takk? Sa jeg det? – Ja. Du sa faen meg *tusen takk*! Fred ropte det, enda vi satt på samme benk, tett inn-til hverandre. – *Tusen takk*! ropte han. Jeg skjønnte ikke helt hva han mente. Og nå ble jeg enda reddere. Jeg måtte snart på do. Jeg holdt pusten. Jeg ville så gjerne si de riktige tingene, men jeg visste ikke hva jeg skulle svare, for jeg skjønnte ikke hva han mente. *Tusen takk*. Og jeg kunne heller ikke begynne å grine nå. Da ville Fred bare bli enda mer forbanna, eller kanskje le av meg, og det var nesten det verste av alt, at han lo av meg. Jeg bøyde meg mot knærne. – Og så? hvisket jeg. Fred stønnet. – Og så? Jeg tror du er dum likevel. – Jeg er ikke dum, Fred. – Og hvordan vet du det, à? Jeg måtte tenke meg om. – Mor sier det. At jeg ikke er dum. Fred satt taus en stund. Jeg turte ikke se på ham. – Og hva sier mor om meg, à? – Det samme, sa jeg fort. Jeg kjente armen hans på skulderen min. – Du juger vel ikke for broren din, sa Fred lavt. Selv om jeg bare er halvbroren? Jeg så opp. Lyset rundt oss blendet meg. Og det var akkurat som om solen var full av lyd, en høy, skingrende lyd fra alle kanter. – Er det derfor du er så sinna på meg, Fred? – Hvorfor da? – Fordi jeg bare er halvbroren din? Fred pekte på hånden min, som jeg fremdeles holdt vekslepengene i, en femogtjueøre, den var varm og klissen, som en flat pastill noen hadde sugd på lenge og gugga ut. – Hvem er det sin? spurte Fred. – Den er vår, vel. Fred nikket flere ganger og jeg ble helt varm av glede. – Men du kan godt få den, sa jeg fort. Jeg ville gi ham mynten. Fred satt bare og stirret på meg. Jeg ble urolig igjen. – Hvorfor sier du tusen takk, da? Når du får tilbake penger som er våre?

Jeg trakk pusten. – Bare sa det. – Tenk deg bedre om neste gang, greit? – Ja, hvisket jeg. – For jeg vil ikke ha en bror som driter seg ut. Selv om du bare er halvbroren min. – Nei, hvisket jeg. Jeg skal tenke meg bedre om. – Tusen takk er et drittord. Aldri si tusen takk. Skjønner? Fred reiste seg, spyttet en tjukk, brun klyse i en høy bue, og den landet med et brak i gresset rett foran oss. Jeg så en flokk med maur som krabbet mot den. – Jeg er tørst, sa Fred. Blir så jævli tørst av kandis.

Vi gikk over til Esther igjen, til kiosken i portrommet rett overfor Majorstuen kirke, den hvite kirken hvor presten ikke ville døpe Fred, og siden nektet han å døpe meg også, men det var bare på grunn av navnet mitt. Jeg stilte meg foran luken, på tå, Fred lente seg mot takrennen, løftet hånden og nikket, som om vi var blitt enige om noe stort. Esther kom til syne, smilte da hun fikk øye på meg og måtte kjenne på krøllene mine enda en gang. Fred stakk tunga så langt han kunne ut av munnen og lot som han spydde. – Og hva skal det være nå, min lille herre? spurte Esther. Jeg ristet fingrene hennes vekk fra hodet. – Saftpose. Rød. Hun så litt forundret på meg. – Ja, ja. Rød saftpose skal bli. Kan skjønne det. Hun fant fram det jeg skulle ha. Fred stod der, i skyggen, men nesten blendet han også, av det skarpe skinnet fra den hvitkalkete kirkemuren på den andre siden. Fred bare stirret på meg. Han slapp meg ikke av syne. Han så alt. Han hørte alt. Jeg la mynten fort i Esthers hånd og hun ga straks tilbake en femøre. – Vørsågod, sa Esther. Jeg så henne i øynene. Jeg stod på tå og så henne i øynene, svelget flere ganger og over oss rullet fremdeles himmelen, langsomt, som et svært, blått hjul mot skogene. Jeg pekte på femøren. – Den er vår, sa jeg høyt. Bare så du veit det! Esther ramlet nesten ut av den trange luken. – Men jøssenavn. Hva går det av deg? – Ingenting å takke for, sa jeg. Og Fred tok tak i armen min og dro meg oppover Kirkeveien. Jeg ga ham saftposen. Jeg hadde ikke lyst på saftpose. Han beit høl i hjørnet og klemte ut den røde saften i en stripe etter oss. – Ikke så verst, sa han. Du kommer deg. Jeg ble så glad. Jeg ville gi ham femøren også. – Behold den, sa han. Jeg klemte fingrene rundt den brune mynten. Jeg kunne kaste på stikka med den, hvis noen ville kaste på stikka med meg.

– Tusen takk, sa jeg.

Fred sukket dypt og jeg var redd for at han skulle bli forbanna igjen. Jeg kunne bitt av meg hele tungen og svelget den.

Men i stedet la han armen rundt meg, mens han skviste den siste dråpen fra saftposen ned i rennesteinen. – Husker du hva jeg spurte deg om i går? spør han. Jeg nikker fort og tør nesten ikke å puste. – Nei, hvisker jeg. – Nei? Husker du det ikke? Jeg husker det. Men jeg vil ikke huske det. Og jeg klarer ikke å glemme det. Jeg skulle heller ønske at Fred ikke hadde begynt å snakke igjen likevel. – Nei, Fred. – Skal jeg spørre en gang til? – Ja, hvisker jeg. Og Fred smiler. Han er ikke forbanna, ikke når han smiler sånn.

– Skal jeg drepe faren din for deg, Barnum? spør han.
Jeg heter Barnum.

DET SISTE MANUSKRIFTET

(festivalen)

Tretten timer i Berlin og allerede et vrak. Det var telefonen som ringte. Jeg hørte den. Den vekket meg. Men jeg var et annet sted. Jeg var like ved. Jeg var frakoblet. Jeg var ikke jordet. Jeg hadde ikke summetone, bare et hjerte som slo tungt og i utakt. Telefonen fortsatte å ringe. Jeg åpnet øynene, fra et flatt mørke uten bilder. Nå kunne jeg se hånden min. Den var ikke noe særlig vakkert syn. Den kom nærmere. Den tok på ansiktet mitt, prøvende, som om den hadde våknet opp med en fremmed i sengen, festet til en annen manns arm. De butte fingrene gjorde meg plutselig kvalm. Jeg ble liggende. Det sluttet ikke å ringe. Jeg kunne høre noen lave stemmer, innimellom et stønn, hadde noen allerede tatt telefonen for meg? Hvorfor ringte det fremdeles da? Hvorfor var noen på rommet mitt? Hadde jeg ikke lagt meg alene likevel? Jeg snudde meg. Jeg kunne se at lydene kom fra fjernsynet. To menn drev på med en kvinne. Hun så ikke glad ut, nærmest likegyldig. Hun hadde en tatovering på den ene rumpeballen, en sommerfugl, den var sørgelig malplassert. Lårene var fulle av blåmerker. Mennene var overvektige og bleke og hadde knapt ereksjon, men ga seg ikke, de stønnet hult mens de tok henne fra alle mulige kanter. Det var tafatt og lugubert. Kvinnens likegyldighet ble et øyeblikk erstattet av smerte, en grimase i ansiktet, da den ene av mennene dasket den slappe pikken sin over munnen hennes og slo. Hånden forsvant fra ansiktet mitt. Like etterpå var bildet borte. Hvis jeg tastet inn romnummeret mitt kunne jeg få se tolv timer pay-tv til. Jeg ville ikke se mer. Jeg husket ikke hvilket rom jeg hadde. Jeg lå på tvers i sengen, halvveis krøpet ut av dressjakken, sannsynligvis i et forsøk på å sovne på anstendig vis, avkledd og normal, men lenger hadde jeg altså ikke kommet før lyset måtte ha gått i det innerste kottet i venstre fløy av hodet. Jo, en sko stod i vin-

duskarmen. Hadde jeg selv stått der og beundret utsikten, eller tenkt på noe helt annet? Mulig. Umulig. Jeg ante ikke. Det gjorde vondt i et kne. Jeg fant igjen hånden. Det var min hånd. Jeg skjøv den mot nattbordet, og da den hang der, som en syk, sprikende fugl over en hvit rotte som blunket med et rødt, illevars-lende øye, sluttet telefonen å ringe. Hånden fløy hjem. Stillheten kom bakfra og trakk ned den stramme glidelåsen i nakken min og slikket ryggsoylen med en tunge av jern. Jeg rørte meg ikke på en lang stund. Jeg måtte komme i vater. Den grønne luftboblen måtte snart falle til ro i det kantrede kjøttet, i sjelens grop. Jeg husket ingenting. Det store viskelæret hadde vært over meg, som så mange ganger før. Det var ikke få viskelær jeg hadde brukt opp. Jeg husket bare hva jeg het, for hvem kan glemme et slikt navn: Barnum. Barnum! Hvem tror disse foreldrene de egentlig er, som dømmer sine sønner og døtre til livsvarig fengsel bak bokstavenes gitter. Kan du ikke bare bytte navn, sa noen, som ikke visste hva de snakket om. For det hjelper ikke. Navnet forfølger deg med dobbel skam hvis du prøver å kvitte deg med det. Barnum! Et halvt liv hadde jeg levd med det navnet. Det var like før jeg begynte å like det. Det var det verste. Da så jeg at jeg holdt noe i den andre hånden, nøkkelkortet, en nøytral skive plast med et visst antall hull i et bestemt mønster, som man kunne stikke inn i dørens minibank og tømme rommets konto, hvis den ikke var overtrukket av forrige gjest, som bare hadde lagt igjen avbitte negler under sengen og et søkk i madrassen etter tunge drømmer. Jeg kunne være hvor som helst. Et rom i Oslo, et rom på Røst, et rom uten utsikt. Kofferten stod på gulvet, den gamle, tause kofferten, ennå ikke åpnet, den var tom likevel, ingen applaus, bare et manuskript, noen raske sider. Jeg hadde kommet og gått. Det er meg. Kommet og gått og krabbet tilbake igjen. Men jeg kunne ennå lese. Over stolen ved vinduet hang hotellets hvite badekåpe. Og på den kunne jeg se hotellets navn. Kempinski. Kempinski! Så hørte jeg byen. Jeg hørte Berlin. Jeg hørte gravemaskinene fra øst og kirkeklokkene i vest. Langsomt stod jeg opp. Denne dagen var igang. Den hadde begynt uten meg. Nå husket jeg noe også. Jeg hadde en avtale. Det røde øyet på telefonen fortsatte å blinke. Det var en beskjed til meg. Jeg ga faen. Peder fikk heller vente. For hvem andre enn Peder kunne det være som ringte og la igjen beskjeder på dette tidspunkt? Selvfølgelig var det Peder.

Han kunne vente. Peder var god til å vente. Det var jeg som hadde lært ham det. Ingen med noe av vettet i behold har møter før lunsj den første morgenen i Berlin, bare Peder, min venn, min partner, min agent, han hadde avtaler før frokost, for Peder var blitt stueren. Klokken var to på halv ett. Tallene lyste i grønn, firkantet skrift under den døde tv-skjermen og skiftet til halv ett presis mellom to ukurante hjerteslag. Jeg lempet av meg tøyet, åpnet minibaren og drakk to Jägermeistere. De ble liggende. Jeg drakk en til og gikk ut på badet og spydde for sikkerhets skyld. Jeg kunne ikke huske sist jeg hadde spist. Bretten på dorullen var intakt. Jeg hadde ikke vært på dass engang. Så pusset jeg tennene, slengte på meg badekåpen, stakk føtten i hotellets hvite tøfler og før jeg gikk ut så jeg at telefonens røde øye fremdeles stirret mot meg, men Peder fikk vente, det var Peders jobb. Peder kunne tørrprate til rommet han satt i stod i brann.

Jeg tok heisen ned til svømmebassenget, lånte badebukse, drakk en øl og en Jägermeister til og klarte tre lengder før jeg var utslitt. Jeg ble liggende i vannskorpen. Klassisk musikk strømmet fra høyttalere jeg ikke kunne se, Bach selvfølgelig, syntetiske versjoner, urørt av menneskehånd. Noen damer lå på rygg og fløt stille. De fløt på amerikansk, med armene som vinger, og de hadde solbriller på seg, som de stadig måtte skyve opp i pannen, for å se bedre, for å møte noens blikk, for kanskje kunne Robert Downey komme skjevt langs kanten, Al Pacino på platåsko eller min gamle venn Séan Connery, da skulle jeg spandert et reallt glass på ham og sagt tusen takk for sist. Men ingen fra den etasjen av himmelen var i sikte og jeg var heller ikke mye å få øye på. Damene vippet solbrillene på plass igjen og holdt seg flytende med langsomme, blå armer, engler i klor var de, med små, oppblåste mager. Dette gjorde meg plutselig så rolig, så utslitt og rolig og nesten glad. Jeg fløt jeg også. Jeg fløt på norsk, med hendene langs siden og fingrene som skovler for å holde balansen, flyten, jeg skåtet. Nå var jeg i vater. Så var angsten der, den kom alltid like brått, selv om jeg visste den ville komme, som snø. Angsten nippet til min ro. Angsten tømte min ro. Hadde det skjedd noe i natt? Var det noen jeg måtte kjøpe blomster til, be om unnskyldning, be om forlatelse, jobbe gratis for, slikke på ryggen? Ante ikke. Alt kunne ha skjedd. Jeg var i mistankenenes vold. Jeg

veltet rundt og lagde bølger under de amerikanske damene, klatret opp de ruglete trinnene, som en pukkelrygget og tvekjønnet afrodite, hørte den lave latteren over vannet, og i det samme kom Cliff Richard ut fra garderoben, sannelig var det ikke ham, i hotellets badekåpe og tøfler. Håret hans lå som et platå på hodet og ansiktet var friskt og løftet. Han lignet en mumie som hadde rømt fra sekstitallets pyramide. Han holdt seg med andre ord godt og damene gjorde litt vesen av seg der ute, de pustet som vennligsinnete niser, selv om Cliff kanskje ikke stod helt øverst på ønskelisten deres. Men for meg var han mer enn god nok. Han fikk meg nemlig til å glemme angsten et øyeblikk, han ga meg et friminutt, ved sitt blotte nærvær, slik han også gjorde den gangen, i det livet som er vår historie, min og Freds historie, og som jeg bare kaller *den gang*, da jeg satt på rommet vårt, den gang, i Kirkeveien, med øret limt til platespilleren og hørte på *Livin' lovin' doll*, mens Fred lå stum i sengen med vidåpne øyne, han hadde ikke snakket på 22 måneder, like lenge som elefantene er drektige, ikke et eneste ord hadde han sagt siden Den Gamle døde, og alle hadde gitt opp å få ham i tale, mor, Boletta, klasseforstanderen, skoletannlegen, Esther i kiosken, Gud og hvermann, ingen fikk et ord ut av ham, og i hvert fall ikke jeg. Men da jeg løftet pick-upen og ville spille *Livin' lovin' doll* for tjuende gang, reiste Fred seg fra sengen, rev av pick-upen, gikk ned i gården og pælmet hele grammofonen i søppelkassen og begynte å snakke. Det måtte en Cliff til. Og for dette ville jeg gjerne takke ham. Men sir Cliff Richard bare gikk forbi meg i en stor bue og satte seg på ergometersykkelen mellom speilene i hjørnet og tråkket avsted mot sitt eget bilde, uten å ta innpå, som en mumie med tennisalbue. Og hånden min gled over bardisken og løftet det første den fikk tak i, gin tonic, rene sukkertøyet. Fire klokker viste tiden i New York, Buenos Aires, Djakarta og Berlin. Jeg nøyde meg med Berlin. Kvart på to. Peder svettet nå. Peder konverserte, unnskyldte, hentet øl, kaffe, sandwicher, han ringte til hotellet, etterlyste meg, la igjen beskjeder, løp rundt på pressesenteret og nikket til alle han kjente igjen og bukket for alle han ikke kjente og ga visittkortet til alle som ikke kjente igjen ham. Jeg kunne nesten høre ham si, *Barnum kommer snart, han har sikkert bare tatt en liten omvei, dere vet hvordan det er, ikke sant, de gode idéene*

kommer som oftest fra distré hoder, jeg er bare den praktiske fantasi som skal gjøre dem synlige, skål for Barnum! Jo, Peder svettet definitivt nå og det hadde han godt av. Jeg lo, jeg lo høyt på kanten av svømmebassenget på Kempinski hotell, mens Cliff Richard syklet om kapp med tre speil og de amerikanske damenes fete blikk, og like brått som angsten og latteren kom, slo en skygge ned i meg. Hva gikk av meg? Hvilken bakvendt ekstase var jeg hensatt i, hva slags svart lykke red meg? Var det den siste latter, før det skulle komme, som jeg ennå ikke visste noe om, men som jeg likevel fryktet mest av alt? Jeg frøs. Et øyeblikk vaklet jeg, på de grønne marmorflisene. Jeg sugde latteren i meg. Jeg kalte den tilbake. Dette var ikke stillheten før stormen. Dette var den stillheten som får kattene til å skake lenge før regnet faller.

Jeg dusjet og lurte en stund på om jeg skulle legge meg i solariumet. En antydning av brunfarge og ansiktsløft før møtet kunne gjort seg. Men jeg var i den tafatte og likeglade fasen. Jeg hentet en øl i stedet. Servitøren smilte såvidt da han ga meg flasken. Det slo meg plutselig hvor ung han var. Han bar hotellets uniform med en keitete verdighet, nesten trass, som et barn som har stjålet farens mørke dress. Jeg antok at han kom fra det gamle Øst-Tyskland, det var noe med den trassen som fikk meg til å tro det. Han hadde begynt den lange klatreturen i svømmehallen på Kempinski. – Mr. Barnum? sa han lavt. Han trodde åpenbart at det var etternavnet mitt. Han var ikke den eneste. Han var tilgitt. – Ja? Det er meg. – Det er en beskjed til Dem. Han ga meg en bred konvolutt med hotellets logo på. Peder fant meg uansett. Selv om jeg gjemte meg bak hjellene på Røst, fant han meg. Sov jeg i fylle-arresten, var det sannsynligvis Peder som vekket meg. Våknet jeg på Cochs hospits i Bogstadveien, var det Peder som banket på døren. Jeg lente meg mot disken. – Hva heter du? spurte jeg. – Kurt, sir. Jeg nikket mot speilene i hjørnet. – Ser du den fyren der, Kurt. Som sykler og sykler. – Ja, sir. Jeg ser ham. – Men ser du hvem det er? – Dessverre, sir. Nei. Og jeg forstod, sakte men sikkert, at jeg også var blitt gammel. – Det gjør ikke noe, Kurt. Ta med en cola bort til ham. Light. Og sett regningen på rommet mitt.

Jeg brettet konvolutten sammen fire ganger og la den i lommen på badekåpen. Hvis Peder ville ha meg til å svette også,

skulle han få ønsket sitt oppfylt. Jeg tok med ølen i badstuen og fikk plass på øverste hylle. Det satt noen der fra før, som jeg såvidt dro kjensel på, men ikke helt kunne plassere, derfor hilste jeg uten å feste blikket, bare et lite dupp med hodet, min spesialitet, min personlige gest til verden. Men de andre stirret rett på meg, uten blygsel. Jeg håpet bare det ikke var noen landsmenn til stede, dramaturger fra Norsk Film, journalister fra morosidene, pratemakere fra magasinene og andre direktører. Jeg angret straks på denne manøver, denne hete omvei, for her skulle alle nemlig være nakne og her var det både kvinner og menn. Og den som hadde et alminnelig håndkle rundt livet var en inntrenger som satte de andre i forlegenhet. Jeg var den påkledde som gjorde deres nakenhet med ett så synlig og utålelig, alle åreknutene, de flate rumpene, bilringene, hengebrystene, arrene, hudfoldene, føflekkene som kanskje var ondartete. Jeg måtte fjernc håndkleet. Det var ikke annet å gjøre. Ut kunne jeg ikke gå, for det ville avslørt min feighet og stemplet meg som suspekt, en kikker, og det var ennå tre dager igjen av festivalen. Motstrebende brettet jeg håndkleet til side og viste dem at jeg også kunne være naturlig under alle mine kostymer, at jeg hadde min nakenhet i behold. Slik satt jeg, med bena i kors, blottet i den tyske fellesbadstuen, og forundret meg over at man i dette lovlydige og humørløse landet nærmest var forpliktet til å sitte sammen, menn og kvinner, hvis man ville svette litt. I det naturlige Norge, som knapt har vridd seg ut av isbreene, ville det blitt regjeringskrise og leserbrev av sånt. Men i og med at det var påbudt var det en slags logikk i det. Det var bare én badstu på hotellet og den skulle både kvinner og menn bruke, nakne og samtidig. Hvis det var frivillig, ville det vært usømmelig. Det måtte ha noe med krigen å gjøre. Alt hadde noe med krigen å gjøre her, og jeg tenkte på konsentrasjonsleirene, den siste dusjen, hvor menn og kvinner ble adskilt, en gang for alle, av de pertentlige masseorderne, det var til og med egne leire for kvinner, Ravensbrück, og et øyeblikk, nesten opphisset, trodde jeg at dette kunne brukes til noe, dette spranget, tankespranget, fra utryddelsen til dette tilteldige møtet i badstuen på Kempinski under filmfestivalen i det nye Berlin. Men som så ofte den siste tiden, glapp det. Tanken falt av, mothaken var for sløv, og idet den gled unna, sank jeg også dypere ned i tvilen. Hva hadde jeg egentlig å stille opp med? Hvilke his-

torier var jeg mann for? Hvor mye kan man stjele før man blir tatt? Hvor mye må man lyve før man blir trodd? Hadde jeg kanskje ikke alltid vært en tviler, en alminnelig tviler? Jo, jeg hadde tvilt på det meste, for ikke å snakke om meg selv, jeg var i det hele tatt i tvil om det fantes noe som kunne kalles «meg», i dystre stunder betraktet jeg meg selv som en begrenset mengde kjøtt stabled i et visst system som gikk under navnet Barnum. Alt hadde jeg tvilt på, bortsett fra Fred, for Fred var utvilsom, han var hevet over tvil. Jeg husket det far pleide å si: Det er ikke det du ser som er viktig, men det du tror du ser. Jeg tømte flasken og nå kjente jeg igjen en av de som satt der. Det var det jeg hadde fryktet, en kjent kritiker, en gammel kjenning, jeg nevner ikke hennes navn, vi kalte henne bare Elgen, for hun minnet oss alltid om solnedgang. Hun skrev i sin tid at jeg var «en folkevogn blant Rolls Roycer», men jeg leste aldri den artikkelen, for jeg var utenfor folkeskikk da. Peder planla søksmål for trakassering, det ble heldigvis aldri noe av, men hvis hun ville duellere med metaforer hadde hun kommet til feil mann. Nå så hun i min retning og begynte på et smil og selv om hun virket langt mindre pompøs her inne enn i spaltene, som om hun var en litt bløt frukt som var skavet ut med høvel, ville jeg helst slippe å gjengjelde det smilet. Dessuten kunne det skje at jeg sa noe jeg aldri skulle sagt. Hun var mitt onde varsel. Hva varslet hun denne gangen? Jeg turte ikke tenke på det. Jeg smilte til henne. – Faen ta dere! sa jeg. Jeg bøyde meg fram over knærne og hostet kraftig. Det kunne ikke være sant. Tungen min slo seg vrang igjen. Tungen var en snubletråd. Tunga di er ei sklie, pleide Fred å si. Det var bare jeg som hadde hørt det. Faen ta dere. Elgen så forbauset opp, jeg hostet av all kraft, det var like før jeg spydde, og enda en gang kom Cliff Richard meg til unnsetning. Han kom nemlig inn i badstuen i det samme, med en cola i hånden og minnet om coveret på *Livin' lovin' doll*, ble stående noen sekunder ved timeglasset hvor sanden falt og steg, som om tiden ikke var noe man la bak seg, men til side. Så satte Cliff seg øverst, der jeg også satt. Det var trangt. Det var snart for varmt. Nålen stod på nitti. Elgen fikk nok. Hun smøg seg ut bak håndkleet sitt, med et siste blick raskt over skulderen. Lo hun? Lo hun av meg? Hadde hun en historie hun kunne fortelle langs bardiskene i kveld? Noen helte vann på steinene, det freste. Og fuktigheten ble synlig som kokende tåke. Jeg snudde meg mot Cliff.

Han svettet ikke. Han var tørr. Håret lå på plass. Han hadde en fin brunfarge. Nå kunne jeg endelig få sagt det. – Takk, sa han plutselig. For colaen. – Det er tvert imot jeg som skal takke, sa jeg. Takk. Cliff løftet flasken, smilte. – For hva da? – Din sang fikk broren min til å snakke, sa jeg. Han ble brydd et øyeblikk. – Da var det ikke min sang, men Guds kraft, hvisket Cliff.

Det ble for hett. Jeg dro med meg håndkleet og sjanglet ut, svimmel og tørst, dusjet igjen og fikk et glimt av Kurt i baren. Han nikket diskret og blunket. Han var min mann nå. Jeg tok heisen opp til rommet. Telefonen lyste fremdeles rødt. Jeg løftet av røret og slapp det ned igjen, slengte badekåpen på sengen, skiftet til dress og la en flaske fra minibaren i hver lomme. Det var mange lommer på den dressen. Jeg var bevæpnet med sprit. Så drakk jeg den siste Jägermeisteren, den ble stående som en brennende søyle fra magen til ganen, spiste en skje tannpasta og la innleggssålene på plass i de nye, italienske skoene. Jeg var klar for møtet.

Og hva kunne vel jeg vite om alt som hendte der jeg ikke var, bevegelsene som var utenfor min rekkevidde? Jeg visste det ikke. Jeg var ennå i uvitenhet, i mistankens vold, og jeg ville ikke vite det, der jeg stod i den langsomme heisen med speil på alle vegger, selv i taket var det speil. Jeg ville bare være i dette øyeblikket, en samtidig mann som tok ett sekund av gangen, sperret inne i det minste av alle tidsrom, der det bare var plass til meg. Jeg fikk et glimt av ansiktet mitt i speilene og tenkte på et barn som ramler, reiser seg igjen og først begynner å skrike når han ser de forskrekkete og bekymrete menneskene rundt seg, som en forsinket smerte, ekkoet av et sjokk. Jeg rakk å drikke en vodka. Så åpnet en hvithåret portier døren og ville følge meg ut med paraply. Jeg ga ham fem mark for å la være. Han så bedrøvet på seddelen før den plutselig var borte mellom de glatte, grå fingrene og det var umulig å se om jeg hadde fornærmet ham, ved å gi for mye, eller altfor lite. Han lignet en tjener fra kolonitiden. Det var han som trakk i trådene på Kempinski hotell. Det var han som brettet dorullene. Jeg kom ut på den røde løperen som allerede var slitt i kantene. Fire sorte limoer med sotete vinduer stod parkert ved fortauskanten. Ingen var til meg. Det er et gammelt ordspråk i bransjen: *No limo, no deal*. Jeg ga faen. Vodkaen sved bak tungen. Jeg tente en sigarett. To fjernsynsteam, CNN og NDR, ventet på at noe

skulle skje. Et tynt lag av regn lå over Berlin. Lukten av aske. Den ville støyen fra byggeplassene. Heisekranene dreide sakte rundt, såvidt synlige under de lave skyene. Det så ut som om Gud lekte med mekano. Enda en limo, et langt, hvitt lokomotiv med amerikanske vimpler, stanset rett foran hotellet, og ut steg en kvinne med den retteste ryggen jeg noensinne hadde sett. Nitten paraplyer kom henne til unnsetning. Hun lo og den latteren var dynket i whisky, smurt inn med tjære og pusset med grovt sandpapir. Hun fortsatte å le og begynte på den røde løperen mens hun vinket med en slank hånd som smøg seg med en lommetyvs eleganse mellom dråpene utenfor de sorte paraplyenes rekkevidde. Og ingen kunne gå på en rød løper som henne. Det var Lauren Bacall. Det var ingen andre enn Lauren Bacall. Hun var tilstede i sin egen kropp, nærværende i hvert eneste gram. Hun fylte den til fingertuppene, til øreflippene, til øyebrynene. Paraplyene vrengte seg over henne når hun skjøt haken frem. Hun hadde nettopp invadert Tyskland. Og jeg ble stående, skrudd fast til dette elektriske synet: Lauren Bacall som går sakte og suveren forbi meg og jeg står i dragsuget etter henne, og dette er som et omvendt varsel, et speilvendt deja vu: Jeg ser det for meg, Rosenborg kino, rad 14, sete 18, 19 og 20, *The Big Sleep*, Vivian sitter i midten, det er nært og klart, jeg kan til og med kjenne den nye høyhalseren som klør i nakken, jeg kan høre Lauren Bacall som hvisker til Humphrey Bogart, med den stemmen som gir oss gåsehud i munnen og urolig ryggmarg, *A lot depends on who's in the saddle*, og Peder og jeg legger armen rundt Vivian på likt, hånden min kommer borti Peders fingre, ingen av oss sier noe og Vivian smiler, smiler for seg selv, og lener seg bakover, mot armene våre. Men når jeg snur meg mot henne ser jeg at hun gråter.

Og nå stod jeg i regnet i Berlin, ved siden av den røde løperen, utenfor Kempinski hotell. Noe hadde skjedd. Noen ropte fremdeles og jeg hørte ikke en lyd. Lampene var slukket, kameraene skrudd av, limoene hadde kjørt andre steder. Den samme portieren tok forsiktig i armen min. – Er alt i orden, sir? – Hva? Ansiktet hans kom nærmere. Alle må bøye seg ned mot meg. – Sir, er alt i orden med Dem? Jeg nikket. Jeg så meg om. Heisekranene stod stille, Gud gadd ikke leke med mekano lenger, eller kanskje det bare var skyene som fór over himmelen i motsatt retning og fikk det til å se slik ut. – Sikker, sir? Sigaretten fløt i ren-

nesteinen. Noen hadde mistet et fotoapparat. Det lå der og spolte tilbake. – Kan du skaffe en drosje? – Med glede, sir. Han blåste i en fløyte han hadde holdt klar i hånden. Jeg fant fram en seddel, den ville jeg gi ham, han fortjente den. Men han ristet på hodet og så en annen vei. – Bare behold den, sir. Jeg stakk pengene fort i lommen igjen. – Tusen takk, sa jeg.

Drosjen kom, portieren åpnet døren for meg. Det luktet krydder eller røkelse i bilen. Et bønneteppe lå sammenrullet i forsetet. – Zoo Palast, sa jeg. Sjøføren snudde seg fort og smilte. En gulltann skinte midt i den sorte munnen. – Skal jeg stanse ved Dyrehagen? Jeg måtte også smile. – Nei, ved Festivalsenteret. Det er morsommere dyr der.

Det tok en halv time dit. Det hadde tatt fem minutter å gå. Jeg tømte en konjakk og sovnet. I søvne så jeg et bilde: Fred som trekker en kiste på snøen i bakgården. Sjøføren måtte vekke meg. Vi var der. Han lo. Nå hørte jeg den. Det var den barmhjertige latteren. Gulltannen blendet meg. Jeg betalte langt mer enn jeg behøvde og han trodde kanskje det var en misforståelse, at jeg var en turist som ikke kunne telle eller en beruset kinosjef i for dyr dress. Han ville gi meg penger tilbake, den ærlige muslimen i Berlin, men jeg var allerede ute på fortauet, mellom ruiner og katedraler, mellom aper og stjerner. Noen ville straks selge meg en skinnjakke. Jeg skjøv dem unna. Det sluttet å regne. Heisekranene fortsatte sine langsomme sirkler og himmelen over Berlin var plutselig blank og nesten gjennomsiktig. En kjølig sol stod rett i øynene mine mens en flokk duer lettet på likt og hakket lyset istykker.

Jeg gikk inn på Festivalsenteret. To bevæpnede vakter sjekket akkrediteringskortet med det lille bildet, tatt kvelden før, *Barnum Nilsen, screenwriter*, stirret litt for lenge på ansiktet mitt og slapp meg gjennom sikkerhetssonen, den hellige porten mellom de som er med og de som ikke er med. Nå var jeg med. Folk løp om hverandre som gale, med hendene fulle av øl, brosjyrer, kassetter, mobiltelefoner, plakater og visittkort. Kvinnene var høye og magre, med oppsatt hår, briller i snor rundt halsen og stramme, grå skjørt, som om alle kom rett fra samme butikk. Mennene var stort sett fete, kortvokste, på min alder og hjerte-flimmeret spant i de blodskutte blikkene, vi lignet hverandre til forveksling og minst én av oss ville dø før denne dagen var over. På en storskjerm ble traileren til en japansk gangsterfilm vist.

Den estetiske volden var visst på vei inn. Å drepe langsomt var godtatt. Noen ga meg et glass sake. Jeg drakk. Jeg fikk påfyll. Jeg teppebombet leveren. Bille August ble intervjuet av australsk fjernsyn. Skjorten hans var like hvit. Ingen hadde hvitere skjorter enn Bille August. Det skulle de spurt ham om. Hvor mange hvite skjorter har De? Hvor ofte skifter De skjorte? Et annet sted stod Spike Lee og gestikulerte foran et kamera. Og gjennom alt dette kom Peder stormende, slipsknuten hang midt på magen, munnen beveget seg hele tiden, det så ut som om han hyperventilerte eller bare prøvde å sette ny rekord i passiv røyking. Det var ikke umulig at det var Peder som døde i løpet av denne kvelden. Han stanset rett foran meg og hev etter pusten. – Javel, sa han. Du har sprukket. – Jeg har aldri vært tett. – Hvor full er du? – Fem og en halv. Peder lente seg nærmere, nesen hans vibrerte. – Fem og en halv? Dette ser heller ut som straffeporto, Barnum. – Ikke tale om. Jeg har kontrollen. Jeg lo. Jeg likte når Peder brukte de gamle vitsene våre. Men Peder lo ikke. – Hvor faen har du vært? – I badstuen. – I badstuen? Vet du hvor lenge vi har sittet her og ventet på deg? *Vet* du det? Peder ristet armen min. Han var ute av balanse. – Jeg har faen meg sagt så mye pent om deg at jeg er faen meg like ved å spy! Han begynte å trekke meg innover mot den skandinaviske avdelingen. – Slapp av, sa jeg. Jeg er her nå. – Kan du ikke få deg mobiltelefon, for helvete! Som vanlige folk! – Jeg vil ikke ha hodekreft, Peder. – Så skaff deg en personsøker! Jeg skal faen meg personlig kjøpe en personsøker til deg! – Tror du de virker i badstu? – De virker på månen! – Du finner meg uansett, du, Peder. Han stanset plutselig og så lenge på meg. – Vet du hva? Du ligner faen meg mer og mer på den gærne halvbroren din! Og da Peder sa det eksploderte øyeblikket, min bunkers, og tiden kom mot meg fra alle kanter. Jeg tok tak i jakken hans og presset ham opp mot veggen. – Aldri si det en gang til! Aldri! Peder så himmelfallen på meg og hadde sake nedover buksene. – Faen, Barnum. Jeg mente det ikke sånn. Jeg tror noen begynte å legge merke til oss. Det var et raseri i meg som jeg knapt kunne kjenne igjen. Det gjorde nesten godt. Det var noe å gå på. – Jeg driter i hva du mener! Men sammenlign meg aldri med Fred! Skjønner? Peder forsøkte å smile. – Jeg skjønner! Slipp meg nå, Barnum. Jeg måtte vente litt. Så slapp jeg Peder. Han stod helt stille langs veggen, forundret og brydd.

Sinnet gled av meg og etterlot seg ikke annet enn skam, angst og forlegenhet. – Jeg vil bare ikke bli minnet om ham, sa jeg lavt. – Beklager, hvisket Peder. Det var ubetenksomt sagt av meg. – Det er i orden. Vi glemmer det. Unnskyld. Jeg tok fram lommetørkleet og prøvde å gni den japanske alkoholen av buksene hans. Peder rørte seg ikke. – Skal vi gå på det møtet snart, sa han. – Hvem er det? Peder sukket. – To dansker og en engelskmann. – Morsomt. Er det en vits. To dansker og en engelskmann. – De har kontorer i London og København. De var ganske tungt inne i *På tur med miss Daisy*. Jeg fortalte deg dette i går, Barnum. Jeg hadde sølt sake på skoene hans også. Jeg stod på kne og pusset dem så godt jeg kunne. Peder begynte å sparke. – Ta deg sammen! hveste han. Jeg rettet meg opp. – Hva vil de egentlig? – Hva de vil? Hva tror du? Treffe deg, selvfølgelig. De *elsker* Vikingen. – Tusen takk, Peder. Smisker vi to også nå? – Nei. Nå går vi, Barnum.

Vi gikk. Det ble mindre med folk etter hvert. Det var typisk at den norske standen lå lengst unna, i et hjørne, vi hadde ennå ikke kommet over *Fiskerlivets farer*, selve grunnstenen i den norske melankoli, og den skjøv oss til utkanten av Europa og festivalen. Det var en hel ekspedisjon å komme seg til Norge. Peder så svært bistert på meg. – Du høres faen meg ut som en hel minibar når du går. – Den er snart tom, Peder. Jeg skrudde opp en whisky og drakk den. Peder holdt meg i armen. – Vi trenger dette, Barnum. Det er alvor. – *Miss Daisy*? Var ikke det egentlig en real drittfilm? – Drittfilm? Vet du hvor mange nominasjoner den fikk? Dette er store gutter. Større enn oss. – Hvorfor har de giddet å vente i tre timer da? – Jeg sa det, Barnum. De elsker *Vikingen*.

De satt ved et bord i et avlukke innenfor baren. De var i begynnelsen av tredveårene, hadde skreddersydde dresser, solbriller i brystlommen, hestehale, ring i øret, store mager og små blikk. De var tidens menn. Jeg hadde allerede begynt å mislike dem. Peder trakk pusten og skjøv slipsknuten oppover. – Og du er grei, høflig og edru, Barnum? – Og genial. Jeg klappet Peder på ryggen. Han var helt våt. Så gikk vi inn til dem. Peder slo hendene sammen. – Her har vi vår dypt savnede venn! Han rottet seg bort i dyrehagen i sted. Så ikke forskjell. De reiste seg. Smilene ble slått på. Peder hadde snakket seg ned til platthetene og klokken var ennå ikke tre. Den ene dansken, Torben, bøyde seg over askebegeret hvor to sigarer lå og døde. – Er Barnum et

pseudonym eller ditt riktige navn? spurte han. – Det er mitt riktige navn. Men jeg bruker det som pseudonym. Det ble litt latter av dette og Peder forsøkte å løfte glassene, men dansken ga seg ikke så lett. – Er det fornavnet eller etternavnet ditt? – Begge deler. Kommer an på hvem jeg snakker med. Torben smilte. – Var ikke Barnum en amerikansk svindler? *There's a sucker born every minute*. – Feil, sa jeg. Det var en bankmann som sa det. David Hannum. Men det var Barnum som sa: *Let's get the show on the road*. Peder klarte endelig å kile inn en skål. Vi klinket og det var den andre dansken, Preben, sin tur til å lene seg over bordet. – Vi simpelthen elsker *Vikingen*! Et vidunderlig manuskript. – Tusen takk, sa jeg og tømte snapsen. Bare synd det aldri ble noen film. Peder grep ordet. – Nå skal vi ikke henge oss opp i detaljer. – Jo, det synes jeg vi skal. Peder sparket meg under bordet. – Nå ser vi fremover, sa han. Nye prosjekter. Nye idéer. Jeg var like ved å reise meg og klarte det ikke. – Men hvis dere synes manuskriptet er vidunderlig, hvorfor lager dere ikke filmen? Peder så ned og Torben vred seg et øyeblikk på stolen, som om han satt på en diger tegnestift. – Hvis vi hadde fått Mel Gibson i hovedrollen ville det kanskje gått. Den andre dansken, Preben, lente seg mot meg. – Dessuten er action *out*, sa han. Action er *old fashioned*. – But what about vikings in outer space? spurte jeg. En av telefonene ringte. Alle grep etter hver sin, som litt trette revolvermenn. Tim, engelskmannen, vant. Det var snakk om noen høye tall og et par like høye navn ble nevnt i forbifarten, Harvey Keitel, Jessica Lange. Det var ikke annet å gjøre enn å smile til hverandre og drikke opp. Jeg klarte å reise meg og gikk på do. Jeg tømte en gin, lente pannen mot veggen og forsøkte å finne ut hva jeg skulle melde. Jeg ville ikke gi dem det jeg hadde. Jeg var den blanke manusforfatteren de hadde ventet på i tre timer. Speilbildet fra heisen stod plutselig klart for meg. Det var ikke noe vakkert syn. Det ødelagte øyelokket gled ned, tungt. Jeg prøvde å finne et øyeblikk som jeg kunne gjemme meg i. Jeg fant det ikke. Da jeg kom tilbake hadde Peder byttet ut snapsen min med kaffe. Jeg bestilte en dobbel snaps. Tim satt klar med en time-manager, tykkere enn bibelen på Kempinski hotell. – Som du skjønner, Barnum, står du høyt på listen vår over manusforfattere vi gjerne vil samarbeide med. Peder smilte fra øre til øre. – Har dere noen konkrete prosjekter? spurte jeg. – Vi vil gjerne høre

hva du har med deg. – Dere først, sa jeg. Så vet jeg liksom litt mer om hvor landet ligger. Tim flyttet blikket langsomt fra meg til danskene. Peder svettet voldsomt igjen. – Barnum liker å kaste ball, sa han fort. Det lød så meningsløst at jeg ikke klarte å la være å le. Jeg lo høyt. Barnum liker å kaste ball. Peder sparket meg en gang til på leggen. Vi var som et gammelt ektepar nå. Snapsen stod plutselig foran meg. Torben tok over. – Okay, Barnum. Vi kaster gjerne ball. Vi vil gjøre *Villanden*. Action er som sagt ute. Publikum er interessert i de nære tingene, ikke sant? Familien, for eksempel. Derfor *Villanden*. Peder satt og stirret på meg uavbrutt. Det var høyst enerverende. – Dette er noe for deg, Barnum, sa han til slutt. Hva? Du snur det stykket til film på et par måneder, ikke sant, Barnum? Men ingen hørte på Peder nå. – Skal det være en norsk produksjon? spurte jeg. Eller skandinavisk? – Større, sa Torben og smilte. Amerikansk. Keitel. Lange. Robbins. Det er ikke noe i veien for å hente inn Max eller Ghita. Men dialogen går på engelsk. Ellers blir det ikke penger. – Og så må vi oppdatere litt, sa Preben raskt. Vi legger handlingen til vår tid. *Villanden* i nittiårene. – Hva skal det være godt for? spurte jeg. – Klart vi legger handlingen til nåtid, sa Peder. Vi er ikke interessert i kostymefilm, er vi vel? Det var stille et øyeblikk. Jeg fant enda en snaps. Tim hvisket noe til Preben, som snudde seg mot meg. – Vi tenkte oss noe sånt som *Rainman* møter *Høstsonaten*, sa han. Jeg måtte lene meg nærmere. – Unnskyld? Hvem møter hva? – Vi vil bare vise Ibsens genialitet, sa Torben. Nemlig hans tidløshet. – Tidløshet? *Miss Daisy* møter *En handelsreisendes død*, liksom? Det lugget litt i Torbens blikk. De andre lo kort. Peder holdt ikke ut lenger. Han prøvde å finne tonen. – Noen som vil ha noe å spise? spurte han. Ingen svarte. Peder begynte å røyke. Han hadde sluttet i åtte år. Torben foldet hendene og så på meg over knokene. – Og hvilken ball har du å kaste, Barnum? – Pornofilm, sa jeg. – Pornofilm? – Jeg satt på rommet mitt i morges og så pay-tv. Og det slo meg hvor talentløse og tafatte disse pornofilmene er. Ingen dramaturgi. Håpløse karakterer. Skrekkelig casting. Usedvanlig skral dialog. Frastøtende scenografi. Torben ble utålmodig. – Du mener *erotisk* film, ikke sant? – Neida. Jeg mener porno. Hard porno. Med bra story, interessante karakterer og sylskarp dramaturgi. Aristotelisk oppbygning til orgasmen. Porno for et moderne publikum. For kvinner så vel

som menn og alle oss andre. Det er *Nora* møter *Deep Throat*. Det er tidløst.

Engelskmannen reiste seg først. Danskene fulgte etter. De tok Peder i hånden. Det ble byttet visittkort. – Vi holder kontakten, sa Peder. Barnum kan ha ferdig et draft i løpet av et par måneder. – Minn ham om at det er Ibsen, sa Torben. Og ikke pay-tv. Peder lo høyt. – Ingen fare! Jeg har Barnum under kontroll.

De store guttene gikk. Vi ble sittende. Peder var tagal. Peder er den eneste jeg sier det om. Når Peder valgte å være taus, var han nemlig tagal. Nå var han tagal som aldri før. Jeg har lært å leve med det. Er det noe jeg kan, så er det å være sammen med tagale mennesker. Det er bare å holde kjeft selv og se hvem som sier noe først. Peder tapte. – Men det gikk jo riktig fint, sa han og så på meg. Du kom tre timer for sent og da du endelig kom var du uforskammet, bakfull og tomhendt. Fullstendig tomhendt. Det er utrolig. Skål, Barnum. Vi drakk litt og det var min tur til å si noe. – Tror du Meryl Streep vil spille anden? spurte jeg. Peder så en annen vei. – Du er på kanten nå, Barnum. Herregud. Aristotelisk porno! – Hva mener du med *på kanten*? – Det vet du godt. – Nei, jeg vet det ikke godt. Peder snudde seg brått mot meg igjen. – Jeg har sett det før, Barnum. Jeg har sett deg falle. Og jeg gidder ikke følge deg lenger. Jeg reiste meg. Jeg ble plutselig urolig. Det var det ansiktet fra heisen som vendte tilbake, en hel kube av ansikter som ble tredd på meg, ett etter ett. – Faen, Peder. Jeg hater måten de snakker på. *Rainman* møter *Høstsonaten*. Alt det drittet de får seg til å si. Jeg bare hater det. – Jada, jada. Jeg hater det, jeg også. Men får jeg fin fornemmelse for det? Det er sånn de snakker. Alle snakker sånn. *Graduate* møter *Alene hjemme* og *Waterfront* møter *Pretty Woman*. Vi kommer til å snakke sånn en dag, vi også. Peder satte snapsen fra seg, hvilte hodet i hendene og ble tagal igjen. – Jeg møtte Lauren Bacall, sa jeg. Peder så langsomt opp. – Hva er det du sier? Jeg satte meg igjen. Jeg måtte sitte når jeg skulle fortelle dette. – Jeg sa Lauren Bacall, sa jeg. Jeg var nesten borti henne. Peder trakk stolen nærmere og smilte såvidt. – *Vår* Lauren Bacall? – Peder, da. Finnes det noen andre enn vår Lauren Bacall? – Selvfølgelig ikke. Beklager. Jeg er ikke helt meg selv. Jeg så nettopp tre pengesekker forlate rommet. Jeg tok hånden hans, den var varm og urolig. – Hvordan så hun ut? hvisket han. Jeg tok meg god tid. – Som en sfinks, sa jeg. Som en blå

sfinks som har revet seg løs fra flomlysets sokkel. – Bra, Barnum. – Det regnet og hun ble ikke våt, Peder. – Jeg ser det for meg, Barnum. Jeg tror Peder også drømte seg avsted noen sekunder. Da ble Peder helt barn i ansiktet og jeg kunne tydelig se gåsehuden mellom skjortesnippet og øret, som om den hadde grodd fast der, den kvelden på Rosenborg kino, rad 14, da vi la armen på likt rundt Vivian, idet Lauren Bacall sa, med den hese, opphissende røsten: *Nothing you can't fix*.

Og så var det som om han kom tilbake og han var plutselig blitt eldre. En kraftig rynke jeg ikke hadde lagt merke til før stod på skrå ut fra det venstre øyet, midt i viften av furer som allerede var der, og lagde en ubalanse i ansiktet som nesten fikk hodet hans til å bikke over. Peder og jeg begynte å ligne på hverandre. – Vivian ringte forresten, sa han. Jeg tror hun er bekymret for Thomas. – Vivian har alltid vært bekymret. Peder ristet på hodet, sorgmodig. – Jeg synes vi skal kjøpe med noe fint til Thomas, sa han. Jeg forsøkte å smile. Det gikk dårlig. – Klart det, lo jeg. Du husker vel hva de store guttene sa? Det er familien som gjelder nå. Peder fordypet seg i et glass og var tagal en stund. – Alle synes du er en drittsekk, hvisket han til slutt. Jeg hørte at han sa det, men ordene nådde ikke fram. – Alle? spurte jeg. Peder så på meg nå. – Jeg kan ikke komme på noen i farten som ikke synes det, sa han. – Thomas også? Peder snudde seg en annen vei. – Thomas er en stille gutt, Barnum. Jeg vet ikke hva han forstår. Jeg tente en sigarett. Jeg var sår i munnen. Jeg la hånden over Peders fingre. – Kanskje vi kan spleise på noe til ham? Noe skikkelig fint. Hva? – Klart det, sa Peder.

Seinere trakk vi over i festivalbaren. Det var der bransjen hang. Peder mente vi måtte være synlige. Han sa det slik. Vi måtte være på banen, på hogget, på rett sted og til rett tid. Vi spiste noen fete pølser for å holde balansen. Vi drakk kontrastvæske med is. Vi ble synlige. Det var visst snakk om Sigrid Undset igjen og om hvorvidt en mannlig regissør i det hele tatt kunne være i stand til å lage film av Kristin Lavransdatter. Dette var eliten. Jeg blandet meg ikke. Jeg blandet bare drinker og tenkte på Thomas. Jeg var drittsekken. Jeg skulle kjøpe en svær gave til ham, jeg skulle kjøpe en hel mur han kunne skrive på og en heisekran fra Berlin. Jeg skulle ta med meg Guds mekanosett, slik at Thomas, Vivians sønn, kunne skru sammen himmelen på nytt. Stemmene kom fra alle kanter nå. Jeg drakk meg ned.

Hvis jeg lukket øynene forsvant alle lydene, som om synsnerven var koblet til ørets labyrint, men det var lenge siden jeg trodde verden forsvant også, så lekende lett, bare jeg lukket øynene godt nok. Helst ville jeg at begge delene skulle forsvinne, både lydene og den verden som lydene oppstår i. Da jeg åpnet øynene kom nemlig kritikeren fra badstuen bortom, hun som var mitt onde varsel. Hun hadde allerede fått festivalblikket, kyklope med promille. Hun strøk selvfølgelig Peder langs ryggen. – Har dere noe å skrive hjem om, da, gutter? Bortsett fra at Barnum spanderer cola på Cliff i badstuen? Peder beveget hodet flatt, som om det var farlig trangt under taket. – For tidlig å si, sa han. Men lunt brenner. Skriv at Miil og Barnum er på banen. Elgen la hele kjolen mot ham. Jeg var like ved å bestille snorkler. – Har dere kupé på Kristintoget? Skal Barnum oversette manuset fra svensk, kanskje? Peder la hånden hennes til side. – Hvis Kristin Lavransdatter blir champagne, sa han, så lager vi tungtvannet. Elgen lo kort og brettet seg bakover for å få med alt som var i bunnen av det brede konjakkglasset. – Si noe mer, da, gutter. Gamle metaforer har vi nok av. – Tenk deg *Elgen* møter *Solnedgang*, sa jeg. Hun snudde seg sakte mot meg og lot som om hun først nå ble klar over at jeg stod der. Det ble hun selvfølgelig ikke. Hun hadde sett meg hele tiden. Hun skar en langsam grimase. – Vi tipser deg når tiden er inne, sa Peder fort. Eksklusivt. Men hun fortsatte å se på meg. – Sier vi avtale, da. Hils Cliff, Barnum. Elgen lente seg plutselig tett inntil øret mitt. – Faen ta dere, hvisket hun.

Så forsvant hun i den bratte tåken mot toalettene. Peder begynte å dra i jakken min. – Sa hun Cliff i badstuen? Cliff og Barnum i badstuen? – Det er fellesbadstu i Tyskland, Peder. Tror du det har noe med krigen å gjøre? – Hva er det du snakker om? Var du i badstuen med Cliff? – Elgen satt der først. Det er første gangen jeg har sett henne naken. – Det vil jeg helst slippe å høre, Barnum. – Hun lignet en bløt pære. – Hva var det hun hvisket til deg? – Bare mitt gamle slagord. Faen ta dere. Peder himlet med øynene og sank sammen igjen. – Ikke tirr henne til å skrive mer tøys om deg, Barnum. Det er det siste du trenger.

Når Peder en sjelden gang ble full pekte alt nedover på ham, håret, rynkene, munnen, fingrene, skuldrene. Alkoholen hang som et søkke i kroppen hans. Hele Peder skrånet mot skoene.

Jeg kunne sagt til ham at vi nesten var gamle nå, at vi var to merkelige kompiser som hadde delt alt her i livet og nå satt igjen med bare halvparten av det meste. Og så kunne jeg, med et smil, strøket en finger forsiktig langs den dypeste rynken i ansiktet hans.

– Det siste jeg trenger, sa jeg, er at du sier hva som er det siste jeg trenger.

– Det siste vi trenger er en drink, sa Peder.

Han rakte en arm i været, men den falt også og ble liggende mellom askebegre, våte servietter og flasker. Noen sang på norsk ved et bord hvor det heldigvis ikke var plass til flere. Det nærmet seg rulletekstene. De siste drinkene vi trengte kom. Peder løftet glasset med begge hender. – Skål på deg, Barnum. Da har vi jo egentlig ikke særlig mer å gjøre her i Berlin. Bortsett fra å kjøpe gave til Thomas. Eller har du glemt det også allerede? Jeg så ned og husket plutselig hva jeg hadde i kofferten på hotellrommet. – Jeg har med et manus, sa jeg. Peder satte drinken stille fra seg. – Og det sier du først nå? At du faen meg har med et manus? – Ble du ikke glad, Peder? – Glad? For helvete, gi meg noe, Barnum! Et aldri så lite hint. En tittel! – *Nattmannen*, sa jeg. – *Nattmannen*, sa Peder og smilte. – Må du si alt to ganger? – Hva handler det om? Pitch meg, Barnum! Jeg måtte smile. Det var sånn vi snakket nå. Pitch meg. Fyll meg ut. Gi meg noe. – Familien, sa jeg. Hva ellers? Peder grep hodet sitt med begge hender og ristet det. – Hvorfor sa du ikke noe på møtet? Hvorfor i helvete tok du ikke manuset med på møtet! – Fordi du vekket meg, Peder. Han slapp hodet sitt og det kantret mot skuldrene. – Vekket jeg deg? – Ja, Peder. Du ringer og vekker meg og legger på og det er beskjeder til meg overalt. Jeg får knapt være i fred i badstuen, Peder. Jeg hater det. Og du vet det. – Jeg vet det, Barnum. – Jeg hater å bli mast på. Jeg har blitt herset med og mast på hele livet. Alle har herset med meg. Jeg er rett og slett lei, Peder. Han var blitt helt tom i øynene. – Er du ferdig nå, Barnum? – Ikke mas, sa jeg. Peder kom nærmere og forsøkte å rette seg opp. Han tok meg nesten i hånden. – Det er ikke jeg som har ringt, hvisket han. Og jeg har ikke lagt igjen noen beskjeder til deg.

Og i det samme han hadde sagt det ble jeg klar og frossen og alt rundt meg stod og skalv, heslig og nært. Jeg visste det. Alt jeg hadde utsatt, skjedde nå. Jeg gikk. Peder forsøkte å holde

meg igjen. Han klarte det ikke. Jeg gikk ut i den berlinske natten. Det snødde, et flimmer mellom lysene og mørket. Jeg hørte dyrene som skrek inne i dyrehagen. Jeg gikk mellom ruinene og forbi restaurantene som aldri stengte, til Kempinski hotell, hvor de samme limousinene stod på rad og rekke som ombygde likbiler i en håpløs kø, og den gamle, hvithårete portieren åpnet den tunge døren og hilste med hånden til luen og smilte overbærende og jeg tok heisen opp til rommet, låste meg inn og så at værelsespiken hadde vært der og gjort i stand, skiftet håndklær, tøfler og badekåpe og telefonen lyste ennå rødt, jeg rev av røret, men fikk bare en fremmed summetone og da så jeg konvolutten, den jeg hadde brettet sammen og lagt i lommen på den andre badekåpen, den lå på skrivebordet ved siden av et fruktfat og en flaske med festivalens rødvin. Jeg slapp røret og gikk bort dit. Jeg åpnet konvolutten og trakk ut et ark. Jeg satte meg på sengen. Det var en fax, og øverst kunne jeg lese hvor den var sendt fra: Gaustad Sykehus, divisjon psykiatri, samme morgen, klokken 7.41. Det var mors håndskrift, bare to skrå linjer, skjelvende bokstaver. *Kjære Barnum. Du vil ikke tro det. Fred har kommet tilbake. Kom hjem så fort du kan. Mor.*

Jeg leste de to linjene en gang til og reiste meg sakte, nesten rolig, hendene mine som løftet arket var helt stille, ja, hendene mine var stille, og jeg kastet et blikk over skulderen, fort, slik jeg alltid pleier å gjøre, som om jeg trodde at det stod noen der, i skyggen ved døren, og holdt øye med meg.

KVINNENE

(tørkeloftet)

Det er tirsdag, 8. mai, 1945, og Vera, vår mor, står innerst på tørkeloftet i Kirkeveien og hekter ned tøyet, som er blitt tørt og mykt i løpet av natten der oppe. Det er tre par ullsokker som kan legges bort for godt nå, to grønne badedrakter med knappeåpning og nakkestropp som de ennå ikke har brukt, tre brystholdere, et hvitt lommetørkle og ikke minst de tre tynne kjolene og lyse overdeler i rayon, som har ligget så lenge i skapet på soveværelset at de nesten er falmet av mørket. Vera har ikke turt å henge tøyet ut i gården, så mye har skjedd i disse dagene, i disse årene, om ikke noen skulle stjele klærne deres også, nå, i siste liten. Og hun skynder seg, hun er utålmodig og kan ikke være rask nok, for hun skal ut og feire freden, seieren, alt skal hun feire, livet, våren, sammen med Boletta og Den Gamle, og kanskje Rakel har kommet hjem også, nå som det er fred, nå som det er over. Og hun ler stille mens hun strekker seg etter de slake snorene som er ru mot fingrene og lett å stikke seg på hvis hun ikke er litt forsiktig. Det er Vera, vår mor, som står slik, alene på tørkeloftet, hun ler og slipper treklypene ned i den vide forklelommen og legger plagg etter plagg pent i den flettete kurven ved siden av seg. Hun er varm og uten tanker, hun er bare fylt, til randen, av en stor og besynderlig glede, som ikke ligner på noe hun har kjent før. For hun er ny nå. Det har vært krig i fem år og hun blir tyve til sommeren og det er nå, akkurat nå, livet hennes begynner, bare hun får disse klærne ned, og hun lurer på om hun skal la ullsokkene bli, men ombestemmer seg straks, det kan ikke henge vask til tørk på en slik dag, selv ikke øverst på tørkeloftet. Vera må hvile seg et øyeblikk, spenner ryggen i en bue, bøyer hodet bakover og nyter lukten av det rene tøyet, av de tre kjolene. Hun ler igjen. Hun puster håret vekk fra pannen. I hjørnet under kokssjakten sitter en grå due

og kurrer. Hun kan såvidt høre rop og sang og musikk fra gate-
ne. Vera strekker seg mot klessnoren og skal hekte ned den siste
kjolen, hennes blå kjole, som hun heller ikke har rukket å bruke
ennå, og akkurat da, idet hun klemmer den ene treklypen løs og
holder kjolen på plass med den andre hånden slik at den ikke
skal subbe nedi det støvete gulvet, hører hun skritt bak seg, de
nærmer seg langsomt og Vera tror et øyeblikk at det er Rakel
som er tilbake og nå har hun løpt gjennom alle gangene for å
treffe henne, men det er sikkert Boletta som har mistet tålmo-
digheten og kommer for å hjelpe henne med å bli ferdig, for de
har ingen tid å miste, det er fred, krigen er over, og Vera skal til
å si noe til moren, *jada, det er bare denne kjolen igjen nå, ser du
hvor fin den er*, eller kanskje hun bare skal le, le av bare glede,
og etterpå kan de bære kleskurven sammen ned alle trappene.
Men så forstår hun at det ikke kan være moren, og heller ikke
Rakel, for disse skrittene har en annen rytme, en annen tyngde,
gulvplankene gir såvidt etter, duen i hjørnet slutter plutselig å
kurre, dette er krigens skritt som fortsetter å gå, og før Vera får
snudd seg griper noen rundt henne og holder henne fast, en tørr
hånd presser over ansiktet og hun rekker ikke å skrike heller.
Hun kjenner den harske lukten av uvasket hud, den rå stanken
fra en fremmed manns munn, en tunge som rasper i nakken.
Hun prøver å bite ham, tennene synker i den grove huden, men
han slipper ikke taket. Hun får ikke puste. Han løfter henne,
hun sparker alt hun kan, den ene skoen faller av og han tvinger
henne ned på knærne og bender henne forover. Hun ser at kjo-
len henger skjevt på snoren i én klype og hun river den med seg i
fallet. Han tar hånden bort fra munnen hennes og hun puster,
men nå som hun kan skrike gjør hun det ikke likevel. Hun ser
hendene hans som river opp skjørtet, og det er bare dette hun
ser av ham, hendene, og den ene hånden mangler en finger og
hun hogger neglene inn i denne hånden, men det kommer ikke
en lyd fra mannen, ni fingre, det er alt han er. Han tvinger an-
siktet hennes mot gulvet, kinnet gnir over de grove plankene,
lyset er skjevt herfra, kleskurven har veltet, duen bruser med
fjærene. Hun kjenner hendene hans rundt hoftene, ni fingre
som skraper langs huden, og han spjærer henne, han skyver
henne fra hverandre, hun hører ham ikke, hun dytter kjolen inn
i munnen, tygger og tygger på det tynne stoffet, solen i takluken
flytter seg med et rykk, han presser seg gjennom henne og i det

samme begynner kirkeklokkene å ringe, alle kirkeklokkene i byen ringer på likt, og duen letter brått fra hjørnet under koks-sjakten og flakser vilt rundt dem, hun kjenner vinger som slår borti henne og nå er alt for sent, hun er ennå ikke fylt tyve år og det er han som til slutt skriker.

Etterpå er alt stille. Han slipper henne. Hun kan reise seg, men blir liggende. Han legger hånden på nakken hennes. Det lukter urin og oppkast. Så løper han. Hun kan merke det, et lydløst drønn mot ansiktet, kinnet. Han listet seg innpå henne, nå løper han bortover de lange gangene på loftet i Kirkeveien, 8. mai, 1945. Duen sitter på karmen i takluken. Og Vera, vår mor, blir liggende slik, med kinnet mot gulvet, kjolen i munnen og hånden full av blod, mens en stripe av solen langsomt går over henne.

(leiligheten)

Boletta, Veras mor, var langt ifra noen religiøs kvinne, snarere tvert imot, mirakler hadde hun fått nok av, men nå åpnet hun døren ut til den smale balkongen mot Gørbitzgate, stilte seg der og nøt dette øyeblikket for alt det var verdt: kirkeklokkene som ringte på likt over hele byen, Majorstuen, Aker og Fagerborg, til og med Sagene og Uranienborg kunne hun høre, den bløte og ville klangen som liksom ble løftet av lyset og vinden og steg som én stor tone som en gang for alle skulle overdøve det hvite, skarpe ekkoet av flyalarmer. – Kan du lukke igjen døren! Det trekker! Boletta snudde seg mot stuen, nesten blendet. Mørket der inne ble enda dypere. De brune møblene lignet tunge skygger som ikke lot seg flytte, boltet fast av den harde tikkingen fra uret i entréen. Hun måtte holde seg for øynene noen sekunder. – Har du tenkt at vi skal blir forkjølet akkurat i dag? Når vi har vært friske hele krigen! – Du trenger ikke rope til meg, mor.

Boletta lukket balkongdøren og nå kunne hun se Den Gamle borte ved bokhyllene. Hun stod der i sin ankellange underkjole og røde fløyelstøfler og rev ut bøker som hun kastet i kaminen, mens hun snakket fort og påståelig til seg selv. Klangen fra kirkeklokkene stilnet til en enkel sang. Boletta gikk forsiktig nærmere. – Hva er det du gjør, mor?

Men Den Gamle svarte ikke, eller hun hørte ikke, og det var derfor hun ikke svarte. Den Gamle var nemlig døv på det ene øret og det andre virket heller ikke helt som det skulle. Skaden hadde skjedd da Filipstad eksploderte i desember 43. Da satt Den Gamle i spisestuen og skrudde frem og tilbake på radioen, som hun hadde nektet å gi fra seg, med den begrunnelse at hun var dansk statsborger og aktet utelukkende å høre programmer fra København. Hun hevdet at eksplosjonene kom ut gjennom høyttaleren i flerfoldig styrke, akkompagnert av et uhemmet

jazzband fra Amerika, og slik ble ambolten i hennes venstre øre knust, mens stigbøylen ble forskjøvet i det andre. Boletta var i sitt stille sinn sikker på at morens ører var i utmerket stand, men at hun gjerne ville forbeholde seg retten til å høre akkurat det hun ønsket å høre. Og nå så hun at det var Knut Hamsuns romaner som Den Gamle rev ut av hyllene og stappet i den grønne kaminen. – Hva er det du gjør! ropte Boletta enda en gang og grep moren i armen. – Jeg gjør det slutt med Hamsun! – Hamsun? Du som elsker Hamsun! – Jeg har ikke lest ham på fem år! Og han skulle vært ute av huset for lengst! Den Gamle vendte seg mot datteren. Hun svingte *Markens Grøde* foran ansiktet. – Og særlig efter det han skrev i avisen! – Hva var det han skrev?

Den Gamle la *Markens Grøde* i kaminen også og hentet Aftenpostens kveldsutgave fra dagen før. Hun slo pekefingeren mot førstesiden så det holdt på å gå hull i papiret. – Nu skal jeg si deg ordrett hva det kreket skrev! *Vi, hans nære tilhængere, bøier nu våre hoder ved hans Død.* Den Gamle så opp. – Kan du tenke deg et verre tidspunkt å skrive Hitlers nekrolog? Dessuten skulle han aldri hatt noen nekrolog! Vi skulle heller danset på hans grav!

Hun slapp avisen i kaminen og gikk løs på bokhyllen igjen med et voldsomt sinne. Det lange, grå håret stod som en tynn vifte rundt henne, hun bannet kraftig for hver bok hun kastet fra Hamsuns samlede verker, og jeg skulle gjerne sett dette: Den Gamle, vår oldemor, som 8. mai 1945 fjerner sporene etter den døvhørte nobelprisvinneren i stuen i Kirkeveien. Men plutselig stanset hun, idet hun skulle kaste det siste bindet i August-trilogien, *Men Livet Lever*, og ble i stedet stående med denne førsteutgaven i hånden mens hun bøyde seg taus nærmere bokhyllen og lirket fram noe annet som hadde stått skjult bak forræderens romaner, en urørt Malaga fra 1936. Den Gamle løftet flasken forsiktig og glemte et øyeblikk Hamsun og alt hans vesen. Boletta kom rundt henne for å se hva det var. – Og den som jeg har lett efter overalt, sukket Den Gamle. I skittentøyskurven. I sikringsskapet. I cisternen. Og så står den gudhjelpemeg her, rett bak Augusts skjeve rygg! Hun ga flasken et lite kyss og snudde seg mot bokhyllene igjen. – Takk for følget, Knut. Nu skilles våre veier!

Hun kikket for sikkerhets skyld bak Herman Bang og Johan-

nes V. Jensen, om det skulle stå noen flasker der også, men det gjorde det ikke, heller ikke bak Ibsens samlede. Den Gamle var allerede på vei mot kjøkkenet. Boletta holdt henne igjen. – Er det du som har gjemt den i bokhyllen? spurte hun. Den Gamle så på henne med store øyne. – Jeg? Da hadde jeg funnet den for lenge siden og drukket den før Hitler invaderte Polen! Det må være du som har satt den der. Boletta bøyde seg mot det friskeste øret hennes. – Det er ikke andre ting du har gjemt unna, er det?

Men dette hørte ikke Den Gamle noe av og i stedet begynte hun å vri på korken med de krumme, rynkete fingrene og Boletta måtte holde flasken for henne, mens Den Gamle vred og dro og slik stod de lenge og slet og pustet. Men plutselig slapp Den Gamle taket og så bestyrret nedover seg selv, som om det først nå gikk opp for henne at hun slett ikke var påkledd. Hun tok flasken fra Boletta og var nesten fornærmet på egne vegne. – Man drikker ikke Malaga fra 1936 i undertøy! Hvor blir det av Vera? Jeg vil ha min kjole straks!

Boletta snudde seg brått mot det ovale uret som stod på skatollet ute i entréen, den magiske klokken fra livrenteselskapet Bien, som vi hver måned, alltid den første lørdagen, la forsikringspremien på, og derfor trodde jeg lenge at det var penger som fikk tiden til å gå. Boletta gikk nærmere. Den kunne ikke være så mye. Det stemte ikke. Vera skulle vært nede med klærne for lengst. Klokken gikk for fort, kanskje den rett og slett ikke hadde tålt påkjenningene det siste døgnet og hoppet over noen timer, da fangene på Grini ble sluppet fri og general Rediess lukket døren etter seg i andre etasje på Skaugum, stakk pistolen så langt han kunne inn i munnen og trakk av. Boletta kunne såvidt høre drønnet fra sekundenes taggete hjul og myntene som fremdeles klirret i skuffen under urskiven.

Hun så fort på sin egen klokke. Tiden stemte. – Jeg går og ser hva hun holder på med. – Gjør det, du. Jeg skal temperere noen glass imens. Boletta stanset og så nøye på moren. – Du rører ikke flasken før vi kommer ned! Den Gamle bare smilte. – Jeg gleder meg til å se Kong Haakon igjen. Når tror du han kommer? Boletta lente seg mot det andre øret. – Du våger ikke røre den! Før jeg og Vera har kommet ned! Den Gamle kysset datteren på kinnet og hutret. – Jeg tror sanne-

lig jeg tenner litt i kaminen. Krigen har gjort veggene kolde.

Boletta sukket, kastet et sjal over skuldrene, skyndte seg gjennom leiligheten og begynte å gå opp de bratte trappene.

(duen)

Døren står åpen inn til loftet. Det er så stille. Boletta hører ikke stemmene, musikken fra byen, fra gatene, eller vinden som alltid får veggene til å gi etter, som om hele gården flytter litt på seg hver gang det blåser. – Vera? roper hun. Men ingen svarer. Hun går bortover korridoren, forbi alle bodene, drar sjalet tettere rundt seg. Det trekker, men vinden er lydløs. Det drysser lyst støv fra de høye bjelkene under taket. – Vera? roper hun igjen.

Hvorfor svarer hun ikke? Kanskje hun har stukket av til Majorstuen. Umulig. Boletta ler. Som om Vera skulle stikke av! Hun har nok bare drømt seg bort igjen. Og i dag er det lov å drømme seg bort. I dag er det lov å glemme og i morgen kunne de huske akkurat det de ville. I dag kan de gjøre alt. Boletta fryser plutselig. En barnevogn full av vedkubber ligger veltet foran henne.

Hun stanser. – Vera? Selv ikke duene kurrer. Stillheten er dobbel. Døren til tørkeplassen vår dirrer ennå i hengslene. Og da hører hun det likevel: en gnissende, jevn lyd, det ligner summing, som en insektssverm som hele tiden kommer nærmere, men som er umulig å se. Det er denne lyden hun aldri skal glemme. Boletta skyver barnevognen unna, løper det siste stykket og stanser andpusten i døråpningen. Slik finner hun sin datter. Vera sitter på huk ved siden av kleskurven. I fanget holder hun den nyvaskete kjolen, og hun stryker hånden over den, gang på gang, mens hun nynn timer lavt, som om en skjev tone står fast i brystet. Boletta går sakte bort til henne. Vera ser ikke opp. Hun stirrer på hendene sine som glatter ut det tynne stoffet, forttere og forttere. – Hva er det med deg, Vera?

Vera bare snur seg en annen vei, gnir fingrene mot den blå kjolen. Boletta kneler foran datteren og legger hånden hardt i

fanget hennes for å få henne til å stanse. Hun blir nesten ergerlig, hun kunne gjerne riste henne litt, men denne dagen er ikke egnet for opphisselse og skjenn. Hun prøver å le. – Den Gamle fant en flaske Malaga bak Hamsun. Og hun vil ikke drikke den før hun får kjolen på. Kommer du? Vera vender seg langsomt mot moren og smiler. Ansiktet, leppene er skjeve, det venstre kinnet er hovent. Hun har et sår i tinningen, under håret. Men verst er likevel øynene. De er klare og store og de ser ingen steder.

Boletta er like ved å skrike. – Kjære, lille deg. Hva er det som har skjedd? Vera nynn timer. Vera legger hodet på skakke og nynner. – Har du falt? Falt du i trappen? Kjære deg, si noe, Vera! Vera lukker øynene og smiler. – Du må huske å slippe ut duen, sier hun.

Og da kjenner Boletta at den nye kjolen er fuktig og seig. Hun trekker hånden til seg. Fingrene er blitt mørke av blod. – Duen? Hvilken due?

Men Vera svarer ikke. Vera, vår mor, tok tausheten i besittelse og snakket ikke mer på åtte måneder og tretten dager. Du må huske å slippe ut duen, var det siste hun sa. Og Boletta kikker opp, mens blodet drypper fra hånden hennes. Solen i takluken er for lengst forbi. Skyggen faller som en søyle av sort støv skrått gjennom rommet. Og på klessnoren rett over dem sitter den grå fuglen urørlig.

Boletta rister hånden. – Herregud! Hva har du gjort med alt dette blodet! Vera lener seg inntil moren som løfter datteren forsiktig og bærer henne bortover gangen og ned trappene, frykten har gjort Boletta, det lille mennesket, sterk og avsindig. En av dem gråter, eller kanskje det er begge, og Vera vil ikke gi slipp på den blodige kjolen. Klypene ramler ut av forklelommen hennes for hvert trinn moren tar og ligger strødd etter dem. Boletta bryr seg ikke om det, hun kan plukke dem opp når hun henter kleskurven som ble stående der på tørkeloftet. Og jeg husker fuglen vi fant innerst i boden en natt, Fred og jeg fant den, en hard og inntørket due, som en mumie med fjær, den gangen Fred hadde kjøpt en likkiste og skulle øve seg i å dø, men det er ennå lenge til.

(ringen)

Den Gamle stod ved den hvite skjenken i anretningen og helte nøyaktig likt i tre brede glass, for Vera var gammel nok nå til å drikke Malaga, alle som hadde overlevd en verdenskrig fortjente minst én Malaga, og lukten av denne sorte, flytende blomsten fra 36 fikk henne til å drømme om havnene i København, skipsdekk, seil, trosser og brostein, det var som om bare duften fra den kunne fremkalle hver rute i hennes mørke erindring. Den Gamle banket i bordet og gråt litt av glede. Det var en sørgelig lykke! Undertøy eller ikke, hun skålte like så godt tre ganger, én for ham som ble borte i isen, én for at hun aldri skulle glemme ham, og til slutt en skål for denne freden og solen som skinte på den. Jo, det var en sørgelig lykke! Men sorgen var sjelden lykkelig. Livet var ikke bare store hatter og sakte vals. Livet var også å vente på dem som aldri kom tilbake. Og for den sørgelige lykken tømte hun glasset, fylte det nøyaktig på nytt, og endelig hørte hun at det romsterte ute på kjøkkenet. Hun slo korken i flasken og så Boletta komme bærende med Vera, som hadde sovnet i armene hennes som et lite, skinnende barn. Slik kunne hun også se ut, ved første øyekast. – Kok vann! ropte Boletta. Hent eddik og gasbind! Den Gamle løftet glasset og satte det fra seg igjen. – Hva er det som har hendt? – Hun blør! Hun sier ingenting!

Boletta bar datteren inn på soveværelset og la henne i dobbeltsengen der. Den Gamle satte straks over den største kjelen med vann og skyndte seg etter dem. Vera lå med lukkede øyne og armene hardt rundt den blodige kjolen. Ansiktet var enda skjevere. En blå skygge dekket det ene kinnet. Boletta satt på sengekanten og visste ikke hvor hun skulle gjøre av hendene sine. – Jeg fant henne slik, hvisket hun. Og hun vil ikke snakke! Ikke et ord! – Har hun ikke sagt noe? – Det eneste hun sa var at

jeg skulle slippe ut duen. – Hvilken due? – Duen på klessnoren. Det satt en due der. Hva mente hun med det? – Hun mente vel bare at du skulle slippe den ut. Duen.

Den Gamle fikk plass på den andre siden av sengen. Hun strøk hånden forsiktig over Veras panne og kjente at den var varm og tørr. Så la hun to fingre mot den smale, bleke halsen og kunne såvidt telle hjerteslagene, de var jevne og langsomme. Og den samme lyden kom dypt fra munnen hennes, en lav, mørk sang som fikk leppene til å dirre. Boletta orket ikke mer. Hun holdt seg for ørene. – Hun har nynnet slik siden jeg fant henne! – Hun nynner ikke. Hun kurrer. Herregud. Den Gamle prøvde å ta kjolen fra Vera, men klarte det ikke. Hendene var hvite, tre av neglene var brukket. – Skal vi ringe efter doktoren? hvisket Boletta. – Doktoren er sikkert andre steder i dag. Er det hennes månedlige, tro? – Så mye blod finnes ikke! Den Gamle så fort på henne. – Å, vær ikke sikker på det. Blod har vi mer enn nok av.

De hørte at vannet kokte ute på kjøkkenet, og mens Boletta hentet kjelen, fant Den Gamle fram eddik, kamfer, kluter, jod og bind. De reiste Vera forsiktig i sengen, løsnet forkleknuten på ryggen og la henne bløtt ned igjen, dro av skoene og strømpene, knappet opp blusen, men da de enda en gang forsøkte å få kjolen fra henne, var det like umulig. De måtte bruke makt, de måtte bende finger for finger, og selv ikke da klarte de det. Til slutt tok Den Gamle saksen og klippet alle plaggene løs, fra skjørtekanten tvers gjennom den blodige kjolen, opp til halslinningen og ned langs begge armene. Av og til åpnet Vera øynene, som om hun ville finne ut hvor hun var, eller se hva de holdt på med rundt henne. Det varte bare en kort stund, så sank hun kurrende ned i sin blå skygge. De brettet klærne av og kunne se at undertøyet også var blodig. De kledde henne naken og hun gjorde ikke motstand lenger. Boletta gråt enda mer da hun så datteren sin slik i den store sengen, nesten gjennomsiktig var hun, i det matte skinnet fra lysekronen over dem, og hendene hennes grep etter noe, fingrene krummet seg til harde never, som om hun fremdeles holdt i en blå kjole hun aldri fikk bruke.

Siden vasket de Vera med svamp, pimpestein og børste i de mildeste såper, tørket henne med de bløteste håndklær, skiftet sengetøy, la et omslag innsmurt i fett på kinnet, en klut dynket i eddik over brystet og tre lag bind måtte hun ha for sikkerhets

skyld. Hun fikk varm te og de lot henne få på seg Den Gamles kinesiske nattkjole. Vera nynnnet ikke mer. Vera sov lydløst og selv hendene slapp endelig taket og falt til ro i silke.

Da hentet Den Gamle flasken med Malaga, to glass og satte seg hos Boletta. – Vi får feire freden innendørs, hvisket hun. Det er like så bra. De drakk i taushet ved Veras seng. De kunne ennå høre jubelen fra Majorstuen til Jessenløkken, fra Tørtberg til Bislet, Sankthanshaugen og Blåsen. Av og til var det noen som fyrte av skudd og vinduer ble knust. Men Vera våknet ikke fra sin søvn.

Den Gamle skjenket i på ny. Boletta tømte glasset straks. – Jeg skulle aldri latt henne gå opp dit alene, mumlet hun. – Hva mener du? – Jeg skulle blitt med. Den Gamle bøyde seg nærmere og det grå håret falt over ansiktet. Hun skjøv det bort med en langsam bevegelse. – Det var vel ikke noen andre der? Sammen med henne? Boletta ristet på hodet. – Sammen med henne? Hva mener du? – Du vet utmerket godt hva jeg mener? Boletta var like ved å rope, men tok seg i det. – Hun var alene, sa hun stille. – Men det kunne vært noen der før du kom? Boletta så fort på moren. – I morgen går vi til friserdamen, sa hun plutselig. Alle tre. Den Gamle fnyste. – Å, snakk for deg selv. Dere må gjerne gå til friserdamen. Ikke jeg. Boletta sukket. – Håret ditt er altfor langt. Men bare se ut som en lasaronfrue, du. Hvis det er det du vil. Den Gamle hisset seg litt opp. – Jeg spjåker meg ikke ut for freden. – Dessuten røyter du som en katt! – Vera kan sette opp håret mitt. Når Kong Haakon kommer hjem!

Et smell mot vinduet fikk dem igjen til å skvette. De var lett-skremte og skjøre. Noen stod der ute og kastet stein mot vinduet deres. Den Gamle satte fra seg glasset på nattbordet, gikk bort dit og åpnet på gløtt. Det var bare guttene fra gården. De hadde blomster i knapphullene og norske flagg i hånden. De var overmodige og bråkjekke og usårlige. De ropte på Vera. Den Gamle hadde allerede løftet en advarende hånd. – Vera er ikke helt vel, sa hun. Dessuten hiver dere på feil rute. Hvis det ikke er meg dere vil gå ut med.

Guttene lo der nede og løp videre, til andre vinduer, til andre piker. Flere steder mellom blokkene over veien brant det bål, bål av blendingsgardiner, folk kom bærende med dem og kastet dem på flammene, den svarte røyken steg mot den svale himmelen og stod som søyler på rekke og rad, og lukten, en emmen,

nesten søt stank, blandet seg med den tunge duften av syrinene som var iferd med å blomstre. Aftensolen fikk asfalten til å gløde, som om hele byen var hamret i mykt kobber. Og langs Kirkeveien marsjerte en bataljon unge, sportskleddede menn, de hadde gevær over skulderen og de sang. Hvor kommer alle disse menneskene fra? Den Gamle undret seg. Og hun tenkte: Krig er stille. Freden er larm.

Hun lukket vinduet og satte seg ved sengen igjen. – Dette er min andre verdenskrig, sukket hun. Og det får bli den siste. Den Gamle banket tre ganger i sengestolpen. Boletta skiftet klut på Veras bryst og løftet forsiktig på nattkjolen for å se om det var kommet mer blod, men bindene var ennå hvite og tørre. – Jeg skjønner bare ikke hvordan hun har slått seg slik, hvisket Den Gamle. – Hun må ha falt, sa Boletta fort. – Ja. Det er vel som du sier. At hun har falt. Boletta bøyde seg nærmere og hadde knapt stemme å snakke med. – Tror du det kan ha vært noen andre der? Den Gamle luktet lenge på flasken og så en annen vei. – Nei, hvem skulle det være. Du sa jo hun var alene.

Slik snakket de, lavt og nervøst, fram og tilbake, vår oldemor og vår mormor, med hver sin Malaga, og jeg innbiller meg at de aldri helt klarte å lufte ut eimen av denne mørke, søte hetvinen, og når jeg mange år senere fikk lov til å ligge der, fordi jeg hadde hatt mareritt eller bare lot som om jeg var syk, trakk jeg alltid pusten så dypt jeg kunne, og jeg ble straks ør i hodet, Malagaen var et minne som fløt inn i mitt blod, og jeg drømte berusete drømmer, og jeg likte drømmene som skyllet gjennom meg i min berusete søvn. Men nå var det Vera, vår mor, som lå der, i eddik og silke, og freden fortsatte der ute. Og noen ganger griper jeg meg i å tenke på hva som ville skjedd hvis hun hadde snakket, hvis hun hadde fortalt om det som skjedde oppe på tørkeloftet, voldtekten? Vår historie ville blitt en annen da. Den ville kanskje aldri kommet igang; den ville fortsatt i andre banner som vi aldri skal få vite noe om. Veras taushet er vår histories begynnelse, slik alle historier må begynne med taushet.

Boletta fuktet leppene hennes med vann. – Lille Vera, hvisket hun. Har noen vært onde mot deg? Men Vera svarer ikke, hun snur seg bare en annen vei og Boletta ser på Den Gamle. – Jeg begriper bare ikke hvor alt blodet kommer fra, hvisket hun. Hun har aldri blødd slik. Den lille kroppen! Den Gamle satt krumbøyd med begge hendene rundt det tomme glasset. – Da

jeg fikk vite at Wilhelm skulle reise til Grønland, blødde jeg i to døgn i strekk. Boletta sukket. – Jeg vet det, mor. Den Gamle smilte plutselig, som om hun ble minnet om noe hun et øyeblikk hadde glemt. – Og så kom han til meg natten før og stanset blodet. Han var en trollmann, Boletta.

Vera snudde seg langsomt i søvne og de tok av omslaget på kinnet. De så at hevelsen var gått ned. Hun lignet nesten seg selv. Den Gamle gredde håret hennes forsiktig med en kam av tre. – Du har rett, sa Boletta. Det ble nok for mye for henne. Alt som har skjedd. Hun har ikke tålt det. – Og lille Rakel som er borte, hvisket Den Gamle. Tenk som Vera savner henne. – Hun kan ennå komme tilbake, sa Boletta fort. – Nei. Ikke tro det. Ikke si det. La oss ikke få flere å vente på her i huset.

Og jeg har ennå ikke fått fortalt om Rakel, for hennes historie begynner før dette og den er allerede slutt: Mors bestevenninne, sorte Rakel, er død, død i en massegrav i Ravensbrück, og ingen skal noensinne finne henne eller kjenne henne igjen, hun er i dødens inkognito, utryddet av de saklige bødlene, de pertentlige morderne som kysser sin kone og sine barn hver morgen før de går til utslettelsens kontor. Lille Rakel, femten år, fra hjørneleiligheten ved Jonas Reins gate, en trussel for Det Tredje Rike. De hentet henne og foreldrene i oktober 1942, men de var barmhjertige og storsinnete og lot henne løpe over gårds-plassen i regnet og opp til mor for å ta farvel. – Jeg kommer snart tilbake, sa Rakel. Ikke vær redd, Vera. Jeg kommer snart tilbake. To jenter, to bestevenninner, midt i en krig, den ene er vår mor, den andre hennes beste venninne som skal reise. Hvor mye vet de? Hvor mye vet hun? En regndråpe renner nedover Rakels nese og Vera tørker den bort og begge ler, og et øyeblikk er det nesten som en hvilken som helst avskjed. Rakel har på seg en brun kåpe som moren brukte før og som er altfor stor og på hendene har hun grå vanter som hun ikke har rukket å ta av seg. Hun har dårlig tid. De venter på henne, foreldrene og politiet. Hun skal reise langt. Skipet heter Donau. De holder rundt hverandre og Vera tenker, mens hun sier ordene inni seg, hun kommer snart tilbake, hun sa jo det, ikke vær redd. – Vær forsiktig, hvisker Rakel. Og hils Boletta og Den Gamle. – De er ute og leter etter poteter, smiler Vera og begge ler igjen. Men plutselig slipper Rakel henne og tar av seg vanten på høyre hånd og lirker løs ringen på langfingeren og gir den til Vera. – Du kan få

låne den av meg til jeg kommer hjem. – Kan jeg? Men Rakel ombestemmer seg like brått. – Nei. Du skal få den! – Jeg vil ikke ha den, sier Vera fort. – Jo, du skal få den! – Nei, sier Vera, sta og nesten sint. Jeg vil ikke ha den. Rakel tar hånden hennes og skyver ringen på plass. – Men du kan i hvert fall passe på den for meg! Så kysser Rakel henne på kinnet og løper av gårde, for hun har dårlig tid, hun skal ut på en lang reise og hun må ikke komme for sent. Og Vera står der på kjøkkenet og hun skulle ønske at Rakel ikke hadde gitt henne ringen. Hun hører de raske skrittene nedover trappen, de små, brune skoene mot trinnene, og Rakel skal aldri komme tilbake. Jeg husker noe mor sa, og hun sa det ofte: *Det er disse skrittene jeg ennå hører gå ut av mitt liv.* Jeg gjorde de ordene til mine. Og noen ganger liker jeg å tro at Rakel står i utkanten av denne historien, eller aller innerst i det som var mors taushet, og betrakter oss, sørgmodig og overbærende.

Den Gamle satte korken i flasken. – Så du synes jeg ser ut som en lasaron, du, sa hun. Boletta pakket de ødelagte klærne inn i papir, surret en hyssing rundt og gjemte alt innerst i skapet. – Jeg sier bare at vi kan gå til friserdamen alle tre, sukket hun. – Du sa jeg så ut som en lasaron. En lasaronfrue! – Vera og jeg kan gå. Hvis du ikke vil. – Ja, bare gå til friserdamen og spåk dere ut for freden.

Det var snart natt og Den Gamle hadde ikke rukket å kle seg om. Hun satt ved sengen i sin falmete underkjole og røde tøfler og jeg skulle likt å vite akkurat hva hun tenkte. Tenkte hun at nå hadde enda en ulykke rammet dem? Boletta stilte seg bak henne og løftet det lange, grå håret med begge hender. – Du ser ikke ut som en lasaron. Du ser ut som en sint heks. Den Gamle humret litt av dette. – Og i morgen er Vera sikkert fin igjen. Kanskje hun vil gå en tur med heksen?

Og de prøvde å slå seg til ro med dette, at det var Veras månedlige blod som med ualminnelig kraft hadde styrtet gjennom henne, på denne ualminnelige dag, 8. mai, 1945, og slått henne overende der oppe på tørkeloftet. – Jeg ringer efter doktoren uansett, hvisket Boletta. – Han har sikkert annet å gjøre, gjentok Den Gamle, like lavt. Hun korset seg fort, tre ganger. Boletta slapp håret nedover langs morens krumme rygg og kom rundt henne. – Hva var det du gjorde nå? – Hva jeg gjorde? Hva mener du? – Du vet godt hva jeg mener. Ikke gjør deg til.

– Jeg er trett, sa Den Gamle mutt og ville gå. Boletta holdt henne igjen. – Du korset deg. Jeg så det nok. Den Gamle trakk armen til seg. – Ja, ja. Jeg korset meg! En gammel heks som korser seg! Spiller det noen rolle? – Jeg trodde du hadde brutt med Gud og ikke ville snakke mer med ham. Hva? Den Gamle korset seg igjen. – Det er lenge siden Gud og jeg var på talefot. Men av og til gir jeg ham et lite tegn. Så han ikke skal kjenne seg ensom. Og nu er jeg trett!

Den Gamle gikk inn i spisestuen og sovnet på divanen der, mens Boletta la seg hos Vera, med armen rundt henne, slik de så ofte hadde ligget hos hverandre i disse fem årene, noen ganger alle tre også, når de kom opp fra kjelleren, etter flyalarmer og eksplosjoner. Og da kunne det hende at Den Gamle leste høyt fra Wilhelms brev, når de lå slik og ventet på natten og søvnen og freden, og Vera gråt alltid når Den Gamle nærmet seg slutten, den siste vakre setningen som Wilhelm, Bolettas far, skrev før han forsvant i landet mellom is og sne.

Boletta lå lenge våken. Hun tenkte på Den Gamle, som hadde korset seg, som hadde funnet det for godt å konversere med Gud på fingerspråket i kveld. Boletta skalv, hun skalv slik at hun måtte løfte begge armene for ikke å vekke Vera. Ble Boletta like urolig over Den Gamles plutselige gudfryktighet som Vera gjorde da Rakel ga henne ringen? Å, alt vi gjør som går feil, våre bakvendte handlinger, trøsten som i stedet blir smerte, belønninger som blir straff, bønner som blir forbannelse. Ennå lød latteren og ropene fra gatene. Det var fred. Terboven hadde slept liket av Rediess inn i bunkersen på Skaugum og ba vaktsjefen tenne lunten til den svære kannen med sprengstoff. Det ble sagt at Terboven angret et øyeblikk, ikke sine handlinger, men sitt siste valg: lunten som brant langs steingulvet. Han forsøkte å slukke gloen, men han klarte det ikke, han var for full, og ingen la merke til den voldsomme eksplosjonen som fikk fuglene brått til å lette fra skogene omkring. Krigen var over. For første gang var Boletta redd.

Hun måtte ha sovnet likevel, men hun kunne ikke huske det. Da hun våknet, brått og utslitt, var ikke Vera der. Det var lyst i rommet. Hun satte seg opp. Men Vera var ikke der. Det var tomt ved siden av henne i sengen. Klokken var allerede over syv. Boletta skulle på arbeid. Det var bare en onsdag, en onsdag i mai. Noen snakket i spisestuen. Hun skyndte seg dit. Den

Gamle hadde sovnet med radioen på. *Dette er Norsk Rikskringkasting. Den verkeleg sanne rikskringkastingi.* Boletta slo den av og i stillheten som fulgte kunne hun høre noe annet, det var den samme nynningen, kurringen, men enda dypere nå, nesten som gurgling. Den kom fra badet og denne lyden gikk gjennom marg og bein. Hun fikk vekket Den Gamle og dro henne med seg ut i gangen. Døren til badet var låst. Vera var der inne.

Boletta banket på. – Vera? Kan du åpne opp, Vera? Nynningen døde bort, som et sukk. Det ble helt stille igjen. Men av og til hørte de vann som dryppet, og noe som gnisset, slik Boletta hadde hørt oppe på tørkeloftet, men hardere nå, som sko mot en dørmatte. – Kommer du, Vera? Hva er det du gjør? Den Gamle bøyde seg og kikket i nøkkelhullet. Hun kjente en svak vind, en trekk mot øyet. – Jeg ser ingenting. Nøkkelen står i. Boletta rev plutselig i dørhåndtaket og skrek. – Vera! Nå åpner du! Ikke mere tull nå! Hører du? Lukk opp! Den Gamle måtte gripe inn og stagge henne. – Ta deg sammen og riv ikke ned hele gården! Boletta slapp dørhåndtaket, holdt seg for munnen og hvisket bak fingrene. – Hva skal vi gjøre? – Du skal for det første ikke rope. Det er det verste jeg vet. Boletta lo kort. – Å jasanya, du. Hører du så godt at det plager deg nå? – Det skal ikke du bry deg om. – Har freden kanskje rensset opp i begge ørene dine, hva? Men det hadde Den Gamle ikke noe å si til. Hun fant i stedet fram en hårnål og den stakk hun inn i nøkkelhullet, vred og lirket helt til de hørte at den store nøkkelen falt ned på gulvet innenfor. Boletta forsøkte straks å skyve opp døren, men den var like låst som før. Den Gamle kikket i nøkkelhullet igjen. – Ser du noe nå? hvisket Boletta. – Jeg tror hun sitter i badekaret. Jeg ser en arm. Nå måtte Boletta også lene seg ned og se i nøkkelhullet. Hun kjente den kalde vinden mot øyet, og alltid, så lenge jeg kan huske, skyldte hun på dette, når det ene øyet hennes plutselig ble rødt og hovent og begynte å renne, som om øyet stod alene i ansiktet hennes og gråt.

Boletta så den også, Veras arm, Veras nakne arm over kanten av badekaret, hånden, de tynne fingrene og Rakels tunge ring. – Vi henter vaktmesteren! Han kan bryte opp døren! Boletta var på vei mot kjøkkenet, men Den Gamle fikk stanset datteren og holdt henne fast. – Pedellen har det sikkert travelt med andre ting akkurat nu, sa hun. – Men noen må få opp døren! – Vil du

kanskje at den nysgjerrige idioten skal se henne slik der inne? Naken! Boletta gråt. – Men hva skal jeg gjøre? – Du skal snakke til henne. Snakk til din datter! Boletta trakk pusten og gikk tilbake til døren. – Vera? Er du snart ferdig? Men hun ville ikke svare der inne. De ventet. De hørte bare den langsomme lyden av vann som renner over. Og plutselig ble Boletta oppmerksom på klokken ute i entréen, sekundenes søkk, det var som om skyggen fra viserne dreide over henne. – Jeg skal på arbeid, Vera! Jeg må gjøre meg istand før jeg kommer for sent! Den Gamle tok henne i armen. – Arbeid? På denne dag? – Tror du kanskje ikke folk ringer til hverandre selv om det er fred? – Nei, det tror jeg sannelig de hverken har hode eller tid til! Boletta skjøv Den Gamle til side. – Vera, kjære. Vet du hva jeg hadde tenkt vi kunne gjøre i morgen? Når jeg har fri? Vi kan gå til friserdamen på Adamstuen. Nå var det Den Gamle som skjøv Boletta vekk. – Friserdamen på Adamstuen! For noe sludder! – Hysj! – Tror du friserdamen har tid til å holde åpent? Å nei, du. – Det var jo bare noe jeg sa! – Bare noe du sa! Du snakket ikke om annet enn friserdamer i hele går! – Det gjorde jeg slett ikke. – Du sa jeg lignet en lasaronfrue på håret. Det glemmer jeg ikke! – Jeg sa at du lignet en gammel heks!

Da begynte Vera å nynne der inne igjen, så lavt og så sakte at det knapt var mulig å høre. Boletta fór sammen og måtte støtte seg til moren. – Jeg er så redd, hvisket hun. Bare hun ikke skader seg. – Skader seg? Hva er det du sier? – Jeg vet ikke lenger hva jeg sier! – Nei, det vet snart ingen av oss. Den Gamle snudde seg mot døren og banket hardt på, tre ganger. – Nu er det min tur, Vera. Og hvis du ikke kommer ut straks går det galt for meg! Men Vera hverken svarte eller åpnet. Vera bare nynet og nynet. Tre ganger til banket Den Gamle like hardt på døren. – Du vil vel ikke at din elendige mormor må sette seg på vasken, hva? De lyttet, begge to, de stod med ansiktene tett, nær hverandres pust, og plutselig ble det stille igjen der inne. Vera nynet ikke mer og selv ikke vannet kunne de høre. Og da var det at Den Gamle tok fart. Det var ikke mye fart å ta av, men hun løp mot døren med skulderen først. Det hjalp ikke og hun gjorde det samme om igjen, hun krummet nakken, løftet skuldrene, senket hodet, hun lignet en okse, Den Gamle ble en okse, det var som om en ubønnhørlig kraft steg i henne, det var sorgens muskler, og hun kastet seg mot døren og nå slo den opp

med et voldsomt brak, hun var like ved å stupe i gulvet, men Boletta holdt henne, og de ble stående der, på terskelen, og de så det som gjorde dem skrekkslagne, skrekkslagne og samtidig lettet, takknemlige, for Vera lever.

Hun sitter i badekaret, den ene armen henger utenfor den buete kanten, og i vannet, i det mørke vannet, flyter en børste, det er gulvbørsten fra kjøkkenet, og Vera legger ikke merke til dem, eller hun vil ikke se dem, hun stirrer et annet sted, slik hun også gjorde oppe på tørkeloftet, øynene er altfor store for henne, klare og nesten sorte, og huden, på brystene, skuldrene, i halsen, ansiktet, er skjoldet, stripete, som om hun har forsøkt å vaske den vekk, skure den av seg. Den tynne kroppen skjelver.

Boletta knelte ved badekaret. – Kjære, snille Vera, hva er det du har gjort? Vannet rant såvidt over kanten, grått og lunkent. Vera svarte ikke. – Det er forbi nå, Vera. Det er over. Det er ikke mer å være redd for. Den Gamle satte seg på skittentøykurven i hjørnet, gned skulderen sin og sukket. Boletta strøk hånden forsiktig langs datterens arm. – Rakel kommer sikkert hjem snart. Du vil vel ikke være syk da? Du får lungebetennelse av å ligge her. Nå sukket Den Gamle enda dypere. – Trekk ut proppen, sa hun bare. Det er nok snakk nu. Vera dro armen til seg. Boletta prøvde å holde den igjen, men den var altfor tynn og glatt og gled bort mellom fingrene. – Så si noe da! ropte Boletta. Si noe til meg!

Men Vera ble i sin taushet og det eneste hun kunne var å nynne. Leppene hennes var nesten blå, de dirret, hun kurret. Den Gamle reiste seg og løftet hendene mot taket og foldet dem der, som en knyttneve over hodet. – Så trekk ut den forbaskete proppen, for Guds skyld! Eller må jeg gjøre det? Boletta stakk hånden ned i vannet. Og da slo Vera. Vera slo henne rett i ansiktet med gulvbørsten og Boletta skrek slik at hun måtte holde seg for ørene. Og folk i Kirkeveien og Jacob Aalls gate, som har levd så lenge at de ennå kan huske disse dagene, sier at de aldri vil glemme dette skriket, som det ble snakket om i årevis, som fikk murpuss til å løsne, lysekroner til å riste og takstein til å falle, som nesten fikk noen til å tro at krigen hadde startet forfra igjen. Det var ikke det at det gjorde så vondt, dette slaget, Boletta skrek mest fordi hun ble redd, fordi hun var sikker på at nå var de blitt forrykte og gale alle som én, krigen hadde tatt fra dem den siste fornuft, nå slo Vera sin egen mor, hun satt med en

gulvbørste i badekaret og slo sin egen mor i ansiktet med den. Den Gamle måtte bruke makt for å få roet Boletta ned og da hun endelig hadde klart det, da de begge knelte på de kalde steinflisene og hev etter pusten, begynte Vera å skrubbe seg i nakken, hun skrubbet seg med den harde, stive børsten, som om det var en flekk der, akkurat i nakken, som hun ikke hadde klart å få bort. – Jeg orker ikke mer, gråt Boletta.

Og i det samme ringte det på kjøkkendøren. Et øyeblikk, men bare et øyeblikk, stanset Vera å skrubbe seg, kanskje trodde hun det var Rakel, at Rakel endelig hadde kommet hjem og nå ringte hun på kjøkkendøren for hun ville ha med Vera ut, kanskje trodde hun det, i et øyeblikk mellom to sekunder, men så fortsatte hun å gni, enda hardere, hun bøyde hodet og nakkevirvlene stod som en stram bue av glødende kuler. – Hvem kan det være? hvisket Boletta. Den Gamle lente seg mot kanten av karet og lot hånden flyte i vannet, fem rynkete, skjeve fingre i det mørke vannet, forsiktig rundt Veras kropp. Hun skalv enda mere. – Så, så, barn. Du er ren nok nu. Det ringte på en gang til. Den Gamle trakk hånden opp av vannet. – Det var da som satan! At vi ikke kan få være i fred! Ikke sant, Vera? Og Vera snudde seg mot dem, det kunne nesten se ut som om hun ville gi seg, gi seg over, til Boletta, til Den Gamle, men hun bet seg fast i tausheten likevel. Den Gamle stakk armen ned i vannet igjen og dro løs proppen. – Og nu går jeg og hiver noen ned trappene, sa hun.

Vannet begynte såvidt å synke langs Vera. Boletta la et håndkle over skuldrene hennes og hun gjorde ikke motstand. Den Gamle strenet ut på kjøkkenet og åpnet døren. Det var selvfølgelig Bang, gårdens vaktmester, med egen tjenesteleilighet i det nederste hjørnet ved søppelskuret, selveste Bang, blomsterbedenes beskytter, klesvaskenes vokter, villkattenes fiende og ordensreglenes general. Han var 42 år, ugift, tidligere mester i tresteg og udyktig i strid. Han stod der i findressen, en vid, sort jakke hang på det hengslete vesenet, buksene var for korte og det var spytt på de tynnslitte knærne. Fra det øverste knapphullet vaiet en sløyfe i norske farger, den var så stor at han nesten tippet forover. Bang var blank av svette i ansiktet, som om han hadde løpt alle trappene helt til loftet og ned igjen og rundt gårdsplassen og tilbake, eller kanskje han hadde gnidd spytt i pannen også. Han var nysgjerrig på begge øynene og smilte

med alle tennene mens han løftet den bløte hatten og bukket. – Jaså, er det pedellen? sa Den Gamle. Bang ble skjev i munnen. – Har det skjedd noe her? spurte han. Bak ham, på den neste avsatsen, stod naboene, kjøkkenoppgangens høflige fruer. De lente seg forbi hverandre for å se bedre: Den Gamle i bare underkjolen og klokken er allerede kvart over åtte, 9. mai, i bare underkjolen står hun der og med håret som et grått ras langs de krumme skuldrene, dette fremmede kvinnfolket fra Danmark, som snakker omtrent som hun ser ut og som de aldri helt har fått tak på, enda det er hun som snart har bodd lengst i gården, i leiligheten på hjørnet av Kirkeveien og Gørbitzgate, hvor det til dags dato aldri har befunnet seg noen mann. – Skjedd noe? sa Den Gamle. Hva skulle ha skjedd? Vaktmester Bang lente seg mot dørkarmen. – Jeg hørte da et skrik. Alle her hørte et skrik. Naboene nikket og kom et trinn nærmere, jo, de hadde også hørt det, et forferdelig skrik. Den Gamle smilte. – Det var bare jeg som brente meg på komfyren. Og hun ville helst lukke døren for godt nå, men Bang ble stående med en sko litt for langt fram. Han stirret på den våte armen hennes. – Er De helt sikker på at alt er i orden? – Det er jeg fullstendig sikker på og tusen takk for omtanken. Bang ville ikke gi seg så lett. – Hvordan går det forresten med Vera? Noen av guttene sa at hun var syk? – Hva sa du? Vaktmesteren smilte igjen. – De sa at du hadde sagt det. At Vera var syk. Den Gamle så ned på skoen hans, den var skjev og lissen rakk ikke gjennom alle hullene. – Hvis du ikke flytter den foten nu, er du den neste som skriker her i gården. Bang tok et raskt skritt bakover, mens øynene var på henne hele tiden. – Jeg ville bare spørre, frue. Det er så mye som skjer i disse dager. – Jeg vet det. Men husundersøkelser er det vel slutt med?

Den Gamle forsøkte å lukke døren enda en gang, men vaktmester Bang bøyde seg inn og han smilte ikke mer i dag. – Jeg tror dere glemte igjen noe i trappen. Han rotet i dresslommene og ga henne til slutt en bunke klyper. – Forsiktig med sånt. Man kan snuble i dem. Og god bedring med hånden. Og Vera.

Bang haltet opp til nabofruene som straks slo ring rundt ham. Den Gamle låste døren, la klypene i en skuff og skyndte seg ut på badet. Vera satt i det tomme karet, med håndkleet over skuldrene, hun holdt om seg selv, hun hvilte hodet mot de spisse knærne. Boletta strøk henne forsiktig på ryggen og fikk

lov til å gjøre det og sammen bar de Vera inn på soveværelset igjen. Der la de henne i pledd og dyner, i silke og salver, og hun sovnet straks i det varme lyset. – Jeg så bindene i skittentøyskurven, hvisket Boletta. Hun har ikke blødd mer. – Godt. Da slipper vi å få doktoren hit. De gikk ut i spisestuen for ikke å vekke Vera. Støvet hang stille over møblene og langs veggene, i lampeskjermene og på maleriene. Vinduene var stripete av sot og skitt. Snart måtte de ha vårrengjøring. – Hvem ringte på? spurte Boletta. – Den idiotiske pedellen. – Ikke kall ham pedell, mor. Han heter Bang. Vaktmester Bang. Den Gamle så ut av vinduet. – Hva sa du? – Han heter Bang! Den Gamle lo kort og lavt. – Pedellen bar et helt flagg i knapphullet. Og hva har han gjort under krigen? Han har ryddet på loftet efter jødene. – Hysj! ropte Boletta. – Ikke hysj på meg! Jeg sier hva jeg vil. – Hva ville han? – Leverer tilbake klypene. Som du mistet i trappen. – Sa han noe? – Sa han noe? Hva skulle det være? – Kanskje han hadde sett noe? – Den mannen er altfor nysgjerrig til å se noe. Den Gamle satte seg på divanen og sukket. – Klokken er bare ni om morgenen og det har vært en lang dag. Nu er jeg trett igjen. – Kan du ikke legge deg hos Vera i stedet? – Jeg skal nok passe på henne. Gå på arbeid, du. Og ser du en flaske Malaga på veien, så ta den med hjem.

Den Gamle snudde ryggen til og sov allerede. Boletta gikk på badet og gjorde seg istand. Det var ikke mer varmt vann igjen, men hun dynket seg med parfymen hun hadde spart på lenge nok nå. Vondt skulle det i hvert fall ikke lukte av henne når hun kom for sent til Telegrafan den første dagen etter krigen.

Hun kikket inn til Vera. Hun sov, og akkurat nå, i et slikt lys, lignet hun på det barnet hun engang var, for ikke lenge siden.

Og Den Gamle hørte det smekke i døren og de raske skrittene ned trappen. Da foldet hun hendene mot brystet og ba en kort bønn, nesten skamfull, for hadde kanskje ikke Gud, hvis han er et sted mellom oss, eller i oss, i tankenes og ordenes kraft, nok å rydde opp i som det var? *Se til Vera*, hvisket hun. Og *se til Boletta*. *Men meg behøver du ikke bry deg mer om*. Så sovnet hun såvidt igjen, uten å lukke øynene, slik hun så ofte hadde ligget om nettene etter at Wilhelm aldri kom tilbake fra kulden, fra landet mellom is og sne. Det er den høye søvnen for mennesker som ennå venter.

(telegrafen)

Atten kvinner sitter ved siden av hverandre foran sentralbordet i andre etasje på Telegrafen og den nittende av dem har ennå ikke kommet når klokken allerede er elleve over halv ti. Stol nummer åtte fra høyre er ikke besatt og Boletta skynder seg gjennom det lave, buete rommet og hun rekker knapt å henge fra seg kåpen ved bestyrerinnebordet før hun tar plass, for hun ser frøken Stang. Bestyrerinnen selv, hun som har vært her lengst, og derfor også har stivest nakke og mest hodepine, noterer nøye i journalen mens hun ser stramt på Boletta som plusser inn og fester øretelefonene og mikrofonen. De andre kvinnene snur seg fort mot henne og smiler oppgitt. I dag er det kaos likevel. I dag er nettet sprengt. I dag er det bare å gjøre det beste ut av det og det er disse nitten kvinnene og Bestyrerinnen som styrer Norge nå. De sender signaler langs kraftgatene over fjellet, i kablene under byene, de styrer seg inn i hus og leiligheter til de rette apparater, som plutselig ringer og noen kan løfte av røret og høre en stemme de kanskje har savnet, stemmen til en de kanskje elsker og som har noe nødvendig og vakkert å si. Og de kobler alle disse stemmene til samtaler, de binder landet fast i tråder av ord, i en flom av lydbølger, de åpner linjene i elektrisk begeistring, de dirigerer språket og bestemmer hvem som skal slippe gjennom. En fisker fra Nyksund vil snakke med sin datter som er hushjelp i Gabelsgate. En kvinne fra Tønsberg forlanger å bli satt over til rom 204 på Bristol. En pike fra Hamar leter etter sin forlovede og ber gråtende om nummeret til Victoria Terrasse og Møllergata 19 og samtlige sykehus i hele byen. Noen vil til og med ringe Grini og en lærer fra Drammen etterlyser en kollega i Vadsø, men Finnmark er stengt, Finnmark er ennå uten kontakt og det tar ikke slutt, det er kø på linjene fra Stockholm, København, London, det glø-

der, releene brenner og noen ganger går linjene i kryss og flere samtaler kommer inn på samme nummer. Men det gjør ikke noe, i dag er det kaos likevel, et sant kaos, freden har begynt og disse nitten kvinnene, med Boletta som nummer åtte fra høyre, er Norges skyggeregjering, jeg så dem en gang, og jeg husker det med en usedvanlig klarhet og dybde, for det var den dagen Den Gamle og Kong Haakon døde samtidig. Jeg var syv år og mor hentet meg på skolen og tok meg med til Telegrafan for å fortelle det til Boletta, at Den Gamle hadde omkommet i en bilulykke og Fred lå på Ullevål, uskadet, men i sjokk og ute av stand til å snakke. Vi kom først inn i den digre publikumshallen og jeg så maleriet som nesten dekket hele veggen innerst i rommet og vi gikk rett opp til andre etasje, til Sentralen, og mor stanset i døråpningen, hun holdt meg i hånden og vi fikk ikke øye på Boletta blant kvinnene som satt der, sortkledd og tynne alle sammen, og jeg trodde de allerede visste at Den Gamle var død, derfor var de så mørke og magre, men det kunne de jo ikke vite, det var bare mor og jeg som visste at Den Gamle var blitt påkjørt ved Slottsparken, da hun gikk dit med Fred, for å se sørgefloret som hang fra balkongen, på Kong Haakons dødsdag, 21. september 1957. Men så tenkte jeg at her visste de alt, for de hørte jo alt som ble sagt, og nå fortalte de det videre, at Den Gamle var død, de snakket og snakket i små munnstykker og hadde tunge ørevarmere som det knitret i, og mens vi stod slik og kikket etter Boletta kom en enda eldre kvinne bort til oss, hun var også sortkledd, og helt skjev i nakken, som om hodet var skrudd fast på skrå og ikke til å rikke, og hun spurte, ikke særlig vennlig, hva det gjaldt, og mor sa at vi lette etter Jebsen, det var så underlig når hun sa det, hele navnet, Boletta Jebsen, hadde hun kanskje pause? Da smilte denne damen like skjevt som hodet hennes hang og kunne opplyse at Boletta Jebsen ikke arbeidet der lenger, i selveste Sentralen, hun var flyttet ned til underetasjen, det var flere år siden, visste ikke mor det? Mor ble rød og rar i ansiktet og vi gikk ned til publikumshallen igjen og mor ba meg vente der, mens hun hentet Boletta. Jeg ble stående i den høye hallen og se på Alf Rolfsens fresko. Det var bare menn på bildet, menn som rydder brede gater gjennom skogene, menn som trekker kabler over fjellene og under byene, menn som reiser telefonstolper, det var arbeidets tunge og presise ballett og det lignet hellige handlinger, slik jeg ser det nå,

som å reise kors, og siden velsignet kvinnene dette arbeidet ved å fullføre det, koble de elektriske signalene i releene og sende stemmene ut på reise. Og kanskje det bare er jeg som føyer til mitt eget minne, som kobler min skrift til erindringen, mine bilder til hukommelsen, i en stor samtale med meg selv, men jeg sier det likevel: jeg var syv år og jeg trodde at jeg stod i en kirke. Telegrafbygningen i Tollbugaten ble en katedral, denne dagen da Den Gamle og Kong Haakon døde og Fred ble stum, og de sortkledde og magre kvinnene var sørgende sjeler som ropte på Gud gjennom sine apparater og tråder. Jeg husker at mor ble lenge borte. Så kom hun endelig tilbake, alene, hun hadde ennå ikke funnet Boletta. – Hun spiser visst, hvisket mor. Og vi gikk ned i kantinen. Mor holdt hånden min så hardt at det nesten gjorde vondt. Boletta var i kantinen, men hun spiste ikke. Hun stod bak disken og serverte kaffe. Og da vi satt i drosjen opp til Ullevål sykehus sa Boletta at tilfældighetene kjenner ingen grenser, Den Gamle kom til Norge samtidig med Kong Haakon, i 1905, og nå forlot de livet på samme dag. – Gud må være i det spøkefulle hjørnet, sa Boletta og tente en sigarett. Mor var plutselig sint og hysjet på henne, men alt dette er ennå lenge til og jeg burde skjønne det jeg også, at man heller ikke skal avbryte en fortelling, hvor mange ganger har det ikke skjedd at dramaturgene har strøket et *flashback*, uten i det hele tatt å gidde å lese det, for flashback betyr trøbbel, eller enda verre, et *flashforward*, det er klipperommets søppel, og når jeg forsiktig har etterlyst mine poetiske tilbakeblikk og foregripende minner, har jeg fått høre at det du ikke klarer å fortelle i klar presens, i hard valuta, stort sett er drittprat og kunstneriske ambisjoner som jeg bare kan ta med meg hjem og lage kortfilm av.

Og jeg kutter meg tilbake til Boletta igjen, der hun sitter som nummer åtte fra høyre, den første dagen etter krigen, og leder de elektriske signalene langs landet mens hun tenker på Vera. Men det er ikke tid til å tenke på annet nå enn samtalene som skal kobles, for hele nasjonen snakker i munnen på hverandre og Boletta er i presens, Boletta er samtidig, og hun kjenner hodepinen ta tak, den kryper opp langs nakken og sprer seg fram mot pannen, som en magnetisk vind, *morsen* kaller de den smerten, som kommer før eller senere og som gjør mange av dem søvnløse og nerveslitte, og når klokken endelig er ett kan Boletta gå til pauserommet sammen med halve vekten, og sam-

talene fortsetter der inne, de akustiske samtalene, men Boletta er taus, hun tenker på Vera, Veras blod, og de andre kvinnene lar seg ikke merke med det, for de er vant med Bolettas taushet, hun har aldri blitt en av dem, disse kvinnene, telegrafkvinnene, som ligner hverandre uansett alder, som kommer fra de vide leilighetene i Thomas Heftyes gate, Bygdøy allé og Parkveien, de er kanskje yngst i en stor søskenflokk og plutselig ble de til overs. De har vært minst én sommer i Frankrike og våget de seg ned til stranden, i Nice eller Biarritz, brukte de parasoll, og de eldste er enda blekere i huden etter all eddiken de har smurt seg inn med. De ligner hverandre. De er ugifte, barnløse, har knapt blitt lagt hånd på av noen mann og snakker to språk med stram munn. Boletta er også ugift, men hun har en datter, og det er ikke bare usedvanlig, det er uhørt, og denne skandalen har de aldri klart å komme helt til bunns i og de har forlenget gitt opp å få vite mer enn de allerede vet, og det er så godt som ingenting. De vet bare at Boletta Jebsen bor sammen med sin danske mor, som visstnok skal ha vært stumfilmstjerne i sine unge år, og datteren, Vera, som er født i 1925, og selv om disse magre kvinnene fra telegrafen går i kirken hver søndag, leser sin bibel og ellers er gudfryktige ned til hver minste detalj, har de ikke stor tro på jomfrufødsler og andre mirakler. Nå snakker de ivrig i munnen på hverandre, om tapre fedre som har sluppet fri fra Grini, brødre som de trodde var døde, men som plutselig dukket opp fra skjulesteder innerst i Nordmarka, for alle har en helt i familien i dag og alle har minst én historie å fortelle, men plutselig blir de stille, som om noen koblet dem ut, og Boletta oppdager at alle ser mot døren, hun snur seg og der står Stang. Bestyrerinnen, som ikke er noen tilhenger av pausesnakk, helst ville hun innført taleforbud og taushetsplikt. Hun nikker mot Boletta med hodet på skjeve. – Bestyrer Egede vil snakke med Dem. Nu. Frøken Stang går tilbake til bordet sitt før Boletta får spurt om hva det gjelder og ingen av de andre sier heller noe med det første, og kanskje tenker de, ikke uten en viss triumf og skadefryd, at nå har Bestyreren fått nok, nå skal øverste etasje sette foten ned, nå har Boletta Jebsen kommet for sent for aller siste gang og det er nok av unge kvinner med plettfri vandel som gjerne vil ha stilling på Telegrafen. Kanskje tenker de slik, i sine stille sinn, men å si det kunne ikke falle dem inn, for stilt overfor Egede, mannen bak døren i eta-

sjen over, står de i samlet tropp, de hjelper Boletta med å få skikk på håret, hun får låne pudder og lommespeil og Boletta blir rørt over all denne omtanken, hun får et trøstens ord med på den lange veien opp til Egedes kontor og når hun til slutt banker på døren, tenker hun også dette, men uten triumf: i dag har jeg kommet for sent for aller siste gang og nå står vi snart på bar bakke. Hun hører Egede si *kom inn* og hun husker knapt at hun åpner døren og lukker den bak seg. Egede sitter i skinnstolen bak det enorme skrivebordet og Boletta går langsomt nærmere og hun tar seg selv i å neie, hun neier, som en skolepike hos rektor, det gjør henne rasende og raseriet gjør henne godt.

Bestyrer Egede smiler og peker på en stol. Boletta blir stående og ser rett på ham. En gang har han kanskje vært en vakker mann. Nå har han vokst ut over sitt eget ansikt, selv ikke en verdenskrig har gjort inntrykk på dobbelthakene hans, de ruller langs skjortebrystet som bølger av lyst fett og er for tunge å bære, med jevne mellomrom vipper hodet hans fram. Han tenner en pipe og tar seg god tid. Boletta venter. Hun holder hendene på ryggen og kan se hvem som helst i øynene nå. – Ja, ja, sier Egede omsider. Det er godt det er over. Til dette sier Boletta ingenting. Men det forundrer henne at han går rundt grøten på en slik måte. Hun liker det ikke. Det gode raseriet hennes tynnes ut. – Ja, gudskjelov, sier hun likevel, lavt. Gudskjelov. Egede legger fra seg pipen i askebegeret og tørker seg i munnvikene. Nå kommer det, tenker Boletta og knytter nevene bak ryggen. Nå sier han at nok er nok. – Og alt står bra til med Deres familie? spør han. Boletta vet ikke hva hun skal svare. Hun bare nikker. Egede ser opp på henne. – Deres mor er skuespillerinne, er hun ikke? Boletta blir mer forvirret. – Jo, sier hun. Men det er svært lenge siden. – Ja, det må vel være tilbake i stumfilmens dager. Sant å si savner jeg stumfilmen. Bestyrer Egede reiser seg, og det tar tid å forlate den dype stolen. – Og De har selv en datter, ikke sant? – Ja. Jeg har en datter. Boletta kjenner så smått raseriet igjen. Hvis han vil prøve å fornærme og ydmyke henne før han skal gi henne sparken, så bare la han prøve seg. Hun har ikke noe å skamme seg over. Hun kunne tenkt seg å rense den pipen midt i ansiktet hans. – Hvor gammel er hun blitt nu? – Hun fyller tyve til sommeren. Egede rister på hodet og sukker. – Det er trist å få sin ungdom kastet bort av en krig. Er hun forresten ferdig med skolen? Boletta blir stadig mer for-

virret. Hun skjønner ikke hvor han vil, og det er nesten det verste. Hun bestemmer seg for å svare høflig, men ikke si mer enn det som er nødvendig. – Hun gjorde seg ferdig med middelskolen. – Ser man det. Egede går bort til vinduet. Der blir han stående med ryggen til og kikke ut på byen. – Hva tenker Deres datter å ta seg til nu? – Hun vil visst gjerne arbeide med fotografi. Egede snur seg mot Boletta og ler plutselig. – Fotografi? Har den unge dame tenkt å bli fotograf? Boletta svelger, hun må svelge for i det hele tatt å kunne svare og hun forbanner dette påkleddede fettberget som tillater seg å le henne rett opp i ansiktet, men straks hun begynner å snakke hører hun at stemmen hennes er spak og høflig igjen, som om hun hele tiden tar munnen for full og burde skamme seg. – Hun har vel mest tenkt på å få stilling i en fotobutikk. Egede vifter med hånden, utålmodig, som om han plutselig er lei av å høre på dette, enda det var han som spurte og grov. Han setter seg tungt og Boletta tier, hun tier hardt og kunne godt tenke seg ikke å si mer. – De har vært her i mange år nu, sier han, plutselig vennlig igjen, nesten smigrende. Boletta slipper pusten ut og har ingen anelse om hvor alt dette vil ende. Egede tenner pipen igjen, det lukter ikke helt friskt av tobakken. Boletta får lyst til å snu seg vekk, men hun blir stående på samme sted. Nå kommer det, tenker hun. Nå har han trukket henne lengst opp og kan slippe henne med et brak ned i dypet. – Det skal ikke gjenta seg, sier hun fort. Egede ser på henne. Pipen henger krum fra de tykke leppene. – Gjenta seg? Hva skal ikke gjenta seg? – At jeg kommer for sent. Men i morges gikk alle klokker feil. Egede ser enda en stund på henne og begynner å le igjen. Han legger pipen fra seg for godt og latteren går over i host og når han får tilbake stemmens bruk, spør han: – Kunne De tenke Dem å flytte et par etasjer opp? Boletta tror ikke sine egne ører og hun må bøye seg fram et øyeblikk. Hun kjenner at hun blir myk og idiotisk i ansiktet. – Til fjerde etasje? hvisker hun. – De behøver slett ikke se så forskrekket ut. Boletta tar et skiitt bakover og forsøker å samle sammen munnen. – De mener til telegrafekspedisjonen? – Det er akkurat det jeg mener. Vi trenger flere operatører der. Og vi trenger erfarne kvinner. Og det er jo De. Meget erfaren. Egede ser plutselig en annen vei, som om han har tatt seg selv i å si noe upassende. Boletta liker å se ham slik. Det gir henne et slags overtak. Hun får summet seg. Hun burde være

glad, takknemlig. Hun kan komme opp dit hvor det ikke er hodepine. Hun smiler. – Jeg har bare erfaring med sentralbordet, sier hun. Egede trekker såvidt på de tunge skuldrene. – Vi har kurs. Det er lett å lære. For en som Dem. Egede banker asken ut av pipen. Boletta kan se at munnstykket nesten er bitt istykker. Den mannen har nok også sitt å stri med, en samvitighet. Hun synes plutselig synd på ham. Han har en kraftig, sort rand under neglen på langfingeren som han stopper pipen med. Et hvitt støv står som en glorie rundt det tynne, tørre håret når han en sjelden gang gjør en brå bevegelse. Det gjør han nå. Han reiser seg raskt, som om han har merket en forandring i Bolettas blick og vil ha overtaket tilbake. – Hva sier De så til mitt tilbud? Boletta vet hva hun skal si, men hun venter med det, hun vil nyte dette så lenge som mulig, og når Egede ser at hun nøler setter han seg tungt, som om han har glemt at han nettopp har reist seg, og støtter albuen mot bordet. – Ja, ja. De får tenke Dem om. Det haster selvfølgelig ikke. Men alle poster må være besatt innen høsten.

Egede ser ned og begynner å bla i noen papirer og Boletta nikker, hun neier ikke nå, hun bare bukker såvidt og trekker seg baklengs mot døren. Men idet hun legger hånden på den forfylte klinken i Bestyrerens kontor i det som på folkemunne ble kalt Telegrafpalasset, men som jeg i mitt stille sinn døpte Telegrafkatedralen, løfter Egede armen og ser på Boletta igjen. Hun slipper taket og blir stående taus der, mens en annen uro vokser i henne, som om dette har vært for godt til å være helt sant, og livet har lært henne at det er mye som er for godt til å være sant og at triumfene varer kortere enn skuffelsen. – Slike stillinger i fotobutikker er det vel ikke mange av? spør han. – Nei, hvisker Boletta. Egede reiser seg igjen og kommer bort til henne. – Hvis De aksepterer mitt generøse tilbud blir det en ledig plass nede på rikstelefonen, ikke sant? – Ja, svarer Boletta. Det blir det jo. – Og da kunne det jo passe fint om Deres datter tok den. De kan lære henne opp underveis. Boletta ser rett på ham nå og smiler. – Det er svært vennlig av Dem. Men det blir det nok ikke noe av. Egede får noe mørkt og forvirret i øynene. – Ikke noe av? Hva mener De? – Som jeg sa, min datter har andre planer. Men takk likevel.

Boletta tar i dørklinken igjen og i det samme kjenner hun hånden hans på skulderen. Hun snur seg langsomt og ser fingre-

ne som henger der, som om det var et større insekt som ved en feiltagelse hadde krøpet over henne. Nå vet hun det. Det var hit han ville, helt hit. – Jeg skal gi Dem beskjed i morgen, sier hun. – Å, det haster ikke. Bruk den tiden De trenger. Egede lar hånden falle ned langs armen hennes og den sorte neglen skrapper mot kjolestoffet og lager en lav, knitrende lyd. – Kan jeg gå nå? Bestyrer Egede trekker fram uret, åpner det og studerer viserne lenge. Så knepper han det sammen og stikker det tilbake i vestlommen. Han ser på Boletta, og han er ikke mørk i øynene mer, han er grå og likeglad. – Synd, sier han. Deres datter hadde sikkert passet godt inn her. For hun har vel ikke tenkt å gifte seg med det første? Boletta ler. Hun ler og holder seg for munnen. Hun begriper ikke hva det er han står der og sier. – Har hun ikke det? Det kan da godt hende. Nå ler Egede også, hakene bølger under ansiktet, men plutselig blir han taus og hodet hans er like ved å tippe forover, som om han er svært trett av alt dette. – Hvem tror du vil ha et uekte barn til hustru? hvisker han. – Hva sier De? – Du kan gå nu. Boletta knytter neven. – Min datter er ekte nok som noen!

Så hører Boletta at døren blir lukket bak henne. Hun går over det flislagte gulvet og hører sine egne skritt, nesten forsinket, som om alle sansene ligger etter. Tre menn kommer ut fra styrerommet og legger ikke merke til henne. Hun må holde seg fast i gelenderet når hun begynner på trappen. Hun sniker seg inn på toalettet mellom etasjene, vasker hendene, det lukter tobakk, aske, og når hun ser seg i speilet blir hun nesten forundret over at det er sitt eget ansikt hun ser. Hun får lyst til å kaste opp, drikker litt kaldt vann i stedet, venter til pusten er rolig, retter på håret, kjolen, og går det siste stykket ned til sentralen, setter seg ved plassen sin, plugger inn, mens alle kikker på henne, snart ødelagte av nysgjerrighet, hva i all verden har hun gjort så lenge hos Egede? Det er like før Bestyrerinnen selv kommer for å spørre, men Boletta sitter der hardnakket, hun ser ingen steder og møter ingens blick, og aldri skal hun fortelle noen om samtalen med Bestyrer Egede. Så gjør hun i stedet noe hun ikke har lov til, men hun har ikke mer å tape, slik tenker hun, at hun har ikke mer å tape, hun kobler sitt eget nummer, hun sniker i køen, hun bryter seg inn på det sinnrike nettet og i de stille rommene i leiligheten i Kirkeveien begynner den sorte telefonen å ringe.

(knappen)

Og Vera hørte det ringe, langt borte, på den andre siden av søvnen og krigen, hørte hun telefonen, og det var ingen som tok den. Hun reiste seg langsomt, forundret, og gikk ut i hallen og stod der plutselig, hun kunne ikke huske avstanden, sekundene, fra sengen og hit, som om hun var klippet direkte fra ett rom til et annet. Telefonen fortsatte å ringe og inne i spisestuen kunne hun se Den Gamle, hun lå med ryggen til på divanen og håret var en svær, grå floke over skuldrene. Håpet Vera at det var Rakel, hennes jødiske venninne, som ringte? Hvis Rakel var hjemme igjen, da ringte hun ikke, da kom hun heller løpende tvers over gårdsplassen og opp kjøkkentrappen og kastet seg rundt halsen hennes og til Rakel skulle Vera fortelle alt. Men kanskje hun var skadet, hadde brukket benet, eller noe annet kunne ha skjedd som gjorde at hun måtte ringe i stedet, og Vera løftet røret fort av det sorte apparatet, som hadde nummerrekken snudd, slik at når man stakk fingeren i nitallet, dreide helt fram og slapp, for at fjæren skulle sende skiven tilbake på plass igjen og bryte strømmen, ble den brutt bare én gang, ikke ni, og dermed ble bare én impuls sendt til sentralen, ni var lik én, åtte var to, syv var tre, det var den bakvendte Oslo-telefonen, og i det samme Vera stod med røret i hånden, plutselig det også, som om sømmene i tiden var revnet, hørte hun bare summetonen, suset fra nettet, som vind i en elektrisk skog, hun var utenfor, hun var utenfor samtalen, og hun la på like fort. Stillheten gikk fra værelse til værelse og satte spor i lyset. Den Gamle lå fremdeles på divanen. Hvorfor lå hun der nå? Hvorfor hadde Vera på seg Den Gamles kinesiske nattkjole? Klokken fra Bien slo det halve slaget mellom timene. Vera snudde seg brått og alt kom over henne og åpnet hukommelsen som et sår. Hun løp ut på badet, lente seg mot vasken og drakk av springen. Hun turte

ikke se i speilet. Hun kjente forsiktig under nattekjolen, på bindene, de var tørre, hun var tørr. Det gjorde ikke vondt lenger. Det forundret henne. Det burde gjøre vondt. Hun ville heller ha en smerte som kunne få henne til å glemme. Hun var bare tørst. I badekaret var det en bred rand av skitt, som om vannet hadde tørket til støv langs kantene. Hun åpnet skapet over vasken og kjente lukten av Bolettas tunge parfyme. Hun var like ved å brekke seg. Kanskje Rakel hadde ringt fra utlandet, fra et sted langt borte og så var forbindelsen blitt brutt, og hun ville helt sikkert ringe igjen, når hun kom til en ny telefon, nærmere, i Danmark eller Sverige, hvor forbindelsen var bedre. Et øyeblikk, ved denne tanken, kjente hun seg lykkelig. Hun tok kammen som lå på Den Gamles hylle, lukket skapet og så opp likevel: Ansiktet i speilet. En skygge langs kinnet, et sår i pannen. Med litt pudder ville det være umulig å se. Hva var mulig å se? Noe i øynene? Noe i munnen når hun åpnet den? Tungen? Hadde han vært der også, i munnen? Vera husket ikke. Hun husket bare en finger som manglet og en fugl på en klessnor. Hun gikk inn til Den Gamle, satte seg på divanen, løftet det grå håret hennes forsiktig og begynte å gre. Klokken i hallen slo to slag. Det luktet søtt av Den Gamles hår, jord, løv. – Trodde du jeg sov nu? hvisket hun. Men Vera svarte ikke. Hun bare fortsatte å gre. Leppene var lukket rundt munnen. – Jeg sover aldri helt, vet du. Når jeg sover er det bare en annen måte å vente på. Den Gamle sukket og løftet hodet såvidt. – Jeg liker at du grer meg, Vera. Det minner meg om havet. Om sandstrendene. Det minner meg om gode minner. Jeg skal ordne ditt hår etterpå. Vi trenger ikke gå til noen friserdame, gjør vi vel? Den Gamle lyttet, men hun hørte bare Veras fingre. – Du kan snakke til meg, min venn. Jeg hører ikke hva du sier likevel. Øret mitt ble ødelagt, vet du. Da det smalt så forferdelig i 43. Jeg husker ikke helt hvilket av ørene det var, men jeg er like døv på det andre også, så det kan være det samme. Så bare tal til meg, hvis du har noe å fortelle, lille Vera. Jeg hører ingenting.

Men Vera beholdt tausheten. Den Gamle ventet. Klokken slo igjen der ute i hallen. Timene hadde snudd. – Neivel. Hvis du ikke vil tale med meg, så kan jeg tale til deg. For du hører vel godt nok selv om du er taus for tiden? Du hørte i hvert fall at telefonen ringte. Den Gamle merket at det lugget, kammen satt fast i en floke og Vera dro den hardt og fort gjennom. – Nu må du

ikke gjøre meg aldeles skallet, lille venn. Hvem tror du forresten det var? Som ringte hit? Boletta? Hun har ikke lov å ringe fra Telegrafan. Men det var sikkert henne likevel. Og så ble hun brutt av. Jeg kan ikke holde ut telefoner. Man sier alltid noe galt når man snakker i telefonen og ikke kan se den andre i øynene. For det er øynene som teller, ikke ordene. Burde kanskje ikke jeg vite det, Vera? Jeg var også stum en gang, men det var på film. På lerretet var jeg stum og mine øyne talte for meg. Vi malte øyelokkene grønne så de skulle skinne. Jeg kunne blitt en stor stjerne, Vera. Større enn både Greta og Sarah. Det kunne jeg godt! Men en dag skinte ikke øynene mine mer, selv om jeg hadde så mye farge på at jeg nesten ble blind.

Den Gamle tidde. Hun kjente at Veras hender stod stille bak henne. – Ja, ja, lille frisør. Er jeg fin allerede, eller er du bare trett av mitt gamle snakk? For det er jeg. Alt jeg sier har jeg hørt før. Altfor mange ganger før. Jeg kommer ikke lenger på noe nytt. Men vil du hente Malagaflasken til meg? Den står nu bak Johannes V. Jensen.

Vera slapp håret hennes og gikk inn til bokhyllene i stuen. Den Gamle satte seg opp. Hun var krummere enn hun pleide, snart var hun en sirkel. Hun hadde ligget med de røde tøflene på og begge føttene fortsatte å sove, ja, føttene var det eneste på henne som fikk sove. Hun prøvde å massere dem, men rakk ikke ned, enda så krum hun var. I stedet ble hun bare sittende og vente på at tærne skulle våkne. Slik var det å bli gammel, å vente på at tærne skulle stå opp. Kammen lå ved puten, full av lange, grå hår, den lignet nesten et dødt dyr. Hun rensket kammen raskt og la hårene bak divanen. Hun frøs og trakk pleddet rundt seg. Hun hørte Vera trekke fram *Det tabte Land* og *Bræen*, så kom hun endelig tilbake med flasken og et glass som hun skjenket forsiktig i og ga til henne. Og Den Gamle holdt glasset opp mot lyset, for å se solen bryte gjennom den brune vinen og falle mot bunnen som støv av mahogny. Når hun hadde sett det, drakk hun langsomt ut og ryggen ble myk som et strå og de små, skrukkete føttene våknet og det var like før de gikk sin vei. – Sett deg litt hos meg, sa Den Gamle. Vi har god tid i dag. Kanskje vi kan ta et fotografi av oss alle sammen? Når Boletta kommer hjem? Vera satte seg på divanen og Den Gamle begynte å gre henne. Håret var tynt og bløtt og falt så fint mellom fingrene. – Gleder du deg til å gå på kino igjen, Vera? Kan-

skje du kan ta meg med på Kino-Palæet? Eller Colosseum. Jeg har ikke vært på kino siden det ble lyd. Kan du tenke deg? Den siste jeg så var *Victoria*. Med Louise Ulrich i hovedrollen. Hun var ikke så verst, men dessverre tysk. Nei, det var sørgelig da de begynte å snakke der oppe. Øynene forsvant. Øynene og dansen ble borte og munnen overtok. Vet du hva de har brukt Kino-Palæet til alle disse årene? Potetbinge! Men du har vel andre du heller vil gå på kino med enn en gammel chaiselong som meg. Dessuten kommer føttene mine til å sovne.

Den Gamle trakk pusten og la hånden over Veras arm. – Kavalere dine var forresten her og spurte etter deg i går. Du kan plukke dem langsomt, én etter én, Vera. Og ikke skynd deg. For Guds skyld, ikke skynd deg. Menn er stort sett noen falskmyntnere som ikke er verdt papiret de plasserer sitt kontrafei på. Bortsett fra Wilhelm, da. Men noen ganger er det morsommere å si nei enn å si ja. Tro meg.

Det gikk et skred gjennom Vera og Den Gamle måtte holde henne fast et øyeblikk. Hun la kinnet mot Veras spisse skulder og strøk hånden langs ryggen og glattet ut foldene i silken. – Denne nattkjolen fikk jeg av Wilhelm like etter jeg traff ham. Kan du tenke deg! Å gi meg en nattkjole før vi var gift! Er det noe merkelig at jeg låste døren hver natt og stakk hele månen i nøkkelhullet for å være sikker på at ingen skulle snike seg inn? Nei, det er det ikke. Skal vi lese fra brevet hans i aften, Vera? Vi kan begynne der de sitter fast i isen.

Vera bøyde hodet og håret delte seg slik at den tynne nakken stod i en hvit bue. Den Gamle drakk et glass Malaga til og lurte på hvor hun hentet all denne tausheten fra. Og det som gjorde henne mest redd, var at hun kjente den igjen, som om denne tausheten hadde gått i arv og nå hadde nådd Vera med en enda større kraft. Tausheten ropte i henne. – Trodde du det var Rakel som ville snakke med deg isted? hvisket Den Gamle. Vera lukket øynene. – Ikke tro det, Vera. Å vente forgjeves er bare å utsette livet. Jeg vet det. Jeg har ventet så lenge at det er for sent å snu. Jeg venter fremdeles, Vera. Jeg har tatt ut mange forskudd på døden. De dumme og sentimentale beundrer meg. Men jeg vet nok bedre. Håpet er en trett og skrøpelig dame.

Den Gamle snudde seg mot Vera igjen og da så hun det, et merke i nakken hennes, et hakk i huden med små bloduttredelser rundt. Og i det samme hun hadde sett det og skulle til å løfte

hånden, ringte det på kjøkkendøren. Vera rettet seg opp. Håret falt på plass. Den Gamle slo neven i divanen. – Hvis det er pedellen igjen skal jeg stramme hans slips en gang for alle! Bli ikke forundret om du hører et rop, Vera!

Den Gamle gikk barbent ut på kjøkkenet og åpnet døren. Og der stod vaktmester Bang som før og den enorme sløyfen hang fremdeles på jakkeslaget, men selv var han festet ganske skjevt under hatten og hans ånde fikk malingen på veggene til å flasse av i store flak. Han lente seg fram og forsøkte å få det til å ligne et bukk. Den Gamle ble smal i øynene og viftet ham vekk som en flue. – Hva kommer du for nu? Mangler det en sten i singelen? Har du fått hodepine av freden?

Vaktmester Bang lente seg oppover i stedet, mens blikket var festet et sted nede ved Den Gamles nakne føtter. – Jeg ville bare si Dem at dere har glemt kleskurven på loftet. – Og hva så? – Jeg vil også si at jeg kan hente den for dere og det er ikke meg imot å bære den helt hit. – Men det er meg imot, unge mann. Tusen takk for i dag.

Den Gamle lukket døren rett i ansiktet hans og ventet til hun kunne høre at han haltet ned trappen og snakket høyt til seg selv. Og når vaktmester Bang snakket høyt til seg selv, var det helst om tresteg og rekorder han skulle tatt hvis det ikke hadde vært for skader, misunnelse og annen skjebne, og han hisset seg betydelig opp når han snakket slik. Da sprang Den Gamle med korte skritt inn til Vera og satte seg hos henne, dro kammen gjennom det tørre håret og løftet det slik at nakken kom til syne igjen, så tynn at Den Gamle nesten kunne gråte. Hun forsøkte å le. – Menn går i samme dressen uansett, de. Om det er bryllup eller begravelse, krig eller fred, samme, slitte dressen har de på seg. Bortsett fra Wilhelm, da. Han gikk nemlig aldri i dress. Har jeg fortalt deg om den siste natten han var hos meg. Det har jeg helt sikkert, men jeg forteller det likevel. Jeg lot ham slippe inn, selv om jeg på forhånd hadde låst døren med tre nøkler og en hel fullmåne. Han skulle jo reise neste morgen, med *s/s Antarctic*. Jeg var på din alder da, Vera, og det hendte jeg blødde så sterkt at jeg trodde jeg måtte dø til slutt, at det ikke ble blod igjen i hjertet mitt. Så kom han til meg, Vera, gjennom alt jeg hadde låst, eller kanskje jeg hadde glemt å vri om den siste nøkkelen, hva vet jeg? Og han la seg så stille hos meg og stanset blodet. Det var

den første og siste gangen mellom Wilhelm og meg. Første og siste gangen.

Den Gamle tidde og slapp Veras hår. Det var ikke et kloremerke i nakken. Det lignet et bitt, et blått søkk i huden, etter tenner. Hun kjente en brå kulde i hodet. – Hva skjedde der oppe på loftet, barnet mitt? hvisket Den Gamle. Var det noen som var onde mot deg? Vera sank ned i tanget hennes og gråt stille, det var hennes eneste svar, en bølge gjennom kroppen til det heller ikke var mere gråt igjen. Og Den Gamle kjente et raseri vokse i seg, et raseri som var sorgens bakside, en sorg hun allerede hadde mer enn nok av, og det var sorgen hun levde på, den ga henne kraft, det var sorgen som drev hjertet hennes. Nå fikk hun et raseri i tillegg. Hun strøk Vera over kinnet og tenkte at hvis noen, hvis noen hadde tatt seg til rette med henne, da skulle hun jage ham til han var død. – Så, så, sang hun. Så, så. Det går over. Det meste går over. Selv en verdenskrig. Jeg tror jeg tar en tur på loftet og henter tøyet vårt.

Vera grep henne hardt i armen. – Det er ikke farlig, lille venn, sa Den Gamle. Jeg er ikke mørkeredd lenger. Og så slipper vi å få pedellen på døren igjen. Veras hånd gled ned i fanget. – Kanskje du vil følge med? Eller orker du ikke? Vera ble sittende, uten å se noen steder, øynene var urolige, de dirret. – Neivel. Da går jeg alene. Etterpå kan du låne Bolettas kjole. Og ikke glem fotografiet vi skal ta.

Den Gamle tok på seg de røde tøflene, en lang kåpe utenpå nattkjolen og en bred hatt, for det trakk alltid på loftet, selv om det var mai og midt på dagen. Og da Vera så henne i dette kostymet begynte hun plutselig å le, hun måtte legge hånden fort over munnen, og Den Gamle lo også, slik ja, tenkte hun, le, mitt barn, le av meg og fyll disse rommene med latter. Nattkjolen rakk nedenfor kåpen og hatten satt skjevt, men det var ikke tid til nåler og søm nå.

– Synes du jeg skal ta stokken med meg? Ja, det skal jeg sannelig gjøre. Min stakk! Hvor er du?

Og hun tok med nøkkelen til badeværelset også, for sikkerhets skyld, og strevde seg opp de tunge trappene. Hun så at dørene stod på gløtt i hver etasje og noen kikket sikkert ut på henne, men Den Gamle brydde seg ikke om det, hun var ikke den som listet seg sidelengs, hun slo heller stokken hardt i ge-

lenderet så alle kunne vite at hun kom og dørene gled lydløst igjen når hun var forbi.

Hun hørte vinden straks hun var inne på loftet, som om hele gården plystret lavt. Hun gikk bortover korridoren, langs bodene. Barnevognen lå fremdeles veltet, vedkubbene som var falt ut, en skirem i norske farger, en brun tomflaske som rullet såvidt. Hun stanset ved tørkerommet. Kleskurven stod midt på gulvet, under de slake snorene hvor det ennå hang en grå ullsokk. En due satt øverst på takbjelken i hjørnet. Den Gamle åpnet takluken med den lange stangen som lå der til slikt bruk og trampet hardt tre ganger, men duen rørte seg ikke. Hun fektet etter den, med stangen, det hjalp ikke, duen ble sittende, den kunne være død. Den Gamle hutret, nappet løs ullsokken, løftet kleskurven, men satte den fort fra seg igjen. For i det tynne støvet på de brede golvplankene så hun flere fotspor, og de var større enn Veras små føtter. Og da fikk hun øye på noe annet også. Mellom klærne i kurven lå det en knapp, en blank knapp, som ikke tilhørte dem. Hun tok den opp. En sort tråd var festet til den. Noen hadde mistet den her. Noen hadde vært her og en knapp var blitt revet av en jakke. Den Gamle la den i kåpelommen, heftet stokken over armen, bar kurven ned til leiligheten og der ringte hun straks til doktor Schultz på Bislet, han hadde vært hos dem før, flere ganger før, når Vera hadde sine barne-sykdommer og skrek et helt døgn i strekk, da kom doktor Schultz fra Bislet og sa stort sett *frisk luft*, frisk luft var nemlig hans beste medisin, han gikk så langt at han kalte Nordmarka for det store apoteket, der kunne man gå innover, sommer som vinter, og få så mye frisk luft man ville, og man fikk den gratis. Det var derfor med dyp uvilje Den Gamle nå ringte til ham, men det var ingen andre doktorer hun kunne tenke seg å invitere, og da Schultz endelig tok telefonen, lød stemmen hans bedugget og utålmodig. Han kunne såvidt love å se innom i løpet av kvelden, hvis han ikke ble beordret til andre steder av byen, kampe-ne var nemlig langt fra slutt ennå, det måtte enhver være pinlig klar over, desperate tyskere og andre landssvikere kunne slå til når som helst, det hadde allerede vært sammenstøt og tap av liv, det var krigens dødskramper, det var taperne som vred seg for siste gang før nederlagets rigor mortis. Og doktor Schultz fra Bislet kunne ikke svikte i siste stund, han måtte være parat til å gripe inn blant sårete patrioter, han måtte bli på sin post. Den

Gamle sukket og la på, gjemte knappen hun hadde funnet i smykkeskrinet sitt på soveværelset og gikk inn til Vera. Hun satt på divanen, hun hadde ikke rørt seg. Den Gamle tenkte at nå lignet hun fuglen på takbjelken og hun banket tre ganger i dørkarmen, for sikkerhets skyld. – Nu gjør vi istand kjolene, sa Den Gamle. Og siden legger vi kabal og drikker Malaga.

Vera fulgte langsomt etter henne ut på kjøkkenet og der strøk de kjolene og Vera tok på seg den grønne, Bolettas kjole. Den var altfor stor, men Den Gamle strammet den inn i livet med en knappenål på hver side, og de stilte seg foran det høye speilet i gangen. Vera så ned. Vera så en annen vei. Hun ville ikke møte sitt eget blikk. Den Gamle la armen rundt henne. – Ser du, sa hun. Du har tatt meg igjen. Jeg har begynt å vokse nedover i stedet. Snart står jeg med ansiktet i mulden. Og slik stod de, i finkjolene foran speilet, da Boletta kom hjem, blek og oppskaket. Hun stanset ved døren og stirret forundret på dem, et øyeblikk nesten lettet. – Du ser fin ut, Vera, hvisket hun. Og Vera løftet skjørtekanten og skyndte seg inn i spisestuen. Boletta så etter henne. – Har hun sagt noe? – Vi må pusse vinduene, sa Den Gamle. Solen slipper snart ikke gjennom. Boletta tok moren i armen. – Har hun snakket? Har hun sagt noe? Den Gamle kikket i speilet. – Min tid er ute, klaget hun. Jeg ligner et karneval helt alene. Boletta tålte snart ikke mer. – Men kan du holde opp å snakke som et karneval også! Den Gamle sukket. – Nu har du hodepinen igjen. Du burde legge deg i stedet for å rope. Boletta lukket øynene og trakk pusten dypt. – Kan du svare på det jeg spør om? – Fikk du med deg noe godt? Jeg har lyst på melkesjokolade med smør! Boletta måtte støtte seg til veggen. – Hva sa hun? Skal jeg være nødt til å hale det ut av deg? Den Gamle sukket på ny og enda dypere denne gang. – Hun har ikke sagt et ord, Boletta. Men hun har gredd mitt hår, om du ikke ser det. Dessuten synes jeg vi skal sette et flagg på altanen. Vi er visst de eneste som ikke flagger i dag.

Boletta ville gå etter Vera. Men Den Gamle holdt henne tilbake. – La Vera få være i fred litt nu. Boletta stanset og strøk hånden fort over pannen. – Er du sikker på at vi ikke skal ringe til doktoren? – Hysj! hvisket Den Gamle. Jeg har allerede ringt til den idioten.

Og doktor Schultz kom da de drakk kaffe. Og når doktor Schultz fra Bislet var i anmarsj, ble det lagt merke til. Han bar

sin sorte veske på strak arm, hatten var bredbremmet og bløt, han brukte sorte og blanke kalosjer fra første september til syttende mai, uansett vær, ansiktet var magert og rødmsuset, nesen stod som et utropstegn mellom pannen og munnen og under denne synlige nesen hang den berømte dråpen, den hadde liksom vokst fast der for godt, da han gikk på ski fra Mylla vinteren 1939, og det var den siste gangen doktor Schultz fikk frisk luft. Nå satt han heller hjemme på Bislet og tynnet den ut. Og denne kvelden måtte han ta hele fortauet og litt av gatelegemet i bruk for å komme fram. Han skjente som en sort krabbe og de yngste guttene fra Jessenløkken fulgte ham bortover Ullevålsveien, de kom med oppmuntrende tilrop og ringte med sykkelklokkene hver gang han tok et skritt ned i rennesteinen, og av og til måtte noen driste seg så nær at de kunne få ham på rett kjøll igjen, for det hendte at han begynte å gå mot Nordmarka i stedet, som om en enorm magnet lå der i høyden og trakk ham til seg. Det var med andre ord ingen hemmelighet da doktor Schultz stanset på hjørnet utenfor nummer 127 og ringte på hos oss. Og jeg har ofte tenkt på om alt ville vært annerledes hvis ikke doktor Schultz hadde tømt den femte pjolteren den dagen, for ikke å snakke om den sjette, hvis hendene hans hadde vært stødige, hodet kaldt og blikket skarpt, for da kunne han kanskje ha sett noe som ville ha forandret vår historie og kanskje avbrutt den. Jeg sier det først som sist: Fred levde et farlig liv allerede før han ble født. Det er slike tanker som fremdeles kan gjøre meg søvnløs og redd, for vi henger i en tynn tråd, og den tråden er spunnet av tilfeldighetenes skygge. Og jeg ser ham for meg, den patetiske doktoren fra Bislet, som jeg ikke vet om jeg skal elske eller forakte, der han lener seg mot døren og når Boletta åpner er han like ved å ramle inn i entréen og det hviskes fra hjørne til hjørne, fra oppgang til oppgang, at nå er den fordrukne doktor Schultz på visitt hos de enslige kvinnene i Gørbitzgate, de gale kvinnene som ingen forstår seg på, nå summer det i gårdens store sentral og ved søppelskuret i gården kobler vaktmester Bang ryktene videre til langstrakte fortellinger som også jeg kan støte på når min tid kommer.

Boletta får plassert doktor Schultz i en stol og han samler sine krefter mens de hjelper ham av med hatt, kalosjer og kappe. – Hva feiler pasienten? spør han. Den Gamle fnyser. – Det er det vi gjerne vil få vite. Der er derfor De er her, om De ikke har

forstått det. Boletta gir ham en kopp kaffe. – Hun har hatt en voldsom blødning, sier hun fort. Jeg fant henne på loftet. Hun kan kanskje ha falt. Doktor Schultz skjelver slik på hendene at han må drikke av skålen og stemmen hans er like skranten. – Ja, ja. Hun trenger nok bare litt frisk luft. Efter alle disse inne-stengte årene. Den Gamle er like ved å gyve løs på ham og Boletta må gå mellom. – Vera ligger på soveværelset, sier hun. Jeg tror kanskje hun har fått sjokk. Doktor Schultz kommer seg langsomt på bena og gnir fingrene mot hverandre. – Ja, ja. Men hva sier hun selv? Boletta ser ned. – Hun sier ingenting. Hun har ikke snakket siden jeg fant henne i går. – Ikke snakket? Ja, ja. Jeg får vel se litt på henne. Og jeg vil helst være alene med pasienten.

Doktor Schultz tar den sorte vesken, går inn til Vera og lukker døren etter seg. Han blir der i nitten minutter. Den Gamle og Boletta venter utenfor og de hører ikke en lyd. Men når doktor Schultz kommer ut igjen virker han mer edru enn på lenge. Han setter seg i den samme stolen og er også blitt taus.

Den Gamle tåler det ikke mer. – Kan De nu være så vennlig å fortelle oss noe? Hva feiler henne? Doktor Schultz ser på Boletta i stedet. – De har nok rett. Hun er i en form for sjokk. Eller la meg si psykose. Boletta må også sette seg. – Psykose? – Eller kall det gjerne en *tilstand*. Hvis De synes det lyder bedre. Den Gamle går nærmere og vifter med neven. – Kan De nu straks si hva som feiler henne, og ikke sjonglere oss rundt med ord! Og De våger ikke nevne frisk luft en gang til! Doktor Schultz drar et lommetørkle over den høye pannen. Dråpen under nesen vipper. – Hun har mistet betydelig med blod og er meget svak. Hun har sannsynligvis falt og pådratt seg en hjer-nerystelse. Hun trenger all den hvile hun kan få. Jeg har gitt henne noe beroligende. – Men hun har aldri blødd slik før, sier Boletta stille. – Så er det også ualminnelige tider vi gjennomlever.

Doktor Schultz reiser seg og de følger ham til entréen. Og mens Boletta finner fram to sedler fra skuffen under anretnin-gen trekker Den Gamle ham til side. – Hva mener De om merket i Veras nakke? Doktor Schultz må tenke etter. – Merket i nakken? Det er sikkert bare et insektbitt. Som hun har klødd på. Han slenger kappen over skulderen og er utålmodig. Men Den Gamle gir ikke slipp på ham. – Undersøkte De hennes

kvinnelighet? spør hun lavt. Doktor Schultz lukker vesken med et hardt smell. – Hva behager? – De vet utmerket godt hva jeg mener! Er hun intakt? I det samme kommer Boletta med pengene. Han stikker dem raskt i lommen og drar en finger like fort under nesen, men dråpen blir hengende. – Jeg kan ikke se annen feil på Vera enn at hun har hatt denne kraftige blødningen og dette har naturlig nok gjort henne svak og nervøs. Gi henne en jerntablett hver morgen og aften. Boletta tar tak i armen hans. – Men hvorfor snakker hun ikke? spør hun.

Doktor Schultz leter lenge etter ordene. – Senteret for talens bruk er midlertidig satt ut av virksomhet. Det kan skyldes en bloduttredelse. Jeg mener hjernerystelse. Når trykket i henne heves vil hun også snakke fritt. Den Gamle blir utålmodig. – Og når heves dette trykket? – Det kan bli i morgen eller lenger til. Ta tiden til hjelp.

Boletta åpner døren og doktor Schultz går ut på avsatsen. Han dreier hatten en halv gang rundt hodet. – Ja, ja. Dere får ringe igjen. Hvis hun ikke kvikner til i løpet av sommeren. Han tar et godt tak i gelenderet og trekker seg ned trappen, jager ungene som ennå står der vekk med stokken og skrår langsomt hjem til leiligheten på Bislet hvor ingen har ringt og bedt ham bistå med førstehjelp i krigens siste overtid. Den Gamle slår døren igjen, låser og snur seg mot Boletta. – Hva var det jeg sa? Han er fremdeles en idiot. Før var det frisk luft. Nu er det tiden som skal hjelpe!

Så ser de inn til Vera. Hun sover og de lar henne bli i søvnen. Siden henter de det lille flagget som de pleier å bruke hver syttende mai og på Kong Haakons fødselsdag og setter det i den tomme blomsterkassen ute på balkongen. Det er ennå ikke mørkt. Himmelen buer seg høy og stram over byen. Det gløder ennå i et bål av sorte gardiner og midt i Kirkeveien ligger en flosshatt som den milde vinden nede fra fjorden skyver langs asfalten. Og plutselig står Vera inne i stuen. De snur seg brått mot henne og roper nesten av forskrekkelse, eller glede, de tror kanskje hun skal si noe, at hun endelig har kommet til seg selv, men i det samme løfter hun fotografiapparatet sitt og tar et bilde av dem, der ute på den smale altanen, foran det lille, norske flagget, Boletta er i den brune drakten, de brede hoftene hennes, munnen åpen og hånden på vei mot ansiktet, som om hun vil skjule seg, og Den Gamle, i sin lange, gule kjole og det grå håret som

flommer fra hodet, den høyre hånden hennes er plutselig knyttet, men med tommelen og lillefingeren sprikende, djeveltegnet, lut og krumbøyd står hun, men likevel ser hun rett på meg, som prøver å fargelegge dette fotografiet med mine ubehjelpelige ord, for det var jeg som framkalte bildet, jeg fant filmen en gang jeg ryddet i mors ting, den var glemt, og jeg innbiller meg at jeg kan se henne også, på bildet, hun som tok det, vår mor, som om den uskarpe maikvelden bak de to kvinnene på altanen er et speil hvor skyggen av Vera kommer til syne som en mørk sorg, en smerte som jeg aldri har sett før, i det jeg kaller minnets langsomme lukker.

(våren)

Den dagen kong Haakon skulle komme tilbake til Norge stod Den Gamle tidlig opp, satte dannebrogen ved siden av det norske flagget i blomsterkassen, skyndte seg til byen før klokken var syv, for å sikre seg en god plass i første rekke langs Karl Johan, og nåde den som ville skygge for utsikten når hennes egen monark kjørte forbi. Boletta hadde nattskiftet på Telegrafan og var ennå ikke kommet hjem. Derfor var Vera alene i leiligheten da hun våknet i dobbeltsengen. Hun slengte på seg noen klær og brydde seg ikke om å se i speilet. Hun brydde seg ikke om å ordne håret. Det kunne være det samme. Hun lånte Den Gamles tøfler, gikk ned kjøkkentrappen og over gårdsplassen. Det var så stille. Vinduene stod åpne. Hun stanset utenfor Rakels oppgang. En hvit katt krøp mellom blomstene og singelen ved søppelskuret. Hun listet seg opp til tredje etasje. Hun lyttet ved døren der. Og hun kjente plutselig gleden som et støt i hjertet, for hun hørte stemmer der inne. Hun ringte på, men ingen kom. Så forstod hun at døren var åpen. Hun skjøv den opp og gikk inn. Kjøkkenet var tomt. Skapene var tømt. Ikke et glass, ikke en kopp eller skål stod igjen. Det var ryddet. Alt var ryddet ut. Det var bare såvidt hun kunne kjenne luktene av de rare rettene som Rakels mor lagde, særlig om søndagene, vanilje og krydder, luktene forsvant også, luktene som Rakel bodde i var nesten borte. Vera kunne ikke høre noen nå. Kanskje hun hadde tatt feil? Hun fortsatte innover i leiligheten. Hun åpnet døren til Rakels værelse. Gardinene var tatt ned. Sengen og skrivepulten var borte. En kleshenger lå på gulvet. I stuen stod en tom blomsterpotte i vinduskarmen. Det var alt. Veggene var nakne. Hun kunne se de lyse skyggene på tapetet der maleriene hadde hengt. Så hørte hun noen likevel. Noen kom inn. Hun ble glad igjen, glad og redd på samme tid, men mest glad. Hun løp gjen-

nom stuen og stanset brått i entréen. To menn i arbeidstøy bar et sort piano opp trappen, svetten rant av dem og de bannet høyt annenhver gang og han som gikk bakerst fikk øye på Vera. – Unna vei, jente! ropte han. Og Vera klemte seg mot dørkarmen mens de slepte pianoet inn i stuen og satte det ved siden av kaminen. De to flyttemennene slengte stroppene over skuldrene og tente hver sin sigarett. Av og til kikket de bort på Vera og smilte. Den minste av dem skjøv skyggeluen bakover og klødde seg i den røde luggen. – Er det du som skal være hushjelp hos fintfolka her? spurte han. Den andre tente en sigarett og hukte seg ut av stroppen som lå som en løkke rundt halsen hans. – For da må du gre deg, jente. Du ser jo ut som en fuglesverm på hodet! De begynte å le igjen. – Kan godt låne kammen min, sa den rødhårete.

Vera sprang ned trappen. Mennene så forundret etter henne. Utenfor var det parkert en lastebil og på planet var det fullt av møbler. Vaktmester Bang stod der i sin mørke dress og snakket med en dame som hadde en grønn fjær i hatten og lyse hansker. Vera hadde aldri sett henne før. Hun måtte være mye over tredve år og hun var gravid, kåpen var stram rundt magen og hun holdt hendene på ryggen og nesten skjøv magen fram, som om hun ville vise hele gaten hvor gravid hun var. Vera ble stående og stirre på henne. Til slutt ble den fremmede damen urolig, pekte mot Vera, og vaktmester Bang snudde seg med det samme og oppdaget henne på trappen. Han ristet på hodet og smilte samtidig og gikk mot henne. Flyttemennene kom ut fra oppgangen. Vera løp, hun løp rundt hjørnet, og mens hun løp tenkte hun at Rakel bare hadde flyttet et annet sted, til en annen leilighet, som var mindre, kanskje hadde de ikke råd til så mange rom og eget pikeværelse etter alt som hadde hendt. Slik tenkte hun, om og om igjen, hun holdt seg fast i denne tanken. Hun måtte gå gjennom kjelleren for å komme til bakgården og kjøkkentrappen igjen, alt skal bli som før, tenkte hun, alt skal bli som før, ordene var i Vera, hun kunne høre dem, tydelige og tunge, men hun kunne ikke si dem, hun klarte ikke engang å snakke høyt til seg selv, som om det var tausheten som valgte henne nå. Hun kom seg opp til leiligheten. Ingen var kommet hjem ennå. Hun gikk ut på badet, kledde av seg, fant saksen i skapet og stakk den i munnen. Hun holdt saksen med begge hender og presset den mot tungen, lukket øynene, og smerten

var et annet språk hun ikke behøvde å uttale, bare et skrik som sank dypt i henne. Hun kjente at spissen gled gjennom det bløte tungekjøttet og blodet flommet ut i munnen. Hun tok fram et rent bind og smurte det inn med blod og la det i skittentøykurven, tørket opp blodet på gulvet og i vasken, festet et nytt bind mellom bena og gikk inn på soveværelset og la seg. Vera smilte. Munnen var ikke lenger fremmed i ansiktet. Hun hadde gjort den til sin. Tungen fylte hele munnen. Nå har jeg blod nok, tenkte hun. Nå har jeg blod nok for alle månedene. Hun hørte at Boletta kom hjem. Hun slamret døren i etter seg og trampet gjennom leiligheten og ut på altanen. Like etter var hun inne hos Vera. Hun lot som hun sov. Men hun kunne se moren likevel, som om øyelokkene var gjennomsiktige. Hun holdt et dansk flagg i hånden og så blek og herjet ut. Hun gikk stille rundt sengen og tok med seg Telegrafverkets Håndbog som lå på nattbordet hennes. Og Vera kunne høre at hun leste i den. Boletta satt i stuen og leste høyt om takster og regler for telegramekspedisjonen, hun leste høyt, som om hun måtte lytte til sine egne ord for å forstå dem helt. Det lød som jammer og forbannelser. Det lignet bønn og klage. *Ordberegning. Som 1 ord regnes i klart sprog ord på op til 15 bokstaver, i kode og siffer-telegrammer ord eller grupper på op til 5 bokstaver eller siffer. Sprogstridige ordsammensetninger er ikke tillatt. Navn på steder, plasser, gater og likeså skibsnavn kan skrives i 1 ord og regnes da som 1 ord når bokstavantallet ikke kommer over 15.* Vera hørte hvert eneste ord, og Boletta leste dem om og om igjen. Det var noe truende over dette språket, disse navnene, det lignet på krigen. *Kodetelegram. iltelegram, radiotelegram.* Det eneste som lød fint var *lykkeønskningstelegram. Sendes til norske, svenske, danske og islandske stasjoner samt til Storbritannia og Nord-Irland mot en avgift av 50 øre utskrevet på festblanketter.* Vera drømte det, at et bud, i uniform, kanskje en blå uniform, ja, blå måtte den være, med blanke knapper, skulle stå i døren med et slikt telegram til dem, og da måtte det være gode nyheter, for ellers hadde han ikke kommet, og dette telegrammet, denne festblanketten til 50 øre, skulle vende alt det onde til godt. Det kunne være en hilsen fra Rakel som skrev, i korte setninger, for ellers ble det for dyrt, at hun snart kom hjem. Eller noen kunne ha funnet Wilhelm langt inne i isen og kulden og Den Gamle fikk endelig en grav å gå til. Eller kanskje det bare

stod skrevet: Alt som har skjedd har du drømt. Men det var ikke et bud som kom, det var Den Gamle, og hun slamret også med dørene. – Hvor er mitt flagg? ropte hun. Hvor er min dannebrog! Vera hørte hvor langsomt Boletta slo boken igjen og reiste seg. – Jeg har tatt bort flagget, mor. Du skjemmer oss ut for hele byen. Den Gamle trampet i gulvet. – For et snakk! Kong Haakon er dansk! Nå var det Bolettas tur til å rope. Vera trakk dynen over ansiktet og var like ved å le. – Kong Haakon er norsk! Si ikke noe annet! – Han er kanskje Norges konge. Men han er min danske prins! Skal jeg kanskje ikke få lov til å ha en dannebrog i min blonsterkasse? – Jeg nekter å høre på deg når du er slik. Den Gamle snøftet. – Det er den elendige boken som har satt griller i deg. Du er blitt helt telegrafisk i hodet! Nå trampet Boletta i gulvet også, eller kanskje de begge gjorde det mens de skrek litt til hverandre. – Og du lar Vera være alene hjemme! Eier du ikke forstand, din gamle heks!

Etter dette ble det lenge stille i stuen. Så gikk Boletta på badet, føttene subbet langs gulvet, som om hun ikke orket å løfte dem. Men hun kom løpende tilbake. – Vera har hatt sin månedlige! ropte hun. Den Gamle lyttet. – Hva sier du? – Du hørte hva jeg sa! Vera har blødd! Boletta holdt fram det blodige bindet. Den Gamle foldet hendene og måtte sette seg.

– Gudskjelov, hvisket hun. Kongen er på plass og Vera har hatt menstruasjon. Nu kan hverdagen begynne.

(klokken)

Og jeg kjenner at noen puster meg i nakken nå, noen puster meg i nakken, for dette er ennå ikke min historie, jeg er ennå ikke til stede i den, på banen, i varmen, og når jeg kommer meg dit, inn i historien, ut på banen, vil jeg sannsynligvis bli hengende fast i detaljenes magneter, som den bremseklossen jeg allerede er: en skollisse som ryker på vei til danseskolen, presten jeg rekker tunge til rett utenfor Majorstuen kirke, en brusflaske jeg må pante hos Esther i kiosken, slike ting, alt dette som noen tror er uten betydning, avsporinger, omveier, men som like gjerne kan være den gåtefulle, døde vinkelen som er nødvendig i alle fortellinger, nemlig stillheten ved siden av. Det er der jeg skal sitte og lytte til alle dere andre, mens dere ikke kan se meg. Og det er i denne stillheten jeg hører Den Gamle si, om og om igjen: *Nu kan hverdagen begynne*. For de tror at alt er som det skal være. De tror at Vera også er kommet på plass igjen. Hun har blødd sitt normale blod og alt skal bli som før. De røde tøflene står pent ved divanen. Flagget er heist på Slottet. Månen henger på en knagg over Aker og døgnet har igjen nøyaktig 24 timer. For i fem år har krigen satt tiden ut av spill. Krigen tok tiden til fange og stykket den opp, sekund for sekund, minutt for minutt. Krig er presens. Krig er fra hånd til munn. Krig er øyeblikk og smuler. Nå kan de sette tiden sammen, trekke den opp, få den til å gå. Den Gamle kjøper mer Malaga på vinmonopolet på Majorstuen. Boletta fortsetter å lese i Telegrafverkets Håndbog, til hodepinen står i henne som et spett. Og på Telegrafan unngår hun Bestyrer Egede, hun våger seg ikke opp trappen til hans etasje, for hun har ennå ikke sagt fra om hun vil ha den nye stillingen. Vera blir liggende lenge hver morgen. Så står hun opp, uten glede. Hun beveger seg langsomt gjennom leiligheten. Hun kler seg i store gensere og vide jakker, enda det

blir varmere og varmere i været. Noen sier dette kommer til å bli den varmeste sommeren i dette århundret, og det er en mening i det, det er folkets fortjente sommer. Hun spiser knapt, hun vil heller kjenne sin egen letthet, hun vil heller vokse innover og nærme seg sin egen skygge. Fra kjøkkenet kan hun se at det er kommet nye gardiner i Rakels leilighet, de er mørkerøde, men hun har ennå ikke sett noen der inne. Nede i gården er tørkesnorene fulle av vintertøy og lakener, vaktmester Bang går langs singelen og luker ugress. Katten ingen vet hvem er sin ligger i hjørnet av solen, som en sirkel av pels, helt til Bang får øye på den og jager den vekk med en rake. Men katten bare strekker seg dovent, løfter halen og skvetter litt på en blomsterpotte før den forsvinner rolig ut porten til Jonas Reins gate. Guttene i gården pusser syklene sine og lapper dekk og kikker av og til opp mot vinduet hennes, men da står det ingen der lenger. Vera ser alt dette. Hun fyller sin taushet med alt hun ser, denne tausheten som begynner å gå Boletta på nervene, og hun er like ved å riste litt språk ut av datteren noen ganger, men da hvisker Den Gamle: *Den som ikke sier noe, lyver heller ikke*. Enda en natt biter Vera opp såret i tungen og kjenner munnen svulme av blod og flyte over, og hun dyp- per bindene i dette blodet, hennes hjelpeløse løgn, hennes håp, like håpløst som å vente på Rakel. Tiden har vært tatt til fange. Nå er tiden satt fri. Vera står ved vinduet og ser at guttene er kledd i regntøy og de har vokst i løpet av sommeren, de er nesten ikke til å kjenne igjen og de sykler ut porten uten å snu seg.

En morgen, like før Boletta gikk til Telegrafan for å møte bestyrer Egede og endelig gi ham et svar, ringte det på døren. Vera hørte det fra sengen og var straks våken. Noen ringte på døren deres, en tidlig morgen, i september 1945. Et øyeblikk var hun sikker, helt sikker, det måtte være Rakel, nå hadde Rakel endelig kommet tilbake. Vera stod opp, nesten skremt av lykke, og kikket ut i gangen. Boletta åpnet ytterdøren. Det var ikke Rakel. Det stod en skallet mann der, og Vera kunne bare såvidt huske ham, som et minne, vagt og utydelig, fra en annen tid. Han var kledd i en lang støvfrakk, regnet dryppet ennå fra de smale skuldrene, og han bar en liten, firkantet koffert med to blanke låser på hver side, og i den andre hånden holdt han en grå hatt. Og da Vera fikk øye på kofferten var hun sikker, hun visste hvem det var, og av en eller annen grunn grøsset hun, hun gjorde alltid det når denne mannen kom.

Han løftet kofferten, som om han visste at det var den de kjente igjen først. – Jeg håper De kjenner igjen meg også, sa han. For jeg kjenner igjen Dem som var det senest i går jeg var her! Han spredde et smil over hele ansiktet og bukket. Boletta slapp ham inn. – Selvfølgelig kjenner jeg Dem igjen. Bortsett fra håret, da. Mannen strøk hånden fort over det blanke hodet mens smilet forsvant i munnen og ble en stram og skjev revne. – Jeg satt på Grini, sa han bare.

Han slapp kofferten ned på gulvet. Boletta rødmet og hengte opp frakken hans. Han så seg fort omkring, øynene var raske fra vegg til vegg, fra dør til dør, som om han noterte alt med blikket. Vera trakk seg bakover. – Og her står alt fremdeles på samme sted? spurte mannen. Boletta fulgte ham inn i entréen. – Ja, her står alt på samme sted. – Det er godt å høre. Det er altfor mange som tyr til forandringer i disse tider. De ommøblerer. Og hva skal det være godt for? Enda en gang lot han blikket gå rundt, like langsomt, helt til det stanset ved den ovale klokken på skatollet. Den var tolv minutter over ti. – Jeg vet ikke helt om det er nok penger, hvisket Boletta. Vi har kommet litt ut av tellingen. – Hvem har ikke det? Det tar nok resten av høsten før vi er i rute igjen. Mannen snudde seg mot Boletta. – Jeg bruker fløte i kaffen. Om De husker? Boletta slo hendene sammen. – Ja, selvfølgelig husker jeg det. Fløte i kaffen. Kan jeg friste med sukker også? – Hvis det finnes i huset, så. Men bare tre skjeer, takk.

Da stod plutselig Den Gamle i døren til spisestuen, i sin nattkjole og røde tøfler. Hun skygget for øynene, som om det var sterk sol i leiligheten. – Snakker du med deg selv igjen nu, Boletta? Eller forsøker du å få Vera til å svare? Boletta skyndte seg bort til henne. – Det er Arnesen som er her, mor. Du kjenner vel igjen Arnesen?

For det var Arnesen, fra livrenteselskapet Bien, som hadde kommet denne morgenen. Det var hos ham vi hadde forsikret våre liv. Nesten alle i gården hadde det. Han pleide å dukke opp hvert halvår, en gang om høsten og en gang om våren, på nøyaktig samme dato, såfremt det ikke viste seg å være en søndag, da kom han mandag i stedet. Nå var det lenge siden han hadde vært her, ikke siden september 1941. Og også jeg kan huske den ovale klokken, som alltid gikk riktig. Hver måned, den siste lørdagen i hver måned, la Boletta, eller mor, penger i skuffen

under urskiven, akkurat som en sparebøsse, og det var nesten som en andakt når det skjedde. Fred og jeg stod med hendene på ryggen og fulgte med, myntene som ble stukket inn i den lille sprekken og det klingende, skarpe smellet når de falt på plass, alt etter hvor mange penger som lå der fra før, eller de lydløse sedlene som ble brettet sammen, under stor konsentrasjon, for å bli smale nok. Jeg likte fem-kronen best, fargen som var blå slik himmelen kan være det en ganske fin sommermorgen uten noe å grue seg til, og ikke minst ansiktet til Nansen. Hundre kunne jeg ennå ikke telle til og de var altfor store og nesten umulig å få ned i skuffen. Så kunne Arnesen komme og hente det de kalte premien. Jeg trodde det var noe vi kunne vinne, at pengene skulle forvandle seg til en premie, en gave. Men Arnesen hadde aldri noe med seg, tvert imot, han bare tok premien og gikk. Til slutt hendte det at han tok for mye og la premiene i sin egen, mørke lomme og tapte alt likevel. Og lenge trodde jeg også at det var pengene vi la på som fikk klokken til å gå. Og hvis vi la på for mye ville den gå fortere, eller hvis vi glemte oss ville tiden sakke etter og snart stå helt stille. Om det bare hadde vært slik! Jeg prøvde det en julaften. Jeg la på to femører ekstra og det lød som et skred i klokkenes bunn. Det hjalp ikke. Jeg husker en gang at Fred tømte hele skuffen med en hårnål. Men tiden stanset ikke.

Den Gamle måtte gå et skritt nærmere. – Arnesen? Er det selveste Arnesen? Ja, da har hverdagen virkelig begynt. Han bukket dypt. – Vi gjør både hverdag og høytid trygg. Selv livet etter dette står på vår kalender. Den Gamle blåste i munnviken. – Det synes jeg du skulle overlate til Gud, min godeste mann. Din lille koffert er ikke stor nok for evigheten. Arnesen trakk pusten fort og dro fram et lommeetørkle med livrenteselskapets monogram på, som om han overga seg og ville be om fred. Men Den Gamle kom bare enda nærmere og myste. – Si meg, har du ikke lenger noe av ditt tidligere hår på hodet? – Han har sittet på Grini, sa Boletta fort. Hysj, mor!

Da fant Arnesen fram den rørformete nøkkelen som bare han var i besittelse av og stilte seg med ryggen til, som en tryllekunstner som ikke vil avsløre sine hemmeligheter. Han kikket over skulderen, og møtte plutselig Veras blick, i dørens skygge. Han smilte. Så kunne alle høre et knepp, Arnesen dro ut skuffen under urskiven, det raslet i penger, og ingen kunne telle penger

raskere enn Arnesen fra Bien. Han behøvde ikke bruke fingrene engang, han telte med øynene, øyet var hans raskeste muskel, og til slutt la han beløpet i en skinnpose med glidelås, det lignet omtrent et penal, og alt dette plasserte han i kofferten som han låste på begge sider i stor hemmelighet, det var som en hel forestilling å følge med i.

Boletta gikk ut på kjøkkenet for å koke kaffe. Arnesen rettet seg opp. – Det tar nok litt tid før regnestykket stemmer, sa han. Krigen har jo snudd opp ned på det meste. Den Gamle krummet seg sammen til et smil. – Ja, jo billigere et menneskeliv er, desto dyrere blir premien. Er det ikke slik? Arnesen smilte ikke. – Det er vel heller slik at noe er så verdifulle at det ikke kan måles i kroner og øre, Jebesen. Den Gamle pustet seg opp. – Å, snakk! sa hun. Bare tell dine penger, du. Det er du best til.

Arnesen skulle til å si noe mer, men lot det være. I stedet tok han kofferten, som han aldri slapp av syne, med seg inn i stuen. Arnesen fikk servering overalt hvor han kom, som om folk hadde dårlig samvittighet for noe, eller ville gjøre et godt inntrykk på ham. De trodde kanskje deres liv lå i hans hender. Han gikk sakte forbi bokhyllen og strøk fingeren langs skinnryggene, mens han så seg rundt, divanen i spisestuen som var redd opp som seng, glasset med Malaga, kabalen. Fingeren hans stanset ved en bred åpning mellom bøkene hvor støvet reiste seg. Nå smilte Arnesen igjen. – Han burde vært skutt, sa han. Arnesen satte seg i den myke stolen med ryggen mot altanen. Den Gamle bøyde seg over bordet. – Hvem burde vært skutt? – Hamsun. Forræderen. – Du mener forfatteren? – Forfatteren og forræderen. Den Gamle lente seg tilbake i sofaen. – Jeg leser helst Johannes V. Jensen, sa hun.

Boletta kom med kaffebrettet og en melkesjokolade. Arnesen brakk straks av et stykke og sugde det inn i munnen og hadde fire skjeer sukker i koppen. Den Gamle var like ved å forlate stuen, men Boletta holdt henne nede. – Hvordan var det på Grini? spurte hun. Arnesen lukket øynene og svelget. – Det var nok verre for min hustru. Som måtte vente i uvisshet og angst. Arnesen kunne se klart igjen og rensset stemmen med mer sjokolade. – Men hun klarte seg gjennom det. Kvinner kan være sterkere enn man tror. Det har i hvert fall krigen vist oss.

Han kikket fort over kaffekoppen. Boletta skjenket i mer til ham og Den Gamle sukket enda dypere. – Å vente er et privile-

gium vi mer enn gjerne gir fra oss. Men Arnesen fulgte ikke med lenger. Han tok blikket på en lang tur rundt i rommet igjen og plutselig sa han: – Det er mindre her, er det ikke? Boletta satte kaffekannen ned. – Mindre enn hva? – Enn leilighetene på den andre siden av gården. Den Gamle grep det siste sjokoladestykket før Arnesen fikk hånd om det. – Det kan være de er større, sa hun. Men det er mer sol her oppe. – Det er jeg sannelig ikke sikker på. Vi har nemlig balkong mot syd. Nå bøyde både Boletta og Den Gamle seg fram. – Vi? Arnesen smilte med hele munnen og førte armen gjennom luften som en dirigent. – Jeg har overtatt hjørneleiligheten ved Jonas Reins gate. Der den stakkars jødefamilien bodde.

Den Gamle reiste seg. Håret drysset mot skuldrene hennes. – Sier Arnesen nu at vi er blitt naboer? Han løftet koppen med to fingre og så seg om etter mer sukker. – Vi skulle egentlig flyttet inn før sommeren. Men min hustru vil ha alt på plass først. Dere vet hvordan det er, ikke sant? Arnesen fant sukkerskålen, la to nye skjeer i kaffen, spisset leppene og drakk langsomt. Den Gamle ble stående. Hun dirret. – Nei, sa hun høyt. Vi vet ikke hvordan det er. Hvordan er det? Han satte fra seg koppen uten en lyd og ble fortrolig og lavmælt over duken. – Piano, dessertskjeer, strykebrett. Og barneseng. Slike ting som skaper et hjem. Min hustru venter nemlig vårt første barn. Etter alle disse år. – Skal jeg hente mer sukker? spurte Den Gamle. Arnesen så opp på henne. – Nei takk. Nu er jeg visst forsynt.

Boletta måtte holde seg fast i bordet. – Er det helt sikkert at de ikke kommer tilbake? hvisket hun. – Hvem? – Familien Steiner. Rakel. Datteren der. Det gikk et rykk gjennom Arnesen, som om han fikk støt av teskjeen. Han slapp den ned på asjetten. Så lente han seg tilbake og virket nesten fornærmet. – Selvfølgelig. De ble igjen der nede. Det vet da alle. Det er ikke engang noen vi kan utbetale forsikringssummen til. Dessverre.

Den Gamle så forbi Arnesen, som satt dypt i stolen og smilte trist, og da oppdaget hun Vera. Vera stod plutselig i døren ved soveværelset, hun stirret inn på dem, og i det samme Den Gamle fikk øye på henne gjemte Vera ansiktet i hendene og ut mellom fingrene fløt blod, hun sank sammen på gulvet og nå snudde Boletta og Arnesen seg også, de så Vera og blodet som rant ut av Veras munn. Arnesen veltet kaffekoppen og sukkerskålen,

Boletta var borte hos datteren sin i et byks og for andre gang siden freden kom måtte Den Gamle ringe etter doktor Schultz fra Bislet. Arnesen ble bare stående ved stolen og kunne ikke få blikket bort fra Vera, nattkjolen, den nesten gjennomsiktige huden, blodet som pumpet ut av munnen, nå hadde han noe å holde hemmelig på runden sin, men hvis noen nødet ham, kunne han kanskje røpe et ord eller to, at Vera lå på gulvet og vred seg i kramper mens hun snakket over seg mellom munnfuller av blod. Og de som hørte på det han hadde å fortelle, kanskje vaktmester Bang, ville straks rykke nærmere og spørre: Men hva sa hun? Nevnte hun noe navn? Da kunne Arnesen gjøre seg kostbar med løgnene sine og tie helt til hverken han eller tilhørerne orket mer. Jeg hørte det en gang, mange år senere, en dag jeg kom tidlig hjem fra skolen og tok snarveien gjennom vaskekjelleren. Vaktmester Bang stod ved tørkerullene og fortalte historier til gårdens kvinnfolk, for han hadde gjort historiene til sine nå, han hadde vekslet løgnene inn i en ny valuta. Blodet var som en eneste stor fråde rundt munnen hennes, hvisket han, som rødt skum og hun slo rundt seg med knyttede nerver og var som et villdyr! Men hva sa hun? ville de andre vite. Nevnte hun noe navn? Det kunne heller ikke vaktmesteren svare på.

Den Gamle la på røret. – Doktor Schultz kommer straks, sa hun. Boletta gråt og Vera lå stille i hennes armer. – Hun har fått magesår av å spise så lite! Jeg har sagt det hele tiden. At hun må spise! Den Gamle vendte seg mot Arnesen. – Da er vi ferdige med hverandre for denne gang. Hils så meget til hustruen. Men Arnesen ville helst bli. Arnesen ville ikke gå glipp av dette. Han ryddet sammen sukkeret han hadde veltet, han satte kaffekoppen på plass og tørket over duken med det store lommestørkleet sitt. Han var langsom i alt og tok seg god tid. Han ville til og med hjelpe Vera inn på soveværelset. – Jeg har sanitetskurs fra militæret, sa han. Da pekte Den Gamle bestemt i retning entréen og ytterdøren. – Jeg ser at frakken henger der fremdeles. Den kan du ta på deg når du går.

Men først måtte Arnesen telle over pengene på ny. Han måtte ned i kofferten og kontrollere beløpet, mynt for mynt, seddel for seddel. Og da Den Gamle kom ut fra soveværelset og Vera lå i sengen mens Boletta fortsatte å gråte og for lengst var kommet for sent på arbeidet, stod Arnesen fremdeles i entréen, med

frakken over armen, og dreide hatten som et ratt mellom fingrene. – Har den stakkars pike kommet seg? hvisket han. – Hun sover. Farvel. Arnesen stirret over Den Gamle. – Får hun ofte slike anfall? – Vera har hatt lungebetennelse i flere uker. Jeg sa farvel. Arnesen smilte såvidt. – Lungebetennelse? Det hender selskapet gjerne vil se en legeerklæring før vi bestemmer premien. Den Gamle åpnet døren på vidt gap. – Vi har allerede ringt efter doktoren. For tredje gang sier jeg adjø og farvel.

Arnesen bukket, løftet kofferten og gikk tregt ut i oppgangen, hvor han ble stående og knappe frakken. Den Gamle skulle til å lukke døren, men ombestemte seg plutselig og tok tak i armen hans. – Hvordan kan du egentlig være så sikker på at Steiners aldri kommer tilbake? – Fordi de er døde! Jeg sa jo det. Leser dere ikke aviser. Og det er vel ingen mening i at leiligheten skal stå tom? Den Gamle slapp Arnesen og han begynte straks å lete etter noe i lommene. Det var et utklipp, et fotografi. – Se her, sa han. Det er fra Veckojournalen. Det er fru Steiner og datteren Rakel, ikke sant?

Den Gamle tok bildet fra ham og løftet det nærmere øynene. Det var dem. En stor sorg og et like stort sinne fylte henne. Det var Rakel og moren hennes. Moren er døende, kanskje død allerede, skinn og bein, kledd i filler, huden strukket over kraniet, øynene som er altfor store og stirrer mot kameraet eller Gud eller boddelen, og Rakel som holder moræus hånd, hun er nesten naken, skuldrene er spisse som vinger av knokler, hun holder seg fast, og hun gråter, skriker, munnen er et sår i ansiktet, i den unge pikens ansikt som allerede er gammelt, uten alder, forbi tiden, døden nær hun også, et lemlestet barn, slik er dette bildet: den døende som klamrer seg til den døde. Og under står det skrevet: *Det fruktade lägret Ravensbrück. Efterhand blev koncentrationslägren överfulla och några fångdraktar fanns inte längre.* Det er alt som står. Den Gamle må støtte seg til veggen. – Og dette går du rundt med i lommen, sa hun lavt. Du skulle skamme deg. – Jeg bare så at det var dem, mumlet han. Og så klippet jeg det ut. Kan jeg få det tilbake nu? – Nei, sa Den Gamle. Dette bildet beholder jeg. Mens du bor i leiligheten deres. Arnesen la hatten på hodet og vred seg unna. Den Gamle slapp ham forbi. – Jeg håper vi alle får sove godt igjen en gang, sa hun.

Da hørte de doktor Schultz nede i trappen, de tunge skrit-

tene, hånden på gelenderet. Arnesen så fort på Den Gamle. – Takk, men jeg sover utmerket. Bortsett fra når min hustru ligger våken. Så gikk han raskt ned trappen og idet han passerte doktor Schultz, som var magrere enn noensinne og edru denne dagen, ga Arnesen visittkortet sitt til ham. Doktor Schultz nølte et øyeblikk, leste og ristet på hodet. Arnesen hadde stanset på avsatsen nedenfor, han stod der med hatten i hånden og smilte igjen. – Ring når det passer, doktor! – Men det passer ikke. Jeg har heldigvis ingenting jeg vil forsikre. Doktor Schultz stakk visittkortet i lommen og gikk de siste trinnene opp til Den Gamle som ventet utålmodig. Hun dro ham inn i entréen og skjøv døren igjen bak dem. – Hun ligger på soveværelset. Kom nu! Og du trenger ikke ta av deg på bena!

Doktor Schultz forlangte igjen å være alene med Vera mens han gjorde sine undersøkelser. Den Gamle og Boletta ventet i stuen. De sa ingenting. De lyttet. Det var så stille, som om Veras taushet hadde trukket inn i møblene også, i veggene, lampe-skjermene, teppene, maleriene, og gitt alt en mørkere farge og dypere lukt. Det trakk under døren ved balkongen, et kaldt skjelv rundt føttene. Vinden skaket trærne i Kirkeveien tomme for blader. Den første fredssommeren sank for lengst i sitt løv. Danmark slo det norske landslaget 2 – 1 i København. Bombene hadde falt over Hiroshima og Nagasaki og menneskets skygge var sveiset fast til jorden for godt. Doktor Schultz ble ikke ferdig hos Vera.

Den Gamle reiste seg utålmodig. – Jeg fryser! Uansett hva du sier. Jeg fryser! Boletta satt med hendene foldet. – Jeg har ikke sagt noe som helst, sa hun. – Jeg fryser likevel! Har doktoren sovnet der inne? Nu går jeg og ser! Boletta holdt henne tilbake. – La ham være i fred. – Da tenner jeg i kaminen i stedet. I kveld vil jeg ha varm Malaga og det skal Vera også få! Med kina-bark i! Boletta slapp henne. – Gjør det du, mor. Tenn i kaminen.

Den Gamle fikk flamme på en fyrstikk, slapp den ned i luken og åpnet spjeldet. Snart kunne de kjenne varmen som steg og hun la hendene mot den grønne, ruglete platen, sukket. – Jeg vil ikke forsikre meg mer hos Arnesen, sa hun. Det er avgjort. – Ikke tull, sa Boletta. Da tar han med seg klokken også. – Det får ikke hjelpe. Jeg kan rett og slett ikke like ham! Nå var det Boletta som sukket. – Du er blitt en grinebiter. Det er du blitt. En grinebiter! Den Gamle trampet med foten. – Det er jeg alde-

les ikke. Jeg bare sier at jeg ikke kan fordra Arnesen! – Og Du kan ikke fordra doktor Schultz heller. Du er uforskammet mot alle! Den Gamle hvisket over skulderen. – Men hva er det den idioten holder på med? Han var da edru da han gikk inn? Boletta hadde hisset seg opp og ville ikke gi etter. – Og du kan ikke fordra vaktmester Bang! Den Gamle lo høyt ved kaminen. – Hva var det for idrett han bedrev da han var ung? Tresteg! Den latterlige figur! Nei, nu har du fått hodepinen igjen og bør legge din munn i ro. – Du liker ingen lenger! ropte Boletta. – Det er ikke sant. – Så si meg noen du liker. Om du ennå kan huske navnet! – Det gjør jeg gjerne. Jeg liker Johannes V. Jensen!

Den Gamle avbrøt seg selv med et lite skrik, trakk de varme hendene mot brystet, som om hun hadde svidd fingrene på kaminen. Boletta reiste seg brått. – Hva er det, mor? Den Gamle pekte på det lille, sotete vinduet i kaminen, hvor ilden stod høy og gul. – Nu brente vi Hamsun, hvisket hun. Der brenner Hamsun.

Og i det samme kom doktor Schultz ut fra soveværelset og han kom stille. Han lukket døren bak seg, gikk inn til de to kvinnene i stuen og satte vesken forsiktig på gulvet. Han ble stående slik og kikke på kalosjene sine en stund. Den ene var ikke pusset, eller kanskje han hadde tråkket i noe på veien hit, en sølepytt.

Endelig så doktor Schultz opp. Han snakket lavt og omstendelig. – Vera har mistet mye blod igjen. Den Gamle tok et skritt mot ham og pustet tungt. – Det vet vi også. Men denne gangen blødde hun fra munnen! Doktor Schultz nikket. – Ja. Hun har bitt seg stygt i tungen, ser det ut som. Boletta sank på plass i sofaen og smilte. – Bitt seg i tungen? Det er ikke magesår som feiler henne? – Nei, nei. Magesår er det langt ifra. Unnskyld, men er det svært varmt her? Doktor Schultz' panne var blank og han dro en finger innenfor den krøllete skjortesnippen for å lufte. Den Gamle gikk enda nærmere. – Ja, sa hun. Det er varmt her. Vi brenner nemlig Hamsuns samlede verker. – Hva sa De? – Og kan du nu si hvordan Veras tilstand er!

Doktor Schultz snudde seg mot Boletta i stedet. – Det feiler Vera ingenting, sa han. Bortsett fra. Jeg mener. Han tidde brått og så ned igjen, på de latterlige kalosjene. Den Gamle stod på tå. – Bortsett fra hva da, unge mann? Snakk for Guds skyld ut!

Doktor Schultz, den unge mann på nærmere seksti, rettet seg opp så godt han kunne. – Hvordan skal jeg få sagt det? begynte han langsomt og nølende. Den Gamle var nesten over ham. – Jo, det skal jeg fortelle deg! Du skal ganske enkelt si det rett frem og like ut og ikke stå her og stamme som en sjenerert kadett! Doktor Schultz dro hånden under nesen, hvor dråpen hang fast og ikke lot seg skyve bort. – Dere vet ingenting?

Og nå gjorde Den Gamle noe som det ble snakket lenge om i Kirkeveien, kanskje noen snakker om det fremdeles, når de også husker Bolettas store skrik som fikk murpuss, takstein og lysekroner til å løsne fra Fagerborg til Adamstuen. Det skulle ikke forundre meg. Men det som forundrer meg mest er at noen i det hele tatt fikk vite om det, for jeg kan ikke tenke meg at doktor Schultz selv fortalte det til noen, tvert imot, han ville heller tiet om det, eller løyet. Og noen av oss var det i hvert fall ikke. Dessuten døde doktor Schultz kort tid etter. Da den første snøen la seg i november bestemte han seg for å gå den klassiske turen fra Mylla igjen, og han kom aldri tilbake. Noen turgåere fant ham neste vår, langt utenfor løypene, mellom Sandungen og Kikut. Han holdt fremdeles rundt stavene, men dråpen under nesen hadde endelig løsnet, den lå som en matt perle i den råtnende munnen hans, og i lommene hadde han ikke så mye som en portemonné eller skiskrape, bare et visittkort til en mann som solgte livspoliser, og derfor trodde politiet først det var Gotfred Arnesen, kommisjonær i forsikringsselskapet Bien, som lå der i sitt siste stavgang. Det ble en del oppstyr av det, da to betjenter besøkte hustruen og fortalte at hennes mann dessverre var funnet død i Nordmarka. Det var hun som nesten tok sin død av det, selv da misforståelsen ble oppklart, i og med at Gotfred Arnesen kom hjem fra sitt arbeid til vanlig tid, utålmodig etter å se sin lille sønn på tre måneder, og siden ble hun heller aldri helt seg selv igjen, den falske beskjeden lagde et arr i hennes sinn, hun turte ikke åpne døren når det ringte på, hun gikk alltid kledd i sort og til slutt nektet hun sin mann, Gotfred Arnesen, å forlate leiligheten.

Men det er ikke det jeg skal fortelle om nå, jeg foregriper, grepet av mine egne *flashforward*. For dette er hva som nå skjedde: Den Gamle fiket ganske enkelt til doktor Schultz, med flat hånd slo hun ham hardt i ansiktet. – Kan du nu si hva du

har på hjertet! Doktor Schultz bøyde seg og gned fingeren over den skitne kalosjen. Så rettet han seg opp, dråpen var en pendel under nesen og kinnet hans brant. – Kanskje jeg også har reddet et liv, hvisket han. I dag er Hippokrates stolt av meg. – Hva er det du står her og sier? ropte Den Gamle

Doktor Schultz svelget og måtte rense stemmen.

– Vera er gravid, sa han.

Boletta var allerede på vei til soveværelset, men Den Gamle stanset henne og henvendte seg på mildeste måte til doktor Schultz igjen. – Godeste doktor Schultz. Fortell oss noe nytt. Vi vet da at Vera er gravid. Vi vil vite om alt er i orden med henne og barnet. Doktoren pustet ut. – Alt ser ut til å være i sin skjønneste orden. Boletta hadde knapt stemme til å snakke med. – Har hun sagt noe? Doktor Schultz ristet på hodet. – Ikke ennu. Men gi henne tid. Kan jeg forresten spørre om en ting? Den Gamle nikket og måtte støtte Boletta. – Hvem er den heldige faren? – Han døde i maidagene, sa Den Gamle fort. De skulle giftet seg da.

Doktor Schultz så en annen vei og strøk fingeren nedover kinnet. – Jeg beklager min indiskresjon. Jeg er lege. Ikke prest. Hippokrates er misfornøyd med meg. De må gjerne slå meg igjen.

Da la Den Gamle hånden sin forsiktig på hans og trykket den lett. Så tok han den sorte vesken sin og forlot dem. De så ham aldri mer. De hørte bare de yngste guttene som ringte med sykkelklokkene og lo idet han kom ut på gaten.

Boletta stirret på Den Gamle, som fremdeles holdt henne i armen, og hun visste ikke om hun skulle skrike eller rope. – Visste du det? hvisket hun. Visste du at hun er med barn? Den Gamle ristet seg løs. – Skulle vi la doktor Schultz vite at vi ikke visste det? Løgnen er raskere enn sannheten.

Så gikk de inn til Vera. Hun lå i sengen og stirret i taket, på lysekronens kantede krystall, med lukkede øyne. Boletta falt på kne ved siden av datteren. – Fortell oss det, ba hun. Hva som hendte på tørkeloftet.

Men Vera sa ingenting. Hun holdt sin taushet ut. Den Gamle hentet Malagaflasken og måtte bruke begge hender da hun skjenket det siste i glasset. – Dette barnet må vi passe godt på, sa hun stille.

Om samme ettermiddag går Den Gamle ned til politistasjonen

på Majorstuen. Hun må vente i tre kvarter før hun får slippe inn til en ung konstabel bak en skrivemaskin. – Jeg vil anmelde en voldtekt, sier hun. Konstabelen ser opp og kan ikke skjule et smil under en tynn, lys bart. – Voldtekt? Har De blitt voldtatt? Den Gamle lener seg over jyplingen. – Min datterdatter er voldtatt, unge mann! Sitter De kanskje her i uniform og driver ap med meg?

Konstabelen rødmer og gjør klart et ark i skrivemaskinen. – På ingen måte, frue. Når skal dette ha skjedd? Voldtekten, mener jeg. – Åttende mai, svarer Den Gamle. Konstabelen løfter begge hendene fra tastene og ser på henne igjen. – Åttende mai? Det er snart fire måneder siden. – Det behøver De ikke fortelle meg, sier Den Gamle. Kan De nu begynne efterforskningen!

Og konstabelen skriver langsomt navn og adresse og dato og forbrytelsens karakter på arket, som han siden legger nederst i en bunke med anmeldelser som har hopet seg opp. Den Gamle kjøper en flaske Malaga på Vinmonopolet og spør etter kina-bark på apoteket, for blandet sammen er det et avkok som hjelper mot sorg, bakrus og ventetid. Aldri før har Kirkeveien vært brattere under hennes føtter. Hun blir stående en stund nede i gården. Hun ser på de unge guttene som kaster på stikka ved trappen. Ansiktene deres er bløte og uferdige, de huker seg sammen rundt potten, det er latter og raske never og femøringer som skrangler. Så blir de vår henne, som om Den Gamles blikk er for tungt for de smale skuldrene deres, og de reiser seg, tause og alvorlige, og snur seg mot henne. Nei, tenker hun, nei, de er uskyl-dige, de er ennå ikke voksne nok for en slik ondskap, de er ennå bare barn som leter etter sine ansikter. Den Gamle smiler og finner fram en mynt som hun kaster til dem og guttenes alvor løser seg opp i jubel og latter, mens de strekker armene i været og skubber hverandre til side i all vennskapelighet. – Hils til Vera! roper de.

Da kommer vaktmester Bang ut på trappen med en verktøy-kasse under armen. Han plukker opp mynten som faller på trin-net rett foran ham. Guttene blir stille og mutte. – Hva skjer her? Lek i gårdsrommet er strengt forbudt! Nei, tenker Den Gamle, nei, ikke han heller, vaktmester Bang er allmektig i sitt store enfold og hans halte fot ville avslørt ugjerningen med det samme. – Gi dem tilbake pengene! sier hun.

Og Den Gamle får ikke sove den natten. Hun går inn og vekker Boletta som også ligger våken og passer på Vera. Hun er den eneste som sover. – Det var mange slags folk her i de dagene, hvisker Den Gamle. Boletta reiser seg. – Hva mener du? – På loftet. Alle slags folk skjulte seg der i maidagene. Boletta gjemmer ansiktet i hendene. – La oss håpe det var en soldat, sier Den Gamle, enda lavere. En norsk soldat som ikke kunne styre krigen i seg. – Herregud, stønner Boletta. At vi lot henne gå dit alene! Herregud. Den Gamle setter seg på sengen – Gud har ennå ikke vært til mye hjelp for oss, sier hun.

(blåsen)

En ettermiddag, i januar i det nye året, 1946, sitter Den Gamle på Blåsen, den øverste delen av Stensparken, og ser utover den stille byen. Det gir henne en ro å sitte her. Dette er hennes sted. Hun kan se fjorden som ligger grå og tung under den kalde tåken som driver forbi Ekeberg. Juletrærne står på altanene med rester av pynt som henger fra brune, tørre grener. Den Gamle er sørgmodig og redd. Vera har ennå ikke snakket og hun bærer et barn hun ikke lenger kan skjule. Det er en galskap som driver dem alle til det tause vanvidd. Boletta ligger våken om nettene og blir mager og kan ikke tilgi seg selv for at hun lot Vera gå på tørkeloftet alene. Og Vera står hver dag foran speilet med bøyd hode og tåler ikke sine egne øyne. Snart må hun ha to speil. Hvem brøt seg inn i henne, på gledens dag? Den Gamle vet ikke. Hun vet bare dette: han som gjorde det, han som er barnets far, tok sin vilje, han rev opp og ødela, han senket mørket over Vera og fortjener ikke annet enn en enda større smerte og et dypere mørke. Men hun sier det igjen, dypt i seg: Dette barnet må vi passe godt på. For Den Gamle vet alt om sorg. Sorgen er Den Gamles kraft. Det er den hun lever på, den er hennes storm, den som driver henne. Hun vil lære Vera dette, å bære sorgen som en triumf og smerten som en bukett som skal blomstre hver natt. Da hører hun skritt i snøen og hun trenger ikke snu seg, for hun vet allerede hvem det er. Hun tenker: Jeg er ikke sørgmodig og jeg er ikke redd. Jeg er klok og gammel, for hvem skulle ellers være det, klok og gammel og modig, hvis ikke hun var det? Den Gamle smiler når Vera setter seg ved siden av henne og hun venter lenge med å si noe, de er like tause begge to og de tåler hverandres taushet.

– Du har nok ikke kommet hit for å snakke, sier Den Gamle til slutt. Men du kan komme til meg likevel. Vera legger hodet

mot skulderen hennes. Den Gamle skjelver et øyeblikk. Hun husker en gang, de hadde filmet i tre hele dager, atten scener var tatt opp, tittelen var *Værelsespiken og den fremmede gjest*. De hadde til og med bygget et studio, på en åker utenfor København, og øynene hennes brant etter alle timene i det sterke lyset, men hun var lykkelig, for dette måtte bli en suksess, en sensasjon, de visste det, de var lykkelige sammen, alle, fra klapperen til direktøren, fra pianisten til helten. Så hørte de et rop fra fotografen og han begynte plutselig å gråte. Han hadde glemt å sette film i kameraet. Det var umulig. Det kunne ikke skje. Men det hadde skjedd. Alt var forgjeves. Hvert eneste blick, hver eneste bevegelse var glemt, forsvunnet, som om det aldri var hendt, som om alt som ikke ble festet til en filmrull var usant, uvirkelig, ingenting. Regissøren reiste seg, ble stående på samme sted, satte seg igjen og gjemte hodet i hendene. Ingen turte si noe. Og Den Gamle, som var ung da, Den Unge, vakker og ettertraktet, var den eneste som våget heve stemmen. – Vi bare gjør det en gang til, sa hun. Men det gikk ikke. Det kunne ikke gjøres en gang til. De måtte finne på noe annet, en ny tittel, en annen historie. Og uansett hva de gjorde, målte de det alltid mot det som aldri ble filmet, og de ble aldri fornøyd. De ble aldri bedre enn det som ikke fantes. Det var slutten, tenker Den Gamle, og skjelver igjen. Den beste filmen var ikke bare stum, den var også usynlig. Hun får lyst til å fortelle om det til Vera, men hun sier noe annet i stedet, for kanskje har hun fortalt det samme før og det er egentlig en trist historie. – Jeg vet hva du tenker på, selv om du ikke sier noe, Vera. Slik er det å høre dårlig. Jeg hører bare tanker og drømmer og hjerter som slår.

Den Gamle sukker og løfter armen rundt henne og børster snøen fra håret hennes. – Noen gjorde deg vondt, lille Vera. Så vondt som det går an å gjøre mot oss. Men tilgi meg og tilgi Boletta, for at vi ikke forstod din taushet.

De sitter slik, Vera og Den Gamle, og holder rundt hverandre, øverst i Stensparken, med utsikt over byen, den samme byen som også jeg skal gå meg vill i, selv om den ligger trangt og inneklemt mellom åsene og med en himmel som er mindre enn lokket på en skoese. – Har jeg fortalt om Nattmannen? De kalte ham det. Nattmannen. Han kom hit med de døde hestene og begravde dem her. Vi sitter på et berg av døde hester, Vera.

Men om dagen var det ingen som visste hva han gjorde. Noen sa at han sov hos de døde hestene. Og til slutt forsvant han helt.

Nå er det Den Gamle som må lene seg mot Veras skulder. – Det er for mange nattmenn i vår familie, hvisker hun.

De går hjem før det blir for kaldt å sitte der og Vera får låne Den Gamles sjal. Og når de krysser Pilestredet, nedenfor Bayern, der de skjeve tyskerbrakkene ennå står og brukes som barnehage, møter de Arnesen og frue, og hun er like mange måneder på vei som Vera, hun har en vid pelskåpe rundt seg og hun mønstrer Vera med et stille smil, mens Arnesen løfter på hatten. – Jeg ser at de lykkelige omstendighetene ikke lenger lar seg skjule, sier han. Den Gamle ser ham rett i øynene. – Min gode mann! Vi har ingenting å skjule! Farvel!

Og hun tar Vera i armen og trekker henne med seg. Arnesen setter hatten tilbake på hodet. – Jeg kommer og tømmer klokken snart, roper han etter dem. Og husk at premien må økes. Hvis dere beholder barnet.

Men Den Gamle går med rett rygg og holder Vera fast. – Ikke snu deg, hvisker hun. Den gleden skal ikke Arnesen og hans like ufysiske hustru ha.

Hun ser at Vera er blitt blek rundt munnen, leppene skjelver og i trappen blir hun tung og ustø, hun hiver etter pusten og inne i entréen synker hun sammen på gulvet med et skrik. Boletta er der med det samme. – Herregud, hvisker hun. Har hun frosset sykdom på seg? Den Gamle kneler ved Vera. – Nei, sier hun stille. Vera er i ferd med å føde.

Og hvordan skal jeg kunne beskrive smerten, selve fødselens raseri og kjærlighet, jeg, den ufruktbare, som står utenfor alt dette? Jeg nøyer meg med dette: De brå sammentrekningene i livmorens kraftige muskelvegg har begynt. Den nederste delen av livmorhalsen sprenses ut, som en tunnel for fosteret, som har ligget i det varme hulrom, i hinner av vann, i 38 uker, med andre ord, det er et utålmodig og hensynsløst foster, som presser seg ned gjennom bekkenet, og smertene tiltar, det river i bukveggens og mellomgulvets kanter, tiden er inne, barnet graver seg ut, og Boletta får fatt i en drosje og sammen med Den Gamle bærer de Vera ned og setter henne i baksetet, og sjåføren, en ung mann med uniform og nypusset lue, ser forskrekket på dem og Den Gamle roper:

– Til Ullevål sykehus, min herre! Til fødeavdelingen! Nu!

Og han kjører raskere enn lovlig er oppover Kirkeveien, mens Vera raller og stønner, og svetten renner av ansiktet i store flak. Så stanser plutselig all lyd i henne og hun synker ned i setet. Boletta løfter forsiktig på kjolen hennes, og hun ser hodet komme til syne, et skrukkete, slimete hode som allerede trekker pusten til et skrik, og resten av kroppen følger etter, det er en gutt, sammen med morkaken og en sørpe av blod og hinner og slim, sjåføren bråbremses, barnet blir liggende og hyle på setet mellom Veras lår, levende, rasende, og slik ble broren min, halvbroren, født, i en drosje, i krysset av Kirkeveien og Ullevålsveien.

Og dette er det første Vera sier, hun sitter med lukkede øyne og sier disse underlige ordene: – Hvor mange fingre har han? Boletta ser på Den Gamle, som bøyer seg over det remjende barnet og teller fingrene på hver hånd. – Ti fine fingre har han, hvisker hun rolig.

Vera åpner øynene og smiler. Sjåføren lener seg mot rattet og han tenker ikke på skinnsetene som er sølt til av blod og innvol-ler og slim, for det er ikke tid til det når et menneske er kommet til verden i hans bil, nei, han teller måneder og uker og driver med all slags hoderegning og kommer fram til mai, mai 1945. – Han kan dere ikke kalle annet enn Fred, sier han til slutt.

Fred pleide å si det sånn. Jeg ble døpt av en drosjesjåfør i et gatekryss. Jeg ble faen meg døpt av en jævla drosjesjåfør midt i et jævla gatekryss. Og jeg tror han likte å si det, for han smilte alltid etterpå, såvidt, lo raskt og dro hånden fort over ansiktet, som om han rødmet, enda det bare var jeg som var der når han fortalte det.

(navnet)

Vera har våknet. Den Gamle og Boletta sitter hos henne. Det står et skjerm Brett bak dem. Hun kan se skygger som beveger seg langsomt på den andre siden. Hun hører stemmer som taler lavt og plutselig barnegråt. – Hvor er han? spør Vera. Den Gamle tørker forsiktig den fuktige pannen hennes. – De passer på ham, sier hun. Vera setter seg opp. – Er det noe galt? Det er noe galt, ikke sant? Si det! Den Gamle skyver henne rolig tilbake på puten. – Ingenting er i veien, lille Vera. Han er sunn og frisk og skriker høyest av dem alle. Husker du ikke hva drosjesjåføren kalte ham? Vera ser på henne og smiler fort. – Fred, hvisker hun. – Og Fred fikk deg til å snakke igjen, sier Den Gamle og snur seg mot Boletta, som hittil har tiet, men som nå bøyer seg fram og tar datterens hånd. – Det er noe de må vite, Vera. – Jeg vil se ham, mor. – Ja, du skal snart få holde ham. Men de kommer til å spørre deg om noe først. Hvem som er faren. Vera lukker øynene. Det rykker i ansiktet hennes. – Jeg vet ikke, sier hun. – Så du ham ikke? Den Gamle legger fingeren på leppene. De må snakke lavere. Det er for mange ører. Skyggene har stanset ved skjerm Brettet. Vera gråter. – Han kom bak meg, hvisker hun. Jeg så bare hendene hans. Boletta lener seg nærmere. – Det var mange slags folk som gjemte seg der oppe på loftet i de dagene. Sa han noe til deg? Vera rister på hodet. – Han snakket ikke. Han manglet en finger. Vera begynner å le i stedet. – Men han manglet en finger, gjentar hun. Han manglet en finger! Skyggene nøler, skjelver et øyeblikk, før de beveger seg bort fra skjerm Brettet. Boletta må legge hånden over munnen hennes og Den Gamle bøyer nakken. – Tilgi oss, Vera. Tilgi oss.

Og Fred ligger sammen med de andre nyfødte, på rekke og rad, fredsbarna, de vakre, den gyldne slekt, som aldri skal opp-

leve krig, de skal vokse opp i en velstand som til slutt blir for mye for dem og går på forstanden løs, de skal en stund snu ryggen til denne overflod, og i stedet søke natur og tilgjort fattigdom, for siden å ta igjen det tapte i et enda større fråtseri ved privatlivets stående buffet. Fred sover urolig, som om han allerede har mareritt, to døgn gammel, og han skriker verre enn de andre når han er våken, han knytter de små nevene som røde kuler, men ennå har ingen båret ham inn til morens bryst, han får oppvarmet melk fra en flaske. Når han skriker så lenge at de andre barna forsøker å hyle like høyt, bærer de ham inn på et annet værelse hvor han kan ligge alene, og Fred blir plutselig stille, lydløs, han lukker ikke øynene, han stirrer, som om han i dette øyeblikk har begynt å utforske den ensomheten han ikke slipper unna og som han til slutt skal velge.

Neste gang skjermbrettet flyttes er det tre menn som kommer til Veras seng. To er leger, men den siste er kledd i mørk dress og har en mappe under armen. De stiller seg rundt henne. – Jeg vil se barnet mitt, hvisker Vera. Vær så snill. Den ene legen trekker en stol inntil sengen og setter seg. – Din mor sier du ble voldtatt. Vera snur seg bort, men noen ser henne uansett. – Du vet ikke hvem barnets far er, sier den andre legen. Han kan være norsk. Eller tysk. Men du vet ikke. Barnet har ikke noen far. De snakker langsomt og vennlig. Mannen i den mørke dressen tar fram et ark. – Saken ble henlagt. På grunn av bevisets stilling. Forholdet ble ikke anmeldt før fire måneder etter det påståtte overgrep. De to legene tier et øyeblikk. Han som sitter tar Veras hånd. – Hvordan kjenner du deg nå? spør han. – Jeg vil ha Fred, hvisker hun. Kan du ikke hente ham. Legen smiler. – Du har allerede gitt gutten et navn? Vera nikker. – Jeg vil snakke med doktor Schultz, sier hun. – Doktor Schultz er ikke tilgjengelig. Han er savnet etter en skitur. Legen slipper hånden hennes og ser opp. – Hun har gjennomgått en dyp psykose og ikke talt på ni måneder. En sykepleierske skyver skjermbrettet til side og i et glimt kan Vera se fru Arnesen, hun sitter oppreist i sengen under vinduet, støttet i ryggen med en stor pute, ungen hennes ligger ved brystet og herr Arnesen har plutselig stanset, han holder en bukett i hånden og hatten i den andre, de ser på henne, alt er uten lyd og bevegelse, før skjermbrettet settes på plass igjen og skyggene løsner i lyset og viskes ut. – Hvorfor får jeg ikke holde Fred? gråter Vera. Den mørke mannen har også

satt seg nå. – Du skal vite at alt vi gjør, gjør vi for ditt eget beste. Og det betyr barnets beste. For barnet kommer før alt, ikke sant? Vera nikker. Han legger et ark ved siden av vannglasset på nattbordet. – Det finnes mange gode hjem, både her i byen og utover landet. Det er kanskje det beste. – Hva mener du? hvisker Vera. – At gutten blir sendt til en annen kant av landet. Det er det beste.

Da skyves skjermbrettet til side enda en gang, og nå så kraftig at det velter overende på gulvet. Det er Den Gamle som står der. Hun er opphisset og lavmælt. – Vi er tre kvinner på til sammen 131 år i vårt hus og vi skal ta godt vare på Veras gutt! Er det forstått! Hun går rundt sengen, griper skjemaet på nattbordet og river det i stykker til det ikke er flere bokstaver igjen å lese. – Kan nu barnet få møte sin mor?

De kommer med ham samme kveld. Han ligger rolig ved Veras bryst. Han venter. Kan jeg si det slik? Kan jeg si at Fred venter, at det er varmt og godt der han ligger, i hjertets sirkel, og at han venter? Ja, det er slik jeg sier det. Fred venter. Han liker meg ikke, tenker hun plutselig. Og Vera hører den stillheten som flytter seg fra seng til seng når hun bærer ham ut to dager senere og hun merker blikkene som følger henne nedover korridoren, det tause ryktet sprer seg, dører som åpnes sakte og glir igjen. Det snør og alt er stille. Hun holder sengen i tre uker, til hun slutter å blø. Fred venter. Den Gamle og Boletta er forundret over at han ikke skriker mer. De ligger våkne om nettene av all hans stillhet. Hver formiddag kan de høre pianospillet fra den andre siden av gården, det minner om Mozart. Og en morgen, mens snøen smelter og renner i bekker langs gatene og drypper fra takrennene, er Vera ute og triller Fred i barnevognen. Han stirrer opp på henne, med denne mørke roen som hun har begynt å venne seg til. Når solen skinner på ansiktet hans snur han seg bort og lukker øynene, og åpner dem ikke før det er skygge igjen. Da ser Vera at fru Arnesen runder hjørnet med sin barnevogn. De er plutselig usikre. De stanser likevel. De er stolte og sier ikke mye. De ser fremover. De ser ned. Vera vil være vennlig. – Du spiller så fint på piano, sier hun. Fru Arnesen smiler og brer dynen over den lille gutten sin. – Han sovner alltid før jeg er ferdig. De ler. De er to mødre, de er uten frykt, de er sammen, før de rykkes ut av dette skjøre vennskapet, dette korte møtet. – Forstyrrer jeg? spør fru Arnesen plutselig. Vera

snur seg. Vaktmester Bang står ved porten og stirrer mot dem. Han holder en død katt i hånden. Han hiver den fra seg og går inn i gården. – Hva? sier Vera. Fru Arnesen nøler. – Forstyrrer det kanskje at jeg spiller? Vera ser opp. – Nei. Jeg tror Fred liker det også. Han skriker ikke mer. Nå smiler fru Arnesen en gang til. – Har du allerede valgt navn til ham, sier hun. – Ja, det ser sånn ut. Hva skal gutten din hete? – Det samme som min manns far. Vi døper ham neste lørdag.

Dagen etter sitter Vera på prestens kontor i Majorstuen kirke. Han heter Sunde og er nærmere femti år. Pannen hans ligner et skjold. Han skyver brillene på plass og blar i et dokument som han tar seg god tid med. Korset bak ham henger skjevt. Den store bibelen med sorte permer suger liksom til seg alt lyset og samler det i et mørkt, glødende punkt midt på bordet. Endelig ser han på henne. – Er det ikke godt å høre? spør han. Vera lytter. Hun kan ikke høre noe. – Hva da? hvisker hun. – Hører du dem ikke? Vera lytter igjen, men er ikke i stand til å forstå hva han mener, og velger heller ikke å si noe. Presten lener seg mot henne. – Kirkeklokkene, sier han. Er det ikke vakkert å høre de ekte kirkeklokkene efter fem års ugudelighet? – Jo, hvisker Vera, men hører dem ikke, det er fullstendig stille. Presten venter en stund. Han bare ser på henne. – Du må lytte inni deg, sier han til slutt. Inni deg, Vera. Eller er det stumt der også? Vera ser ned og presten blar i dokumentet igjen. Det er godt å vite at jeg en gang skulle få sjansen til å rekke tunge til ham og kalle ham for prestfaen. Vera hører sine hjerteslag nå, tunge drønn som får det til å rykke i fingrene. – Hvem er faren? spør presten plutselig. – Det står i papirene hva som hendte, sier Vera. – Du behøver ikke fortelle meg hva som står her. Det kan jeg lese selv. Presten reiser seg og kommer rundt bordet. Han stanser bak henne. – La meg spørre deg om noe, Vera. Har du gjort noe du angrer på? Hun rister på hodet. – Du har ikke på noen måte hatt samkvem med fiendens menn? Vera holder pusten. Så reiser hun seg også. – Jo, jeg har gjort noe jeg angrer på, hvisker hun. Presten venter. Han venter på resten, på hennes bekjennelse, og han venter med et smil. – Jeg angrer at jeg kom hit, sier Vera og går mot døren. Presten følger etter henne, blek og rasende. – Jeg hører at ungen allerede har fått seg et navn, sier han. Men vet du hva Fred egentlig betyr? Vera stanser et øyeblikk. – Det betyr navnet på gutten min, svarer hun. Presten

løfter munnen til et smil igjen. – Det betyr *mektig*, hvisker han. Synes du kanskje ikke det er litt upassende?

Vera står ute i Kirkeveien. Hun kan ikke huske hvordan hun kom seg ned dit. Esther vinker fra kiosken sin. Hun glemmer å vinke tilbake. Hun går hjemover. Hun stanser i gården. Det er noe som lukter råttent. Det er den døde katten. Den ligger der ennå, i søppelskuret. Vera skynder seg forbi. Hun ser fru Arnesen som henger tøy til tørk, duker til barnedåpen, en kjole, en hvit skjorte. Barnevognen står i skyggen av det høye bjerketreet. Alt er grønt og stille. Da kommer to menn inn fra porten. Den ene er i uniform, den andre har en lang, mørk frakk, til tross for varmen. De går først bort til Vera, og et øyeblikk tror hun at de er fra Majorstuen politikammer og at de har funnet gjerningsmannen, han som overfalt henne, og det skremmer Vera like mye som det forundrer henne, at hun ikke vet om hun i dette øyeblikket, som hun tror er sannhetens øyeblikk, er lettet, eller om hun blir enda reddere, for nå skal den onde skyggen som kom bak henne, skyggen med bare ni fingre, få et navn, og hun vet plutselig ikke om hun vil det slik, høre denne skyggens navn og se hans ansikt. Men det er ikke Vera de ønsker å snakke med, det er fru Arnesen de leter etter, det var ingen som var hjemme i leiligheten og nå tenkte de at hun kanskje kunne være her nede. Mennene er alvorlige, nesten avvisende, og Vera tenker straks at de er her med dårlige nyheter, med et skjebnesvangert budskap, og hun snur seg mot fru Arnesen som står under tørkesnorene og ennå er uvitende om det som snart skal skje. Vera peker. – Det er henne, sier hun. De to mennene nikker og går mot fru Arnesen. Vera ser at de håndhilser, fru Arnesens ansikt er først forbauset, ja, nesten forventningsfullt, så ler hun, en høy, brå latter, som mer ligner et skrik, og like etter blir ansiktet hennes fullstendig stille, tynt og skjørt som tørt løv, og dette mysterium, dette ufattelige og umulige, at hennes mann, forsikringsagent Gotfred Arnesen, er funnet usedvanlig død langt utenfor allfarvei i Nordmarka, mellom Mylla og Kikut, kun med et visittkort i brystlommen på anorakken, som har holdt seg langt bedre enn det skrøpelige legemet den samme anorakken bekler, nå som våren og de milde nettene har smeltet snøen som i flere måneder har bevart kjøttets menneskelige form, ja, dette mysterium senker et så massivt mørke ned over fru Arnesen, at hun siden bare en sjelden gang ser lyset igjen, og

da kun som vage skygger, som brokker av minner fra en annen tid, og heller ikke når herr Arnesen, hennes mann, hennes barns far, kommer levende hjem fra arbeid, som om ingenting har hendt, og på den måten, med sitt blotte nærvær, oppklarer denne himmelropende misforståelse, som kanskje er nærmere komedien enn tragedien, blir hun seg selv igjen. Mørket lar seg ikke fjerne i henne. Timene som midlertidig enke sveiset dette mørket fast i hennes sinn. Hun kan ikke lenger repareres eller opplyses. Det var doktor Schultz' skjelett som lå i den blå anorakken og de vide nickersene, han hadde staket seg inn i døden med en annen manns visittkort i lommen. Og sent på kvelden kan alle i gården høre at fru Arnesen setter seg ved pianoet, men anslaget er uten spenst og variasjon, hun spiller den samme melodien om og om igjen, i en endeløs, monoton sirkel og Fred begynner å skrike høyere enn noensinne. Senere viste det seg forresten at doktor Schultz hadde testamentert små ting til pasientene sine. Vi fikk *Lægebog for norske hjem, utarbeidet av M. S. Greve, direktør for Rikshospitalet*, der det for eksempel under *kynisme* stod dette: Ligegladhed, er i alt, hvad angaar Sundheden (personlig hygiene), farlig. Den straffer sig selv, ofte i vide Kretse.

EN KOFFERT MED APPLAUS

(vinden)

Solen er grønn og ruller langs den steile lia ned til kvinnene som venter i fjæra og lempet den om bord i båten. Det kommer flere. Det går et ras av fet, grønn sol og Arnold står i høyden med låen, han er snart tolv år gammel og låen er altfor stor for ham, dobbelt så høy er den nesten, og han ser at gresset bare bøyer seg under det smale bladet, han får ikke tak, samme hvor mye han prøver og han prøver mye. Han bare kjemmer gresset, som reiser seg igjen straks han er forbi med låen, han grer håret på denne holmens bratte hode som stikker opp av havet for å se seg om ytterst i denne verden av vind. Arnold slår bladet i bakken, det gnistrer når han treffer en stein, han er på gråten, men han gråter ikke, Arnold ler i stedet og ser opp mot den vide himmelen og han hører det kjappe suset fra de andre låene og den grønne solen som ruller forbi ham, han hører knatringen fra de forvirrete måsene som sirkler over fiskerne som ikke trekker garnene i dag, men er svimle slåttekarer, og slår gress som gror så tett og frodig i den fruktbare guanojorden her mellom de golde holmene som frosten og havet har fortært og latt ligge igjen som smuldrende rester av skapelsen. Arnold lener seg mot låen og han behøver ikke strekke seg for å se, her ser han alt, enda så liten han er av vekst, han ser verden og verden er større enn han kan tenke seg, verden rekker lenger enn øyet kan se, for horisonten henger foran ham, så langt ute som ingen klarer å ro, og bak ham ligger fjellene i blå dis, og bak disse fjellene er det byer som det bor mer enn tusen mennesker i og der finnes det kirkespir som er høyere enn masten på postbåten og elektrisk lys. Arnold setter seg, for han kan se like godt likevel. Han gråter ikke, han ler, og han hører også kvinnes latter der nede i fjæra, Aurora, moren hans, vinker opp til ham, før hun må ta imot enda en grønn sol, buntet sammen som en kostbar gave,

mens faren står et stykke unna, låen hans brenner gjennom gresset og kutter det lavt og raskt. Han kikker bort på sønnen som har satt seg allerede. Nå legger faren låen ned og går mot ham. De andre tar seg også en hvil. Kvinnene skyller hendene i vann, Arnold synes at havet blir grønt med det samme. Bare Aurora blir stående og Arnold vinker til henne. Så skygger faren for utsikten. Han tar låen fra Arnold. – Du får heller bruke riva, sier han. Og Arnold henter en rive hos de andre guttene, de er yngre enn ham og større, noen er ikke mer enn ni år og han rekker dem ikke til skuldrene engang, og denne riva er så tung mellom hendene, han må holde midt på skaftet, men da drar han med seg jorda også, tennene setter seg fast i den myke hodebunnen. Han slipper riva, legger seg på kne og bruker hendene i stedet. Han raker gresset med fingrene, og det er mykt og fuktig å ta på. De andre guttene stanser et øyeblikk, ser på hverandre og flirer. – Hva skal du bli når du blir stor, Arnold? spør de, med latter mellom ordene. Arnold tenker seg om og sier: – Jeg skal selge vind! Han roper det en gang til, for han synes det er så forbasket godt sagt: – Jeg skal selge vind! Fedrene som står med ryggen til i en bratt rekke og svinger låene i takt, som et stort orkester, snur seg også og faren kommer bort til ham igjen, mørkere i ansiktet nå. – Du kan bunte for oss, sier han og stemmen er kort og stram, såvidt synlig over leppene. Og Arnold krabber tilbake til guttene og begynner å surre de gamle garnstykkene rundt gresset, men det glipper, han får det ikke på plass, det er som å pakke inn lyset, og han kjenner gråten banke i halsen, derfor begynner han å le i stedet, han ler høyt mens gresset faller rundt ham. Og Arnold setter seg der det er brattest, der bare fuglene og hundene holder balansen. Han krøker seg sammen, til en bunt, lukker øynene og så lar han seg falle. Og ingen ser ham før det er for sent: Arnold, eneste sønn av Evert og Aurora Nilsen, tumler som et løpsk hjul nedover skrenten, fortore og fortore spinner han, kvinnene i fjæra slipper gresset og roper, og Aurora roper høyest av dem alle, Evert kaster låen fra seg og løper etter Arnold, men klarer ikke ta ham igjen, det er for bratt og Arnolds hjul er altfor raskt. Han blir bare stående i henget, med armene strukket i været, som om han vil holde seg fast i det fallende lyset. Og det er helt stille på denne grønne holmen ytterst i Norge, på kanten av solnedgangen, idet Arnold treffer en bred stein i fjæra og

slynges opp i luften og lander i den like grønne bukten, med hodet først, og forsvinner slik for våre øyne.

Og siden sa Arnold alltid, at det var da han våknet der nede på bunnen og reiste seg opp i den myke, tunge sanden, med selve Norskehavet på sine små skuldre, at han bestemte seg for å flykte. Han måtte bort og det fortest mulig. – Ikke kunne jeg slå gress, pleide han å si. Når jeg skulle sanke egg lot jeg dem ligge, for jeg syntes synd på fuglene. Sjøsyk ble jeg på havet. Og når jeg sløyet fisk, kappet jeg likeså godt av meg fingrene med det samme! Da dro han alltid den spesiellagede hansken av høyre hånden og viste fram denne sammensnurpete stumpen av kjøtt som han så vidt kunne bevege og jeg grøsset og måtte se nærmere på den, jeg måtte ta på den, berøre den grove huden, og Arnold tørket en tåre og humret. – Jeg ble født på feil plass, sa han. Selv fargen på øynene mine stemte ikke!

Og han kikket på oss med det brune blikket som så ofte hadde reddet ham, mens han sakte trakk på seg hansken, som han hadde fylt ut med fem trestykker, slik at fingrene han manglet ikke skulle være synlige for alle og enhver.

Men denne tidlige kvelden i juli, da Arnold har vært et levende hjul i ville kast nedover yttersida og nå står på grunna og legger sine mørke planer under vann, kjenner han farens never hogge tak i skuldrene og han blir trukket om bord, et mørbanke og dryppende uhyre fra havbunnen, et kortvokst umenneske fra dypet, og Aurora holder ham inntil seg og gråter mens de andre kvinnene hiver gresset på land igjen for å gjøre båten lettere. Og faren ror dem hjem, raskere enn noen har rodd strekningen før, vannet faller som stryk fra årebladene, han er lettet og rasende, han er tung til sinns og lykkelig tross alt, han både priser og forbanner seg, kort sagt, Evert Nilsen er en dypt forvirret mann, for han vet ikke hva han skal gjøre med Arnold, hvordan han skal få skikk på denne sønnen og gjøre ham til dugelig kar og Arnold er den eneste sønnen han og Aurora er velsignet med. Og Evert Nilsen får ikke tanken ut av hodet: Jeg har bare en halv sønn.

Arnold blir tørket, forbundet og rullet inn i ullpledd og skinnfeller. De gir ham en kopp brennevin, Arnold gisper og smiler og de tar det som et godt tegn. De tenner til og med i ovnen, for at julinatten ikke skal spille dem et puss og komme med sin dystre havkulde under dørsprekken. Han får ligge med

Tuss ved siden av seg, fuglehunden som alle sier at Arnold ligger på, og hunden knurrer lavt og forundret, og slikker Arnold i ansiktet. Evert og Aurora våker over ham og hvisker lavt til hverandre ord som ingen hører, og av en eller annen grunn vil Evert plutselig ha henne, hun skyver ham vekk, men han er ikke til å stanse, og hun lar ham til slutt få sin vilje, han er vill og taus, og han trenger ikke mer enn sekunder, han holder henne så hardt opp mot veggen at hun et øyeblikk mister pusten, og hun tenker bare: Kjære Gud, la ikke Arnold våkne nå, la ham ennå være i drømme, der han ingenting ser eller hører. Men etterpå er det ikke hun som gråter, det er han, Evert Nilsen, den tunge, fåmælte mannen som like plutselig er blitt en fremmed, han synker ned på en stol og gjemmer ansiktet i hendene, det går en bølge langs den krumme ryggen hans, og det er Aurora som må trøste ham, hun ordner tøyet sitt, snur seg langsomt mot ham og legger hånden forsiktig på skulderen hans. Hun kan kjenne at han skjelver. Han ser en annen vei, for han våger ikke se henne i øynene. – Det er for sent, hvisker Aurora. Vi må nok nøye oss med Arnold.

Neste morgen er Arnold stiv som en stokk, han kan ikke bøye så mye som en finger og han virker enda mindre der han ligger på den smale sengebenken, som om han har krympet i havet, eller mistet dyrebare centimetre i fallet. Hunden er vekk, de kan høre den gjø vanvittig borte ved kirkegården. Og når de bøyer seg over sønnen stirrer han bare rett gjennom dem, med øyne av brunt glass. De sender bud etter doktoren. Han kommer om to dager. Doktor Paulsen fra Bodø stiger i land på denne øya som ikke er beregnet for mennesker, men for fugler og dumme hunder, en holme for skipbrudne som i all hast burde forlate den i jubel og dyp takknemlighet når sjansen byr seg, men som i stedet klamrer seg fast og henger etter fingrene i geografiens tynneste gren. Det regner og en fåmælt, mager mann spenner straks en spjæret paraply opp over ham, men doktor Paulsen er allerede våt på skuldrene og han vet at flere sykdommer og lidelser vil dukke opp så snart denne skrøpelige befolkningen får øye på ham, da vil pasientene stå i kø og han blir nødt til å gjøre seg hard, for han kan ikke helbrede det uhelbredelige, det ubotelige får Gud ta seg av, og her går han, i dette gudsforlatte havgapet, under en halv paraply og drømmer om kontortid i hovedstaden, restauranter med reserverte bord og

varme operasjonsstuer. – Jeg håper virkelig det er noe alvorlig når jeg nu har balt meg helt over hit, sier doktoren mutt. Evert Nilsen går utenfor i regnet og tviholder på den gamle paraplyen. – Vi får ikke liv i sønnen vår, mumler han. Vi vet ikke lenger om han er død eller levende. – Nei, er det egentlig noen stor forskjell på det her ute? sier doktor Paulsen og tramper inn i den trange stuen, rister vannet av kappen, forlanger stillhet før noen har sagt et ord, snur seg mot Arnold som like ubevegelig ligger innerst i ullpleddene, knapt synlig. Doktoren går et skritt nærmere og kniper øynene sammen. – Så pakk ham da for Guds skyld ut! Jeg er ikke kommet hit for å banke skitne pledd! Aurora bøyer hodet i skam og hun ruller Arnold ut, helt til han ligger naken for alles øyne. Evert vender seg bort, han ser ut av døren, regnet som snur, sjøen som er en hvit krage rundt fyrlykten, hunden som løper i fjæra. Moren gråter ved synet av sønnen, den lille, nesten blå gutten i sengen, så stille som knapt et levende vesen kan være. Doktor Paulsen blir et øyeblikk brydd og menneskelig. – Ja, ja, sier han, vi får se, vi får se. Så åpner han skinnvesken, tar fram sine remedier, setter seg på stolen som står klar og begynner å gå nøye gjennom Arnolds legeme. Ansikter kommer forbi rutene, kikker fort inn og forsvinner igjen. Elendius, naboen som alltid har en dårlig nyhet å komme med og gleder seg til å fortelle den, blir stående lengst, helt til Evert jager ham vekk. Doktor Paulsen måler temperaturen i blodet. Han trykker forsiktig på Arnolds høyre øye. Han knytter en stram tråd rundt Arnolds venstre pekefinger. Han legger et lommespeil over Arnolds bleke munn. Så retter han seg endelig opp og ser på Evert. – Finnes det spiritus i denne lille hytten? spør han. Og Evert skjenker straks til ham, men doktoren drikker ikke av glasset med det samme. Han setter det i stedet først på Arnolds brystkasse, bøyer seg ned og studerer brennevinet nøye. Så tømmer han glasset og ber om mer. Evert skjenker motvillig på ny, men bare halvfullt nå. Og også denne gang setter doktoren glasset fra seg på Arnold, tar på seg briller for å se enda bedre, hva det enn er han ser etter. Endelig løfter han glasset og tømmer det. – Skinndød! sier han. Gutten er ganske enkelt skinndød! Aurora synker ned på kne ved sengen og jamrer: – Er det farlig? – Farlig og farlig, svarer doktor Paulsen. Jeg vil ikke anbefale noen å falle skinndød om slik uten videre. Men gutten er nær-

mere livet enn døden og derfor langt ifra død. – Takk Gud, hvisker Aurora. Takk! Doktoren sukker. – Men så dere ikke at brennevinet beveget seg? Som et innesperret hav. Som en bølge på hans bryst! Jeg viser det gjerne igjen. Hvis det er mer i flasken. Evert er langsam og taus. Flasken skal vare til både julaften og nyttår. Doktoren ser hans uvillighet og blir stram i pannen. – Kanskje jeg heller burde stikke en hattenål inn i gutten for å se om bevegelsene i hjertemuskelen viser seg på nålen? For tredje gang heller Evert i glasset og doktoren setter glasset på Arnold og alle bøyer seg ned for å se om brennevinet står stille og da ser de en bølge stige gjennom det blanke vannet, fra bunnen av Arnold, et hurtig støt, og når de har sett nok drikker doktor Paulsen opp denne dråpen i havet. – Det lille hjertet hans slår, sier han og reiser seg. Men så blir han stående og se ned på Arnold. – Hvor gammel er han? – Ti år, svarer Evert raskt og når Aurora skal til å si noe annet, gjentar han, høyt: – Ti år fylte han i sommer! Doktor Paulsen smiler så vidt og lar blikket vandre langs Arnolds butte legeme. – Ja, da er gutten deres liten av vekst. Men til gjengjeld er han rikelig utrustet ellers. Doktoren snur seg mot Evert, som nikker og Aurora brer pleddet forsiktig over Arnold mens hun rødmende ser ingen steder.

Og Arnold hører alt dette. Han ligger der i sin skinndød og hører alt det uhørte og gåtefulle. Han hører faren lyve på alderen og gjøre ham yngre og doktorens fremmede stemme som svarer så gåtefullt: rikelig utrustet. Han er skinndød og rikelig utrustet. Og nå smører den samme doktoren en salve over pannen hans og sier: – Gutten er ved den laveste bevissthet, som følge av sitt opphold under vann. Han behøver ro og renslighet og jevn avføring. Så våkner han nok av seg selv. Aurora er knapp i stemmen. – Her er det alltid rent! Og velbekomme for kaffen! Med de ordene går hun ut og slår døren igjen etter seg og faren er på tomannshånd med doktoren, for de regner ikke med Arnold, den skinndøde. – Tror doktoren at Aurora og jeg kan velsignes med flere barn? spør Evert og er urolig med hendene. – Hun har da i hvert fall temperament nok, svarer doktoren og legger til: Hvor gammel er hun? Evert må igjen tenke seg om. – Vi har vært gift i seksten år nu. Det er doktorens tur til å tenke seg om og han gjør det lenge. – Ikke ha for store forhåpninger, sier han til slutt. Og når doktor Paulsen blir fraktet inn til fastlandet samme kveld, etter å ha satt igjen kinin og glauber-

salt, kan Arnold ennå kjenne trykket av tommelen hans mot øyet, det tunge glasset på brystet, lukten av brennevinet som flommet over ham, den stramme knuten rundt fingeren og han glemte heller aldri synet av sitt eget ansikt i doktorens matte lommespeil. – Skinndød, hvisker Arnold. Jeg er skinndød og rikelig utrustet!.

Og siden sa Arnold Nilsen at han egentlig aldri hadde hatt det bedre. – Jeg var en prins der jeg lå! Nei, en konge var jeg. Jeg var opphøyd til konge. Ja, nærmere Gud kommer man ikke uten å forlate denne verden for godt. Det var de beste ukene av min barndom. Tro meg! Jeg kan anbefale skinndøden for alle som gjerne vil ha fred. Det er storartet. Det er som å bo på hotell!

Derfor blir Arnold ganske enkelt liggende på sin plass og han er fremdeles skinndød når lærer Holst, den korpulente kandidaten som alltid er optimist i september og en stor fare for seg selv i juni, ankommer for å pløye kunnskap og dannelse inn i Røsts urolige barn i fjorten dager. Så reiser han utmattet til fastlandet igjen, vel vitende om at hans ord og ligninger er glemt så snart han er ute av syne, og overlater dem til livets skole, som noen også kaller det, og pensumet her er havet, fuglefjellene og gresset. Etter to uker er han tilbake, blekere og mer sjøsyk, for slik er rytmen, mellom bok og arbeid, mellom pekestokk og line, og dagene blir kortere i lærer Holsts hode også og han stirrer bistert på Arnolds pult som ennå står tom. For Arnold ligger hjemme, lykkelig og lidende, og Aurora pleier ham, mer og mer bekymret, hun klarer så vidt å lirke potetmos og lunken fiske-suppe inn i munnen hans. Evert står i skyggen ved døren og ser på den stakkars sønnen og han ser at det heller ikke er noen forandring med Aurora, hun er like tynn rundt kjolelivet som før, og han tenker i sitt stille, men opprørte sinn: Hvor lenge kan man være skinndød? Det tærer på Everts tålmodighet, å ha en skinndød sønn. Både som død og levende vil nok Arnold være en sorg å bære, et kors, men som skinndød er han snart ikke til å holde ut. Dessuten har snakket begynt. Han møter ryktene om sin egen sønn uansett hvilken lei han velger. Og det er lærer Holst som ror ryktene ut hver fjortende dag.

Aurora tørker Arnolds lepper forsiktig, kysser ham på pannen og hvisker: – Jeg skal alltid passe på deg. Hun ser ikke på Evert når hun går forbi ham med vaskefatet, klutene, under-

tøyet og matrestene. Og det er denne kvelden i oktober Evert bestemmer seg. Han sender bud etter selveste presten.

Og det er også denne natten at Arnold begynner å kjede seg. Han er ikke bare opphøyd til skinndød konge, han er opphøyd til den største av alle ensomheter: Han kan lytte, men ikke tale. Og det var noe med morens kjærlige ord som skremte ham, som slo en rastløshet inn i ham, en uro som ikke er til å bære. Han hører moren som gråter ute i kammerset, hunden som klynker ved døren og faren som slår i bordet. Og samme morgen hører Arnold også tunge åretak ute i sundet, taktfaste rop fra rorkarene og salmen som drønner gjennom uværet og overdøver brenningene: *Gud er Gud om alle land lå øde.*

Arnold klarer ikke la være. Han står opp. Han står opp fra de skinndøde og ser ut av den mørke ruten. Han ser fembøringen som ruller inn mot kaia, mennene som ror i en sirkel av hvit sjø og i stavnen står en mektig skikkelse, selveste presten, med armene strukket ut, han ligner en diger skarv, et sort seil, og det er han som synger, *Gud er Gud om alle mann var døde.* Arnold fryser på ryggen og han roper: – Der kjem han tykje! Der kjem han tykje!

Da tar faren et skritt fram fra skyggen ved døren, skruer Arnold rundt og slår ham i ansiktet, en lusing som brenner like hett i Everts neve som på Arnolds kinn, for Evert har slått i arg glede, i storslagen forskrekkelse, som om en annen kraft styrte armen hans i dette øyeblikk, og han ser mildt, nesten skamfull ned på sønnen som står i fyr og flamme i sengen – Det er ikkje han tykje! Det er presten, for fa'n! Og faren river med seg den skrekkslagne Aurora og løper til kaia for å ta presten imot og sende ham tilbake der han kommer fra så svint som mulig, for Arnold er allerede våken og har fått talens bruk og trenger ingen prest. – Gutten har stått opp! roper Evert til alle. Reis hjem mens det ennå er tid! Men presten står allerede støtt på kaia og legger begge hendene på Everts skjelvende skuldre. – Så, så, gode mann, sier han. Hvis gutten din har våknet, vil jeg gjerne personlig få snakke med mirakelet.

Og ingen kan si nei når presten inviterer seg selv. Snart er hele øya på vei opp til Everts og Auroras hus. Mennene har lagt redskapene fra seg, kvinnene lar klesvasken ligge i stampen og ungene kommer gjerne for sent til lærer Holst i første time og selv er lærer Holst den siste som andpusten slutter seg til dette

lange, forventningsfulle følget som har utnevnt en alminnelig morgen i oktober til helligdag.

Arnold ser dem fra vinduet. Arnold ser alle ansiktene som nærmer seg, prestens røde hake rammet inn av svart skjegg, foreldrenes nervøse hender, Elendius sitt raske smil, lærer Holsts tynne hår under den våte hatten, og alle skikkelsene luter, som om noen skyver dem i ryggen, og Arnold vet med det samme at de har tatt ham igjen, han er innhentet, han var mistet, men i denne stund er han funnet og nå begynner Arnold Nilsens andre liv.

Han legger seg ned, lukker øynene og hører presten hviske ute på trammen, og det er som en skremmende trøst og en vennlig trussel: – Jeg vil snakke med gutten alene. Og når Arnold åpner øynene igjen lener presten seg mot ham i all sin velde og sier: – Si meg, sier han. Si meg, hvordan var det å være skinn-død? Arnold vet ikke hva han skal svare og derfor velger han å holde munn. Det brede hodet venter over ham, og Arnold leter etter et tegn, et tegn i ansiktet, et spor å gå etter, som kan vise ham hva som er riktig å si eller tie med. Da faller det en tung dråpe fra prestens blanke nese og dråpen treffer Arnold i pannen. Og presten løfter en flik av kappen og tørker den tunge dråpen bort. – Det var fint i begynnelsen, sier Arnold. Men til slutt ble det litt trist. Presten nikker langsomt. – Ja, det kan jeg godt forstå. Jesus holdt bare ut i tre dager. Arnold setter seg opp i sengen og presten legger hånden på hodet hans og Arnold bøyer nakken. – Se meg i øynene, sier presten. Arnold hever blikket så langt han kan og ser i prestens øyne. – Du skal hedre din mor og din far, sier presten. – Ja, hvisker Arnold. – Du skal hedre havet som er fiskens bopæl og himmelen hvor fuglene hører hjemme. – Ja, hvisker Arnold. – Og du skal hedre sannheten! – Den også, sier Arnold. Presten er enda nærmere, de snakker nesten i munnen på hverandre. – Ja, ikke minst den også! roper presten og Arnold rygger bakover, men det hjelper ikke, for presten kommer etter. – Og hva er så sannheten? spør han. Arnold tenker seg om. Han aner ikke. Han blir svar skyldig. – Jeg vet ikke om jeg skal le eller gråte, sier Arnold i stedet. Det rykker i prestens blikk og han smiler. Han trekker pusten, drar hånden over øynene og smiler, og prestens smil er akkurat som en bue mellom latteren og gråten. – Nei, sier han. Det er det vi stakkars, herlige mennesker ikke vet. Om vi skal gråte

eller le. Presten reiser seg og står midt på gulvet med ryggen til. Kappen er som en sort søyle rundt ham. Utenfor høres urolige stemmer. Noen banker på døren. Ellers er alt stille. Så snur presten seg mot Arnold igjen og vil si noe mer, men Arnold kommer ham i forkjøpet, for Arnold har noe på hjertet: – Jeg ville vekk, sier han. Det er det som er sannheten. Presten lytter og smiler en gang til. – Du har reist langt, Arnold. Men du reiste nok feil vei, min gutt. – Takk, hvisker Arnold. Og enda en gang får han prestens hånd på hodet. – Og nå er det på tide å vende tilbake til menneskene, sier presten. Der vi hører hjemme.

Neste morgen står Arnold i døren til skolestuen og alle snur seg mot ham og noen roper fra bakerste benk: – Der kjem jo han tykje! Latteren velter ut av ansiktene og Arnold ler også, han ler og det går opp for ham at alle vet det meste, ikke alt, ikke hans innerste vilje, den er det bare presten som kjenner, men det meste vet de, og det er mer enn nok, for alt han sier og har sagt og kommer til å si, flyter fra menneske til menneske, ordene han helst vil holde for seg selv, er som en stim som setter seg fast i fremmedes garn. Arnold tenker mens han ler: Her er det for lite. Her er det for trangt. Og Arnold ler høyest av dem alle. Da slår lærer Holst pekestokken i kateteret og bukker for Arnold i den brå stillheten som følger: – Velkommen tilbake, Arnold Nilsen. Sett deg, så vi ikke tror du skal forlate oss igjen. Arnold går mellom rekkene og finner plassen sin. Pulten er like stor som før sommeren. Den er kanskje enda større. Han rekker ikke ned til gulvet med føttene. Føttene henger i løse luften, tunge som søkker. Lærer Holst kommer mot ham. Han har hendene på ryggen. Han smiler. Han smiler kanskje fordi han skal reise inn til Lofoten allerede samme kveld og hvile ut der i fjorten storartete dager. Han stanser rett foran Arnold. – Så du skal selge vind, du, sier lærer Holst. Og latteren oppstår igjen. Latteren har også bare vært skinndød og nå er den våknet til live. Lærer Holst lar latteren gå sin gang, helt til han synes det er nok av den. Da tramper han hardt i gulvet og latteren legger seg. – Men, si meg, Arnold Nilsen. Har du tenkt å selge vinden kilovis eller i liter? Arnold rekker ikke svare, for lærer Holst morer seg og er ikke til å stanse. – Jeg vet det, sier han. Du skal selge den i tønner. Du fyller ganske enkelt vinden i tønner og sender dem sørover og når det er vindstille i Oslofjorden, og det

er det nesten alltid, og seilbåtene ikke kommer seg av flekken, kan de bare åpne en tønne fra Arnold Nilsen og helle vind i seilene! Klassen ler. De henger over pultene og ler. Lærer Holst ser ned på Arnold og stikker pekestokken under haken hans og tvinger ham til å se opp, og Arnold kjenner spissen presse mot halsen, mot adamseplet, mens latteren fortsetter i ring rundt ham. – Men hvordan skal du klare å få lokket på tønnene før vinden har sluppet ut igjen, lille Arnold? Nå er det Arnolds tur til å le, og han ler mer enn alle de andre til sammen. – Jeg setter bare den feite rompa di oppi først, sier han. Det blir fullstendig stille. Lærer Holst mister pekestokken. Han klarer så vidt å bøye seg og tar den opp, meget langsomt, og pusten hans er som korte hvin. – Hva sa du, Arnold Nilsen? – At jeg bare setter den svære kveiterompa di i tønna først! Arnold ler og i det samme smeller pekestokken over neseryggen hans. Arnold ser forbauset på lærer Holst som allerede er på vei til kateteret og setter seg der, mens han blar opp i den tjukke protokollen og dypper penneskaftet i blekket. Først da kjenner Arnold smerten, som om den kommer på etterskudd, forsinket, for sent, men ikke godt, blodet løsner et sted bak pannen og renner ned i munnen, drypper på gulvet i svære klaser, og Arnold skli ned fra stolen, reiser seg, i ørske, og han forlater skolestuen, bak ham er stillheten større enn noen gang og lærer Holst lar ham gå, for han har mer enn nok med å føre hendelsen inn i protokollens spalter, slik at ettertiden ikke skal kunne misforstå, men tydeligere enn det sorte blekket han skriver sin historie med, i avlange kolonner ved siden av trøstesløse karakterer, se hvilke barbariske tilstander han måtte virke under her ved havets port.

Arnold stanser der ute på trammen. Han skimter faren nede på kaia. Han går dit og faren snur seg mot ham. – Har du falt nå igjen? spør han. Arnold rister forsiktig på hodet og det kommer mer blod, han må lene seg bakover og se mot den grå, tunge himmelen. – Nei, hvisker han. Jeg har ikke falt. Faren tar et skritt nærmere, utålmodig. – Hva har skjedd, gutt? – Lærer Holst traff meg med pekestokken. Faren bøyer seg ned. – Slo han deg, mener du? Arnold nikker, like forsiktig, som om alt er løst i ansiktet hans og kan ramle av når som helst. Faren drar en fille opp av lomma, dypper den raskt i vann og gir den til sønnen. Arnold tørker vekk blodet og begynner å gråte, enda han hadde bestemt seg for ikke å gjøre det, men det svir, det svir så

dypt og noe i ham har gått i stykker. – Jeg tror nesen din er blitt skjev, jeg, sier faren, tar den blodige filla fra Arnold, spyttter på den og gnir vekk flekkene nedover haken hans, og det forundrer Arnold at de svære hendene kan være så lette. – Du gråter ikke? spør faren. – Nei, sier Arnold og svelger. Jeg gråter ikke nå. – Godt. Skjev nese dør du ikke av. Slo han deg virkelig med pekestokken? – Ja. Med hele pekestokken. Faren tenker seg om et øyeblikk. Så begynner han å gå bort fra kaia. – Hvor skal du? roper Arnold. Ikke gå. Faren snur seg ikke. – Snakke litt med lærer Holst, sier han.

Og Arnold springer etter faren med hånden over den ømme, lealause nesen. Faren stanser ikke før han står i døren til skolestuen og ser inn på lærer Holst som klapper igjen protokollen. – Jeg er Arnold Nilsens far, sier han høyt og tydelig. Lærer Holst ser fort opp og blir usikker, øynene virrer rundt før han kaster et blikk ned i protokollen igjen og smiler. – Evert Nilsen, ja. Jeg kjenner da igjen fedrene til mine kjære elever. Lærer Holst reiser seg. – Og Deres sønn har fått en nødvendig lærepenge. Jeg anser saken som ute av verden for min del og vil ikke forfølge den videre, verken her på stedet eller i mine overordnedes korridorer. Evert Nilsen står der taus og mørk, som om han har glemt seg, glemt hvorfor han står der. Den brede skikkelsen kaster en lang, grå skygge inn i rommet. Arnold venter bak ham, i skjul. Han napper faren hardt i jakken, for han vet at han ikke tåler så mange ord av gangen, de utmatter og forvirrer ham. – Og nu må vi fortsette undervisningen, sier lærer Holst, reiser seg og ser rett forbi Evert Nilsen. – Arnold, kan du være så snill og sette deg på plassen din? Men faren holder sønnen igjen. Så går han selv fram til kateteret, mellom de urørlige elevene som allerede aner at noe de aldri vil glemme snart skal skje. Evert Nilsen sier ingenting. Nok er forlengst sagt. Lærer Holst ser forundret på ham. Og Evert Nilsen tar pekestokken og slår lærer Holst i pannen, slaget er kanskje ikke hardt, men han synker sammen, mer i forbauselse enn i smerte, med et ul, og holder seg for ansiktet, og Arnold tenker at først slo faren ham, så slo lærer Holst ham og nå har faren slått lærer Holst, som om det ene fører det andre med seg, og det er en slags rettferdighet i dette som Arnold ikke helt begriper. Evert Nilsen brekker pekestokken og slipper de to delene over lærer Holst som fremdeles kneiler foran klassen, forlater skolestuen og tar

Arnold med seg ut i den store vinden hvor det er plass til alle.
– Dit skal du aldri tilbake, sier faren.

Dagen etter er Arnold med på havet. Aurora nekter først, men faren står på sitt. Gutten må herdes. Gutten skal overleve. Andre tanker finnes ikke. Det er enkelt, innlysende og vakkert. Det er dette alt handler om. Og nå sitter Arnold på toften, den blå nesen er pakket inn i en grov bandasje og han må puste gjennom munnen. Han sitter der og gaper og faren ror med seige, ubønnhørlige tak, som trekker dem bort fra land. Det er stille, stille til å være oktober, sjøen ligger mørk og skyggefull, som et sort, buklete speil. Men straks de er utenfor moloen og kan se fyrlykten som står som en bred hals i en krage av skum, kommer dønningene mot dem og løfter båten i en jevn, uutholdelig rytme. Faren smiler og ser på sønnen, ror og tar ikke øynene bort fra sønnen, dønningene ruller under dem, ingenting er lenger i ro, det finnes ikke et eneste punkt å holde seg fast i, heller ikke faren, som smiler, ror, ror dem ut, de skal lenger ut, til de snart bare kan skimte øya som et platå innerst i skodden. Arnold lukker munnen og det er så vidt han får luft. Han er stengt inne i seg selv. Dønningene fyller ham med varm kvalme. Han river av bandasjen, biter skriket i seg, hiver det skitne tøyestykket på sjøen og trekker pusten i korte, salige støt. Faren ser på ham, smiler, ror, de er ennå ikke kommet fram. Arnold kjenner forsiktig på nesen, den er øm og bløt og skjener nedover ansiktet. – Nå ligner du en bokser, sier faren plutselig. Arnold ser forbauset opp på ham. – Bokser? Gjør jeg? – Han det var bilde av i avisen. Husker du ikke det? – Nei. Hvem da, far? – Han som har bokset i selveste Amerika. Otto von Porat. Arnold glemmer kvalmen et øyeblikk og kjenner i stedet en underlig lykke. Faren har snakket til ham. Faren har sagt at han ligner en bokser. Arnold slår et slag i luften og ler. Det gjør vondt langt opp i pannen. Han er lykkelig og det gjør vondt. Men i det samme den gode smerten går over, stiger kvalmen i ham igjen, og han ser at faren skåter, som om han prøver å fortøye båten til bølgene. Så legger han den ene åren over lårene og peker bak Arnold. – Se godt etter nå, sier han. Når flaggstangen krysser varden og fyrlykten står likt med moloen, da ligger du riktig. Arnold snur seg og ser, mens faren fortsetter å snakke, og det er lenge siden Evert Nilsen har sagt så mye, for kanskje han også er lykkelig i denne stunden sammen med sønnen. – Det er merkene

våre, Arnold. Flaggstangen, varden, fyrlykten og moloen. De er som et stjernebilde. Når alt er kaos og malstrømmer, står de fast. Glem ikke det, Arnold. Og Arnold kniper øynene sammen og ser, ser på merkene som danner dette underlige mønsteret, dette bildet som blir brutt hvis de flytter seg et åretak i den ene eller andre retningen. Og jo mer Arnold stirrer på merkene, jo mer syk blir han, for det går opp for ham at av alt i verden er han det eneste som ikke klarer å være i ro. – Hva var det du sa til lærer Holst? spør faren plutselig. Arnold må tenke seg om. – Jeg bare sa at rumpa hans var større enn en kveite. Faren ler høyt. – Større enn en kveite! Sa du det rett til den oppblåste oteren! – Ja! roper Arnold. To ganger! Jeg sa det to ganger! Arnold ser på faren. De er utenfor folkeskikk. Det er bare dem. De er frie, hadde det ikke vært for bølgene og kvalmen. Faren blir taus igjen og Arnold sitter så stille han kan, for han vil ikke ødelegge denne stunden. Da spør faren: – Men hva var det presten sa til deg? Arnold må tenke seg om igjen. – Han sa at jeg skulle hedre mor og far. – Sa han virkelig det, presten? – Ja. At jeg skulle hedre deg og Aurora. Og i det samme han har sagt det spyr Arnold. Han kaster opp alt han har rett i fanget på faren, faren banner og løfter armen, som om han vil slå, og Arnold må spy en gang til, han griner og spyr og gjennom en hinne av tårer ser han at merkene forsvinner. Alt glir fra hverandre. Han er i utakt. Han synker ned i bunnen av båten og lukker øynene. – Nå ligner jeg ikke mye på en bokser, hvisker han.

Faren ror inn. Han er taus resten av dagen. Aurora setter mat på bordet. Arnold orker ikke spise. Han legger seg tidlig. Det gynger ennå. Han har båret bølgene hjem. Sengen er en båt. Båten bærer Arnold. Den bærer Arnold ut til drømmens merker.

Faren vekker ham tidlig neste morgen. – Finn merkene, sier faren. De ror ut igjen. Når de er forbi moloen bytter faren plass med Arnold og overlater årene til ham. Arnold ror. Bølgene skyver imot. Arnold ror og ser. Faren tar ikke blikket bort fra ham. Årene glipper unna vannskorpen, som digre, glatte skjeer. Arnold snur seg og ser innover mot land. Men merkene står ikke der de skal. De er flyttet rundt. Varden har kommet foran flaggstangen, fyrlykten er sunket i havet, bølgene river ned moloen, stein for stein. Stjernebildet er kastet

til alle kanter. Arnold tenker: Mitt merke er alle steder! Alle steder er mitt merke! Min skjeve nese skal vise meg retningen! Faren griper ham i skulderen. – Lenger ut! sier han. Og Arnold ror lenger ut. Han bestemmer seg. Han skal klare det nå. Han er rormannen, Arnold rormann! Og Arnold ror brenningene midt imot. Han ror gjennom bølgene. Han ror ned i stormen. Årene er ikke skjeer, men trær! Og treets krone er årebladet som skyver himmelen bakover. Men han finner ikke merkene. Merkene finnes ikke. Ingenting står stille likevel. Vinden gnager av bergene deres og snart er det bare støv på havflaten, som flueskit i vinduskarmen. Faren roper noe, men det er umulig å høre. Faren peker, men det er ikke noe å se. Arnold ror i regn og skum. Han ror med åpen munn og sluker havet og kaster det opp, havet han stod på bunnen av og la sine innerste planer. Faren river ham av toften, tar årene og ror innover igjen. Arnold faller ned mellom de svære støvlene hans. Han pisser på seg. Han griner. Faren sparker ham unna. – Er du helt på styr, gutt! roper han. Har du tenkt å skamfere båten min! Arnold klarer ikke å si noe. Faren ror i lange rykk. Faren banner og ror. Arnold reiser seg og til sin forundring ser han at havet ligger blikk. Aurora står ytterst på moloen. Hun er en sort, tålmodig skygge. Og Arnold går i land for godt. Han følger etter moren opp til huset, mens han hører latteren fra guttene borte ved skolestuen. – Ikke bry deg, hvisker moren. – Bryr meg heller ikke, sier Arnold og biter tennene sammen. – Ble du klein igjen? spør moren. Arnold svarer ikke. Han er landkrabben omringet av hav. Han er den sjøsyke, født på en øy. – Far min, sier Aurora, han ble også syk på sjøen. Hver eneste dag ble han syk på sjøen og spydde. Hun ler, en underlig latter, og tar hånden hans. Arnold er taus, for han vet ikke om dette er en trøst eller en trussel. Nei, det er ikke en trussel, men det er en mager trøst.

Og en dag sitter Arnold på kaia og sløyer fisk. Faren er på havet. Arnold løfter kniven. Kniven er tung i hånden. Tiden er langsam og motstrebende. De gamle karene holder øye med ham. De humrer av den stutte gutten. De forteller historiene de alltid har fortalt. Snart skal de fortelle historiene om Arnold. For når de ser en annen vei, bare et øyeblikk, kanskje fordi lat-hansen Elendus kommer bort til dem for å nøde dem med dårlige nyheter, glipper Arnold kniven, og den sklir inn i fingeren,

inn til beinet, og fingeren hans henger i en tynn tråd, en slintre av kjøtt, men Arnold skriker ikke, han er fullstendig taus og stirrer bare forbløffet på hånden, pekefingeren som blodet pumper ut av, i tjukke støt, og han hører kniven som treffer gulvet og de andre som reiser seg og det er Elendius som skriker så hele øya kan høre det: – Hjulet har kappet av seg fingeren! Hjulet har kappet av seg fingeren!

Og det er dette Arnold husker, når han våkner med ni fingre: at de hadde kalt ham Hjulet. Arnold er Hjulet og vil ikke hete noe annet. Alt som går raskt gjennom verden er det hjul på; bilene, togene, bussene, ja, selv skip har hjul og var ikke havet også et eneste stort hjul, som rullet fra kyst til kyst, ja, er ikke kloden også et skinnende, blått hjul som spinner gjennom universets mørke? For det var ingen som kunne glemme at Arnold hadde rullet som et menneskelig hjul ned det bratteste henget og Arnold glemte heller ikke løftet han hadde gitt seg selv, der han stod på bunnen av havet, med bølgene på sine skuldre, at han skulle bort fra denne øya, vekk, koste hva det koste ville. Han vet ikke hvor han skal, han vet bare dette: vekk. Han er et hjul og kan ikke bli. Underveis er hans hjem. Det er slik han er skapt. Og en natt lister han seg ut. Han legger igjen et brev til moren. Faren er på fiske inne i fjorden. Nettene begynner å bli lysere. I flere uker har han skrevet på dette brevet, forsøkt å finne de rette ordene og sette dem i riktig rekkefølge. Det ble et kort brev, for Arnold Nilsen er ikke skriftlig av natur. Dette er hva moren kunne lese, når hun tidlig neste morgen står opp og undrer seg et øyeblikk over den store stillheten i det lille huset. Så ser hun arket på kjøkkenbordet. *Min kjære mor. Jeg har reist min vei. Jeg kommer tilbake når tiden er inne, eller aldri. Båten finner dere på andre siden. Hils også til min far. Kjærlig hilsen Arnold.*

Og Arnold lister seg ut i den lysnende natten. Han går fort ned mot kaia. Tuss kommer etter ham, forvirret og glad. Han klapper hunden og jager den opp til huset igjen. Han har tatt med seg et brød, mynter han har spart på i to år og en slurk av farens brennevin. Han ser seg om. Han ser alt han skal forlate. Han løser fortøyningen og natten er stille og hjertet hans buldrer. Han gråter, av glede og sorg. Han er overmannet av seg selv. Han er større enn seg selv. Det er snart ikke plass til ham. Og mens han ror og seiler, med ni fingre, inn til fastlandet, syn-

ger han for å slippe å høre sin egen gråt, *Gud er Gud om alle mann var døde, Gud er Gud om alle land lå øde*. Og ennå går det rykter om denne seilassen, over de strieste og farligste strømmene, et karstykke var det, et mirakel, Arnold måtte hatt den allmektige i årebladene den natten, og dette mildnet kanskje farens raseri og sorg, hans halve sønn hadde tatt havet som en mann og slik blitt til et helt rykte.

Og om kvelden på den tredje dagen står Arnold foran kirken i Svolvær og alt er større enn han kunne forestilt seg. Menneskene bor oppå hverandre i hus av stein. Lyktestolpene står tett som en skog og i butikkvindue er det elektrisk lys. Men det forundrer Arnold at det er så stille, at en by kan være så stille. Kanskje de allerede sover i byene på denne tiden, tenker Arnold, slik at de blir uthvilte til natten, for i byene er alt omvendt, solen går ned når menneskene våkner. Men da hører han noen nærme seg og det er mange, for bakken dirrer under ham. Arnold snur seg og han ser et helt tog av mennesker som vandrer forbi på det andre fortauet, det er voksne og barn, det er fiskere og væreiere, kvinner og menn, det er hunder og katter og alle slags folk, og som om ikke dette er nok, kommer selveste presten ut fra kirken, den tunge døren slår igjen etter ham og han drar kappen opp for ikke å snuble i den, han løper som et kvinnfolk og slutter seg til denne merkelige forsamlingen som svinger ned hovedgaten mot kaia. Arnold gjemmer seg bak en lyktestolpe og presten har ikke sett ham. Så følger Arnold også etter dem. De er på vei til den andre siden av kaia. Og der, på grusbanen mellom bruket og siloen, står det boder og karuseller, lamper lyser i de forskjelligste farger, mekaniske hester rir i sirkler og et stort telt er slått opp i midten og festet til en krok i himmelen som er månen og over en gylden portal kan Arnold lese: SIRKUS MUNDUS. Han ser at alle må betale til en uniformskledd herre med stram bart tvunnet under nesen, og så strømmer de inn, en etter en, de roper, de slåss, de dytter hverandre overende for å komme først og få best mulig plass. Arnold blir stående igjen der ute, i søla ytterst på den gamle fotballbanen. Snart kan han høre orkesteret spille, heskene som vrinsker, elefantenes skrik, geværskudd, latter og piskesnell. Arnold lister seg nærmere. Det er ingen der til å passe på nå. Den uniformskledd mannen er borte. Arnold blir stående et øyeblikk under portalen og ser seg om for siste gang. En

plakat henger på en stolpe ved siden av. Her er det berømte slangemennesket *Der Rote Teufel*. Her er sabelslukere og løvetemmere, her er misfostre og skjønnhetsdronninger, og ikke minst, her er verdens høyeste mann, den berømte islenderen Paturson. Arnold trekker pusten og smetter inn. Han lister seg mellom bodene og teltene. Hestene rir alene rundt på den skinnende karusellen. Er det kanskje ikke dette han har drømt om og lengtet etter? Er det ikke hit han ville, var ikke vekk akkurat her? Han har kommet frem. Han stanser utenfor teltet hvor det er skrevet på et skilt: *Mundus vult decipi*. Han leser det langsomt: *Mundus vult decipi*. Det er underlige lyder. Det er et språk for uer og kveite på tusen meters dyp. Han løfter forhenget til side, men før Arnold får sett noe drar en hånd ham ut og snur ham brått rundt. Mannen med uniformen og barten stirrer ned på ham. – Og hvor har så du tenkt deg? Mannen snakker norsk. Han bøyer seg nærmere. – Jeg ser etter foreldrene mine, svarer Arnold fort. – Javel, ja. Har du kommet bort fra foreldrene dine? Arnold smiler. Han er ikke redd lenger. Så lett er det å lyve. Ordene blir lagt i munnen hans og gjort sanne. – Ja, hvisker Arnold. Jeg har kommet bort fra foreldrene mine. Men disse ordene, som både er sannhet og løgn, alt etter hvordan man velger å se det, får andre følger enn Arnold hadde håpet. Mannen i uniform løfter nemlig hele Arnold i været. – Mitt navn er *Mundus*, sier denne mannen. Og hos *Mundus* skal ingen miste sine kjære! Dermed bærer han Arnold rett inn i det store teltet. *Der Rote Teufel* er i ferd med å stikke hodet mellom bena mens han henger i en trapes under kuppelen, og alle stirrer i den retningen. Han bretter seg sammen på midten og kikker ut mellom lårene, og nå holder han seg fast med bare én hånd og tilskuerne gisper og tør knapt se. Trommeslageren slår en virvel som aldri tar slutt. Så høres plutselig en sprakende lyd der oppe og det blir urolig i trapesen. Det er *Der Rote Teufels* gullbroderete trikot som har revnet på det uheldigste sted. En stund tror de fleste at det er med i nummeret, men snart forstår de at dette er skandale av aller fineste merke og at Den Røde Djevelen ikke har fått sitt navn tilfeldig, for en umiskjennelig lukt fyller teltet og det stakkars slangemennesket blir i all hast firt ned med de hvite rumpeballene som en skamfert måne over sitt rødmende, fastklemt ansikt. En voldsom pipekonsert braker løs, på de bakerste benkene reiser mannfolkene seg og hiver papirkuler og

jordklumper etter Teufelen og det er da Arnold Nilsen får sin debut, for Mundus skjønner at forestillingen snart er ute av kontroll og derfor bærer han Arnold fram i manesjen og løfter ham opp, det blir stille rundt pisten og de elleville, brautende fiskerne setter seg etter hvert og Mundus griper ordet: – Mine damer og herrer! roper han. Denne lille herren som jeg her holder i mine armer savner sine foreldre! Kan hans rette mor og far gi seg til kjenne og gjenforenes med ham i alles påsyn før verdens høyeste mann skal reise seg foran dere!

Det blir aldeles stille igjen. Arnold ser ansiktene som nesten omringer ham. De stirrer, de måper. De nærmeste tilskuerne bøyer seg fram og er like ved å berøre ham. Presten skal til å reise seg, men blir sittende likevel, sørgmodig og tvilende. Og kanskje er det noen som en stund tror at dette også er en del av forestillingen, for de begynner å le og latteren brer seg og snart er teltet fullt av denne latteren, folk klapper i hendene og tramper med føttene. Bare presten holder seg i ro, han ser fremdeles på Arnold og vet ikke om han skal gråte eller le. Mundus gjør et dypt bukk, går en runde i manesjen mens folk fortsetter å klappe og bærer til slutt Arnold bak scenen, setter ham fra seg der og skynder seg ut igjen. Det er nesten mørkt. Bare en tynn lampe over et speil lyser. Arnold rører seg ikke. Han kan høre fanfarer og trommevirvler fra manesjen. Så hører han noe annet. Han hører tunge skritt, bakken under ham duver og stolen han sitter på vakler. Det er ikke en elefant som kommer. Det er et menneske og Arnold må holde seg fast, for han skjønner at det han nå ser er intet mindre enn verdens høyeste mann. Og verdens høyeste mann går med bøyd nakke for å få plass. Ansiktet er langt og vemodig. Nesen kaster skygge overalt. Han er kledd i en sort dress og slipset hans er lengre enn månelysen i havet. Han kommer i følge med en dame som har korte skjørt som står rett ut og en blank lue på hodet. Hun er sikkert helt normal, men rekker ham bare til beltespennen og knapt nok det. Han stanser ved det gyldne, tunge forhenget. Der bøyer han hodet enda lavere og damen slipper den svære hånden hans. Musikken stilner. Alt stilner, bare den hurtige gnissingen på trommen blir igjen og den dypeste stemmen til Mundus: – Mine damer og herrer! Ta vel imot mannen som ble erklært verdens høyeste menneske på legekongressen i København, islenderen Paturson fra Akureyri! Han er to meter og syttitre centimeter,

men det er uten sko på føttene! Paturson retter seg opp og går ut. Noen skriker, noen ler, noen sukker beundrende, men de fleste er tause, for lignende størrelse har de aldri sett. Så får damen med den pussige hatten øye på Arnold. – Hvem er du? – Arnold, sier Arnold. Nå smiler hun og legger hodet på skakke og kommer nærmere. – Og hva gjør du her, da, Arnold? – Venter på Mundus, svarer Arnold. Damen kikker ut i glippet i forhenget og vinker Arnold fort til seg. Han hopper ned fra stolen og stiller seg ved siden av henne. Arnold kjenner at damen stikker noe i hånden hans. Det er en konfektbit. Han putter den i munnen, før noen rekker å ta den fra ham igjen, suger lenge og inni konfekten er det noe enda mykere som smelter rundt tungen og nesten gjør ham svimmel i hele kroppen. Han får et stykke til. – Jeg er Sjokoladepiken, hvisker hun og kysser ham fort på kinnet. Se nå, Arnold. Og Arnold ser at Paturson står der i manesjen med ryggen til. Mundus måler ham med et sølvbånd og må opp på en stige for å få med seg de siste centimetrene. Så viser han målebåndet til dem som sitter forrest, slik at de med egne øyne kan se Patursons nøyaktige høyde: 2.73! Alle klapper og Mundus stiller seg ved siden av Paturson igjen, tar den høyre hånden hans, som er svær som en spade, og lirker en ring av pekefingeren. – Er han gift? spør Arnold. Sjokoladepiken bare rister på hodet og ler. – Hysj, sier hun. Mundus har fått ringen løs og viser den til publikum. Så tar han fram en ekte sølvtokrone og trer den gjennom ringen og alle kan se at ringen er vid nok til at mynten får plass. Det er nesten ikke til å tro og tilskuerne jubler, men Mundus har ventet med det beste til sist. Han henter to piker fra første rad, og de blir rødmende med ham inn i manesjen. Der får de lov til å ta på Paturson for at ingen skal tro at han ikke er av ekte kjøtt og blod. Så får de sitte på hver sin arm, som om de satt på grenene i et stort tre, og nå er det ikke lenger pikene som rødmer, men Paturson, kinnene hans gløder, og sjenert bøyer han hodet igjen mens pikene gryn-ger og ler og vinker helt hjem. Et par av karene på bakerste rad vil opp og bryte håndbak med den blyge kjempen, men der setter Mundus grensen. Noen kunne bli hardt skadet. I stedet lar han trille inn et bord med en brodert duk over. Denne trekker han bort som en tryllekunstner og avslører Patursons kvelds-mat som består av intet mindre enn et dusin bløtkokte egg, fjor-ten rundstykker, en svinestek, tre kilo poteter, atten svisker og

to liter melk. Alt dette inntar islenderen foran publikums store øyne. Og mens Paturson spiser går Mundus nærmere publikum og han folder hendene foran seg. – Mine damer og herrer, sier han. Vår islandske venn kommer fra et fattig fiskerhjem i Akureyri og som dere skjønner har han store problemer med sin størrelse. Han vil gjerne reise tilbake og ta opp fisket sammen med sin familie. Men verken klær eller normale fiskeredskaper passer til ham. Selv skolisser må han bestille fra utlandet. Derfor har vi laget noen kort som han nu vil gå rundt og selge. Jo flere kort dere kjøper, jo større fiskeredskap og skolisser kan han skaffe seg. Ta vel imot ham! Og verdens høyeste mann tørker seg om munnen med et laken og går stille mellom stolradene med sine fargelagte kort, men det er få som er villige til å kjøpe, for de har allerede betalt femti øre for å komme inn, det er bare presten som legger to mynter i Patursons neve. Forestillingen er over. Orkesteret spiller opp. Paturson trekker seg tilbake og blir tatt hånd om av Sjokoladepiken igjen. Mundus kommer stormende bak scenen. Han er vill og rasende. – Hvor er den fordømte Teufelen! roper han. Jeg skal gi ham Teufel! Mundus farer ut, men er straks tilbake og stirrer mørkt på Arnold. – Er du her ennå? Arnold nikker. Han kan ikke nekte for det. Han er redd for at Mundus skal hive ham ut, men i stedet sukker han dypt og bedrøvet, tenner en sigar og setter seg trett. – Det er et usselt sirkus, sier han. Akrobatene fiser så trikotene revner og ingen vil kjøpe kortene jeg har trykt. – Presten kjøpte, hvisker Arnold. – Jada. Presten kjøpte og jeg sitter igjen med 348 kort! Er det ikke annet enn hjerteløse gjerrigknarker her! Mundus blåser ut røyk under barten og slår den bort med hånden. Arnold tenker seg om. – Det er kanskje ikke så lurt å gi ham all den maten først, sier han forsiktig. Mundus ser på Arnold igjen. – Hva mener du? – De synes ikke synd på ham når han har spist så mye, mumler Arnold. Mundus reiser seg. Han hiver sigaren ut av døren og smiler. – Hva heter du, gutt? spør han. – Jeg heter Arnold. Og i det samme kommer Sjokoladepiken inn. Hun holder den glødende sigaren i hånden og ser forbauset på Mundus, som peker på Arnold. – Arnold har rett! roper han. Hvorfor i herrens navn har ingen sagt at Peturson ikke skal spise et helt festmåltid rett foran øynene på et magert publikum før han selger kortene! Han snur seg mot Sjokoladepiken. – Fikk du lagt ham? Sjokoladepiken nikker og patter på

sigaren. Mundus river den fra henne og hiver den ut en gang til. – Finn et sted hvor Arnold også kan sove, sier han.

Og Sjokoladepiken tar Arnolds hånd og følger ham ut av teltet og de går langs den sølete stien mellom bodene. – Jeg tror du har funnet elefantens hår, hvisker hun. – Arnold forstår ikke helt. – Har elefanten hår? – Ja, svarer Sjokoladepiken. Men bare på halen. Hun kysser ham fort på munnen og Arnold blir svimmel igjen. – Du skal få sove hos Paturson. Men jeg bor i vognen ved siden av. Hvis det er noe.

Hun stanser utenfor en vogn, åpner døren forsiktig og slipper Arnold inn. Det er der Paturson sover. Han sover tungt. To senger er slått sammen for at han skal få plass. Arnold skal ligge på gulvet ved siden av. Sjokoladepiken gir ham et pledd. – Jeg bor i vognen rett ved siden av, hvisker hun. Hvis det er noe. Hun skynder seg ut. Arnold blir stående en stund i det sparsomme lyset og se på verdens høyeste mann. Ansiktet er stort og ensomt på den hvite puten. Han bruker tre dyner, men det er likevel ikke nok. Sokkene er revnet og tærne stikker ut til alle kanter. De er større enn Arnolds lår og ligner en bukett av kjøtt med kronblad av skjeve, gule negler. Da ser Arnold at Patursons jakke henger på en spiker bak sengen. Han hekter den ned og prøver den. Knappene rekker helt til skoene hans og ermene er så lange at han nesten ikke finner igjen hendene sine. Han kan gå en lang tur inni den jakken. Paturson snur seg i sengen. Arnold holder pusten. Det tar sin tid før verdens høyeste mann får snudd seg. Det er nesten som om hele kloden kantrer et øyeblikk. Arnold klatrer ut av jakken, henger den på plass igjen og kjenner at det ligger noe i den ene lommen. Det er målebåndet av sølv. Han snur seg mot sengen. Paturson sover fremdeles uten en lyd. Og Arnold begynner ved den lengste tåen og ruller ut det skinnende båndet helt opp til Patursons øverste hår. Arnold ser på tallet. Han må ha målt galt og gjør det en gang til og nå måler han den andre veien, fra hodet og bort til føttene, for å være sikker i sin sak. Men han kommer fram til nøyaktig det samme målet. Paturson er ikke 2.73, men 2.04. Arnold putter målebåndet i jakkelommen igjen. Han er forundret, men egentlig ikke skuffet. Det er noe han er i ferd med å forstå, noe som ennå ikke har gått opp for ham, men som han aner, en skygge i hodet, løgnen.

Arnold lister seg over til vognen hvor Sjokoladepiken sover.

Han vekker henne. – Det er noe, sier Arnold. Hun setter seg opp og smiler. – Hva da, Arnold? spør hun. – Paturson er ikke to meter og treogsoetti centimeter. Sjololadepiken smiler ikke mer. – Hva sa du, Arnold? – Han er bare to meter og fire centimeter. Jeg har målt ham! Sjololadepiken tar tak i Arnold og legger en finger hardt over munnen hans. – Paturson er to meter og fire centimeter når han ligger, sier hun. Og når han står oppreist er han to meter og treogsoetti centimeter! Mundus bestemmer hvor høy Paturson er. Forstår du det? Men tankene går langsomt i Arnolds hode nå og kommer ikke helt fram. – Hvor gammel er du? spør Sjololadepiken i stedet. Og Arnold ser først nå at hun nesten er naken. – Seksten, sier han fort. Da ler hun. – Seksten? Og hvor gammel er du når du ligger? Sjololadepiken trekker Arnold ned til seg og holder rundt ham, Arnold vokser i hennes armer og hun forklarer ham det meste.

Nå vet han hva elefantens hår betyr.

Neste morgen står Arnold i Mundus' egen vogn, som er den største i hele sirkuset, med egen trapp, gardiner og skorsten, og Mundus selv sitter i en himmelseng og spiser frokost. Han har en burgunder slåbrok på seg og barten henger i et skinnfuttal under nesen. Han tørker eggeplomme bort fra munnviken med spissen av en hvit serviett. – Hvor kommer du fra? spør Mundus. – Ingen steder, svarer Arnold. Mundus ser på ham. – Ingen steder? Alle har et sted de kommer fra, Arnold. – Ikke jeg. – Da er du kanskje en liten engel som har landet her hos oss? Arnold svarer ikke. Gjerne det. Han kan godt være engel. Mundus sukker og setter til side frokostbrettet og finner en sigar. – Vi vil ikke ha politiet etter oss, vil vi vel? – Presten vet hvor jeg er, sier Arnold. Jeg har sagt alt til ham.

Da kan han høre de tunge skrittene utenfor. Han snur seg mot vinduet og ser Paturson gå forbi og han går sammen med Sjololadepiken som legger en stor presenning over ham når de nærmer seg portalen. Mundus står opp av sengen og stiller seg ved siden av Arnold. – Vi vil jo ikke at noen i byen skal se ham gratis, sier han og tenner sigaren med en lang fyrstikk. Arnold ser verdens høyeste mann gå på tur under en presenning og dette synet gjør noe med ham. – Har du hørt om Barnum? spør Mundus plutselig. Arnold rister på hodet og kan knapt se ham gjennom røyken. – Barnum var kongen av Amerika, Arnold. Han var større enn Alexander den Store og Napoleon til sam-

men! Arnold går nærmere. – Større enn Paturson også? Mundus ler og hoster. – Ja, større enn Paturson også! For Barnum gjorde verden til sitt sirkus! Hele verden var hans manesje og selve himmelen var teltduken han spent opp over oss! Mundus blir rørt av sin tale. – Barnum ville gjøre menneskene lykkelige, hvisker han. Han ville få dem til å le, grøsse, måpe og danse! Og finnes det noen edlere hensikt for et enkelt menneske? Sjokoladepiken følger Paturson tilbake. Hun vinker til Arnold. Mundus legger hånden på skulderen hans. – Vet du hva Mundus vult decipi betyr? spør han. Arnold smiler. Han vet det meste nå. – Verden vil bedras, svarer han. Mundus stusser. – Men kan du si meg hva Ergo Decipiatur betyr på norsk? – Derfor bedra den, sier Arnold. Mundus må legge fra seg sigaren. – Men kan du til slutt si meg hva som er større enn Paturson fra Island? Arnold tenker seg om. – Gud? foreslår han. Mundus rister på hodet. – Å nei, du. Gud er fire centimeter lavere enn Paturson. – Barnum, prøver Arnold. Mundus bøyer seg helt ned til ham. – Fantasien, Arnold! Fantasien er det aller største av alt! For det er ikke det du ser som er viktigst. Det er det du *tror* du ser! Husk alltid det. Mundus setter seg på sengen, men tar ikke øynene bort fra Arnold. – Snu deg rundt, sier han. Arnold snur seg og blir stående med ryggen til. – Helt rundt! roper Mundus. Arnold snur seg det siste stykket og Mundus har tatt på seg et par briller. – Ja, ja, lille venn. Fortell meg nu hva du kan! – Jeg kan være et hjul, sier Arnold, ruller bortover gulvet og reiser seg opp. Mundus er ikke fornøyd. – Hjul har vi nok av, Arnold. – Jeg har bare ni fingre, sier Arnold og holder begge hendene i været. Mundus trekker på skuldrene og er ikke interessert. – Jeg har verre vanskapninger å by på. – Jeg kan være skinndød, sier Arnold. – Skinndød er et altfor gammelt nummer. Det er publikum lei av. – Jeg er rikelig utrustet, hvisker Arnold til slutt. Mundus sperrer opp øynene. – Rikelig utrustet? Og hvem har sagt det? Arnold ser ned. – Det har doktoren selv sagt. Og Sjokoladepiken, legger han fort til. Mundus vifter med hånden. – La meg være i fred, sier han. Mundus må tenke.

Arnold går lydig ut. Han ser seg om. Det er ennå morgen og han ser at alle har sin plass. Han ser at alle gjør sitt og at de gjør det sammen. Dyretemmerne, snekkerne, musikerne, klovnene, kokkene og akrobatene arbeider, øver, synger, de gjør seg klare

til kveldens forestilling. Og Arnold vet at han også må finne sin plass, et sted mellom menneskene, i slitet og sangen.

Men så ser han noe annet. Det er Sjokoladepiken. Hun står med ryggen til og strekker seg mot tørkesnoren som er spent opp mellom to vogner. Der henger hun Der Rote Teufels gullbroderte trikot, som blinker og skinner i solen. Arnold vil gå bort til henne, men da kommer Der Rote Teufel selv. Han holder rundt Sjokoladepiken og kysser henne i nakken. Hun gjør litt motstand, men det er ikke mye verdt, og hun begynner å le i stedet. Og Der Rote Teufel kysser enda mer og trekker henne inn i de dype skyggene ved teltet. Arnold hører latteren forsvinne i latter. Arnold krymper. Arnold blir enda mindre. Elefantene er skallete. Det er ikke mer lykke igjen til ham. Og han tenker at latterens veier er uransakelige, latteren er alltid forskjellig og ligner aldri seg selv. Og han bestemmer seg for at han skal lage en huskeliste over latteren. Øverst på den listen vil han begynne med moren, morens forsiktige latter når hun stod ute i vinden, som om den salte vinden kilte henne. Men hvem som skal være nummer to vet han ikke, for det slår ham plutselig at han aldri har hørt faren le.

Og Arnold lister seg bort til tørkesnoren. Der Rote Teufels trikot er reparert, med en svær skinnlapp i baken. Arnold holder pusten. Han løfter hånden raskt, napper løs en tråd og trekker den ut av sømmen.

Samme kveld står Mundus midt i manesjen, ved siden av en bred, sort silkegardin, og det er helt stille i teltet, for alle vet at han nå skal åpne sitt beryktete panoptikon. Han snakker lavt, men alle kan høre ham. – Må jeg be om at barn og andre sarte sjeler, gravide, sjøsyke, hypokondere og mørkredde straks forlater teltet og i stedet samler krefter hos den yndige og gavmilde Sjokoladepiken ved Lykkehjulet! Det blir uro blant publikum, mødre holder rundt barna og fedrene holder rundt mødrene og selv de modigste fiskerne på bakerste rad er grepet av stundens utvilsomme alvor. Men alle blir sittende der de sitter, bare litt tettere inntil hverandre, og det går et dypt sukk langs benkeradene idet lyset synker ned til blått halvmørke mens orkesteret gnir stillhet ut av instrumentene. Arnold står bak manesjen og ser alt dette. Og siden trekker han fra og legger til, han overdri- ver og utelater, han er klarsynt og blander sammen og alt blir til ett, Mundus, der rote Teufel, Arnardo, dvergene, verdens høy-

este mann, sjokoladepiken, elefantene, himmel og sagflis, for dette er Arnold Nilsens første manesje og her begynner hans løgner. Men dette er sant, dette er det som skjer nå: Mundus har lagt hånden på silkegardinen der ute og han sier med mørk og fast stemme: – Mine damer og herrer. Jeg skal nå vise dere Guds misforståelser. Og er det ennu noen som ikke tåler med egne øyne å se skaperverkets vrakgods, kan jeg være behjelpelig med luktesalt og andre gode råd. Mundus holder fram en brun flaske, skrur av korken og lar publikum på første rad kjenne den ramme duften. Så legger han flasken i lommen igjen og venter noen sekunder til, i taushet, som om han et øyeblikk har i tanke å spare tilskuerne for det avsindige syn han er i ferd med å åpnebare for dem. Vinden slår mot teltduken og den tunge silkegardinen i manesjen dirrer. En kvinne skriker, men blir tatt hånd om av sine nærmeste. Mundus bukker og endelig trekker han denne gardinen brått til side. En egyptisk mumie griner mot publikum med fem tusen år gamle tenner. Skjelettet av en blodtørstig viking reiser seg fra sin grav og svinger et rustent sverd langsomt gjennom luften. Forreste rad gisper og presser seg bakover hvor neste benk stritter imot. Mundus maner til ro. For dette er bare begynnelsen. Han løfter begge hender. – Historien taler vemodig til oss gjennom disse døde vitner, hvisker han. Glem dem ikke i Deres bønner i kveld. Han tier og lar likene tale for seg selv enda en stund. Så går han nærmere publikum, for han kan ane en viss utålmodighet, kanskje noen har sett disse gjenferdene før. – Dere skal nå få se, sier han, enda lavere, dere skal nå få se Guds kasserte skapning, englenes henlagte gåte eller Djervelens makabre spøk. Mine damer og herrer, ta vel imot Adrian Jefficheff fra Kaukasus, vår fryktinngytende og tause slektning, monsteret mellom apen og mennesket, *the missing link*! Ikke tirr ham! En ny monter blir åpnet og publikum skriker. Og Adrian Jefficheff fra Kaukasus står der utstoppet og fastspent og ser tomt på tilskuerne som fremdeles skriker, for ansiktet hans er dekket av tykt, tett hår, en mørk pels som bare så vidt gir plass til øynene og munnen. Hendene er like hårete og neglene er lange og sorte, og når Mundus knepper opp skjorten hans kan alle se at Jefficheff er lodden fra halsgropen til bukselinningen. – Er han i slekt med gamlepresten? blir det ropt fra bakerste rad. Han hadde også mye hår på brystet! Teltet fylles av latter, befriende, en torden, dette er skrekkens pus-

tehull. Mundus banner lavt og pakker Adrian Jefficheff fra Kaukasus raskt inn igjen og triller en stol ut av mørket og det sitter noen i stolen, skjult under et rødt pledd, bare et nakent lår er så vidt synlig. De berusete fiskerne blir tagale og mødrene holder hendene over sønnenes store øyne. – Må jeg få presentere, sier Mundus, må jeg få presentere dere for miss Eselhode, født i New Orleans, døpt intet mindre enn Grace og kåret til verdens styggeste kvinne i Connecticut i 1911! Når dere ser henne, vil dere takke den gode Gud hver eneste morgen og hver eneste kveld og sannsynligvis også hver eneste formiddag, for at dere ikke har et slikt ansikt å bære på! Mundus river vekk pleddet og nå er de berusete fiskerne ikke bare tagale, de blir edru også, for hesligere dame har de ikke sett noen plass på jorden, hun er styggere enn innsiden av kjeften på en steinbit. Kvinnene i teltet utstøter redselsskrik og kaster seg rundt mennene sine, som vil, men ikke klarer, å ta blikket bort fra miss Eselhode, døpt Grace, fra New Orleans. Ansiktet ligner rått kjøtt. Kinne-
ne er som svære poser og klemmer den digre, porøse nesen nedover, slik at den dekker hele munnen. Det ser ut som om hun er i ferd med å spise opp sin egen nese og øynene ligger dypt og tett i hodet, mellom klaser av mørkerød hud. Stemningen er på bristepunktet. Arnold kjenner det, der han står og kikker inn i manesjen, det er akkurat som om en streng strammes og strammes og alle er festet til den samme strengen, men Mundus gir seg ikke nå, nei, han fortsetter, han går videre, han strammer, han knipser på strengen og forener tilskuerne i frydefull smerte. Han tar fram en skalpell og holder den opp mens lyset stiger og han sier med dypet av sin stemme: – Skal vi skue hunden på hårene eller skal vi åpenbare det innerste av denne stakkars kvinnens sjel og anatomi? Han venter ikke på svar. Han gir det selv. Han lager et snitt med skalpellen fra buken og opp mellom brystene, bretter huden til side, stikker hånden inn og løfter ut et foster som har to hoder, fire armer, fire føtter og to nakker som er vokst sammen i en rynkete knute av kjøtt, og nå besvimer fem damer og én herre og Arnold må også snu seg bort, det er akkurat som på sjøen, det gynger inni ham, han er midt i en bølge, han er bølgen han blir syk av, og han synes han kan høre Patursons tunge skritt som nærmer seg, det er kanskje derfor det gynger slik. Arnold forsøker å holde seg fast, men mister taket og synker ned på det skitne gulvet og spyr det han er god

for, han spyr all sjokoladen han spiste i løpet av natten, men plutselig er det noen som løfter ham opp, det er syersken, hun sier noe, men han begriper det ikke, hun har munnen full av nåler og ligner en kråkebolle, hun vasker ham i ansiktet og rundt munnen med harde hender og tar av ham klærne og kler på ham nye og gjør noe med leppene hans, mens panoptikonet blir båret vekk, og Arnold hører endelig hva hun sier. – Det er din tur nå, Arnold. – Min tur? hvisker han. Syersken setter et speil med en lang sprekk i foran ham, og Arnold ser at hun har kledd ham ut som pike, han er kledd i kjole, knestrømper og trange, hvite sko og på leppene har han noe mørkerødt og seigt og på hodet har de lagt en stiv parykk som klør i pannen. Arnold kjenner seg ikke igjen. En rar tanke farer gjennom ham. Lenger vekk kommer jeg ikke, tenker han. Lenger vekk kan jeg ikke komme. Og rett bak det skjeve speilet står Der Rote Teufel og ler, slenger den røde luggen bakover og lager trutmunn. Men mer rekker ikke Arnold å se, for nå får alle det travelt og de skyver ham mot forhenget og inn i manesjen hvor Mundus straks trekker ham inntil seg og det går et stille sukk gjennom teltet. – Si ikke et ord, hvisker Mundus. Du er for tiden Patursons islandske og stumme datter! Så retter Mundus seg opp, folder hendene og ser an sitt publikum. – Mine kjære damer og herrer. Et under har skjedd. Patursons skavanke datter har seilt over havet for å gjense sin far atter igjen! Bare ni fingre har hun og ingen stemme i sin munn, men desto større er hjertet som banker i hennes indre! Først nå ser Arnold at Paturson står rett ved siden av og verdens høyeste mann flakker med blikket og virker sulten og forvirret. Mundus tar Paturson i hånden og hvisker noe til ham også og når Paturson bøyer seg ned i hele sin lengde og holder rundt Arnold, går sukket over i gråt. Paturson sier noe som bare Arnold hører og som han ikke forstår, det er bare tunge lyder i Arnolds øre, men han glemmer det likevel ikke, aldri skal han glemme det, disse ordene som Paturson sier til ham og som han ikke forstår et ord av. Jeg sprer fortellingens støv og lar den blomstre i alles munn som buketter av den skjønneste løgn. I stedet neier Arnold, Arnold neier som en takknemlig og skavank datter og viser fram sin manglende finger, og gråten blir til hulk mens Mundus også tørker en tåre fra sitt smil. – Selg kort og ti stille! hvisker han. Og Arnold får hele bunken og går fra stol til stol, fra fang til fang, og alle kjøper, for

Arnold ser så sjaber og lidende ut at de aldri har syntes mer synd på noen før. Han selger hvert eneste kort med et håndkolorert portrett av Paturson og en skjev signatur fra legekongressen i København under Patursons høydemål, som er stadfestet i både centimetre, tommer, fot og alen. Arnold blir tung av mynter som han bærer tilbake til Mundus, som tørker enda en tåre, Paturson omfavner Arnold på ny, fremdeles like forvirret og sulten, mens publikum klapper for far og datter og seg selv og sin gavmildhet og Guds nåde. Og orkesteret spiller en fanfare bare for Arnold, som bukker, nei, han neier, for det er slik døtre gjør, han neier, og dette er Arnold Nilsens første maske, som datteren til verdens høyeste mann, og enda en gang neier han, i triumf og forundring.

Og da er det endelig Der Rote Teufels tur. Han klatrer opp i trapesen og kaster seg ut i svimlende svev, for han skal hevne seg, han skal skrive gårsdagens fadese inn i tidens glemmebok en gang for alle ved å overgå seg selv. Han skal ha revansj og dristigheten er hans hevn. Der Rote Teufel, som egentlig heter Halvorsen og kommer fra Halden, har bestemt seg for å være en fugl i kveld. Halvorsen er en ørn som flyter på lyset. Men når han bretter seg sammen og kikker ut mellom bena, høyt der oppe, er det ikke de bankende hjerter han hører, det er heller ikke den øredøvende stillhet, det er tvert imot latter han hører. Publikum ler. Halvorsen kan ikke fatte det. De ler og han tror et øyeblikk at han må ha hørt feil. Men han hører riktig. Han hører latteren. Selv Mundus stusser. Det er noe som ikke stemmer. For dette er ikke latterens nummer. Dette er den halsbrekkende akrobatikk som skal påkalle frykt, ærefrykt og til slutt det lettelsens sukk som gjør oss alle like udødelige i et sanseløst øyeblikk. Halvorsen er en fugl som trosser og håner døden og leker med den. Han skal bekjempe selve døden i kveld og skape evig liv. Men publikum ler. Og Arnold skjønner med ett hva de ler av. De venter på at Halvorsens trikot skal ryke igjen. Det er det de ser frem til. For ryktet om den røde djevelens spjærete buksebak har ingen unngått å høre. Derfor ler de. De ler av noe som ennå ikke har skjedd, men som de håper skal skje. Og Arnold ber inni seg, tilgi meg, kjære Gud, tilgi meg, hvisker han, og han kan kjenne tråden fra den gullbroderte trikot mellom fingrene. Halvorsen krysser føttene over hodet og henger der som et dobbelt menneske, på kanten av det umulige, og

publikum bare ler. Og det er denne latteren som forvirrer Halvorsen og gjør ham et øyeblikk uoppmerksom. Det er nok. Det er mer enn nok. For i dødens selskap finnes ingen overtid. Der Rote Teufel mister taket og faller, og i det samme forsvinner latteren, men da er det for sent. Han stuper mot manesjen som en ødelagt fugl og lander på ryggen. Nå hjelper det ikke lenger med et hår fra elefantens hale. Selv ikke en hel elefant kan bringe Halvorsen tilbake igjen. Han er strøket av plakaten. Hans nummer er heretter avlyst. Han er død. Og Arnold gjemmer seg bak Paturson, verdens høyeste mann. – Det var ikke min skyld, sier han. Men Paturson forstår ikke hva han mener. – Det var ikke min skyld, gjentar Arnold. Han falt før trikoten revnet.

De begynner å pakke ned allerede samme natt. De kan ikke bli her lenger. En ulykke fører alltid ulykke med seg. Det er skjebnen. Den er som en smitte og de er smittet. De må av sted. De må ut på veien og legge ulykken bak seg. Alt inni teltet blir fjernet. Elektrikerne demonterer belysningen. Snekkerne klapper sammen losjesetene og skrur ned gardinen. Sjokoladepiken gråter og slår fløyelen av pisten. Og til slutt skal chapen fires, selve teltet, og solen, som bare så vidt har vært nede, stiger allerede over den blå fjorden. Mundus har spist mikrodin hele natten for å holde seg våken og øynene hans er røde og gjennom-siktige, som kuler av farget glass. Døden er dårlig reklame for et sirkus. Han har snakket med både lensmann og doktor og han har sendt telegram til Halvorsens familie i Halden. Nå kommer han bort til Arnold, som har fått av seg jenteklærne for lengst. – Hjelp mennene med teltet, sier han, utålmodig og rastløs. Arnold stiller seg ved siden av teltmesteren. Arbeiderne står i en sirkel og senker den svære seilduken som synker som en ballong og alle har sin spesielle oppgave og plass. De roper til hverandre med jevne mellomrom og det lyder nesten som sang. – Hva skal jeg gjøre? spør Arnold. Teltmesteren ser ned på ham. – Du kan hente Halvorsens sko, sier han og peker. Og Arnold ser at den ene skoen, som ligner mer på en tynn tøffel, ligger igjen der ute. Han skal til å løpe, men teltmesteren holder ham igjen. – Ta denne. Arnold får en kniv, og den holder han mens han skynder seg for å hente Halvorsens akrobatsko, og han skjønner ikke helt hva han skal med kniv for å klare det, men han ser at alle de andre også bærer kniv, og derfor spør

han ikke, så mye har han lært, ikke å spørre hvis han kan la være. Han tenker i stedet: Der ligger alt som er igjen etter Der Rote Teufel, en beskjedne sko. Men når han bøyer seg for å plukke den opp, skjer noe annet. Han hører at mennene brøler og det er akkurat som om et stormkast slår ham overende og han blir presset mot bakken. For det har allerede skjedd én ulykke og en ulykke kommer sjelden alene. To tau har røket og Arnold har fått hele sirkuset over seg. Og de som står rundt, på utsiden, denne morgenen, kan se at duken beveger seg, en liten, urolig kul, og kanskje tror noen at en katt har forvillet seg inn dit, men det er Arnold Nilsen. Han kryper omkring i et merkelig, gjennomsiktig mørke, han slipper ikke løs fra dette mørket, under den tunge, fuktige duken, som om vinden selv har stivnet til en hinne over ham. Stemmene er hissige der ute, teltmesteren gir ordre, Mundus roper navnet hans, men de kan ikke hjelpe ham nå. Og Arnold vet hva han skal med kniven, han holder den med begge hender og hogger den av all kraft i bakken, grusen spruter opp i øynene hans og han skjønner at han ligger feil vei, han får snudd seg og løfter kniven mot skyggene som duver over ham, han kan snart ikke puste, og han spjærer duken med knivbladet. Han kutter seg fri, han skjærer seg løs, han reiser seg og stikker hodet gjennom flengen, han stiger ut i lyset, i solen, og mennene tar Arnold imot og løfter ham inn i denne verden hvor han hører hjemme.

De reiser senere på dagen med hurtigruten over Vestfjorden til Bodø. Arnold står på dekket ved livbåtene og ser fjellene synke i blå vind. Ytterst, der himmelen og havet går i ett, kan han skimte øyene han kommer fra og som han nå forlater, de ligger som punktum av stein mellom bølgene. Arnold smiler. Han er ikke sjøsyk. Han kjenner seg sterk. Han løfter hånden med fire fingre og vinker. Så går han inn til de andre i spisesalen. Det er ingen som sier noe. Alle har nok med sitt. Halvorsens legeme er lagt i kjølerommet under alle lugarene, men han reker aldri å komme tilbake til Halden, for det blir varmere i været, isblokkene smelter og han begynner snart å råtne.

Arnold setter seg ved bordet til Mundus. Han har en sort koffert med hyssing rundt i fanget. – Hva er det i den? spør Arnold. Mundus snur seg og ser på ham med blodskutt blikk. – Det skulle du vel likt å vite, det, Arnold? Og Arnold angrer at han spurte. Men Mundus legger hånden på lokket og lener seg nær-

mere Arnold. – I denne, hvisker han. I denne har jeg pakket ned all applausen. Du kan godt få passe på den for meg.

Sirkuset går i land i Bodø. De gravlegger Der Rote Teufel på kirkegården nærmest havet, i den smale stripen med jord mellom porten og steingjerdet. Så trang er graven at han må brette seg sammen i sitt aller siste og lengste sprang. Arnold ser aldri Sjokoladepiken igjen. Og enda en gang forsvinner han for våre øyne. Han har stått på havets bunn. Han har vært skinndød. Han har ligget under sirkusets telt. Nå har han endelig nådd sitt mørke fastland. Han bærer en koffert med applaus og blir borte der rundt svingen.

(latteren)

Jeg fant forresten noe far hadde skrevet da vi måtte rydde i tingene hans, etter det vi kalte ulykken. Han fikk en diskos rett i hodet og døde. Jeg forstod kanskje ikke helt, den gangen, hva det betydde, det han hadde notert, på et ark han måtte ha revet ut av en bibel, en natt han ikke fikk sove på et billig hotell et sted i verden. Arket lå i lommen på den lyse dressen av lin som for lengst var blitt altfor trang for ham. Jeg beholdt det arket. Jeg har det fremdeles. Skriften hans er barnslig, han bruker bare store bokstaver, og jeg forestiller meg at han har skrevet svært sakte, i samme takt som tankene tok form i ham og fløt ut i det blå blekket, eller kanskje skriften hans ble slik fordi han manglet en finger og ikke fikk skikkelig grep rundt pennen. Det er en slags liste, en liste over latteren: *Auroras latter: sjenert. Fars latter: taus. Lærer Holsts latter: ond. Prestens latter: sørgmodig. Doktor Paulsens latter: beruset. Mundus' latter: sort. Publikums latter: skadefro.* Det siste ordet, skadefro, har han satt en strek over, som om han angret med det samme, og i stedet skrevet: *hjelpeløs*. Og nederst har han tilføyd, sannsynligvis langt senere, kanskje fant han dette arket, som han for lengst hadde glemt, tilfeldigvis i lommen, en sommerdag han satt på en benk i en park i en fremmed by, og slik kommer han på en ny tanke, et spørsmål han ikke har svar på, men som er nødvendig for ham å skrive ned, og skriften virker enda stussligere nå, og derfor tror jeg det må være skrevet etter at han skamferte resten av hånden og må manøvrere pennen med bare halve tommelen, og de klønete bokstavene skjelder på det tynne, porøse papiret: *Finnes det en barmhjertig latter?*

Mor pleide å si til oss: jeg tok ham fordi han fikk meg til å le.

Og neste gang Arnold Nilsen dukker opp i vår historie, fra sitt mørke fastland, kommer han kjørende langs Kirkeveien, i

en blankpolert, gul Buick Roadmaster Cabriolet. Det er våren 1949, snart mai, solen skinner fra den berømte himmelen over Marienlyst, det er knapt en skygge å finne noen steder, og alle som er ute denne formiddagen stanser, bortsett fra Vera, og stirrer på denne bilen, med kalesje og røde skinnseter, som langsomt glir forbi dem, for ingen har før sett maken til kjøretøy på disse kanter, fru Arnesen står midt i krysset, mens den bortskjemte sønnen drar i armen hennes og vil løpe etter, presten nøler et øyeblikk på kirketrappen ved dette synet, vaktmester Bang feier fortauet til frigjøringsdagen og mister kosten i ren forfjamselse, og selv Esther lener seg ut av luken med smale øyne i det voldsomme lyset, og hun kan se den lille mannen bak rattet, som må sitte på en tykk pute for å komme høyt nok, det sorte håret ligger som en blank hjelm rundt hodet hans, nesen står skrått i det brede ansiktet, han er kledd i en stripe dress og han har hvite hansker, hans sommerhansker, han ligner en utlending som har kjørt seg vill. Men Vera, vår mor, lar seg ikke forstyrre. Hun bærer tungt i begge hender, hun har vært hos Smør-Petersen og handlet og det skal mer til enn en åpen amerikansk bil for å bringe henne ut av fatning. Hun går med faste skritt og ser ned, ned på støvet og sine egne sko, det er en uvane hun har fått, hun møter ingens blikk for blikkene blir onde og overlegne når hun kommer, eller de snur seg vekk og lar henne passere, i den plutselige stillheten som oppstår mellom smilene. Hun vet hva de tenker. De tenker som presten alle sammen, at hun stod i med fienden, siden hun ikke kunne redegjøre for hvem faren til løsungen var. Det finnes de som hevder å ha sett henne ved undergrunnsbanen og til og med i skogene på Bygdøy under krigen, i lag med tyskere i unevnelige gjerninger. Da retter Den Gamle seg opp, hvis hun hører noe slikt, og er kald i hjertet mens hun sier til rette vedkommende: – Nu tar De nok fullstendig feil. Men jeg forstår at De har vært begge steder! Og det er ikke sant at tiden leger alle sår. Tiden fryser sårene fast til åpne arr. Snart er det bare Esther i kiosken som hilser på henne. – For en jalebukk, sier hun og rister på hodet. Jeg tror pinadø han sitter på en pute for å bli synligere! Vera setter bærenettene fra seg. – Hvem da? – Hvem da! Så du ikke bilen? Esther peker og Vera får øye på den åpne Buicken som har parkert ved hjørnet av Suhmsgate og det mørke, glatte hodet som så vidt stikker opp over seteryggen, det

ser nesten komisk ut. Esther trekker Vera nærmere. – Han kjører sikkert ulovlig, hvisker hun. Hvis han ikke er handelsreisende, da. – Og nå har han sikkert ikke mer bensin, sier Vera, like lavt. – Til pass for ham! slår Esther fast. Hvis han tror han kan komme til Fagerborg og gjøre oss bløte med pomade og automobil! Men selger han nylonstrømper kan han gjerne få bli! De ler og Esther bretter sammen en pose med kandis som hun gir til Vera. – Hvordan har Fred det? spør hun. Vera sukker. – Han har i hvert fall sluttet å skrike.

Og Arnold Nilsen ser i speilet at den unge damen stikker en liten brun pose i kåpelommen, løfter bærenettene og kommer sakte oppover fortauet mot krysset hvor han har parkert. Hun ser ned, tenker han. Hun ser ned på sine gamle sko og tykke strømper. Hennes bøyde nakke er hvit og tynn. Han grøsser og tørker fort svetten av pannen, tvinner en hårlokk og bøyer seg over passasjerasetet idet hun passerer. – Skal jeg hjelpe frøkenen med Deres altfor tunge bør? spør Arnold Nilsen. Men Vera svarer ikke. Hun går bare videre, forbi krysset og vaktmester Bang som følger henne med blikket uten å si noe. Og Arnold Nilsen har ikke gått tom for bensin. Nå kjører han langs fortauet og tar henne igjen. – Kunne De i det minste se i min retning, sier han. Men Vera er standhaftig, hun viker ikke, hun ser ned, hun går rett fram, hun er snart hjemme. Da lener hele Arnold Nilsen seg mot hornet og det lyder som en fanfare og tåkelur, Vera farer sammen og mister det ene nettet og Arnold Nilsen er ute av bilen før hun får bøyd seg og løfter det opp for henne. Han beholder nettet og bukker dypt. – Jeg så Dem allerede ved Majorstuen. Og jeg kunne ikke få mine egne øyne bort fra Dem. Kan jeg nu tilby Dem skyss? Vera er forvirret og sint, men mest forvirret, hun har ikke hørt maken til snakk, og hun vet at alle i Kirkeveien ser dem, og de som ikke ser dem nå, får tidsnok vite om det av vaktmester Bang, som støtter seg til kosten og smiler, for snart kan han tilføye nye kapitler til sine rykter. – Jeg bor her, sier Vera fort. – Men da kom jeg jo i siste liten, ler Arnold Nilsen og tar det andre nettet fra henne også og følger etter rundt hjørnet. Vera stanser ved døren. – Tusen takk, sier hun og vil ha bærenettene tilbake, men Arnold Nilsen gir seg ikke der. Han bukker dypt igjen og blir med henne opp til andre etasje og når de kommer dit stiller Vera seg i døren. – Tusen takk, sier hun enda en gang, forundret over seg selv, og denne lille

mannen med det sorte, blanke håret setter de fulle handlenettene ned på matten, tar hansken av venstre hånd, men rekker i stedet ut den høyre hånden, fremdeles med hansken på. – En skade fra krigen hindrer meg i å vise Dem min fulle arm, hvisker han. Mitt navn er Arnold Nilsen. Vera tar hånden hans, hansken er glatt og tynn, og hun kan kjenne at inni hansken er det noe hardt, som ikke lar seg bøye, stive, firkantete fingre, hun grøsser. – Jeg beklager min påtrengenhets, fortsetter han, men De var for vakker til bare å kjøre forbi. Vera rødmer og slipper den døde hånden hans. Hun hører noen komme opp trappen. Det er Boletta og Fred. De stanser på avsatsen nedenfor og i det samme Fred får øye på Arnold Nilsen skriker han, han skriker verre enn noensinne, det er så mye ulyd i den magre gutten at ingen begriper hvor han tar den fra, men de som husker glemmer ikke den gangen Vera skrek, og kan hende barnet hun bar hørte det og bestemte seg for å herme etter sin mor. Fred skriker og Boletta må til slutt legge hånden over munnen hans. Da biter han og nå er det Bolettas tur til å banne og like brått blir det stille igjen. Boletta gjemmer armen på ryggen og Fred står der med det mørke i øynene og stramme lepper og det renner en dråpe blod nedover haken hans. Døren bak Vera blir åpnet på vidt gap og Den Gamle stikker sin lurvete frisyre ut. – Hva i himmelens navn er det som foregår? Vera snur seg mot Arnold Nilsen. – Dette er min mormor, sier hun. Og der nede står min sønn, Fred, sammen med sin mormor. Arnold Nilsen bukker til alle kanter og må tenke seg om et øyeblikk, han må summe seg, vinne tid, mens han trekker hansken på og ser Vera i øynene. – Det er meg en glede å ha hilst på Deres familie. Tar jeg ikke riktig feil er det intet mindre enn tre mødre, to bestemødre, en oldemor, to døtre og en sønn som her står og er i slekt! Vera møter blikket hans og må også tenke seg om et øyeblikk. Så ler hun, og Boletta og Den Gamle ser på hverandre, like forundret, for de kan knapt huske sist Vera lo, og Arnold Nilsen kysser hånden hennes og går ned trappen. Han stanser foran Fred, som står der sammenbitt og mørk. Boletta trekker ham inntil seg. Fred stritter imot. – Så du bilen der ute? spør Arnold Nilsen. Fred er taus. – Den har kalesje som kan lukkes når det regner. Fred er fremdeles taus. – Den starter like raskt som en flymaskin og har kjørt helt fra Amerika. Fred drar hånden over haken og tørker bort blodet. – Du kan bli med en tur, hvis du

får tillatelse av din mor, sier Arnold Nilsen og fortsetter videre ned trappen. De hører døren som slår i og bilen som snart starter. Da løper Boletta opp til Vera. – Hvem var det? hvisker hun. Og Den Gamle spør om det samme. – Hvem i himmelens navn og rike var den skapningen? – Han bare hjalp meg med å bære, sier Vera. Han heter Arnold Nilsen. Hun snur seg mot Fred som har blitt stående nede på avsatsen. – Får jeg lov, mor? spør han.

Arnold Nilsen vender tilbake to dager senere. Han har med seg blomster som han setter utenfor døren. Han ringer ikke på. Han bare lar buketten stå der og tale sitt eget språk. Det er Den Gamle som finner den, når hun kommer fra Vinmonopolet med nok Malaga til å feire fire års frihet. Hun løfter opp buketten, teller 21 hvitveis, og tar dem med seg inn. – Hvem kan disse være til? spør hun. Vera rødmer igjen, hun kan ennå rødme, og vil ta blomstene fra henne, men Den Gamle holder henne unna. – Her er intet kort. De kan likeså godt være til meg. Eller kanskje det er Boletta som skal ha dem. – Ikke tull, sier Vera og gjør seg sint. Gi meg dem! Men Den Gamle lar ikke denne sjeldne anledningen til litt uventet forlystelse gå fra seg. – Boletta! roper hun. Har du en hemmelig beundrer som legger hvitveis på dørmatten? Boletta rister på hodet og Vera løper rundt Den Gamle for å få tak i buketten og river den til slutt fra henne med et plutselig raseri som enda en gang senker stillheten brått over dem. Vera setter blomstene i en blå vase som hun stiller i vinduskarmen. Hun blir stående der og se ut. Boletta får telegrafsyken igjen og legger seg. Den Gamle smaker på Malagaen for å kjenne om den er verdt å drikke. Det er den og hun tar glasset med bort til Vera. – Er det din tur til å vente nu? hvisker hun. – Jeg venter ikke på noen, svarer Vera bestemt. – Det er nok det beste. Den Gamle kysser henne på kinnet. – Blomstene ser litt radbrukne ut, sier hun. Men han har nok plukket dem selv.

Jeg spurte en gang Esther, da jeg og mor hadde overtatt den lille kiosken hennes i portrommet overfor kirken og hun hadde fått dobbeltrom på Prins Augusts Minne i Storgata, om hva som egentlig skjedde den dagen Arnold Nilsen kom kjørende oppover Kirkeveien fra Majorstuen. – Skjedde? sa Esther. Skjedde det noe? – Ja, det kan man vel si det gjorde. Han møtte mor. Og Esther så på meg, i et plutselig og klart øyeblikk. – Kjærligheten er tilfeldig, er den ikke, sa hun. Jeg smilte. – Er

den? Hun trakk på skuldrene og jeg så at hun sank ned i mørket igjen. – Din far var ingen god mann, hvisket hun. Selv om han hadde med seg de forbaskete nylonstrømpene.

For når Arnold Nilsen dukker opp i Kirkeveien neste gang, på selveste frigjøringsdagen, har han en flat pakke i dresslommen og han legger den ikke fra seg utenfor døren, han ringer besluttomt på og håper at de enkle blomstene har banet vei for ham. Det er Den Gamle som åpner. – Ser man det, sier hun og slipper ham inn. Arnold Nilsen bukker. – Det er kanskje for mye forlangt at jeg trenger meg på i denne stund. Men jeg spør likevel rett ut om Deres datterdatter er hjemme? – Her er alle hjemme, svarer Den Gamle. Og Arnold Nilsen snur seg, dørene er åpne mellom rommene, og innerst i spisestuen ser han Boletta og Vera og Fred som sitter ved det dekkete bordet hvor flammene fra stearinlysene knapt er synlige i solen som faller gjennom de høye vinduene og nesten får rutene til å dirre. De ser på Arnold Nilsen og det står et støt ned i ham, ved dette synet, av Vera, hennes sønn, hennes mor, hvitveisen han selv har plukket, han må holde hånden for øynene, han gråter, eller solen og den skinnende, hvite duken blander ham. Så følger Den Gamle ham inn dit og Arnold Nilsen får en plass ved deres bord.

Det blir stille en stund. Fred velter glasset sitt og er like ved å skrike igjen. Boletta legger servietten sin over flekken og Vera må hente en klut på kjøkkenet. Da spør Den Gamle: – Hva bringer Dem egentlig hit? Arnold Nilsen er overrumplet et øyeblikk, målbundet og forlegen. – Jeg er her fordi dere slapp meg inn, sier han omsider. Den Gamle rynker pannen, forundret over svaret. Boletta ser på ham. – Hvorfor tar De ikke av Dem hanskene? Arnold Nilsen sukker. – Fordi jeg ikke vil at dere skal miste matlysten. Min høyre hånd ble sprengt som en stjerne av en tysk mine i Finnmark. – Få se, sier Fred. Men i det samme kommer Vera tilbake, hun tørker over gulvet der saften har dryppet ned og Den Gamle mister tålmodigheten. – Vi tar ikke storrengjøringen akkurat nu! Vi har visst gjester! Vera får endelig satt seg igjen og hun puster så dypt at hun nesten blåser ut lysene. – Takk for blomstene, sier hun. – De bare stod der til ingen nytte og jeg plukket dem, sier Arnold Nilsen. Den Gamle snur seg mot Boletta. – Han snakker som en roman vi en gang kastet i kaminen, hvisker hun, høyt nok til at alle kan høre det.

Vera bøyer hodet og er like ved å velte sitt glass også, men Arnold Nilsen ler høyt. – Det er så sant som det er sagt, sier han. Jeg snakker nemlig tre hele språk flytende. Norsk, amerikansk og røstsk! De ser på ham. – Røstsk? spør Vera. Arnold Nilsen tar seg god tid. – Hvis du oversetter vinden til menneskelig tale og setter musikk og derefter farge til, da er du så nær du kan komme mitt morsmål. Arnold Nilsen blir ettertensksom og melankolsk. – Jeg er født på et punktum ytterst i havet som heter Røst, sier han lavt og uten sang i ordene. Så husker Arnold Nilsen at han har saker og ting med seg. Han trekker pakken fram fra lommen og legger den på duken foran Vera. – En gave til kvinnene i familien, sier han og ser seg lenge rundt bordet. Vera tar forsiktig av papiret og selv Den Gamle bøyer seg nærmere og de blir stille og ydmyke når de ser hva det er. – Hva er det? spør Fred. Det er tre par nylonstrømper, fra Danmark. Vera holder dem opp, de er myke og gode å stryke fingrene langs. – Tusen takk, hvisker hun og det er alt hun klarer å si. Hun ser på Arnold Nilsen som soler seg i den store og barnslige takknemligheten. Boletta vil også kjenne, mens Den Gamle skjenker et glass Malaga som hun skyver over bordet. – Men hva lever De så av? spør hun. De lever vel ikke kun av hvitveis og nylonstrømper? – Jeg lever av livet, sier Arnold Nilsen. Den Gamle er heller ikke nå fornøyd med svaret hans. – Lever De av livet? gjentar hun. Kaster det mye av seg? Arnold Nilsen ser ned på det breddfulle glasset som står foran ham. – Takk, men jeg kjører dessverre også i dag. Han lar glasset stå og snur seg mot Fred, som ikke skriker, men møter i stedet blikket hans med en mørk stahet. – Har du forresten spurt din mor? Fred nikker. Arnold Nilsen legger den ødelagte hånden på skulderen hans. – Men fikk du lov?

Og de kjører oppover mot Frognerseteren, Arnold Nilsen sitter på sin pute og følger nøye med på instrumentene på dashbordet, for lenger enn 25 kilometer er det ikke tillatt å kjøre fra hjemstedet, og i dag er Kirkeveien i Oslo hans hjemsted, og han vil være et rettskaffent menneske. Men 25 kilometer er reise lang nok denne dagen, det er et eventyr, en jordomseiling, og Vera og Fred sitter i baksetet, kalesjen er nede og de er i vinden, i lyset, i farten. Arnold Nilsen stanser ved den berømte utsikten, skynder seg høytidelig rundt bilen og åpner døren for Vera og de setter seg på benken der, mens Fred får bli i baksetet. Det går en lang

stund uten at de sier noe. De ser heller ned på byen som ligger under dem i en tåke av sol. Flaggene står høyt fra alle hus. Det er fire år siden krigens slutt. – Det går mot bedre tider nu, påstår Arnold Nilsen og skyver seg nærmere henne. Vera flytter seg først unna, men han kommer etter, og hun lar ham gjøre det og de sitter til slutt tett inntil hverandre, og han angrer på at han ikke satte seg på den andre siden, for da kunne han tatt hansken av den friske hånden og kanskje beveget fingrene gjennom håret hennes. – Takk, sier Arnold Nilsen. For nu var det snart ikke mer benk å flytte seg på. Og Vera ler, hun gir seg over, og jeg liker å tro at denne latteren var en slags forelskelse, eller lettelse, latteren knyttet henne til denne lille mannen som kom fra et punktum i havet, latteren overdøvet alt det andre, den strøk ut mørket i henne, hun kunne le, og kanskje dette var den latteren Arnold Nilsen hadde søkt etter i disse årene, den barmhjertige.

Da står Fred foran dem. – Få se på hånden din, sier han. Arnold Nilsen flytter seg litt vekk fra Vera og ser på den tynne, trassige gutten. Så drar han forsiktig og meget sakte hansken av. Han har føret ut fingrene i den med trestykker slik at de fremdeles spriker, som om han har løsnet hele hånden og lagt den i fanget, og ytterst på armen er ikke annet tilbake enn en bulkete, grå kjøttflenge, snurpet sammen med grove sting, og en halv tommel uten negl, en utvekst til ingen nytte. Vera må holde seg for øynene. Fred bøyer seg nærmere og vil gjerne ta på den ødelagte hånden, men før han kommer så langt har Vera reist seg, brått og utålmodig, og trekker ham bestemt bort til bilen igjen. Arnold Nilsen kler på seg hansken i all hast og går etter dem. – Jeg beklager på det dypeste min uforstand, hvisker han og bøyer hodet. – Jeg vil ikke at han skal få mareritt, sier Vera fort. Det var min feil. – Aldeles ikke, protesterer Arnold Nilsen. Det var umiskjennelig jeg som viste frem de sørgelige restene av mitt håndtrykk. Hvordan kan jeg gjøre det godt igjen? Vera svarer ikke på dette. Hun ser i stedet på ham og smiler. Og dette smilet gir ham mot til å spørre henne om noe, mens Fred får sette seg i forsetet. – Jeg så ingen mann i huset, sier Arnold Nilsen. – Da så du riktig, sier Vera. – Har ikke guttungen en far? Nå snur Vera seg bort fra ham. Fred holder rundt rattet og lager lyder som mer ligner et dyr enn en motor. – Tilgi meg enda en gang, ber Arnold Nilsen.

De kjører ned mot byen igjen. Det er i ferd med å skye over. Skyggene farer forbi. Vera fryser. Fred sitter i forsetet og stirrer på speedometeret. Og da møter de en annen bil, en sort Chevrolet Fleetline Deluxe, de passerer hverandre langsomt og bremses. Arnold Nilsen går ut, den andre sjåføren, en høy, ung mann med lyst hår og et tørkle i halsen, kommer også til syne, de hilser, og de to mennene går rundt bilene og skryter av hverandre, de stryker fingrene langs de blanke listene, de åpner panserne og trenger ikke si mer, de bare nikker, innforstått, de står i de amerikanske hestekreftenes brorskap, og Arnold Nilsen kjenner brått en stor og dyp tilhørighet, han kan ikke huske å ha kjent noe lignende, ikke siden han kom inn i Mundus' telt. Han ser at det også sitter en vakker kvinne i Chevroleten, hun smiler trett og lykkelig til ham gjennom det åpne sidevinduet, hun er gravid og får knapt plass i setet. Så kjører de hver sin vei og de skal aldri mer treffe hverandre, men de skal fortsette å bo i samme by, de skal leve sine liv der, sine skjeve og ødelagte liv, for en stor ulykke skal ramme dem begge. Det unge, fremmede paret i Chevroleten skal møte sin allerede rundt neste sving, mens Arnold Nilsen må vente mange år før han også blir innhentet, som man sier, av det som noen kaller skjebnen, men som like godt kan hete matematikk, eller som jeg senere sa til Peder, da jeg innførte mitt bilde på hva jeg opplever som den fullkomne dramaturgi: – Det var ikke annet enn trestegets symmetri.

Det begynner å regne straks Arnold Nilsen har satt seg bak rattet igjen. Det passer ham bra. Nå kan han med god grunn vise fram enda et mirakel. Han gjør en svingende bevegelse med den stive hansken, for å fange oppmerksomheten, og med den andre hånden trykker han inn en knott i dashbordet. Kalesjen lukker seg langsomt over dem. Fred holder pusten. Vera klapper i hendene. Arnold Nilsen er fornøyd med forestillingen og sitt publikum. – Nu kan vi kjøre tørrskodd hjem, sier han og skifter gir. Vera snur seg fort, og ser de røde bremselysene på den andre bilen som skinner i den våte asfalten og forsvinner i regnet bak dem. – Kjør forsiktig, hvisker hun. Det er glatt på veien.

Og Arnold Nilsen kjører dem forsiktig hjem. Den Gamle og Boletta står i vinduet når han parkerer ved hjørnet. De ser at Fred kommer ut fra forsetet og skyver døren i etter seg, mens de

to andre blir sittende i bilen. – Nu spør han om de skal treffes i morgen, sier Den Gamle. Boletta snur seg mot henne. – Tror du det er alvor? Den Gamle sukker. – Hun kan ikke velge på øverste hylle lenger. Og det kan ikke han heller. – Hysj! sier Boletta. Og Arnold Nilsen tenner en sigarètt med den elektriske lighteren. – Jeg håper jeg ikke har skremt deg bort med min halve hånd, sier han lavt. Vera rister på hodet. Arnold Nilsen venter til han har røkt ferdig før han sier noe mer. Tobakken er tørr og svir i halsen. – Jeg kjører gjerne en tur i morgen også, erklærer han. – Jeg også, sier Vera fort. – Jeg kan dessverre ikke be deg hjem til meg. Jeg bor foreløpig på et ynkelig hospits. Vera lener seg fram mellom setene. – Hospits? Arnold Nilsen ser ut. Fred presser nesen mot ruten. Regnet siler ned. – Cochs Hospits. Til jeg finner meg mitt eget. Men ledige hus vokser ikke på trær i disse tider. Arnold Nilsen sukker. – Jeg har lett over hele byen og svart på hver eneste annonse siden jeg kom tilbake fra Amerika. Selv ikke i hotellene har de plass til meg! Men i New York bodde jeg på Astoria! Har du hørt om Astoria? – Nei, sier Vera. – Der bar de kofferten din til døren og suitene hadde fire værelser på rad og rekke! Han slår den friske neven i rattet. – På Cochs bor vi tre mann på samme rom! En av dem drikker hver natt og holder resten av oss to andre våken. Han tier og ser skamfull ned på hånden sin. Vera sitter stille og tenker seg om. – Jeg skal snakke med mor, sier hun endelig. Arnold Nilsen ser opp og snur seg mot henne. – Hva sier du? – Jeg skal snakke med Den Gamle også, legger hun til. Han smiler. Ansiktet hans brekker i et bredt smil, han glemmer seg helt og legger den gale hånden på armen hennes. – Godt jeg er så liten av vekst, sier han. Jeg kan ligge på en pute i vinduskarmen!

Arnold Nilsen flytter inn i Kirkeveien i juni. Det vekker oppsikt; en Buick på hjørnet og en mann i kvinnes leilighet. Han sover først på en smal madrass i entréen. Han står opp klokken syv, drikker sin kaffe, går ned til bilen og kommer hjem halv seks. De vet ikke helt hva han bedriver og han sier ingenting om det til dem. – Nu skal han ut og leve av livet, hermer Den Gamle og rister på hodet, men innerst inne kan hun likevel ikke helt la være å like ham. Han er aldri i veien. Han er renslig og ryddig. Han sover uten å lage lyder. Han legger penger i husholdningsboksen hver uke. Han bærer søppelet ned i gården. Og om søndagene tar han dem med på kjøretur, ut til Nesodden og fjorden,

eller den andre veien, mot skogene og vannene, Fred sitter foran og det er god plass til kvinnene i baksetet. De har med seg kaffe og wienerbrød og overalt hvor de kommer stanser folk og ser etter den smekre Buicken og Arnold Nilsen vinker til alle. Og han får Vera til å le om kveldene. Boletta har gjort sine dulgte undersøkelser om ham på Telegrafan. Han har heller ikke løyet om noe. Han kommer fra Røst i Lofoten, hans far var fisker og de har aldri hatt telefon. I juli blir han forfremmet til spisestuen og sover på divanen der. Den Gamle og Boletta krangler på pikeværelset mens Fred ligger hos sin mor. En natt våkner Arnold Nilsen av at gutten står og stirrer på ham. Han kan ha stått slik lenge. Den tynne skyggen i mørket er strak og besluttosom. Han sier ingenting. Det er nesten det verste. Arnold Nilsen setter seg opp. – Hva vil du? spør han. Fred svarer ikke. Arnold Nilsen blir urolig. – Du behøver ikke være redd, hvisker han. Men han skjønner straks at det er ikke redd gutten er. Da hadde han ikke stått slik, i mørket ved divanen. Han er heller sint, truende. Arnold Nilsen leter etter ordene, han som kan snakke de fleste rundt, leter i alt sitt språk etter den rette setningen å si, til en tre år gammel guttunge. Han snakker enda lavere. – Jeg skal ikke ta moren din fra deg, Fred. Han rekker fram armen uten hånd. Fred rører seg ikke. Han blir bare stående og stirre, taus, innbitt, så går han lydløst tilbake til morens soveværelse.

Arnold Nilsen sover ikke mer den natten. Og når vekkerklokken ringer står han ikke opp, han blir liggende. Snart hører han noen utenfor døren, en uro, de snakker lavt og fort, som om de ikke kan bestemme seg, og endelig kikker Vera inn til ham. – Er du syk? spør hun. Og Arnold Nilsen må snu seg mot veggen for at hun ikke skal se at han er like ved å gråte, for noen bryr seg om ham, noen lurte på hvordan han har det, og denne omsorgen bringer ham nesten ut av fatning. – Jeg tar meg fri i dag, hvisker han.

Vera lukker døren stille og bringer beskjeden videre. Arnold Nilsen er frisk. Han vil bare ta seg fri. De vet ikke helt hva det er han skal ta seg fri fra. Men han blir liggende der inne på divanen og tar seg fri. Boletta går til Telegrafan. Fred stikker ned i gården. Den Gamle og Vera vasker duker. – Hvis det er livet han lever av, så må det jo være livet han tar seg fri fra, sier Den Gamle. Vera hysjer på henne. – Ikke hysj meg! Jeg bruker bare

hans egne ord. Har han sagt noe til deg? Den Gamle drar så kraftig i duken at Vera mister balansen og må støtte seg til moren. – Sagt noe? – Ja, hva han gjør. Hva han har gjort. Hva han tenker å gjøre! Det er vel ikke kun poesi han hvisker i det lille øret ditt! Vera setter seg på kanten av badekaret. – Jeg spør ikke ham. Og han spør ikke meg. Den Gamle sukker og legger duken i fanget hennes. – Vi får håpe han ikke bare er enda en nattmann.

Det står frokost klar til Arnold Nilsen når han kommer ut på kjøkkenet. Det er stille i leiligheten. Han er alene. Det er første gang han er alene i leiligheten. Han blir urolig igjen. Han tar kaffekoppen med bort til vinduet og ser ned i gården. Vera og Den Gamle henger tøy til tørk, store, hvite duker som de strekker og slynger over snorene og fester med klyper som de har i en pose rundt livet. Arnold Nilsen ser dette. Det er en vanlig morgen, sommeren 1949, solen fyller snart hele gårdsrommet, noen gutter reparerer en sykkel ved porten, den halte vaktmesteren står med ryggen til og fyller vann i en bøtte, og bak det hele høres noen som spiller en enkel melodi på piano, om og om igjen. Vera og Den Gamle ler når et vindkast har forvillet seg ned dit og puster opp duken de holder mellom seg og er like ved å løfte dem vekk. Arnold Nilsen ser alt dette. Han er et vitne denne morgenen. Han er vitne til denne menneskelighet, en bøtte som skal fylles, en sykkel som skal gjøres i stand, duker som skal tørke i solen. Den første uroen har gått av ham. I stedet undrer han seg, og det er en annen slags uro, han undrer seg over alt dette som er i ferd med å bli hans. Han er en mann på kanten av sin ungdom, han er snart forbi den, han nærmer seg tredve år og verden blir mindre og mindre rundt ham. Dette er hans verden og han er vitne til den. Han må glemme alt som har vært og begynne å huske på nytt. Så ser han at Fred sitter i det eneste hjørnet hvor det ennå er skygge. Han sitter der og stirrer. Han river denne morgenen i stykker. Vera roper på ham. Fred rører seg ikke. Hun roper en gang til. Men Fred blir sittende, i sitt mørke hjørne, og når det langsomt fylles med lys, holder han seg for øynene.

Da ringer det på døren. Arnold Nilsen setter kaffekoppen fra seg og nøler. Han bor her ikke. Ennå står ikke hans navn på døren. Det ringer på igjen. Han ser ned i gården, hvor Den Gamle sitter på huk foran Fred og holder rundt ham. Arnold

Nilsen går ut i entréen og åpner. Det er Arnesen. Han later som om han blir forbauset. – Er ingen av damene hjemme? spør han. – De er nede og henger opp tøy. Jeg kan hente dem. Men Arnesen bare vifter med hånden og er forbi ham i samme øyeblikk. – Jeg kan veien. Han setter den lille kofferten på gulvet foran klokken, tar fram nøkkelen og snur seg mot Arnold Nilsen. – Det er De som eier den nye bilen, sier det. Arnold Nilsen nikker. Arnesen smiler. – Hvor mange hestekrefter kan en slik motor ha? – 150. – 150? Du verden. Ja, da kan den kjøre hurtigere enn det er lov å kjøre. Arnold Nilsen ler. – En rask bil kan også kjøre sakte, sier han. – Så sant som det er sagt. Hvis man ikke faller for fristelsen. Og det kan vel noen og enhver gjøre. Når ingen ser en, mener jeg. Arnold Nilsen sier ikke noe til dette. Nå er det Arnesen som ler. – Nei, her står jeg og snakker i arbeidstiden uten å presentere meg. Forsikringsagent Arnesen. Hanrekker fram hånden, tar rundt den stive hansken og slipper taket straks, det går en rykning gjennom ham. – Ulykke? spør han. – Krigen, svarer Arnold Nilsen. Arnesen smiler, snur ryggen til, trekker ut skuffen under klokken og samler pengene i en skinnpung som han legger i kofferten. Arnold Nilsen ser at fingrene er kvikke og smidige, han har sett det før, men han vet at ingen er kvikk nok, at det alltid er noen som vil avsløre deg, før eller senere, du gjør en feil og mister alt i gulvet, du skjelver så vidt og sprenger bort armen. – Er det Deres kone som spiller på piano? spør han. Arnesen skyver skuffen på plass og ser på ham. Han smiler ikke lenger. – Forstyrrer det Dem? – På ingen måte. – Men De synes kanskje hun burde øve inn en ny melodi? – Det har jeg ikke tenkt over. – Hvis De blir boende her lenge nok, vil De nok tenke over det. Arnold Nilsen finner en seddel fram fra jakkelommen og slipper den ned i kofferten. – Så er jeg også forsikret, sier han. Arnesen smekker lokket igjen. – Ja, det kan De kanskje trenge.

Arnesen trekker seg tilbake med et bukk, men hanrekker ikke fram hånden nå, han har allerede kjent de falske fingrene. Arnold Nilsen blir stående ved den ovale klokken, den er seks minutter over ni. Så hører han de andre på kjøkkenet. Han går dem i møte. – Arnesen har hentet premien, sier han. Den Gamle ser seg rundt. – Ja, jeg kjente det var blitt kaldt her, hvisker hun.

Fred løper ut i entréen, klatrer opp på en stol og rister i klok-

ken. Det kommer ikke en lyd, det er bare Fred som ler, nesten skriker, mens han rister og rister klokken, og Den Gamle må til slutt rive den fra ham og stille viserne riktig igjen. Arnold Nilsen henter en ny seddel og gir den til Fred. – Den kan du få og legge i skuffen. Fred ser på det blå, krøllete papiret. – Jeg vil ha penger, sier han. Arnold Nilsen ler og finner i stedet en mynt som han biter hardt i før han gir den til Fred. – Du hører nok når denne faller mot bunnen! Fred gnir kronestykket lenge mot bukselåret og putter det i lommen. – Du skal legge den på klokken, sier Vera. Så det ikke skal skje oss noe. Fred rister på hodet og vil gå. Vera holder ham igjen. – Du kan i hvert fall si takk. Si tusen takk, Fred! – Det gjør ingenting, forsikrer Arnold Nilsen. Men Vera har fått det for seg, Fred skal takke. – Si tusen takk! roper hun. Ellers får du gi pengene tilbake! Fred kniper munnen sammen, knytter hånden dypt i lommen og vrir seg unna. – Si tusen takk! roper Vera og slipper ham ikke. Da går Den Gamle imellom. – La gutten være, sier hun og legger penger i klokken for dem alle.

Samme kveld henter Boletta og Vera den tørre vasken. Solen skinner lavt fra den andre kanten og har trukket lyset opp av gårdsrommet. De bærer kurven ned til rullene i kjelleren, stikker den første duken mellom valsene og må være sammen om å sveive. Når den neste duken også er trukket gjennom og glattet ut, spør Boletta: – Har det skjedd noe med Fred? Vera hviler seg mot håndtaket. – Jeg klarer ikke snakke til ham. Han hører ikke på meg lenger. Boletta bretter duken og legger den i kurven. – Han er bare litt forvirret, sier hun. Og da er det lett å bli sint. Vera er nesten på gråten. Hun holder seg over munnen. – Kanskje det er best at Arnold flytter, hvisker hun. Boletta smiler. – Å, det var ikke akkurat det jeg tenkte på. Hun legger armen rundt datteren. – Fred er ikke vant til å høre deg le.

Da kommer noen nedover gangen og de vet straks hvem det er, den ene skoen henger etter hvert skritt, forsinket og ute av rytme, og skraper langs steingulvet. Han stanser i døren. Det er vaktmester Bang. Han lar blikket hvile på stabelen med duker. – Duker får man visst aldri nok av, sier han og mer sier han ikke med det første. Boletta snur ryggen til og strør vann på den siste duken som skal gjennom rullen. Vaktmester Bang skyver øynene over til Vera. – Skal jeg kanskje hjelpe å sveive? – Vera rister på hodet. – Nei takk. Han smiler og går nærmere. – Det

er visst flere å dekke på til nå. Vera drar alt hun kan i håndtaket og duken forsvinner mellom valsene. – Det er vel betryggende endelig å ha fått en mann i huset, fortsetter vaktmester Bang, langsomt. Boletta snur seg brått igjen og de står nesten ansikt til ansikt. – Nu tar du med deg foten din og forsvinner! sier hun. Og vaktmester Bang halter baklengs, målløs og fornærmet, og skynder seg innover i kjelleren. Boletta og Vera ser på hverandre, holder pusten så lenge de kan og bryter til slutt ut i latter. – Det var akkurat som å høre Den Gamle! ler Vera. Boletta må støtte seg til henne og har knapt stemme. – Å huff, hikster hun. Har jeg begynt å ligne min mor!

Når de kommer opp med dukene har Den Gamle allerede lagt seg. Hun sier hun føler seg hensunken og svimmel, hun vil til doktor Sand, Schultz' etterfølger og rake motsetning, en grundig avholdsmann som bruker munnbind og kartotek. Det verker i pannen. Hun er kvalm helt ned i armene. – Du har smittet meg med din hodepine og dine blå albuer! sier hun til Boletta, og vil være i fred. De lar den syke være det og neste morgen står Den Gamle opp før de andre, bestiller drosje, og hun lar seg ikke stoppe av Boletta og Vera som hører henne telefonere og kommer til unnsetning, hun vil ikke ha følge av noen og slett ikke bli kjørt i Arnold Nilsens bil. Nei, hun vil gå det siste stykket selv, slik elefantene med verdighet tar et skritt til siden og legger seg for å dø uten å umake resten av flokken. – Du bare gjør deg til, fnyser Boletta. Du feiler ingenting! Men Den Gamle ser olmt på henne, går ned til drosjen og setter seg inn i baksetet. Hun ber sjåføren kjøre rundt hjørnet av Jacob Aalls gate og stanse der. – Det er hundre meter, sier han. – Og jeg betaler, sier Den Gamle. Han gjør som hun sier. Og jeg skulle gjerne sett at det var den samme sjåføren som kjørte drosjen som Fred ble født i, men det var det ikke, slikt skjer aldri, og hadde det vært slik, ville kanskje fortellingen snudd og tatt en annen retning, eller den som lytter ville trodd det var løgn, et påfunn, og dermed også tvilt på resten av vår historie og sannsynligvis lagt den fra seg for godt og oppsøkt andre og mer troverdige beretninger. Likevel hadde jeg ønsket det, at det var den samme sjåføren, for jeg skulle så gjerne hørt en samtale mellom ham og Den Gamle, kanskje hun ville bedt ham hjem senere på dagen, til en kopp kaffe eller te, de kunne fortalt hverandre hvordan det hadde gått siden sist, da de stod i krysset av

Kirkeveien og Ullevålsveien og et blodig menneskebarn kom til verden i baksetet hans, og etterpå kunne han hilst på Fred, gutten han hadde døpt, for beholdt de kanskje ikke det første navnet som ble sagt i den hellige drosjen? Jo, dette er Fred. Men denne sjåføren er en annen, en eldre mann som stadig drar fingeren langs den rotete barten som heller ikke er helt ren. – Venter vi på noen? spør han. – Det skal De foreløpig ikke bry Dem om, sier Den Gamle. Hun holder utkikk med Buicken som er parkert på det andre hjørnet. Arnold Nilsen har ennå ikke vist seg. Hun blir urolig et øyeblikk. Kanskje han tar seg fri i dag også? Det klikker i taksameteret. Så kommer han endelig, setter seg bak rattet og svinger ut i Kirkeveien. – Nu kan De være så snill å følge efter den bilen, sier Den Gamle og synker ned i setet så langt hun kan for ikke under noen omstendigheter å bli sett.

Arnold Nilsen kjører over Majorstuen og ned Bogstadveien. Det regner lett og han har kalesjen oppe. Noen venter utenfor Vinmonopolet med hendene i bukselommene og bøyd nakke. Duene på Valkyrien letter som en stim før de flyr til hver sin gesims. Bakeren bærer brød ut til varebilen og det damper av de ferske skorpene. Byen er våken og søvnløs i det milde regnet. Og Arnold Nilsen kjører intetanende gjennom enda en morgen. Han parkerer i en bakgård i Grønnegata og går det siste stykket bort til Cochs Hospits. Den Gamle har stanset drosjen ved Parkveien og derfra kan hun se at han ringer på og snart blir lukket inn. Hun venter. Hun har tid nok. Taksameteret slår over i en uhørt sum. Hun har penger nok. Sjåføren drar fingeren fram og tilbake under nesen. Men tålmodighet har hun ikke nok av. Hun betaler og skynder seg over gaten til den lugubre porten. Dette er Arnold Nilsens nødutgang og bakdør, tenker hun, hans skalkeskjul. Eller så har han en annen som han underholder seg med, det lille avkoket av en mann, og uansett skal han få svi. Den Gamle ringer på hos Cochs hospits. Døren blir omsider åpnet, så vidt, og en fet dame med tunge øyelokk kikker ut. – Jeg skal til Arnold Nilsen, sier Den Gamle. Damen blir brydd i ansiktet. – Kjenner jeg ikke. Hun skal til å lukke døren igjen, men Den Gamle har ingen planer om å forlate Cochs hospits med uforrettet sak. Hun setter skoen fram og tar tak i damens øre og vrir rundt. – De skal ikke lyve for eldre kvinner, hveser hun. Vis meg Nilsens værelse! Den Gamle slipper inn. De går opp en bratt trapp til noe som ligner resepsjonen, en

disk med askebegre og en gammel avis på og en tavle hvor det henger to nøkler. Det lukter tobakk og mugne madrasser. Tre menn sitter i et rom uten vinduer og spiller kort og drikker øl. De ser mot Den Gamle, usikre et øyeblikk, før de bøyer seg over flaskene igjen, tause. – Du finner ham på 502, sier den fete damen og gnir øret sitt. – Men hvorfor sa De ikke det med det samme? spør Den Gamle mildt. – Fordi våre gjester ønsker uinnskrenket diskresjon, svarer hun og løfter øyelokkene. De tre mennene humrer inne på bakrommet. – Ja, det vil jeg tro, sier Den Gamle. Men nu er den ikke uinnskrenket for Arnold Nilsen lenger! Så fortsetter hun opp til femte etasje og kommer til en lang, smal korridor med høye vinduer på den ene siden og dører langs den andre. Det står et par sko utenfor en av dem. Den Gamle går langsomt nedover til enden og finner nummer 502 der. Hun lytter først og hører underlige blaff inne fra rommet, som øker og avtar i styrke. Hun kikker i nøkkelhullet og ser skygger fare forbi. Da retter Den Gamle seg opp og banker kraftig på. – Jeg vil ikke forstyrres! roper Arnold Nilsen. Hvor mange ganger må jeg si det! – En gang til! roper Den Gamle. Det blir stille på rom 502, helt stille. Så åpner Arnold Nilsen døren og ser ut på henne, blek og ustelt. – Ja, du får bare komme inn. Den Gamle går forbi ham og stanser. Sengen er oppredd. Det ligger alt mulig slags verktøy på gulvet. Arbeidsregninger er rullet ut på bordet ved vinduet hvor gardinene er trukket for. Skjermen er tatt av stålampen og pæren skinner goldt til alle kanter. Det er ingen andre der. Men midt i rommet står det et høyt stativ med en propell på som nesten ligner en skjev stjerne og en stige fører dit opp. Arnold Nilsen lukker døren. – Du ser på min vindmølle, hvisker han. Den Gamle snur seg mot ham. – Vindmølle? Har du holdt en vindmølle skjult på Cochs hospits? Han får lampeskjermen på plass og stiller seg ved vinduet. – Det tar tid å få den ferdig, sier han. Med bare én hånd. Den Gamle går rundt vindmøllen og vet ikke om hun er skuffet eller lettet. Hun er derfor forvirret og setter seg til slutt på sengen. – Lager du den selv? spør hun. Arnold Nilsen viser henne straks tegningene, men hun begriper ingenting av denne geometri og skyver ham vekk. – Dere her sør forstår dere ikke på vind, sier han. For dere vet ikke hva vind er! Dere tror det er vind når det suser litt i Frognerparken. Ånei! Han klatrer noen trinn på stigen, skyver i gang hjulet og

den samme lyden kan høres, blaffene, og Den Gamle må lene seg bakover for ikke å bli i truffet i hodet. Arnold Nilsen ler. – Vinden er som en gruve, en gruve under himmelen! Og der kan man hente det reneste, flytende gull som finnes. Han blir plutselig alvorlig og kommer ned igjen. – Du er ikke syk, hvisker han. Du fulgte etter meg. – Selvfølgelig! sier Den Gamle. Jeg ville se hva slags mann du egentlig er! – Du trodde jeg hadde en annen enn Vera, ikke sant? Den Gamle svarer ikke. Arnold Nilsen setter seg ved siden av henne. – Og så fant du meg her med en vindmølle i stedet! Hva slags mann synes du jeg er nå? Den Gamle reiser seg og går bort til vinduet. – Har du hørt om elefantene i fjelltraktene i Deccan? spør hun. Arnold Nilsen rister på hodet. – Det er øverst i India. Toget kjører der mellom grensene og må over en stor slette hvor elefantflokkene ferdes. En gang kjørte lokomotivet over en elefantunge. Hører du etter, Arnold Nilsen? Han nikker og svetten bryter ut av pannen hans. – Ja. Jeg hører alt du sier og mer til. – Godt! For da toget skulle tilbake igjen, stod elefantmoren på samme sted og ventet. Og da toget kom, gikk hun løs på lokomotivet. Hun gikk til angrep på et lokomotiv og 25 vogner. For hun ville hevne sin døde unge. Hun ville velte hele toget. Den Gamle setter seg hos ham igjen. – Hvem tror du vant, Arnold Nilsen? spør hun. Han svarer ikke med det samme. Og når han svarer er det på noe annet. – Kanskje det er derfor et hår fra elefantens hale betyr lykke, hvisker han. Den Gamle sitter taus lenge. – Jeg vet ikke hva slags mann du er, Arnold Nilsen. Jeg vet bare at du skal være forsiktig med Vera og Fred. De kan lett gå i stykker, begge to. Er det forstått?

Arnold Nilsen flytter inn på soveværelset til Vera i august, med alle sine dresser som han henger innerst i skapet bak alle kjolene. Han legger seg stille ved siden av henne i dobbeltsengen. Han stirrer opp i taket. Han smiler. Kanskje tenker han at den grønne solen endelig har steget høyt nok og skinner på ham nå. Han trekker pusten dypt, beveget og forundret, og kjenner en søt, tung smak i munnen. – Jeg synes det smaker Malaga her inne, hvisker han. Og Arnold Nilsen vender seg mot Vera som lar ham komme.

De giftet seg i september, i Majorstuen kirke. Vera ville helst vies en annen plass, for den samme presten hadde fremdeles sin gjerning der. Til det sa Arnold Nilsen rolig: – Om den gnieren

ikke ville døpe Fred, så kan han ikke nekte oss å gå til alters! Da skal jeg i så fall stevne ham og hele menigheten for både Konge og regjering og det som verre er! Det regnet den lørdagen. Til stede var Den Gamle, Boletta, Fred, Esther, vaktmester Bang, Arnesen og tre slitne menn fra Cochs hospits. Presten leste teksten fort og mutt og stirret med avsky på Veras hvite kjole. Og Vera møtte blikket hans, trassig, smilende, men da Arnold Nilsen skjøv ringen hun hadde lovet å passe på for Rakel, inn på fingeren hennes, bøyde hun hodet, til prestens store tilfredshet, og gråt, og hun visste at det finnes ikke noe slikt som ren glede og det er kanskje derfor vi ler.

Jeg ble født i mars. Jeg kom til denne verden med bena først og voldte min mor store smerter.

BARNUM

(dåp)

– Barnum? Presten la pennen fra seg og så på mor, som satt på den andre siden av skrivebordet med meg i fanget. – Barnum? gjentok han. Mor svarte ikke. Hun snudde seg bare mot far som dreide hatten langsomt mellom fingrene. – Ja, sa far. De hørte riktig. Vi har bestemt oss for det. Barnum skal gutten hete. Kanskje skrek jeg litt akkurat da. Og mor måtte trøste meg. Mor sang på prestens kontor. Presten tok pennen igjen, utålmodig, og skrev noe på et ark. – Er Barnum egentlig et navn? spurte han. Far sukket mildt over denne uvitenhet. – Barnum er et navn godt som noen, sa han. Presten smilte. – De er fra Nord-Norge, Arnold Nilsen? Far nikket. – Fra Røst, herr Sunde. Der Norge setter punktum. Jeg skrek ikke lenger og mor sluttet å synge. Presten reiste seg. – Dere er kanskje litt friere i navnebruken der oppe. Men her sør finnes det grenser. Far lo. – Barnum er nu ikke et nordnorsk påfunn, kjære prest. Det er amerikansk. Presten trakk ut en bok fra hyllene bak ham. Han bladde gjennom den for å finne noe. Mor sparket far i leggen og nikket mot døren. Far ristet på hodet. Presten satte seg og la boken på bordet. Far bøyde seg fram. – Er det bibelen du skal konferere med? Presten svarte ikke. Han leste høyt. – Det gis forbud mot å velge navn som kan bli en byrde for den som skal bære det. Jeg begynte å gråte. Mor vugget meg og nynnet. Presten lukket boken og så opp, stram i kjakene. – Navneloven av 9. februar 1923. Hatten snurret ikke mer på fars hender. – Men er det ikke slik at navnet skjemmer ingen? spurte han. Til dette hadde ikke presten noe svar. I stedet sa han: – Jeg ber om at dere finner et annet navn til den stakkars gutten. Mor hadde allerede reist seg og gikk mot døren. – Han er ingen stakkars gutt! sa hun. Og nå går vi! Far ble sittende et øyeblikk til. – Det er visst andre gang presten er uvillig mot mine barn, hvisket han. Presten

smilte. – Deres barn? Er De far til begge? Far satte hatten på hodet. Pusten stod tungt i brystet hans og han forbannet den skjeve nesen sin. – Det finnes flere prester, hvisket han. – Men bare én Gud og én lov, sa presten. Far slo døren kraftig i etter seg da de gikk, men ute på gangen mistet mor motet. – Kan vi ikke bare kalle ham noe annet? gråt hun. Far ville ikke høre. – Han skal hete Barnum, for satan! Nå skrek jeg igjen. Og far sparket opp døren til prestens kontor og lente hatten og hodet inn. – Vi hadde en nabo hjemme hos oss som het Elendius! rop-te han. Det kunne passet bedre på deg!

Far sov ikke den natten. Han satt oppe og grublet. Han gikk fram og tilbake i stuen og holdt resten av oss våkne også. Han slo neven i bordet flere ganger og snakket høyt med seg selv. Så ble det lenge stille. Og da frokosten var klar stod han på kjøkkenet, utmattet, men bestemt, og han ville heller ikke sette seg. – Jeg la igjen en beskjed til mine foreldre da jeg reiste fra dem, sa han. At jeg ville vende tilbake når tiden var inne. Eller aldri. Og nu er tiden inne. Mor stanset skjeen med grøt som hun forsøkte å lirke inn i munnen min. Hun så opp. Boletta satte fra seg tekoppen og Den Gamle måtte holde Fred så han skulle sitte stille. – Hva mener du? spurte mor. Far trakk pusten dypt. – Gutten skal døpes på Røst! sa han.

Far ble borte i to dager. Det var noe han måtte ordne først. Og den tredje morgenen kom han hjem, i skreddersydd sort dress, lys frakk, blanke sko og håret klippet i en like skinnende sving ned i pannen. Han kysset mor og viftet med en bunke billetter. – Pakk kofferten og gjør deg klar! Vi reiste samme kveld, med nattoget til Trondheim. Boletta, Den Gamle og Fred fulgte oss til Østbanen. Mor gråt i avgangshallen. Fred fikk en melkesjokolade av far og det første han gjorde var å kaste den ned på skinnene. Å, kunne de ikke bare kalt meg Arne, Arnold junior eller Wilhelm den andre! Men nei, mitt navn skulle være Barnum og vi måtte reise til Røst for å få det innskrevet i kirkebøkene. En konduktør bar kofferten om bord i sovevognen. Så rykket det i lokomotivet og mor lente seg ut av vinduet og vinket mens far holdt meg i sine armer. Og jeg kan ennå kjenne denne lukten, som jeg nå plukker fra hverandre, bit for bit, som en kjemiker i erindringens laboratorium; hårvann som blander seg med det ru kinnets søte parfyme, hanskenes stramme blaff av tobakk og den trange skjortesnippens milde svette, alt dette

som går opp i en høyere enhet, i perrongenes beske formel: avskjed. Jeg sov og kunne ikke vite dette. Jeg var ennå utenfor erindringen. Jeg sov hos mor i den underste køyen og far satt på kanten og skrudde korken av en lommelerke og skjenket brennevin i tannglasset. Han ga det til mor som bare orket å lukte. Far drakk i stedet alt selv og pustet ut. – Nu skal gutten få sitt rette navn, sa han. Og jeg skal samle mine løse tråder. Han helte mer i glasset og tømte det også. – Skål, min kjære. La dette også være vår forsinkete bryllupsreise. Mor tok den ødelagte hånden hans og hvisket, for jeg sov fremdeles og måtte ikke bli vekket. – Vet de at vi kommer? Far kjente plutselig smerten i fingrene som var borte. – De? – Foreldrene dine, Arnold. – Jeg vet ikke engang om de er i live, hvisket han. Og far sank ned på gulvet og ble stående slik, på kne, og lente seg mot mors bryst. – Jeg er redd, Vera. Jeg er så redd.

Det regner i Trondheim. Mor bærer meg av toget. En konduktør kommer med barnevognen og jeg blir lagt i den. Far har lagt frykten bak seg. Han gir konduktøren en seddel og klapper ham på skulderen. – Jeg kan gjerne frakte kofferten sammen med det andre godset, sier konduktøren og stikker pengene raskt i luen. – Gjerne det. Far skyver ham av sted og siden bytter han til seg en paraply mot den tomme lommelerken av en mann som venter på at kafeen skal åpne. – Hva slags gods? spør mor. – Å, bare en liten gave, ler far og slår opp den sorte paraplyen over oss og slik triller de meg gjennom de brede gatene ned til kaien. Der ligger rutebåten klar. Mor blir blek. Nå er det hun som er redd. – Det er vel ikke den baljen vi skal seile i? hvisker hun. Men far har ikke tid til å svare nå, for en trekasse på minst fire ganger fire meter med kraftig tau rundt blir vinsjet om bord, den vaier i vindkastene og er like ved å velte ut av remmene. – Forsiktig, for satan! brøler han. Og kassen blir omsider firt trygt ned på dekket, hele båten gynger enda mer, passasjerene som står langs relingen klapper og far bukker dypt, som om det er han som har løftet denne dyrebare lasten med sin ene og halve hånd.

Det er kapteinen selv som viser oss til lugaren. Den er trang og lav og bølgene driver forbi køyet. Far trekker ham til side. – Hvor lenge blir vi liggende i Svolvær? spør han. – En time, svarer kapteinen. – Utmerket, sier far. Og kapteinen inviterer familien Nilsen til middag ved sitt bord klokken seks samme

kveld. Men mor er sjøsyk i hele legemet før vi er utenfor Trondheimsfjorden og runder Fosenlandet med baugen endelig mot nord. Far står på dekk, i le av den store trekassen som hans navn er skrevet på med rød maling. Han står under den sorte paraplyen. Frykten han la bak seg haler innpå ham igjen. Han kan gå i land ved neste kai og forsvinne. Han har forsvunnet før. Nei, det er for sent. Han har hatt sin mørketid. Han vet det. Nå er han synlig. Nå er det juni. De har kurs for solen. De seiler opp av regnet og inn i solen. Han begynner plutselig å le, og kaster paraplyen over bord, den skjener av sted som en spjæret skarv og blir borte bak bølgene, for hvem har vel noensinne kommet hjem til Røst med en herreparaply i hånden, det må være en narr eller et spøkelse som ikke vet at den eneste paraplyen som har holdt ut i vinden på Røst hadde spiler av kveitebein og var trukket med skinnet fra fire steinbit. Far legger øret mot kassen og lytter og synes han hører et svakt sus der inne. Så går han ned til lugaren. Mor ligger i den smale køyen. Svetten driver av henne. – Vi skal spise ved kapteinens bord klokken seks, sier far. Mor spyr. Og når mor spyr gjør jeg det samme, som om jeg ennå ikke er løst fra henne. Vi spyr sammen og far får det travelt. Han henter en lugarpike som skifter laken, skurer gulvet og setter to bømmer ved sengen. Mor er utmattet og tom. Hun klarer så vidt å holde meg. – Bli med opp, sier far. Det er veggene som gjør deg sjøsyk. – Hysj, hvisker mor. Far tørker ansiktet hennes med lommestørkleet sitt. – Du må se bølgene for å tåle dem, sier han. Mor stønner. – Hvorfor kjørte vi ikke heller bil? Far blir urolig og tørker svetten av sin egen panne. – Fordi det ikke er bensin nok og dessuten er bilen på verksted, sier han. Og for øvrig er det ikke asfalt på Moskenesstrømmen ennå. Mor smiler så vidt. – Det var tre svar, Arnold. Og da vet jeg at du skrøner. Far ler. – Og da vet jeg at du snart er frisk! Han reiser seg og ser ned på mor og meg. Kanskje ser far nå at jeg vil komme til å ligne på ham, bortsett fra øynene mine, som er blå. Og det er et øyeblikk av glede og uro, triumf og sorg. – Jeg ber om at kapteinen sender maten ned hit, hvisker han. – Nei, gå opp til dem, du, sier mor. Vær så snill. Og far gjør som hun vil. Arnold Nilsen setter seg ved kapteinens bord. Han spiser kveiteskiver med smørsaus og drikker en flaske øl. Han snakker høyt og amerikansk med noen turister og skåler rundt seg. – Hva er så Deres ærend her nord? spør kapteinen.

– Jeg skal døpe min sønn, svarer far. Kapteinen tenner en sigarett og ser på hanskene hans. – Da er det kanskje en kirke De har med Dem i kassen? Far smiler. – Ja, det kan man godt si. Mer røper han ikke. Han akter ikke belønne nysgjerrigheten med flere svar. Én sannhet får være nok for i dag. Han nyter å være hemmelighetsfull, en velkledd gåte som snakker flere språk. Han holder munn. De får kaffe. Bordet gynger. Asjettene glir mot kantene. En flaske velter. Det blafrer i lampene. Kapteinen er misfornøyd med samtalen. – Ville ikke Deres hustru spise med oss? spør han. – Hun mestrer dessverre ikke bølgene, svarer far. Det var en sannhet til, tenker han i det samme. Og to sannheter kan ofte være én for mye, når de kommer etter hverandre med så kort mellomrom. Han skulle heller sagt en løgn, vært uhøflig eller tiet. For kapteinen blir med ett omtenksom. – Det er en lege om bord som kanskje kan se til den unge mor, sier han. – Det er aldeles ikke nødvendig, ber far. Men kapteinen klapper allerede i hendene. – Doktor Paulsen! roper han. Og en gammel, mager mann, med slitt skjortesnipp, en sprekk i det ene brilleglasset og bare to knapper i vesten, snur seg sakte ved bordet bakerst i hjørnet mens han skyver stolen ut, og det er som om han reiser seg fra et annet sted i tiden og ser gjennom årene og timene som ligger i mørke. Munnen hans skjelver. – Hvem? mumler han. Kapteinen vinker. – Kom hit, doktor! Far bøyer seg over kaffekoppen. Han vet ikke hvorfor, og han forbanner seg selv, men frykten tar ham igjen, han får den ikke unna, den er raskere enn ham. Det er dette han har grudd seg til. Det er dette han har sett fram til: gjenkjennelsen. Men det skal ikke være slik, ikke på denne måten, så smått og usselt. Han vil ha triumf og makeløs undring. Og doktor Paulsen kommer mot dem, ustø på det skrå gulvet. Han stanser. Kapteinen trekker ham nærmere. – Vi har en sjøsyk kvinne med et lite barn om bord, kjære Paulsen. Hva er ditt beste råd i sakens anledning? Den gamle doktoren begynner plutselig å le. Det er høyst upassende. Det er den berusete latteren, den som aldri vet hva den ler av og som til slutt ler av seg selv. Arnold Nilsen våger å se opp. – Synes De det er morsomt at min hustru er maroder? Doktoren hoster og tørker den våte munnen med jakkeermet. – Sjøsyke har ingen dødd av, mine herrer. Sjøsyke er bare en flik av det menneskelige ubehag. Før man venner seg til skipets bevegelser. Arnold Nilsen blir overmodig. – En hattenål

i hjertet vil kanskje hjelpe, sier han. Doktor Paulsen stusser, tar av seg brillene, stirrer på Arnold, setter dem på igjen. – Da anbefaler jeg heller tørt, hårdt brød og et halvt glass vin. Han bukker og går tilbake til bordet sitt. Arnold Nilsen, min far, ler, han har bestått, han er ennå ikke gjenkjent. – Er det selveste skipsdoktoren vi fikk besøk av? sier han. Kapteinen rister på hodet. – Nei, doktor Paulsen er selv syk, hvisker han. Han har vært til undersøkelse i Trondhjem. Han er dessverre døende. Og doktor Paulsen har stanset mellom bordene, snur seg igjen og ser enda en gang på Arnold Nilsen, som om også han kan skimte noe gjennom det sprukne brilleglasset, en skygge, en knute av tid som løsner. – Deres hustru klarer seg sikkert, sier han. Men barnet vil jeg gjerne for sikkerhets skyld se til. Far setter kaffekoppen hardt ned. – Gutten har det fint! Han trenger ingen doktor! Kapteinen kommer rundt bordet. – Det er vel best De gjør som doktoren sier. Det er høyere sjø i vente. Og sammen går de ned til lugaren. Mor setter seg straks opp i sengen, forundret og rasende, når hun ser den fremmede mannen. Far har med seg tørre brødskiver og en skvett rødvin. Han skynder seg bort til henne. – Skipets egen doktor har sagt seg villig til å se om Barnum har tatt skade av bølgene, sier han. Mor drar hånden gjennom det stive, flokete håret og dekker skuldrene. – Han feiler ingenting, hvisker hun. Men doktor Paulsen lener seg allerede over vognen hvor jeg ligger. Han bretter pleddet til side. Han trykker fingeren mot magen min, slipper taket og blir stående lenge slik og se ned på meg, taus. Mor blir urolig. Far skal til å si noe. Da begynner doktor Paulsen plutselig å gråte. Han står bøyd over barnevognen og hulker. Og far tar den gamle mannen i skulderen og skyver ham ut og når han kommer inn igjen sitter mor på sengekanten med meg i armene og er blek i kinnene. – Hvorfor gråt han? hvisker hun. – Doktoren var beruset, sier far. Han ba så meget om unnskyldning. – Kjente du ham? Far dypper det harde brødet i vinen og gir det til henne. – Nei, sier han. Og mor tygger og tygger til hun må spy en gang til. Etterpå holder far rundt henne. – Jeg var sjøsyk hver eneste dag i min barndom, sier han. Det herdet min mage og gjorde meg ydmyk til sinns. Far kliper bort en tåre fra øyekroken. – Doktoren sa dessuten at han sjelden hadde sett et mer velskapt barn. Mor blir taus. Bølgene slår mot skroget.

Skipet seiler en natt lenger nord og natten slipper taket og lar det lyse. Vi sover så vidt. – Polarsirkelen er en grense i hodet, hvisker far. Kan du kjenne at vi krysser den? Men mor kjenner ingenting, bare en stor tretthet, et dypt fravær, hjernen er tom for blod, og jeg er utenfor breddegradenes målestokk, jeg er min egen korte linjal, ennå navnløs og på reise mot min dåp. Far går opp på dekk igjen når båten legger fra kai i Bodø. Doktor Paulsen står nede på bryggen, lut og skjelve. Han løfter hånden. Så snur han seg for siste gang og forsvinner i lyset under byen. Det er tidlig morgen, sol. Vestfjorden er blank, den puster, en bred, langsom bølge som skyver seg selv. Han ser fjellene stige på den andre siden, i blå tåke, som om de mister festet og svever et stykke mellom havet og himmelen. Han har sett det samme før, da han reiste motsatt vei. Han må holde seg fast. Han er selv i ferd med å løsne, falle. Det er for sent å snu. Lettelsen han en stund hadde kjent blir til likegyldighet og den ligner en slags beruselse. Kapteinen roper på ham fra broen. – Hvordan er det med fruen og barnet? – De herdes! roper far. Kapteinen ler og går inn i styrhuset. Lofotveggen trekkes nærmere. Måsen henger som en skrikende sky rundt skipet. Og i Svolvær skynder far seg i land. Når en time er gått har han ennå ikke kommet tilbake. Skipsklokken ringer for tredje gang. Kapteinen blir urolig. På kaia er det tett med folk og de undrer seg over denne forsinkelsen. Det er allerede et kvarter forbi rutetid. To raske gutter får i oppdrag å lete etter Arnold Nilsen, den knappe mannen med det sorte, glatte håret i en sving rundt pannen, lys frakk og hansker. De finner ham ikke, verken på skjenkestedene, hotellet eller fiskebruket. Det har gått en halvtime for mye. Kapteinen gir ordre om å trekke inn landgangen og løsne fortøyningene. Han banner. Skal han bli plaget med en forlatt og sjøsyk frue og hennes spebarn resten av turen eller sende dem også i land? Han banner igjen og så skjer det noe borte ved skurene. Folk trekker til side og gir plass. Stemmene blir lavere. Ropene stilner. Hatter og luer blir løftet. Det er Arnold Nilsen som endelig kommer. Og han kommer ikke alene. Arnold Nilsen har med seg gamlepresten. Han ligner ikke lenger et sort seil i stormen. Han er bare en smal vimpel i solen nå og klarer knapt å holde følge med Arnold Nilsen, som må stanse og trekke ham videre. Landgangen blir straks skjøvet ut igjen og kapteinen selv hjelper gamlepresten

om bord og får ham på plass i nærmeste stol. Han snur seg mot Arnold Nilsen. – Er Deres frue blitt så dårlig? spør han og smiler. Arnold smiler også og er gåtefull i sine utsagn. – Har jeg med meg en kirke, må jeg vel også ha prest, sier han. Så går han ned til lugaren og henter mor, som bærer meg opp i lyset. – Hils på min gamle venn, sier han. Han er den beste presten på disse kanter og i landet for øvrig! Mor ser sjenert på den spinkle mannen, som reiser seg fra stolen, og langsomt rekker fram hånden og berører hodet mitt. Jeg sverger, jeg kjente et støt, et støt som også rammer mor, og hun neier, holder meg fast, og neier, for denne oldingen, som nesten ikke har stemme, men klare, arbeidende øyne og et kors rundt halsen. – Jeg har sunget for mye, hvisker han. Jeg prøvde å overdøve stormen. – Klarte De det? spør mor. – Nei, sier gamlepresten. Og dette er buen, buen mellom gråten og latteren, bøyd i den gamle mannens smil, når han sier det slik: – Det skal være en glede å døpe Deres barn.

Siden står de på dekk, mens båten seiler langs den bratte veggen. Mor er rank og sterk nå og jeg sover, utmattet av vind og elektrisitet. Selv ikke når baugen skjærer inn i Moskenesstrømmen vakler mor. Hun er herdet. I stedet er det fars tur til å bli bløt. Han ser fyret. Han ser Nykene. Han lærer mor fuglenes mange navn, for å glemme sin redsel i denne stund. Han ser de hvite holmene som er skarvens merker. Han nærmer seg. Han har vært borte i atten år. Han vet ikke hva som venter ham der ute. Men der ute venter de på ham. Når skipet legger til kai ved den flate øya som stormene og saltet har høvlet ned ytterst i havet, er det knapt ståplass på den trange kaia. Ryktene har seilt raskere enn skipet. Bølgene har rullet inn sine beskjeder. Vinden har sendt sine telegrammer. Arnold Nilsen trekker mor inntil seg. – Hva er det det lukter? hvisker hun. Og far er glad for at hun spør, det gir ham tid, til å stå oppreist, til å kjenne seg igjen. – Stokkfisk, min kjære. Garnets parfyme. Mor ser fisken som henger fra stillaser, overalt, som i en stor, underlig hage der en fremmed frukt tørker på sine vanskapte trær. Og siden sa mor at hun aldri ble kvitt den lukten, den satte seg fast, i håret, i huden, under neglene, i klærne, den ble med når de dro, og den kunne når som helst få henne til å spy, mens den andre gang fikk henne til å drømme, vilt og uhørt. Men nå begynner menneskene som venter der nede å bli utålmodige. Vil ikke

Arnold Nilsen gå i land? Har han bare kommet ut hit for å vise sitt åsyn, snu og holde dem for narr? Og da er det plutselig noen som roper: – Hjulet er hjemme! Hjulet er hjemme! Og nå roper alle. De roper på Hjulet. De ser at han ikke har gjort mye av seg i høyden, men i bredden har han snart tatt igjen det meste. Arnold Nilsen lukker øynene, svelger, svelger det stikkende lyset, den ramme vinden, tar mor i hånden og så går de ned landgangen. Jeg våkner. Jeg kjenner den samme lukten. Jeg har aldri klart å spise fisk etter dette. Jeg gråter. Mor trøster meg. Far hilser, han tar noen i hendene, ansiktene glir forbi, det er like mye byfruen de stirrer på, den unge byfruen med de tynne skoene og det lille barnet som gråter. Far stanser, ser seg om. – Aurora og Evert, hvisker han. Hvor er Evert og Aurora? Men ingen får tid til å svare, for nå blir den digre kassen firt ned på kaia, Arnold Nilsen har ikke bare med seg kone og barn, han har også en kasse som ikke er mindre enn en rorbu. – Skal du ikke åpne den? spør de mest nysgjerrige og det er de fleste. Arnold Nilsen ler. – Det er ikke julaften ennå, sier han. Og han trekker mor med seg, han vil over til huset, han har utsatt det i atten år, han vil hjem, han vil se sine foreldre, Aurora og Evert, det må bli overstått. Da står en gammel og smilende mann foran ham og sperrer veien og Arnold vet hvem det er, det er naboen, han de kalte for Elendius, fordi det alltid var han som kom med de dårlige nyhetene, om forlis, bruk som hadde slitt seg, sykdom, sauer som hadde gått i uren, forsinket post og orkaner. Han er ikke blitt noe eldre, tenker Arnold, han har alltid vært like gammel. – Vet du det ikke? spør Elendius og tar av seg luen. Arnold Nilsen vet hva Elendius skal si, men han rister på hodet, han vet det ennå ikke. – Aurora og Evert er døde.

Så må far, den halve sønnen, til kirkegården først, for å komme helt hjem. Han går mellom mor og gamlepresten, han skyver barnevognen, som jeg ligger i, foran seg, langs den smale grusveien tvers over øya, forbi tårnet for sjøfarende og frelste. Bak oss følger alle som ikke vil slippe Arnold Nilsen av syne og Elendius er først blant de siste. Kirketjeneren kommer løpende fra bårehuset og viser den riktige graven som knapt kan regnes for et gravsted, bare et skjevt, hvitmalt trekors som er stukket i den tørre jorden mellom ugresset ved steingjerdet. To navn er risset inn i planken: Evert og Aurora Nilsen. Far synker ned på knærne, trekker av seg hanskene og folder hendene. Gamle-

presten kneler også og selv han, som har sett det meste i sin gjer-ning, rykker til når han ser Arnolds skamferte hånd. – Døden og dåpen, hvisker presten. Du har kommet i glede og sorg. Far hører ikke. Han stirrer på de to navnene, skrevet med samme skrift. Han reiser seg igjen. – Døde de samtidig? spør han. Elendius står straks ved siden av ham. – Aurora gikk sent på vintere-46, sier han. Evert fulgte etter henne ved pinse. Da jorden var bløt nok til å få dem ned. Arnold Nilsen nikker. – Ja, vi følger de som vi elsker, sier han og begynner å gråte. Elendius ser ned, på alle fingrene som mangler på fars hånd. – Det var ingen som kunne finne deg og gi beskjed, sier Elendius. Far snur seg mot kirketjeneren i stedet og kjenner ham igjen, det er en av guttene han slo gresset sammen med, han som kanskje flirte høyest, da ljaen ble for stor og bakken for bratt. – Jeg vil ha et synlig minnesmerke til mine foreldre, sier far, høyt, så alle kan høre det, mens han trekker på seg hansken med de falske fingrene. – Jeg vil ha en sarkofag som ikke skal være mindre enn de største stenene her og den skal fylles med havsand og navnene deres skal stå skrevet i marmor! Kirketjeneren nikker. Alle nikker. For slik må det være. Hjulet skal omsider hedre sin mor og sin far. Vinden går i kast mellom korsene. Blomster rives opp og henger som urolige buketter over gravene. – Det blir nok dyrt, et slikt mausoleum, sier kirketjeneren. – Ja, la det bli enda dyrere! roper far. Og regningen kan sendes til Arnold Nilsen, Oslo! Og folk begynner så smått å trekke bort fra kirkegården, sakte og med trege skritt, for de vil gjerne rekke å høre hvor Arnold Nilsen har tenkt å holde hus, kanskje flytter han inn på Fiskarheimen sammen med gamlepresten og får syndsforlatelse eller er det en campingvogn med vindu og gardin han har i den mystiske kassen på kaia? Da vil Elendius endelig og for første gang komme med en god nyhet. – Dere er velkommen til å bo hos meg! sier han så høyt han kan. Og de andre vil ikke være dårligere. Arnold Nilsen og hans familie kan bo hos dem alle. Arnold Nilsen tar mors hånd, rørt, han er nedstemt og oppløst. – Nei, kjære venner. Vi skal bo hos oss selv! Det blir stille rundt Arnold Nilsen og folkene ser ned, rister litt på hodet og går hver til sitt.

Det er lørdag. Det er snart kveld og kvelden er uten mørke og full av vind. I morgen skal jeg døpes, i den nye kirken, av den gamle presten. Jeg skal hete Barnum. Far viser veien tilbake

igjen, han har gått den samme strekningen så mange ganger før, han kan gjøre det i søvne, selv om det er kommet telegrafstolper som han kan gå seg vill i, for det er bare å følge luktene, av den tørre, skinnmagre fisken som skal hentes ned fra hjellene og sendes sørover før bålene tennes sankthans, men luktene blir likevel hengende, som smerten han ikke blir kvitt i sine avhogde fingre. Ved bruket tar de stien langs sundet. Arnold Nilsen blir tung i brystet. Her har ikke mange gått siden sist. De lar barnevognen stå ved den skjeve grinden og mor bærer meg videre. Hun mister hælen på høyre sko og sier ingenting. Det er ikke le for vinden noen steder. Far sleper kofferten etter seg. – Man skulle laget en koffert med hjul på, sier han. Mor hører det ikke. Hun hører bare vinden og raske fugler som stuper mot dem og svinger unna så nært at hun kan kjenne spissen av vingene i ansiktet. Hun trår i et søkk og mister den andre hælen også. Hun får lyst til å gråte, snu, men hun gjør ingen av delene. For hvor skal hun ellers gå på en øy som denne? Hun skal følge Arnold Nilsen hjem. Og nå stanser han. Borte på den lave vollen ligger et hus. Nei, det er restene av et hus og kanskje heller ikke det engang, det er minnene om et hus. De går nærmere. Gresset har vokst høyt og vilt. Vindusrutene er knust. Døren slår i kastene. En kjeve på trammen. Arnold Nilsen setter ned kofferten og nøler et øyeblikk. Hunden, tenker han. Tuss. De går inn. Mor må bøye hodet. Hun ser seg om. Kaffekjelen står på ovnen. En klokke har ramlet ned fra veggen. Arnold henger den på plass på kroken som faren banket inn i drivtømmeret de fant langs strendene. Viserne løsner og henger loddrett bak det matte glasset hvor det også ligger en flue under sekstallet. Han retter på en stol. Han plukker opp noen glasskår han ikke vet hvor han skal gjøre av. Det er saueskit i hjørnene. – Vi skal ikke sove her? hvisker mor. – Det blir bra, sier far. Det blir bra. Så går han ut, finner ljåen bak huset, sliper den og begynner å slå gresset. Mor står i døren, med meg i armene, og ser på denne mannen, Arnold Nilsen, som slår gresset, som slår for livet, i mørk dress og skinnhansker, han slår som besatt og ljåen er ennå stor og uhåndterlig i hendene hans, men han gir seg ikke, og mor lar ham holde på, selv om han ødelegger klærne han skal bruke i kirken, og kanskje tenker mor at hun ikke kjenner ham, hun vet ingenting om ham, men det er ikke han som er en fremmed i kveld, det er hun. Og Arnold Nilsen hogger det

rustne bladet gjennom gresset, puster tungt, gråter og ler, og når det skarve jordstykket ligger flatt og nyslått, henter han de tørre garnrestene i skjulet og surrer inn det tørre gresset og den grønne solen er blitt gul.

Det er allerede natt før han kommer inn. Han har med seg en bøtte vann fra tønne, men det er også salt. Regnet her er salt. Vinden er salt. Jeg sover på den harde benken. Jeg har et godt hjerte. De legger seg i foreldrenes seng. Det blir så vidt plass til dem. Mor er våken. Hun peker på en dør som hun har undret seg over, en høy dør på ytterveggen i vindfanget, ved siden av trammen. – Hva bruker dere den til? spør hun. Far smiler. – Det er likdøren, Vera. Der kunne de bære kistene rett ut og ikke vanære de døde ved å snu dem på høykant. De er tause en stund. Kanskje det er meg de lytter til. – Jeg skulle gjerne truffet Aurora og Evert, hvisker mor. Far tar hånden hennes. – De ville sikkert lurt på hvordan jeg klarte å få tak i deg. Mor smiler også. – Da ville jeg bare sagt at du fikk meg til å le, sier hun. Far hiver plutselig etter pusten et øyeblikk, klemmer hånden hennes, med de falske fingrene sine, så hardt at det gjør vondt, og hun skriker, men han legger ikke merke til det. Han stønner. – Det er noe jeg må si deg, Vera. Han nesten roper det og slipper taket med det samme. Men han sier ikke mer. – Hva er det, Arnold? Mor venter. Han er taus. Hun tror han bare gjør seg kostbar. Hun snur seg mot ham, lattermild, og ser at han ligger der, ved siden av henne, lamslått, svetten renner i ansiktet hans, i sorte striper fra håret, han har spytt rundt munnen, fråde, hvitt skum, og øynene er brunt glass som er knust på bunnen. Mor skriker igjen. – Hva er det, Arnold! Og så er det akkurat som om han våkner, han får pusten tilbake, mørket faller av ham, han kan se, han ser henne, sjokkert. – Ingenting, hvisker han. Det er ingenting. Han vet ikke hvor lenge han har vært borte, kanskje bare et sekund. Han står opp, han må ut, alene, han må ha luft. Han setter seg på trammen, løfter den grå, glatte hundekjeven, lukter på den, kaster den vekk. Etter en stund har mor også stått opp. Hun stanser bak ham. Han venter. Kanskje han har snakket i søvne, snakket over seg og sagt alt. Han venter og vet at i dette øyeblikket kan han være for-tapt. – Hva var det du ville si meg? spør hun endelig. Han sukker. Det er alt, et lettelsens sukk. – Du må være uthvilt til i morgen, hvisker han. Hun gjemmer ansiktet i hendene. Det skinner

rundt dem, fra alle kanter, havet. – Det går ikke an å sove i disse nettene, sier hun. – Det er bare å lukke øynene, Vera. Hun tar ikke bort hendene. – Det hjelper ikke. Lyset er for sterkt. Så går hun inn likevel, kanskje fordi hun hører at jeg også våkner. Arnold Nilsen blir sittende. Han ser på vinden. Det er aldri den samme vinden. Vinden er en bred elv som renner gjennom hans verden. Båten deres ligger nede ved naustet, morken, veltet over på siden, som et dødt, råtnende dyr. Han skjelver ennå, et ekko i kroppen hans. Det går snart over. Det må finnes en flaske i huset, en munn brennevin som ble til overs etter en jul. Arnold Nilsen reiser seg. Han står foran likdøren. Ikke denne veien, tenker han. Nei, ikke denne veien nå. Han går rundt og lister seg inn på kjøkkenet. Han trekker ut en skuff, finner bestikk, tallerkener, kopper og verktøy om hverandre, det er vel Evert som ikke klarte å holde det ryddig etter at Aurora gikk først. Og alt er dekket av støv og salt, som sliper fargene bort, slik øya også etes opp helt til havet en dag renner over. Så finner Arnold Nilsen noe han ikke leter etter. Under dukene i den nederste skuffen, sammen med beskjedne han en gang skrev til moren på et ark han hadde revet ut av regneboken, ligger et kort. Han tar det opp. Det er det håndkolorerte bildet av Paturson, verdens høyeste mann. Og på baksiden har han skrevet en hilsen til Arnold, sin gode venn, i mai 1945. Han skriver at Sjokoladepiken er død. Det går et nytt ras i Arnold. Kortet er sendt fra Akureyri, Island, og har vært innom mange adresser, både i Norge og utlandet, før det til slutt har havnet her, hos foreldrene hans, på Røst. Arnold Nilsen gjemmer det i den gamle sorte kofferten, i en flik i fôret, og dette kortet er det eneste han tar med seg når vi reiser herfra igjen.

Det er blitt morgen. Den merkes ikke. Døgnet er uten brudd. Tiden er uten kanter. Mor har sovnet likevel, han lar henne sove, med meg ved siden av. Han går ut. Han ser at det kommer båter fra de andre øyene omkring, det ligner en hel armada, ja, selv familiene og tjenestemennene på Skomvær har tatt turen hit denne søndagen. Arnold Nilsen smiler. Han er ovenpå igjen. Hans hender skjelver ikke. Ingen vil sitte hjemme når Hjulet og den fine byfruen hans skal døpe gutten sin i nykirken. Båtene stamper mot vinden. Bølgene står hvitt rundt fyrlykten og slår over moloen. Arnold Nilsen ler. Vinden er høvelig og det er mer enn nok av den. Så vasker han ansiktet i det salte regn-

vannet, barberer seg og vekker både mor og meg med et kyss. – Det er hårde benker i kirken vår, sier han. Du får ta med en pute.

Og det er ikke en sitteplass til overs. Folk har stilt seg langs veggene også, utålmodige, i sine blanke finklær, og denne søndagen er det heller ikke nok salmebøker, og når de skal synges *Gud er Gud om alle land lå øde* synger de den raskere enn de noen gang har klart, organisten prøver å holde følge et stykke, men gir opp i det andre verset, de vil bli ferdige fortrest mulig og komme til saken, nemlig hva Hjulets lille gutt skal hete, og det kan ikke være snaut, siden han har vendt tilbake etter alle disse årene i utlendighet, sirkus og taushet for å la ham døpe her av en avgått prest. Men mest av alt vil de gjøre unna preken og salvelse og kollekt, slik at de kan få vite hva som befinner seg inni Arnold Nilsens kasse som fremdeles står som en gåte på kaia. Så bærer endelig mor meg fram, far skynder seg bak henne og jeg er den eneste som skal døpes i dag. Noen reiser seg på bakerste benk for å se bedre. En salmebok faller i gulvet. Kirketjeneren heller vann i fonten. Snart er det helt stille. Og Gamlepresten er nesten som et sort seil igjen, i sin kappe og krage, men han er et seil uten vind, surret stramt rundt masten. For stemmen hans er like lav når han stikker fingrene i vannet, som også er salt, drypper det over hodet mitt og leser mitt rette navn med så små bokstaver at selv ikke mor kan høre det. Det blir uro i menigheten. Det mumles. Sko skraper langs gulvet. Og til sist, når Gamlepresten tørker hodet mitt med et stivt håndkle, alt dette som er blitt meg fortalt, er det noen som roper, det er Elendius: – Hva fanden er det han sier at gutten skal hete? Arnold Nilsen snur seg mot dem, det er de samme ansiktene, mennene med håret gredd bakover fra hvite panner, kvinnenenes stramme haker og forsiktige smil, barnas store øyne, søndagsansiktene, de samme ansiktene som han har sett fra hver eneste manesje han har stått i, og han vet at hvis han ikke kan elske disse ansiktene, så kan han heller ikke elske noen andre og minst av alle seg selv. Arnold Nilsen rekker armene i været. – Guttens navn er Barnum! roper han. Og nu inviterer jeg til festivitet! Jeg er innskrevet. Jeg er regnet med. Kirkeklokkene ringer og slik begynner mitt liv som Barnum og festen fortsetter i første etasje på Fiskarheimen. Arnold Nilsen har bestilt sarkofag til foreldrenes grav. Nå vil han ikke være mindre raus over-

for de levende og river i alle rettigheter og smørbrød på øyfolket, som ikke lar seg be to ganger. Og i den medisinske beretningen fra Røst, 1950, ført i pennen av distriktslege Emil Moe, kan man lese at edrueligheten stort sett er bra på øya dette året, noe som ganske enkelt kommer av at ingen har penger til å kjøpe brennevin for, bortsett fra en søndag i juni, da en dåpsfest utarter til et langtrukket drikkegilde, men lykkeligvis uten andre ulykker enn en forstuet arm, skrubbsår og to knuste gebiss, likevel lar omfanget av alkoholinntaket seg måle i de svært hyppige besøk den neste uken hos helsesøsteren for å få utdelt de siste rasjoner med amerikansk appelsinsaft. Og kvinnene flokker seg rundt Vera, de yngste pikene vil holde meg og får lov til det, mens far står sammen med mannfolkene, som løsner på de stive skjortesnippene som klør i varmen og holder øye med flaskene som blir båret inn, og Elendius har stilt seg midt imellom, slik at han kan høre alt som blir sagt begge steder og ikke gå glipp av noe. Glassene blir fylt og mennene drikker. – Du har gjort det godt, du, Arnold Nilsen, sier fyrvokteren. Og Arnold Nilsen ser ned og vil være beskjeden. – Jeg kan i hvert fall ikke klage, hvisker han og skjenker på nytt, for glassene er så urimelig små i de store hendene. – Men hva har du gjort? spør kirketjeneren. Arnold Nilsen smiler. – Jeg har gjort så meget at det knapt blir tid til å nevne halvparten, sier han. Mennene setter stor pris på brennevinet, men er misfornøyd med svaret. – Vi har god tid, opplyser vrakeren. Arnold Nilsen kjenner dem enda bedre igjen nå, fra holmene når de slo gresset, fra skolestuen, han husker navnene deres og latteren. – Dere skal snart få se noe av det jeg har gjort, sier han mildt. Mennene slår seg til ro med dette, for kanskje de endelig skal få vite hva som er i kassen på kaia. De skåler igjen. Arnold Nilsen snur seg mot Elendius og ser med uvilje at han stadig går nærmere kvinnfolkene. – Tåler du ikke lenger brennevin? roper Arnold Nilsen. Elendius kommer smygende over gulvet og Arnold Nilsen gir den nysgjerrige gubben et ledig glass. – Jeg fyller bare halvt i, siden du skjelder slik på hånden, sier han. Elendius smiler. – Det er nok du som er ustø, Arnold. Siden du har mistet enda flere fingre siden sist. Elendius tømmer glasset og rekker det fram igjen. Arnold Nilsen setter flasken fra seg. – Ikke minn meg om mine ulykker på en dag som denne, sier han lavt. Elendius venter med det tomme glasset. – Jeg minnes så vidt at den første

fingeren du mistet ikke var noen ulykke. – Jeg mistet resten av hånden under krigen, hvisker Arnold og heller fullt i Elendius sitt glass, for å få ham til å tie. Men brennevinet gjør ham i stedet enda mer snakkesalig. – Ja, krigen var i hvert fall en ulykke for de fleste av oss, sukker han. Hvorfor tok du forresten ikke med deg din andre sønn hit? Arnold Nilsen lukker øynene. Her vet alle det meste. Han lytter til vinden. Han blir urolig. Løyer det? Nei, han hører det smelle i flaggene, det er vind nok og han skal vise dem det. Han legger armen vennlig rundt Elendius. – Han er min hustrus første sønn, sier Arnold. Og han blir passet godt nok på av min kjære svigermor. – Har din kone vært gift tidligere? vil Elendius vite. Arnold Nilsen rister på hodet. – Men det skal jeg fortelle deg, Elendius, at min svigermor er ingen hvem som helst. Hun er tvert imot bestyrer av Telegrafens nede i Oslo og sørger for at dere kan ringe rikstelefoner og snakke i munnen på hverandre. Han ler av sine egne uttalelser og mennene har kastet jakkene og begynner å trekke over mot kvinnfolkene. Vera reiser seg og legger meg i barnevognen. Jeg er trett av pikene som ikke kan la være å stikke fingrene inn i krøllene mine som allerede vokser som en tynn glorie fra øre til øre. – Jeg visste ikke at fornemme fruer arbeider i byen, sier Elendius. Arnold Nilsen synes nesten synd på ham. – Der ser du hvor lite du vet, Elendius. Men Elendius gir seg ikke. Brennevinet har pustet mer liv i hans nysgjerrighet, hans hode er allerede et leksikon av sladder. – Da har svigerfaren din kanskje en enda høyere stilling? spør han. Vera snur seg mot dem og Arnold Nilsen rekker ikke svare. Hun kommer ham i forkjøpet med sin ærlighet. – Jeg har ingen far, sier Vera, høyt, så alle kan høre det. Det blir stille noen sekunder. Glassene er tomme igjen. Arnold Nilsen fyller dem og bryter tausheten. – Jeg er den eneste mannen i familien, ler han. Elendius krummer seg over glasset. – Ja, du har visst kommet til dekket bord du, Arnold, sier han. Og det må ha svartnet for far i dette øyeblikket. Han kaster av sted et slag med knyttet neve som skrenser over Elendius' tinning, det knaser, men det er ikke Elendius sitt stakkars hode som har sprukket, det er Arnold Nilsens kunstige fingre som brekker inni hansken, og før Elendius går i gulvet holder Arnold Nilsen ham fast, som om slaget aldri har hendt, som om armen har trukket det tilbake og kvinnene rekker ikke engang å skrike. – Og Veras mormor er en berømt skuespillerinne fra

Danmark, sier Arnold Nilsen og trekker hansken strammere på. Men henne kjenner dere kanskje ikke til? Ingen svarer og alle er tause og forundrete. Arnold Nilsen sukker lenge. – Nei, annet er vel ikke å vente. Hun var en internasjonal stjerne i stumfilmens tid, uovertruffen på lerretet og hennes ansikt talte på alle språk! Han skjenker breddfullt i Elendius' glass, legger armen rundt skulderen hans og ser seg omkring. – Hun var gift med den berømte danske oppdager og redningsmann Wilhelm Jebsen. Han kjenner dere vel til? Mennene ser på hverandre og nikker for å være på den sikre siden. Etter en stund kremter kirketjeneren. – Ja, hva var det nu han oppdaget? Arnold Nilsen slipper taket i Elendius. – Jeg vil nu ikke si at han oppdaget Grønland av seg selv, men han ble sendt dit inn i isen for å finne André. Men han måtte selv gi tapt og vendte aldri tilbake fra breenes stillhet. Arnold Nilsen holder rundt mor og kysser henne lenge. Så går han ut og hviler seg ved flaggstangen og reparerer sine fingre. Kort tid etter trenger også gamlepresten frisk luft og setter seg ved siden av ham. – Det er ikke enkelt for noen å komme tilbake, sier han stille. – Nei, sier Arnold. Enten kommer man for tidlig. Eller så kommer man for sent. Gamlepresten nikker. – Men det er bedre enn helt å la være, hvisker han. De sitter tause en stund. Festen fortsetter der inne. Det er blitt musikk og kjappe fottrinn. To kvinnfolk har hentet hver sin kake. Guttungene løper etter dem og tigger et stykke på deling. Flaggene henger plutselig rett ned. Men like snart løfter vinden dem igjen. – Du har vært et godt menneske, både mot meg og andre, sier Arnold Nilsen. – Jeg har vel verken vært bedre eller verre enn noen, mumler gamlepresten. – Jeg mener bestemt at du har vært av de bedre. Du kjøpte et kort av Paturson og du stanset meg ikke da jeg ville reise herifra. Og du har døpt min sønn. Gamlepresten ser ned. – Det er ikke alltid det kommer noe godt ut av det gode, mumler han. Arnold Nilsen vil ikke tenke over det. I stedet sier han: – Og nu vil jeg be deg om en ny tjeneste. Gamlepresten nikker og venter. Arnold Nilsen lukker øynene. – Jeg ber deg gi meg tilgivelse, hvisker han. – For hva da? Arnold Nilsen snur seg bort og svarer ikke. Gamlepresten sukker. – Tenker du på at du forlot dine foreldre? spør han. Arnold Nilsen rister på hodet. – Jeg ber bare om tilgivelse. For alle mine ugjerninger. Gamlepresten går nærmere Arnold. – Jeg må vite hvilke gjerninger Gud skal tilgi deg for. Han fører sitt

regnskap nøye. Arnold Nilsen blir hissig, ja, nesten rasende, over denne omstendelighet. Han roper: – Da spør jeg deg heller om Gud kan tilgi alt? Gamlepresten tar Arnolds hånd i sin og kjenner fingrene som er løse i hansken og han grøsset et øyeblikk. – Ja, hvisker han. Gud kan tilgi alt. Arnold Nilsen trekker hånden til seg. – Takk. Det var bare det jeg ville vite. I det samme kommer Vera ut på trappen med barnevognen og kikker opp mot dem. Og bak henne står Elendius og skuler. Arnold vinker og begynner å gå ned til dem. Da holder Gamlepresten ham igjen. – Men Gud ser helst at man ber menneskene om tilgivelse først, hvisker han. Så fortsetter Arnold det siste stykket bort til mor, som venter på ham. Han stanser foran henne, beruset av vinden, den blanke spriten, mitt navn og alt som Gamlepresten har sagt. – Hva er det? spør mor og rekker fram hånden. Far nøler, han kjenner fingrene hennes som stryker langs skjorten hans, han nøler, trekker pusten og snur seg i stedet mot Elendius. – Tilgi meg at jeg slo, sier far. Hånden min visste ikke hva den gjorde. Elendius ser en annen vei og gnir seg i pannen. – Det var godt fingrene dine var av sagflis, ellers kunne du fått et liv på samvittigheten, hvisker han. Arnold Nilsen ler det bort. – Hent de sterkeste karene du kan finne, forlanger han. Jeg vil ha kassen fraktet til Veddøya! Elendius glemmer at han nesten er slått i hjel, løper inn og finner det rette mannskapet og snart står alle nede på kaia og ser den samme kassen bli lempet om bord i postbåten og seilt over sundet til det bratte, grønne fjellet som skyter rygg opp av brenningene. Og øyfolket følger etter, det har ikke vært større trafikk i dette farvannet siden vinterfisket i 1915. Men Arnold Nilsen blir urolig der han står i baugen. Vinden viker unna. Vinden minker. Han kan tenne en sigarett uten å miste flammen. Endelig går de i land og fem menn bærer kassen til det øverste plataet og de setter den ikke fra seg før solen henger i et spindeltev av skyer og lys over horisonten. Gresset er bløtt og tungt. Fuglene letter fra berghyllene med hvite skrik. Kvinnene blir stående nede i fjæra, sammen med Gamlepresten, og ser bekymret etter de ustøe mennene sine. Men mor bærer meg til toppen, mor klatrer med meg i armene, og selv Elendius ser på henne, byfruen som er vant til fortau og trappegelendre, med andre øyne, og Arnold Nilsen fylles av underlig, forelsket stolthet, han får lyst til å gråte, av glede, men han gjør det ikke, han ler høyt i stedet. Vinden er på hans

side igjen. Vinden har bare narret ham litt, den leker med ham som stod her engang for lenge siden og sverget at han skulle selge vinden som nå blåser ham rett i ansiktet. Så er de framme. Mennene skåler. Tiden er inne. Arnold Nilsen går fram til kassen, nyter disse sekundene, når han ser kvinnene nede i fjæra, som vinker til ham, de samme kvinnene, bortsett fra Aurora, som om alle de mørke årene imellom synker i et mildt og forsonende øyeblikk, før han brekker løs den ene veggen og trekker ut et byggverk som ingen har sett maken til. Det ligner et stillas med vinger, et fugleskremsel med hjul øverst. Mennene rykker nærmere. De er tause. De stirrer. Arnold Nilsen snur seg mot dem. Ingen sier ennå noe. Mor sitter i bakgrunnen, i gresset, og bryr seg ikke lenger om kjolen blir ødelagt. Hun er taus hun også, og vogger meg i armene, jeg er våken og svimmel, alt her er for stort for øynene mine, og jeg har ofte lurt på om dette synet av far, ytterst på det grønne plataet, ved siden av sin gebrekkelige hemmelighet, la sin skygge på hukommelsens hinne, som jeg siden kunne framkalle, for det er alltid slik jeg ser ham, far, på toppen av Veddøya, der han står og venter på en jubel som ikke kommer. I stedet er det Elendus som griper ordet. – Hva er det for slags skrot du har båret opp hit? spør han. Far stirrer på dem, én etter én. – Det er en vindmølle, sier han. Men når han ser utover igjen, til horisonten og solen som har slått en søyle ned i bunnen, er det ikke synsbedrag, det er ikke en luftspeiling han ser og det er heller ikke brennevinet som sperrer for hans forstand. Havet ligger blikk. Selv fuglene faller forbauset. For første gang på så lenge som noen kan huske er det vindstille på Røst. Arnold Nilsen venter. Det må snu. Men det snur ikke. Hjulet på Arnold Nilsens skjeve mølle står fast. Til slutt klatrer mennene ned igjen. Bare mor blir tilbake, mor og jeg. Hun setter seg hos far, på kanten av Veddøya, foran den lydløse vindmøllen. De ser båtene som skyves ut og mennene som ror kvinnfolkene sine hjem i den tomme, lyse natten. De blir sittende slik, uten å si noe mer. De venter på vinden. Den kommer ikke. Mor lener hodet mot Arnolds skulder, og jeg innbiller meg at hun er lykkelig i denne stunden, hun er i en annen verden og jeg drømmer i hennes fang.

(navnet på taushet)

Jeg skal fortelle om en merkelig dag. Jeg våknet av at Den Gamle gråt. Jeg lå en stund og lyttet. Hun gråt lavt og langsomt og det som gjorde meg mest redd var at jeg aldri hadde hørt henne gråte før. Jeg stod opp. Jeg pakket ranselen. Jeg hadde begynt på skolen. Nå gråt mor også. Jeg hørte dem i stuen. De gråt sammen og forsøkte å trøste hverandre. Ranselen var nesten ny og full av timeplaner jeg hadde fått hos bokhandlerne i Bogstadveien. Egentlig trengte jeg bare én timeplan, men det var fint å ha mange. Da kunne jeg lage min egen timeplan og i første time skulle jeg skrive *drøm*, slik at jeg kunne sove lenger. Kanskje Fred hadde gjort noe galt og det var derfor de gråt? Jeg gikk ut på badet. Der stod han foran speilet og gredde håret. Han kikket på ranselen min. – Tenkt deg på skolen, Barnum? Jeg nikket. – Har ikke du? Han stakk den blanke kammen i baklomma. – Trenger ikke gå på skolen når kongen er død, sa Fred. – Er kongen død? Fred sukket. – Han døde fem over halv fem i natt. Jeg smilte. Det var like før jeg lo, for jeg ble så lettet, det var bare kongen som var død og det var grunnen til at de gråt. Jeg ville løpe inn til dem, men Fred holdt meg igjen. – Tror ikke det er så smart å gå rundt og le i dag, Barnum. Dette tenkte jeg på, mens jeg gikk den lange veien fra badet til stuen, at det var ondskapsfullt av meg å begynne å le når kongen var død og at jeg måtte være et dårlig menneske, og jeg gikk så sakte jeg kunne, slik at ansiktet mitt skulle bli kvitt smilet, det var bare det at smilet liksom satt fast i munnen, leppene hadde låst seg, og jeg måtte tenke på noe annet i stedet, at det var far som var død, at han hadde kjørt seg i hjel i en sving eller blitt truffet av et tog og knust under atten hjul, og nå var det jeg som måtte fortelle det til mor, som ennå ikke visste det, at far var død, men at han hadde rukket å hviske navnet hennes, og halve mitt, før

han var helt død. Jeg var på gråten da jeg stanset i døråpningen. Den Gamle satt i sofaen ved siden av mor og hulket bak et lommeterkle. Boletta stod ved balkongen, kjolen hennes var sort og hun var blek. Hun drakk kaffe med begge hender. Aftenposten lå på bordet, med bare én overskrift: *Kongen er død*. Jeg klarte ikke å si noe. Det silte nedover kinnene mine. Mor reiste seg, smilte likevel og la armene rundt meg. – Så, så gutten min. Så, så. Jeg lente hodet mot magen hennes og gråt der. – Du behøver ikke gå på skolen i dag, sa hun. For når kongen dør får alle fri. – Ikke jeg, hørte jeg Boletta si. Og så var det Den Gamle sin tur til å snakke. – Kom hit, hvisket hun. Mor slapp meg og jeg gikk bort til sofaen. Den Gamle tørket meg i ansiktet med lommeterkleet sitt og det smakte søtt, som om det var dyppet i sukker, kanskje det var slik ekte tårer skulle være, som saft, og ikke sure og harde, som mine. I fanget hennes lå det et bilde av Kong Haakon, som hun hadde vist fram så ofte at jeg kunne det utenat, fra den gangen han kom hjem etter krigen og kjørte i den åpne A I gjennom byen, klokken nøyaktig sjetten over ett, og passerer Parfymeri Lotus i Torggaten, under et bølgende tak av flagg, der Den Gamle kan skimtes i folkemengden til venstre, jublende, vinkende, til sin konge, og det hadde dryppet ned på bildet, mørke flekker som sakte visket ut denne gleden. – Nå er du min lille konge, sa Den Gamle og kysset meg på pannen.

Jeg gikk på skolen likevel. Jeg tok følge med Boletta ned til Majorstuen. Det var så vidt høst. Vaktmester Bang stod i mørk dress og feide løv fra fortauet. Det regnet over den lille byen. Flaggene hang på halv stang. Esther hadde bundet et sort bånd rundt luken i kiosken sin og gråt mellom ukebladene. Bilene kjørte sakte og trikkene ventet på alle. Boletta holdt meg i hånden helt til vi måtte gå hver vår vei. – I dag er det sikkert ikke mange som ringer til hverandre, sa jeg. Boletta tørket en tåre, en ekte tåre, ikke slik som mine, som jeg bare laget selv. – Verden er ikke alltid slik vi vil ha den, hvisket hun.

På skolen gråt de voksne også. Frøknene og lærerne gråt. De prøvde å la være, men de klarte det ikke og ga til slutt opp. Det var litt av et syn. Jeg tenkte at ingenting kunne bli som før, når vi hadde sett dem gråte. Noen av jentene stod i en klynge ved fontenen og holdt rundt hverandre. Jeg misunte dem, som kunne gråte. De var gode. Det var ikke jeg. Jeg var dårlig. Jeg hadde aldri hørt det så stille i skolegården før. Ingen lo. Ingen

kastet kastanjer på meg. Ingen ropte navnet mitt. Det var en fin morgen. Sånn skulle det vært hver dag. Det var akkurat slik jeg ville ha verden, sakte, lavmælt og uten skarpe kanter. Jeg ville mye heller høre gråt enn latter. Det ringte ikke inn engang. Vi ble bare ført ned i gymnastikksalen hvor det var fullt av stoler på gulvet og ribbeveggene var pyntet med grener og blomster. Tenk om det kunne sett slik ut hver gang vi hadde innegym, tenkte jeg. Tenk om kongen kunne dø hver natt. Først sang 7a/j *Mellom bakkar og berg*, og da vi endelig satte oss hadde jeg kommet bort fra klassen min og ble sittende ved siden av en pike jeg ikke visste hvem var. Hun hadde en føflekk på kinnet som skinte. Jeg fikk ikke øynene bort fra den. Hun flyttet seg til en ledig plass helt forrest og hvisket noe til en jente som snudde seg og stirret. Jeg trodde jeg måtte på do. Så holdt overlæreren en lang tale jeg ikke husker så mye av, bare den første setningen, *vi skrev Haakon den syvendes navn i snøen under okkupasjonen*, for jeg hadde oppdaget at Aslak, Preben og Hamster satt rett bak meg, de gikk i samme klasse som Fred. De kunne ikke gjøre meg noe nå. Kongen var død. Men da overlæreren ba alle om å reise seg i ett minutts stillhet, hvisket Preben: – Er ikke halvbroren din her? Jeg svarte ikke. Hamster bøyde seg fram. – Turte han ikke komme i dag? Jeg svarte fremdeles ikke. Det var ennå ikke gått et minutt. Aslak kom helt nær øret mitt. – Kongen er ikke konge for alle, sa han. Da minuttet var ferdig kalte overlæreren Aslak opp til talerstolen. Jeg trodde han skulle få kjeft. Aslak skulle i stedet lese et dikt. Han var årets elev i fjor, vant sløydutstillingen og ble nummer to i friidrettsstevnet, rett bak Preben. Årets elev får ikke kjeft. Årets elev leser Nordahl Grieg med høy stemme. *Slitets tunge, trette furer i hans ansikt er hans egne. Smerten i det gjelder andre. Slik må fredens ansikt være.* Aslak bukket dypt og etter at vi hadde sunget fedrelandssangen gikk vi til klasserommene våre. Der ga Knokkel oss beskjed om å ta fram arbeidsheftene og tegne kongen. Selv satt hun bak kateteret og det så ut som om ansiktet hennes var rammet inn av den sorte tavlen. Men jeg kunne ikke komme over det som Aslak hadde hvisket i øret mitt, selv om det var den lysende føflekken på kinnet til piken som flyttet seg jeg aldri skulle glemme. Jeg rakte opp armen. Alle så på meg. Knokkel nikket. – Var kongen konge for alle? spurte jeg. Knokkels smil var trist da hun svarte. – Ja, det var han, Barnum.

Kong Haakon var konge for små og store og for høye og lave. Det var ikke det jeg ville vite. Jeg ville vite om han var konge for halve og hele også. Men nå rakte plutselig alle opp armen og særlig Mus på bakerste pult, han hadde begge armene i været, den ivrigste på klassebildet. Knokkel pekte på ham. – Det blir vel landskamp mot Sverige selv om kongen er død? spurte Mus. Knokkel reiste seg, gikk ned mellom pultene, stanset foran Mus og vred øret hans tre ganger rundt. – Når kongen er død tenker vi ikke på fotball, sa Knokkel. Tankene våre skal være rene og edle. Hun slapp taket og øret til Mus spant på plass igjen som en propell og det var like før han lettet fra stolen. Etter det var det ingen som hadde mer å spørre om. Knokkel skrev med store bokstaver på tavlen: *Alt for Norge*. Jeg bøyde meg over arbeidsheftet og tegnet en høy mann med krone og rød kappe. Under skrev jeg *Kong Barnum*. Da gikk døren opp. Det var overlæreren. Vi stod ved pultene våre. Overlæreren hvisket noe til Knokkel og begge snudde seg mot meg. Jeg syntes Knokkel var et fint navn. Jeg lurte på om menn også kunne hete Knokkel. Hun kom bort til pulten min og jeg måtte bli med dem. Overlæreren gikk først. Og nederst i korridoren, mellom knaggene, ventet mor. Hun var tynn som sort papir. Hun stod helt stille. Jeg begynte å løpe. Jeg var den eneste som løp i dag. Endelig kunne jeg stanse foran henne og mor satte seg på huk, holdt hendene mine og så meg i øynene. Mor hadde grått. Huden lå i striper nedover kinnet. Det luktet parfyme av henne, sterkt og hardt, som om hun hadde prøvd å pynte tårene. – Det har skjedd en ulykke, hvisket mor. Jeg lukket øynene. Mor la kinnet sitt mot mitt. – Den Gamle er død, Barnum. Knokkel hektet ranselen på ryggen min. Jeg fulgte etter mor ut i skolegården. Den var tom. Vi var de eneste. Drikkefontenen var stengt. Og i det samme drønnet det fra kanonene på Akershus, 21 skudd, og det ringte på likt i alle kirkeklokker som fantes i dette landet. Den Gamle var død.

Vi gikk ned til Telegrafan for å fortelle Boletta hva som var hendt. Mor var taus hele veien. Hun trengte tid. Og jeg turte ikke å spørre om noe mer. Kanskje det var best ikke å vite. Jeg visste at Den Gamle var død. Det var nok. Det var min skyld. Hvis jeg ikke hadde tenkt alle de gale tankene, at far var død, ville Den Gamle levd. Jeg klarte ikke å gråte nå heller. Det var akkurat som om tårene frøs inni meg og ikke kunne komme ut.

Jeg holdt mor i hånden da vi endelig stod i den store hallen i Tollbugaten. Alle snakket lavt. – Hysj, sa mor. Men jeg hadde ikke sagt noe. Vi måtte opp en bred trapp. Inne i et annet rom satt en rekke damer med apparater i ørene og stakk knotter inn i tavler som var fulle av ledninger. Vi kunne ikke se Boletta der. Noen kikket på oss og snudde seg like fort igjen. Jeg fikk hodepine. Tårene var isflak som drev rundt i skallen. Mor snakket med en dame som satt ved en pult og bladde i en tykk bok. Da hun kom tilbake var hun forundret. – Boletta spiser visst, hvisket hun. Vi måtte ned den samme trappen igjen. Vi fant til slutt Boletta i kantinen i kjelleren. Hun stod bak disken og serverte kaffe. Hun hadde på seg et hvitt forkle. Og da Boletta oppdaget oss så hun en annen vei og først virket hun flau, som om hun var tatt på fersken i å naske penger fra skuffen under klokken, men snart virket hun sint i stedet og jeg tenkte at hun sikkert visste det allerede, at Den Gamle var død, for her hørte man alt, og kanskje var hun sint på Den Gamle fordi hun var død. – Hva gjør du her? spurte mor, lavt. Boletta ble brå og hardhendt i bevegelsene. – Hva jeg gjør her? Hva gjør dere her? Nå måtte mor si det som vi var kommet for å si, men hun ga seg ikke. – Hvorfor er du ikke oppe i sentralen? – Fordi jeg er her nede, sa Boletta tvert og sølte kaffe. Mor var forvirret og ute av seg. – Men du er da ansatt som telefonist, ikke som serveringsdame? Boletta tok mor i armen. – Jeg kunne ikke betjene sentralen lenger! Jeg begynte å høre dårlig på det høyre øret! Er du fornøyd? Men mor var slett ikke fornøyd. Hun ble opphisset og det var akkurat som om hun snakket i søvne. – Og så sendte de deg ned hit? Boletta sukket. – Ja, det er her nede jeg er nå. Nederst i bygningen. Mor ristet på hodet. – Hvor lenge har dette vart? – I tolv år. – I tolv år! ropte mor. Boletta så ned. – Ja. Siden krigens slutt har jeg stått her. Jeg forstod ikke at de kunne snakke slik, på en dag som denne, snakke om alt annet enn det som hadde hendt. – Og ikke et ord har du sagt til oss, hvisket mor. Boletta satte fram flere kopper. – Jeg har holdt mitt fall for meg selv, sa hun. Jeg tok mors hånd. – Skal du ikke fortelle det? spurte jeg. Boletta snudde seg. – Fortelle hva? – Den Gamle er død, sa jeg. Boletta la hånden på hodet mitt. – Det er kongen som er død, Barnum. Mor trakk pusten. – Den Gamle er også død, Boletta. Boletta begynte ikke å gråte. Hun bare slapp kaffekoppene i gulvet. De knuste, én etter én. Så rev hun av seg for-

kleet og hev det over disken. Siden tok vi drosje opp til Ullevål Sykehus. Vi gikk gjennom mange korridorer hvor det luktet vondt før vi fant Fred. Han satt på en seng i et rom uten vinduer. Han stirret på oss, men øynene hans var helt blanke, som to skjeer. Mor løp bort til ham. Fred snudde seg vekk. Boletta holdt meg tilbake. Vi stod i døråpningen og så mor som prøvde å klemme Fred, men han ville ikke, han skjøv henne unna. Snart kom en doktor og han hvisket noe til mor, akkurat som overlæreren hadde gjort til Knokkel. Og jeg måtte vente sammen med Fred mens mor og Boletta ble med doktoren. Jeg husker at Boletta sa noe om at nå var Den Gamle også sendt ned i kjelleren og mor som hysjet hardt på henne. Jeg satte meg ved siden av Fred på sengen. Vi satt slik lenge. Sengen var hard og for høy og sikkert vond å ligge i. Det var en blodflekk på Freds jakke, nederst på den ene armen. Var Fred også skadet? – Blør du? spurte jeg. Fred svarte ikke. En ambulanse nærmet seg utenfor. En sykepleier løp forbi. Det hang et bilde på den grå veggen: Noen som trakk et garn opp av havet. – Hvorfor er Den Gamle død? hvisket jeg. Men Fred sa ingenting nå heller. Fred hadde begynt sin lange taushet. Øynene hans var baksiden av skjeer og han bare stirret rett framfor seg, på døren eller ingen steder. Jeg ville holde Fred i hånden. Han knyttet neven og stakk den i lomma. Jeg hadde ikke lyst til å sitte der lenger. Jeg hoppet ned på gulvet. Fred stanset meg ikke. Jeg gikk ut i korridoren igjen og prøvde å finne mor og Boletta. Det lignet gangene på skolen, men her var det ingen knagger til å henge klærne på. Først løp jeg ned en trapp. Jeg hørte lyder fra et rom. Jeg kikket inn og så en mann som gråt bak en bukett. Jeg listet meg videre og kom til en annen trapp og gikk ned den også. Det ble kaldere. Jeg frøs. Jeg skulle ønske at Fred hadde stanset meg. Dette måtte være kjelleren, for trappene sluttet her. Det var ikke mulig å komme lenger ned. Jeg fortsatte bortover korridoren. Det lyste i lange rør i taket. En gammel mann i hvit jakke trillet en seng den andre veien. Han nølte et øyeblikk, men lot meg gå. Sengen var dekket av et hvitt laken som det lå noen under. En fot stakk ut. Jeg kom til et hjørne. Det var skrevet noen bokstaver på veggen som jeg ikke skjønte. Kanskje det var et annet språk. Jeg kunne et annet språk, men bare lydene. Far hadde lært meg dem: *Mundus vult decipi*. Nå hadde jeg gått meg vill. Kanskje jeg aldri fant tilbake igjen, til etasjene over jor-

den. Jeg fikk lyst til å gråte, på ordentlig, isen smeltet i pannen og rant mot øynene. Da kjente jeg det, en annen lukt, et søtt streif, det var mors parfyme. Jeg løp i den retningen, etter mors parfyme, mors lukt, den ble sterkere og sterkere, som om hun ledet meg det siste stykket, og til slutt stanset jeg utenfor en bred dør som ikke var lukket. Jeg kikket inn. Der stod mor og Boletta, på hver sin side av et bord med blanke kanter og hjul og doktoren lente seg mot et skap rett under en lampe som kastet en skarp, sort skygge over begge skoene mine. Mor så opp og fikk øye på meg. Jeg gikk inn til dem. Den Gamle var helt naken. Jeg turte bare å se på ansiktet. Hun hadde et dypt søkk i pannen. Jeg løftet armen og la en finger på leppene hennes og leppene var kalde og bløte og de sank ned i munnen.

Det hadde skjedd i Wergelandsveien, ved hjørnet av parken. Den Gamle ville til Slottet for å se gardistene heise det sløromvundne Kongebanneret på halv stang fra balkongen. Hun ville ta farvel med sin danske prins, sin følgesvenn. Sjøføren i lastebilen, som skulle til havnelageret med paller, sa i sin forklaring at Den Gamle plutselig skjønte ut i krysset og at han ikke hadde muligheter til å bremse i tide. Vitner til ulykken, ekspeditøren i avis kiosken og en rekke kunder som var der inne for å lese de siste nyhetene, kunne bekrefte dette, og de la til at det var et under at sjåføren i det hele tatt klarte å styre unna gutten, som også løp rett ut i gaten. Den Gamle ble slynget over panseret og kastet flere meter gjennom luften. Men det var ingen som kunne si nøyaktig hva som skjedde i det øyeblikk Den Gamle slapp Freds hånd og tumlet ut i gaten, om hun snublet, fikk et drypp i hodet eller rett og slett gikk i sine egne, tunge tanker denne sorte morgenen. Jeg har ofte tenkt på det siden, hva som hendte i sekundene før ulykken, før Den Gamle mistet balansen ved hjørnet av Slottsparken og havnet foran lastebilen. Det ble ikke reist tiltale mot sjåføren, i og med at politiet mente fotgjengeren hadde opptrådt «grovt uaktsomt». Da ambulansen kom var Den Gamle allerede død og Fred satt taus på fortauskanten med kammen i hånden og ingen fikk et ord ut av ham på 22 måneder.

Det ringte i kirkeklokkene mellom tolv og ett hver eneste dag fram til Den Gamles begravelse, i radioen var det bare langsom musikk, flaggene hang på halv stang og selv landslaget spilte med sørgebind på armen og klarte 2 – 2 mot Sverige etter å ha

blitt velsignet av biskopen. Mor og Boletta hadde ikke tid til å gråte mer. Det var så mye som måtte ordnes, annonse, kranser, salmer, smørbrød, kaker og papirer. Jeg forstod at det var slit-somt å dø, i hvert fall for dem som ble igjen. Og de prøvde å finne far, som var ute og reiste, men fant ham ingen steder og han ga heller ikke lyd fra seg. De la ikke engang merke til at Fred ennå ikke hadde sagt noe. Jeg la merke til det. For hver kveld, når vi hadde lagt oss, lå han der stum, med de samme, frosne øynene åpne hele natten.

Far kom midt under bisettelsen. Da presten fra Majorstuen hadde talt i tunger og vi som var der, det var de samme som alltid var der i våre begravelser og det var ikke så mange, hadde sunget så godt vi kunne, ble døren bak oss slått opp med et brak, og alle snudde seg og der stod han, med hatten i den ene hånden og hvite blomster i den andre. – Dronningen er død! ropte far. Leve dronningen! Så gikk han ned midtgangen, la buketter på kisten, bukket dypt, satte seg ved siden av mor som rødmet helt ned til halsen, kysset henne og pekte på presten. – Nu kan du fortsette, sa far. Jeg snudde meg mot Fred. Fred stirret på skoene sine. Boletta skjulte seg bak et lommeterkle. Presten steg ned til far og tok ham i hansken. – Du er visst en mann som alltid kommer for sent, du, Nilsen, hvisket han. Far stirret hatefullt på ham og smilte samtidig. – Og han som kommer for sent skal heller ikke legge skjul på det! Presten slapp fars hånd og skyndte seg bort til kisten som han kastet jord på. Jeg ble sinna. Jeg skulle ønske at Fred hadde stanset ham. Fred gjorde ingenting. Han rørte seg ikke. Hendene hans lå som en hvit knute på bibelen i fanget. Jeg skulle til å reise meg, jeg hadde lyst til å sparke presten i leggen og rive fra ham spaden, men far la armen på skuldrene mine og etterpå kjørte vi i Buicken ned til Majorstuen. Mor var ute av seg. – Hvor har du vært? ropte hun. Far rettet på puten han alltid hadde i setet og kikket over rattet og fikk den lave solen i øynene. – Hvor jeg har vært? Har jeg ikke vært på jobb, kanskje? – I to uker! Jeg rakk å se den grå røyken som steg fra den høye skorsteinen på krematoriet og tenkte at slik kom Den Gamle til himmelen. Far lo. – Det tok litt lengre tid enn jeg regnet med, sa han. Fartsgrensene blir senket når det er hoff sorg. – Du kunne i det minste ringt! – Jeg kom så raskt jeg kunne, hvisket far. Straks jeg så annonsen kjørte jeg hit! Nå lo mor også, men på den vonde

måten. – Og braser rett inn i begravelsen som en klovn! Far pustet tungt og hendene gled rundt rattet i de stramme hanskene. – Å, jeg tror da Den Gamle var vant med å vente. Eller er du mer på prestens parti i dag? – Hysj! ropte Boletta og holdt seg for ørene. Jeg har hodepine! Mor snudde seg mot oss, for Boletta satt mellom Fred og meg i baksetet. – Hodepine, du, liksom! Du som har servert kaffe siden krigen! Da begynte Boletta å gråte og mor klarte ikke mer heller, alt ble for mye for henne, hun hulket, og far svingte inn til fortauskanten og stanset der. – Så, så, sa han. I dag skal alle få gråte ut for å gjøre god plass til latteren. Men kan dere fortelle meg hvor vi skal? Vi skulle til annen etasje, på Larsen. Og jeg husker at Fred og jeg satt på hver vår stol ved veggen i et brunt rom, nederst i hjørnet stod et sort piano med to stearinlys på og de voksne drakk av små glass og spiste like små brødsiver, Arnesen og frue var der, vaktmester Bang lot heller ikke sjansen gå fra seg og Esther i kiosken hadde med seg konfekt til alle. Flere var det ikke og mange stoler ble til overs. Det var min første begravelse og for første gang lurte jeg på om Den Gamle hadde vært ensom mens hun levde. – Hvorfor snakker de så lavt? hvisket jeg. Fred svarte ikke. Da reiste far seg og det ble stille rundt ham. – Jeg er glad jeg rakk Den Gamles begravelse, sa han. Hun valgte et storartet tidspunkt å dø på. Hele landet går kledd i sort, de europeiske fyrstehus sørger og det drønner i kanonene på Akershus. Det er fortjent. Den Gamle var elsket. Jeg tør si at hun også innimellom var fryktet. Vår kjærlighet var imidlertid høyere. Hun er allerede savnet! Far drakk av det lille glasset og ble stående ved stolen. Fred flyttet føttene på gulvet. Far smilte, skjenket mer i glasset sitt og satte seg ikke, han trakk denne pausen ut, lenger og lenger, helt til ingen visste hva som skulle skje og stillheten ble uutholdelig og Boletta var like ved å rive duken av bordet. Da grep far ordet igjen. – Men det vil jeg si, at jeg synes det var forsmedelig at Den Gamle lot seg kjøre ned av en simpel lastebil! Hun kunne i det minste gått i veien for en Chevrolet eller en Mercedes! Skål! Stillheten varte et sekund til, så lo vi, alle, unnatt Fred, lo, for det var det med far, at han kunne få folk til å le, sorgen bet liksom ikke på ham, den gled av som vann på et speil, og kanskje det var derfor ingen helt kunne la være å like ham, Arnold Nilsen, med utstoppede fingre i hansken. Mor holdt rundt ham med begge armene og lo og de kysset hverand-

re, jeg ble så stø og fin i hjertet av å se det, og fra nå av var det ingen som hvisket mer. – Far ordner opp, sa jeg høyt til Fred. Men Fred stirret bare på skoene sine og brukte lang tid på å knyte skolissene om igjen. Mor slapp taket i far og han kom bort til oss med to halve skiver fulle av egg. Jeg var sulten. Fred ville ikke ha. Far så ned på ham. – Hvordan kunne dette skje, da? sa han. Fred satt der, taus, det dirret i den krumme nakken hans. – Hva da? spurte jeg, med egg i hele munnen. Far sukket. – At Den Gamle ble kjørt på, Barnum. Far spiste den andre skiven selv. – Passet du ikke godt nok på henne, Fred? Fred så opp, brått, og jeg trodde han skulle si noe, for han åpnet munnen, en tråd av spytt hang mellom leppene, men i det samme begynte fru Arnesen å spille piano i den andre enden av rommet, den eneste melodien hun kunne og som hun hadde spilt hver dag i alle disse årene siden hun ved en misforståelse og lunefull tilfældighet var enke i to timer og et kvarter. Gotfred Arnesen, kommisjonæren som kom hjem den gangen og fant sin kone som enke, bøyde hodet i ubehag og skam og ville straks stanse henne, men far snudde seg og holdt ham igjen. – Ja, nu er regnskapets time kommet, sa far. Arnesen ble urolig. – Hva mener du? Far smilte. – Pengene vi har spart under klokken, Arnesen. Livsforsikringen vår. Kommisjonæren skjøv fars hånd vekk. – Dette er vel ikke det riktige tidspunkt til slike drøftinger, hvisket han. Far smilte enda bredere. – Riktig tidspunkt? Nei, vi kan vel vente til fruene har spilt seg ferdig. Det tok sin tid og pianoet i annen etasje på Larsen var ikke særlig musikalsk. Vi satt med bøyde hoder. Og da hun endelig slo den siste akkorden i tangentene, traff hun så kraftig at hun blåste lysene ut i stakene på hver side av pianoet og det ble stille igjen, for ingen visste hva de skulle si eller gjøre, og selv ble fru Arnesen sittende ved pianoet, som om hun var limt fast der, mellom røken fra de sorte vekene, helt til far løftet armene. – Bravo! ropte han. Bravo! Jeg misunner deg samtlige av dine ti finstemte fingre! Nå kunne vi alle klappe, alle, unntatt Fred, mens Arnesen takket for seg og fulgte sin kone ut. Siden sovnet jeg og far bar meg hjem. Jeg tror jeg drømte at Den Gamle stod på Slottsbalkongen og vinket, det regnet og hun hadde nesten ikke klær på seg og det var akkurat som om fargene rant av henne. Da jeg våknet ringte det ikke lenger i kirkeklokkene, far hentet Buicken utenfor annen etasje på Larsen og Fred sov med åpne øyne. Jeg listet meg bort til

sengen hans, over den hvite streken, og vekket ham. – Hva har du drømt? hvisket jeg. Men Fred svarte ikke, ikke ennå, det skulle gå lang tid før han svarte, og da han endelig svarte husket jeg ikke lenger hva jeg hadde spurt ham om. Jeg gikk inn til mor og Boletta i stedet. Jeg prøvde å kjenne etter om verden var blitt annerledes, nå som Den Gamle var død, og jeg håpet den var det, for jeg holdt ikke ut at man kunne dø og alt bare fortsatte som før, som om man ikke var lagt merke til. Jeg stanset ved soveværelset. Mor og Boletta ryddet, de ryddet i Den Gamles ting. Jeg ble nesten lettet. Verden var annerledes likevel og kunne aldri bli den samme igjen, i hvert fall ikke leiligheten vår i Kirkeveien. – Nå blir det bedre plass, sa jeg. Mor snudde seg brått, stram i munnen, men Boletta slapp det hun hadde i hendene, en lang, tynn kjole med en blomst på midten, tok rundt meg og smilte inellom rynkene. – Det er helt riktig, Barnum. Det er derfor vi mennesker dør. For å gi bedre plass. – Er det? Boletta satte seg på sengen. – Ja, det er det sannelig, sa hun. For ellers hadde det til slutt ikke vært plass til noen og hvor skulle vi gjort av oss da? Boletta var stille og tung i ansiktet en stund. Jeg ble skuffet, døden måtte være noe mer enn det, mer enn rengjøring og stollek, var det slik at vi ble kastet ut av verden når det begynte å bli litt trangt, var døden bare en sinna vaktmester som jagde oss ut av skolegården? Boletta reiste seg igjen. – Og nu har jeg rykket frem i køen, sa hun. Neste gang er det min tur. Mor trampet i gulvet. – Jeg forbyr deg å snakke slik! hvisket hun. Boletta lo. – Jeg snakker nøyaktig slik jeg vil, så lenge jeg mener det! Hun tok opp kjolen som lå på gulvet, den smale, lange kjolen med en blomst, hun holdt den foran seg og tok noen små dansetrinn over gulvet mens hun nynet en melodi jeg ikke kunne, og da snudde mor seg, smilte, og sang sammen med henne, denne langsomme melodien som virket så fremmed og sørgmodig, men likevel kjent, og snart kunne jeg også plystre den og jeg merket den søte duften av Malaga som var overalt, jeg trakk pusten og plystret, svimmel og forvirret og glad, dagen etter Den Gamles begravelse. Plutselig sang ikke mor mer. Boletta var også blitt stille. Det var bare jeg som plystret. – Fred? hvisket mor. Jeg snudde meg. Det var akkurat som om munnen min visnet. Det var Fred. Han hadde på seg klærne han brukte i går, den sorte dressen som var altfor vid og den hvite skjorten. Jeg trodde han endelig skulle si noe. Så bare snudde han seg og

gikk. Mor løp etter ham. Boletta holdt meg igjen. Snart hørte vi det smelle i døren. Mor kom tilbake og fortsatte å rydde, med uvørne hender, i skuffer, skrin, esker, alle steder hvor Den Gamle hadde lagt tingene sine. – Snakket han? spurte Boletta. Mor bare ristet på hodet uten å se på henne. Boletta sukket og åpnet et nytt skap. Lyden av kleshengere som slår mot hverandre, jeg tålte den ikke, jeg måtte holde meg for ørene, jeg vet ikke hvorfor, men jeg tålte den ikke, kleshengernes støy når Boletta bladde gjennom de tynne kjolene, og siden har jeg heller ikke orket å høre den, jeg legger i stedet klærne mine over en stol, slenger dem på gulvet, hiver dem på sengen, når jeg kommer til et hotellrom, for så snart jeg hører bråket fra kleshengerne i et trangt skap, kan jeg ennå kjenne trykket av Den Gamles kalde, myke lepper mot fingrene, som om jeg berører en stor taushet. Jeg løp bort til vinduet. Fred forsvant mellom blokkene på den andre siden, uten å snu seg en eneste gang. Det hadde regnet i natt. Fortauene var blanke. Løvet lå strødd i rennesteinene. Det vage lyset hang som et slør i luften og dirret. Hvor stod jeg i køen? Jeg stod nok bak Fred i den lange køen og foran ham stod mor, far og Boletta og vi stod aldri stille, hele tiden nærmet vi oss og noen ville kanskje bli rykket ut av køen før det var deres tur og bakfra skubbet og dyttet de dumme som trodde det gjaldt å komme seg først fortest mulig, jeg orket ikke tenke mer. – Skal jeg hjelpe? spurte jeg. Mor lente seg mot sengestolpen, nikket. Jeg fikk rydde i nattbordet. Jeg likte ikke gebisset som lå i et glass vann, som om det var alt som var igjen etter Den Gamle, tennene hennes, innsiden av en munn, et smil. Potten som stod på gulvet var heldigvis tom. Men da jeg løftet bibelen hun også hadde liggende der, på nattbordet sitt, for sikkerhets skyld, falt det ut noe, et bilde, sikkert klippet fra et ukeblad, eller en avis, for papiret var tynt og krøllete. Jeg leste langsomt det som var skrevet under. *Det fruktade lägret Ravensbrück. Efterhand blev koncentrationslägren överfulla och några fångedraktar fanns inte längre.* En pike, mager, nesten gjennom-siktig, en skygge, sitter ved siden av en kvinne som må være død. – Hva er det, Barnum? Mor kom bort til meg. Og da jeg ga henne dette bildet sank hun ned på sengen og hendene skalv. Boletta måtte også se og hun gjemte ansiktet fort i hendene. – Hvorfor viste hun meg det aldri? hvisket mor. Boletta satte seg hos henne. – Det er mange måter å ta hensyn på, sa hun,

like lavt. Mor bøyde hodet og gråt. – Jeg har visst det hele tiden. Likevel vet jeg det ikke før nå. Boletta la armen rundt henne. Mor mistet bildet og jeg plukket det opp. Jeg så den døde i den døendes armer, de uthulte, mishandlede ansiktene og øynene som var for store og stirret på meg, den mørke piken som ikke tok blikket bort, kanskje bare sekunder fra sin egen død, kanskje han som tok bildet også var bøddelen hennes, kanskje holdt han et sverd, eller en pistol, i den ene hånden og fotografiapparatet i den andre. Jeg visste at det ville gå mange netter før jeg fikk sove igjen nå. En redselsfull tanke slo meg, at jeg aldri skulle få sove helt mer, mens disse ansiktene stirret på meg fra alle kanter i mørket og hvis jeg lukket øynene ville de være der likevel, ansiktene, for jeg hadde sett dem. – Hvem er hun? spurte jeg og kunne nesten ikke høre min egen stemme. Boletta tok hånden min. – Det er mors bestevenninne, sa hun stille. Det lød så rart. – Har mor hatt en bestevenninne? – Selvfølgelig, Barnum. Rakel, het hun. Hun var meget vakker og bodde i oppgangen ved siden av. Jeg så på utklippet igjen. Jeg ville det ikke, men kunne likevel ikke la være. Jeg ble liksom dratt mot det kalde bildet, den døde i den døendes armer, en alminnelig pike fra oppgangen ved siden av, en bestevenninne, som stirret på sin bøddel. – Hvorfor gjorde de sånn med henne? hvisket jeg. Boletta tenkte seg lenge om. Mor ryddet videre i Den Gamles ting, tøflene, flakonger, smykker, briller, og hun var langsam i alt hun gjorde, som om hun holdt på i søvne og ryddet i en drøm hun aldri ville få orden på. – Fordi menneskene også er onde, sa Boletta. Jeg skjønnte det ikke, men spurte ikke mer. *Det er disse skrittene jeg hører gå ut av mitt liv.* Det er mors sang. Nå snudde hun seg brått, nesten smilende, og holdt fram noe hun hadde funnet i smykkeskrinet. Det er rytmen i mors tanker. Det var en knapp, en blank knapp som det ennå hang en sort tråd i. – Hvor kommer denne fra? hvisket mor. Hun ga knappen til Boletta, men hun visste det heller ikke. De ble sittende helt tause og stirre på denne knappen, som var større enn en bruskork. – Kan jeg få den? spurte jeg. Mor så opp. Hun var blek, kinnene sank innover i ansiktet, og et øyeblikk syntes jeg hun lignet piken på bildet, bestevenninnen, Rakel. Jeg snudde meg bort. Jeg ville ikke se mer. – Klart du kan det, lille venn, sa Boletta. Siden du har vært så flink til å rydde. Hun ga meg knappen. Den var tung å holde og kald mellom fingrene.

– Takk, hvisket jeg. Jeg gikk inn på rommet vårt. Jeg la knappen i pennalet. Jeg prøvde å gjøre noen lekser. Tegningen av kongen var ennå ikke ferdig. Men jeg klarte ikke å samle meg. Det eneste jeg fikk til var å stryke ut det jeg hadde skrevet under den magre, skjeve skikkelsen: Kong Barnum. Dette var altså tingene etter Den Gamle, det hun etterlot seg; et bilde av mors døde bestevenninne og en blank knapp med en sort tråd i. Jeg begynte å gråte. Jeg kunne ikke annet. Jeg gråt helt til far kom hjem og vi skulle spise middag. Freds plass stod tom. Mor var taus og rørte nesten ikke maten. Vi hadde fiskeboller i hvit saus. Far moste potetene med gaffelen og var lenge like taus som mor. Boletta drakk øl og ellers var det et trist måltid. Til slutt sa far: – Jeg har snakket med Arnesen. Ingen sa noe til det. Far ble utålmodig og sølte på duken. – Vil dere kanskje ikke vite hva jeg snakket med Arnesen om? Boletta lente seg over bordet. – Hva snakket du med Arnesen om? spurte hun. Far tørket munnen med servietten. – Livsforsikringen, sa han. Vi får siger og skriver utbetalt ikke mer enn knappe to tusen kroner. Boletta skjøv fiskebollene unna. – Har du allerede begynt å regne ut hvor mye Den Gamle kaster av seg, Arnold Nilsen? Far reiste seg og var like ved å velte stolen. – Er du også blitt fin på det, Boletta? Jeg synes bare Den Gamle var verdt mer enn noen usle tusenlapper. – Sett deg, sa mor plutselig. Far satte seg. Det ble stille igjen. Jeg kunne høre det sukke i fiskebollene, der de skled rundt på de glatte tallerkenene. – Vi har betalt for små premier, hvisket far. – Vi har alltid betalt det vi fikk beskjed om, sa mor. Far ristet på hodet og snudde seg mot meg. – Kanskje noen har latt seg friste av pengene under klokken, sa han. Jeg så ned. Jeg hadde også sølt på duken. – Ikke jeg, hvisket jeg. – Nei, men har du sett om Fred har vært litt langfingret i skuffen, hva? Boletta slo i bordet. Hun slo så hardt at glassene vel-tet. Mor skrek og far ble hvit som servietten i ansiktet. Og jeg var egentlig lettet, for nå slapp jeg kanskje å svare. – Du skal ikke alltid legge skylden på Fred, sa Boletta. Far vred seg på stolen. – Jeg legger ikke skylden på noen. Jeg prøver bare å finne ut hva som har hendt. Boletta smilte. – Kanskje det er Arnesen som har snytt oss? spurte hun. Far var tankefull i minst flere minutter. Han la hånden sin på Bolettas små fingre. – Vi kunne i hvert fall trengt de pengene, sa han. Nå som du har sluttet på Telegrafan. – Jeg får min pensjon, jeg, sa Boletta. Og du må

gjærne låne penger hvis du er i nød. Far reiste seg langsomt og gikk fra bordet, uten å si så mye som et ord. Mor stønnet. – Det var det vel ikke nødvendig å si, hvisket hun. Boletta hvilte hodet i hendene. – Arnold Nilsen er en kremmer fra øverst til nederst. Jeg kan ikke fordra alt dette snakket om penger! Nå gikk mor også fra bordet. Jeg ble sittende. Fiskebollene var kalde. Den hvite sausen stivnet rundt gaffelen. – Ikke hør på alt vi voksne sier, sa Boletta. – Neivel. Boletta lo litt. – Men du skal høre på meg når jeg sier at du ikke skal høre på alt vi sier. Boletta hadde drukket to glass øl. Kanskje det var derfor hun snakket slik. – Javel, sa jeg. Boletta trakk stolen nærmere. – Har Fred sagt noe til deg? – Nei. Om hva da? – Jeg skulle så gjerne visst hva de snakket om før Den Gamle døde, Barnum. – Han har ikke sagt noe, hvisket jeg. Jeg hjalp å ta av bordet. Etterpå tørket jeg mens Boletta vasket opp og siden ventet jeg på Fred. Han kom da jeg hadde sovnet. Han satt plutselig på sengen sin. Jeg kunne så vidt se ham i mørket. Det var øynene hans jeg så best. Jeg turte ikke slå på lyset. – Hva snakket du og Den Gamle om? spurte jeg. Øynene ble borte. Han svarte ikke. Jeg fant fram pennalet fra ranselen og la den tunge knappen forsiktig i hånden hans. Øynene kom til syne igjen. – Det er Den Gamles knapp, hvisket jeg. Fred tente lyset. Han stirret på knappen og lukket hånden. – Du kan godt få den, sa jeg. Jeg trodde han skulle si noe, men han bare slapp knappen ned på gulvet. Jeg måtte krype under sengen for å finne den og Fred slo av lyset. Han fortsatte sin lange taushet. Ingen la egentlig så mye merke til det i begynnelsen, bortsett fra meg, for Fred hadde aldri vært særlig pratsom eller snakkesalig av seg, snarere tvert imot, han var heller fåmælt og langsom i munnen. Han hadde ikke ordene på sin side. De stod på skrå i ham og bokstavene kom ofte ut i feil rekkefølge. Fred skrev verdens korteste stiler, hvis han i det hele tatt levte. Han fikk nuggen i norsk uansett og en gang fikk han ikke også. I frikvarterene stod han ved muren med ryggen til. Det var aldri noen som gikk bort til Fred, men selv jeg kunne se at jentene kikket på ham i smug og gikk arm i arm forbi med prøvende smil. Jeg ville så gjerne være stolt av Fred. En dag hadde noen skrevet horunge på veggen i skuret. Vaktmesteren brukte omtrent to timer på å vaske det bort og det ble en del bråk, men ingen ble tatt. Mandagen etter kom Aslak på skolen med solbriller og det regnet. Det ene øyet

hans var mørkeblått og hang som en fet kul under pannen. Aslak sa han hadde snublet i en dør og fått låsen i øyet. Det var det ikke mange som trodde på, bortsett fra lærerne. Fred stod fremdeles taus ved muren. Jeg gikk bort til ham. Fred snudde seg ikke. Aslak, Hamster og Preben satt på gelenderet bak trikkeholdeplassen og fulgte med. – Skal vi ta følge hjem? spurte jeg. Vi tok følge hjem. Jeg gikk på det ene fortauet. Fred gikk på det andre. Esther i kiosken lente seg ut og stakk en bit kandis pakket inn i knitrende, stivt matpapir ned i lommen min. – Del med broren din, sa hun og dro hånden gjennom krøllene. Men Fred hadde gått videre for lengst, Fred ventet aldri, han var blitt borte rundt hjørnet eller bak kirken, jeg vet ikke, han kunne forsvinne slik, før jeg fikk sukk for meg, og ble stående igjen alene. Det var akkurat som om det bare lå igjen en smal skygge etter ham på fortauet, som vaktmester Bang måtte feie opp med den svære kosten sin og bære inn til søppelbøttene. Fred pleide ikke komme hjem før jeg hadde lagt meg. Noen ganger kom Boletta enda senere. Hun brukte ganske mange skritt for å finne både badet og sengen og dagen etter hadde hun hodepine og lå med en klut over ansiktet og mor var ilter og på vakt. – Har du vært på Nordpolen igjen nå, hvisket hun, stram som en linjal i munnen. Hun sa det slik, har du vært på Nordpolen igjen nå, og jeg ble like redd hver gang, jeg så for meg Boletta som slet seg gjennom is og vind og kulde og kanskje ville hun ikke klare det og ikke skjønte jeg hva hun hadde på Nordpolen å gjøre heller, lette hun etter noe der? – Hvorfor drar Boletta til Nordpolen? spurte jeg Fred samme kveld. Men Fred svarte ikke. Det begynte å snø i midten av november, en fredag. Jeg lå og lyttet til denne stillheten som vokste. Så ble den plutselig brutt. Fru Arnesen spilte piano, men en ny melodi, og ikke nok med det, hun spilte flere stykker, det var som en hel konsert, og etterpå åpnet alle i gården vinduene sine og klappet for fru Arnesen, som stod mellom gardinene i tredje etasje og bukket, selv vaktmester Bang rettet ryggen, hvilte seg mot snømåken og klappet. Og neste søndag kunne vi se Gotfred Arnesen gå tur nedover Kirkeveien med sin kone, de skulle til gudstjeneste, og hun var kledd i en skinnende, diger pels som alle snudde seg etter, og særlig kvinnene på Fagerborg, de ristet på hodet, beundrende, mistenksomme og misunnelige, og det ble snakket meget i det stille om denne pelsen i tiden som kom og mange menn måtte regne

ut hvor mye en slik pels kostet, hvis man kjøpte den på avbetaling over to år. – Hva ønsker du deg til jul? spurte far. – Pelskåpe, svarte mor. Far reiste seg og gikk mot døren mens han forsøkte å knytte neven på den ødelagte hånden. – Jeg tror den godeste Arnesen er i sterkt behov for tilgivelse når han går til kirken i åtte minusgrader! Mor ville ikke høre. – Det var derfor fruen hadde pelsen på seg, sa hun. Fordi det var kaldt! – Men det er varmt nok i kirken! ropte far. Mor sukket. – Du er bare misunnelig. Far lo svært høyt. – Tror du kanskje jeg vil kle meg ut i et slikt villdyr med knapper! Nå var det mors tur til å le. – Du er misunnelig på Arnesen som har råd til å gi sin kone gaver! Far slo den ødelagte hånden i døren. – Men livsforsikringene hans er det verre med! Så ble han borte i to dager. Mor snudde seg mot Fred. Han satt ved kaminen med hendene i fanget. – Hva ønsker du deg? spurte hun. Men Fred svarte ikke. Mor spurte en gang til. Og Fred gjentok sin taushet. – Hvis du ikke ønsker deg noe kan du heller ikke få noe, sa mor. – La gutten være, hvisket Boletta og gikk til Nordpolen. Mor gjemte ansiktet i hendene og gråt. Det gjorde vondt i magen. Det sved i halsen. Jeg la hånden på ryggen hennes. Den var like varm som kaminen. Kan vi ikke lese i brevet? spurte jeg, forsiktig. Mor nikket. – Gjør det, Barnum. Jeg hentet brevet i skatollet og satte meg under lampen i sofaen. Jeg leste, sakte og nøye, for ordene var tunge, selv om jeg nesten kunne dem utenat. Og mens jeg leste stirret Fred på meg, og det var noe i blikket hans, måten han så på, det mørke som steg og steg i øynene, smilet, det var akkurat som om han forandret seg i løpet av disse setningene og jeg var like ved å miste tråden i oldefars brev fra Grønland. *Det var Bestemmelsen at vi skulle have en Moskusokse med hjem og samme dag som vi kom til Ankers opdagede vi en Flok Okser som gikk og pillede Polarpil, næsten den eneste Plantevægst som findes gikk Kaptejnen og jeg og 5 Mand i Land for at Forsøge om vi kunne fange en Kalv. Der var også en Kalv i Flokken, men den var nok ikke saadan at komme nær, det første Okserne saa os, der var vel 15 eller 16, sluttete de sig sammen i en Trop med Kalven inde i Midten og gave sig alle til at fnyse og skrabe som en gal Tyr. Vi maate saa vende om Bord med uforrettet sag til stor Morskab for de ombordværende, senere blev der fanget 2 Tyrkalve hvorav den ene allerede er død, men de kostede riktignok 22 okser Livet idet de maatte ned-*

skyde 2 Flokke for at faa fat i Kalvene. Fred lo plutselig og det var den eneste lyden som hadde kommet fra ham siden Den Gamle døde. Men det var først da klasseforstanderen ringte etter jul at det gikk opp for mor at Fred ikke bare var vrang og innesluttet, men at han hadde sluttet å snakke. – Jeg må be Dem om å komme på foreldremøtet neste onsdag, sa klasseforstanderen. Mor måtte sette seg. – Har han gjort noe galt? hvisket hun. Det ble stille en stund i den andre enden. – De har kanskje ikke lagt merke til det? spurte klasseforstanderen til slutt. – Lagt merke til hva? – Deres sønn har ikke sagt et ord på tre måneder og fjorten dager. Mor la på røret og gikk straks inn til Fred. – Hva er dette for noe tull! sa hun. Fred lå på sengen. Han rørte seg ikke. Jeg gjorde lekser. I alle fall prøvde jeg å gjøre det. Jeg hadde fått en linjal til jul som målte centimeter på den ene siden og tommer på den andre. Den var ikke like lang når jeg snudde den. Med den linjalen tegnet jeg streker som skulle ligne gater og kryss, for snart skulle vi få besøk av en konstabel i klassen som skulle lære oss om trygg trafikk. – Nå snakker du til meg, Fred! Mor ropte. Hun skrek det. Fred snakket ikke til henne likevel. Det ble helt stille. Mor satte seg på sengen. Fred stirret i taket. – Du kan snakke til meg, Fred, hvisket hun. Det hjalp heller ikke. Mor begynte å gråte, ristet i ham og brukte et sinne som fikk selv Fred til å reise seg. Men han gjorde noe rart. Han tok rundt mor og kysset henne på pannen. Så gikk han. Mor ble sittende, forundret, mens hun kjente med fingrene på stedet hvor Fred hadde kysset henne, midt i pannen. Det så nesten ut som om hun ville gni vekk en flekk. Hun snudde seg sakte mot meg. – Har han sagt noe til deg, Barnum? Jeg ristet på hodet. – Du lyver ikke, Barnum? – Nei, mor. Jeg lyver ikke. Hun la armene rundt meg og var tung. – Du klarer ikke å lyve, du, Barnum. hvisket hun. – Nå sa du Barnum tre ganger på rad, sa jeg. Mor lo litt, men det var ikke mye. Neste dag var det fars tur. Han satt i stuen og ventet på Fred. – Kom hit, sa far. Fred gikk rett til rommet vårt. Og jeg lurte på om han ikke hørte, kanskje det var det som var feilen med ham, at ørene hans ikke virket lenger. Etter en stund stod far i døren. – Jeg hører at du har mistet stemmen din, sa han. Fred gadd ikke snu seg. Han bare fortsatte å stirre i taket. Far gikk nærmere. – Det er best du finner den igjen før den er borte for godt, sa han. Og jeg så for meg at Freds stemme lå et sted, i en rennestein, kanskje den

hadde falt ned i en kum, og der ropte den på ham. Men far ga seg ikke. – Hvis du later som du er skinndød, spiller du dårlig, sa han. Da han hadde sagt dette var det stille i minst tre minutter, helt til far sprakk. – Snakk til meg! skrek han og trampet så hardt i gulvet at linjene i arbeidsboken min brakk og ble skjeve. – La gutten være, sa Boletta. Men ingen lot Fred være. Alle ville få ham til å snakke. De klarte det ikke. Freds taushet bare vokste i omfang, den smittet oss, slik mors taushet drev Boletta og Den Gamle til vanvidd, da hun bar Fred. Nå hadde han arvet den. Nå var den hans. Til slutt overgikk han mor. Og da det nærmet seg påske og Fred ennå ikke hadde sagt et ord og ikke en lyd hadde kommet fra hans munn, verken på skolen, hjemme eller i søvne, ble han sendt til en spesialist i taushet på Rikshospitalet. Der festet de ledninger til hodet hans og målte trykket i hjernen. Spesialisten på taushet mente at Fred sannsynligvis hadde fått et slag i hodet da Den Gamle ble påkjørt, kanskje han hadde falt, eller blitt truffet av bilen han også, noe som kunne ha forårsaket en bloduttredelse som presset mot selve senteret for talens bruk og på den måten fratok ham språket. Men i alle rapporter fra ulykken var det slått fast at Fred ikke var i nærheten av bilen da ulykken skjedde, og det var det som var så rart, at Den Gamle plutselig var midt ute i gaten, mens Fred fremdeles stod på fortauet og skrek. Spesialisten målte hjernen hans en gang til og brukte enda flere ledninger og elektroder. Fred lå på en benk og lignet en marsboer. Boletta bare fnyste av vitenskapen. – Fred ble så redd da Den Gamle døde at han mistet stemmen, sa hun. Så enkelt er det. Han begynner nok å snakke igjen, med tid og stunder. Men Freds taushet fikk i alle fall et navn. Spesialisten kalte den for *afasi*. Og samme dagen som Fred er på Rikshospitalet og får elektrisitet i hodet kommer en konstabel i uniform på besøk i klassen vår og skal lære oss om trafikkregler. *Tiden trenger trygg trafikk* har vi skrevet med fargerike bokstaver på tavlen for å glede ham. Konstabelen har med seg skilt som han forteller hva betyr, for uten å kunne dette er vi fortapt. Vi lærte også hvordan han dirigerer trafikken i et kryss og at en sykkel skal ha to bremses, ringeklokke og lykt, dette er påbudt, men gir, verktøykasse og bagasjebrett er også nyttig. I neste time går vi alle opp til Marienlyst, til den lille byen der, med gater, fortau, fotgjengerfelt og trafikklys, akkurat som i en ordentlig by, bare at alt er mye

mindre, som om den har stått lenge ute i regn og krympet. Der spiser vi matpakkene våre og Esther i kiosken vinker over til oss og en stund er resten av klassen misunnelig på meg som kjenner en dame i en kiosk full av kandissukker, is og ukeblader. Men det varer ikke lenge for snart er det alvor. Nå skal vi vise hva vi har lært i timen før. Vi må stå på en lang rekke og konstabelen går fra den ene til den andre og til slutt stanser han foran meg, smiler og legger hånden på skulderen min. Og jeg må bli med ham ut i det lille krysset. Kanskje han har hørt om ulykken med Den Gamle og at det er derfor han har valgt meg. Jeg vet at man skal se seg til høyre og venstre to ganger når man skal krysse en gate. Det var det Den Gamle glemte. Rødt lys står for fare, gult varsler at det skifter og grønt betyr at det er klart. Ingen av oss har det så travelt at vi ikke kan vente på grønt lys. Konstabelen kan spørre meg om hva som helst i dag. – Her kunne jo nesten du bodd, sier han i stedet. Konstabelen ler og klapper meg på ryggen. Så blir det helt stille. Jeg ser opp på ham. Jeg vil ikke bo her. – Hvorfor det? spør jeg. Konstabelen bøyer seg ned. – Hvorfor? – Ja, hvorfor det? Han retter ryggen igjen. Knokkel står utålmodig i fotgjengerfeltet. Resten av klassen kommer et skritt nærmere. – Fordi her er jo alt så lite at det er akkurat passe stort for deg, sier konstabelen. Han sier det slik, at her er alt passe stort for meg, og han ler. Alle ler. Jeg står midt i latteren og konstabelen klapper krøllene mine. – Men kan du svare på hva som er viktig å huske når man skal krysse en gate! Jeg svarer ikke. Jeg ser hvordan de andre i klassen ser på meg. Og jeg vet at heretter kan ingenting bli som før. Fra nå av er jeg liten. Jeg er den eneste innbyggeren i den lille byen. Min tilkortkommenhet, min manglende høyde er plutselig blitt synlig. Konstabelen har pekt meg ut. Jeg kan kjenne tyngden av alt jeg ikke har. – Svar konstabelen, Barnum! roper Knokkel. Jeg går i stedet over gresset, bort fra konstabelen, Knokkel og klassen, bort fra den lille byen, og ingen stanser meg. Det er kanskje det verste. Jeg får lov til å gå. Jeg snur meg ikke. Det er ingen i leiligheten når jeg kommer dit. Jeg måler høyden mot dørkarmen og lager en strek med blyanten der jeg slutter. Jeg klatrer opp på en krakk og ser meg i speilet. Det er ikke mye speil som skal til. Et lommespeil holder lenge. Og kanskje dette er første gangen jeg ser meg selv. Jeg vil ikke se mer. Jeg går tilbake til rommet, trekker for gardinene, slår av lyset, kryper under

dynen og lukker øynene. Og er det ikke slik at alt henger sammen, dette som er selve livet, hendelser som ikke har noe med hverandre å gjøre, men som likevel er forbundet, i en underlig rekkefølge, drevet av tilfeldigheter, død og lykketreff, som om lastebilen som kjørte på Den Gamle lagde en kjedekollisjon gjennom tiden, som begynte med Freds taushet, bildet av mors bestevenninne i konsentrasjonsleiren, den blanke knappen, konstabelens skjebnesvangre ord, og som siden fortsatte med Buicken som far mistet, fetekuren på landet, grammofonen og Cliff Richard, hendelser som jeg ennå ikke vet noe om, men som snart skal skje og jeg kan ikke gjøre noe med det, for jeg vet ingenting. Og alt startet egentlig med Kong Haakon den syvendes bortgang. Dette er min film. Og det finnes ikke levende bilder. Det finnes bare punkter, føyd sammen, som en kalender du kan bla raskt gjennom og se regnet bli til snø. Det er her jeg skifter rull: Fred kommer hjem fra Rikshospitalet med afasi, men selv om tausheten hans har fått navn og adresse, begynner han ikke å snakke av den grunn. Han bare snur i døren og går ut igjen, ingen vet helt hvor han skal, men jeg tror han drar til Vestre Gravlund, til Den Gamles grav. Senere på kvelden står mor ved sengen min. – Hvor er knappen? spør hun. Men jeg svarer ikke. Jeg vil ikke være dårligere enn Fred. Jeg vil også ha min afasi. Mor bøyer seg. – Barnum? Jeg biter tennene sammen. Det gjør vondt i munnen. – Sover du? hvisker hun. Jeg lar henne tro det. Hun lister seg ut. Jeg er taus resten av natten. Neste morgen sier jeg heller ingenting. På skolen er jeg like stille. I første time sier Knokkel at jeg skal skifte pult. Hun peker på den som står nærmest kateteret. – De minste må sitte forrest, Barnum. Så jeg kan se deg. Jeg pakker ranselen og går den lange veien mellom radene. Jeg er allerede den jeg skal bli, den minste. Jeg hører de nye navnene mine, hvisket så lavt, men akkurat høyt nok, knott, pygme, dverg, det er ikke siste gangen og jeg skal få flere navn, som om jeg ikke har mer enn nok med mitt eget. Jeg setter meg ved den nye pulten. Frøken Knokkel smiler. Hun er så nærme at jeg kan lukte henne. Det lukter ikke godt. Her skal jeg sitte stille resten av livet, mens alle vokser bak meg, høyere og høyere, og kaster sine skygger over meg. – Nå satt du fint, nå, Barnum. Jeg sier ingenting. Jeg går stum hjem. Det svir i tennene. Jeg spiser middag uten å si et ord. Jeg er på gråten. Og når jeg endelig legger meg, tausere enn noensinne,

og lyset er slått av, åpner jeg munnen med et dypt stønn og trekker pusten, som om jeg har vært under vann siden i går. Men en mistanke har slått meg. Det er ingen som merker det, at jeg har sluttet å snakke. Min taushet går upåaktet hen. Min afasi gjør ikke noe, verken fra eller til. Jeg kunne like gjerne vært død. Jeg holder ut i to dager. Jeg sitter i stuen. Mor står ved den åpne balkongdøren og røker en sigarett. – Pennalet, sier jeg. Hun snur seg sakte mot meg og blåser en ring som jeg trer ned på fingeren før den forsvinner i løse luften. – Hva sa du, Barnum? – Knappen ligger i pennalet mitt, hvisker jeg og stikker fingeren i munnen. Mor går ut på balkongen og vinker. Jeg følger etter henne. Nede på gaten står far og polerer Buicken. Han kan snart speile seg i hjulkapslene. Himmelen skinner i panseret. Det er vår, mai, det er egentlig en fin tid, det er tid for herbarium, kartbøker og andre planer. Mor stumper røyken i blomsterkassen og tar rundt meg. – Kunne du ikke tenkt deg å dra på biltur i sommer, sier hun. – Hvor da? – Nei, hvor da? Det kan du bestemme, det, Barnum. Jeg vil helst ikke bestemme det alene. – Jeg og Fred kan bestemme det, sier jeg. Mor smiler. – Det er fint. Du og Fred bestemmer. Jeg tenker meg om. – Grønland. Mor slipper meg og tenner enda en sigarett. – Det går ikke vei til Grønland, Barnum. Finn på noe annet. – Kanskje Danmark? Nå er det mor som tenker seg om. Og far står lent mot den blanke bilen der nede og roper: – Blir du med, Barnum! I det samme kommer Fred over veien og jeg ser opp på mor. – Fort deg, sier hun. Og jeg kan se at hun er glad i ansiktet, for første gang på lenge, siden Den Gamle døde. Jeg løper ned og Fred har allerede satt seg i baksetet. Jeg setter meg foran, ved siden av far, som gnir hanskene rundt rattet og kikker i speilet. – Hvor har du lyst til å kjøre, Fred? Fred svarer ikke. Han sitter i hjørnet av setet med armene i kors. Far venter, men det hjelper ikke. Han snur seg mot meg i stedet og begynner plutselig å le. Så går han ut og henter noe i bagasjerommet og når han kommer tilbake har han med seg en svær pute, enda større enn den han selv sitter på. – Her, Barnum. Du har vel lyst til å se litt, du også? Han stikker puten under meg, men jeg blir ikke større, jeg blir mindre, jeg blir ikke løftet, jeg synker, ned i det røde skinnsetet og far klapper meg på hodet. – Ser du fint nå, Barnum? Jeg nikker. Det eneste jeg ser er kanten av dashbordet og himmelen og himmelen er blå med hvite, ulne striper på tvers. Far kjører

ned til Majorstuen og svinger til høyre der, ruller av kalesjen, holder på hatten og fortsetter oppover mot Holmenkollbakken og skogene. Folk på fortauene snur seg etter oss og far nyter det hver eneste gang. Vinden er varm og sterk i ansiktet. Jeg må lukke øynene. Jeg ser det meste nå. Solen renner til alle kanter. Et insekt treffer frontruten og sitter fast. Far visker det vekk. Men restene av en vinge henger igjen. En bil kommer bak oss. Det er en drosje. Far skifter gir og ved neste sving er den borte. – Det var det, sier far fornøyd. Veien blir brattere. Vi er alene. Snart kan vi se hopptårnet og det blå tjernet nederst i unnarennet. Far bremsar et øyeblikk og snur seg. – Her har du kjørt før, Fred. Husker du det? Fred svarer ikke. Far sukker, men det er et godt sukk. – Det var en fin tur, selv om det begynte å regne. Han tenker seg om. – Det var nok da mor falt for meg, Barnum. – Selv om det begynte å regne? spør jeg. Far ler. – Det var bare å rulle opp taket, det, og kjøre videre innendørs. Ikke sant, Fred? Men Fred er fremdeles taus. All lyd er skrudd av i ham. Drosjen kommer til syne igjen nede i veien i sakte fart. – Jeg tror noen følger etter oss, hvisker jeg. – Nå fantaserer du storartet, Barnum, sier far, ser fort i speilet og kjører videre og nå stanser han ikke før vi er kommet til den siste svingen, der triller han helt ut til kanten og det er akkurat som om vi har parkert på en sky og under oss er fjorden, byen, skogene. Far går ut og gnir vekk den seige flekken på frontruten med lommetørkleet og setter seg inn igjen. – Se i hanskerommet, sier han. Jeg åpner hanskerommet. Der ligger det en flaske cola. Jeg tar den forsiktig ut. Far har opptrekker også, brekker av korken, drikker først en lang slurk selv og gir flasken videre til Fred. Men Fred vil ikke ha. Han sitter i hjørnet av setet, armene i kors, og håret hans har blåst bakover i en høy, bølgende sveis. Far gir flasken til meg i stedet, jeg tar en slurk, og siden er vi lenge stille og den blå, glatte himmelen glir forbi, skjøvet av en mild vind som også får tretoppene til å duve som grønne fakler. Far tenner en sigarett og lener seg mot nakkestøtten. – Nå har vi det uten tvil fint, gutter. Hva? Det er bare jeg som svarer. – Ja, sier jeg. Far legger hansken på skulderen min. – Det er godt når vi mannfolk får være litt alene, Barnum. For kvinner kan vi aldri forstå oss helt på. – Hvor mye da? spør jeg. – Hvor mye hva da, Barnum? – Hvor mye kan vi forstå, far? Han drikker langsomt av colaflasken og

gir den tilbake til meg. – To prosent, sier han. Og knapt nok det. Fred klatrer over døren og går bort til et tre og pisser. Far fortsetter å røyke. – Har han ikke sagt noe til deg heller? hvisker han. – Nei, far. Jeg trekker inn den blå, sterke røyken og blir litt svimmel. Det er godt. Far er også taus en stund. Han dytter sigaretten ned i askebeget mellom oss. Når han ser bort mot Fred, som ennå pisser bak treet, rapper jeg sneipen. – Hvordan går det på skolen? spør far. – Jeg er den minste i klassen. – Det gjør vel ikke noe? – Jeg skulle gjerne vært litt større, sier jeg. Far ler. – Jeg var også den minste, Barnum. Og se hva det er blitt av meg! Jeg vet ikke helt hva jeg skal si til det, om det er en trøst eller en trussel. – Javel, hvisker jeg. Vi sitter på hver vår pute. Fars mage får så vidt plass foran rattet. Låret hans er bløtt og skubber borti kneet mitt. – Jeg kjente en gang verdens høyeste mann, sier han. Og han var ikke lykkelig av den grunn, Barnum. Snarere tvert imot. – Hvor høy var han? Far smiler. – Det strides de lærde om. Men han var så høy at han ikke rakk ned til sine sko, Barnum. Jeg ler. Det hadde vært noe, ikke å rekke ned til sine egne sko. Far får en skygge i ansiktet. Han lukker øynene og tar på seg solbriller. Så sier han noe han så ofte skal gjenta i de få årene som ligger mellom ham og døden. – Det er ikke det du ser som er viktigst, Barnum, sier far, men det du tror du ser. Fred er endelig ferdig med å pisse og setter seg i hjørnet i baksetet. Det er akkurat som om det følger en kulde med ham, at tausheten hans iser i tennene. – Vi sitter her og snakker om livet, sier far. Hva har du å si til det, Fred? Men det er ikke noe svar. Og det er heller ikke noen vits i å vente. Fred er avslått. Far sukker igjen, og denne gangen dypt. – Afasi, sier han. Gjør det vondt eller merker du slett ikke noe til den? Far ler straks. Fred ler ikke. Det er fremdeles ingen lyd i ham og far gir opp. – En gang seilte jeg alene over Moskenesstrømmen, sier han i stedet. Og det er den kraftigste virvel som finnes i noe hav. Det er som å ro i djevelens øye. Nå er jeg også stille. Jeg lytter. Far stryker hanskene langsomt rundt rattet. – Men jeg nådde frem likevel, gutter. Det er det som gjelder. Å nå frem. – Hvor da? spør jeg forsiktig. Far slipper rattet. – For eksempel hit, sier han. Hos dere er min havn. Det er da de to mennene kommer. De kommer ut av skogen. De stanser et øyeblikk, ser seg om, eller på hverandre, og så fortsetter de mot oss. De er kledd i mørke klær og de går i takt.

Jeg rekker å se far som skal til å vri om nøkkelen, men det er for sent, han slipper taket, drar puten vekk under meg og legger den på sitt sete i stedet, retter seg opp og snur seg mot de to mennene, en pute høyere enn vanlig. – Vakkert vær, sier han høyt. – Arnold Nilsen? spør den ene mannen. Far virker forbauset over å høre sitt eget navn. – Arnold Nilsen? Jo, det lyder sannelig kjent. Den andre mannen åpner døren. – Vi vil snakke litt med deg, sier han. Far blir sittende. Det er akkurat som om han holder seg fast i rattet. Ansiktet hans tømmes. Så blir han med dem og de forsvinner mellom trærne. Jeg vet ikke hva det er som skjer. Jeg vet bare at det ikke kan være noe godt, for jeg hadde sett fars ansikt. Jeg er redd på en annen måte. Nå må Fred si noe. – Si noe, hvisker jeg. Han sier ikke noe. Er han like redd? Jeg snur meg. Jeg kan ikke se noen forskjell, bare det at han smiler så vidt. Leppene krøller seg rundt munnen. Jeg blir enda reddere. Jeg må for all del ikke drite på meg eller begynne å gråte. Hvis jeg drar i håndbrekket mellom setene vil bilen trille utfor og kanskje ikke stanse før den står med forhjulene i Oslofjorden. Jeg tar rundt stangen, den er varm å holde i og jeg kan kjenne at den dirrer i fingrene. Nå kan jeg bryte alle trafikkreglene. Jeg har gåsehud på begge armene. Fred klabber plutselig til meg i bakhodet. Jeg blir så glad. Jeg slipper taket og får lyst til å takke ham. Det blir det ikke tid til. Far kommer tilbake sammen med de to andre. Han stanser ved den åpne døren og ser ned på oss. Buksene hans er skitne. Han har ikke hatten på seg. Håret er ramlet til feil side. Han forsøker å le, men det blir med forsøket. – Tror nesten dere må gå ut av bilen, gutter, sier far. Jeg stiller meg ved siden av ham. Fred blir sittende i baksetet. – Gå ut av bilen, gjentar far. Er det nå Fred skal begynne å snakke igjen? Er det akkurat nå han skal si noe som får de fremmede til å flykte og oss til å le og alt til å bli som det var? Det er det jeg håper. Det er dette befriende øyeblikket jeg alltid venter på. Det kommer aldri. Fred er like taus. Han bare somler. Far bøyer seg over døren. – Vær så snill, hvisker han. Fred trekker på skuldrene, som om dette begynner å kjede ham, og går endelig ut. De to mennene skyver far unna og setter seg inn. Den ene, han som ikke har satt seg bak rattet, hiver putene over døren og ler høyt. Så kjører de. De kjører av sted i fars Buick og blir borte rundt svingen. Vi blir stående igjen. Det er ubegripelig. Det er denne lukten av bensin og sol, den

svir. Far går inn i skogen igjen og henter hatten sin. Den er bulkete. – Putene, hvisker han. Jeg plukker opp putene. Vi begynner å gå nedover mot byen. Det er ingen av oss som sier noe. Far går først, han puster tungt og nakken hans er våt, han er en sort firkant i det varme lyset. Jeg går i midten. Jeg bærer putene. Og det er mens jeg går der, med en tung pute i hver hånd, at jeg bestemmer meg for å slutte å spise. Når Fred har sluttet å snakke, skal jeg i hvert fall slutte å spise. Det er ingen vei utenom. At jeg ikke har tenkt på det før. Det er jo så enkelt. Hvis jeg ikke spiser, vil jeg også bli høyere. I stedet for å vokse i bredden, slik far må ha gjort i alle år, presset til jorden av sin tyngde, skal jeg vokse i lengden, jeg skal strekke meg, mager og vektløs, sulten skal løfte meg. Far vil inn på et sted som heter Bakkekroen. Der kjøper han seg øl. Men før han drikker det går han på do. Fred og jeg sitter ved et vindusbord. En bukett visne blomster står på duken mellom oss. Jeg sitter på putene. Snart skal jeg ikke trenge dem mer. Når far kommer tilbake har han gredd håret, rettet ut hatten, pusset skoene og rensset buksene. Han ligner seg selv igjen, men ikke helt, det er en skygge under øynene hans han ikke fikk bort. – Vil dere ha et smørbrød? spør han. – Nei takk, svarer jeg. Jeg har allerede begynt å ikke spise. Jeg synes nesten jeg kan kjenne at jeg vokser. Far drikker det mørke ølet i én slurk og setter glasset forsiktig ned, som om den minste lyd kan ødelegge alt, eller det lille som er igjen, som ikke er ødelagt for lengst. Far ser på meg. – Dette sier vi ikke noe om til mor, hvisker han. Jeg rister mange ganger på hodet. Far nikker og snur seg brått mot Fred. – Og hvis du begynner å snakke nå, har du valgt feil tidspunkt! Fortsett din afasi! Så går vi hjem. Mor venter på oss. – Så lenge dere ble, sier hun. Far tar putene fra meg og går rett inn i stuen og legger seg på divanen. Mor ser forundret etter ham. Fred skifter sko og stikker ut igjen. Det er jeg som blir stående. – Var det en fin tur? spør mor. – Joda, mor. Jeg må tenke meg hardt om for ikke å si noe galt som jeg ikke skulle sagt. Jeg må ikke forsnakke meg. – Hvor kjørte dere? – Til det samme stedet hvor du falt for far, mor. Hun stusser et øyeblikk og må tenke seg om hun også. Så kommer hun nærmere. – Knappen lå ikke i pennalet ditt, Barnum, sier hun. – Gjorde den ikke? – Nei, Barnum. Mor snur seg mot far, han ligger på divanen med putene under hodet og avisen over ansiktet, det blafrer i sidene.

– Hva skal du med knappen? spør jeg. – Vask deg på hendene, sier mor. Hun skynder seg ut på kjøkkenet, for noe lukter svidd. Jeg går inn på rommet vårt og finner fram pennalet. Mor hadde rett. Knappen er ikke der. Enten har jeg mistet den på skolen eller så vet jeg hvem som har tatt den. Og vi skal legge lang tid og mange år bak oss før den samme knappen dukker opp igjen, som et lite hjul som har trillet gjennom våre liv. – Maten blir kald! roper mor. Far somler i stuen. Jeg somler på rommet. Jeg stiller meg ved dørkarmen og legger hånden flatt på hodet, men det er ingen forskjell å måle, selv om jeg tar med krøllene. Men så har jeg jo også bare så vidt begynt å sulte og man blir ikke særlig høyere av å si nei takk til et enkelt smørbrød på Bakkekroen. Det trengs mer mat å si nei til. Mor er blitt utålmodig og roper enda høyere. Vi setter oss til bords på kjøkkenet. Det er fiskeboller i dag igjen. Freds og Bolettas plasser står tomme. Mor skjenker vann i glassene. – Hvor har du parkert bilen? spør hun. Far tygger langsomt, nei, han bare knuser fiskebollen mellom tennene. – Boletta er kanskje på Nordpolen igjen? sier han. Mor svarer ikke. Far fyller munnen med flere fiskeboller. – Synes du ikke hun er der litt ofte til å være i hennes alder? Mor blir stram over øynene. – Jeg spurte hvor du har parkert bilen, gjentar hun. Og det slår meg at ingen av dem svarer på det de blir spurt om og spør i stedet om noe helt annet. Jeg har ikke sett far slik før. Han klarer ikke engang le det bort. Øynene hans vakler i ansiktet. – Den er på verksted, mumler han. Mor lener seg over bordet. – Hva sier du? – Den er på verksted, for fanden! Nå mumler ikke far. Han roper. Mor synker litt sammen. – Verksted? Fikk dere motorstopp? Far ser fort på meg, det er akkurat som om han står fast. – Det skurret i håndbrekket, sier jeg. Mor trekker på skuldrene og sender kasserollen rundt. Jeg sender den videre. – Spiser du ikke, Barnum? – Vi spiste smørbrød på Bakkekroen, sier far. Like ved verkstedet. Det er stille en stund. Det er som om roen faller over oss. Men den varer ikke lenge. – Skurret det i håndbrekket? spør hun. Far tåler ikke mer. – Når fikk du greie på biler? sier han tvert. – Jeg har ikke sagt jeg har greie på biler. – Så hold kjeft, da! Mor legger fra seg kniven og gaffelen og bare ser på far. Nakken hans blir en bue som hodet henger lavt på. – Det skulle jeg ikke sagt, hvisker han. – Nei, det skulle du ikke, sier mor og går inn på sove-

værelset hvor hun låser døren etter seg. Hun åpner den ikke før neste morgen. Far har brukt hele natten på å finne ut hva han skal si. – Jeg har solgt bilen, sier han. Mor ser på far. Far ser på meg. Boletta reiser seg fra divanen. Fred kommer ut fra badet. – Solgt bilen? hvisker mor. Far nikker. Mor begriper ikke dette. – Jeg trodde vi skulle på biltur i sommer, sier hun. Far ser ned. – Kanskje neste sommer, kjære. Mor smeller døren igjen og åpner den like raskt. – Neste sommer? Og jeg som har lovet Barnum at vi skal på biltur i sommer! Far snur seg mot meg. – Det gjør ikke noe, hvisker jeg. Far smiler med tunge lepper. – Der hører du, sier han. – Men hvorfor solgte du bilen? spør Boletta. Far trekker pusten. – Fordi vi trengte pengene, sier han. Mor tramper i gulvet og slår seg vrang. – Du lyver! roper hun. Du lyver meg rett opp i ansiktet! Far vet ikke hvor han skal se eller hva han skal si. I stedet spiller han dypt fornærmet og mor blir enda mer rasende. Jeg går mellom dem. – Det er ikke det du ser som er viktigst, sier jeg. Men det du tror du ser. Far legger den glatte, stive hånden sin takknemlig på skulderen min, mens mor bare rister på hodet, er sinna i minst en måned til og tramper ut på kjøkkenet og smører matpakke som jeg kan kaste i nærmeste søppelspann så snart ingen ser meg. Det var i det hele tatt ingen som la særlig merke til at jeg sluttet å spise, like lite som min taushet satte spor etter seg. Men jeg holdt ut lenger. Jeg sultet i det stille. Nå hadde jeg min egen afasi, magens og tarmenes afasi. Og jeg gikk grundig til verks. Hvis jeg fikk kandis av Esther, gjemte jeg posen under en stein bak kringkastingen. På beska lot jeg som om jeg spiste både gulrot og knekkebrød med kaviar, men gikk på do etterpå og kastet det rett opp. Hjemme sendte jeg bare fatene og kasserollene videre og ingen sa noe til det. Jeg var usynlig. Sulten gjorde meg gjennomsiktig og hul. Hver kveld målte jeg høyden langs dørkarmen, men kunne ennå ikke se noen forskjell. Mitt merke var det samme. Min krøllete tilkortkommenhet stod urokkelig fast. Jeg måtte være tålmodig. Å vokse er en langsom begivenhet. Og alle hadde heldigvis andre ting å tenke på. Mor var fremdeles sinna på grunn av det med bilen og far gjorde sitt beste for å gjøre henne blid igjen, han kjøpte blomster, var hjemme hver kveld, pusset vinduer og sa at hun var penere enn noensinne, men det hjalp ikke, mors raseri kunne ikke avbrytes, det måtte gå sin gang, til det

ikke var mer raseri igjen. Boletta drakk øl på Nordpolen og Fred var bare opptatt med sin taushet. En kveld syntes jeg likevel han så på meg, med nye øyne, og jeg trodde kanskje han skulle si noe, at jeg hadde forandret meg, at jeg ikke lenger var den samme, men det skjedde ikke. Jeg hadde gått ned flere kilo. Jeg ville bytte dem inn i centimetre. De lot vente på seg. I begynnelsen ble jeg slapp. Jeg orket så vidt stå opp om morgenen. Alt handlet om ikke å spise. Sult var min eneste tanke. Jeg måtte også mye på do. Det ga seg snart. Det var jo ikke noe som skulle ut. Det var som et regnestykke. Det gikk opp. Bortsett fra at jeg ennå ikke hadde blitt noe høyere. Men jeg ga meg ikke. Så mye har jeg aldri latt være å spise. Jeg ble en smal skygge i vårens sol. Ingen ville se min sult, helt til jeg besvimte i armene til Knokkel i religionstimen den siste fredagen før sommerferien og ble båret ned til skolelegen. Der våknet jeg på en madrass. Sulten var en merkelig sang i hodet. Jeg var naken. Skolelegen betraktet mitt magre, butte legeme med store, bekymrede øyne. – Hvor lenge siden er det du har spist? spurte han. – Lenge, hvisket jeg. Skolelegen ristet på hodet. – Men hvorfor har du ikke det, da? Jeg kunne ikke svare på det. Jeg kunne ikke si det som det var. Han ville ikke trodd meg. – Vet ikke, sa jeg lavt. Skolelegen la en finger på håndledet mitt og telte høyt. – Får du ikke mat hjemme? spurte han da han var ferdig med å telle. Det var nå jeg svarte feil. Jeg visste det i samme stund som ordene var sagt. Løgnen ble lagt i min munn og den løgnen skulle føre saker og ting med seg. – Ikke så mye, svarte jeg. Skolelegen kikket bort på sykesøsteren som stod ved døren med armene i kors. Hun ringte straks til mor. Jeg ble veid og fikk kle på meg igjen. Mor kom etter en time. Først måtte hun snakke lenge med skolelegen og overlæreren. Jeg ventet på madrassen. Sykesøsteren holdt øye med meg. Trodde hun at jeg skulle rømme? Nei, det kunne hun være temmelig trygg for. Jeg hadde ikke krefter. Det var bare så vidt jeg klarte å løfte hånden og klø meg under nesen. – Så du får ikke mat hjemme, du, sa hun. Jeg ville si noe, si at det ikke var sant, at det var rikelig med mat på vårt bord, at det bugnet i vårt hjem, fiskeboller, koteletter, lys lapskaus, blomkålsuppe og sylteagurker, men da kom mor ut fra kontoret, dukknakket, rødmende, krum av skam. Ikke bare hadde hun en sønn med afasi, en sønn til hadde hun, og han var både

kortvokst og underernært. Plutselig rettet hun seg opp og pustet håret bort fra pannen og øynene hennes var klare og sterke. – Hva hadde vi til middag i går, Barnum? – Rester, hvisket jeg. Så tok hun hånden min og dro meg ut. Men i parken orket hun ikke mer, satte seg på en benk og begynte å gråte. – Hvordan kunne du si noe slikt? At du ikke får mat? – Det var ikke meningen, hvisket jeg. Mor vred hendene sine. – Hva har jeg gjort galt? hulket hun. Jeg gikk nærmere. – Du har ikke gjort noe galt, mor. Mor så opp og det var akkurat som om hun først nå fikk øye på meg og kunne se hvor tynn jeg var blitt. Hun holdt rundt meg, kjente at ribbena lå som kuleammer rett under skjorten og hun gråt enda mer. – Hva skal vi gjøre med deg, Barnum? Det fikk hun snart vite. Da kom det et brev til mor og far fra skolelegen. Jeg skulle sendes til en gård hvor jeg måtte være i tolv dager for å fetes. Nå var det fars tur til å bli rasende. Han slo i bordet og nektet, men de hadde ikke noe valg. Jeg sier ikke mer, i denne omgang, jeg sier bare Weir Mitchels kur og at mor fulgte meg på toget, jeg hadde en ryggsekk med klær, tannbørste og linjal i, jeg ble hentet på Dal stasjon av bonden selv og kjørte videre med ham i en lastebil til gården som lå ved en sjø som het Hurdalsjøen. Jeg kunne se den fra rommet mitt om kvelden. Det var fisk som vaket i månelysen. Bonden hadde en kone med store hender. Det var to andre gutter der også. Jeg var tynnere enn dem. Da jeg kom hjem var jeg en plugg. Men før skolen begynte ble jeg meg selv igjen, verken høyere eller lavere, verken mer eller mindre, jeg var Barnum en gang for alle, som om ingenting hadde hendt, som om Weir Mitchels kur i Hurdal bare var en drøm. Jeg ble innkalt til skolelegen og han undersøkte alt fra rompa til munnen og slo fast at jeg hadde kommet meg, kuren hadde virket, fettet var rikelig fordelt på kroppen og tarmtottene sugde så fint at det var en fryd. – Var det morsomt på bondegården? spurte skolelegen. Jeg klarte ikke å svare. Jeg bare nikket. Mor og far kunne puste lettet ut, Esther kunne legge hånden på krøllene mine og resten av klassen kunne le av meg, for jentene hadde også vokst i løpet av denne sommeren, vilt hadde de vokst, rett forbi meg, jeg stod alene igjen der i lavlandet, i den rå kulden, og jeg stod stille, jeg måtte se opp til alle og det var ingen jeg kunne se ned på. Jeg skulle så gjerne fortalt Fred om alt som skjedde på bondegården. Jeg kunne

fortalt ham at det ikke var morsomt. Men jeg klarte ikke det heller. Han var enda tausere. Hans taushet la gater og byer øde. Kanskje det fantes en slik kur for stumme også? Det var en tanke jeg likte. Jeg kunne se det for meg, en gård på landet, eller i en park, hvor de stumme satt i skyggen under trærne og måtte snakke med hverandre, ett ord den første dagen, fire den neste og når den tolvte og siste dagen kom kunne de si en hel setning. Jeg døpte den Barnums kur. Men det var ingen kur for Fred. Det begynte å regne i september. Far hadde vært borte hele helgen. Mandag kom han hjem. Han rakk ikke å ta av seg frakken og de våte skoene. Han gikk rett inn i stuen og satte en svær pappeske på bordet. Han skulle gjøre mor blid en gang for alle. – Se her! ropte han. Vi samlet oss rundt denne pappesken. Far tok seg plutselig god tid. Han tørket begge hanskene omhyggelig med lommeterørkleet, gredde håret, la en sigarett mellom leppene og så seg om etter fyrstikker. – Dere er vel spente nu? sa han. Men far fikk ikke den responsen han ønsket. Vi trampet ikke i gulvet av forventning, gale av denne utsettelse. Vi kastet oss ikke over esken og rev den opp fra alle kanter. Vi var et usselt og utakknemlig publikum. Kanskje vi var trette av alt som hadde skjedd siden Kong Haakon og Den Gamle døde med noen få timers mellomrom, det meste hadde blitt for mye for oss, vi tålte snart ikke mer, forestillingen hadde vart for lenge og våre sanser var slipt ned i våre sinn, vi var bunnskrapte. Far ble forvirret et øyeblikk, han tok sigaretten ut av munnen og la den i stedet på plass i etuiet, som om han ville skru tiden tilbake og begynne nummeret forfra. Det hjalp heller ikke og far var meget misfornøyd med oss, han ble fornærmet og måtte improvisere. Han bar rett og slett kassen ut igjen. Kanskje han ville gjøre en ny entré, komme inn på en annen måte, uten frakk og våte sko, og det var nesten en trøst i dette, at det kanskje var mulig å gjøre sine handlinger en gang til, på en finere måte. – Hvor skal du? spurte mor. Far stanset og snudde seg langsomt og spilte forbauset. – Å, jeg visste ikke at dere var her. Mor smilte. – Vi er her, Arnold. Vi var der, Boletta, jeg og mor, selv Fred var der. Far så fra den ene til den andre og lot som om han fikk øye på oss for første gang. – Jeg tenkte jeg bare skulle bære ned søppelet, sa han mutt. Mor måtte godsnakke. – Ikke tull nå. Få se hva du har med deg. Far nølte enda en stund før han kom tilbake med pappesken. Han

hadde overtaket nå og visste det, han hadde endelig fått oss i sin hule hånd. – Ja, ja, sukket han. Hvis mine små gaver kan være av noen som helst interesse for dere. Dermed rev han hysingen i to, brettet til side lokket, trakk pusten dypt og desto større ble våre øyne da far løftet opp en grammofon, en ekte grammofon, radionette, med to hastigheter, både 45 og 33, og automatisk pickup. Vi gikk nærmere. Vi rørte ved vidunderet. Far tok fram sigaretten og tente den og virket tross alt fornøyd med forestillingen. – Men vi har dessverre ingen plater å spille, sa Boletta. Som om far ikke hadde tenkt på det. Det var dette øyeblikket han hadde ventet på. Han smilte skjevt og blåste røyk ut av den øverste munnviken. – Jeg bringer derfor til dette hus den nye stjernen som skinner så fabelaktig på musikkens firmament. Far holdt plutselig en gul singel mellom hanskene og jeg var ikke istand til å se hvor han hadde tatt den fra. Nå var det vi som sukket, bortsett fra Fred. Far hvisket. – Og hans navn er Cliff Richard. Far la platen forsiktig ned på grammofonen, trykket inn en knapp, pickupen gled på plass av seg selv og stiftet landet på rillene, det suste og knitret og først kom noen mørke, seige lyder og en stemme begynte å synge så dypt og langsomt at det lød omtrent som Kong Haakons begravelse baklengs. Far ble ganske oppskjørtet, stakk sigaretten i munnen på Boletta og skrudde en knott tre ganger rundt. Farten økte og stiftet spratt over et par riller, men til slutt kunne vi høre det, så klart og rent og nært, som om han stod i vår egen stue: Cliff Richard sang *Livin' Lovin' Doll*. Og han fortsatte å synge. Så snart platen var ferdig ble stiftet løftet tilbake til begynnelsen. Vi kunne høre den da vi hadde lagt oss. Mor og far danset i stuen og Cliff Richard sang. Siden var de høyrøstete på soveværelset. Det samme gjentok seg neste kveld. Cliff Richard sang *Livin' Lovin' Doll* og mor og far danset i stuen og resten av natten var de like høyrøstete i sengene. Fred ble ute til de hadde gitt seg. Boletta flyktet til Nordpolen. Det var bare jeg som lå hjemme med puten over ansiktet og hørte disse langtrukne konsertene, hver eneste kveld, Cliff Richard, *Livin' Lovin' Doll* og det underlige rabalderet som alltid fulgte. Mor og far hadde funnet hverandre igjen og begge hadde funnet Cliff Richard. Og slik fortsatte det den høsten. Jeg burde vært glad. Jeg klarte ikke å bli det. Den Gamle var død, Fred var taus og jeg ble ikke høyere. Dørkarmen stod stille. Og derfor kunne

jeg lenge kjenne dette søkket i hjertet, en smak av sorg, som brått går over i skam og panikk, når jeg hørte Cliff Richard, tilfeldigvis, på en radio, i en heis eller ved en bardisk, hans tørre og likevel glatte stemme, det er en stemme uten brist, vakker og usynlig, helt til jeg så ham med egne øyne ved svømmebassenget på Kempinski Hotel, Berlin, da var det akkurat som om denne forbannelsen ble brutt, søkket i hjertet grodde ved synet av Cliff, sorgen ble til latter, slik Fred til slutt også brøt sin langvarige taushet. For en kveld var det ikke en lyd i stuen og heller ikke etterpå. Jeg lå lenge våken og hørte ingenting. Grammofonen stod stille. Jeg lyttet forgjeves. Og neste morgen kom mor inn på rommet. Hun hadde med seg grammofonen. – Vær så god, sa hun. Jeg ville spørre om hva det var som hadde hendt, men jeg gjorde det ikke. Hun satte bare grammofonen på bordet og gikk ut igjen. Far var borte i flere dager. Boletta hadde hodepine. Fred kom hjem, like taus. Det begynte å sne. Vi levde i en stumfilm. Det var ikke engang tekster mellom scenene. Snøen fortsatte å falle. Munnen var full av snø. Og på ett tidspunkt tålte jeg ikke mer. Det var egentlig en helt vanlig kveld. Det var blitt vår. Jeg hørte sykkelbjellene som forsvant om kapp nedover Kirkeveien. Rommet var fullt av stillhet og sol. Jeg stod ved dørkarmen og målte min høyde. Jeg hadde ikke kommet lenger. Jeg måtte ha lyd. Jeg måtte høre noe. Jeg trykket inn knappen på grammofonen. Pickupen løftet seg. Den sank mot rillene. Jeg blåste støv av stiftene. Aldri har det vært stillere i mitt hode. Og i samme sekund, eller like etter, i sekundets hjørne, begynte Cliff Richard å synge, enda en gang og for aller siste gang, i vårt hus, *Living Lovin' Doll*. Da stod Fred opp, brakk av pickupen, kastet platen rett i veggen og stirret på meg. Stillheten var dobbel. – Skal jeg drepe faren din for deg? spurte han. Fred hadde snakket. Det var det første han sa. Jeg ble så glad. Jeg lo. – Hva sa du? sa jeg. Fred kom nærmere. – Skal jeg drepe faren din for deg, Barnum? Jeg lo ikke mer. Fred tok hele grammofonen med seg og gikk ned i gården og kastet den i søpla der. Jeg tror vaktmester Bang tok vare på den, for han pleide alltid å rote i spennene før de ble tømte, men han klarte visst aldri å få den til å virke igjen. Jeg løp inn i stuen. Mor satt ved den åpne balkongdøren og sov. – Fred har snakket, hvisket jeg. Hun våknet langsomt, løftet hodet og gned søvnen ut av øynene. – Hva sa du, Barnum? – Fred har

snakket! Mor reiste seg brått. – Har han? – Ja, mor. Fred snakket! Men hva sa han? spurte mor. Jeg ble stille. Mor tok armen min og ristet i meg. – Hva sa han, Barnum! Jeg så ned. – At han ikke liker Cliff Richard, sa jeg.

(nekrologen)

En morgen skrek mor. Vi satt på kjøkkenet og spiste frokost. Fred hadde for lengst begynt å snakke igjen, men han sa ingenting. Nå var det far som var mest taus. Han savnet grammofo-
nen. Og ikke minst savnet han Buicken. Og vi andre var heller ikke taletrengte. Vi savnet Den Gamle. Noen ganger tenkte jeg: Kanskje det er likeså godt at vi mister stemmen alle sammen, på likt, smittes av afasi, for det er så mye vi ikke må snakke om likevel. Da var det altså at mor skrek. Hun hadde gått for å hente avisen. Og i det samme kom hun løpende ut til oss, med håret i en floke rundt hodet og nattkjolen på skjeve og i hånden holdt hun Aftenposten som et flagg. – Det står om oss i avisen! ropte hun. Det står om oss i avisen! Aldri hadde jeg sett henne så oppskjørtet og ikke fikk jeg se det siden heller. Hun feide pålegget unna og kastet avisen på bordet. Der kunne vi se det med egne øyne. Der stod det om Den Gamle. Det var nekrologen hennes, to år for sent. Mor satte seg mellom oss og gråt allerede. Boletta, som ikke kunne se klart før aftennummeret kom, bøyde seg over bordet, blek og rystet. – Les, hvisket hun. Og mor løftet avisen og leste høyt, på sin mormors mål, og slik husker jeg disse skjeve, bløte ordene i mors munn.

DEN USYNLIGE STJERNE

«Den skønne Ellen Jebsen har tredt ut av sin menneskerolle og forlatt vår tids vaklende kulisser. Vi som kendte henne, føler nu en dyb sorg i våre hjerter, som kun kan lindres når vi følger efter henne i mørket. Hun blev født i Køge i 1880. Hennes far var en høyt respektert sadelmaker og tapetserer, men det var sin

mor hun lignede og fra hvem hun tidlig lærte at elske fortellingens kunst, når hun i mørkningstimen lyttede til hendes historier, mens lukten av de stegte æbler på kakkelovnen fylte stuen med den duft fantasien åbner seg for.

Men det var ikke før hun møtte sin Wilhelm, den unge og begavede sømand, at hendes liv tok den første bratte sving, som det skulle komme så mange af. De traf hinanden da familien Jebsen var på utflukt til København, på skøjtebanen ved Søpaviljonen, og han ville ikke gi slip på den smukke pige. Det er heller ikke til at legge skjul på, selv ikke i denne sammenheng, i dødens efterord, at hendes forældre ingenlunde så med blide øjne på denne allianse og gjorde alt for at forhindre den. Jeg nævner det ikke for at så tvil om deres eftermæle, tvert i mot, jeg skriver det kun for at vise hvilken styrke de unges kærlighet var støpt af. Men som den store digter skrev: Det er den ægte kærligheten som fører til størst ulykkelighet. De rakk aldrig at gifte sig. I juni, 1900, mønstret Wilhelm på *s/s Antarctic*, som gik fra København til Grønland, for at hente en moskusokse til den zoologiske have. Han kom ikke hjem. Wilhelm forsvant der oppe i isen. Han vendte ikke tilbake til skibet efter en jagttur, da han og underkanoneren skulle se efter moskusokser på den andre siden av fjorden. Hans spor stansede ved et råk og han ble aldri fundet. Fred være også med hans minde. Men i Køge sat hun som ventede. Hun ventede forgæves. Og samme år fødte hun deres datter, som ble døpt Boletta. Jeg skal ikke dvele ved dette, i sin tid, uhørte, bare hurtig slå fast at hun brøt med sin familie og bosatte sig i København, hvor hun etterhvert var at finne i billettluken i den første kinoen i Danmark, på Vimmelskaftet, den gang, i det levende bildets pionertid, da filmene hed *Susanna i badet* og *En emigrants hændelser eller den forsvundne pengepose* og mange, så vel herrer som forløbne drenge, var det som heller ville lene sine øjne på Ellen Jebsen enn på lerretets mystiske kvinder. Og en av dem som heller ikke kunne ta sine øjne bort fra henne var den legendariske Ole Olsen, gjøgleren og kinodirektøren. Han oppdaget Ellen Jebsen i billettluken på Vimmelskaftet og han så at hennes ansigt var som skapt for den stumme film, for efter at hendes elskede, hendes datters far, forsvant i den blå is, hadde hendes skønhed fået en dybere form, selve tragedien stod skrevet i Ellen Jebsens ansigt og træk og kærlighedens lov i hendes blik. Hun talte til ham uden ord.

Og Ole Olsen tilbød hende straks en plass i det han kalte sin skuespillerstall og allerede samme sommer blev hun og lille Boletta med ud til kolonihaven i Visby der atelieret bestod av et vaklevorent skur som senere skulle bli Nordisk Film. En herlig tid fulgte! Her gik vi med krum hals løs på både komedier og redselsdramaer og lite visste vi om den fremtid vi var i ferd med at skabe, den gang Visby var større enn Hollywood. Her var den tidlige Storm-P i full utfoldelse, her var ekte kinesere, vilde løver, trær med malede palmeblader på, mord og romantik. Og midt i dette artistiske anarki stod Ellen Jebsen som en søyle av vemodig skønhhet. Hun kunne blitt en Asta Nielsen, ja, hun kunne blitt en Garbo. Derfor er det en enda større ulykke og skam at eftertiden ikke kan se hende. Filmrullene fra den gang i Visby er gått tapt og senere blev hun klippet væk. Ellen Jebsens øjeblik i det elektriske teater er slettet. Hun var forløberen som ble stilt i skyggen av sine arvtagere.

Og snart forlot hun os. To begivenheter og en dyb længsel førte hende nordover, til Norge, i 1905. Den danske prins, Carl, skulde indsættes som norsk konge. Og hun havde fået tilbud om at spille i den første norske, dramatiske film, *Fiskerlivets farer*. Slik ville hun også komme nærmere sin elskede, som hun stadig ventede på, for slig var hendes hjerte: trofast til det sidste og stadig trossende den snevre fornuft. Men når livet gør en brat sving, kan man aldrig vite sikkert hva som sker rundt hjørnet. Ellen Jebsens rolle i *Fiskerlivets farer* ble sløyet, av økonomiske, eller misforståede kunstneriske grunder. Kun tre personer deltog i historien, foreldrene og deres søn, der i løbet av handlingen druknede i Frognerkilens bassæng, som skulde forestille det brusende og farefylte hav. La det straks være sagt at denne forbigåelse ikke bare var en skuffelse for Ellen Jebsen, men tragisk for norsk film overhodet, som knapt kom op at stå efter denne spede begyndelse. Med hende i den bærende rolle, som den omkomne søns kærester, ville filmen fået en annen klang, som kunne rystet sit publikum. For er ikke dette filmens fræmste mål, nemlig at bevæge sine tilskuere, hensætte dem i latter og gråd, i vånd og lettelse. Ellen Jebsen la sin karriere på hyllen efter denne tildragelse og fik i stedet ansættelse ved Telegrafan, hvor hendes datter Boletta også skulle komme til at arbejde. Ellen Jebsen blev boende i Oslo, helt til sin død, som inntrådte på samme dag som Kong Haakon, hendes prins, gik

bort. Det var en lovmessighet i hendes liv, som overgår kunsten og taler tilfældighedene midt imot.

Jeg skriver dette, to år efter hendes død, som først nu er blit meg bekendt, i visshet om at det aldrig er for sent at mindes og ære et fulstendigt menneske. Vi gikk glip af Ellen Jebsen. Nu vil jeg at disse enkle ord, skrevet i sorg og taknemlighet, skal holde hende fast og løfte hende op på det firmament hvor hun hører hjemme.»

Ærbødigt

Fleming Brant

Bellagio, Italia

Da mor var ferdig med å lese og la avisen fra seg, gråt vi også. Ordene i avisen vokste i oss, ordene som kommer når alt er over, slik brevet fra Grønland først nådde frem lenge etter at avsenderen var forsvunnet, død i isen. Til slutt sukket mor. – Det er synd at Den Gamle ikke fikk lest dette. Far reiste seg brått. – Hvem fanden er Fleming Brant? Mor så på Boletta, som bare ristet på hodet, enda blekere, og senket blikket et sted vi ikke kunne se øynene hennes. – Jeg har ingen anelse, hvisket hun. Fred åpnet munnen. – Hvor er Begalio? spurte han lavt. – Italia, sa jeg fort. Fred lente seg over bordet og klødde meg i tinningen. – Tror du ikke jeg kan lese, eller, småen? Mor avbrøt oss før jeg begynte å grine. – Nå krangler vi ikke, gutter. Hun hentet en saks i kjøkkenskuffen og klippet forsiktig ut denne nekrologen og jeg kan også huske, nært og tydelig, som om jeg aldri har gått fra bordet denne morgenen, men sitter der fremdeles, lyden av den litt trege, uskarpe saksen som kutter gjennom papiret, mor som må klippe to ganger, hardt, for å få tak, og resten av dødsannonsene som blir kastet i søppelspannet, knitrende, som flammer, sorte kolonner med navn, som rulletekstene i en film ingen har sett. Vi går ikke på skolen den dagen. Mor skriver melding til oss. Vi har visst magesjau begge to. Jeg ler høyt og mor hysjer på meg. Vi går til kirkegården i stedet. Alle vi møter nedover Kirkeveien hilser på en annen måte nå, de nikker og snur seg lenge etter at vi er forbi. De har lest Aftenposten og vet hvilken stjerne vi stammer fra. Det har stått svart på hvitt ved siden av dødsannonsene og kan ikke bestrides. Esther åpner luken i kiosken sin og vinker med vanter uten fingre. – Gratulerer! roper hun. Mor vinker tilbake. – Tusen

takk! Men når vi stanser ved Den Gamles grav har Fred forsvunnet. Han stakk av mellom trærne bak Frognerparken. Jeg så bare ryggen hans. Mor roper på ham. Fred hører oss ikke. Stenen, med det berømte navnet på, *Ellen Jebsen 1880-1957*, står skjevt i bakken. Far forsøker å rette den opp, han legger skulderen til den sorte stenen og skyver og jeg står bak far og dytter på ham, men vi klarer det ikke. Det er telen som har skubbet i den. Vannet har frosset i jorden. De døde fryser, i sine senger av is. Far vil imidlertid ikke gi seg. Han er blitt uvenn med denne gravstenen. Han skal sette den på plass. Mor vil stanse ham, men det er tele i fars sinn også nå, hans stahet har frosset fast. Han legger hele seg mot denne gjenstridige støtten som står der skjev og blasfemisk, han banner, mor holder seg for ørene, Boletta holder meg i hånden, men stenen er sterkest, det er stenen som skyver far bakover, den skyver ham ned og overmanner ham, for plutselig er far blå i ansiktet og blir liggende og kave på Den Gamles grav. Mor faller på kne og roper navnet hans. Far klorer litt i gresset. Så blir han liggende helt stille, med kinnet mot den kalde bakken, som om han har sovnet der, ved foten av den skjeve stenen. Boletta løper bort til kappellet for å hente hjelp. Jeg fryser på føttene. Jeg kan høre orgel. Mor rister i far. Så setter han seg sakte opp, ser på meg, forundret, børster jord av frakken, snur seg mot mor. – Ikke vær sint, hvisker han. Mor holder rundt ham og gråter. – Jeg er ikke sint. Hvorfor skulle jeg være sint? Hun ler i stedet. Far lukker øynene igjen og hviler ut i armene hennes. Slik sitter de på Den Gamles grav helt til Boletta kommer løpende tilbake. – Klokken ringer efter ambulanse! roper hun. Far skyver mor unna og ser på Boletta som har stanset andpusten midt i en sky av frost. – Ambulanse? spør han. Er du syk, Boletta? Mor stryker ham over kinnet. – Du fikk kanskje et illebefinnende, Arnold. Du må på sykehus. Far vil reise seg, men bena bærer ham ikke. Han faller om kull og banner verre enn noensinne. – Jeg skal ikke på noe sykehus! Hører dere? Han forsøker å reise seg igjen, men det er akkurat som om en stor hånd holder ham nede. – Hjelp meg, for satan! roper far. Hjelp meg! Og vi får ham omsider på høykant. Det er så vidt han står av seg selv. Han skjelver. Vi kan høre sirenene som nærmer seg. Far skruer hatten fast på hodet. – Farvel, sier han. Mor river i frakken hans. Men far er ikke til å stanse. Han går meget langsomt, som om hvert eneste skritt

han tar krever stor omtanke. Ambulansen rygger inn porten og to menn i hvite frakker skynder seg bort til oss. Mor peker på far, som sjangler mellom gravene. De løper etter ham. Men far har ingen planer om å legge seg inn. Han veiver legen unna og en stund ser det nesten ut som om de skal arrestere ham. Så gir de endelig opp og lar far være, mens mor står der skamfull og ber så meget om unnskyldning. Boletta mente at Den Gamle ville ha seg frabedt å bli skjøvet på. Stenen skulle stå slik den gjorde, som en uregelmessighet i Vestre Gravlunds ro og orden, en skjev påminnelse om hennes storhet. Men neste vår, da solen fikk jorden til å renne vekk under føttene våre, stod gravstøtten like rett igjen, en linjal av sort sten, som om Den Gamle hadde reist seg i søvne, for aller siste gang, og snudd puten.

Men jeg lå våken den kvelden. Mor satt oppe og ventet på far, urolig gikk hun fram og tilbake, stanset ved vinduet, satte seg i sofaen og kunne ikke sitte stille. Boletta la nekrologen i samme skuff som brevet fra Grønland. Jeg trodde en stund at mors falske melding skulle bli sann. Magen min begynte å bli ustø, den bikket og var like ved å velte. Men plutselig var det noe som traff meg i pannen. Det var en hard kule av sølvpapir. Fred hadde kastet den. Når Fred kastet noe, pleide han å treffe. Det luktet tobakk av ham, helt over hit hvor jeg lå våken. – Holdt han på å dø? spurte Fred. – Det så sånn ut, hvisket jeg. – Hvordan så han ut? – Han var blå i ansiktet, sa jeg, lavt. – Hvor blå da? – Hva mener du? Fred pælmot enda en kule av sølvpapir på meg. – Var han mørkeblå eller lyseblå, Barnum? Jeg måtte tenke meg om. – Han var mørkeblå, Fred. Fred humret i mørket. – Sa han noe? – Ja, hvisket jeg. Fred humret ikke mer og ble utålmodig. – Må jeg banke alt ut av deg, Barnum? – Ikke vær sint, sa jeg. Fred stønnet. – Jeg er ikke sint. Bare si hva han sa. – Det var jo det han sa, Fred. Ikke vær sint. Fred ble liggende taus lenge. – Hva sa mor da? spurte han til slutt. – At hun ikke var sint, sa jeg. – Faen i helvete, hvisket Fred. Og i det samme kom far hjem. Han listet seg ikke forsiktig langs veggen. Han kom i full størrelse og gjorde seg ikke mindre enn han var. Slik var han, slått overende i det ene øyeblikk, oppreist i det neste, slagene han fikk prellet bare av på ham, glemt var det allerede at han hadde ligget forpint på Den Gamles grav, blå i kinnene, nå var det i stedet triumf og høyrøstet tale. Jeg løp inn til stuen. Der lå far på kne og brettet ut et digert kart på gulvet. Jeg stilte

meg mellom mor og Boletta. Det var Europa og Europa var nesten like stort som teppet vårt. Far slo neven i kartet med et smell. – Der! ropte han. Der er Bellagio! Vi bøyde oss nærmere. Bellagio lå øverst i Italia, ved en smal, blå sjø som het Como. – Det er langt dit, hvisket jeg. Far så på meg. – Langt? Det er ikke lenger enn til Røst, gutt. Far ristet på hodet og la den andre hånden på Røst. – Europa er ikke større enn at jeg kan pusse nesen med dette kartet! – Hold opp med deg, sa mor og lo. Far holdt slett ikke opp. Han var varm i trøya. Han solte seg nå. – Men legger du til Amerika kan vi begynne å tale om avstander. – Hvor er Grønland? Vi snudde oss mot Fred. Han stod lent mot veggen og var mutt i ansiktet. Far smilte. – Det er et godt spørsmål, Fred. For Grønland ligger utenfor dette kartet. Men kikker du under sofaen, finner du kanskje Grønland der. Fred rørte seg ikke. – Jeg trodde du var død, sa han. Det ble så stille. Og Fred gikk og la seg igjen før noen rakk å si noe. Far lo, men for sent, som om ansiktet og latteren hans ikke passet sammen. Jeg krabbet under sofaen og lette etter Grønland, men fant ikke annet enn en gammel pastill med støv på og en vinkork som luktet søtt og tungt. Far måtte dra meg fram igjen. – Se her, sa han. Denne bilen kan du kjøre gjennom Europa med! Han ga meg en fyrstikkeske. Jeg så lenge på den. – Det er ikke en bil, hvisket jeg. – Joda, Barnum. Det er en bil. – Det er en fyrstikkeske, sa jeg. Far pustet ut. – Nei, sa han, en anelse mer kantete i stemmen. Hvis du ser godt nok etter, ser du at det er en bil. Det er til og med en Buick Roadmaster Cabriolet. Jeg så godt etter. – Nå ser jeg det, hvisket jeg. Far la hånden på skulderen min. – Men hvis du vil seile i stedet, er det ingenting i veien for at det er en båt også. Han tok ut en fyrstikk og stakk den gjennom lokket. – Ser du? Nå kan du for eksempel seile langs kysten helt opp til Røst. – Jeg vil heller kjøre bil, far. – Helt i orden, Barnum. Bare du ikke glemmer venstrekjøringen i Sverige. Far tente en sigarett med masten og fyrstikkesken ble en bil igjen, en Buick, med plass til oss alle. Jeg la meg ned på kartet og begynte reisen, sørover, i Oslo. Men før jeg har kommet til Svinesund er jeg blitt bilsyk og synker sammen over Skagerak. Jeg husker ikke at mor bærer meg inn til sengen. Jeg har nok med ikke å kaste opp. Svingene ble for krappe. Farten ble for stor. Månen bak vinduet er et gult ratt. Jeg har parkert. Natten er en garasje. Fred sover urolig. Og hver gang du lukker

øynene gjør du et sprang. Hvert eneste blunk er et klipp i filmen om ditt liv. I søvne skjøter jeg sammen strimlene, jeg spleiser tiden, ikke i en langsom dissolve, men et brått kutt. Jeg er den lille gud som kaster alt som ikke står i manuskriptet. Og når far vekker oss er rommet fylt av lys, det er sommer og i dag har mor bursdag.

(den guddommelige komedie)

Og vi lister oss inn til mor. Far går først, han har tent et stearinlys, men flammen er knapt synlig i solen som fyller våre rom. Boletta har bakt boller, i alle fall sier hun det, men jeg tror hun kjøpte dem på Majorstuen i går, og nå har hun bare varmet dem i ovnen og pyntet med en ekstra rosin. Fred og jeg har hver vår gave som vi skal gi til mor. Vi stanser i døråpningen og synger bursdagssangen. Far overdøver alle. Beltet i slåbroken hans løsner. Vi synger enda et vers. Men mor ligger taus i sengen med ryggen til og snur seg ikke. Vi blir også stille. Far er utålmodig. – Vera? hvisker han. Gratulerer med dagen! Det hjelper heller ikke. Det er akkurat som om mor sover eller ikke vil høre oss. Boletta blir bekymret. – Jeg tror vi skal la henne være litt alene, sier hun. Fred er blek og holder den flate gaven med begge hender. Far protesterer. – Alene? Hun har jo bursdag! Han blåser ut lyset med stemmen sin og i det samme snur mor seg endelig. Hun er tynn og grå i ansiktet og jeg kan nesten ikke kjenne henne igjen. Håret henger i floker, som om hun aldri har vært hos en friserdame i hele sitt liv. Hun ser på oss med store, tørre øyne. Kanskje hun ikke kjenner oss igjen? Kanskje hun tror vi er fremmede som har brutt seg inn? Jeg har aldri vært så redd. Jeg får lyst til å gråte, men tør ikke, det kommer bare et hikst og Fred tupper meg i leggen. Far går nærmere sengen. Boletta tar ham i armen, men far rister henne av seg. Han forstår ikke dette. Han er forvirret og fornærmet. – Er du syk, Vera? Og mor reiser seg fra puten. – Hvor gammel er jeg i dag? spør hun. Far stanser. Han forsøker å le. – Jaså, har du glemte det også, sier han. – Hvor gammel er jeg i dag? gjentar mor. Jeg skal til å si det høyt, men Fred tupper meg enda hardere i leggen. Det er i stedet far som sier det. – I dag er du intet mindre og ikke en time mer enn 35 år gammel, kjære. Mor legger seg ned igjen og

er bare en skygge i sengen. – Og hva har jeg fått ut av livet mitt? spør hun. Og hun svarer på det selv: – Ingenting! sier hun og slår i madrassen. Ingenting! Jeg vil ikke at hun skal snakke sånn. Hvordan skal vi kunne klare oss hvis mor er ulykkelig og gir opp? Er det oss hun er sinna på? Hva har vi gjort? Jeg biter tennene sammen til det verker i kjevene. Boletta setter fra seg fatet med bollene og kaffen. – Så, så, hvisker hun. Far står lamslått ved sengen og forsøker å smile. – Ingenting? Det er vel å overdrive en smule. Mor ser på ham og det er et raseri i blikket hennes som jeg ikke har sett før. – Så fortell meg det du, Arnold Nilsen! Hva jeg har fått ut av livet mitt! Far tenker seg om. – Først og fremst to herlige gutter, sier han. Mor begynner å gråte. Da går Fred fram til henne og legger gaven sin på dynen. – Gratulerer med dagen, mor, sier han høyt. Mor nøler og pakker den opp med langsomme hender. Det er en brødfjel. Fred har laget den på sløyden. Øverst har han brent inn TIL MOR FRA FRED, med skjeve, brune bokstaver, det lukter ennå svidd og ikke en eneste av dem står feil. Mor ser det knapt. – Takk, sier hun bare, lavt. Skuffelsen står i Freds ansikt, som et stempel, han svelger og forsøker å skjule det, men han klarer det ikke. Far klapper ham på skulderen. Fred freser og vrir seg unna. Så er det min tur. Jeg gir gaven til mor. Hun pakker den opp, like langsomt, som om alt er et slit. Det er en serviettring. – Takk, mumler hun, uten å se på meg. Og hun putter brødfjelen og serviettringen rett i nattbordskuffen og legger seg under dynen igjen. Far er urolig. – Da mangler du jo bare brød og serviett, sier han. Det er stille i sengen. – Nå som du har fått fjel og ring, mener jeg. Far ler høyt. Han er den eneste her som ler. Mor ser på ham med de smaleste øynene på Fagerborg. – Hvis du ikke har annet å gi meg enn den falske latteren din, kan du gå! Far blir stående. Han er såret. Han er dypt såret. Men han blir stående. Han strammer beltet rundt slåbroken. Boletta har hentet Malagaen og skjenker i et fyldig glass, men heller ikke det vil mor smake. Boletta drikker det selv i stedet og jeg trekker inn den hete og søte duften som i et bedøvet sekund får meg til å glemme, glemme at mor har bursdag og er ulykkelig og ikke liker gavene vi har laget. – Det er ikke min latter jeg gir deg, sier far med dirrende stemme. – Hva er det da? spør mor og ser ikke på ham. Boletta skjenker mer Malaga i glasset. Men mor vil fremdeles ikke ha noe. Jeg snur meg mot Fred. Han

knytter nevene. Far går nærmere sengen. – Det er ikke min latter jeg gir deg, gjentar han. Det er din egen latter. Jeg får deg nemlig til å le. – Ikke nå lenger, hvisker mor. Far rister lenge på hodet over dette snakk. – Skulle ikke jeg som har båret en koffert full av applaus gjennom Europa klare å få Vera Nilsen til å le i Kirkeveien? Mor sukker og vifter ham bort med en smal hånd hvor fingrene henger rett ned. Jeg vet det nå. Hun er lei av oss. Hun vil bli kvitt oss. Det gjør vondt helt ned i magen. Det svir et sted under hjertet. Og det er nå far gjør det han er best til. Kanskje han har ventet på akkurat dette øyeblikket og satset alt på ett kort. Han går mot døren, dukknakket og taus. Men plutselig stanser han og snur seg igjen. Han retter seg opp og knipser, som om han i dette samme sekund har kommet på noe han har glemt å fortelle. Han snur situasjonen. Han vrenger denne vonde stunden og vinner publikum over på sin side. Han gjør det uutholdelige til å leve med. Han vrir latter ut av mismotet. Å, jeg skulle ønske far hadde sagt dette straks og med én gang! – Hvis jeg ikke lenger kan få deg til å le, kunne du kanskje tenke deg å bli med en tur til Italia i stedet? sier han. Det blir helt stille på soveværelset. Vi stirrer på far. Han vipper fram og tilbake på de slitte tøflene og finner en halv sigar i slåbroken som han stikker i munnen. Selv mor blir rastløs i sengen og klarer snart ikke å la være å snu seg. – Hva snakker du om? spør Boletta. – Jeg snakker om det berømte Italia, sier far. Boletta snøfter høylytt og drikker mer Malaga. Men mor reiser seg sakte opp. – Italia? hvisker hun. Og dette er fars triumf. Han har gitt mor farge i kinnene. Han har pustet i hennes hår. Han har nok en gang vunnet henne. Han kaster et fort blick over skulderen og ser på meg, som om vi har klart disse brasene sammen, å erobre mor, med en brødfjel, en serviettring og en drøm om Italia, denne morgenen hun fyller 35 år, i august, 1960. Far legger sigaren i lommen igjen og setter seg på sengen. Han er fylt av en stor ro nå. Han har oss i sin hule hånd. Vi er festet til den samme streng og han spenner den, strammer den og spenner den, helt til bristepunktet, helt til mor løfter hånden for å riste resten ut av ham. Da kommer han henne i forkjøpet, i siste sekund. – Du ble en gang med meg nordover til den ytterste ø for å døpe Barnum, sier far. Og nu vil jeg ta deg med lenger sør. Mor blir taus igjen. Hun er et spørsmålstegn i begge øynene. Det er fars tur til å sukke, ikke det

tunge sukk, men det godlynte og overbærende sukk. – Kunne det for eksempel ikke være en idé å besøke Fleming Brant, Den Gamles nekrofile venn i Bellagio? sier han. Boletta tramper i gulvet. – Han skrev hennes nekrolog, Arnold Nilsen! Og la det bli med det! Far ler. – Det får gå for det samme! Hva sier du, mor? Blir du med? – Det har vi ikke råd til, hvisker hun. Far bare trekker på skuldrene og hygger seg. – Men det kan det vel bli en råd med, sier han. Og han drar en pakke fram fra slåbroken, det er som en tryllekunst, og når han bretter det brune papiert til side ser vi at det er penger, bunker med sedler, og vi går nærmere og holder pusten. Jeg tar Fred i hånden og han slipper den ikke. – Italienske lire, hvisker far. Boletta snøfter enda høyere. – De er ikke verdt mer enn en øre stykket! sier hun. Far lar være å høre på henne. Han ser heller på mor som løfter en av de tynne sedlene og slipper den like fort, bekymret, mistenksom og snart seg selv igjen. – Hvor kommer disse fra? spør hun. Og far skjønner at han er i ferd med å tape terreng, han må rykke fremover, han må straks knuse denne bekymringen, denne mistanken. Han har svaret klart. – Det er endelig det endelige oppgjøret for Buicken, min kjære, sier far. Han kysser mor på kinnet. Hun lar ham gjøre det. Boletta går nesten mellom dem. – Og hvordan har du tenkt at vi skal reise til Italia? Skal vi kanskje gå på våre ben? Far ser opp på henne og er tålmodig i hele ansiktet. For nå skal han sette kronen på verket. Han skal overgå seg selv. Han er på talefot med Gud i dag. – Jeg hadde heller tenkt vi kunne kjøre bil, sier han. Og han peker mot vinduet. Vi løper dit og river gardinene til side. Og der nede på hjørnet står den eneste bilen i gaten. Det er ikke akkurat en Buick Roadmaster Cabriolet. Det er en sort kasse med hjul. Det er en Volvo Duett. Og til seg selv har far kjøpt nye kjørehansker, i sort skinn. Han holder rundt mor. – Gratulerer med dagen, min elskede, sier han.

Samme kveld spør mor, lavt: – Hvordan fikk du tak i den bilen? Jeg ligger i sengen og hører det. Jeg hører far som kremter og går en runde på gulvet. – Jeg skal gjøre en lang historie kort, sier han. – Ja, gjør det! Nå er det Boletta som snakker høyt. – Hysj, hvisker mor. – En venn skyldte meg en tjeneste, hvisker far. – Hvilken venn? spør mor. Og fars latter runger. – Jeg har mange venner, sier han.

Jeg klarer ikke å sove den natten. Gleden gjør meg søvnløs.

Vi skal på sommerferie. Vi skal til utlandet. Jeg har fått en italiensk mynt av far som jeg skal øve med. Jeg sier det inni meg: Lire. Lire. Den er så lett i hånden og verdt mindre enn en øre. Og denne vektløse mynten minner meg om mors mørke tristhet i morges, bristen i min glede i natt. Hva kan jeg vel kjøpe med en slik penge? Og hva skal jeg med den da? Jeg mister mynten ned på gulvet og hører ikke at den lander. – Hvorfor var mor så lei seg? spør jeg forsiktig. Men Fred er ikke der og det er ingen som svarer.

Vi reiste to dager senere. Far var sjåfør, mor var kartleser og Fred og jeg satt i baksetet med Boletta mellom oss og hun var vrang og krevde så mye plass at vi måtte presse kinnet mot vinduet. Klokken var ikke mer enn fire da vi kjørte ned Jacob Aalls gate og ut av den stille, forlatte byen, hvor selv ikke avisbudene hadde våknet, i den sorte kassen, som var full av koffarter, vesker, termos, bensinkanner, soveposer og solkrem, forbi fjorden, som lignet bonet linoleum, for mor klarte i hvert fall å finne Mosseveien. Men like før Moss ble hun bilsyk, far måtte parkere i veikanten og mor knelte i grøften og spydde lenge. Kanskje det var fordi Volvo Duett hadde mindre fjæring enn en kjelke. Far mente imidlertid at hun ble anspent i hodet av å se på kartet i seksti kilometer i timen. – Hva skal dette være godt for! sa Boletta og var like uvillig. – Godt for? spurte far. Vi ventet utenfor bilen. Det var en fin morgen, bortsett fra mor. Hun stod fremdeles på huk. Boletta pekte på henne. – Ser du kanskje ikke at man blir syk av å reise slik! Far tente en sigarett. – Ja, det er uvant å reise når man har levd et stillestående liv, sa han. Boletta gikk nærmere. – Ti still med deg! ropte hun. Far bare lo. – Jeg minnes godt at hun ble sjøsyk langs land også. Men Boletta ga seg ikke. – Det er en stor synd å forstyrre de døde, hvisket hun. Far stusset. – Død? Er Fleming Brant død? Boletta var usedvanlig hissig. – Det vet jeg ingenting om, Arnold Nilsen. Men Den Gamle er død og vi skal ikke uroe henne! Mor reiste seg fra grøften og trakk pusten. – La oss heller dra videre, sa hun. Far klappet i hendene, nølte et øyeblikk, og pekte til slutt på meg. – Herfra er du min kartleser, Barnum.

Jeg byttet plass med mor. Jeg var kartleseren. Jeg satt ved siden av far. Han måtte bruke tre puter i setet for å komme høyere enn rattet. Jeg fikk låne Freds sovepose som jeg kunne sitte på. Jeg hadde flott utsikt. Jeg la Europakartet i fanget og fulgte

de røde linjene med fingeren. Vi var av sted igjen. En stund hadde jeg trodd vi kunne trille til Italia, for det var jo nedoverbakke hele veien, det var bare å komme seg over Majorstuen på grønt lys, så var det gjort. Nå visste jeg bedre. Det går både opp og ned og det er ingen vei utenom. Det må en kartleser vite. – Hvor langt er det til Helsingborg? spurte far. – Fra Oslo til Helsingborg er det 565 kilometer, svarte jeg. Men vi har allerede kjørt seks mil. – Da rekker vi fergen før middag, sa far fornøyd. – Og fergen til Helsingør tar 25 minutter, opplyste jeg. – Bra, Barnum! Far klappet meg på låret. – Og hvor langt er det til månen, din dust! spurte Fred. Selv Boletta lo. Vi rullet ned vinduene og spiste tørre boller. Vi var alene på veien. Et tog passerte midt ute på et jorde. Noen vinket fra den bakerste vognen. Vi vinket til dem. Solen steg på den slake himmelen og tømte lyset sitt overalt og luften var klar og mild. Hvis Gud fikk øye på oss nå kunne han tro at bilen vi satt i bare var en fyrstikkeske som blåste langs kloden som han hadde brettet ut i verdensrommet.

Vi fylte bensin på Svinesund og kjøpte Villa farris og Kvikk-lunsj i kiosken. Mor og Boletta stod i kø for å gå på do og far måtte vise fram en bunke papirer til vaktene. Så ble vi sluppet over grensen. Vi var i utlandet. Jeg merket ingen forskjell, bortsett fra at vi måtte kjøre på venstre side. Det var ikke engang en dump der Norge ble Sverige og himmelen var akkurat den samme. – Kolla avstanden til Helsingborg, min pojke, sa far. Kanskje det var slik det var å komme til utlandet. Man begynte straks å snakke svensk. Og når vi krysset grensen til Italia, kunne vi plutselig italiensk da? Jeg regnet alt jeg kunne på kartet. – 425 kilometer, far. Jeg snakket fremdeles norsk, så vidt jeg kunne høre. – Men hur långt er det til staden Gøteborg? ville han vite nå. Jeg regnet og regnet på de små tallene som var skrevet langs veiene på kartet. Jeg kunne snart ikke se lenger. Jeg var bilsyk i øynene og jeg skulle heller ikke spist den sjokoladen. – Elleve mil, hvisket jeg. – Då kan vi vel kjäka i Gøteborg, inte hur? Magen min var en trommel. Jeg svelget og svelget. Grensene og veiene og byene og innsjøene fløt sammen til et land jeg ikke visste navnet på. Kanskje jeg ikke tålte venstrekjøring? Far så fort på meg. – Hur er läget, Barnum? spurte han. – Ursjäkta meg, sa jeg. Nå snakket jeg også svensk. Og så spydde jeg. Jeg spydde over kartet og dashbordet og rattet og

frontrutén. Jeg brakk i to. Far bråbremset, mor skrek, Fred lo, Boletta bare sov og en buss kjørte forbi med hornet på. Jeg veltet ned i grøftkantene og kastet opp resten. Det rant fra munnen og nesen og øynene mine. Alle hull var i bruk. Og siden har jeg blitt bilsyk bare jeg tenker på et tall eller ser et kart. Jeg har strøket i geografi og aldri klart å ta lappen. Min tid som kartleser var forbi, der i grøften, tre kilometer innenfor svenskegrensen. Mor hengte kartet til tørk. Boletta fant fram rene klær til meg. Far vasket bilen og Fred klatret opp i et tre og ville ikke komme ned. Men da jeg våknet neste gang satt han i forsetet ved siden av far og jeg lå i en bylt mellom mor og Boletta. Det luktet hav. Jeg reiste meg. Vi kunne se over til Danmark. Vi stod en time i kø. Så kjørte vi om bord i fergen. Vi løp opp på det øverste dekket, for man blir ikke sjosyk hvis man kan se horisonten. Midt ute i Øresund begynte far å snakke dansk. – Gir du en bajer, Boletta? spurte han. Men Boletta svarte ikke engang. Boletta snudde bare ryggen til og gikk inn i salongen. Hun ble mer og mer vrang jo lenger sør vi kom. Ikke ville hun til Køge og besøke huset hvor Den Gamle ble født og ikke ville hun til dyrehagen og se moskusoksene som nedstammet i rett linje fra dyret de omsider fraktet hjem til Kongens by med *s/s Antarctic* i desember 1900. – Det er en stor synd å forstyrre de døde, sa hun.

Det var allerede sent på kveld da vi trillet i land i Helsingør. Mørket senket seg over Danmark. Fred måtte bruke lommelykt for å se kartet. Vi spiste stekt rødspette på et vertshus langs veien. Far kunne endelig drikke bajer. Mor spurte om det var et ledig rom der, det var det ikke, men hvis vi hadde telt kunne vi godt slå det opp bak i hagen. Vi hadde ikke telt og sov heller i bilen. Når vi surret fast bagasjen til grinden på taket i stedet og slo ned setene var det nesten plass til alle. Fred ville heller sove ute. Boletta snakket i søvne. Jeg forstod ikke hva hun sa. Kanskje det var nattspråket hennes, som bare hun selv kunne begripe? Mor hysjet mildt på henne. Far pustet tungt gjennom nesen, den var et helt blåseinstrument. Jeg lirket opp døren og krøp ut til Fred. Han var også våken. Jeg satte meg ved siden av ham. Himmelen var større her enn i Norge, sikkert fordi Danmark var så flatt. Et dansk insekt summet forbi og gjorde stillheten enda dypere. – Hvorfor er Boletta så rar? hvisket jeg. – Boletta er ikke rar, sa Fred. – Hva er hun da? – Hun er gammel, Bar-

num. Jeg likte det så godt når Fred snakket slik, til meg. Jeg lente hodet mot skulderen hans. – Gleder du deg? spurte jeg. – Til hva? – Italia, vel. Fred var taus en stund. – Ville heller dratt til Grønland, sa han. Da hørte vi en merkelig lyd, et sus i mørket, en bølge som slo mot oss uten at vi ble våte. Fred reiste seg og begynte å gå bort fra bilen. Jeg fulgte etter ham. Vi kom nærmere. Vi gikk inn i bølgen og stanset. Et stort hjul rullet gjennom natten og stod likevel stille, eller det kunne være en fugl som ikke klarte å lette. Det var en vindmølle. Og et minne ble vekket i meg, der vi ventet i dypet av den danske skyggen, et minne som var tungt og usynlig, utenfor min bevissthet og over min forstand og derfor ikke hektet til min korte hukommelse, men mer som et arr, et avtrykk, satt i søvne, og som jeg først kunne tyde da jeg vendte tilbake til Røst, så mange år senere, som en flyktning, og fant de sørgelige restene av fars oppfinnelse øverst på Veddøya.

Vi nådde Flensburg neste dag og ble vinket over grensen av to menn i stramme uniformer. Boletta var kartleser nå og hun hadde for lengst brettet sammen hele Europa og lagt det i hanskerommet. Jeg tror hun helst ville at far skulle kjøre feil. Jeg håpet at far straks skulle snakke tysk til oss, men han var heller fâmælt og innbitt. Han ville videre og svingte ned på autostradaen. Den gikk til Hamburg. Der skulle vi overnatte. Jeg så ingenting, bare speedometernålen som skubbet mot hundre. Volvo Duett ristet. Vi måtte holde oss fast. Men likevel ble vi passert hele tiden. Lave sportsbiler raste forbi oss og det var akkurat som om vi stod stille. Vi var de langsomste. Far presset farten opp i 110. Det hjalp ikke. De nye hanskene var glatte rundt rattet. Han svettet. De andre kjørte bare enda fortere. Jeg ble ulykkelig. Hvordan kunne vi være sist når vi aldri før hadde kjørt så fort? Og far fortalte om de fartsblinde, som tror de står stille og går ut av bilen, mens de kjører i minst seksti, og siden har jeg alltid tenkt at Fred ikke var ordblind, men fartsblind, han gikk for tidlig av språket. Så måtte alle bremse likevel, for et stykke unna blinket det i blå lys og noe hadde skjedd, en ulykke, kanskje det var en ordblind sjåfør som hadde lest feil på et skilt. Jeg rakk å se et vrak og deler av mennesker, en arm, blod på asfalten, klær, en dame som knelte, en bære, en død hund og en knust barnevogn før mor la hendene over øynene mine og holdt meg fast, helt til vi var i Hamburg og kjørte oss

vill i en rundkjøring og det var først der far begynte å snakke og da snakket han norsk. For plutselig løp en mann ut i veien rett foran oss og viftet med armene og pekte på noe og vi trodde vi hadde punktert og at det var det denne mannen prøvde å fortelle. Far slengte bilen opp på fortauet og rullet ned vinduet. Den fremmede mannen bøyde seg ned og kikket smilende på oss. Han hadde et arr i munnviken, som lignet en forlengelse av smilet. – Norge? sa han, med gebrokken stemme. Far nikket. – Norge? gjentok den fremmede. – Ja, sa far. Vi er fra Norge. Hva vil De? Nå stakk tyskeren hele armen inn i bilen og ville håndhilse på alle. – Jeg var i Norge under krigen, sa han. Et vakkert fedreland! Far stirret vantro på ham. Boletta skjøv hånden unna, som om den var uren og smittsom. Mor holdt rundt Fred og meg. Den smilende tyskeren, med arret i ansiktet, var rørt. Han tørket bort en tåre. – Jeg håper jeg kan vende tilbake til Norge en gang, hvisket han. Da sprakk det for far. Han dro av seg hansken og viste fram den skamferte neven, ja, det var akkurat som om han knyttet neven med alle sine manglende fingre og den dirret like under tyskerens hake. Men så ombestemte far seg plutselig. Kanskje han husket at vi hadde kjørt oss vill i en rundkjøring i Hamburg og at det var sent på kvelden og vi hadde ennå ikke funnet noe sted å bo, for ingen av oss ønsket å tilbringe enda en natt i bagasjerommet på en Volvo Duett. Den skamferte neven ble i stedet vennlig og mannen tok denne kjøttstumpen i begge sine hender og gråt. – Vi er visst to skadete soldater, vi to, hvisket han. Far var ille berørt. – Kunne De anbefale et hotell i nærheten? spurte han og trakk armen raskt til seg. – Bare det beste er godt nok for dere, sa tyskeren og pekte den andre veien. – På høyre side av den nederste sjøen ligger Vier Jahreszeiten. Far rullet opp vinduet med et smell og spant bort fra fortauet. Jeg snudde meg og så den tyske soldaten, den høflige taperen, som stod igjen i rundkjøringen og løftet hatten som en hilsen. – Ja, den krigen vant du jo fint, Arnold Nilsen, sa Boletta. Kunne du ikke heller kjørt ham ned? Far svarte ikke. Han lente seg blek og innbitt mot rattet og lirket hansken med de utstoppede fingrene på plass. Noen tutet bak oss. Det var biler på alle kanter. Vi bare rant med trafikken nedover i Hamburg, som en elv på hjul, og der, ved en liten innsjø, omkranset av en stripe tynne trær, lå hotellet, Vier Jahreszeiten. Far stanset foran den brede trappen. Det stod en piccolo klar på

den røde løperen. – Det ser dyrt ut, hvisket mor. Far bare smilete, la håret på plass, pusset skoene med lommetørkleet, tente en sigarett og gikk opp trappen, mens han raskt ga penger til den knappe piccoloen, og øverst åpnet en annen tjener en gylden dør for ham. Vi ventet. Det tok sin tid. – Kan vi ikke bare vende om og kjøre hjem, hvisket Boletta. Mor ble hissig og lente seg fram mellom setene. – Nå skal du ikke ødelegge denne ferien for meg! Boletta snudde seg og sa for siste gang: – Man skal ikke forstyrre de døde. Og i det samme presset piccoloen ansiktet mot frontruten og kikket inn på oss. Han lignet en klovn, med sine blanke lepper og hvite kinn. Boletta løftet neven og han trakk seg unna, bukkende, tilbake til den røde løperen. – Kanskje det er dusj på rommet, sukket mor. Så satt vi tause og ventet. Inne i foajeen kunne vi se gjestene som gikk sakte fram og tilbake med glass og sigaretter i hendene og smykker som skinte. Omsider kom far. Han skjøv piccoloen til side og ramlet inn bak rattet og kjørte av gårde. Han var sinna for et eller annet. Hendene hans rystet slik at han knapt klarte å styre. – Det var ingen ledige rom, mumlet han. Mor forsøkte å smile. – Ingen ledige rom? Far pustet ut. – Og det skal du bare være glad for! ropte han. Det usle herberget hadde ikke mer enn fem stjerner! Boletta så på ham. – Fem stjerner? Er ikke det mye? Nå lo far. – Jeg har bodd på hoteller med ti stjerner og det er dobbelt så mange som fem! Boletta humret. – Kanskje vi ikke var fine nok for Vier Jahreszeiten, sa hun. Far ble taus og måtte stanse ved et hjørne. Han var i et sort humør igjen. Mor tørket svetten av pannen hans og kunne vri opp lommetørkleet etterpå. – Hva gjør vi nå? spurte hun forsiktig. Far trakk fram et kart over Hamburg fra lommen. Midt på det krøllete arket var det tegnet et kryss. – De anbefalte aller nådigst et hotell i Grosse Freiheit, sa han. – Grosse Freiheit? gjentok mor. – Det er en kjent gate her, kjære. Vi skulle se etter en elefant. Og vi kjørte videre, ikke nedover, men innover i Hamburg, innover i lydene og lyset, som snart omringet oss, helt til vi kom til de innerste kamrene i byens uhellige hjerte, et hjerte som slo vilt og i utakt, en storslagen systoli som fikk bilen til å skjelve i panseret og til slutt stod vi fast i en blodpropp i en trang gate hvor vinduene var røde. Jeg kikket ut. Jeg så damer med nakne lår, matroser som drakk øl, skygger som lignet hunder i mørke portrom, menn på høyhælte sko og dørvakter som lokket. Mor la hende-

ne over øynene mine igjen, hardt, jeg fikk nesten ikke puste. – Elefant? hvisket hun. Far pekte. – Der! ropte han. Mor slapp taket og i et smug kunne vi se et skilt med en elefant på. Snabelen hang i en sirkel som blinket i flere farger. Far kjørte det siste stykket dit og parkerte foran inngangen. Stedet het Indra Club. Det var ikke rød løper her og heller ingen piccoloer eller stjerner. – Har du tatt oss med på sirkus? spurte Boletta. Far svarte ikke. Han satt en stund og tenkte. Så hadde han bestemt seg. Han ville at vi alle skulle bli med ham og at vi skulle ta med oss bagasjen med det samme. Fred og jeg slepte hver vår koffert inn døren på Indra Club. Vi kom til en garderobe. Bak disken stod det en skallet mann som så forbauset på oss. Og endelig snakket far tysk. Han snakket lenge og flytende og ikke vet jeg hva han sa, men den skallet mannen lyttet nøye, pekte på taket og nevnte noe som lignet et tall. Far snudde seg fornøyd mot oss. – Jeg har nettopp forhandlet meg frem til et værelse i andre etasje! sa han. Vi ble fulgt gjennom et tåkete lokale hvor noen få gjester satt ved runde bord og drakk øl av brede glass med håndtak. De så etter oss og ristet smilende på hodet, mens skummet fløt rundt munnen. På en scene bakerst ved veggen stod det et trommesett og tre forsterkere. En sort, elektrisk gitar lå på gulvet. Så gikk vi opp en bratt og skjev trapp og kom til det som skulle være rommet vårt i natt. Mor ble stående og se. Det var ikke engang en vask her. Dobbeltsengen skrånet ned mot midten og det var sikkert en stund siden noen hadde skiftet laken. I vinduskarmen skinte en lampe med en rød skjerm som var full av fluer. På hodeputen lå en halv dorull. Selv far trakk pusten. – Vi får ta til takke, sa han. Boletta satte seg på den eneste stolen. – Men ikke lenger med det beste, hvisket hun. Fred rullet ut soveposene. Mor listet seg bort i korridoren for å finne en dusj. Hun kom raskt tilbake og var enda blekere. – Hva er det? spurte far. Mor hadde allerede begynt å pakke sammen tingene våre igjen. – Er det meningen at vi skal bo i et horehus? ropte hun. Far blunket. – Horehus? Mor var rasende. – Ja! Horehus! Det er kvinner på rommene! Far forsøkte å ta rundt henne, men den gikk ikke, selv ikke latter hjalp nå. – Jeg blir ikke her et sekund lenger! hveste hun. Og dermed forlot vi rommet, regningen og Indra Club skyndsomt og i all stillhet. Mor holdt meg i nakken og hvisket hele tiden: – Se rett fram, Bar-num. Se rett fram! Vi kom oss ned trappen og fant en bakdør i

første etasje. Og akkurat idet vi snek oss ut den, så jeg fem gutter i trange bukser og lilla jakker som hoppet opp på scenen, heftet på seg gitarene og løftet trommestikkene. Jeg ble stående der et øyeblikk. Jeg ville høre denne lyden. Den høyeste av guttene lente seg mot mikrofonen, vred munnen, telte på engelsk, *one, two, one two three four*, og skulle til å synge. Jeg så leppene hans forme seg til et skrik. Jeg så grepene på gitarene, stikkene som falt tungt mot trommene, de spisse, svarte skoene som snart skulle trampe takten. Og akkurat da, før det begynte, før de fem guttene kom i gang, i en merkelig, tung stillhet, som i sekundene mellom lyn og torden, dro mor meg videre og døren slo igjen bak oss. Vi løp til forsiden, hevet koffertene og soveposene i bagasjerommet, satte oss inn i bilen og far kjørte av gårde alt han kunne mellom neonlysene og stjernene. Og det siste jeg rakk å se av Hamburg var den glorete plakaten på en murvegg: *The Beatles. England. Liverpool.*

Vi nådde Bellagio neste kveld og stanset i en krapp sving rett før byen. Der gikk vi ut av bilen. Bare Boletta ble sittende med armene i kors. Solen sank bak de grønne fjellene og alle de skrå takene skinte som mørke, skjeve speil. Det var akkurat som om sjøen sank også, fra blått til sort. Luften var full av stille, het vind. En rad med spisse, smale trær hang som mørke kniver på en ås over en kirkegård, spiddet til himmelen. Far, som hadde sunget opera siden Østerrike for ikke å sovne bak rattet og knapt kunne stå oppreist, trakk oss inntil seg. Slik stod vi, i det summende, lombardiske mørket. Vi var fremme. – Hva gjør vi nå? hvisket mor.

Først fant vi politistasjonen. Den lå ved torget. Vi parkerte der. Tre betjenter kom straks ut og kikket nysgjerrig på nummerskiltet. Far rullet ned vinduet og hilste. Far snakket italiensk. Det var ikke til å begripe at det var plass til så mange språk i én munn. De snakket lenge. Mor fulgte stolt med og la stadig fingeren over munnen, som om hun var redd for at vi skulle forstyrre far. Men vi var stumme av beundring. Selv Boletta måtte heve øyelokket. Og jeg innbiller meg at dette var fars største stund, høydepunktet i hans dulgte karriere, når han kunne snakke italiensk med betjentene på torget i Bellagio. Det hadde allerede samlet seg en hel folkemengde rundt bilen. Kanskje de aldri hadde sett en Volvo Duett i Italia før. Far rullet opp vinduet igjen og hadde snakket ferdig. – De visste godt

hvem Fleming Brant er, sa han og gjorde seg kostbar en stund. Boletta lukket øynene og mor måtte nøde ham. – Si det da, tryglet hun. Far smilte. – De kaller ham for Rødhuden. – Rødhuden? Hvorfor det? – Spør ikke meg, sa far. Men han er ansatt på Villa Serbelloni.

En flokk med magre, gyldne gutter løp foran oss og viste veien. Villa Serbelloni var et hotell. Det lå ytterst på en odde som stakk ut i den dype Comosjøen og lignet et slott med sine buer, søyler og terrasser. Her var det sikkert bare adgang for gjester med blått blod. Guttene turte ikke følge oss lenger og forsvant i skyggene under palmene. Far bremsset sakte ned og stanset til slutt ved tennisbanen, som lå forlatt i flomlyset som fikk den røde grusen til å gløde. Vi gikk ut av bilen. Våre øyne var store. Aldri hadde vi sett noe lignende. En mann i kjole og hvitt kom oss raskt i møte. Far spurte etter Fleming Brant. Og i det samme far hadde sagt dette navnet, Fleming Brant, ble vi tatt hånd om som konger og dronninger, prinser og prinsesser. En armé av piccoloer hentet bagasjen vår. En sjåfør i grå uniform parkerte Volvoen i garasjen på den andre siden av hotellet og vi ble nærmest båret opp de brede trappene. – Jeg sa at vi er i familie med ham, hvisket far. Det var så høyt under taket i resepsjonen at jeg ble svimmel og måtte støtte meg til Fred. Boletta ville helst gå igjen, men mor holdt henne fast. Far la en bunke sedler på disken. Resepsjonisten smilte og heftet en svær nøkkel ned fra en tavle. Da stod det en hovmester der også. Han bukket og viste oss inn i spisesalen. Gjestene så opp fra tallerkenene. Kelnere trillet vogner fulle av kaker og underlig frukt. Det satt en mann alene innerst i hjørnet. Det var langt å gå dit. Boletta ville snu, men mor ga ikke slipp på henne. Mannen var svært gammel. Han hadde hvite hansker på hendene og mørke briller. Han leste i en bok mens han drakk kaffe fra en liten, grønn kopp. Huden i ansiktet hans var kornete og rødflammet, som om han hadde sittet altfor lenge i solen, og håret var hvitt og tynt. Det var Fleming Brant. Han la ikke merke til oss før vi stod ved bordet hans. Han la boken på duken, Dantes *Divina Commedia*, og reiste seg, forundret, ute av balanse, i denne stund, før han kjente oss igjen, eller kjente Den Gamle igjen i oss. Og jeg kunne ikke se alt som dette korte møtet rommet, jeg visste bare at dette øyeblikket var større enn seg selv, her samlet tid seg. Men dette så jeg: Fleming Brants sørgmodige ro, en

mørk glede, når han langsomt tok av seg brillene og senket det såre blikket. Det var mor som rakte fram hånden. – Vi har kommet for å takke Dem, sa hun. – Takke meg? Men Fleming Brant så ikke på mor. Han så på Boletta. – For de vakre ordene De skrev om min mor, Ellen Jebsen. Fleming Brant ble stående taus foran Boletta og Boletta hadde også mistet munn og mæle. Så vendte han seg sakte mot mor igjen. – Sett dere, hvisket han. Han snakket langsomt. Kelnere var straks på pletten med flere stoler. Vognen med frukt og kaker ble hentet og det ble båret vinflasker og glass til bordet. Vi satte oss. Jeg tenkte at det sikkert var Fleming Brant som eide hotellet, kanskje han eide sjøen også og hele byen. Han løftet boken han hadde lest i. – Det var min drøm at Ellen Jebsen en gang skulle spille Beatrice i Dantes komedie, sa han. – Er den morsom? spurte jeg. Fleming Brant tenkte seg om en stund. – Ja, det er den. Hva heter du? – Barnum, sa jeg. Fleming Brant tok på seg solbrillene igjen. – Jeg er svært rørt, sa han, lavt. Far strakte ut hånden. – Og jeg er Arnold Nilsen! De hilste, en sort og en hvit hanske, Fleming Brant slapp taket først og unnskyldte seg. – Jeg har dette utslettet, sa han. Eksemen. Jeg fikk det av filmene. – Ja, de kalte deg Rødhuden, lo far. Det ble stille noen sekunder. Fleming Brant så ned. – Jeg tålte ikke lyset og kjemikaliene. Jeg smuldrer langsomt opp. Mor så på ham. – Var De også skuespiller? spurte hun. Fleming Brant ristet på hodet og smilte, men det var et trist smil. – Jeg var klipperen, sa han.

Senere gikk vi opp på rommet. Det var større enn leiligheten i Kirkeveien. Det var dobbel himmelseng, badekar, dusj og veranda. Mor ble så lenge på badet at vi til slutt måtte kikke inn til henne. Hun lå i en sky av skum og lo. Far satte seg på kanten. Mor la den våte, nakne armen rundt ham. Vi hadde kommet fram. Vi hadde funnet Fleming Brant. Vi skulle snart snu. Da sa Fred og han hadde ikke sagt noe hele kvelden: – Hvor er Boletta? Mor ble taus. Far brettet opp skjorten, tok av seg hansken på den friske hånden og stakk den ned i skummet. – Ikke her, sa han. Men mor lo ikke. Hun reiste seg brått og jeg så en annen vei. Fred stod ved vinduet. Jeg gikk bort til ham. Og der nede, på terrassen, satt hun, sammen med Fleming Brant, de var de eneste, ellers var bordene tomme og lyktene langs balustraden kastet blå skygger forbi dem. En kelner kom ut med et pledd og Fleming Brant la det over Bolettas skuldre. Jeg tenkte,

uten å vite det, at nå har hun forstyrret de døde likevel. – Jeg kan ikke forstå annet enn at han må være en meget rik mann, sa far.

Jeg ser Fleming Brant neste morgen. Jeg har gått ut på verandaen før de andre har våknet. Han står nede på stranden. Ansiktet hans visner. Det flasser av huden. Han støtter seg til en rake. Slik står han, lent mot en rake. Så kommer de første gjestene, kvinner og menn, som holder hverandre i hendene. De går stille ut i vannet og legger på svøm. Og Fleming Brant raker bort sporene deres i sanden, møysommelig, fra trappen og ned til kanten der de små bølgene rekker. Og når gjestene kommer opp av vannet igjen, og skynder seg mot terrassen og frokosten, må Fleming Brant enda en gang rake bort sporene, slik at sanden kan ligge jevn og fin til de neste gjestene som også skal komme.

Og dette er mitt minne, vindmøllene i natten, bandet jeg ikke fikk høre og klipperen som raker bort sporene i sanden, så grundig og nøye at ingenting synes, og når jeg snart går ned på den samme stranden skal klipperen også følge etter meg og glatte ut mine spor, i den kjølige, lette sanden, som faller under mine føtter.

(barnums linjal)

Jeg sier ikke hvor høy jeg er. Det står i skolelegens journaler. Det er målt langs dørkarmen på rommet vårt. Det er skrevet i passet mitt. Men øynene mine er blå, ikke brune. Jeg arvet bare fars størrelse. Jeg ble ikke høyere. Helt fram til den dagen konstabelen forbannet meg i Den Lille Byen, i hele klassens påsyn, skilte jeg meg ikke særlig ut, bortsett fra disse krøllene, som eldre damer i kiosker og på trikken så gjerne ville legge hånden i, men da sakket jeg liksom etter, jeg gikk i stå, og de andre steg rundt meg, steg og steg som en løpsk skog, mens jeg ble igjen der nede i mosen og barnålene, fanget for godt i mine usle centimetre. Og tatt i betraktning at veksten er sterkest i de første leveårene, og avtar etter hvert, til man bare vokser mindre enn brøkdelen av en centimeter når man nærmer seg tredve og deretter begynner å krympe, var mine utsikter skrale. Liten trøst er det å vite at hjertet fortsetter å vokse helt til det siste. Heller ingen trøst var det at jeg i hvert fall kom over minstemålet til å bli innrullert i den romerske hær omtrent 200 år før Kristus. Det var 1.51. Til og med jentene dro forbi meg, med sine lange legger og rette nakker verdiget de meg knapt nok et blikk. Når de en sjelden gang så på meg, så de ned, rett ned, og jeg tror de likte det, å kunne se ned på meg, for da måtte jeg se opp til dem. Hva skulle de ellers bruke sin brå høyde til, enn å se ned? Jeg er blitt kalt pilt, bingel, dverg, pygmé, vott, tommel, bøg, sinke, pipefeier og parenteser, som om mitt eget navn ikke var nok å bære. Det var ikke måte på. Jeg husker en annen gang. Jeg var på vei hjem fra skolen. Det var i oktober. Det regnet, selvfølgelig regnet det. Heldigvis slapp jeg å gå med langstøvler, for de rakk meg omtrent til skrittet. Paraply og sydvest nektet jeg plent å bruke. Jeg hadde bare en kort, gul regnfrakk og ble med andre ord våt. Det gjorde ikke meg noe. Jeg kjente at krøllene,

disse krøllene jeg hatet, men likevel ikke klarte å kvitte meg med, flatet seg ut og la seg langs hodet slik hår helst skulle ligge. Jeg likte regnet. Jeg har alltid likt regn. Sol er et mas. Sol jager deg. I regnet kan du hvile mellom dråpene. Jeg ruslet gjennom Urraparken. Jeg pleide å stanse ved kirken og lene meg over rekkverket og kikke ned på trikken når den kjørte forbi. Det hendte at noen som stod ute bakerst vinket opp til meg. Da vinket jeg også. Det var ganske fint å se ned, å se ned på noen, og vinke til dem samtidig. I dag var det ikke en eneste passasjer som stod ute. Jeg vinket likevel og tenkte på alt man gjør som ingen ser. Og når man lukket øynene, hvordan kunne man egentlig være helt sikker på at alt ikke forsvant med det samme og ble til igjen når man åpnet dem. Var det slik Gud hadde skapt verden, ved å blunke to ganger? Hva om Gud ble trett og lukket øynene igjen, en gang for alle, eller om han begynte å kjede seg og sovnet? Slik stod jeg der, lent mot rekkverket, i regnet, i mine egne tanker. Hvis Gud hadde bestemt alt allerede, hva var vitsen da? Da hjalp det jo ikke uansett hva man gjorde, da gikk det som det måtte gå. Fred hadde forresten begynt på en skole helt nede i byen. Kanskje Gud hadde en finger med i spillet der også. Lærerne sa at Fred var dum og derfor måtte han begynne i en spesialklasse på gutteskolen i Stenersgata, på F-linjen, ja, F-linjen, som skulle passe for slike gutter som av en eller annen grunn hadde stått tilbake på folkeskolen, og noen sa at guttene der nede var så tette i pappen at de ikke klarte å finne fram til jenteskolen i Osterhausgata, selv om man ga dem kompass, kart og fulgte dem halve veien. Mye kunne man si om Fred, men dum var han ikke, og det burde i hvert fall Gud ha visst. Men det var noe med bokstavene som han ikke helt fikk til. Klart han kunne snakke rent, men på papiret ble det bare rot. Han kunne få navnet sitt til å bli Ferd og først lo alle godt av dette. En gang skrev han Branum på gaven til meg. Jeg syntes det var ganske fint. Til Branum. Det var ikke meg imot å hete det. Fred kunne godt kalle meg Branum så mye han ville. Og det var den fineste gaven jeg noensinne har fått, en ekte skrivemaskin. Men snart stilnet latteren og ingen lo mer, bortsett fra meg, og da Fred fortsatte å skrive Ferd og leste Peer Gnytt av Ibsen fikk han en ørefik av klasseforstanderen som kunne høres helt over i skuret på den andre siden og alle som stod der la hånden mot kinnet, som om de ville dempe en smerte utenfor dem selv.

Skolen bestemte at Fred var dum nok og nå satt han altså nede i slummen i Stenersgata sammen med byens idioter som hadde stempel på at de var tilbakestående, håpløse og umulige. Jeg sendte en klyse mot brosteinene og da hørte jeg noen som nærmet seg mellom dråpene, lenge før klysen landet dypt der nede. Jeg åpnet øynene og snudde meg. Jeg visste det. Det var vindusgjengen fra sjuende, Aslak, Preben og Hamster. De smilte uhyggelig, fulle av tenner var smilene deres, og jeg klarte ikke la være å tenke at hvis jeg ikke hadde lukket øynene, ville dette aldri hendt.

Lyden ble skrudd på, hvinet fra trikken i den krappe svingen bak skolen, trærne som raslet i regnet, bildekk mot våt asfalt, som lange sukk overalt i byen, og klysen som landet med et brak i Holtegata. – Hvor skal du, à? – Hjem, hvisket jeg. – Hjem? Sikker på det? Jeg nikket. – Helt sikker? Jeg nikket en gang til. – Kanskje vi skal følge deg hjem, da?

Kirkeklokkene begynte plutselig å ringe, av en eller annen grunn ringte kirkeklokkene. Kanskje noen hadde glemmt sin egen begravelse i regnet. Fuglene fløy fra hustakene. Jeg frøs som en tulipan. Aslak, Preben og Hamster kom nærmere og bøyde seg ned mot meg, de snuste rundt ansiktet mitt som gale hunder, jeg måtte lukke øynene igjen og ventet bare på at de skulle bite, bite som bikkjer, eller at verden skulle gå under med det samme og forsvinne. Det hadde vært det beste. – Var det jeg sa. Han lukter fitte i trynet. Jeg åpnet øynene langsomt. Det ringte ikke mer. De holdt seg for nesa og rygget bakover. – Gammel fitte i trynet. Er det han lukter. Fy faen. Aslak bøyde seg raskt mot meg igjen, var like ved å skalle, og trakk seg unna. – Sikker på at det ikke er pikk han lukter. Syns han lukter guttefitte og pikk også, jeg. – Sikkert begge deler. Han lukter pikk og fitte i trynet.

De ble stående og se på meg. Rekkverket gjorde vondt i ryggen. Etter en stund så de på hverandre i stedet og hvisket noe. Det var verre. Nå ville de ikke gi seg med det første. Aslak lo. – Hva har du i ranselen i dag, à, fitta? Piperensere eller truser til trynet ditt? Det var ikke særlig vits å svare. De dro ranselen av meg, åpnet den og tømte alt ut over rekkverket; pennalet, arbeidsboken i geografi, viskelæret, en halv matpakke med pølse, helselæren og linjalen, alt fløt i regnet og landet på brosteinene i Holtegata mellom de blanke trikkeskinnene. Så hektet de ran-

selen på ryggen min igjen og klappet meg på hodet etter tur. – Skulle ikke du hjem, à, din knagg! Jeg begynte å gå. Knagg hadde jeg ikke hørt før. De kom etter meg. De sa ingenting. Det var nesten det verste. De bare fulgte etter meg, og jeg kunne ikke annet enn å fortsette å gå, over Bogstadveien, forbi Rosenborg kino, hvor den gamle filmen akkurat ble tatt av plakaten, *Days of Wine and Roses*, og den nye ennå ikke var kommet opp, det var midt mellom to forestillinger, sånn var det, billettøren bar en bunke med slitte fotografier av Jack Lemmon og Lee Remick med seg inn til luken, det var mellomtid, jeg gikk i et mørke, med Aslak, Preben og Hamster hakk i hæl, og en dråpe rant innenfor skjorten og klebte seg fast som et frimerke nederst på ryggen. Husker jeg det kanskje ikke? Husker jeg kanskje ikke hvor mange skritt det er fra Uranienborg kirke til Stensparken, en ettermiddag i oktober, når det regner og noen følger etter deg og broren din har begynt på en annen skole på feil side av byen? Det er 634 skritt. Jeg savnet Fred. Dette ville ikke hendt hvis han ikke hadde rota sånn med bokstavene og skrevet navnet sitt feil. Og så kom han likevel. Fred kom ut fra pissoaret nederst i bakken. Han holdt en røyk i den ene hånden og med den andre dro han opp buksesmekken, våt og mager stod han der, i den stilige peau de pechejakken, som var blitt mørk av regn. Jeg hørte skrittene bak meg som stanset. Fred stakk sigaretten i munnen og sugde lenge, gloen nærmet seg leppene hans, så spyttet han sneipen ut og den fortsatte å brenne i regnet. Han sa ikke et ord. Han bare så på meg. Ingen sa noe. Jeg stod i midten. Så løftet han blikket, så vidt, og stirret over skulderen min, forbi meg, det varte kanskje et sekund, ikke mer enn et sekund, men tiden videt seg liksom ut i dette sekundet, som en seig dråpe under en rusten kran, alt kunne skje nå og jeg ble stående, mellom Fred og vindusgjengen fra sjuende, og så hørte jeg at de snudde og gikk sin vei, for ingen kunne holde ut Freds blick i lengden, det var en sort ro i øynene hans som ingen helt kunne tåle, og Aslak, Preben og Hamster sneik seg langs husveggen på den andre siden av gaten, hunder som de var, Aslak snudde seg når de var kommet et stykke og knyttet neven og sa noe, men lot det bli med det. – Hunder! ropte jeg etter dem. Men rart er det å tenke på, at da den tiden kom da jeg begynte å lese dødsannonsene, for det var blant dem jeg kunne se hvordan det gikk med gamle kjente,

følte jeg et stort vemod den morgenen jeg så Prebens fulle navn der. Han ble bare 41 år, og jeg merket dette suget, dette tunge vemodet, selv om han bare hadde vært en pest og en plage. Aslak hadde skrevet nekrologen. Han priset Prebens rettferdighetssans, hans lojalitet og ikke minst hans avvæpnende humor. Han hadde gjort det stort i reiselivsbransjen, med såkalte opplevelsesturer, og døde meningsløst da han stupte fra et svaberg innerst i Oslofjorden. Tankene gikk til hans kone Pernille og deres datter. Aslak selv var juridisk konsulent i det samme firmaet, som gikk konkurs etter Prebens død, mens Hamster hadde dratt på sin egen opplevelsestur, innover i hodet, og der gikk han seg vill. Han kom aldri helt tilbake etter det siste skuddet. Det hendte jeg så ham i byen. Han bommet penger til mat. Jeg pleide å skifte fortau. – Hunder! ropte jeg en gang til. Dere skulle bare visst!

Fred trakk på gloen i det våte gresset og kom nærmere. – Alt i orden, Barnum? – Joa. Visste du at de fulgte etter meg, Fred? – Jeg skulle bare pisse. Flaks for deg, småen. Jeg svelget. Det var så trangt i halsen. – De tømte ranselen min, hvisket jeg. – Kunne vært verre, sa Fred og begynte visst å kjede seg. Jeg tok ham i armen. – De sa jeg luktet fitte i trynet. – Fitte i trynet? Ikke noe å grine for det heller. Greit? Jeg nikket. – Du griner ikke, Barnum? Jeg ristet på hodet. – For da gidder jeg ikke stå her sammen med deg. – Jeg griner ikke, Fred. – Bra, Barnum. Han dro armen til seg. – Hva hadde du gjort hvis de julte meg opp? spurte jeg. – Sier jeg ikke, Barnum. For da får du ikke sove i natt. Jeg lo høyt og Fred snudde seg og tente en ny sigarett. Jeg trodde han ble forbanna på meg, fordi jeg lo, og jeg ville gjøre det godt igjen, si noe han kanskje likte. – Da hadde i hvert fall de lukta fitte i trynet, sa jeg. Etter det du hadde gjort med dem. Hvis du hadde gjort det, mener jeg. Fred trakk på skuldrene. Han var visst ikke forbanna likevel, det var bare vinden han snudde ryggen til, for å få fyr. – Hvor tømte de ranselen din? – Ved kirken, svarte jeg. Fred så på meg igjen. – Og tørk av deg det gliset før jeg gjør det. Du ser så jævli dum ut. Jeg dro håndbaken fort over munnen. Fred blåste røyk i ansiktet mitt og stønnet. Nå var det like før han sprakk, jeg kunne se det i øynene hans, den sorte roen begynte å bevege seg, som olje på vann, og nå måtte jeg si noe som jeg visste ville gjøre ham glad. – Skal vi lese i brevet i kveld? spurte jeg forsiktig. Fred så en

annen vei. – Jeg kan godt lese høyt, sa jeg, enda lavere. Da la han hånden på skulderen min og det var så overraskende at jeg nesten klynket av glede, men jeg tror ikke han hørte det, for han ble med meg tilbake til Holtegata og der plukket vi opp de sørgelige restene fra ranselen min. Arbeidsboken i geografi var ramlet fra hverandre, ark for ark fløt bort i regnet, Tyrkia, Egypt, Japan, Amerika og Polarlandene, verdensdelene drev i alle retninger, jeg fant sidene med prøven om Grønland som jeg fikk S på. Skriften var nesten vasket bort, men jeg husket hva som hadde stått der. *Isfjellene kan være hundre meter høye. Men de delene som er under vannet er ni ganger så store.* Den halve matpakken hadde skjærene begynt å slåss om. Pennalet hadde trikken kjørt over minst tre ganger. Linjalen var brukket og helselæren kunne jeg bare begynne å skrive på nytt. – Tror jeg også skal tømme ranselen min en dag, sa han og begynte å gå hjemover mens jeg løp. Fred lå alltid et stykke foran meg og jeg måtte løpe, på mine flate føtter, for i det hele tatt å holde følge. Fred gikk og jeg løp ved siden av ham. – Hvordan er det på den nye skolen? spurte jeg. – Jævla fint. Alle de dumme på ett sted. – Men du er ikke en av dem, Fred. – En av hvem? – Av de dumme, Fred. Du er ikke en av dem. Han stanset rett utenfor Rosenborg kino, ved de tomme glassmontrene hvor nye bilder av stjerner snart skulle henges opp. Han stirret på meg. Men han sa ingenting. Jeg ble redd igjen. – Hvilken film tror du kommer, Fred? – En som du ikke slipper inn på, sa Fred. Billettøren stod i foajéen og kikket ut gjennom dørene. Kanskje han ville se om det fremdeles regnet, for plutselig slo han opp en paraply og bunken med bilder han holdt under armen ramlet ned på gulvet. – Hvem er jeg en av? spurte Fred. – Hva sa du? Fred bøyde seg helt nær. – Hvem er jeg en av? Jeg visste ikke hva jeg skulle si. Han hadde det i øynene igjen, det aller mørkeste. – Jeg kan hjelpe deg med bokstavene, hvisket jeg. Fred dyttet meg mot montrene så det singlet i glasset. Han ropte plutselig. – Jeg er ikke en av noen! Skjønner du det! Hva! Han strøk en finger langs pannen min og ned mot kinnet. – Det lukter jo faen meg fitte av trynet ditt. Så gikk han bortover fortauet, skrått, som om han ville finte regnet, og i det samme kom billettøren ut. – Men i alle dager, sa han. Tenkt å ødelegge kinoen min? – Neida, hvisket jeg. Jeg ville helst gå nå, men billettøren holdt meg igjen. – Er alt i orden med deg? spurte han. – Ja

takk. Han bøyde seg ned. – Vil du ha en brødskive? – Nei takk. Men han var så snill at han dyttet meg med inn i foajéen hvor linoleumen var så blank og glatt at jeg nesten falt ned trappetrinnene og han tok armen min og gikk videre, med meg på slep, helt til vi kom til et trangt rom bak selve kinosalen og der stod det en svær maskin som pekte ut av en luke i veggen og på gulvet var det stablet runde bokser med engelske titler på. *Days of Wine and Roses*. Det var varmt og luktet ikke helt godt. Så viste det seg at mannen ikke bare var billettør, han var maskinist også, det var han som viste filmen, uten ham ville lerretet hengt i mørke, som en tung og bred rullegardin foran et vindu innerst i natten. – Her bor jeg, sa han. Han åpnet matpakken sin. – Hva vil du ha? Gulost eller salami? Jeg var ikke sulten. Gamle damer ville helst ta på krøllene mine, mens eldre menn gjerne ville gi meg mat. Det var ganske slitsomt i lengden. – Salami, sa jeg. Jeg fikk en skive. Jeg måtte spise den. Vi spiste. – Ga han deg juling? spurte maskinisten. Jeg ristet på hodet. Vi fortsatte å spise. Jeg så plutselig for meg kinoen som et skip, en amerikabåt, som krysset havet, og maskinisten stod nede i maskinrommet og det var han som fikk propellen til å spinne og stjernene til å lyse, og mens jeg tenkte dette kom jeg på en annen tanke, og jeg kunne ikke fatte at den var min, det var akkurat som om noen andre hadde tenkt den først og nå bare overtok jeg den, jeg tenkte at stumfilmene var seilbåter på det samme havet og vinden var maskinrommet uten et menneske. – Er det mange som plager deg? spurte han. Jeg var ikke helt med. – Hva? Han spurte en gang til. – Er det mange som plager deg siden du er så liten? Jeg sa ingenting. Han mente det godt. Jeg visste det. Det er det jeg sier. De fleste mener det godt og de er som oftest de verste. Jeg kunne svart: – Ja. Særlig du plager meg. Jeg sa ingenting. Jeg bare så ned. Han la hånden på kneet mitt. – I gamle dager kunne ikke kinomaskinistene være mer enn fem fot høye, sa han. For ellers fikk de ikke plass i maskinen. Det hadde vært noe for deg, det! – Ja, hvisket jeg. Ja. Han fulgte meg ut. Jeg løp etter Fred, men han var borte for lengst. I Norabakken prøvde jeg å legge sammen fem fot, hvis det var mine føtter det dreide seg om, var det ikke mye å skryte av, og så lurte jeg på om en fot var med eller uten sko, og da måtte jo de som brukte nummer 48 komme til et helt annet resultat. Jeg stanset ved Kirkeveien. Trærne var svarte og stille. Esther festet ukebladene med små

klyper på en snor i luken, som om de skulle henge der til tørk. Hun vinket til meg og holdt fram noe som lignet en kandisbit, som jeg kanskje kunne få hvis hun først fikk lov til å legge den skrukkete hånden sin i krøllene mine. Men krøllene hadde regnet vekk, som verdensdelene i geografiboken, og jeg ble bare stående der jeg allerede stod og lot som om jeg ikke så henne. Hun la hodet på skakke og så sørgmodig ut, hun pleide å gjøre det etter at jeg sluttet å si tusen takk, mens hun stakk hele kandisbiten i sin egen munn, og lyden av tennene hennes som knus-te det mørkebrune, krystalliserte sukkeret fikk meg til å skjelve. Jeg holdt meg for ørene. Hvor var Fred? En likbil kjørte lang-somt nedover på den andre siden og bare en folkevogn med et grått kors på taket fulgte etter den, like sakte, og jeg ble grepet av en underlig og likevel klar følelse, av at jeg hadde sett dette før, at noe gjentok seg, ikke nøyaktig slik jeg husket det, men som en slags variasjon, likbilen, sjåføren, den hvite kisten bak og de små blondegardinene i bilvindue, og dette grep meg så sterkt at jeg måtte lene meg mot det svarte treet jeg hadde stan-set ved, for i samme øyeblikk tenkte jeg at jeg kanskje ikke hadde sett dette før, men at det i stedet skulle minne meg om noe jeg snart kom til å se igjen. Inni folkevognen satt en mann og lo. Han lente seg mot rattet og lo. Kanskje jeg tok feil. Kan-skje han gråt. Kanskje latteren lignet gråt når man ikke kunne høre den. Så var de forbi. Jeg klemte hånden mot ansiktet og lukket på fingrene. Fitte i trynet?

Mor hadde laget lys lapskaus, men jeg var ikke særlig sulten og ikke mor heller. Boletta hadde vært borte siden hun forsvant kvelden før med sorte hansker og slør. Da visste alle hvor Boletta skulle. Hun skulle til Nordpolen for å kjøle ned hjertet sitt i øl. Hun måtte det, når hun fikk det over seg. Det var mor som pleide å si det slik. *Nå har hun fått det over seg igjen.* Fred hadde heller ikke kommet hjem og far var ute og reiste. Vi visste ikke helt hva det betydde at far var ute og reiste. Han fortalte sjelden noe. Vi visste bare at han solgte ting og noen ganger dukket han opp med penger til overs. De pleide ikke å vare lenge. Jeg pirket i maten. Mor pirket i maten. Vi satt der på kjøkkenet, med hver vår tallerken, tause, pirket. Det var alle-rede mørkt utenfor. Villvinen raslet over vinduene. Klokken tikket i entréen. Taushet var mors talent. Hun kunne blitt ver-densmester i taushet for kvinner, hvis det fantes en slik gren,

mens Fred kunne vunnet herreklassen. Jeg tror det var denne tausheten, som ofte varte i flere uker av gangen, som gjorde far enda mer rastløs. Han hadde fått mor til å le, men det var også alt. Og plutselig tok hun en hel neve med lys lapskaus og slengte alt rett i veggen. Det lød omtrent som når en lastebil kjører over et pinnsvin. Siden ble hun sittende og stirre i luften, ikke på meg, ikke på kjøttbitene som rant mot gulvet og lagde et mønster som minnet om et fotografi jeg hadde sett av en russisk offiser som var skutt i filler på et gatehjørne i Budapest, bare at dette var i farger. Jeg hadde egentlig tenkt å spørre mor om noe, om noe jeg hadde lurt på lenge, men jeg gjorde det ikke likevel. Mor hadde fått nok og jeg lot henne sitte der og stirre med et blikk sortere enn herreparaplyer. Jeg gikk på badet og vasket ansiktet. Jeg vasket ansiktet i grønnsåpe og skurepulver og skyllet det i jod og da jeg så meg i speilet lignet jeg baksiden av en blodappelsin som noen hadde forsøkt å skrelle med votter på. Jeg listet meg inn på rommet og krøp under dynen. Fitte i trynet. Klokken som tikket. Den våte asfalten nedover Kirkeveien. Mor som travet gjennom leiligheten, stanset ved telefonen, fortsatte til stuen, gikk tilbake til telefonen, løftet av røret og hevdet på igjen. Jeg lyttet. Jeg var den lille lytteren med fitte i trynet. Ingen ringte. Hvem ventet hun mest på, Fred, far eller Boletta? Eller var det noen helt andre hun ventet på? Håpet hun ennå at Rakel skulle komme tilbake? Jeg vet ikke. Jeg lyttet. Mors skritt som ble tyngre og tyngre. Mors taushet som hun snart ikke kunne bære selv. Hun åpnet døren brått og kikket inn. – Har du lagt deg allerede? Jeg reiste meg opp. Nå kunne jeg spørre, men da jeg kom så langt spurte jeg om noe helt annet i stedet. – Hva slags bil ble Fred født i, mor? Hun sukket og lente seg mot dørkarmen. – I en drosje, Barnum. – Ja, men hva slags? Mor smilte så vidt. – Nei, det kan jeg ikke huske. Jeg hadde annet å tenke på. Mor ble taus igjen. Det var akkurat som om hun sydde igjen munnen, som om hun hadde kysset Singer-maskinen i all hemmelighet. Skulderen hennes nådde til der det siste merket mitt ble satt. Det hadde stått der lenge. Freds merke var mange hakk over. – Hvorfor blir jeg ikke høyere? spurte jeg. Mor løsnet stingene i leppene. – Du har da ikke sluttet å vokse ennå, Barnum? Jeg så ned. – Jo, jeg tror nesten det.

Mor lukket døren stille og jeg åpnet ranselen og tok fram den ødelagte linjalen. Jeg forsøkte å lime den sammen. Men selv om

bitene passet, var det likevel noe som manglet, der bruddflatene møttes, millimeters støv og støvets brøk. Linjalen var blitt mindre enn seg selv, den fylte ikke sine tyve centimetre, og jeg tenkte på meteren som lå i Paris, i et hvelv av bly, selve meterens meter, meterens mor, som var verken mer eller mindre, men som møtte sin lengde med den store snekkers nøyaktighet. Jeg strakte meg ut i sengen, så langt jeg kunne, og jeg bestemte meg for at jeg heretter skulle lage mitt eget mål, Barnums linjal. Jeg likte den søte lukten av lim.

Noen kom hjem. Det var ikke Boletta. Jeg så henne for meg. Boletta som sitter ved de brune bordene på Nordpolen og drikker øl av store glass sammen med hardbarkete menn som forteller henne historier som får henne til å glemme, mens ølet legger et stempel i hodet og forseglar erindringen som frøs fast i henne ved synet av datteren, Vera, vår mor, på tørkeloftet, den dagen i mai, 1945. Jeg har sett det. Jeg har sett det gjennom de gule vinduene på Nordpolen, når en av mennene trekker de sorte hanskene langsomt av Boletta.

Det var Fred som kom. Han lo. Mor skrek til ham. Fred bare lo. Så gråt hun og noe falt i gulvet og gikk i stykker. Jeg ville ikke høre. Jeg sov. Jeg sov i min linjal. Snart la Fred seg også. Pusten hans, rask. Mors gråt i hjørnet i det innerste rommet. Skårene på feiebrettet. Hvor langt inn i søvnen er det mulig å komme før det er for sent å snu? – Boletta danser, hvisket Fred. Nå danser Boletta på Nordpolen. Jeg våknet. – Må vi hente henne? Fred svarte ikke. Og plutselig husket jeg ikke hva jeg hadde spurt om. Hvem kan løfte mormors slør? Hadde jeg spurt om det? Hvem er Freds far? Jeg hørte mor ta på seg ytterklær, siden skrittene hennes ned trappen, raskt. Nå dro hun for å hente Boletta. Nå var det natt. Jeg kikket bort på Fred. Han hadde ikke tatt av seg skoene, som om han ville være klar til å stikke av når som helst. – Nå vet jeg det, hvisket jeg. – Hva da? – Du er en av oss. – Hold kjeft! Jeg holdt kjeft. Det luktet Karlsons lim i rommet, av fingrene mine. Jeg ble svimmel. Jeg fikk lyst til å stå i vinduskarmen. Freds sko skinte i mørket. Hvis det begynte å brenne, kunne han bare løpe rett ut. – Skal vi lese i brevet? spurte jeg. Fred sa ingenting. Jeg tror han snudde ryggen til. Jeg behøvde ikke tenne lampen. Jeg kunne det utenat. Jeg kunne det på rams. Jeg trakk pusten. – *En kærlig hilsen sender jeg til Eder alle derhjemme, heroppe fra Midnattsolens land,*

samt en kort beretning om hvorledes Expeditionen hidtil er gaaet, da jeg tænker at det nok kan interessere Eder at høre lidt om hvad vi ligge og foretage os heroppe imellem Is og Sne.

Imellem Is og Sne. Jeg kunne ikke noe for det. Jeg frøs på ryggen hver gang, jeg hadde klump i halsen og kjente det milde rykket av den gode gråten, den varme sorgen. – Hører du, Fred? hvisket jeg. Det kom ikke en lyd fra sengen hans. Jeg lukket øynene og så det for meg, skipet mellom is og sne. – *Nu først Skibet. Det er et træskib, som er bygget meget stærkt og solidt og forsynet med Ishud.* – Hold kjeft, sa Fred. – *Det er oprindeligt bygget til Hvalfangst og har før hedt Cap Nord.* – Hold kjeft, din sneip! – Jeg leser så sakte fordi det er på dansk, hvisket jeg. Noe smalt i veggen rett over hodet mitt. Det var en sko. Freds skygge romsterte langs veggen. Enda en sko holdt på å treffe meg. – Vet du hvorfor de sa du lukter fitte i trynet? – Nei, Fred. – Skal jeg fortelle deg det? – Nei, Fred. – Fordi du bare rekker jentene til fitta. Er du helt treig, eller?

Skyggen av Fred falt til ro. Jeg satte skoene hans på gulvet. Jeg fikk ikke sove mer den natten. Jeg drømte om Tom Thumb i stedet, den amerikanske dvergen som aldri ble lengre enn 89 centimeter og veide 24 kilo på sitt meste og som ble vist fram over hele Amerika i forrige århundre og siden kom til Europa og traff dronning Victoria og gikk seg vill i hennes mange skjørt. Når han spiste middag var det aldri vannmugger på bordet, man var redd for at han kunne drukne i dem. Det ble sagt om Tom Thumb at Gud la ned veto mot hans framtid da han bare var to år gammel og derfor vokste han ikke mer. Slik drømte jeg. Kanskje Gud var forbanna eller hadde gått lei etter hvert. En gang i Middelalderen prøvde jødiske rabbinere å bevise at gjennomsnittshøyden ved skapelsen hadde vært omtrent 50 meter og siden hadde det bare gått nedover. I 1718 tok franskmannen Henrion opp tråden og lagde en matematisk tabell som viste hvordan menneskene hadde krympet gjennom tidene. Ifølge hans målinger hadde Adam vært minst 40 meter høy mens Eva for sin del målte 38 meter. Men forfallet hadde allerede begynt. Noah var bare 33 og en halv meter, Abraham ble ikke høyere enn ni, Moses strakte seg til 4,22 meter, Herkules til tre, Alexander den store til 1,92, men da begynte Gud å bli nervøs og han måtte sende Jesus til jorden for å sette en stopper for det hele, og Jesus selv ble ikke høyere enn 1,62, det kan man se av merkene på korset.

Jeg drømmer at Gud har glemt meg.

Og jeg våknet, uten å ha sovet. Begge Freds sko var vekkt. Jeg stod opp og stilte meg ved dørkarmen. Jeg ville se om jeg hadde vokst i løpet av natten, men jeg hadde stanset, stanset for godt, og siden har jeg heller konsentrert meg om å holde høyden, ikke synke sammen, som Boletta, når hun kom hjem fra Nordpolen, krum i ryggen som månen over Majorstuen kirke i oktober. Jeg begynte å passe ekstra godt på krøllene mine, de løftet meg, ja, løftet meg etter håret, og jeg var den første på Fagerborg som hadde afro-frisyre, som til og med var blond, det falt meg naturlig, jeg lignet en hvit puddel, men jeg kan si så mye at den ikke varte lenge. Om vintrene gikk jeg med en enorm bjørneskinns-lue, som de store russere i eksil, jeg fant den blant tingene etter Den Gamle. Jeg har til og med forsøkt å sulte meg høyere og jeg har heller ikke gått av veien for korkhæler og doble såler. Da fattigdom ble siste mote kunne jeg bruke tjukke beksømstøvler hele året, for ikke å snakke om platåskoene, det var kanskje min fineste tid, ikke at jeg vil foregripe begivenhetene, de skal komme tidsnok, men bare for å kunne klippe mitt liv sammen i et umulig og nødvendig bilde: fitte og platåsko. Og egentlig er det jo pussig at jeg følte meg noe særlig høyere i disse ensomme årene, i elefantsykens epoke, i og med at de fleste andre også brukte platåsko. Jeg var fremdeles nøyaktig det samme antall centimetre lavere enn dem. Men jeg var liksom over minstemålet. Jeg hadde hodet over vannet og jeg gikk mest for meg selv, for de jeg kjente og elsket hadde reist fra landet, jeg gikk omveier og i bakgater, på mine vaklende, glitrende sko. Desto større var nedturen da platåskoene ble kastet på latterens dyng, stilt innerst i skapenes mørke, gjemt til karneval og innsamlingsaksjoner. Jeg var den siste som brukte platåsko i Oslo, og hvis jeg tenker meg om, var det dette som var mitt egentlige høydepunkt, det slepne øyeblikket mellom to moter, når forvirringen rår, da tok jeg makten og stod oppreist på mine høye hæler, mens de andre var i ferd med å klatre ned i sine gamle sandaler. Men det kunne ikke vare. Jeg abdiserte. Jeg falt. Kongen av platåsko ble avsatt og jeg drømte at Gud skulle våkne en morgen og finne seksti centimetre som han hadde glemt å gi til menneskene og Gud skulle uttale: tredve av disse tilhører Barnums linjal. Far slo meg på ryggen en gang han var i det humøret og sa at det var ikke høyden det kom an på når man var så godt utrustet

fra naturens side som vi var, for det hadde selveste doktoren fra fastlandet slått fast i sin nitide eksaminasjon av det nilsenske legeme. Bare spør mor din, sa far. Det gjorde jeg ikke. Men det var også en stund jeg lurte på om jeg kunne operere inn litt ekstra skjelett. Jeg hadde lest i Allers at det kunne man gjøre i Amerika. Der hadde de tøyde en norsk-amerikaner fra Fargo seks centimeter ved å bolte fast et nytt ledd mellom kneskålene og hoftene. Men han ble aldri særlig god til å gå tur etterpå og måtte sitte for det meste, og hva var vitsen da? Han døde forresten av hjerteslag, han bøyde seg for å knyte skolissene og død var han på stedet, det stod i neste nummer. Som Fred lo av meg, når han også var i det humøret! En gang bar han meg på skuldrene ned hele Kirkeveien og over Majorstua til Colosseum kino. Og jeg lot ham gjøre det. Men plutselig kunne han sette meg ned og si: Skal vi bytte, Barnum? Jeg ble straks redd, for jeg visste ikke hva det var han ville bytte og før jeg fikk spurt hadde han gått. Hvis noen ville være riktig morsomme sa de at det bare var så vidt jeg rakk opp til hodet mitt. Da lo de herfra og hjem. Eller de sa at jeg luktet fitte i trynet. Jeg lo sjelden. En gang møtte jeg forresten James Bond, men heller ikke han kunne hjelpe meg. Jeg så nemlig Séan Connery, som han egentlig het, i tobakksbutikken i Frognerveien, der jeg gikk for å kjøpe Cocktail, som alle visste lå under disken sammen med Weekendsex og Pinup, og det kunne jeg jo ikke gjøre i nærheten av Fagerborg, nei, jeg måtte lengst mulig unna. Jeg ventet omtrent en time ute på fortauet før jeg turte å gå inn. Jeg trodde jeg var alene, men der var altså James Bond, og han så ganske tufs ut han også. Han hadde tynt, nesten gulrotfarget hår, som han sikkert ikke hadde gredd på minst tre måneder. Han hadde nettopp kjøpt en sigar som han prøvde å tenne. Jeg var like ved å gå rett ut igjen, for jeg trodde jeg så syner og ble redd i hele hodet. Men det var ham, selveste Séan Connery, i butikken i Frognerveien, Oslo, Norge, Europa, Verden, Universet. Og damen bak disken, som sikkert ikke hadde kjent ham igjen, lente seg over sjokoladene og spurte hva jeg skulle ha. Jeg fikk ikke øynene bort fra James Bond. Nå hadde han endelig fått fyr på sigaren. Han smilte til meg. Han hadde dårlige tenner også. Damen spurte en gang til. Jeg fikk ikke fram et ord. Jeg husker bare at jeg var så skuffet, at James Bond kunne være så stusslig. Han skulle til å legge hånden på krøllene mine. Da løp jeg og

jeg løp helt hjem. Om kvelden, etter vi hadde lagt oss, fortalte jeg det til Fred. – Jeg så James Bond i dag, hvisket jeg. Fred snudde seg. – Vært på kino? – Nei, jeg så ham i Frognerveien. Fred ble amper i stemmen. – Så du James Bond i Frognerveien? Jeg nikket. – Han hadde tynt hår og dårlige tenner, sa jeg. Fred var taus en god stund. – Du så ikke James Bond i Frognerveien, sa han til slutt. – Jo! I tobakksbutikken! – Hva gjorde du der? – Jeg så ned. – Skulle kjøpe Cocktail, hvisket jeg. Fred lo og la seg ned igjen. – Godnatt, Barnum. Ikke bråk mens du holder på. – Det er sant, sa jeg. – Hva er sant? – At James Bond var der. Eller Séan Connery! Fred reiste seg og nå var han skikkelig forbanna. – Nå holder du kjeft, din dverg! – Jeg så ham! ropte jeg. Jeg så James Bond! Fred tok et skritt nærmere og slo meg rett i ansiktet. Jeg ramlet ned på puten og ble liggende. Jeg tenkte, mens blodet rant fra nesen i tjukke klumper, at ingen tror meg når jeg snakker sant, men alle tror det når jeg lyver. Og når jeg først er i gang ramser jeg gjerne opp Humphrey Bogart, Toulouse Lautrec, James Cagney, Edvard Grieg, som var så liten at han måtte sitte på Beethovens samlede noter når han spilte piano, og Mickey Rooney, ikke minst Mickey Rooney, den ufjelge knotten, som likevel har vært gift fem ganger med verdens vakreste kvinner, vi er i slekt, roper jeg, vi er de lave og vi er nærmest rennesteinen! Da legger Peder hånden på skulderen min og roer meg ned, mens kvinnene ser stille på hverandre og mennene går ut på verandaen. – Ikke ta med Grieg neste gang, hvisker Peder. Og det hender, når jeg tilfeldigvis lener meg mot en dørkarm og venter på noen, kjeder meg eller er nervøs, at jeg uten å tenke over det legger hånden flatt på hodet og snur meg fort for å se om jeg har vokst. Men det er ingen merker i denne dørkarmen, ingen hakk å måle etter, og jeg lukker i stedet døren og går tilbake. Hvor lang tid tar en drøm? Hvem kan si alfabetet baklengs i søvne. Jeg kutter livet mitt, livet vårt, i stykker. Jeg har brutt meg inn på klipperommet med en saks av sølv, og siden limer jeg bitene sammen, med mine små hender, i en annen rekkefølge. Og tilgi meg hvis jeg må lyve, for løgnen er bare det man føyer til for å få bruddflatene til å passe i fortellingens linjal. Og jeg ser at det jeg forteller alltid blir kortere enn det vi har opplevd. Slik vender jeg tilbake til den morgenen, da jeg stod i døråpningen, ennå øm i ansiktet, for å se om natten hadde båret frukter. Freds sko var borte. Det var

stille overalt. De første ordene av oldefars brev lå lydløst i munnen min. *En kærlig hilsen sender jeg Eder.* Og dette er ikke et flashback. Dette er bare du som står i et rom som du vagt kjenner igjen. Du hører, så vidt, noen gråte bak ryggen din, og når du snur deg ser du et barn og dette barnet er deg.

Jeg kikket inn i stuen. Boletta sov på divanen og gardinene var trukket for. Det kom en smal lyd fra munnen hennes hver gang hun trakk pusten. De sorte hanskene var falt ned på gulvet. Jeg ville ikke vekke henne. Jeg listet meg bort dit, løftet sløret så forsiktig jeg kunne og kysset henne på pannen. Da jeg skulle gå tilbake til rommet stod mor der. – Det var pent av deg, Barnum, sa hun. Mor hadde et blått forkle på seg som var knyttet stramt rundt livet og jeg så hvor tynn hun var. Hun holdt en grå klut i hånden, den luktet surt og var full av rester etter lys lapskaus og annen innmat. Jeg ble plutselig kvalm. Jeg husket en søndag far klagde på biffen, den var visst stekt for mye, eller omvendt, og da hadde hun slengt en sånn klut i stekepannen og servert den til ham etterpå, med saus og det hele. Men det verste var at far spiste den, vet ikke helt hvordan han fikk det til, men han skar den i små biter og spiste og ingen så noe til den kluten siden. Mor er som Røst, pleide far å si. Ikke en meteorolog i verden kan spå hva slags vær hun får i morgen. – Hun sover, sa jeg stille. Mor smilte trett. – Hun våkner nok ikke før det har gått av henne. Det var sånn det var. Det som Boletta fikk over seg måtte også gå av henne. Jeg skulle likt å vite hva det var, det hun fikk over seg. – Nå er det snart på tide å begynne på danseskolen, sa mor plutselig. – Ånei. – Ånei? Klart du skal det. Det kommer du aldri til å angre på! Hun slapp den råtne kluten i gulvet og tok rundt pyjamasen min og førte meg rundt stuen, forbi sofaen, svingte brått ved kaminen, holdt på å velte en lampe og lo, det luktet oppvask og parfyme og jeg kunne kjenne de spisse knoklene hennes under forkleet, jeg prøvde å rive meg løs, men da kikket hun nærmere på ansiktet mitt og fikk andre ting å tenke på. – Hva er det du har gjort deg? spurte hun. – Gjort meg? Ingenting. – Du er jo helt rød og hoven, jo. – Jeg må på skolen, hvisket jeg. – Med det ansiktet? Hun la en finger over kinnet for å kjenne. – Du har ikke kuma? Nei, kuma har du jo hatt. Takk og pris. Få se om du har utslett, Barnum. Jeg vred meg unna. – Jeg er ikke syk. Jeg har bare vasket meg. Mor lo igjen. – Ja, det syns. Grundig

også. Har du brukt klorvann? – Nei. Grønnsåpe, skurepulver og jod. Det luktet fitte av trynet mitt. Mor slapp pyjamasen og munnen hennes skalv, som om hun var rystet av et uventet slag. – Hva var det du sa, Barnum?

Og i det samme kom far hjem. Jeg så ham bak mor, han kom inn i entréen, skjøv døren igjen med albuen, og i dette øyeblikket, i dette sekundet, da han trodde seg usett, en fredag morgen i oktober, mens han satte den blanke kofferten på gulvet, hengte hatten på knaggen mellom lampettene, stakk paraplyen i stativet, krøp ut av regnkappen, dro skoene av med et sukk, rev løs strømpeholderen og klødde seg på den hvite leggen og lente seg mot veggen, alt i én kjøring, ikke et eneste klipp, kunne jeg se at nakken hans var bøyd, den runde ryggen og dressjakken som strammet, nesten til bristepunktet, lommetørkleet i brystlommen, med bokstavene hans på, A. N., svettedråpene i pannen, hånden som langsomt trekker ut dette lommetørkleet, som ikke er helt rent lenger, og stryker det over den brede, buete pannen, men svetten sitter liksom fast, som mugg, han gnir og gnir, fortvilet, rasende, han slår neven mot pannen, som om det kan hjelpe, og nå snur mor seg også, men hun har ikke sett noe av dette, som jeg har sett, fars hjemkomst, og jeg hoster, far retter seg brått opp, med lommetørkleet i hånden, og han smiler, i samme sekund smiler han, slår ut med armene og slik kommer han mot oss, som om øyeblikket før, da han stod lent mot veggen og dunket neven i pannen, bare var et bedrag, et synsbedrag. – Jeg trodde ikke du skulle komme før i morgen, sa mor. – Ikke jeg heller. Derfor kom jeg nå! Far brettet bort lommetørkleet uten at jeg så hvor det forsvant, lo og kysset mor på begge kinnene. Far var blitt enda fetere. Han ble fetere for hver tur. Huden hang over skjortesnippet, som stiv krem i en breddfull kopp. Han hadde sluttet med belte og brukte bare bukseseler. Selv knærne hans var fete. Han var snart like bred som han var høy. Han slapp endelig mor og snudde seg mot meg og myste. – Hva har skjedd med ansiktet ditt, Barnum? Har Fred forsøkt å stove det? Far lo enda en gang, voldsomt. Det rykket i mor. – Han er bare forkjølet, sa hun fort. Det er derfor han er hjemme fra skolen.

Men far hadde fått øye på Boletta nå. Hun lå krum på divanen og det hadde ennå ikke gått av henne, det hun hadde fått over seg. – Ser vi det, humret far. Lit de parade. Mor tok ham i

armen. – Hysj. Ikke snakk slik. – Hva betyr det? spurte jeg. Far måtte bruke lommeterkleet i pannen igjen. – Lit de parade? Det er ganske enkelt fransk og betyr bakrus. Skal vi sette et glass brennevin på brystet hennes og se om hun fremdeles lever? Mor dro hardt i jakken hans, den var helt krøllete nedover ryggen og den midterste knappen hadde løsnet og var like ved å falle av. – Hvorfor kommer du tidligere? spurte mor en gang til. Far trakk pusten. Han løftet den ødelagte hånden. Han forsøkte å smile. – Vil du at jeg skal gå igjen? sa han. Mor sukket. – Jeg bare lurte, Arnold. Far mistet plutselig besinnelsen. Han tålte ikke mer. – Skal jeg si deg hvorfor jeg kommer hjem en dag før? ropte han nesten. Mor nikket og ville hysje på ham. Men det var for sent. – Fordi bilen ikke gikk lenger! Den tålte ikke turen til Italia! Far satte seg. – Er den ødelagt? spurte mor forsiktig. – Den står på opphoggingen ved Kløfta! Jeg fikk to kroner og femti øre for den! Far reiste seg igjen. – Man kan i hvert fall slå fast at den fordømte reisen gikk med tap, hvisket han. For hos Fleming Brant var det ikke mye å hente! Mor ble smal i blikket. – Var det derfor du ville dra dit. For å se om han hadde penger? Far visste at han sa for mye, men han kunne ikke stoppe nå. – Ja, for fanden! Han kunne jo vært konge av Bellagio! Og så var han bare en simpel vaktmester som raket i sanden! Det ble helt stille. Far holdt lommeterkleet som et hvitt, falmet flagg i hånden. Han måtte si noe mer nå. Han tørket seg i nakken, og langt inne i alt fett og svetten lå det et smil, noen sa til og med at jeg hadde arvet fars smil og at det burde jeg være takknemlig for. Og selv om det ble vanskeligere og vanskeligere å finne fars smil, kunne jeg ennå se at det var et smil som virket, det gjorde oss forventningsfulle, det gjorde mor mild og overbærende og det gjorde ham vakker og uimotståelig, som om dette smilet løftet ham ut av kroppens tyngde og hevet ham over hverdagens banale hindringer. Da ble han gutten som ville selge vind. – Gjett hva jeg tenkte på da jeg tok toget hjem og satt alene i den triste kupéen, sa far. Det kunne vi umulig gjette, for fars tanker gikk så mange omveier at de sjelden kom helt fram, de pleide å rote seg vekk i dårlig selskap. Han la armene i kors. Det var bare så vidt han klarte å få plass til dem. Han ventet. Han ventet på trommevirvler og fanfarer. Han ventet på seg selv. – Si det, far! Si hva du tenkte! – Rolig, Barnum. Helt rolig. Alt har sin tid! Han ble stående på samme sted enda en stund. Mor

tok meg i hånden. Så gikk han endelig ut i entréen og hentet den lille kofferten. Den plasserte han forsiktig på stuebordet og vi stilte oss på hver side av ham for å se.

Far gned hanskene mot hverandre. – Bortsett fra at jeg tenkte på dere, noe jeg selvfølgelig gjør hele tiden, skal dere vite, tenkte jeg på olympiaden! Jeg følte meg olympisk og tenkte på olympiaden i Tokyo og da tenkte jeg: Det er på tide å komme i form! Og jeg bestemte meg straks for å begynne et nytt liv. Derfor stanset jeg ved Bislet stadion og gjorde en liten byttehandel med forvalteren der. Han fikk en signert grammofonplate med Jens Book-Jenssen. Og jeg, mine damer og herrer, fikk intet mindre enn dette.

Far åpnet kofferten, men stod lent over den slik at vi ikke kunne se hva som var i den. Men så løftet han opp en rund skive som var litt høyere på midten og lignet en størknet kuruke han likeså godt kunne tatt med seg fra et jorde i Østfold. Denne holdt han fram for oss. Vi sa ikke et ord. Mor så en annen vei. Far begynte å flakke med blikket. – Så si noe, da! ropte han. – Hva er det? spurte mor lavt. Og nå lo far høyt for tredje gang siden han kom hjem denne morgenen. – Min kjære, uvitende og elskede hustru! Hva skulle du gjort uten meg som brakte opplysning og kjærlighet til dette hus. Fortell din mor hva jeg her holder i mine hender, Barnum! – En diskos, hvisket jeg. – Bra, Barnum! Dette er intet mindre enn en diskos! Mor slapp pusten ut. – Diskos? Er det alt du har med deg hjem? Far fikk en skjev rynke i den store pannen, den stod på tvers, som en grøft for svettedråpene. Men smilet var der ennå, det satt liksom fast, alt på far tok lang tid, kroppen var tregere enn tanken, derfor hendte det at han fremdeles smilte når han var forbanna, eller omvendt, at han delte ut en ørefik når han var i godt humør. Han så lenge på mor. – Alt? lo han. Diskos er det siviliserte menneskets medalje! Dette er det første som mennesket kastet uten å ville treffe noen og drepe! Dermed vrent han av seg jakken, la diskosen flatt i den ødelagte hånden, høyde knærne og begynte å rotere på teppet. – Tamara Press! stønnet far. Tamara Press! Mor gjemte ansiktet i hendene og skrek der inne og jeg måtte sette meg for ellers hadde jeg ikke greid å stå. Jeg lo og lo og far lignet en vanvittig elefant på ett bein som var på utkikk etter snabelen sin og da våknet Boletta. Hun reiste seg fra divanen, blåste bort sløret og pekte på far. – Hva er det

den mannen gjør? – Far kaster diskos! ropte jeg. – Her skal ingenting kastes i mitt hus! Hører du! Far bremsset liksom ned, det gikk saktere og saktere og til slutt stod han én vei og svalet mens svetten silte fra øreflippene, som om han var lekk i hodet. – Du har rett, lille Boletta. Diskos er en utendørs idrett. Vi får heller vente til våren. Han puttet diskosen i skuffen i skatollet. Så la han armene rundt oss, til og med Boletta fikk han på bena, og trakk alle nærmere. – Det er godt å komme hjem til dere, sa far. Herregud, så godt det er å komme hjem til dere!

Slik stod vi, tett sammen, en familie, en fredag i oktober. Det var da far hvisket til meg og bare jeg hørte det: – Spre rykter og så tvil, Barnum. – Hvorfor det? spurte jeg. – Fordi ingen tror på deg likevel, sa far. Han lo. – Og dessuten er sannheten kjedelig, Barnum. Og i det samme så jeg, i skyggen mellom døren og skatollet, Freds blikk, Freds øyne. Hvor lenge hadde han stått der? Jeg vet ikke. Kanskje han hadde stått der hele tiden. Nå smilte Fred. Han smilte og jeg fikk lyst til å strekke hånden ut etter ham. Men han ristet bare på hodet, lukket øynene og lente seg innover i mørket. Og jeg tenkte: Nå finnes vi ikke. Nå ble vi også borte.

(føflekken)

Jeg lekte med tanken. Det var den jeg lekte mest med. Jeg hadde ingen andre å leke med. Jeg lekte med tanken om katastrofer, ulykker, sykdom, død og annen ubotelig skade. Da hygget jeg meg. Det var som en trøst, at alt kunne bli verre, så mye verre. Hvis leiligheten vår brant opp, for eksempel julaften, treet kunne ta fyr og velte over presangene, og jeg var den eneste som overlevde og ble funnet der mellom de forkullete restene av mor og Fred og Boletta og måtte ligge minst tre måneder i en respirator mens atten leger kjempet for livet mitt og det som var igjen av meg, da skulle nok pipen fått en annen lyd. Det skulle den. Da skulle de fleste som hadde plaget meg få så dårlig samvittighet at de kom krypende for å be om tilgivelse, og jeg, i mitt smertefulle storsinn, skulle gi dem den, tilgivelsen, og avisene ville være fulle av artikler om min skjebne, det ville bli skrevet bøker om meg, laget filmer, malt bilder og satt opp operaer, og når alt kom til alt var dette det eneste jeg drømte om: at alt skulle bli annerledes, annerledes enn slik det var. Jeg så meg selv gå rundt med det forbrante ansiktet rullet inn i bandasjer, ensom og opphøyd. Slik drømte jeg. For tanken jeg lekte med ble til drømmer og jeg drømte bare når jeg var våken og aldri om nettene, det turte jeg ikke, men jeg kunne gå i timevis for meg selv og drømme, helt til jeg måtte sette meg på en stein, kanskje øverst i Stensparken, og gråte, for så overveldende var disse drømmene at de drev meg til et vidunderlig vanvidd. Jeg gråt, jeg hulket, jeg var grepet av mine dagdrømmers voldsomme dramaturgi. Jeg var i min egen vold. Jeg var innerst i drømmene. Jeg drømte at jeg ble syk, at døden var nær og at denne sykdommen var uhelbredelig, smertefull og meget langsam. Da var det meg de kom til, alle som ville be om unnskyldning, som ville bli venner med meg, men det var snart for sent, for jeg var

døende og det siste jeg gjorde var å løfte hånden, som en velsignelse til alle som nå stod ved min side. Men lenger kom jeg ikke i drømmen, i tanken. Det irriterte meg. For jeg klarte ikke å forestille meg selv som død, jo, jeg klarte det nok, men jeg hadde ingen glede av det, ikke i det hele tatt. Drømmen om meg som død, i en beskjedne kiste i Vestre Krematorium eller Majorstuen kirke, ble alltid for kort, jeg fikk ikke tak på den, den sluttet liksom av seg selv, den rant ut i sanden før den ble til noe. Drømmen om min egen død var alltid mislykket. Det var akkurat som om jeg ikke helt kunne tro på den. Da var det bedre å drømme om lidelser og ulykker som jeg overlevde, med et skrik, og som fikk alle til å flokke seg om meg, i beundring, i medlidenhet. Jeg drømte at det var jeg som satt på fortauskanten, og ikke Fred, da Den Gamle ble påkjørt og mistet livet, men jeg satt der ikke uskadd, jeg hadde nettopp prøvd å redde Den Gamle, forgjeves, med fare for mitt eget liv, og at hun døde gjør bare min skjebne verre, for jeg prøvde, så mye som et menneske bare kan, men hun døde likevel, og jeg segner om i rennesteinen, det ene beinet er knust og blodet siler fra et dypt kutt i pannen hvor forreste delen av hjernen kommer til syne som en smal lefse. Jeg drømmer at det er meg de synes synd på og jeg får æren, ja, æren, for jeg hadde våget mitt eget liv for et annet liv og derfor var jeg et edelt menneske, et ekte menneske. Jeg tenkte: Kan en tanke være ond? Selv om den blir inni hodet? Kan en drøm være like ond? Hvis den blir i tankenes indre, i stillhetens rom, uberørt og aldri satt ut i verden? Slik tenkte jeg. Og en dag ble jeg sanndrømt. Jeg skulle løfte tankene opp fra mørket. Jeg skulle slepe drømmen ut i den virkeligheten som var for liten, selv for meg.

Hun gikk i parallellklassen. Jeg hadde holdt øye med henne lenge. Hun stod i skuret, alltid med ryggen til og alltid alene. Jeg fikk det for meg at hun var ensom, like ensom som jeg. Jeg sirklet henne inn, men hun kom ikke nærmere. Hva var det jeg innbilte meg? At Barnum skulle få seg en kjæreste? Ja. Det var uhørt, men det var det jeg innbilte meg, at jeg skulle få kjæreste, og det måtte være henne som stod alene i skuret med ryggen til. Hun hadde lyst, kortklippet hår og en føflekk på venstre kinn, like under øyet. Og særlig likte jeg akkurat den føflekken, for den gjorde henne ufullkommen og oppnåelig, den ga meg håp og mot, ja, det var den som til syvende og sist trakk meg til

henne, føflekken var hennes merke, slik min høyde var mitt, mine utilstrekkelige centimetre, så synlige for alle og enhver.

Jeg begynte å følge etter henne når hun gikk hjem fra skolen. Jeg holdt meg på avstand. Hun så ikke meg. Jeg løp fra hjørne til hjørne. Hun gikk alltid alene. Ranselen hennes virket altfor tung. Av og til måtte hun stanse, for å hvile seg. Jeg ville så gjerne hjelpe henne, jeg kunne båret ranselen, det skulle vært min minste sak. Men jeg gjorde det aldri. Jeg ble bare stående og se på henne, fra skyggen i et portrom hun ikke visste om og hvor lukten av middager som ble laget tørt ut av dørsprekkene og nøkkelhullene og veltet ned trappen og fylte meg med en tung, grå kvalme som fikk meg til å spy under postkassene som fløt over av forsinkete kort med fargebilder av skip og strender. Det var i september. Da jeg reiste meg opp var hun borte. Hun het Tale. Jeg visste allerede hvor hun bodde. Jeg løp dit, til Nobels gate, og så at gardinene ble trukket for i rommet i tredje etasje.

Lenge ble jeg bare stående og se. Men ingenting skjedde. Hun kom aldri ut igjen. Så gikk jeg sakte hjemover og drømte at jeg falt ned i et fly omtrent midt i Afrika og var den eneste som overlevde. Der ble jeg tatt hånd om av en stamme ingen hadde hørt om før og hos dem bodde jeg i tre år. Det var en liten hake ved denne drømmen. Hva gjorde jeg egentlig i et fly over Afrika? Det måtte jeg vite, for ellers var drømmen ugyldig. Til slutt fant jeg det ut. Jeg hadde vunnet en stilkonkurranse på skolen og nå skulle jeg til Madagaskar hvor elever fra hele verden var samlet for å skrive nye stiler. Men på veien dit faller altså flyet mitt ned, jeg overlever på mirakuløst vis og blir tatt hånd om av denne ville stammen som aldri har sett et hvitt menneske før og jeg må bo hos dem i tre år. Hjemme i Norge, når alt håp er ute, blir det holdt minnegudstjeneste for meg i Majorstuen kirke og der er det så fullt at det er kø helt ned til Vinmonopolet. Alle er der, klassen min, lærerne, hele skolen, Esther i kiosken, jeg ser ikke bort fra at noen fra kongehuset også har funnet veien dit, til Majorstuen kirke, for jeg skulle jo representere Norge i stilkonkurransen på Madagaskar da jeg falt ned. Presten er overmannet av sorg og dårlig samvittighet og slår fast at heretter skal alle som heter Barnum bære sitt navn med stolthet, og Barnum blir det mest populære navnet i årene som kommer. Fred holder minnetalen, som han har skrevet selv og

ikke en eneste bokstav står feil, for han savner meg så mye at han ikke lenger er ordblind, han kan se og han ser klart, han minnes meg som den trofaste og ensomme halvbroren, men i hans øyne var jeg hel, ja, helere bror finnes ikke i denne verden, og ved siden av mor, far og Boletta sitter Tale og gråter bittert, for det er ikke engang en kiste å legge blomster på og knele ved, men nå kan de ha det så godt, ja, det kan de ha alle sammen, ha det så godt, mens jeg ligger i en stråhytte innerst i Afrika og ser medisinmannen som er omtrent hundre år gammel bøye seg over meg med en pil gjennom nesen. Han bare rister på hodet og sier noe på et språk bare han forstår. Slik blir jeg liggende i uker og måneder, jeg drikker regnvann og spiser kokte apenyrrer, men en dag får jeg smake en suppe medisinmannen har kokt, av planter som vokser under jorden og derfor er sjeldne og meget vanskelige å finne. Og denne suppen, som er tykk og blå og lukter varmt kattepiss, gjør mirakler med meg, sårene gror, hukommelsen vender tilbake, og ikke bare det, jeg vokser, jeg kjenner det der jeg ligger, for det blir lenger og lenger ned til føttene mine, snart kan jeg ikke se dem, og når jeg endelig reiser meg er jeg høyere enn alle, men jeg kan ikke være sikker, kanskje det bare er fordi de innfødte er enda mindre, kanskje det bare er synsbedrag. Så blir jeg funnet av en misjonær som har med seg en koffert med bibler i som han gir gratis til den ville stammen og en grønn filttavle som han kleber figurer av Jesus og hans historie på. Jeg spør hvor høy han er. Gud ville jeg skulle være 1.74, svarer misjonæren. Da vet jeg at det er sant, for jeg er høyere enn ham, han rekker meg bare til skulderen, den stakkars misjonæren. Jeg må minst være 1.80. Og når han har pakket sammen flanellografen og alle figurene, blir jeg med ham gjennom jungelen, og den dagen jeg lander på Fornebu, tre måneder senere, står det tusenvis av mennesker i ankomsthallen, ja, de venter ute på rullebanen også, med flagg og store plakater hvor de har skrevet: *Velkommen skal du være, Barnum!* Og forrest av alle står Tale, med føflekken, men jeg går rett forbi henne, og menneskemengden sukker så dypt når de ser meg, 1.80 høy, nesten ikke til å kjenne igjen, men i mitt hjerte er jeg den samme Barnum som før, den gode, gamle Barnum, for jeg har et hjerte av gull. Fotografene slåss om å ta bilder av meg, og jeg går rett forbi Tale, som prøver å holde meg fast, men jeg river meg løs og løper bort til Fred i stedet og han kaster seg rundt

halsen min, for han har vært utrøstelig og enda mer ordblind siden han holdt minnetalen og han hulker på skulderen min.

Jeg måtte hvile meg ved fontenen i Gyldenløvesgate. Jeg var utmattet. Vannet var stengt av og bare løv og kastanjer fløt i bassengets bunn. Men jeg var min egen fontene. Nå var det min tur til å hulke. Jeg hulket mot min egen skulder. Og drømmen løste seg opp i tårene som falt så tungt på den sleipe asfalten mellom metemarkene som krøp for livet. Jeg kom ikke videre, drømmen stanset idet Fred kastet seg rundt halsen min. Jeg brydde meg ikke om fortsettelsen. Den var langsam og kjedelig. Jeg gadd ikke drømme den. Og den beste delen av drømmen hadde egentlig vært minnegudstjenesten, når jeg ligger innerst i Afrika og resten av verden er i Majorstuen kirke, i begravelsen uten kiste. Jeg gråt litt igjen. Da var det noen som bøyde seg ned og nesten kom nær ansiktet mitt. – Sitter du her og er lei deg, sa en stemme. Og noen tørket tårene mine med et lommetørkle som luktet fiskekaker og hostesaft. – Hva er en kjekk, liten gutt som deg så lei seg for, da? Jeg åpnet øynene og så rett inn i en eldgammel munn. Leppestiften hadde farget av på fortennene som lignet lyserøde skjell og tungen var rynkete som en snegle. Jeg lente meg bakover. Hun dyttet lommetørkleet ned i vesken sin og lente seg etter. – Har du falt og slått deg, kanskje? Jeg ristet på hodet. Hun var så nær nå at jeg trodde hun skulle slikke meg med sneglen sin og jeg kunne ikke lene meg lenger, for da ville jeg falle ned i bassenget. – Broren min er død, sa jeg. Hun stanset og øynene hennes hovnet liksom opp. – Er broren din død? – Ja, hulket jeg og dro håndbaken over kinnet. Hun la armen på hodet mitt og ble helt myk i stemmen, den gamle tungen rant over. – Er det lenge siden han døde, da? – I går. – Døde broren din i går? – Ja. I går. Han skal begraves i overimorgen. Og jeg kjente at jeg ble grepet, enda sterkere enn av drømmen om Afrika, da jeg sa at Fred var død, da jeg sa det høyt og ikke bare tenkte det, og hun som hørte på meg trodde det var sant. Det var som om det virkelig hadde hendt, jeg trodde på det selv og lyttet nøye til mine egne ord, sagt av min egen munn. – Han druknet, sa jeg. I Gaustadbekken. Jeg prøvde å redde ham, men. Jeg begynte å grine på ordentlig. Jeg klarte ikke å snakke. Damen gråt hun også og tørket meg i ansiktet igjen. – Du er en flink, liten gutt, du, hvisket hun. Og så ga hun meg en hel femmer, lirket hånden gjennom krøllene mine, pakket sammen

lommelørkleet og gikk av sted i det gule løvet. Da skjedde det noe rart. Da jeg skulle si takk, tusen takk, kom det noen andre bokstaver ut av munnen i stedet. – Din sneglefytte! ropte jeg. Damen stanset et øyeblikk, snudde seg og ansiktet hennes ramlet fra hverandre under de sorte trærne. Jeg løp alt jeg kunne opp til brannstasjonen og det hadde ikke vært meg imot om det begynte å brenne nå. Hele byen kunne gjerne brenne ned, og Slottet kunne ta fyr først, med kongen i flammer på balkongen. Men bilene stod inne i hallen uten en lyd og hjelmene hang på knaggene. Sirenene var et annet sted. Det var bare i hodet mitt det brant, et bål i ganen, og den ilden kunne ingen brannmann i verden slukke. Jeg løp. Jeg løp om kapp med meg selv og stanset ikke før jeg var i Bogstadveien. Jeg stod utenfor parfymeriet på hjørnet der trikkeskinnene snur og jeg kunne se ansiktet mitt i speilet bak vinduet. Det kom ikke røyk ut av ørene mine og krøllene var heller ikke svidd. Jeg var omtrent som før, bare litt rød i kinnene og øynene en tanke for store, som om de hadde sett mer enn nok. Men jeg hadde en femmer i hånden. Jeg gikk inn i butikken. Det var damer overalt og de snudde seg på likt og smilene brøt løs i de stive ansiktene, som om synet av meg vekket dem fra en tung drøm nederst i luktenes søvn, ja luktene var som det fuktige løvet som hopet seg opp under trærne og jeg vet ikke helt hvorfor, men jeg så plutselig for meg pinnsvin som sover innerst i en dyngje av døde blader. Nå legger noen hånden på hodet mitt snart, tenkte jeg, og jeg hadde ikke rukket å tenke det ferdig før ekspeditrisen i lyseblå kjole plasserte fingrene i håret mitt og snurret rundt med krøllene og lo. – Sneglefytte, sa jeg og bet meg i tungen. Men da lente hun seg ned og smilte enda mer og parfumeriets damer lo i kor. – Har dere sett maken til høflig gutt! Og det hadde de sannsynligvis ikke sett før, for de ville ta på hodet mitt alle sammen etter tur, og da det endelig var over spurte ekspeditrisen hva det var jeg ville ha, skulle det for eksempel være 4711 til moren min, eller kanskje en stål-kam? – Jeg skal ha en ring, hvisket jeg. Ekspeditrisen bøyd seg ned. – Hva sa du, gutten min? – Jeg sa en ring, sa jeg. Med bokstav på. Nå smilte hun lurt og dyttet meg innover i butikken og der trakk hun ut en smal skuff som var full av ringer. – Hvilken bokstav hadde du tenkt deg, da? Jeg kunne tenkt meg å kjøpe hele alfabetet, for å være på den sikre siden, men det hadde jeg ikke råd til, hvis jeg begynte med A ville jeg ikke kommet lenger

enn til E, og jeg kjente ingen på de bokstavene som fortjente en ring fra meg, bortsett fra Esther i kiosken. – T, sa jeg fort. Hun fant fram en ring med T på. – Hva heter kjæresten din? Turid? Jeg ristet på hodet. – Tone, da, sa hun. – Nei, sa jeg. Nå stod hun nesten på kne foran meg. – Hun heter Trine! Og da sa jeg noe som jeg var ganske fornøyd med. – Taushet, sa jeg. T for taushet. Ekspeditrisen stakk hånden inn i håret mitt en gang til og reiste seg. – Du er en smart, liten pjokk, du. Sneglefitte, tenkte jeg så det sprakte i skallen, men ikke en lyd kom ut av tankene mine. T for taushet. Det skulle jeg ikke glemme.

Ringene ble pakket inn i bomull og sølvpapir, jeg la femmeren på disken og fikk igjen tre kroner og seksti øre. Hvis alt gikk som det skulle, kunne jeg be Tale ut for de pengene, vi kunne gå på Studenten og bestille bringebærmilkshake, eller til Esther og kjøpe kandissukker og lakris som vi kunne ta med opp til Stensparken og spise der i fred og ro, nei, vi kunne dra helt bort til Gaustadbekken og sette oss på et pledd ved bredden, for der ville ingen finne oss. Jeg sa ikke tusen takk denne gangen. Jeg bare tenkte det, tusen takk, tenkte jeg, og bar gaven forsiktig hjem. Mor og Boletta hadde allerede spist middag og mor spurte hvor jeg hadde vært. – Ingen steder, sa jeg. Dessuten er jeg ikke sulten. Jeg gikk inn på rommet og la pakken med ringen nederst i pennalet, under viskelæret, blyantspissere og linjalen. Plutselig stod Fred bak meg. – Hva gjør du? spurte han. Jeg krummet meg over pennalet. – Ingenting, hvisket jeg. – Ingenting? Fred lo. Jeg skulle ønske at han ikke lo. – Det er sant, sa jeg. Fred la hendene på skuldrene mine. – Ingenting fins ikke. Altså juger du. – Vær så snill, ba jeg. Juger ikke. Men Fred lot seg ikke be. Han bare bøyde seg fram, rev pennalet fra meg og åpnet glidelåsen, som om han hadde visst det hele tiden, at ringen lå der. Han holdt fram den blanke pakken mellom fingrene. – Hva er dette, à, Barnum? Ingenting? Jeg så ned. – Ring, hvisket jeg. Fred smilte. Han satte seg på sengen og pakket den opp. Det var like før jeg begynte å grine. Men jeg grein ikke. Han skulle bare visst hva jeg hadde drømt, at han måtte holde minnetalen ved en tom grav når jeg var forsvunnet. – T, sa Fred. Hvem er det? – Jente i parallellklassen. – Og hun skal du gi ringen til? Jeg nikket. Fred var stille en stund. Jeg sa ikke noe jeg heller. Jeg bare lurte på hva han kom til å gjøre nå, kaste ringen i dass, svelge den, eller kanskje brette av bokstaven. Men han

gjorde ingen av delene. I stedet pakket han ringen inn igjen, akkurat sånn som den hadde vært, og ga den tilbake til meg. – Bra, Barnum, sa han. Jeg turte ennå ikke si noe. Jeg dyttet pakken forsiktig ned i pennalet. Fred stilte seg ved vinduet med ryggen til. Det var allerede mørkt ute. Det lød et langsomt, vått sus når bussen kjørte forbi og gatelyktene hang urolig i vinden. – Liker du henne godt? spurte Fred lavt. Jeg frøs. – Ja, hvisket jeg. – Hva liker du best ved henne, à? – Hun har en føflekk i ansiktet, sa jeg. Fred snudde seg mot meg. – Skal jeg gi deg et råd, Barnum? – Ja, sa jeg. Ja. Han kom nærmere. – Ikke si til henne at du liker føflekken best. Fred strøk hånden gjennom krøllene mine, og jeg tror det var første gang han gjorde det. Så gikk han, uten å si noe mer.

Den natten drømte jeg en ny drøm, selv om jeg sov: Jeg hadde reist langt. Jeg hadde reist innover i kulden og mørket, for å finne Wilhelm, min oldefar, og jeg reiste alene. Jeg gikk i flere døgn, kanskje det var måneder, for tiden her lot seg ikke måle i klokkeslett, uten at jeg fant noe. Så kom jeg over en eske, den lå ved en stein og jeg måtte hakke den løs. Jeg husker den esken tydelig. Den var sort, og hadde to blanke låser som var rustet, på hver side av det bulkete lokket. Jeg fikk åpnet den, og oppi lå det en støvete flaske Malaga, tre sardinbokser og fire kilo skokrem. Jeg satte meg ved steinen, drakk den hete vinen, spiste sardinene, skålte for kongen og smurte inn skoene mine. Så sovnet jeg og da jeg våknet, av drømmens søvn, i den samme kulden, var jeg omringet av isbjørner. Jeg skjød to av dem med en rifle jeg plutselig hadde mellom hendene og da forsvant de andre også. Jeg gikk straks videre, men jeg så ikke mer tegn til liv. Skoene var tunge og klebet seg til snøen. Snart døde jeg. Det var merkelig. Jeg døde og drømmen fortsatte likevel. Jeg sank ned i isen og ble liggende der, på bunnen av kulden, i en kiste av lydløs is. Og da det hadde gått like mange år som det er siden Wilhelm forsvant mellom is og sne på Grønland, eller kanskje det bare var en uke, for tiden var ikke til å stole på, var det noen andre som fant meg i stedet. De skar løs isblokken jeg lå i og fraktet meg tilbake til Norge. Der ble jeg utstilt i musikkpaviljongen på Karl Johan, Barnum frosset fast i et stykke is, vel bevart i min gjennomsiktige kiste av kulde. Men så bryter solen fram, isen begynner å smelte, det drypper og renner, tilskuerne jubler og jeg råtner i det samme som jeg våkner og holder rundt det smale pennalet med ringen.

Det regnet i hvert friminutt og hun stod alene i skuret. Jeg ventet ved fontenen. Hun så meg ikke. Føflekken lignet en mørk dråpe som hadde stanset på kinnet hennes. I siste time var det innegym. Jeg satt i garderoben og hørte de andre løpe i sirkel der inne i salen. Så ble det stille og Bukken kom til syne i døren. Jeg måtte tenke på drømmen, for det var akkurat som om Bukken også hadde smeltet og var i ferd med å råtne. De digre musklene hans rant nedover kroppen som bølger av lyst fett. Når han dusjet sammen med oss brukte han tre kraner samtidig og enda ble han ikke våt på føttene. – Skal du ikke skifte? spurte han. – Er ikke helt frisk, hvisket jeg. – Hva feiler det deg i dag, da? – Forkjølet, sa jeg enda lavere. Glemte å lukke vinduet i natt og sengen ble full av regn. Bukken sukket lenge. – Ja, ja. Men ikke gå før det ringer ut. Han gikk tilbake til de andre guttene og blåste i fløyten. Jeg hørte latteren. Jeg hørte tauene som ble løsnet. Jeg hørte apparatene som ble skjøvet over gulvet og noen som slo hjul fra ribbevegg til ribbevegg. Jeg satt på benken mellom regnfrakkene. Garderober er ensomme steder. Alle garderober ligner på hverandre. Det er den samme lukten. Det er den samme historien. Garderober er der sorgen og smerten blir hengende, som gjenglemte plagg ingen vil komme tilbake for å hente. Seirene tar du med deg ut i skolegården, i gatene. Nederlagene lar du bli igjen. Det dryppet fra en av dusjene. Hvis jeg telte fem hundre dråper ville det ringe. Jeg telte til fire hundre og tredve. Da kunne jeg ikke vente lenger. Jeg hadde nemlig fått en idé og jeg hadde dårlig tid. Jeg løp helt ned til Plesner i Grensen, der mor pleide å kjøpe innleggssåler og korkhæler til meg. Det var den eneste butikken i byen som hadde skjeletter i vinduene, særlig føtter og albuer. Jeg gikk inn der og damen bak disken, som lignet mer på en sykepleierske i sin hvite frakk og tresko, kjente meg straks igjen, men denne gangen skulle jeg ikke ha noe for å rette opp mine lave skjevheter. Jeg ba om en fatle. – Fatle? gjentok hun. – Ja, sa jeg. Broren min har forstuet den ene armen. – Jaså. Hvordan klarte han det, da? – Han slo hjul i stuen og det ble for trangt. Hun så på meg en stund. Så gikk hun ut på bakrommet og kom tilbake med en kleshenger full av fatler. Det burde vært en fatle med bokstaver på også, en svær B, B for brukket, B for Barnum, men det var nesten å forlange for mye. Jeg var i så godt humør. Nå skulle jeg heve drømmen opp i lyset, tanken skulle bli handling, jeg skulle bli virkelig. Jeg valg-

te en grønn fatle. Da ville skaden virke enda mer alvorlig. Men så ombestemte jeg meg, for grønnfargen gikk nesten i ett med gensen jeg hadde under, derfor tok jeg den hvite i stedet, hvitt var sykt, hvitt var lidelse som sne og is, hvitt kunne alle se. Jeg betalte tre kroner og ti øre og nå hadde jeg femti øre igjen. Det var ikke mye å skryte av, det holdt knapt til to frosne saftposer, og september var ikke tiden for frosne saftposer, men vi kunne heller sitte på rommet hennes og jeg kunne holde rundt henne med den friske armen min. Damen hos Plesner ville pakke inn fatlen, men jeg bare tok den i hånden og skyndte meg ut. Jeg stakk inn i det nærmeste portrommet og forsøkte å knyte fatlen på riktig måte. Men først måtte jeg finne ut hvilken arm som var brukket. Det hadde jeg ikke tenkt på. Jeg måtte le av meg selv. Her hadde jeg planlagt alt til minste detalj, men glemt selve armen. Jeg tok høyre. Det var verst. Etter mye strev fikk jeg laget en knute, hengte fatlen rundt halsen og la den venstre armen til rette. Nå var den brukket, på den mest dramatiske måte. Jeg stønnet. Jeg gikk ned til Karl Johan. Jeg gikk sakte og ofte måtte jeg hvile meg, så vondt gjorde det. Mennesker vandret fram og tilbake, krumbøyd i regnet under sorte paraplyer. De så meg ikke. Det ergret meg. De kunne godt ha sett meg og syntes synd på meg og kanskje spurt om jeg ville ha hjelp over gaten eller til å bære ranselen et stykke. Jeg ville svart nei, men det hadde vært fint bare å bli spurt. Benkene i Studenterlunden ble løftet opp på en lastebil og kjørt bort. Det var ikke annet enn høst. Trærne ristet bladene løs. Jeg tok en omvei, for jeg måtte øve meg i å gå med fatle. Jeg stanset på Rådhusplassen. Toget kom fra Vestbanen og lokomotivet dro godsvognene etter seg, det var minst 23 stykker, og da den siste var dratt forbi, kunne jeg se helt over til Akers Mek, og akkurat i det samme gled et digert skip ut fra dokken, et høyt, sort skrog fløt lydløst gjennom regnet og ned i det mørke vannet og det var så vakert, for slik var drømmene mine også nå, jeg skulle sjøsette dem, jeg skulle seile.

Jeg gikk rett til Nobels gate. Gardinene i tredje etasje var trukket for. Klokken var ti på halv fire. Hun var helt sikkert kommet hjem fra skolen. Jeg tok ringen ut av pennalet, la den i lomma, gjemte ranselen under trappen og gikk opp tre etasjer og ringte på der. Det tok sin tid. Så kom moren og åpnet døren. Hun så ned på meg. – Morn, sa hun. – Er Tale hjemme? spurte

jeg. – Det er hun, svarte moren og ble stående. Jeg fant ikke på noe mer å si. I stedet lente jeg meg mot dørkarmen, lukket øynene og stønnet litt. – Hva heter du? spurte moren. – Barnum, hvisket jeg. – Barnum? – Ja. Kan du hilse Tale fra Barnum? Moren lente seg nærmere. – Hva har du gjort armen din, da, Barnum? Jeg åpnet øynene. – Brukket den, stønnet jeg. Moren slapp meg inn i entréen og ba meg vente der. Hun hadde et bekymret ansikt. Rynkene trakk det sammen til en knute på midten. Hun gikk innover i leiligheten. Jeg ventet. Det luktet sepe og borvann, omtrent som på venteværelset hos skolelegen. Jeg så et piano i stuen, men lokket var nede. Det var ingen blomster der. Et par briller lå på en kommode og stirret mot veggen. Jeg regnet med at moren ville komme tilbake og hente meg. Men i stedet kom Tale ut i entréen. Hun stirret forbauset på meg. Føflekken skinte under øyet. Jeg måtte støtte meg til en stol. Et klynk slapp ut av munnen min. Jeg var like ved å falle. – Barnum, sa hun bare. Jeg hadde ikke hørt henne snakke før. Stemmen var tørr og lav. Jeg rettet meg opp. Moren stod innerst i stuen. Så forsvant hun. – Ja, hvisket jeg. Og jeg kom på at Tale kanskje ikke visste hvem jeg var, for hun hadde jo aldri sett meg, det var bare jeg som hadde sett henne. Og visste hun hvem jeg var, så var det fordi hun hadde hørt ryktene om den håpløse sinken av en knott i parallellklassen, ryktene om skolens laves-te, om den laveste gutten i byen, som bare rakk jentene til fitta og latteren som fulgte ham overalt hvor han gikk. Jeg begynte å miste motet. – Jeg går i parallellklassen din, sa jeg. – Jeg vet det. Men hva gjør du her? Nå virket hun mer utålmodig enn forbaus-et. Det lå en dam av søle rundt skoene mine. Det verket i ar-men. – Jeg har brukket armen, sa jeg. Det gjorde ikke særlig inntrykk på henne. Hun la ikke hånden forsiktig på fatlen og spurte hvor vondt det gjorde. Hun kysset meg ikke på kinnet for å trøste meg og lindre smerten. – Hvordan visste du hvor jeg bor? spurte hun. Har du fulgt etter meg, eller? Jeg nikket. – Ja, sa jeg. Det ble stille en stund. Og et smil kom sakte til syne i munnen hennes, så vidt, det var akkurat som om leppene var for små til et helt smil, men det var nok for meg, det lille smilet var mer enn nok. – Hvordan brakk du armen? spurte hun. Jeg måtte lukke øynene igjen. – I gymtimen, sa jeg og angret med det samme, for denne løgnen kunne noen gå etter i sømmene, og da ville den rakne, men jeg kunne ikke ombestemme meg nå.

– Jeg hoppet over bukken og landet feil, fortsatte jeg. Knoklene stod rett ut av albuen. Det var noen ute i trappen som fiklet med låsen og Tale snudde seg mot døren som like etterpå ble åpnet og faren hennes kom inn. – Jeg kan ikke se, sa han. Jeg har glemt brillene mine. Hvor er de? Moren var der straks og ga ham brillene som lå på skatollet og stirret i veggen og han fikk dem på plass i ansiktet. Han pustet lettet, trakk Tale inntil seg og kysset henne på pannen. – Hvordan har du det, jenta mi? hvisket han og hun bøyde seg ut av armene hans. – Det der er Barnum, sa moren fort og han snudde seg mot meg og myste. – Barnum? Goddag, Barnum. Har du skadet armen din? Men jeg fikk ikke tid til å svare. – Han brakk den da han hoppet over bukken, sa Tale. – Huff da. La meg kjenne. – Nei! ropte jeg. Faren lo. – Bare ta det med ro, gutt. Jeg er lege. Han begynte å brette opp fatlen. Men hvorfor har du ikke gips? spurte han. Jeg snudde meg mot Tale. – Jeg liker føflekken din, sa jeg høyt. Faren slapp armen min. Tale forsøkte å holde på smilet, men leppene tålte det ikke, og munnen falt sammen som søle og jeg syntes plutselig hun så stygg ut, hun og føflekken hennes. – Nå tror jeg du skal gå, sa moren. Jeg husker bare at jeg stod nede på gaten. Jeg hadde ranselen på ryggen og ringen i lommen. Alt var forgjeves. Jeg turte ikke se opp mot vinduet i tredje etasje. Jeg var ferdig. Barnums historie var over. Jeg kunne bare gå og legge meg. Det regnet fremdeles. Jeg gikk gjennom Frognerparken. Jeg rev av fatlen og ga den til en uteligger som satt under en busk og hutret. Så kunne folk synes synd på ham i stedet. Da jeg kom hjem gikk jeg som sagt rett på rommet og la meg. Snart stod mor i døren. – Jeg er syk, hvisket jeg. Gå. – Syk? Hvordan da, Barnum? – Bare syk. Det er smittsomt. Jeg kan ikke gå på skolen i morgen. Mor sukket. – Men det trenger du heller ikke. Høstferien begynner jo da. Mor sukket en gang til mens hun lukket døren og jeg skjønnte at Boletta var på Nordpolen igjen og drakk øl.

Jeg ble liggende. Drømmenes tid var forbi. Jeg hadde drømt min siste drøm. Jeg trakk dynen over meg og gråt. Jeg var sjøsatt og jeg sank i det mørke vannet. Skroget holdt ikke. Sømmene i jernet løsnet og jeg gikk til bunns. At jeg kunne si det jeg sa om føflekken! At jeg kunne late som armen var brukket! At jeg ikke lot som jeg var stum i stedet! Da kunne jeg bare gitt henne ringen og ikke sagt et ord og ringen med den ene bokstaven på ville talt sitt tydelige språk! Nå hadde jeg ikke fått gitt henne ringen i det hele tatt og alt var for sent.

Mor kom med aftens. Jeg rørte den ikke. Hun tok temperaturen og gikk igjen. Senere kom Fred. Han la seg og lå en stund og lyttet. Jeg sa ikke noe. Det luktet tobakk og øl. – Gidder du ikke fortelle det til broren din? hvisket han. Eller er du bare halvbror? – Hva da, Fred? Han stønnet. – Åssen det gikk med ringen, så klart. Jeg tenkte meg om. – Jeg fikk ikke gitt den til henne, sa jeg lavt. Fred satte seg opp i sengen. – Du turte ikke, mener du? Du trakk deg, hva? Som en jævla pyse? – Nei! nesten ropte jeg. Jeg var hjemme hos henne! Fred sank ned på puta igjen og stirret lenge i taket. – Du nevnte føflekken hennes, ikke sant? Jeg krøp så langt jeg kunne under dynen. – Ja, hvisket jeg. Jeg hørte noen synge nede på gaten. Det var Boletta. Hun sang slagere som alle for lengst var lei av. Mor fikk det travelt og løp ned og hentet henne før noen klaget og vaktmester Bang våknet. Så ble natten roligere, bortsett fra hjertet mitt. – Jeg sa jo at du ikke skulle si noe om den føflekken, hvisket Fred. Hører du ikke på meg mer? – Jo, Fred. Jeg hører på deg. – Tenk på alt du kunne sagt noe om, Barnum? Øynene. Munnen. Håret. Ørene. Det er det jenter liker å høre. – Nesen også? spurte jeg forsiktig. – Ja, nesen også. Og nakken, hendene, føttene. Men vent litt med rompa og puppene, Barnum. Til kysten er klar. – Jeg venter, hvisket jeg. Jeg kunne se at Fred ristet på hodet i mørket. – Er hun pen? spurte han. – Ja, sa jeg. Peneste jeg har sett. – Og så klarer du å si noe om føflekken i stedet. Det må du gjøre godt igjen, Barnum. Ellers har du driti deg realt ut.

Jeg tror Fred sovnet. Det var den fineste samtalen vi noensinne hadde hatt. Jeg fikk lyst til å gå over til sengen hans og legge meg ved siden av ham. Det gjorde jeg heldigvis ikke. Jeg ble heller liggende og tenke på alt jeg kunne gjøre godt igjen. Det var en tanke å hvile seg mot. Og jeg så for meg skipet som gled ut fra dokken på Akers Mek. og sank i det sorte vannet. Men det var likevel ikke for sent. Skipet kunne heves og trekkes tilbake til dokken, lappes sammen og sjøsettes en gang til. Slik tenkte jeg. Sengen var min dokk. Og der lå jeg resten av høstferien, mens de andre i klassen plukket poteter hos tremenninger i Nittedal eller rakte løv på de hvite landstedene langs fjorden. Jeg lurte på hva Tale gjorde og da steg temperaturen i mors termometer så faretruende at det var like før hun bestilte drosje til Legevakten. Men jeg holdt ut. Og da det ble mandag erklærte jeg meg frisk, stod opp og gikk til skolen med ringen i lomma.

Jeg så henne ikke i det første frikvarteret. Men jeg så noe annet. Jentene i klassen hennes stod i skuret og gråt. Jeg klarte ikke følge med i neste time. Noe var galt. Knokkel var enda blere enn vanlig og spurte hva for eksempel jeg hadde gjort i potetferien. Latteren spredde seg og Mus rakk bare å si, Barnum ble forvekslet med en kerrs pink, før han fikk pekestokken som en pisk i nakken og svelget halve tungen mens det snødde kritt over den plutselige stillheten. Hun var der ikke i store fri heller. Skuret var tomt nå. Selv ikke de andre jentene var der. Preben stod sammen med Hamster og Arnold ved drikkefontenen og stirret på meg. Vaktmesteren hadde skrudd av vannet. Jeg gikk en stor omvei rundt førsteklasse og løp inn bakveien, forbi messa og opp til fjerde. Det var helt stille. Det var store fri. Noen hadde mistet en brøds_kive med pølse og bare latt den ligge. Knaggene stakk tomme ut fra veggene, som en rad av blanke spørsmålstegn. Ringen lå i lommen. Noe var helt galt. Jeg gikk sakte nedover korridoren. Døren til klasserommet hennes stod åpen. Jeg stanset der og kikket forsiktig inn. Jentene satt tause, med bøyde hode, i en sirkel rundt en pult hvor det var tent et hvitt stearinlys. Noen gråt lydløst. På tavlen var det skrevet med store bokstaver: *Vi savner deg, Tale*. Jeg trakk meg bakover. Jeg snek meg under knaggene. Og da kom Knokkel rundt hjørnet og jeg gikk rett på henne. Hun la hånden tungt på skulderen min. – Og hva gjør du her inne? spurte hun. Men av en eller annen grunn virket hun ikke så sinna. Jeg bestemte meg for å si det som det var. Jeg hadde ikke mer å tape. – Jeg skulle bare gi Tale noe, hvisket jeg. Hun løftet hånden og den kom borti kinnet mitt. Fingrene var kalde. Hun satte seg på huk. – Tale er ikke her lenger, sa hun lavt. – Har hun skiftet skole? spurte jeg. Knokkel vred hendene til det knaket i neglene, og det var sant som det ble sagt, det luktet gamle medisiner av henne, som om ansiktet hennes var et nedlagt apotek. – Tale er nok død, hvisket hun. Tale er nok død, sa jeg inni meg. Er nok død. Nok død. – Det kan nok ikke stemme, sa jeg. Knokkel smilte så vidt og holdt hånden min. Jeg skulle ønske hun ville slippe den. – Tale døde nå i høstferien, Barnum. Jeg trakk armen til meg. – Hvordan da? – Hun hadde en grusom sykdom. Kreft. Knokkel lente seg enda nærmere, hvisket. – Føflekken. Den var ondartet. – Jeg må gå, sa jeg. Det ringer inn snart. Jeg gikk bortover korridoren. Jeg strøk fingeren langs knaggene. Og jeg tenkte: Nå kan

ikke Tale sladre. Nå er jeg reddet. Nå kan hun ikke si til noen at jeg kom til henne med armen i fatle og jugde. Og jeg tenkte også at dette var det ondeste jeg noensinne hadde tenkt. – Hva var det du skulle gi henne? spurte Knokkel. Jeg stanset og snudde meg. Hun stod utenfor klasserommet og noen av jentene kikket ut, bleke, tause ansikter. Jeg plukket opp brødskiven som lå ved føttene mine og spiste den langsomt. Og det jeg sa nå var egentlig enda ondere enn alt jeg hadde tenkt. – Ingenting, sa jeg. Så løp jeg ned trappen, til dassene, falt på kne og spydde meg tom, kastet det opp, alt jeg brant inne med. Siden slapp jeg ringen i skålen og dro i snora. Men jeg angret med det samme. Heldigvis var dassen ganske tett og det hadde den vært lenge. Jeg stakk hånden så langt jeg kunne ned i det brune vannet, følte rundt med fingrene mellom bløte klumper og papir og fant den til slutt. Jeg tørket ringen så godt jeg kunne på jakka og la den i lommen igjen. T for Tale. T for Taushet.

Det ringte inn. Jeg dro hjem. Det var ingen der. Jeg hentet nøkkelen til loftet og listet meg opp dit. Jeg var et dårlig menneske. Jeg visste det. Jeg var et slett menneske, det var det eneste som var stort ved meg, min sletthet. Jeg stod på tørkeloftet, mellom de lave snorene. Det dryppet fra takluken. Vinden fikk dammen på gulvet til å skjelve. Tankene mine var en sort sirkel som spant bak øynene. Hvordan kunne hun dø når faren var lege? Og det eneste jeg klarte å se var føflekken hennes, den spredde seg over ansiktet hennes, den vokste, til den dekket hele kroppen. Så ble jeg roligere. Så ble jeg kald og tom. Jeg gikk bort til kokssjakten og gjemte ringen der, i den rustne luken ved siden av. Og da fant jeg noe annet. Under en striessekk lå det en flaske. Det stod *Eau de Vie* på etiketten og den var halvfull. Jeg skrudde av korken og drakk. Det sved i tenne. Men etterpå steg en latter i mitt hode. Det var en latter jeg likte. Jeg drakk flere slurker og la flasken under sekken igjen. Det lo så godt i mitt hode. Jeg klatret opp stigen til takluken, åpnet den så høyt jeg kunne, det var så vidt jeg klarte å holde den, og kikket utover byen. Byen beveget seg. Den ville ikke stå stille. Værhanene lettet og ble en skjev fuglesverm langs fjorden. Men når jeg så helt til kirkegården i vest, stod de mørke trærne på plass, som sverd under den grå himmelen, og en rad av sortkledde mennesker bar en hvit kiste mellom steinene

og stanset et sted hvor jorden var åpen som et nyhogd sår. Jeg vrent av meg jakken, stakk den høyre armen over kanten, lot den ligge der, trakk pusten og slapp luken. Jeg rakk å høre at det knaste og i samme øyeblikk sluttet det å le i hodet. Jeg mistet fotfestet, men ble hengende fast i karmen, før jeg dro med meg glass og lister og ramlet ned stigen, rullet rundt snorene og traff gulvet med albuen først.

Med et halvt øye kunne jeg se Boletta. Hun stod på huk borte ved koksluken og rotet under striesekken. Så fant hun flasken som lå der. Hun drakk. Jeg drømte ikke. Det var sant. Jeg hadde vært vekk en stund. Jeg vet ikke hvor lenge, det var bare tid. Men i den knuste takluken sank allerede mørket mellom glass-skårene. Blodet rant ut av armen som lå skjevt langs kroppen. Huden var flerret opp i en lang remse og det skinte i noe hvitt, blankt, innerst i sårets kjøtt. Jeg besvimte litt igjen. Og da snudde Boletta seg. Hun skrek og jeg hørte flasken som falt ut av hendene hennes og skriket som kom nærmere. Så bar Boletta meg ned trappene, og hele tiden snakket hun, til seg selv, til alle, til Gud. – Jeg skal brenne ned loftet. Ja, det skal jeg. Brenne hele tørkeloftet ned til grunnen!

Jeg våknet i en seng på legevakten. Mor satt ved siden av og strøk hånden gjennom håret mitt. Jeg tror hun hadde grått. Den høyre armen min var sydd sammen. Siden ble jeg trillet inn i et annet rom og der gipset de den. Jeg prøvde å løfte armen, men det var for tungt. – Hvordan kom vi hit? spurte jeg. Mor smilte og kysset meg på pannen. – Vi tok drosje, Barnum. Husker du ikke det? Jeg ristet på hodet. – Nei, søren også, sa jeg. Men jeg fikk kjøre drosje hjem, morgenen etter, med armen i fatle, en hvit fatle. Og sakte vendte minnet tilbake. Alt jeg ville glemme stod klart for meg. Nå behøvde jeg ikke late som. Jeg var blitt den jeg var. Mor og Boletta måtte støtte meg opp trappen. Jeg drakk kakao, spiste en rund pille, lo litt og sovnet. Neste gang jeg våknet stod Fred ved vinduet med hendene i lomma. – Hei, småen, sa han. Slått deg, eller? Da kom mor inn og jeg måtte på skolen igjen. Jeg prøvde å nekte. Det nyttet ikke lenger. Mor hjalp meg med fatlen og festet den med en nål på skulderen og Boletta hadde smurt matpakke med egg og sild, men jeg var hul og mett. Og slik vandret jeg av sted, i det jeg vil kalle mitt andre liv, livet etter Tale, langs den lave, nesten hvite høstsolen nedover Kirkeveien. Esther lente seg ut av kiosken sin og ga meg en

pose kandis. Jeg behøvde ikke kjøpe billett på trikken. En voksen dame reiste seg og lot meg få plassen. Konduktøren støttet meg ned stigtrinnene. Det var jo slik jeg ville ha det, det var dette jeg hadde drømt om, men nå ga det ingen glede, og heller ingen sorg å glede seg over, bare en enda større tomhet.

Jeg var den eneste i skolegården. Det hadde ringt inn. Jeg gikk langsomt opp trappene. Jeg hørte ekkoet av mine egne skritt lenge etter, og noen ganger syntes jeg at jeg kunne høre det, ekkoet, før jeg satte foten ned. Så stanset jeg utenfor klasserommet. Det var helt stille. Det var skummelt. Armen hang tungt i fatlen. Jeg banket på. Det var stille enda en stund. Så hørte jeg Knokkels stemme. – Kom inn! Jeg åpnet døren. Alle gutta stod ved pultene sine og stirret på meg og på tavlen var det skrevet med digre bokstaver: *Vi har savnet deg, Barnum!* Jeg hadde mest lyst til å snu, men Knokkel dro meg bort til kateteret og der lå det en kringle som jentene i parallellklassen hadde bakt på skolekjøkkenet og jeg måtte spise det første stykket som var dekket av en tykk, grå glasur og harde rosiner mens Knokkel hektet av meg ranselen og hjalp meg på plass. *Vi har savnet deg, Barnum.* Jeg tygget og tygget og fikk ikke kringlen ned og da det ikke var mer igjen på fatet hengte Knokkel opp en plansje med fargetegning som forestilte innmaten av en arm og pekte på meg. – Nå kan du fortelle oss hva som hendte, Barnum. Men jeg hadde ikke noe å fortelle. Jeg hadde munnen full av kringle og løgner. Knokkel bare smilte og pekte på plansjen. – Neivel, Barnum, sa hun. Men armene er de viktigste arbeidsredskapene vi har. Ved oppreist stilling rekker spissen av langfingeren oss til omtrent midten på låret. Men den høyre armen er som oftest en halv centimeter lengre enn den venstre, fordi det er den vi bruker aller mest. Plutselig avbrøt hun seg selv. – Og hva ler dere av nå? spurte hun, meget høyt, for alle i klassen, unntatt meg, hang over pulten med røde fjes og lo, og jeg ble nesten glad, for nå var det slik som det pleide være før. Knokkel gikk ned fra kateteret med pekestokken i været. Jeg svelget det siste av kringlen og Knokkel snudde seg plutselig mot meg i stedet og senket stokken. – Sa du noe, Barnum? Jeg hadde ikke sagt noe, ikke noe som jeg hadde hørt, og jeg ble redd for at uhørte ord hadde sluppet ut av munnen min, knokkelfitte, og nå så alle på meg, og jeg måtte si noe, og jeg stilte et spørsmål, for spørsmål kan vel ikke være løgn? – Vil du ikke skrive på gipsen min?

spurte jeg. Knokkel nølte et øyeblikk, som om hun var i stor villrede. Så hentet hun fyllepennen og kom bort til meg og skrev navnet sakte på gipsen, med skjelvende, små bokstaver, *Adjunkt K. Haraldsen*, og da ringte det ut.

Og i frikvarteret stilte hele klassen seg i kø for å skrive på armen min. Jentene fra parallellklassen kom også, ja, snart hadde hele skolen undertegnet gipsen og til slutt var det Prebens tur og de andre gutta stod i en klynge og humret, for i skolegården vet alle alt, alt som blir sagt fortelles videre, her er ingen hemmeligheter, her går ryktene. Det var snart ikke plass til flere navn. – Vet du hvorfor høyre arm er lengst? spurte Preben. Og han svarte selv. – For det er den du runker med. Han signerte ved siden av Knokkel. – Så nå blir venstrearmen din like lang, sa han, og stilte seg sammen med de andre i en sirkel av latter. De lo og lo. Jeg begynte å le jeg også. – Ikke hvis du runker meg, sa jeg. Det ble helt stille. De skulte. De rykket nærmere. Alle i skolegården stirret mot oss. Men de kunne ikke jule meg opp nå. De visste det. Jeg visste det. Jeg hadde bedt om rundjuling på ubestemt tid.

Da jeg kom hjem stod Fred fremdeles ved vinduet med hendene i lomma. Jeg satte meg på sengen. – Har ikke far kommet ennå? spurte jeg. Fred snudde seg. – Hvem? – Far, sa jeg. Er han ute og reiser? – Hvem er det du snakker om, Barnum? Der var det mørke i øynene hans igjen, det mørke som dirret innerst i øynene hans. – Arnold, hvisket jeg. – Arnold Nilsen, mener du? Han feite tullingen med glatt hår? Han som stikker innom her og eter maten vår og puler mutter'n? Jeg bøyde meg vekk og nikket. Fred så ut av vinduet igjen. Han trakk på skuldrene, hodet hans sank ned. – Aner ikke. Jeg fikk rota fram kandisposen og la den på bordet. Fred bare stod der. – Vær så god, sa jeg forsiktig. Det gikk en stund. Så sa han: – Tusen takk. Jeg visste ikke om det var smart å le, jeg hadde lyst til å le, men Fred rørte ikke kandisen, derfor lot jeg være, jeg lo ikke. – Tusen takk, gjentok han. – Vær så god, sa jeg en gang til. Den brune posen ble liggende på bordet. – Vil du hjelpe meg hvis noen gir meg juling, Fred? – Han trakk på skuldrene igjen. – Ikke hvis du har fortjent det. Å bli banka opp. Nå kommer'n forresten. – Hvem? – Hvem? Den feite tullingen som eter maten vår og puler mutter'n. Jeg var like ved å grine. – Ikke snakk sånn, à, Fred. – Fått gratis kandis av Esther, eller? Men før jeg fikk svart på det ram-

let far inn døren og løftet meg opp og var like ved å knuse gipsen. – Du gale gutt! ropte han. Lekte du sirkus der oppe under himmelen, hva? Han slapp meg ned og snudde seg brått mot Fred. – Var det du som tok Barnum med på loftet? Fred bare stirret ut av vinduet. – Se på meg når jeg snakker til deg, sa far og la den friske hånden på skulderen hans. Det gikk et skjelv gjennom Fred. – Flytt de fingra, hvisket han. Nå. Far nølte et øyeblikk, så lot han hånden falle og så på meg igjen. – Jeg skulle bare se på byen, sa jeg. Fra takluken. Så falt jeg. Fred var ikke med i det hele tatt. Far smilte, børstet ansiktet med lommetørkleet og strøk fingrene over alle navnene på gipsen min. – Har du sett. Du har mange venner, du, Barnum! Flere enn jeg noensinne har hatt! Fred lo lavt ved vinduet. Far dro fem fyllepennner opp av jakken og valgte til slutt den tykkeste, skrudde av hetten og skrev seg rundt hele albuen. *God bedring. Hilsen far.* – Hvor har du vært? spurte jeg. Far skrudde sammen pennen og stakk den i brystlommen. – Hvor jeg har vært? Jeg har vært på arbeid, Barnum. Hvordan skulle vi ellers få mat på bordet? Fred lo igjen. Far knyttet neven, men slapp fingrene like fort løs igjen. – Nei, nå går jeg og overrasker mor også! sa han, klappet hendene sammen og gikk mot døren. – Har du ikke med noe? spurte jeg. Far stanset brått og det store, glatte ansiktet ramlet liksom sammen før han fikk løftet det på plass i et smil. – Har med noe? Jeg måtte jo kaste fra meg alt jeg hadde i hendene og reise hjem til deg, Barnum! Så forsvant han ut og la igjen en søt stank, parfyme, pomade og pastiller. Vi var tause en god stund. Kanskje han har sittet på Valka hele tiden og drukket øl, sa Fred til slutt. Han var blitt feitere i trynet. Fred satte seg på sengen sin og så trett ut. – Kan ikke du også skrive på gipsen? spurte jeg. – Hvorfor det? – Fordi alle har gjort det. – Alle? Få se. Han kom over til meg og begynte å lese navnene. Det tok tid. Jeg ventet. – Kan ikke se at Cliff Richard har skrevet navnet sitt her, sa han. Han så opp. Jeg visste ikke om jeg skulle le eller gråte. Jeg visste aldri det, når Fred så på meg slik. – Nei, hvisket jeg. – Og hva med Kong Olav? Har han skrevet noe her, eller? – Klart ikke, hvisket jeg. – Men sa du ikke at alle hadde skrevet her, à? – Jeg mente alle på skolen, Fred. Han bøyde seg over gipsen igjen og denne gangen tok det enda lengre tid. Så slapp han armen min. – T har ikke skrevet her heller, sa han. Jeg visste ikke at det kunne

gjøre så vondt. Det gjorde så vondt at jeg nesten ble glad. Fred løftet blikket og oppdaget kanskje en forandring i ansiktet mitt, for det mørke i øynene hans gled liksom unna, som olje. – Hun døde, hvisket jeg. Fred tenkte seg om. – Hvis noen vil gi deg juling, skal du bare banke dem i trynet med gipsen. Greit? Greit, Barnum? Jeg nikket. Jeg ble nesten rolig. Nå turte jeg mase. – Skriv, à, sa jeg. Vær så snill. Og Fred hentet pennen. Det var så underlig å se ham med den i hånden, det var akkurat som om den ikke passet inn der, mellom fingrene hans. Han kunne holde det meste, uten å nøle, kniv, skrutrekker, hammer, sag, tennisball, steiner, kam, spyd, hva som helst, men nå skalv han på hånden. Han satte seg hos meg igjen, krummet ryggen og begynte å skrive på den siste ledige plassen på gipsen. Det gikk så sakte. Jeg la hånden forsiktig på nakken hans. Den var varm og urolig. Jeg kunne høre pusten og hjertet som slo bak den tynne skjorten. Så ristet han seg av meg. Og det mørke fløt tilbake til øynene hans. Han hadde skrevet *Ferd*. – Det gjør ikke noe, sa jeg lavt. – Faen ta deg, sa Fred. – Det gjør ikke noe, gjentok jeg. Han strøk pennen over de vrang bokstavene til splitten brakk mot gipsen og blekket fløt langs hele armen og dekket navnene med blå flekker som vokste som skygger i et rasende mønster. Fred reiste seg og kastet den ødelagte pennen i veggen. – Skal vedde på at du gjorde det med vilje! ropte han. – Hva da? hvisket jeg. – Brakk armen. Du gjorde det med vilje for at alle skal syns synd på deg! Fy faen. Du er en dritt! – Ja, sa jeg. Fred ble plutselig taus. Han så ned på meg, nesten forundret. – Hva sa du? – Ja, sa jeg. Jeg gjorde det med vilje. Fred fiket til meg. Jeg ramlet overende i sengen. Så lot han hånden ligge stille og mykt på kinnet mitt. – Hvordan skal jeg kunne passe på deg, når du gjør sånt, Barnum? Han stakk hånden fort i lomma og skulle si noe mer, men fikk det ikke til. I stedet tok han kandisposen og rev opp døren hvor mor stod mellom far og Boletta med en diger kringle på et fat, han skjøv dem unna og vi så ham ikke før mandag og dette var bare en fredag.

Men lenge etter, etter at gipsen for lengst var tatt av og armen var tynn og grå og sydd sammen med en blå, skrukkete søm og jeg hadde begynt på danseskolen og møtt Peder og Vivian, ville Fred ha meg med på Vestre Gravlund. Jeg hadde ikke særlig lyst, kirkegårder var ikke noe for meg, kirkegårder gjorde meg

søvnløs og mager, men Fred hadde allerede rappet to tulipaner fra bedet til vaktmester Bang, og nå ville han altså ha meg med, for det var noe han skulle fortelle, og jeg hadde ikke noe valg. Jeg fikk til og med låne peau de peche-jakken hans og jeg skulle ønske noen hadde sett meg i den, Vivian for eksempel. Vi møtte ingen. Jeg trodde først vi skulle til Den Gamles grav, men da vi kom dit, til den skjønnne og heslige kirkegården, dette var nemlig i mai og trærne rant over av grønske, gikk han rett til den andre enden, til det ulendte og ustelte hjørnet nederst i de dødes sidegate. Han la blomstene ved et spinkelt trekors som stod skjevt i jorden. Selv jeg måtte bøye meg ned for å lese navnet. *K. Schultz. 1885. – 1945.* – Hvem er det? spurte jeg. – Doktoren min, sa Fred. Jeg så på graven igjen. Jeg likte meg ikke. Jeg ville hjem. – Sett deg, sa Fred. Vi satte oss i det tynne, gule gresset. Fred så seg rundt. Det var et stusslig sted. – De fine råtner fortest, sa han. Jeg satt helt stille. – Hva? – De fine råtner fortest, gjentok Fred og det var nesten som han smilte. Han lente seg bakover og jeg gjorde det samme. Vi så opp på himmelen som beveget seg sakte i lyset. – K. reddet livet mitt, sa Fred. Jeg turte nesten ikke puste. – Hvordan da? hvisket jeg. – Jeg skulle egentlig ikke vært født, sa Fred. Jeg lå helt stille, ved siden av Fred, i det stive gresset på Vestre Gravlund. Vinden gikk i trærne. Solen fløt. En maur krøp langs et strå, et fly kom ut av himmelen. Jeg prøvde å forestille meg at Fred ikke var til, at jeg var alene, at det bare var meg, et ene-barn. Men jeg klarte det ikke. Drømmene mine var tørre, som om de også hadde vært gipset og nå hang like tynne og udugelige fra søvnens hvileløse skrott. Verden uten Fred var umulig å tenke seg, selv om jeg hadde ønsket det mange ganger, å bli kvitt ham for godt. – Hva? sa jeg. – Jeg skulle ikke vært født, gjentok Fred. Jeg ventet på at han skulle fortsette, men håpet at han heller ville ti stille. – Jeg ble tvunget inn i mor, sa han lavt. Jeg burde vært fjernet. Gravd ut og pælmet. Men mor sa ikke noe før det var for seint og doktor Schultz var så full at han ikke oppdaget meg. – Hvordan vet du det? hvisket jeg. Fred smilte. – Jeg har lyttet. Til gården. Til loftet. Det er historier overalt, Barnum. Men ingen kan fortelle hvem som er faren min. Han som tok mor. Han som brøt seg inn i mor og ødela henne. Fred talte så underlig. Jeg hadde aldri hørt ham snakke slik før. Det var akkurat som om han hadde lært seg et

nytt språk, eller funnet det opp. Han rev av et strå, stakk det i munnen og snudde seg mot meg. – Det beste hadde vært om han var død, ikke sant? Ikke sant, Barnum?

Vi ble liggende slik en stund til, uten å si noe. Jeg frøs. Jeg skulle ønske at Fred ikke hadde fortalt meg dette. Det var så mye jeg ikke ville høre. Så reiste han seg, børstet jord og gress av skjorten, stod et øyeblikk og så ned på de to tulipanene og den usle graven som ingen besøkte og som snart ville gro over, slettes, glemmes for godt, og jeg husker at jeg tenkte: Kan et menneske forsvinne sporløst? – Snart er det ikke plass til flere, sa jeg. – Plass til hvem? – Døde. Fred trakk på skuldrene. – Hvertfall én til, sa han bare, tente en sigarett og begynte å gå fortore. Jeg prøvde å holde følge med ham, men klarte det ikke. Han forlot meg på Vestre Gravlund, den mørke, magre skikkelsen forsvant bak trærne ved Frognerparken og jeg ble stående andpusten igjen på den smale grusstien, i den svake tobakksduften, mellom høye, skinnende marmorsteiner og bugnende buketter. Og jeg tenkte en tanke til, selv om det snart ikke var mer plass i hodet mitt: Det er forskjell på de døde også. Da så jeg den. Det var Tales grav. Navnet hennes stod på den sorte steinen, fødselsdatoen og når hun døde. *Vår umistelige*, var det skrevet, umistelig og allerede mistet. Og jeg skjønte plutselig at det var hit Fred hadde ledet meg, til Tales grav, han hadde bare gått noen omveier først. Og jeg fikk en slik godhet for ham, ja, jeg elsket ham i den stunden, høyt og uforbeholdent, og jeg gråt ekte, for hans skyld, min halve bror. Jeg gikk tilbake til doktor K. Schultz og tok den ene tulipanen og den la jeg ved Tales stein. Jeg lurte en stund på om jeg skulle hente ringen, men lot det være. Den kunne ligge der den lå. Og siden glemte jeg den også, jeg glemte til og med meg selv, for jeg fikk så mye annet å huske på. Men da Vivian ventet Thomas og hadde flyttet inn på loftet i Kirkeveien, som ble bygget om til leiligheter da pengene begynte å renne over i denne byen, satt jeg der en aften under det skrå takvinduet og drakk, uten glede, men målbevisst og sta, for å påskynde glemselen, og da kom jeg plutselig på noe i stedet, nemlig denne ringen, som sannsynligvis lå i veggen et sted nå, murt fast, og det var en slags glede å huske det, en ring med en bokstav, T, den første bokstaven i navnet til en jente som aldri fikk ringen, som var kjøpt til henne. Snøen falt mot det skjeve vinduet. Og jeg

tenkte, mens jeg drakk opp og drakk meg ned: Vi er ikke sporløse. Vi drar et kjølvann etter oss som aldri lukker seg helt, en flenge i tiden vi så møysommelig legger bak oss.

(nordpolen)

Fred vekket meg. – Vi skal til Nordpolen, hvisket han. Jeg var våken med det samme. – Nå? Fred nikket. – Boletta danser, Barnum. Rapp deg. Fred hadde allerede kledd på seg, genser, vindjakke, botfor, to bukser, lue, votter og skjerf. Jeg tok på meg det samme, men beksøm i stedet for botfor. Vi skulle til Nordpolen. Jeg kunne ikke ta noen sjanser. Det var midt på natten. Fred hadde til og med pakket ryggsekken og i den lå det havrekjeks, sigaretter, lommelykt, kaffe, termos og fyrstikker. Vi lot mor sove. Hun sov bak far som pustet tungt gjennom nesen og ga fra seg en dirrende, mørk lyd hver eneste gang, som fikk gardinen til å bølge og rommet til å riste, han lignet en hval som hadde steget opp fra lakenets hvite bunn for å trekke den siste luft. Vi listet oss ned i gården. Der stod kjelken klar. Fred surret fast ryggsekken med en hyssing. Så trakk vi hele kjelken ut porten og begynte på den harde stigningen opp Kirkeveien.

Det var så stille. Himmelen var lydløs og uten vind. Snøen lyste av seg selv, eller kanskje det var månen som fikk brøytekantene til å skinne, der den hang over byen som et blankt, frossent ur. Først var det ikke noe kaldt. Jeg var nesten forbauset. Kanskje jeg hadde tatt på meg for mye? Lange underbukser med stillongs utenpå kunne bli for varmt, og det var heller ikke av det gode. Men da vi kom til krysset, der Fred i sin tid ble født i en drosje, ble munnen min fylt med en kulde som spredde seg som en vifte av jern i ansiktet og knøt huden sammen til en stram knute mellom øynene. Fred gikk forrest og trakk. Jeg kom bak og skjøv. Vi fulgte ruten langs gjerdet ved sykehuset, hvor blå lamper var tent i de nederste vinduene. Nå hørte jeg ikke stillheten lenger. Jeg hørte bare meiene som brøt mot den harde snøen og beksømstøvlene som knirket for hvert skritt og snart kunne jeg ikke lirke på en eneste tå. Fred snudde

seg. – Alt i orden, ropte jeg. Vi slet oss videre og holdt på å gå feil ved skolehagene, hvor et eple hang som en rød dråpe ytterst på en sort gren, østover holdt vi på å gå, og da hadde vi endt i skruisen rundt Torshov og kanskje aldri kommet oss hjem i live. Fred forandret kurs. Vi hadde månen i ryggen. Vi passerte Nordre Gravlund, mange hadde gått her før oss og måtte bøte med livet. Gravstenene kastet dype skygger i natten. – Ikke gi dere, hvisket det fra alle gravene. Ikke gi dere! Jeg skjøv. Fred trakk. Han snudde seg igjen. – Nå knirker de beksømene dine noe helt jævli, sa han. – Skremmer isbjørnene, hvisket jeg. – Kjeft, sa Fred. Vi måtte over et åpent kryss, vinden stanget fra alle kanter, skavlene løsnet fra brøytekantene og rullet som bølger gjennom luften, vi var like ved å skli ned til de urene farvanene ved Alexander Kiellands plass, og da vi endelig kom oss over på den andre siden hadde vi snø i alle åpninger. Vi måtte finne et sted å hvile. Vi fant det på trappen bak kirken. Der kunne vi sitte i le. Vi var på Sagene. Det var ennå langt igjen til Nordpolen. Og mellom Sagene og Nordpolen var det bratte heng, dype juv og elver som spjæret isen lett som ingenting med sine hissige stryk og høye fall. Tærne mine blødde. Jeg sa ingenting. Fred tente en sigarett og jeg fikk også et trekk. En sky gled foran månen. Mørket ble større. Vi var alene på Sagene, like ved Polarsirkelen. – Husker du André som oldefar skriver om? spurte Fred. – Ja, han de skulle lete etter? Fred ga meg en kjeks. – Vet du hva han hadde med seg på turen? Jeg visste det ikke. Jeg visste bare at han hadde med seg en ballong og at den dessverre falt ned underveis. – Tjue kilo skokrem, sa Fred. – Tjue kilo? – Det er det jeg sier, Barnum. – Men hvorfor hadde han tjue kilo skokrem med seg? Fred sukket. Jeg skulle ikke spurt. Jeg skulle skjønt det selv. Kanskje han ville smøre inn isbjørnene. Kanskje han ville dra et spor av sort skokrem etter seg så han kunne finne veien tilbake. Fred pekte på de stive beksømene mine. – André hadde med seg tjue kilo skokrem for at han ikke skulle få vondt i føttene, sa han. – Ganske smart, hvisket jeg. – Hver kveld og hver morgen smurte han inn støvlene sine, Barnum. Det hjelper ikke å ha verdens beste utstyr hvis skoene ikke holder. – Men det hjalp jo ikke likevel, hvisket jeg. Tjue kilo skokrem. Fred var taus en stund. Månen slo et hull i skyen og et øyeblikk var det akkurat som om solen skinte over oss, vi ble blendet av månen, denne natten på Sagene, før mørket la

seg til rette igjen i våre blikk. – Nei, det hjalp ikke, sa Fred. Samme hvor mye skokrem du tar med, kan du aldri være sikker. Jeg spiste en kjeks til og drakk en slurk kaffe fra termosene. – Var det noen som fant ham i det hele tatt? spurte jeg. Fred nikket og begynte å pakke sammen ryggsekken. – Førti år etterpå, Barnum. I en steinrøys på en øy. Da var det bare et par knokler til overs. Spist opp av rovdyr. Jeg frøs. Jeg hadde mest lyst til å snu, gå tilbake den samme veien, hvis den var der fremdeles, den samme veien, for kanskje den hadde blåst igjen, kanskje sporene våre var borte og ikke kunne vi følge månen heller, for den stod et annet sted nå og lyste med sin tomme skive og var ikke til å stole på. Jeg ble sittende. Trappen var kald. – Tror du oldefar også ble spist? spurte jeg, så lavt at jeg knapt kunne høre det selv. Fred så på meg. – Oldefar forsvant i isen. Og der ligger han ennå. Like hel. – Like hel? Fred surret fast ryggsekken på kjelken. – Isbreen er som et digert kjøleskap, Barnum. Alt holder seg der. Jeg kunne se det for meg og måtte lukke øynene: Oldefar dypt i isen, der tiden ikke får tak, på samme alder som da han forsvant og døde. Kanskje han strekker ut en hånd, som også har frosset fast slik og som ingen rakk å holde. – Men hva hvis isen smelter? spurte jeg. – Den smelter ikke. – Men *hvis* den smelter, Fred? – Nå holder du kjeft, Barnum. Fred begynte å trekke kjelken lenger nord. Jeg løp etter ham. Det knaket i beksømene. Vi måtte stake oss over elven hvor isflakene drev forbi i bratte, nådeløse kast. Og da røk hyssingen rundt ryggsekken. Vi kunne mistet provianten vår der, fortapte, midt mellom Sagene og Nordpolen, hadde det ikke vært for Fred, som la seg ned og fikk tak i den ene remmen, før alt forsvant for godt i de sorte malstrømmene nær Møllene. Vi krøp opp på en fonn og fant en benk nederst i den siste og avgjørende bakken. Fred bannet og hektet på seg ryggsekken i stedet. – Hva gjorde de når de skulle på do? spurte jeg. Fred ble dyster i blikket. – Du skal ikke drite akkurat nå, Barnum? Jeg ristet fort på hodet. – Jeg bare lurte, sa jeg. Fred trakk lua lenger ned i pannen. – De dreit der de stod, sa han. – Dreit de bare der de stod? – Hva trodde du? At de hadde med seg egen dass? Jeg vet ikke helt hva jeg hadde trodd, men det var noe jeg stadig måtte tenke på, at hvordan kom astronauter, fjellklatrere, dykkere, fakirer og polfarere seg egentlig på do. – Nansen også? spurte jeg. – Nansen? Hva med Nansen? – Dreit han også der han

stod? Fred ble litt trett under luen. Jeg skulle ikke spurt. Jeg skulle heller ha spart krefter. Vinden økte i styrke. Natten var en rasende, hvit sirkel. – Nansen dreit der han stod, sa Fred. Roald Amundsen dreit også der han stod. Og driten frøs til is før den nådde bakken, så de måtte være raske, Barnum. Jævla raske. – Måtte de? – Det måtte de, Barnum. Hvis ikke kunne hele driten fryse fast i rompa. – Å fy faen, sa jeg. – Det kan du si, det. Og derfor hadde de barbert seg i rompa også. – Nansen? hvisket jeg. – Har ikke du hår i rompa, Barnum? Jeg svarte ikke. Jeg hadde egentlig ikke kjent ordentlig etter. Jeg var glad for at jeg ikke skulle på do. Det var lenge siden Fred og jeg hadde snakket så fint sammen og det var enda lenger siden han hadde sagt så mye på én gang. Og nå sa han mer, idet han reiste seg og bøyde hodet mot vinden. – De fant noe mer etter André enn bare knokler, sa han. Jeg reiste meg også og måtte holde meg fast i Fred for ikke å falle. – Hva da? – En klokke. Sånn gammeldags klokke med lokk. Og inni klokken lå det et fotografi av kjæresten hans og håret hennes. – Gikk den? hvisket jeg. – Gikk? Er du dum, Barnum. Hvem skulle trukket den? Fred ristet sekken på plass og vi slet oss videre, den siste bakken, mellom is og sne, jeg skjøv, Fred trakk, og der, på toppen, innerst på det endeløse platået, lyste det gult i høye vinduer og bak vinduene kunne jeg skimte mennesker som løftet armene, som om de hele tiden vinket til hvcrandre. Dette var altså Nordpolen. Noen hadde kommet hit før oss. – Noen har kommet før oss, ropte jeg. Vi har tapt! – Nå holder du virkelig kjeft, Barnum. Fred dro kjelken nærmere. Jeg løp etter ham. – Hvorfor kaller de det for Nordpolen? spurte jeg. Fred svarte ikke. Han stanset på fortauet ved den krappe rundkjøringen, slik at vi ble stående i skyggen mellom månen og lyktestolpen. Vi stirret på de gule vinduene. Jeg så ansiktene der inne, som lo og snakket, men jeg hørte ingenting, det var stumt, og ansiktene lignet røde lamper som lyste sterkt og lydløst. Det var mest menn, de var signe i føttene og klarte knapt å reise seg, og de som var damer hadde hvite forklær og sorte skjørt og gikk fram med brett fulle av brune glass som skummet øverst og tilbake med like mange tomme glass. Og da kom Boletta. Hun kom mellom bordene. Mennene grep etter henne, men fikk ikke tak. Mennene ville trekke henne ned, men hun skjøv dem unna. Boletta lo. Boletta klatret opp på et bord og kanskje var det musikk der også, for

Boletta danset på bordet, mens mennene klappet, og jo forttere hun danset, jo saktere begynte alt å gå i øynene mine. – Boletta har det visst gøy, hvisket jeg. Fred sa ingenting. Og Boletta danset helt til hun ikke orket mer og segnet om i armene som var strukket ut for henne, en bølgende seng av villige hender, og hun ble satt på en stol med et glass foran seg. Jeg hadde plutselig ikke lyst til å se mer. – Skal vi gå? sa jeg. Men Fred holdt meg igjen. Og det hadde likevel vært for sent. Vi var allerede sett. Ansiktene der inne snudde seg mot oss. Månen hadde gjort et rykk og vi stod i det kalde skinnet fra den, synlige for dem som ennå kunne se. Og siden har jeg aldri klart å glemme denne scenen som ble spilt der inne, stumt og hurtig, som om vinduet var et lerret og Fred og jeg stod ute i kulden og så på kino, og kanskje fantes det en tråd i Bolettas liv, som var festet her, en fin, tynn tråd som dirret når hun danset på bordet, og som ble klippet over, som røk, den dagen Nordpolen ble stengt for godt. Men nå kom en mann i hvit jakke ut av døren. Han pekte på oss. – Hva gjør dere her? spurte han. – Venter på Boletta, sa Fred. – For vi skal følge henne hjem, sa jeg. Den hvite jakken skyndte seg inn igjen og snart dukket Boletta opp, støttet av to menn som også kunne trenge støtte. Den ene hadde en slags uniform på seg. Han lignet dirigenten i et orkester som har mistet alle instrumentene sine. Svetten frøs straks til tynne flak i de brede ansiktene deres. – Vi får aldri følge Boletta hjem! ropte den ustøe dirigenten og lo. Den andre ville ikke være dårligere enn den første og lo enda høyere. – Boletta er Nordpolens siste jomfru! Ingen mann har vært nærmere henne enn julenissen på kjerringa! Fred tok et skritt mot dem og hadde fått det sorte blikket. – Slipp bestemora mi, sa han. Svetten sprakk. Mennene ble spake og edru. – Skal vi ringe etter en drosje? spurte den første. – Vi har kjelke, sa Fred. De slapp Boletta. Hun sank over i armene våre og vi fikk henne ned på kjelken. Hun var søvnig og tung. Fred la vindjakken sin rundt henne og hun fikk sitte på skjerfet mitt. De to mennene ville også hjelpe til å holde varmen og begynte å vrenge av seg frakkene. Fred bare så på dem. – Det holder, sa han. Mennene kledde på seg igjen. Og innenfor vinduet satt resten av gjestene og serveringsdamene og stirret ut på oss, nå var det her det foregikk, akkurat som på de tidligste kinoene, da lerretet ble hengt midt i salen og dynket med olje, slik at det ble gjennomskiktig og folk kunne se filmen fra begge sider.

Den andre mannen, han med uniformen, bøyde seg nærmere og la hånden på Freds skulder. Fred ristet den av seg. – Boletta er engelen vår, hvisket mannen. Pass godt på henne. Det gjorde vi. Vi surret Boletta fast med hyssingen og så trakk vi henne hjem. Fred og jeg trakk sammen og Boletta satt på kjelken og sov. Vi trakk henne trygt gjennom stormen. Vi fant veien. Det var litt av en natt. Det skulle vært fanfarer og flaggborger, konge og fyrverkeri, tribuner og fakler! Nå skulle noen sett oss nå, med Boletta surret fast på kjelken, på vei hjem fra Nordpolen. Og det var det noen som gjorde også. For da Fred leide Boletta som gikk i søvne langs gelenderet og jeg skulle låse opp døren så stille som det gikk an med slike frosne fingre som knapt kunne holde en nøkkel vannrett, stod plutselig mor der i stedet, blek og andpusten, og bak henne i entréen snudde far seg med telefonrøret i hånden og slåbroken på vrangen og velkomsten varte ikke lenger enn det tok far å legge røret ganske kraftig ned på gaffelen igjen. Mor trakk meg inn i morgenkåpen sin. – Hvor har du vært? hvisket hun. – Bare på Nordpolen, sa jeg. Og først da fikk hun øye på Fred som dyttet Boletta opp de øverste trinnene, far plystret høyt og mor halte henne inn i leiligheten, holdt på å smekke døren rett i trynet på Fred, men han ålte seg inn i siste liten og snøen ble til sludd som rant fra klærne og håret. Far la endelig på røret og sluttet å plystre. – Men da trenger jeg jo ikke ringe til politiet likevel, da, sa han. – Ti still, sa mor. Hun gikk nærmere Boletta. Boletta hadde våknet. Hun stod der og smeltet. – At du ikke skammer deg! hvisket mor. Boletta sa ingenting. Mor ga seg ikke. – I din alder! At du ikke skammer deg! Boletta bøyde hodet, men jeg tror det mest var fordi det ble for tungt å holde det oppe så lenge av gangen. – Så, så, sa far. Mor snudde seg mot ham. – Si ikke så så til meg! ropte hun. – Så, så, sa far. Nå vekker vi snart hele Kirkeveien. Han holdt rundt mor og luften gikk liksom ut av henne. Dette var livet hun måtte finne seg i. Dette var slik det hadde blitt. Fars nese var skjevere enn vanlig, den pekte bort fra ansiktet hans. – Nå tror jeg vi sender polfarerne til sengs før det blir oversvømmelse her, hvisket han. Da løftet Boletta hodet og så seg om, forbausset, som om hun oppdaget oss for første gang i samme øyeblikk. – Grønland er nu et land som ikke særlig egner seg til å spasere i, sa hun. Og lo vi kanskje ikke? Vi lo. Far lo gjennom hele nesen, som en tett klarinett i natten. Vi måtte holde oss for

ørene. Vi lo og holdt oss for ørene. Selv mor lo. Hun kunne ikke la være, for hva skulle hun gjort ellers, gråte? Mor lo i stedet. Og Fred, til og med Fred lo, han lente seg mot veggen og ga seg over, han lo, og det slo meg, idet jeg så det våte, magre ansiktet hans sprukket av latter, at jeg ikke kunne huske å ha sett ham le før, og det skremte meg likeså mye som det frydet meg. Og jeg tenkte at jeg også kunne lage min egen liste over latteren; slik far, som lo høyest av alle, en gang hadde gjort, og den listen ville kanskje sett slik ut: *Mors latter: albatross. Fars latter: gjøk. Bolettas latter: due. Freds latter: skarv. Barnums latter: alke.* – Men hva er det vi ler av? spurte Boletta plutselig. Og det ble så underlig stille da hun hadde sagt det.

Jeg ble forkjølet i to uker. Fred hadde frostskeer på begge øreflippene. Og Boletta var i bakrus i syv dager. Men tidlig neste morgen kom hun likevel rett inn på rommet vårt, smelte med døren og hev en tøffel på hver av oss. – Hvor er brevet? hvisket hun. Fred tørket bort tøffelen og satte seg opp i sengen. – I bagen min, mumlet han. Og den slitte skolebagen hans med spjæra glidelås stod under stolen. Boletta rev den til seg og ristet innholdet ut på gulvet. Det var ganske mye, fire steiner, en kniv, tre matpakker, en blyant som var brukket, en skrutrekker, et mercedesmerke, en tom cola, fyrstikker, en pakke Hobby, rullepapir, et sykkelkjede, to kumlokk, en dong, en stilbok og til slutt kom konvolutten til syne og Boletta trakk fram brevet for å være helt sikker på at det var der. Det var det. Hun snudde seg mot Fred, som satt der i sengen med bøyd hode og røde ører. – Hvorfor har du tatt det med på skolen? – Skulle skrive stil, sa han, lavt. Unnskyld, mormor. Fred sa unnskyld, og jeg tror han rødmet. Fred rødmet og sa unnskyld, mormor. Boletta gikk nærmere. – Javel, Fred. Kom til saken! Jeg har hodepine! Fred lette etter ordene. De var vanskelig å finne. De stod på tvers i ganen, de ramlet ned i strupen, de satte seg fast i svelget. – Jeg skrev av brevet, hvisket han endelig. Boletta nølte. Det så ut som hun grublet. – Hva var oppgaven? spurte hun. – Fortell om en helt. Fred talte enda lavere. Nå smilte Boletta og klappet ham på kinnet. Fred snudde seg vekk. Ørene hans brant. – Men hva fikk du på stilen? spurte hun. – Meget, sa Fred fort. – Meget? Ja, det skulle bare mangle! Boletta gikk mot døren. Der stanset hun. – Ta aldri dette brevet ut av huset, Fred! Og ikke du heller, Barnum! Er det forstått? Aldri! – Ja, sa jeg.

– Ja, hvisket Fred. Boletta ble stående og nå sa hun noe vi ikke skjønnte, men heller ikke glemte. – For alt vi kommer fra står her, sa hun og viftet med konvolutten. Etterpå lå vi tause en god stund. Jeg svettet. Fred brant. – Fikk du meget? spurte jeg. – Ikke, sa Fred. – Ikke? Fikk du det? Ikke var under nuggen. Ikke var på den andre siden av streken. Ikke var ikke en karakter, ikke var en dødsdom. Fred stirret opp i taket. Det så ut som om puten skulle ta fyr. – Jeg klarte ikke å skrive av engang, hvisket han. Han snudde ryggen til og stirret i veggen i stedet. Jeg hadde aldri fått ikke. Ikke var omtrent det eneste jeg ikke hadde fått. Jeg tror jeg hadde feber. – Jeg kan godt skrive stilen for deg, sa jeg. – Kjeft, sa Fred. Han satte seg plutselig opp igjen og begynte å dra på seg skjorta. – Jeg kan skrive stilen dine hvis du passer på meg, hvisket jeg. Fred kikket ut av snippen. – Jeg kan ikke passe på deg når jeg går på den jævla sinkeskolen! Jeg reiste meg også. – Hvorfor går du egentlig der? Fred kom mot meg mens han dro skjorta på plass. – Veit du ikke det, eller bare later du som. – Joa, hvisket jeg. Han tok tak i skulderen min og skjøv meg bakover. – Så si det, din sinke! – Si det du, hvisket jeg. – Fordi jeg ble født i en jævla drosje! Og Fred rødmet en gang til, rev resten av klærne på seg og gikk mot døren. – Gidder faen ikke snakke mer med deg, sa han. Fred bare gikk. Jeg tror det var søndag. Det meste var stille og jeg var tett i nesen. Der ute hadde sporene våre for lengst blitt dekket til. En fugl fikk snøen til å drysse fra en ledning. Jeg ryddet i Freds ting. Alt la jeg på plass i bagen hans. Men jeg kikket i stilboken, fort. Det stod ingenting i den. Sidene var blanke. Jeg lukket øynene. Så listet jeg meg inn til Boletta. Hun lå på divanen med en isbit på pannen og når isen smeltet rant vannet som bekker i rynkene som spredde seg nedover ansiktet. Brevet, der alt vi kommer fra står, lå under hendene hennes. Jeg lirket det løs. Jeg leste. *Vi skulle spasere tværs over en Halvø for at komme til at kortlægge en Fjord paa den modsatte side som var tillagt med Is saa vi ikke kunne gaa derind med Baaden. Vi havde 5–6 danske Mil at spasere frem og saa samme Vej tilbage, men Grønland er nu et Land som ikke særlig egner sig til at spasere i.* Boletta åpnet øynene. Det så ut som om hun gråt. Rynkene ble likevel for små og vannet flommet langs kinnene hennes. – Hvorfor heter det Grønland når det bare er is der? spurte jeg. – Fordi de første som kom dit så

en vakker blomst som het convallaria, Barnum. Jeg la brevet tilbake igjen i hånden hennes. – Men hvorfor heter det Nordpolen? Boletta smilte. – Fordi ølet er så kaldt der, sa hun.

(danseskolen)

Det var forresten Boletta som meldte meg på danseskolen. Hun kom inn på rommet vårt, det var tidlig september, det var til og med en onsdag og rester av sommeren hang i trærne i Kirkeveien, tynnere og tynnere nå, snart ville det ikke være mer å varme opp i det hele tatt, bare tomme greiner, når høsten stengte oven for og dro den svære stålkammen sin langs byen. Jeg gjorde lekser, helselære, jeg gjorde meg flid, jeg skrev så sakte i arbeidsheftet at selv Fred kunne lese det, hvis han gadd. *Hvor begynner fordøyelsen? I munnen.* Fred var forresten ute, han var ute og streifet, som mor pleide å si med et sukk, Fred streifer i kveld også, sa hun, og da så jeg for meg skyggen av Fred, rastløs og mager og sidelengs gjennom gatene og parkene, forbi portrommene og over broene. Boletta satte seg på sengekanten og la fingrene på knærne mine. – I morgen begynner du hos Svaes på Drammensveien, Barnum. Jeg slapp det jeg hadde i hendene, blyanten, kulepennen, viskelæret, linjalen, fargestiften, klinkekulen og trekkpapiret, og snudde meg mot henne. – Svaes? hvasket jeg. Danseskolen? Boletta lo og bøyde seg nærmere. – Det er vel ikke noe å bli så forskrekket av, sa hun. Det er ikke militæret du skal i. Men jeg hadde hørt historier fra Drammensveien, fra øverste etasje i Handelsbygningen, om Svae, som nesten var to meter høy og tynn som en fiolin og som tvang guttene til å danse med seg, og ikke bare det, for å lære dem å være rett i ryggen en gang for alle, la hun en longplayingplate med Eddie Calvert mellom seg og den stakkars gutten, og nåde den som var så slapp i fisken at platen ramlet i gulvet. Det var ikke det jeg grudde meg til. Gamle kvinnfolk var jeg vant med. Det var jentene jeg fryktet, de pene jentene og de andre guttene. – Må jeg, mormor? Boletta ristet på hodet, som om hun ikke trodde sine egne ører. – Du har vel ikke tenkt å gå gjennom livet uten å

kunne danse? Hva? Rhumba. Cha cha cha. Tango! Tenk på tango, Barnum! Tenk på hva du kan gå glipp av! Jeg tenkte meg lenge om, men ikke på tango, cha cha cha og rhumba. Jeg tenkte på alt jeg gjerne ville gå glipp av og at det meste i livet går man faktisk glipp av og det var en mager trøst, men likevel en trøst. – Hvorfor har ikke Fred gått på danseskolen? spurte jeg. Boletta så mot taket og sukket. Huden på halsen hennes hadde løsnet, den hang som en smal og skrukkete pannekake mellom haken og brystet hennes som var helt flatt under den blomstrete sommerkjolen hun ennå gikk med. Men snart ville høsten ta av henne denne også og pakke sommeren ned for godt. – Det er annerledes med Fred, sa hun bare. – Hvordan da? – Fred er ikke født til å danse. I morgen klokken seks, Barnum. Boletta skulle til å gå, men jeg holdt henne igjen og armen var tynn og hard å ta i. – Hva er det, Barnum? Solen fylte hele vinduet med et nesten rødt lys og dette var kanskje det fineste tidspunktet på rommet vårt, mitt og Freds rom, når det siste blaffet smøg seg over åsen, ned mellom blokkene og rett inn til oss. Det varte ikke lenge, bare noen sekunder, men det var verdt å legge merke til. Så gled skyggene på plass rundt oss. – Er det ikke vanskelig å lære seg trinnene? spurte jeg. – Trinnene? Boletta lo igjen og jeg fikk pusten hennes rett i ansiktet. Var det sånn det luktet å bli gammel, som å åpne en dør til et rom man ikke hadde vært i på lenge? Det var sikkert mye støv i Bolettas kroker nå. Jeg tok et skritt bakover, som om jeg allerede hadde begynt å danse, tror ikke hun merket noe. – Det er ikke trinnene det kommer an på, sa hun. Det er å kunne *føre*. – Føre? – Ja, *føre*, Barnum! Ganske enkelt ta tak, vennlig og bestemt, i kvinnen og føre henne. Kvinner elsker menn som kan føre ordentlig. Men innimellom må du slakke litt av, så kvinnene tror det er de som fører. Det skjønner du helt sikkert etter hvert. – Gjør jeg? – Jada, Barnum. Når du får det i kroppen. Og hendene dine må være tørre og faste. Du kan få låne litt talkum av meg. Kunne du tenkt deg en slapp og svett hånd langs ryggen og over hoftene og det som verre er? Jeg grøsset lenge og så ned. – Tror du noen vil danse med meg, mormor? Hun la en finger under haken min og løftet hodet sakte. – Og hvorfor skulle de ikke det, Barnum? Hvorfor skulle ikke kvinnene stå i kø for å danse med deg? Jeg ble helt tung i ansiktet, men Boletta holdt det fast. Det kom en tynn, søt duft fra øynene hennes, eller håret, det måtte være håret, som

var strammet i en grå knute i nakken, og det var den eneste lukten jeg likte på henne, den var som en dessert. – Fordi jeg er lavere enn dem, hvisket jeg. Hun slapp meg og jeg så ut av vinduet. Gatelyktene kastet smale skygger. Jeg kunne kjenne fingrene hennes fremdeles, som et søkk i huden. – For noe snakk! Tror du kvinner bryr seg om det? Noen centimetre på lengden? Bare hold dem fast, du, Barnum, og *før* dem akkurat dit du vil. Og så var det en ting til jeg ville si, sa hun. Det hadde begynt å blåse, jeg så det ikke, jeg kunne bare høre det, raslingen i trærne og skogen som løsnet over byen og slapp mørket sitt løs. – Hva da? hvisket jeg. Boletta løftet ansiktet mitt igjen. – Aldri se ned. Se dem i øynene, Barnum. Ellers kommer du ingen vei med dem. Og jeg så henne i øynene, hun smilte og kysset meg fort på pannen. – Klokken seks i morgen hos Svaes! Ikke glem det! Og rens neglene før den tid!

Boletta tok noen skjeve trinn bortover gulvet, snurret rundt seg selv og forsvant med en latter, som om latteren hadde engasjert henne og bydd opp til dans. Kanskje det var slik man gikk ut dørene på Nordpolen, men helt sikkert ikke på Svaes danseskole. Hvis noen engasjerte meg, ville det være gråten, gråten ville bøye seg over ansiktet mitt og dekke meg med sitt strie hår. Jeg pakket sammen helselæren for godt den kvelden. *Hvor mange ganger skal man tygge maten? 26 ganger. 26 ganger skal man tygge maten, ellers får man magekatarr, forstoppelse, betent spiserør, hovne gummer, dårlige tenner, brokk og pukkelrygg.* Jeg stod over aftens og la meg før ti, selv om jeg ikke var særlig trett ennå, og jeg hatet egentlig dette seige øyeblikket, før man sovner, når man bare ligger der og tiden vider seg ut, som en strikk, en parentes, buler som en blå ballong, helt til den sprekker, et sløvt bråk bak pannen, knitringen i øynene, som en pære som brenner ned og knuses av mørket. Jeg hadde for mye strøm i hodet. Tankene mine tenkte videre, lenge etter at lyset hadde gått. Se dem i øynene, hadde Boletta sagt. Da måtte jeg enten bruke stylter eller bøye meg så langt bakover at jeg brakk nakken. Hvem ville danse med en bingel som meg? Jeg kjente på hånden min. Den var klam, nesten bløt, hvem ville ha en slik svamp rundt seg, jeg måtte minst henge den til tork, kappe den av og henge hele hånden i en klype på snoren mellom underbukser, skolisser og sorte strømper. Og mens jeg lå der i den smale sengen og tenkte det verste og ønsket at jeg var ute og

streifet i stedet, akkurat som Fred, for den som streifet kunne ikke ha tid til å tenke for mye, den som streifer har nok med å streife, hørte jeg symaskinen som summet inne i stuen, mors gamle Singer, og det var da noe. Jeg likte den lyden, jeg ble nesten rolig, den lappet sammen riftene i mørket og tråklet øyelokkene stille og mykt til kinnene og gikk natten etter i sømmene og slik sovnet jeg mens jeg drømte at jeg gikk gjennom verden og bar med meg en symaskin, det var en av de fine drømmene, jeg var han som reparerte verden, jeg sov sting for sting i en lang og blå bord og våknet brått da Fred kom hjem, eller det var han som vekket meg, med vilje, i alle fall var jeg våken. Fred satt på sengen sin og dro av seg skoene uten å løsne lissene, han pleide det, og lampen i taket var tent. – Mutter'n legger opp buksene mine, sa han. Jeg trakk dynen nærmere. – Gjør hun? – Yes, Barnum. Gråbuksene mine fra i forfjor. Hun legger dem opp minst en halv meter. Jeg rørte meg ikke. Jeg lyttet. Jeg kunne ikke høre symaskinen mer. Jeg hørte bare den blanke saksen i hodet, den som klipper i stykker sømmene, som spjærer verden. Fred lo og la seg i sengen med klærne på. – Største oppbretten jeg har sett, Barnum. Tror nesten det må være verdensrekord. Verdensrekord i legg.

Jeg tenkte på leksene til i morgen. Hvor begynner fordøyelsen? I munnen. På tungen. I fingrene, som løfter gaffelen fra tallerkenen, i hånden, som bærer maten hjem. Jeg tenkte på Tale, hun jeg ikke fikk danset med, hun som kanskje aldri fikk danset med noen. – Sover du, Barnum? – Nei, hvisket jeg. – Så si noe da. Jeg lå lenge stille. Til slutt sa jeg: – Hvor har du vært? – Ingen steder. Fred sa heller ikke noe på en stund. Jeg tror han lå der og lo. Jeg turte ikke se etter. Jeg turte ikke slukke lyset. – Skal du begynne på danseskolen, Barnum? – Vet ikke, hvisket jeg. Kanskje. – Vet du ikke? Ikke vær helt dum, à. – Boletta har meldt meg på. Fred lo enda mer. Det var en latter som gikk innover. Den tømte rommet for luft. – Du kunne lånt nickersene mine i stedet, Barnum. Hadde ikke det vært fint, à. Lakksko og nickers. Ta med staver også. – Ikke snakk sånn, à, Fred. – Og hvis jentene prøver å drite deg ut, så sier du bare at det er mine nickers. Det er buksene til bruttern min, sier du. Ikke sant? – Vær så snill, à, Fred. Han var taus et øyeblikk. – Griner du, Barnum? – Jeg griner ikke. – Joa. Det gjør du. Jeg hørte det. Du griner, Barnum. – Griner ikke, sa jeg. Fred satte seg opp i sen-

gen. – Du griner for alt. Du er en pyse, Barnum. – Jeg griner ikke! ropte jeg. Jeg griner ikke! Fred trakk pusten. Fred reiste seg. – Gidder du svare meg på en ting, Barnum? Hvis du ikke har lyst til å begynne på danseskolen, hvorfor sier du ikke bare nei? Jeg svarte ikke. Fred gikk bort til døren og slukket lyset, men akkurat idet han stod der med fingeren på bryteren, snudde han seg mot meg og ristet langsomt på hodet, han så nesten bedrøvet ut, ikke sinna, men bare bedrøvet. – Skjønner faen ikke hvorfor jeg samler på deg. Han sa det slik. Han brukte akkurat de ordene: *samle på deg*, som om jeg var et frimerke, en autograf, et bilmerke eller en bruskork. Han la seg igjen og snart hørte jeg at han sov. Men jeg ble liggende og tenke. Jeg tenkte på buksene, og jeg så for meg Freds bukser med verdens største oppbrett og blazeren som var for lang og meg selv inni disse klærne med lakkskoene nederst og de gule krøllene øverst, selveste Barnum fra Fagerborg, bildet var skarpt og blendende i hodet, og jentene var der også, jentene fra Skillebekk og Skarpsno og Bygdøy, jentene som helt sikkert ville myse ganske kraftig, gjerne med åpen munn, før de ble veloppdragne og onde og skjulte latteren, hånlatteren og smilene, bak smale hender fulle av ringer, og stakk ansiktene sammen og snakket akkurat så lavt at jeg kunne høre det, *se på den bøtteknotten der, han er lite mye å samle på, må jo stå på knærne for å bli kjent med ham*, sånn ville de sikkert snakke og siden snu ryggen til som om jeg bare var luft som det ikke var vits i å blande parfymen sin med engang, og sannsynligvis måtte jeg danse med Svae i stedet, med en lp-plate på magen, og mens vi danset løsnet stingene i oppbretten og den rullet ned og over skoene og ut på gulvet og alle parene stanset midt i en vals og stirret på meg som krabbet mot døren med buksebeina på slep og ropte at det ikke var mine bukser, men Fred sine, halvbroren min, tomsingen som ikke kan skrive, det er hans bukser, det er hans skyld, og når jeg tenkte dette, alt dette på samme tid, i ett eneste rasende bilde som klikket forbi øynene mellom to sorte rainmer, kom stikket i magen igjen, det skjedde av og til, jeg sank og jeg klarte ikke å holde igjen. *Forklar hvordan maten stadig blir skjøvet videre og videre. Tarmene har muskler som får dem til å snøre seg sammen og vide seg ut. På den måten blir maten skjøvet videre.* Rompa mi gjorde lekser. Det fløt ut av meg. Jeg lukket øynene i mørket. Det rant. Kunne jeg valgt selv nå ville jeg helst vært

død. Pyjamasen klistret seg til lårene. Det var varmt og bløtt. Det var umulig. Fred våknet. Jeg hørte øynene hans. Jeg lå så stille som jeg kunne. Hvor lenge gikk det an å ligge slik? Hvor mange symaskiner fantes det i verden? Og var det like mange sakser? Freds skygge ble urolig. – Hva har du gjort nå, Barnum? – Ingenting. – Ingenting? Har du gjort ingenting? – Æresord, Fred. Skal du ikke sove? Hvis jeg bare ble liggende lenge nok, ville det gå over, alt var bare et spørsmål om tid, den som holder ut vinner eller kjeder seg i hjel, og det var nesten en trøst, jeg kunne bli liggende slik og la tiden gå, sekundene ville arbeide for meg, som den gamle klokken, hvis jeg lå slik til jeg var død kunne jeg trekke ut en skuff full av dopapir og minuttene ville tørke opp etter meg. Det var bestemt. Jeg skulle aldri mer stå opp. Her skulle jeg ligge og denne sengen skulle bli min grav. Fred tente lampen og så på meg. – Det er ikke sant, sa han. – Hva da, Fred? – Det er ikke sant, gjentok han. Det dryppet ned på gulvet også, tynt og brunt, jeg var en kloakk, en rennestein, jeg var en dass som noen hadde glemt å trekke ned, jeg ga meg over for hvor skulle jeg ellers gi meg? – Hjelp meg, hvisket jeg. Hjelp meg, Fred. Fred ble stående en stund og holdt seg for nesa med begge hender. Så åpnet han vinduet og kom bort til sengen min. Han stod der lenge og stirret ned på meg. – Hva skal vi gjøre med dette her, à, Barnum? Jeg bare ristet på hodet, såvidt, for alt var løst i meg. – Jeg vet ikke. Hjelp meg, Fred. Og han tenkte seg lenge om. Selv ikke den kjølige luften fra mørket utenfor kunne overdøve min stank. – Skal jeg rope på mutter'n? – Helst ikke, hvisket jeg. – Skal jeg hente faren din? Fred lo før jeg fikk sagt noe. – Nei, for faen, han er jo ikke hjemme. Hvor er faren din, Barnum? Han med sveisen. – Vet ikke, sa jeg, like lavt. På arbeid, kanskje. – Klart det. At han er på arbeid. Men hvor er faren min, à? Skal jeg rope på faren min også? – Vet ikke, hvisket jeg. – Vet ikke hva da? – Hvor faren din er. Fred smilte. – Feil, Barnum. Du vet ikke hvem faren min er. Åssen kan jeg rope på han da? Jeg sa ingenting. Fred lente seg over meg. – Vi får vel rydde opp etter deg, sa han til slutt. – Hvordan rydde? spurte jeg forsiktig. Fred sukket dypt og trakk seg bakover, mot vinduet. – Pælme driten og skifte sengetøy. Kanskje jeg pælmer deg også. – Tror du ikke mor kommer til å oppdage det? – At jeg pælmer deg? Hun kommer til å takke meg, Barnum. – Ikke snakk sånn, à, Fred. – Du er så liten at ingen legger

merke til det likevel. At jeg pælmer deg. Jeg bare sier at du ramla ned i en kum og ble borte. Jeg tror jeg begynte å grine igjen. Fred kom nærmere. – Har du noen bedre idé, eller? spurte han. Men jeg hadde ikke noen bedre idé. Jeg reiste meg opp, langsam og stiv. Det rant beis ut av pyjamasen. Fred stirret på meg. Dette ville han ikke glemme. Så gikk han. Han lukket døren lydløst. Ingen kunne være så stille som Fred. Jeg ble stående ved sengen. Kanskje han aldri kom tilbake. Det kunne ligne ham, at han lot meg stå der i min egen drit. Jeg frøs. Jeg grein ikke. Han kom tilbake. Han hadde med seg nytt sengetøy og et digert stykke gråpapir. Jeg hadde sluttet å spørre. Det var ikke mer jeg ville vite. Han kunne gjøre akkurat hva han ville. Han trakk av dynetrekket og lakenet, brettet det sammen og la alt i papiret. Så snudde han seg mot meg. – Ta av deg pysjen. Jeg tok av meg pysjen. Jeg stod der naken. Jeg frøs litt. Fred målte meg og smilte. – Kan jeg spørre deg om noe, Barnum? Jeg nikket. – Åssen er det egentlig å være så jævla liten? Jeg så ned. Huden var full av nupper. Det klødde og sved der det rant. Og så svarte jeg noe jeg ikke hadde trodd jeg skulle si. – Det er litt ensomt, sa jeg. Fred løftet blikket og så meg i øynene, det varte ikke lenge, bare et sekund, mindre enn et sekund, men han så meg i øynene, plutselig, som om han var like overrasket som jeg, og kanskje han kjente igjen noe, fra seg selv, kanskje han så skyggen av det sorte i mitt blikk også, at vi tross alt var brødre. – Skal vi danse, Barnum? Fred la hånden på skulderen min. Jeg sank litt sammen. Så lo han lavt, nesten lydløst, helt nær ansiktet mitt, slapp meg like fort, knøyt en hyssing rundt pakken, tok den under armen og ble borte igjen. Jeg tror jeg hørte de raske skrittene hans ned kjøkkentrappen. Jeg snek meg ut på badet og dusjet så stille jeg kunne. Det brune vannet steg i sluket, jeg ble plutselig kvalm, redd, jeg prøvde å trække på det, det brune vannet, og endelig sank det, rant gjennom rørene, i kloakken under byens mørke og ut i fjorden ved Fred Olsen-kaia, der ålene står feite og skinnende i det stinkende mudderet på bunnen. Jeg lyttet. Alt sov. Det var ikke en lyd, bare vannet som rant vekk. Jeg tok fram talkumen fra skapet over vasken. Jeg dynket meg i talkum, en tørr snøstorm, og sprutet litt 4711 på magen og lårene og halsen. Ingen hadde hørt noe. Jeg stod midt en stor, dyp søvn. Jeg kunne gjøre hva jeg ville, midt i de andres søvn. Kanskje jeg bare var han som de sovende drømte? Jeg snudde meg

mot speilet og så ansiktet mitt, blekt og så vidt synlig, krøllene hang som punkterte spiraler rundt hodet. Jeg var virkelig, for en drøm kan ikke speile seg, det har ennå ingen klart. Jeg fant ikke noen ren pyjamas, men i skuffene ved siden av lå mors truser. Jeg tok på en av dem i stedet. Den var altfor stor, selv om mor var ganske spinkel av seg, jeg kunne dra trusen langt oppover brystet, og den var myk og bløt å ha på seg, jeg kunne nesten ikke merke at jeg hadde den på. Slik listet jeg meg tilbake til rommet vårt, i mors truse, full av talkum og 4711. Der skiftet jeg på sengen og la meg igjen. Jeg lurte på om jeg kunne klare å bli syk til neste dag. Det var bare noen timer til. Det begynte så vidt å lysne. Jeg kunne for eksempel kutte av en finger med Freds kniv. Det lå til familien. Far hadde bare fem fingre til sammen, for det som var igjen av tommelen på høyre hånd kunne knapt kalles en finger, heller en hump skrukkete kjøtt. Lillefingeren kunne jeg rett og slett kutte av meg. Den hadde jeg ikke mye bruk for likevel. Når jeg tenkte meg om var den egentlig ganske overflødig. Jeg kom ikke på en eneste ting som ikke var mulig å gjøre uten lillefingeren. Hvor ble det av Fred? Jeg stod opp igjen og gikk bort til det åpne vinduet. Jeg ble stående der, i mors truse, og jeg følte meg rar, underlig, som om jeg hadde byttet kropp, og jeg kjente et sug i magen, men dette var et annerledes sug, skjelvende og mørkt. Jeg måtte lene meg mot vinduskarmen. Var Fred i vaskekjelleren med lakenet og dynetrekket? Hvis jeg stod der lenge nok og ventet kunne jeg bli forkjølet. Med litt flaks kunne jeg pådra meg en lungebetennelse også. Jeg lurte på hva menneskene drømte om? Var det noen som drømte om meg? Fred var sikkert bare borte i søppelskuret og pælmet hele dritten der. Jeg lukket vinduet, tok på meg Freds slåbrok, den luktet møll og svette og subbet nedi gulvet. Jeg lignet en bokser som har kommet i feil vektklasse. Jeg var en flue i tungvekterens slåbrok. Og siden smøg jeg meg ut til stuen. Jeg prøvde å smyge som Fred, for Fred streifet og smøg. Mors symaskin stod på spisebordet. Freds gamle bukser hang over stolryggen. De var lagt opp. De lignet kortbukser, grå kortbukser med press. Jeg la lillefingeren under nålen. Hvis jeg startet maskinen nå kunne jeg tråkle den i stykker. Da var mor der. Jeg hadde ikke hørt henne. Jeg gjemte hånden på ryggen. Mor smilte og holdt nattkjolen tett rundt seg. – Er du spent? spurte hun.

Jeg så en annen vei. – Får du ikke sove? – Måtte bare på do. – Det er ikke noe å grue seg for, Barnum. – Gruer meg heller ikke. Er bare litt spent. – Klart du er spent. Har du lyst til å prøve buksene nå?

Jeg ristet på hodet. Jeg syntes jeg så skyggen av Fred bak mor, innerst i gangen. Noen trakk ned i etasjen under, kanskje vi snart vekker hele gården, tenkte jeg, kanskje hjertet mitt, som skalv i brystet, ville vekke hele byen og resten av denne verden. – I morgen kjøper vi nye sko, sa mor. Du kan ikke begynne på danseskolen uten nye sko, vel? – Kan vi ikke bare låne Freds? – De er nok litt for store for deg. Selv om du har ekstra strømper. Mor kom plutselig et skritt nærmere og ble smal i øynene. – Har du brukt parfyme igjen, Barnum? Jeg trakk slåbroken tettere rundt meg. – Litt, hvisket jeg. Hun sukket lenge og pus-tet ut. – Hvor mange ganger må jeg si det? Du får ikke bruke parfyme. Hva tror du pikene vil si hvis det lukter parfyme av deg? Det kunne jeg ikke svare på, for jeg klarte liksom ikke å tenke så langt. Jeg klarte ikke engang å forestille meg at de gadd å komme såpass nær at de kunne kjenne hvordan jeg luktet, og hvis de kom såpass nær måtte de bøye seg ned også, nei, det var umulig, det var nesten som å tenke hardt på verdensrommet, da forsvant bare tanken utover i en diger, blå vind og når tanken kom så langt at den ikke tenkte lenger, slapp den taket og ram-let langsomt mot innsiden av hodcbunnen uten noensinne å lande. – Far bruker parfyme, hvisket jeg. – Han bruker etter-barberingsvann, sa mor fort. Og Fred liker ikke at du låner slå-broken hans. – Unnskyld, sa jeg. – Fryser du? – Ikke noe sær-lig. Mor dro hånden fort gjennom krøllene mine. Jeg vred meg unna og hun bare lo. – Gå og legg deg igjen, Barnum. Men vask ansiktet først. Jeg løp ut på badet, stakk hodet under springen og kom meg i seng, men først hengte jeg Freds slåbrok på plass i skapet. Jeg hørte mor gå fra rom til rom, som om hun lette etter noe hun for lengst hadde glemt hvor hun la, eller kanskje hun bare gikk av seg en uro som gjorde henne søvnløs og ilter og som ingen symaskin i verden kunne legge opp. Så stanset ende-lig mors skritt og da hørte jeg noe annet, jeg hørte Freds latter, han lå allerede i sengen sin og lo lavt, jeg hadde ikke lagt merke til ham, og jeg visste ikke helt hva det var jeg likte minst, mors skritt eller Freds latter, når han lo den slik som nå. – Hva er det? hvisket jeg. – Ingenting. – Hva gjorde du med pysjen og

sengetøyet? – Skal ikke du bry deg om, Barnum. Det er tatt hånd om. Fred lo plutselig ikke mer og satte seg opp. – Hører du meg? – Ja, Fred. Jeg hører deg. – Du sier ja til å begynne på danseskolen, men egentlig har du ikke lyst. Stemmer det? – Ja, hvisket jeg. – Da er det bare én ting å gjøre, Barnum. Jeg reiste meg jeg også. – Hva da, Fred? Si det, à, Fred. – Sørg for å bli kasta ut. Så fort som mulig. – Hvordan gjør man det, à? Bli kasta ut, mener jeg. Fred hvilte ansiktet i hendene en stund, nesten som om han satt der og grein, eller hadde vondt et sted, en sånn hodepine Boletta pleide å få når det var torden og hun hadde drukket øl på Nordpolen kvelden før. Jeg ville ikke at Fred skulle bli farlig igjen. Jeg forsøkte å tenke på leksene i stedet. *Hvor ofte skal man tømme tarmen? Minst én gang om dagen. Hva skal vi gjøre for å unngå treg avføring? Kroppsøvinger, spise grovt brød, frukt, grønnsaker, være blid og renslig.* – Men hvordan blir man kasta ut? spurte jeg en gang til. Fred så opp. – Først må du finne ut hva alle de andre gjør. Og så gjør du akkurat det motsatte. Ganske lett, egentlig. Fred hadde sagt nok og la seg ned i sengen og snudde ryggen til. Jeg hørte avisbudet som kom oppover gaten, det svære nøkkelknippet, hjulene som hvinte på den blå trallen som sikkert var full av dårlige nyheter. Ganske lett, egentlig. Hvis de andre tok et skritt fram, skulle jeg bare ta et skritt tilbake, eller kanskje to, for å være helt sikker. Når guttene skulle bukke, kunne jeg neie dypt. Jeg ble nesten lykkelig av bare å tenke på det, det var som en fryd i mørket, som om en bør brått ble løftet fra mine skuldre og vekten av et helt verdensrom løsnet i hodet. Det var som om jeg ble satt fri. Jeg kunne gjøre hva jeg ville. Fred var smart. Når alle skiftet sko i garderoben, skulle jeg gå rett inn på parketten med langstøvlele så tunge av søle, meitemark, vått løv og hundedrit at stiftene på platespilleren hoppet langs rillene hvor trompeten til Eddie Calvert var brent ned i den sorte hukommelsen med høl i midten. Men da jeg tenkte på sko, begynte det så vidt å skli i magen igjen og jeg krøllet meg sammen, inni mors truse, og gjorde alt jeg kunne for å bli tankeløs. Var det mulig å bli tankeløs, å slukke, en etter en, hver eneste tanke som gløder i kroppen, slik lysene dør ut i en by om natten, og til slutt bare være dyp ro og langsom stillhet? Avisbudet løp opp trappen. Jeg hørte ikke at han løp ned. Fred snorket, langt borte, og da jeg våknet av regn mot vinduet hadde han gått. Jeg så for

meg en stor dag, kanskje en av de største i mitt liv. Mor åpnet døren på gløtt. – Nå må du skynde deg, Barnum. Ellers kommer du for sent.

Jeg lo lavt. Komme for sent. Det kunne jeg også gjøre. Det var den minste sak. Jeg kunne komme for sent til danseskolen. Det var ikke grenser for hva man kunne finne på, og mens jeg tenkte slik, for det var ikke mulig å bli tankeløs likevel, kom jeg fram til at det var like mange gale ting å gjøre i verden som det er riktige, kanskje det var enda flere, for når man først begynte å pønse på alt det gale man kunne gjøre, ble man liksom mye mer oppfinnsom, mulighetene åpnet seg, og jeg var i så fin form den morgenen at jeg klarte å lage et regnestykke uten å måtte spy, nemlig at hvis man ganger alt det riktige man kan gjøre med omtrent tre, da får man tallet på alt det gale man har å velge mellom. Det regnestykket skrev jeg ned på baksiden av helselæren for at jeg ikke skulle glemme det, og jeg kalte det for *Barnums ligning*, og da gikk døren helt opp og mor kikket inn igjen. Jeg gjemte meg bak ranselen. – Hei, hva er det du holder på med? – Leser over leksene, vel. Hva ellers? – Fint, det. Bare du skynder deg litt. Og husk å ta på deg rene strømper.

Mor forsvant igjen og trådene i magen begynte å floke seg sammen til en diger knute. Jeg måtte tenke på noe helt annet for ikke å tenke på bukspytt og slimhinner og tarmsaft, i stedet konsentrerte jeg meg hardt om hodet mitt, om alle kablene i hodet som binder tankene sammen, akkurat som på Telegrafens der Boletta jobbet før, storhjernen, tenkte jeg, lillehjernen, hjernestammen, ryggmarg og til slutt tenkte jeg på det jeg likte best, den forlengede marg, kanskje den kunne bli enda lengre, at den forlengede marg en dag, eller like gjerne en natt, ja, helst en natt, skulle vokse nedover ryggen og på den måten skyve meg opp, men så ble jeg svimmel og måtte sette meg en stund på sengen, for det er slitsomt å tenke på sine egne tanker, det måtte være omtrent som om alle på Telegrafens ringte sitt eget nummer og til slutt fikk verdens største opptattsignal, eller bare hørte sin egen stemme rope i sirkel etter sirkel, og ut av alt dette kom et bilde til syne, plutselig framkalt på tankespinnets hinne, som om det var dette jeg egentlig hadde tenkt på hele tiden: amerikaneren Walther som svedde seks ganger rundt jorden og landet, to minutter forsinket, etter en reise på 256000 kilometer, med et sukk vest for Midwayøyene, og kanskje tenkte han,

mens han fløt der ute i den trange kapselen sin, og så kloden fjerne seg som en blå mynt i en sort brønn, at nå var han den eneste i verden som ikke var hjemme.

Men da mor banket på døren for tredje gang og var på vei inn, satte jeg foten ned og bestemte meg. Jeg skulle begynne å øve meg allerede nå, øve meg på å gjøre det motsatte. Derfor tok jeg ikke rene strømper på, jeg brukte de gamle i stedet, gikk ut på badet og vasket meg i ansiktet og under armene, men lot være å pusse tennene. Jeg var i gang. Nå skulle Fred sett meg. Nå skulle det bli en annen dans. Nå skal det bli en annen dans, sa jeg og sto på tå foran speilet og så krøllene sprette ut, som myke fjærer, som om jeg løftet meg selv etter håret. Javisst!

Mor ventet på kjøkkenet, blikket var utålmodig, men leppene smilte, som en kollisjon i ansiktet hennes, huden var full av bremsespor. Jeg satte meg ved det lille bordet langs veggen. Boletta leste Aftenposten, hun kom til syne hver gang hun bladde om til en ny side. Jeg vet ikke om de så noen forskjell. Det kunne være det samme, for jeg kjente den, forskjellen, inni meg, selv om det meste var likt utenpå. Jeg var ikke den samme som i går. Freds ord hadde gjort meg til en annen. Jeg var den omvendte. – Nei, tusen takk, sa jeg da mor skjøv det søte, mørke solbærsyltetøyet mot meg, og hun himlet med øynene, himlet det utålmodige vekk, men enda mer himlet hun da jeg skar et stykke av den danske osten som hadde vart omtrent siden Den Gamle døde og luktet så vondt at den måtte ha eget kjøleskap og Fred sa en gang han var i godt humør, vet ikke akkurat hvorfor han var det, i godt humør, at jeg kunne lufte Den Gamles ost i Stensparken, men ha den i bånd, så den ikke stikker av. Jeg lo i flere dager da han hadde sagt det. Og nå tok jeg en diger bit, hjernestammen skalv og det var like før innvollene kortsluttet. Men jeg ga meg ikke. For etter dette ville jeg sannsynligvis lukte så vondt at jeg ikke slapp inn i Handelsbygningen på Drammensveien engang, kanskje jeg til og med ble jaget bort fra byen og ut av landet. Det hadde vært meg en glede. Jeg tygget og tygget og det var som om all ost i hele Danmark vokste under ganen og drøvelen hang som en pendel av blodpudding og duvet i spytt, det ble tyngre og tyngre, alt ble seigt og langsomt, mors blick, Bolettas fingre som snudde sidene i avisen, regnet nedover vinduet, og jeg prøvde å huske leksene mens jeg satt der med munnen i langsom kino, og jeg lurte på når den ville

begynne å gå baklengs. *Hvorfor skal vi ikke drikke med mat i munnen? Da blir ikke maten blandet med nok spytt. Hvorfor bør vi ikke le eller snakke med mat i munnen? Da går maten opp i nesen eller ned i strupehodet.* Jeg hadde ingenting å le av og ikke noe å si. Jeg var brakt til taushet av ost. Boletta slapp Aftenposten og så på mor. – Har endelig Barnum begynt å like gammel ole? Jeg nikket flere ganger, selv om det var mor hun snakket til, og i mors ansikt var det fremdeles kollisjon, blikket hennes trodde ikke på meg, mens leppene fremdeles smilte. Boletta snudde seg mot meg. – Pikene liker sterke lukter av en mann. Sterke lukter og et fast blikk. Men ikke overdriv, Barnum. Mor lo. – Og hvis han ikke får farten opp, må jeg skrive melding til frøken Haraldsen at han kommer for sent på grunn av dansk ost! – Hun heter Knokkel, sa jeg.

Men det skulle mor få slippe. Det stod ingenting i Helselæren om at man ikke kunne gå med mat i munnen, eller til og med løpe. Jeg hentet ranselen og var ute i Kirkeveien før noen rakk å komme til vinduet og hive sydvesten etter meg. Esther åpnet kiosken sin og hadde hendene fulle av ukeblader, men hun vinket likevel og alle vinket til Esther, derfor vinket ikke jeg, jeg bare stakk nevene dypt i hver sin lomme og gikk videre med krum rygg og munnen full av ost mot Majorstuen, jeg var en omvendt pelikan med mat nok for resten av året i nebbet, og jeg tenkte at fortsetter det slik kunne det hende jeg ble kastet ut av verden også, ikke bare danseskolen og landet, men resten av verden, og på den måten ville jo de fleste problemer være løst samtidig, men før denne tanken var gjennomtenkt ble jeg blendet av den hvite veggen på kirken, jeg måtte nesten holde meg for øynene, blendet gjennom dråpene, og jeg stanset, ved kirken, losset all osten over i en kum og stakk tungen så langt jeg kunne ut i regnet for å skylle den der. Da var det noen som så på meg, en mann på trappen opp til den brede døren, han stod under paraplyen sin og stirret på meg. Ansiktet hans var hvitt bak regnet, fingrene hans også, han smilte med alle tennene og rundt halsen hadde han en krage, en hvit krage, den gikk nesten i ett med den bløte haken og det slo meg plutselig at alt ved dette mennesket på det tredje trinnet til Majorstuen kirke var enten sort eller hvitt, ansiktet, paraplyen, hendene, kragen, tennene,

det var presten som verken ville døpe Fred eller meg. – Det var da en artig liten kar, sa han og gikk et trinn ned, som om han ville se bedre. – Hva heter du da? Klokken over ham, på den høye, hvitkalkete veggen, der villvinen lå som tynne, glødende ledninger, var allerede halv ni. Nå kom jeg snart for sent. Presten lente seg over rekkverket. Nå snakket han høyere, men jeg hørte ham utmerket. – Står du her og rekker tunge til meg? Paraplyen begynte å riste i hånden hans, det var like før den vrengte seg og ble til en sort skål han kunne samle regnet i. Han smilte ikke mer. Tennene lå skjult bak de trange leppene. – Står du virkelig her og rekker tunge til meg! Han trakk paraplyen sammen og var allerede våt da han pekte på meg med den. Nå ropte han i regnet. – Kan du se å få den tungen vekk! Men jeg fikk den ikke inn i munnen igjen. Den kom bare enda lenger ut. Jeg visste ikke at tungen min var så lang. Jeg kunne til og med se min egen tunge og det var et underlig syn som jeg gjerne skulle vært foruten. – Jeg heter Barnum, sa jeg, så tydelig jeg kunne med tungen på slep. Barnum! Husker du det? Presten måtte holde seg fast i gelenderet. – Ja, tror du ikke jeg kjenner deg igjen. Du og den stakkars broren din! Jeg smilte det jeg var god for og tok et skritt nærmere. – Faen ta deg, sa jeg og løp alt jeg orket mot Valkyrien og fikk ikke tungen på plass før jeg var ved Vestkanttorget. Der måtte jeg hvile meg på en benk. Jeg rakte tunge til presten! Hele tungen hadde jeg rakt til selveste presten i Majorstuen kirke! Jeg hadde bannet til ham! Faen ta deg, prest! Nå skulle Fred sett meg. Da hadde han ikke trodd sine egne øyne. Men det var sant, hvert eneste ord og det skulle jeg fortelle ham. Og det var egentlig ikke noen vits i å komme for sent på skolen etter dette. Det var snart ikke mulig å bli mer omvendt enn jeg allerede var. Selv Gud måtte ha fått øynene opp for meg nå. Derfor løp jeg det siste stykket også og nådde så vidt oppstillingen da det hadde ringt inn og i det samme lynte det, jeg rakk ikke å telle lenger enn til fire før tordenen rullet over skolegården og fikk kirkespirene til å skjelve. Jeg begynte å bli urolig. Kanskje jeg hadde tråkket Gud på tærne. Kanskje Gud var nærtagen? Jentene skrek og guttene lo og plutselig stod plageåndene mine rett bak meg, jeg gidder ikke å si hva de het, men det var de samme som sist, jeg hørte at en av dem sa noe mens det smalt for andre gang. – B'yrer nesten å bli farlig dette her. Tror vi trenger en lynavleder, jeg. Og så var det en av de andre som

sa noe, det var akkurat som om de hadde øvd inn setningene, eller skrevet dem ned for anledningen, og jeg visste hva de ville si, jeg kunne sagt det selv, jeg kunne sagt det for dem, men jeg telte inni meg i stedet, tordensekundene, og nå kom jeg bare til tre. – Kanskje Barnum kan brukes? Til lynavleder, mener jeg. Og enda jeg stod med ryggen til kunne jeg liksom se dem for meg, at de nikket til hverandre og flirte, som om de hadde kommet på den beste idéen siden de brukte meg som rattkjelke i Bondebakken. Jeg lot dem nikke og flire og så løftet de meg opp med ranselen og det hele og slik gikk vi mot inngang B, mens det lynte og sprakte rundt meg. Gud var forbanna og jeg var elektrisk. Krøllene mine strakte seg ut som stive korketrekker og omtrent da kom Bukken og prøvde å overdøve Gud med fløyten sin, men det gikk ikke særlig, og i stedet rev han oss overende, tordenen var et stykke unna nå, jeg kunne telle til ni, håret sank på hodet og la seg til rette der igjen, omtrent sånn måtte det være å ta permanent og jeg fikk plutselig lyst til å si noe. *Gud er en skral frisør*, fikk jeg lyst til å rope høyt, men jeg sa noe annet. – Det var mitt forslag, sa jeg. Bukken bøyde seg nærmere, øyebrynene hans vokste sammen over neseroten, som en sort hekk i ansiktet, mens han holdt Aslak, Preben og Hamster fast med det han hadde av hender og hele skolen stod i ring rundt oss og luktet blod. – Hva sa du, Barnum? – At det var mitt forslag. At de skulle bære meg. Etter en kort, men hektisk betenkningstid slapp Bukken dem løs, ristet regn av øyebrynene og så enda nærmere på meg. – Lynet er ikke noe vi leker med, Barnum! Vi skal ha respekt for naturkreftene! Innta klasserommene *nå!* – Tusen takk, sa jeg. Jeg bukket dypt og skyndte meg opp trappen og resten av dagen satt jeg så stille jeg kunne ved pulten, forrest på midterste rad, bortsett fra i gymtimen, da fikk jeg nemlig lov til å stille med min egen kroppsøving, Bukken var grei sånn, han hadde liksom gitt meg opp, jeg slapp til og med å skifte, men kanskje jeg slo hjul, så langsomt at jeg ikke behøvde å gå i dusjen etterpå, for i dusjen gikk jeg ikke mer, det bare sier jeg, ikke etter den gangen de holdt rundt beina mine, dro dem fra hverandre som en kylling og gjorde saker og ting med såpen. Men egentlig var det ingen som plaget meg noe særlig lenger. Det var liksom ikke mer igjen av meg å plage. Og jeg kunne godt være lynavleder og bli båret på gullstol gjennom regnet hvis det falt seg slik. Men det hendte at noen prøvde seg,

når jeg skulle drikke av fontenen for eksempel, og måtte stå på tå, eller heise meg opp langs kanten for å nå strålen, bønder i byen som så sitt snitt til å gjøre seg barske på min bekostning, helle vann i buksa mi, ta meg med til renna for en rundvask eller kalle meg navn som de nylig hadde lært seg, pilten, votten, apen, skaftet. Det prellet av. Jeg brydde meg ikke om det. Jeg hevet meg over det, ja, hevet meg over. Måtte de bare kveles sakte og smertefullt i sin egen latterlige latter og siden synke i sin bunnløse gråt med slipesteiner rundt halsen og føttene i truger av betong. Men det verste var når noen av jentene tok meg i forsvar og sa at det var dårlig gjort og kunne de liksom ikke være litt mer voksne og ikke så innmari barnslige at de måtte erte Barnum bare fordi han var litt liten, for det var synd på Barnum som fikk så få centimetre i gave da høyden gikk gjennom verden og delte sitt mål mellom menneskene, ikke sant? Da kunne jeg hate i flere uker i strekk, ja, i månedsvis hatet jeg og dette hatet var som en motor i kroppen, en diger dynamo som skurte mot drømmenes dekk og fikk et sort lys til å skinne i meg, en omvendt sol som kastet mørke i stedet, og jeg innbiller meg at slik måtte Den Gamles sorg også ha vært, et hjul for hennes lengsel. Da vokste jeg, i dette hatet ble jeg større enn meg selv og jeg skjønnte nesten hva Fred mente når han sa han var ond, ond innerst inne. Jeg drakk aldri vann av fontenen mer heller. Og Gud roet seg ned i løpet av denne dagen jeg skulle begynne på danseskolen og var omvendt, tordenen rullet over til en annen by, skyene gled forbi og himmelen viste seg fra sin beste side, blå som bare det. Den varte imidlertid ikke lenge, Guds ro. Gud var utålmodig. I siste time hadde vi helselære med frøken Knokkel, hun fikk det navnet lenge før vår tid, hun hadde nemlig hatt med seg et ekte lårbein som hun viste fram for elevene og ryktene ville ha det til at det var farens lårbein hun hadde gjemt på, som et siste minne om ham og det var ganske guffent å tenke på når man tenkte etter, og noen mente til og med at hun hadde drept faren med gift bare for å få tak i akkurat det lårbeinet. Det var ikke særlig mange som likte å komme nær frøken Knokkel, og det luktet medisiner av henne og med jevne mellomrom var hun borte fra skolen, hun hadde visst fått for lite sol og mangelfull kost under oppveksten og led av den engelske syken, kanskje det var derfor hun hadde tatt

livet av faren sin og stjålet lårbeinet hans. Og når frøken Knokkel var borte i mer enn to dager fikk vi vikar. Dette var den tredje dagen hun var syk. Jeg grudde meg allerede. Vikaren strente inn i klasserommet i full fart, som om hun gledet seg. Hun virket veldig sunn, sa sitt ned og mens vi satte oss ned smilte hun rundt hele ansiktet og da ble jeg ordentlig nervøs, for jeg vet at det sjelden kommer noe godt ut av slike smil. De onde vet man i hvert fall hvor man har. De snille kan jo finne på hva som helst. Hun sa hva hun het og skrev navnet sitt på tavlen også, men det har jeg glemt for lengst og jeg vet ikke om jeg noensinne har husket det. Jeg tror jeg kaller henne for Igle. Igle var vikar for Knokkel. Slik var verden. Hun gikk opp og ned langs radene og fortalte om hygienien i forrige århundre, som om det hadde noe med oss å gjøre, og at man fikk godt syn av å spise blåbær, og hun ga seg ikke med det, hun snakket om kaldt og varmt vann, tannrâte, skolefrokosten, kalk, plattfot, pukkelrygg og dårlig holdning, og selv om jeg ikke turde snu meg kunne jeg se at Hansen og Mus hadde ladet linjalene med papirkuler og geitost allerede, men da svingte Igle seg tilbake til kateteret, slo opp i helselæren, skygget for øynene og kikket utover klassen. Hun pekte på Mus. – Hva heter du da? Hun var den typen, som måtte spørre hva alle het før de fikk si noe. Det ble tungt i magen, tungt som en sekk med våt sand. – Halvor, sa Mus. – Kan du fortelle meg hva milten er for noe, Halvor? Mus tenkte seg lenge om. – Amerikansk skøyteløper, sa han. Igle ble litt nedsatt i ansiktet, forsøkte en latter og pekte på Hansen i stedet. Jeg kom på noe. Hvis alle svarte feil, kunne jeg svare riktig. Jeg hadde ikke glemt hva Fred sa. – Og hva heter du? – Hans, sa Hansen. Men du kan godt kalle meg Hansen. – Så fint. Kan du fortelle meg hva milten er for noe rart? Hansen lot som om han tenkte seg om i flere minutter, men det gjorde han ikke. Han sov. Hansen hadde aldri tenkt seg om, men tid tok det, ingen kunne trekke ut tiden som Hansen, en gang trakk han den en hel time, og Igle begynte å bli utålmodig, smilet stod liksom og dirret i leppene hennes, som vaiere. – Hva sier du, Hans? Hansen kom til bevissthet igjen og Igle bøyde seg fram, som om hun var vitne til et geni i støtet. – Milten er, sa Hansen langsomt, milten er en melodi som Finn Eriksen spiller på trompet i ønskekonserten. Igle, vikar Igle, sank ned bak kateteret og da falt selvfølgelig

blikket hennes på meg, hvor ellers? Jeg visste hva som ville komme. – Og hva heter du da? Stemmen ble annerledes når hun snakket til meg, den la seg på skakke i munnen. Det var helt stille i klassen. De koste seg. Dette var det nærmeste vi kom et høydepunkt, bortsett fra siste timen før sommerferien. – Barnum, sa jeg. – Hva sa du? – Barnum, sa jeg. Igle begynte å pumpe blod opp i ansiktet. – Når jeg er vikar hos dere skal vi bruke våre ordentlige navn. Si nå hva du heter før jeg blir ergerlig. – Mitt navn er Barnum, sa jeg. Igle halte ut en skuff, tok fram protokollen, smelte den i kateteret og lente ansiktet mellom permene. Så ble hun plutselig mild fra pannen og ned, kikker nærmere på meg og snakket enda bløtere. Det er det jeg sier, de gode er skumle, de gode gir seg aldri. – Barnum? Kan du, Barnum, fortelle oss hva milten er for noe rart i kroppen vår, Barnum? Det var nesten rekord. En vikar vi hadde i sløyd året før klarte å si Barnum fem ganger i samme setning da han overrakte meg en høvel. Jeg lot som ingenting. – Milten, sa jeg, hjelper til med å rense blodet. Dessuten er det i milten vi får hold. Igle klappet i hendene. Det kunne hun godt ha latt være. – Det er helt, helt riktig, Barnum. Kan du komme opp hit, Barnum? Jeg ble sittende. – Hvorfor det? hvisket jeg. – Fordi du er så flink, Barnum. – Jeg kan ikke, sa jeg. Jeg har hold. Men Igle bare lo og skrev milt med store bokstaver på tavlen. – Barnum! Nå kommer du hit, Barnum. Jeg gled ned fra pulten og gikk opp til kateteret. Igle så på meg og jeg visste at hun hadde lyst til å legge hånden i krøllene mine. Hun gjorde det ikke. Hun la armen på ryggen i stedet. Jeg fikk en følelse av at alt ville gå galt. Jeg var ikke lenger omvendt. Jeg var på vrangen. Jeg burde brette en pekestokk nå, kaste et kritt, velte et blekkhus. Det kunne Fred skrevet under på. Men jeg bare stod der. Alle i klassen lente seg over pultene og stirret, noen med åpen munn, som om det verste for lengst hadde skjedd. Jeg ble svimmel. Gud hadde lagt en plan og jeg var med i den. – Hvor ligger milten? spurte Igle. – Til venstre, hvisket jeg. Like ved mellomgulvet. Igles hånd kom fram igjen og den la hun på hodet mitt. Hun falt for fristelsen. Hun kunne ikke dy seg likevel. – Ja, men det er jo helt riktig, Barnum! Milten ligger rett under mellomgulvet. Kan du vise oss, Barnum? Jeg krummet nakken. – Vise hva da? – Vise oss hvor milten ligger, Barnum. – Under mellomgulvet,

gjentok jeg. – Jada, Barnum, vi hørte det. Vis oss det nå. Jeg pekte til venstre. – Der, hvisket jeg. Men Igle var ikke til å stoppe. Hun tok tak i genseren min og begynte å dra. – Vis oss det ordentlig nå, Barnum. Og jeg ga meg. Jeg brettet opp genseren og skjorten. Og i det samme gikk det et stønn gjennom klassen, et gisp, og selv Igle ble ustø og måtte holde seg i kateteret. Jeg kikket ned på milten min. Det var mors truse. Det var mors tynne, lyserøde truse. Den hang over hoftene med blondene som et skjevt belte. Jeg slapp skjorten og genseren på plass. Men det var for sent. De hadde sett det. Alle hadde sett at jeg gikk med mors vide truse under buksene og ingen skulle noen sinne glemme hvor milten befant seg. Da ringte det ut. Jeg gikk sakte ned til pulten min, mens resten av klassen stormet av sted. Jeg tok meg god tid. Hvis bare tiden fikk gå lenge nok ville det gå over. Sakte men sikkert ville alt gå over, bli glemt, lagt til side, tilintetgjort. Tiden var det svære viskelæret som strøk over mitt liv. Det var min eneste trøst. Den var mager. Jeg var den nest siste som gikk. Igle tørket fremdeles av tavlen. Svampen var tørr og hard. Hun snudde seg mot meg, sørgmodig og forundret, det var hennes tur til å være annerledes nå, omvendt. Bokstavene falt som hvitt støv over fingrene hennes. Hun sa ingenting. – Farvel, sa jeg.

Da jeg kom ut i skolegården stod hele klassen og ventet ved trikkelinjen. Jeg bråsnuddet og løp inntil den andre porten. Og der stod mor. Som om dette ikke var nok stod mor der og vinket. Jeg kunne allerede høre latteren rundt hvert hjørne i byen, langs hver eneste gate og over gjerder og gjennom portrom. Jeg kunne høre latteren i takrennene og kummene og kloakken. Jeg gikk rett forbi henne. Hun kom etter. – Hei, Barnum. Det er meg! Visste jeg kanskje ikke det? Visste kanskje ikke resten av skolen snart at moren til Barnum ventet på Barnum og at Barnum gikk med trusen hennes? Mor lo. – Vi skal jo kjøpe nye sko til deg, sa hun og la hånden på skulderen min mens vi vasset i løv bak kirken. Jeg sank. – Må vi det? hvisket jeg. – Klart vi må det. Du har vel ikke tenkt å trække jentene på tærne? Mor lo en gang til og var visst i godt humør. Og det var sannsynligvis fordi far stod på Valkyrien og ventet på oss. Han hadde en lang, lysebrun frakk på seg som han så vidt fikk knappet igjen på midten. – Kjenn, sa han. Jeg la hånden på armen hans. – Høyere, hvisket han. Jeg flyttet hånden mot albuen. – Innover, hvis-

ket han. Jeg strøk fingrene over mot den øverste knappen, men lenger rakk jeg ikke. – Litt ned, hvisket han. Jeg gjorde som han ville og da kjente jeg at det bulte, innerlommen bulte og far smilte. – Kamelhår, sa han og dro fram den tjukke lommeboken. – Og nå kjøper vi dansesko! Og av sted gikk vi, med meg i midten, som en hel familie, til Valkyrien Skotøimagasin. Og jeg skal gjøre dette kort, så kort jeg kan. For å kjøpe sko til meg, sko som det til og med skulle danses i, var ingen enkel sak. Det har seg slik at jeg ble født med føttene først. De måtte inn i mor med svære tenger og bende armene mine ned langs siden for at hodet mitt skulle få plass og ikke surres fast i navlestrengen. Derav mine pes valgus. Jeg kunne like gjerne endt opp med pes varus og burde derfor være takknemlig, men pes valgus er heller ikke noe å blåse av. Våre fotsåler er senket og omslutter til enhver tid jorden vi går på. Derfor hører man det når vi nærmer oss. Vi slipper aldri unna våre føtter. Far gikk først inn i Valkyrien Skotøimagasin. – Sko til denne herre! ropte han så alle i butikken hørte det. Ekspeditøren var der straks og tok ikke øynene bort fra fars fete lommebok, mens jeg måtte sitte på en lav stol og ta av meg de gamle skoene. Mor holdt hånden under nesen og ristet lenge på hodet. Strømpene lå i fuktige folder rundt tærne og svetten dampet som en tung sky. Men far bare lo og betalte ekspeditøren fem kroner i forskudd. Jeg prøvde nitten par. Jeg måtte gå nitten ganger forbi et speil som stod skrått på gulvet. Jeg måtte ta nitten dansetrinn. Men det hjalp ikke. Skoene var enten for trange, for store, for smale eller for brede. Jeg tenkte på André som hadde med seg 45 kilo skokrem i ballongen som falt ned likevel. Snart var alle i Valkyrien Skotøimagasin, både kunder og ansatte, opptatt av føttene mine, ja, det stod folk utenfor vinduet og kikket inn også, på den plattfote Barnum, hans føtter var Valkyriens midtpunkt. Ekspeditøren svettet og trakk pusten dypt. Far ga ham fem kroner til. Da presenterte han seg med fullt navn og sa: – Det er ikke foten som skal tilpasses skoen. Det er skoen som skal tilpasses foten! Hurra for den skjeve lest! Og så måtte vi bli med på lageret som lå bak butikken. Der var det stablet sko helt til taket. Jeg hadde aldri sett så mange sko. Uansett hvor langt man gikk ville man ikke klare å slite ut alle de skoene i løpet av et liv. Det var både trist og godt å tenke en slik tanke. Ekspeditøren klatret opp en stige og kom ned med et par sorte sko som han under den stør-

ste høytidelighet tredde på mine føtter og han behøvde ikke bruke skojern engang, de gled på som en bløt og romslig hanske. – Dette paret har tilhørt Oscar Mathisen, hvisket han. Han brukte dem på banketten efter han ble verdensmester i 1916. Men billige er de jo ikke. Mor så på far. Far så på meg. – Hvordan passer de? spurte han. – Som en hanske, sa jeg. Far smilte og gikk en tur med ekspeditøren bort til et hjørne hvor de ble enige om prisen og da vi endelig stod utenfor Valkyrien Skotøimagasin, i regnet som var slutt og fløt langs trikkeskinnene, med Oscar Mathisens egne sko i en eske og jeg trodde at det verste var over, bortsett fra selve danseskolen, kronen på det som skulle bli mitt verk, rakte far armen i været og ropte: – Og nu av sted til Plesner! Dit tok vi drosje. Jeg fikk sitte i forsetet og mens jeg satt der og hørte far hviske til mor og latteren som rullet gjennom ham i raske støt når han var i slikt humør, kom jeg til å tenke på Tale og jeg ble hul i hele kroppen og dette tomrommet, mitt hule indre, ble sakte men sikkert fylt av bekymring og atter bekymring. Og ganske riktig, den samme ekspeditrisen stod bak disken hos Plesner, og da hun så oss tok hun meg i hånden. – Hvordan går det med broren din? spurte hun. – Helt fint, svarte jeg fort. – Det var da godt å høre! Hun rettet seg opp og tok mor i hånden i stedet. – Det er en snill gutt, sa hun. Og jeg skjønnte at løgnene før eller senere innhenter deg, løgnene og drømmene, de kommer tilbake, de møter deg i døren forkledd som omsorg, trøst og sannhet, for verden er ikke stor nok til å gjemme en løgn i. Løgneren går på stylter. Drømmen går rasende i søvne. Mor så rart på meg. Jeg så rart på far og han hadde heldigvis allerede funnet fram til de dyreste innleggssålene, håndlaget og slipt og lakkert, som et smykke for foten, og vi kunne dra hjem. Vi tok drosje den veien også og jeg satt fremdeles foran. – Er du sulten? spurte far. – Nei, sa jeg. – Men er du mett? – Ikke det heller. Far knappet opp frakken. – Bra, sa han. Du må nemlig være i likevekt når du skal danse. Har jeg fortalt deg om Halvorsen fra Halden? – Ja, sa jeg. Der Rote Teufel. – Nettopp. Han var ikke i likevekt og ramlet ned og slo seg kav i hjel. – Nå skremmer du Barnum, sa mor. Men far bare lo. – Skremmer jeg Barnum? – Nei, sa jeg. Far bøyd seg fram mellom setene og var like ved å forstyrre sjåføren. – Å danse er som å være i trapesen, Barnum. Du kaster deg fra favn til favn. Og det gjelder ikke å falle mellom de skjønne damene

og knekke nakken. Mor sukket og far lente seg bakover igjen og holdt rundt henne. – I dag begynner du på den nest viktigste skolen, sa han. – Hvilken er den viktigste? spurte jeg. – Det er livets skole, det, Barnum. Og skolen kommer på tredje plass. Strev, dans og matematikk. Det er menneskets rekkefølge!

Jeg fikk dusje til det ikke var mer varmt vann igjen, la trusen på plass i skapet, gned deodorant over halve kroppen og da jeg stod foran speilet i entréen, i Freds gamle bukser, blazer og Oscar Mathisens sko, og egentlig var det ganske merkelig at en verdensmester på skøyter hadde brukt så små sko, kom mor og stilte seg bak meg og begynte å gre håret mitt med langsomme, nesten dovne tak. Vi så på hverandre i speilet. Jeg hørte far som sov på divanen i spisestuen og snorket som et hjul. Boletta hadde gått til Nordpolen og skålte for meg der i mørkt øl og Fred var ute og streifet mellom gatelysene. Mor smilte på den engstelige måten. – Du ser fin ut, Barnum. – Gjør jeg? – Så fin som det går an. – Ja, så fin som det går an, gjentok jeg, og det slo meg at det var en ensom setning å si, så fin som det går an, finere kunne jeg ikke bli, jeg hadde nådd høyden og den var lavere enn det meste. Mor stakk kammen i lommen min og lente seg mot øret mitt. – Hva har du sagt om Fred hos Plesner, Barnum? – Ingenting. – Joda. Hun spurte jo hvordan det gikk med ham? Jeg tenkte meg om. Jeg tenkte på Freds befaling, at jeg var omvendt, at jeg måtte være et motsatt menneske. Jeg jugde, men det kunne vært sant. – Jeg bare sa at han ble født i en jævla drosje. Men det er faen ikke synd på ham. Mor slapp meg. Dette hadde Fred likt. Jeg var snart i fin form igjen. – Hva er det du sier? hvisket mor. – At han ble døpt av en jævla drosjesjåfør. Tror du ikke jeg veit det? At det er derfor han er så gæær'n i hue! Mor slo meg, med flat hånd slo hun meg på kinnet og like fort strøk hun fingrene forsiktig langs snippen, som om de to bevegelsene var den samme, slaget og kjærtegnet, kjærtegnet som en forlengelse av slaget, ørefiken, og jeg så at klokken bak henne hadde stanset, for det var lenge siden noen hadde lagt penger i skuffen nå og viserne hang mot halv seks som to tynne, døde vinger. Far reiste seg sakte fra divanen inne i spisestuen, fettet tørt ut mellom skjorteknappene og det var bare så vidt han klarte å sitte, magen var i veien uansett hvor han snudde seg. Han løftet armen og vinket, som om jeg skulle gå om bord i Bergensfjord og skrelle poteter mens jeg seilte til Amerika og ble

borte der for godt. Hadde det bare vært så vel. – Lykke til, Bar-num, sa far. Og hils jentene fra meg! Nei, så faen, din feite kuk, ropte jeg uten en lyd. Så kysset mor kinnet hun nettopp hadde slått og sendte meg av sted. Og da jeg gikk nedover Kirkeveien lurte jeg på hvor sakte det egentlig gikk an å gå før man stod helt stille. Når lyset fra stjerner som sluknet for omtrent åtte millioner år siden ennå ikke hadde nådd fram til oss, måtte vel jeg kunne bruke noen uker på å komme meg til danseskolen. Jeg syntes jeg så Fred sitte i skyggen på trappen ved kirken med en glo mellom leppene og det blanke mørket i øynene. Jeg stanset og løftet hånden, vet ikke om han kunne se meg, men kanskje han bare satt der og smilte, for det var ikke umulig at han allerede hadde hørt ryktene om alt det omvendte jeg hadde gjort i løpet av denne dagen. Til og med Gud hadde jeg tirret. Jeg ble så oppmuntret av disse tankene at jeg rett og slett løp videre, for ikke å komme for sent til å bli kastet ut fra danseskolen, men da jeg skulle krysse Riddervolds plass, ble jeg plutselig dratt inn i buskene bak Welhaven, presset ned i løvet og over meg stod Preben og Aslak og Hamster. – Skal bare se hva du har under buksa, din knott! Jeg slo rundt meg, men til ingen nytte. De lo bare enda mer. – Synd at ikke broren din er her nå, hva? – Skal du ikke rope på broren din, à? Eller har noen sperra ham inne? De dro av meg Freds bukser. De ble nok skuffet. De fant ingen truse med blonder langs kanten, men en hvit makko med åpning til pikken og det hele. – Vært hjemme og skiftet fittetrusa, hva? spurte Hamster. – Skjønner ikke hva du snakker om, sa jeg. De begynte å sparke meg litt, men uten særlig glede, det ble bare noen tafatte tupp i magen, og dette var egentlig det beste som kunne hendt. Nå kunne jeg si at alle som trodde jeg gikk med truse, hadde sett syner, forhekset av vikar Igle. Kanskje de til og med slo meg såpass helseløs at jeg måtte på legevakten i stedet, ute av stand til å danse i nærmeste fremtid. – Tusen takk, fitteskaller, sa jeg og kneppet igjen buksene. Preben, Aslak og Hamster så på hverandre, ristet på hodet, begravde meg i løv og forsvant over mot Urraparken. Jeg ble liggende litt og tenke. Verden var et underlig sted. Det ene fører det andre med seg, men ingenting henger sammen. *Forklar forskjellen på en viljestyrt muskel og en selvstyrt muskel? Viljestyrt: muskler festet til knokler. Selvstyrt: arbeider uavhengig i viljen vår.* Da må hjertet være en selvstyrt muskel, mens hende-

ne og føttene er viljestyrte, selv om de også gjør ting som aldri var planlagt. Jeg reiste meg fra den fuktige graven, tømte lommene for løv og metemark og gikk den rette veien til Svaes danseskole. Luften i heisen var så tung av parfyme og hårkrem at den knapt kom seg opp gjennom etasjene. Jeg stod med ryggen mot speilet og holdt pusten. I garderoben hang duffelcoatene på rekke og rad. Noen brukte til og med kalosjer. Jeg hørte en tørr stemme i et annet rom, men fikk ikke med meg ordene. Jeg skiftet og listet meg inn dit. Men ingen kan liste seg ubemerket inn i salen på danseskolens første kveld. Svae stod ved et bord med en grammofon på og sluttet å snakke straks hun så meg og det var straks. Hun lignet ikke en fiolin, men en flaggstang med et sort laken rundt. Guttene satt på harde stoler langs den ene veggen som dødsdømte fanger og pikene satt langs den andre veggen, ensomme, sminkete ansikter, som oljemalerier i speilet bak dem, og ingen så på hverandre, for alle så på meg. – Javel, sa Svae høyt. Her har vi endelig sistemann. Og hva heter du? Det var ikke en eneste kjent å se. Jeg bukket. – Nilsen, sa jeg høyt. Og det gikk en bølge av latter fra stol til stol som stanset like brått da Svae løftet armen. – Sett deg, sa hun. Og la det være siste gang du kommer for sent, Nilsen. Jeg begynte nesten å like henne. Hun spurte ikke hva jeg het til fornavn. Hun kalte meg Nilsen. – Skal bli, Svae, sa jeg og satte meg på den ledige stolen nærmest utgangen. Svae trakk pusten dypt og stilte seg midt på gulvet mellom oss. Det var helt klart at hun skulle holde tale, og hun kunne gjerne snakke så lenge hun ville. – I det kultiverte samfunn, sa hun, er dansen et uttrykk for en festlig, glad stemning, en selskapelig form, som ungdommen særlig møtes under. Dansen oppmuntrer sjelen, styrker legemet og gir den dansende god balanse, en vakker holdning og et godt herredømme over lemmene. Svae gikk sakte forbi pikene mens guttene satt med bøyde nakker og ingen turte se opp, for den som begynte å le nå var ferdig på Svaes danseskole, det var sikkert og visst. Jeg lurte på om jeg skulle le høyt og få det overstått, en gang for alle, men før jeg kom så langt, snudde Svae seg brått mot oss med pekefingeren i været som en skjev krok hun kunne henge skrottene våre på, som om hun allerede hadde hørt latteren før den forlot munnen. Hun snakket meget høyt. – Men i dansens tillokkende vesen ligger også dansens farer! Og jeg tenker da på overdrivelsen! Derfor skal dere huske følgende: Et ball skal be-

gynne med rolige danseformer og likeledes avsluttes med slike. Det skal alltid gå en time mellom inntak av mat og til man begynner å danse. Etter en anstrengende dans bør man helst gå litt omkring til hjertet er falt til ro og hudvirksomheten har satt seg. Og har man danset seg varm må man ikke stille seg ved et vindu eller utsette seg for trekk, men helst legge et lett plagg over skuldrene, særlig hvis drakten er utringet. Nå snudde hun seg mot pikene igjen og mønstret kjolene. Noen forsøkte å skjule de nakne skuldrene, som plutselig ble tynne og gjennomsiktige, som små, spisse vinger. Jeg hadde aldri trodd at å danse var forbundet med så store farer. Dette hadde ikke Boletta sagt noe om. Men Svae ga seg ikke der. – Det er best å ha kjoler i et lett stoff som ikke er for stramme i halsen, men det er heller ikke uten fare, jeg gjentar, uten fare, å ha kjoler nedringet i den grad som nu dessverre ofte er tilfelle. Svae tidde noen sekunder og lot disse ordene synke. De sank, pikene skalv, og hun stilte seg midt på parketten. – La meg også få si, med det aller største ettertrykk, at jo lenger man holder på å danse utover natten, desto mer svinner nytten inn, og det kommer en grense, en skjebnesvanger grense, da dansen slår over i sin ytterste motsetning og blir utelukkende til skade. De fleste var nå på nervesammenbruddets rand. Svae klappet i hendene. Det lød som to steintavler som ble lukket. – Men alt dette vet dere jo fra før! Og nu kan guttene på en rolig og verdig manér finne en partner og vi skal begynne med de enkle stillinger og håndgrep. Vær så god! Det var nå slaget skulle stå. Dette var sannhetens øyeblikk og i denne grusomme stund var det helt stille, pikene stirret i gulvet, guttene satt på sprang, frosset fast i angst og svette og drømmers plutselige kulde. Verden ventet. Jeg samlet alle mine tanker, alle mine krefter, til den endelige og avgjørende omvendte handling. Så reiste guttene seg og stormet over gulvet. Noen hadde sett seg ut samme pike, og disse pikene, de peneste, de fineste, nøy hvert sekund av kampen, de smilte når det var til løp til knuffing foran stolene deres, men Svae grep nådeløst inn før det utartet. Snart hadde de fleste funnet seg en partner. Det var flere piker enn gutter og de som ble sittende ensomme og forlatte, de mindre pene, de stygge, de tjukke og dumme, bøyde hodet enda lavere, i skam og fortvilelse, og trakk kjolene tettere rundt seg, som om det kunne hjelpe dem, nei, ingenting kunne hjelpe dem nå, de var åpne sår, de var de døde veggprydene, de

første som falt i danseskolens blodige slag. Og jeg kjente meg igjen.

Da fikk jeg øye på en kar som beveget seg langsomt mellom parene, på vei mot en av pikene som var til overs. Han virket ganske målbevisst der han gikk, men samtidig lat, kanskje fordi han var lubben og liksom subbet langs gulvet, uten å gidde å løfte føttene i det hele tatt. Blazeren var krøllete og han hadde midtskill. Og piken han var på vei mot, rettet seg opp, og jeg så at hun likevel var pen, på en sånn skjør, nesten falleferdig måte, eller kanskje det er slik jeg ser henne nå, nå som minnene er for-edlet, bildene raffinert i avstandens væske. Jeg kan ennå se den vakre, misforståtte veggpryden som løfter blikket og ser oss begge, gutten som stanser foran henne og jeg som nærmer meg. Men det var ikke henne jeg løp bort til og engasjerte. Jeg engasjerte i stedet han som skulle til å bukke for denne piken, og den langsomme, lubne gutten snudde seg forbløffet mot meg og knep øynene sammen. – Hva? hvisket han. – Skal vi danse? gjentok jeg, tok rundt ham og førte ham ut på gulvet. – Slipp meg, ropte han. Men jeg slapp ikke. Jeg holdt ham fast og tok noen trinn. – Slipp meg, din ekle dverg! Han skrek. Piken ved veggen hadde reist seg. Og plutselig var det blitt helt stille igjen og alle stirret på oss. Da satte jeg kronen på mitt omvendte verk, mitt motsatte mesterverk. Jeg strakte meg opp og kysset ham på kinnet. Han slo meg i øyet. Og i det samme kjente jeg Svaes krok i nakken og stemmen som stod som en spiker i øret. – Forsvinn! Forsvinn fra mitt dansegulv og vis deg aldri her mer!

Slik møtte jeg Peder. Slik møtte jeg Vivian. Slik møtte vi hverandre.

(treet).

Jeg husker en annen natt. Fred satt ved sengekanten. Jeg kunne så vidt skimte ansiktet hans, som en skygge over knærne. – Jeg har vært hos Den Gamle, sa han. Jeg lå helt stille. Fred stirret på meg i mørket. Stemmen hans var annerledes. Han kunne vært en annen, som hadde brutt seg inn, en fremmed som kom for å skremme meg. – Jeg har vært hos Den Gamle, gjentok han. Fred lente seg forover og vugget fram og tilbake. – Den Gamle? hvasket jeg. Har du vært på kirkegården nå? Fred ristet på hodet. Luggen ramlet ned i pannen hans og han lo nesten, i et glimt så jeg munnen hans, en mørk rift, kanskje en bil kjørte forbi i samme øyeblikk og sopte veggene med lys. – Jeg fikk snakket med henne, sa han. Jeg satte meg langsomt opp i sengen. – Snakket du med henne også? Fred nikket og holdt luggen på plass. – Jeg fortalte henne at jeg lever. At jeg ikke døde, jeg også. Jeg klarte ikke å si noe. Fred la plutselig hånden på foten min. – Hun ble veldig glad, Barnum. Hun trodde at jeg også ble kjørt ned. Hun sa at hun tilga meg. Da jeg hadde vent meg til mørket så jeg at ansiktet hans var helt blekt og han var magrere enn noensinne, men likevel smilte han og jeg hadde aldri sett et slikt smil på ham før, det var det samme smilet som klovner maler over munnen før de skal inn i manesjen. Jeg lo. – Ikke kødd, Fred. Smilet rant av Freds lepper. Han lente seg nærmere. Jeg trodde han skulle bite meg. – Jeg skulle hilse til deg også, Barnum. – Fra hvem da, Fred? – Hører du ikke etter? Fra Den Gamle så klart. Hun sa at du ikke skal være lei deg for at du er så kort. Jeg la meg sakte ned på puten igjen. Fred ble sittende, som en krum skygge over meg. – Hvor traff du henne? hvasket jeg. – Er du dum, Barnum? – Jeg bare lurte på hvor du traff henne, Fred? Han smilte igjen, ansiktet hans ble mykt. – I himmelen. Hvor ellers? Fred listet seg endelig over til sengen sin og

la seg der. Han sa ikke noe på lenge. Men jeg fikk ikke sove for det. – Tenk om hun aldri hadde fått vite hva som skjedde, hvisket han. Tenk deg det. Jeg fant ikke på noe å si. Jeg så for meg Den Gamle, slik hun lå på bordet i kjelleren på sykehuset, med hendene foldet over magen og så ganske fredfull ut, bortsett fra øyeløkkene som var store som skjell. Fortsatte tankene våre etter at vi døde? Levde gåtene videre etter oss? – Hvorfor sa hun at hun tilga deg? hvisket jeg. Fred reiste seg opp i sengen. – Kan du holde på en hemmelighet, Barnum? – Ja, sa jeg. Ja, Fred. Han la seg ned igjen. – Dette er vår hemmelighet.

Jeg har alltid holdt den.

Men da jeg gikk bortover Drammensveien denne omvendte kvelden og hørte sakte vals fra øverste etasje i Handelsbygningen, skulle jeg gjerne røpet den, for hvem som helst, for trikkekonduktøren som satt på stigbrettet og røkte, for drosjesjåføren som lente seg ut av vinduet med lukkede øyne, for pianolæreren som kom rundt hjørnet med vesken full av noter, jeg skulle sagt det høyt til dem at Fred, halvbroren min, hadde vært i himmelen og hilst på Den Gamle, hvis bare alt kunne vært ugjort, hvis bare tiden kunne bli slått tilbake, med ett eneste slag og gjøre det vrangt rett igjen, for jeg var plutselig i tvil og denne tvilen var dyp, som en revne i tankene. Jeg kunne ikke engang huske hvordan jeg hadde kommet meg ned på gaten, om jeg hadde tatt heisen eller gått alle trappene. Min triumf hadde slått sprekker. Jeg hadde klart å bli kastet ut av danseskolen. Men hvilken pris måtte jeg betale? Hva ville dette føre med seg? For ingenting kunne man gjøre uten at det førte noe med seg, noe annet, alt fulgte etter noe, som i en radbrukket drøm. Jeg visste det. Det sved i øyet, i begge øynene, det var som å se gjennom bulkete glass i silende regn. Jeg måtte lene meg mot en stolpe. Hvis noen så meg nå kunne de tro jeg var en hund, en sjelden rase, men like fullt en hund, som glefset mot ingenting og bet seg til slutt i halen. Kanskje jeg ble kastet ut av klassen også, utvist, bortvist og avvist, som det umulige mennesket jeg var, og sendt til Bastøy og låst inne i et kott i kjelleren hvor jeg fikk juling fire ganger om dagen? Eller kanskje latteren ville følge meg for resten av livet, som en skygge, at jeg aldri mer kunne vise meg noe sted uten at latteren var der først og tok meg imot med hån og skratt? Koffert, koffert, ville alle rope langs min vei. Jeg

var fordømt. Det var Freds skyld, for det var hans forslag å gjøre det motsatte. Det var Bolettas skyld, for det var hun som hadde meldt meg på danseskolen. Det var mors skyld, som ventet utenfor skolen. Det var fars skyld, som kjøpte Oscar Mathisens sko til meg, det var ekspeditørens skyld som solgte dem til ham. Det var Igles skyld, som brettet opp skjorten min og viste fram mors truse. Det var prestens skyld, som ikke hadde lyst meg i bann først som sist. Det var Prebens og Aslaks og Hamsters skyld, som ikke slo meg helt i hjel bak Welhaven. Onde var de. Jeg hatet dem alle. Ordene rant gjennom meg. Det skulle vært en dass for ordene. Jeg kunne pisse dem på lykestolpen. Jeg kunne drite dem i rennesteinen.

Da hørte jeg noen som kom løpende bortover fortauet. Jeg begynte å løpe jeg også. Kanskje det var noen som skulle ta meg. Men han som løp etter meg, løp ikke særlig fort, for jeg løp enda fortere og han klarte ikke å ta meg igjen, og da måtte han løpe ganske sakte, når han ikke klarte å ta igjen meg. – Stans! ropte han. Jeg tok sjansen og stanset, for jeg løp i gal retning også, fortsatte jeg videre nå ville jeg snart komme ut i fiendtlige strøk bak Munkedamsveien, og i forhold til dem som hadde makten der var Preben, Hamster og Aslak bare sølvgutter med silkehansker. Jeg stod rett under den digre blodbøken i Hydroparken, i et regn av rødt løv. Jeg snudde meg. En lubben skygge subbet gjennom bladene og pustet tungt. Det var han jeg hadde engasjert og kysset på kinnet. Han stanset foran meg. Jeg lurte på om han skulle slå inn det andre øyet mitt med det samme, men foreløpig hadde han nok med å trekke pusten. Så kikket han opp. Jeg tror han smilte, men det var ganske mørkt der vi stod og kanskje tok jeg helt feil. – Jeg ble også kastet ut, sa han. – Ble du? Hvorfor det? – Fordi jeg kalte deg en ekkel dverg. Jeg var like ved å bli redd igjen. Men plutselig begynte han å le. – Bare fleiper. Jeg sa at hvis jeg ikke fikk danse med deg, ville jeg ikke danse med noen. Han kom nærmere. – Beklager at jeg slo deg i øyet, forresten. Gjorde det vondt? – Ikke noe særlig, sa jeg. – Jeg skjønte nemlig ikke hvor genial du var. – Genial? hvisket jeg. – Smarteste måten å bli utvist fra danseskolen som jeg har hørt om. Han ble urolig i ansiktet et øyeblikk og krøllet pannen som et papir. – For det var det som var meningen, ikke sant? – Klart det, sa jeg. Hva ellers? Han foldet ansiktet ut igjen og rakte fram hånden. – Hva heter du?

Bortsett fra Nilsen? – Barnum, sa jeg lavt. – Barnum? Stilig. Jeg heter Peder. Og vi tok hverandre i hendene, under blodbøken, mens vinden raslet gjennom det røde løvet vi stod i. Jeg vet ikke hvor lenge vi ble stående slik, men jeg kan banne på at jeg så månen stige på skrå over byen og legge seg til rette i himmelen som en appelsin i et dypt, sort fat. Til slutt slapp Peder taket. Jeg stakk hånden fort i lommen. – Hvor bor du? spurte han. – Toppen av Kirkeveien, svarte jeg. – Fint, sa Peder. Da kan vi ta følge et stykke.

Vi gikk bortover Bygdøy allé. Jeg plukket opp en kastanje, men kastet den raskt fra meg. Jeg gikk ikke akkurat der og samlet på kastanjer. Jeg var så glad og forvirret, forvirret og glad, redd og lykkelig. Jeg var kanskje i ferd med å få en venn. Vi sa ikke noe på en stund. Peder plystret en melodi fra ønskekonsernten. Jeg visste hvilken den var. Jeg begynte å plystre jeg også. Men da vi krysset Nils Juels gate klarte vi ikke mer og holdt på å le oss i hjel og ingen har noensinne klart å plystre mens de ler. Jeg måtte slå Peder åtte ganger i ryggen med flat hånd før han kom til hektene. – Hva gjør vi nå? hikstet han. Jeg svelget latteren. – Hva mener du? – Hva skal du si til foreldrene dine, à? At du ble utvist fra danseskolen fordi du kysset meg? Han lo høyt igjen og var like ved å knele på fortauet. Jeg ble helt tørr i munnen. Dette hadde jeg ikke tenkt på. – Tror du Svae ringer til foreldrene våre? Peder rettet seg opp og trakk på skuldrene. – Kanskje. Kanskje ikke. Han snudde seg og stirret mot det andre fortauet. – Se, hvisket han og pekte. Det var en pike. Det var piken fra danseskolen, den peneste veggpylden av dem alle. – Hei! ropte Peder. Hun stanset mellom to trær og kikket på oss. Peder så på klokken, tok meg i armen og dro meg over gaten. Hun stod der fremdeles, lent mot månelysen. Hun hadde en rød regnfrakk på seg som nesten skinte. Jeg tror hun frøs. Hun pustet på hendene sine som om hun holdt en fugleunge foran ansiktet. – Ble du også kastet ut av danseskolen, eller? spurte Peder. Hun slapp armene ned. – Ingen som ville danse med meg, sa hun. Gadd ikke bli der. Hun sa det akkurat sånn. Ingen som ville danse med meg. Peder så fort på meg, som om vi var blitt enige om noe, og smilte mens han snudde seg mot henne igjen. – Ånei? Ingen? Hva tror du jeg holdt på med da den gjøken der kom og kødda, à? Han trakk meg nærmere. Jeg bukket. Hun løftet hen-

dene igjen og smilte så vidt bak dem. – Tror dere virkelig jeg ville danset med dere? spurte hun. Peder var taus et øyeblikk. Så trakk han på skuldrene. – Kanskje. Kanskje ikke. Hva tror du, Barnum? Jeg trakk på skuldrene. – Kanskje. Kanskje ikke, sa jeg, lett som bare det. Nå kom hun et skritt nærmere meg. – Hva var det du het? spurte hun. Jeg rakte fram hånden og hun tok den. – Barnum, sa jeg høyt. Hun holdt hånden min enda litt til, eller jeg holdt hennes. – Og jeg heter Peder, sa Peder, like høyt, og vi byttet hender alle sammen. Til slutt var det hennes tur. – Jeg heter Vivian, sa hun. Kanskje jeg vil danse med dere likevel.

Og vi fortsatte oppover Bygdøy allé, Peder, Vivian og jeg, og Vivian gikk i midten, mellom oss. Jeg vet ikke hva det var, men det var akkurat som om vi alltid hadde gått der, vi tre, under kastanjetrærne, i det fuktige mørket, og ingenting visste vi om hverandre, ingenting annet enn at den første kvelden på Svaes danseskole også ble den siste. – Jeg har det, sa Peder plutselig. Vi tar sjansen på at Svae ikke ringer og bare later som om vi går der fremdeles. Ikke sant? Vi stanset og Peder plukket opp en kastanje som han puttet i lomma. – Ikke sant? Så kan vi møtes hver torsdag likevel og gjøre noe helt annet!

Og slik ble det. Hver eneste torsdag den høsten møttes vi, under blodbøken i Hydroparken, kledd til dans. Vi stod i skjul bak stammen og så de andre gå inn i Handelsbygningen. Vi lo av dem. De så passe latterlige ut. Guttene lignet pingviner. Pike-
ne var påfugler. Og etterpå fant vi på ting, gikk på kino hvis vi hadde penger, og det var som oftest Peder som hadde penger, stod i tunnelen på Skøyen og holdt rundt hverandre når toget kjørte over oss, kjøpte milkshake på deling på Studenten eller satt på Peders rom og hørte radio. Men denne kvelden tok vi bare følge hjem. Da vi kom opp til toppen av Bygdøy allé gikk Vivian inn porten ved siden av Frogner kirke, uten et ord gikk hun fra oss, men hun snudde seg der inne i mørket, løftet hånden og la en finger over munnen, og ble borte. Peder så på meg. – Fy faen. Bo klin inntil en kirke. Smått trist, eller. – Kanskje faren er prest, sa jeg. Vi ruslet videre, mot Frognerparken. – Våkne hver søndag av kirkeklokker rett over sengen, sa Peder. Det er stilig. – Ja, lite stilig, sa jeg. Våkne med hue inni kirkeklokkene. Peder lo. – Faren hennes er helt sikkert prest. Jeg tror vi må frelse henne. Jeg skjønnte ikke helt hva Peder

mente, men jeg var enig. – Gjett, à, sa jeg. – Hva er faren din for noe, à? spurte Peder. Jeg måtte tenke meg om. – Litt av hvert, hvisket jeg. – Litt av hvert? Faren min er litt av alt.

Peder stanset utenfor et hus med gjerde rundt og gult lys i alle vinduene. Det var der han bodde, i eget hus med hage og flaggstang. På porten hang det et skilt. *Pass Dem for hunden*, stod det. – Har dere hund? spurte jeg og følte meg passe dum. – Den døde for to år siden, sa Peder. Men vi beholdt skiltet. Da svingte en bil opp gaten, det skranglet i hjulkapslene og støtfangeren var like ved å ramle av, det rant en bekk av gnister nedover gaten, tror det var en Vauxhall, og den kjørte rett inn i garasjen ved siden av Peders hus og parkerte der med et brak. En mann med en diger hatt og flat veske under armen bøyde seg ut og kom mot oss mens han tørket eksos av ansiktet. – Det var nære på, stønnet han. Jeg tror vi må på verksted. – Hei, far, sa Peder. Det var Peders far. Han stanset og smilte ned til oss. – Nå? Hvordan var det på danseskolen? Peder trakk på skuldrene. – Jeg tror vi kjedet oss i hjel. Faren lo og snudde seg mot meg. – Skjønner jeg godt. Hva pokker skal du med foxtrot? Du kan begynne å fekte i stedet. Hvem er du? – Det er Barnum, sa Peder. – Godkveld, Barnum. Du blir vel med inn til aftens? Hvis du ikke er redd for hunden? Jeg bukket og sa nei takk. Det ble rett og slett for mye for meg. Jeg måtte hjem og hvile. Jeg måtte lagre denne kvelden, spare på den og ikke bruke opp alt på én gang. Men før jeg gikk, tok jeg Peder i armen, som om jeg ville holde ham igjen, selv om han stod der helt stille. – Du kan spise middag hos oss i morgen, sa jeg fort. Faren klappet meg på skulderen. – Glimrende idé, Barnum. Ikke sant, Peder? For mor og jeg skal nemlig bort. Peder så på meg og smilte. – Når skal jeg komme? spurte han. – Fem, hvisket jeg og løp av gårde, det var første gang noen hadde bedt meg på aftens og det var første gangen jeg ba en kamerat til middag, selve triumfen, vennskapets krone, å ha en kompis som spiser middag hos deg. Jeg jublet hele Kirkeveien, jeg var en verdensmester i en verdensmesters sko, jeg var en venn, jeg var noens venn, og jeg kunne nesten ikke vente med å fortelle dette, for jeg kunne ikke bære alt alene, skuldrene mine var for smale, hjertet for lite. Men da jeg kom hjem var det ingen der, mor var på Nordpolen for å hente Boletta og far hadde dratt igjen, han pleide det, han måtte alltid ordne noe, han kunne ikke være i ro, han kom innom, raste litt, var konge eller slusk, la fra seg en skitten skjorte og noen sedler og stakk

igjen. Og jeg tenkte at det kanskje var best slik, at jeg var alene i denne stund, for jeg bar på en løgn også, og den var like stor som sannheten. Tungen min var ennå ikke glatt nok. Jeg turte ikke si til mor og Boletta at jeg hadde sluttet, blitt kastet ut, for de hadde sikkert betalt til Svae allerede og kanskje de aldri fikk pengene sine tilbake. Jeg satte skoene på hyllen i gangen. Jeg hengte blazeren på knaggen og dro av meg slipset. Jeg drakk et glass melk på kjøkkenet, gikk ut på badet og så meg i speilet. Det venstre øyet var litt rustent i kantene. Det gjorde ingenting. Jeg kunne grått av glede. Jo, det var tid for ensomhet nå, jeg skulle suge på denne gleden som et stykke kandis. Men da jeg kom inn på rommet vårt var jeg ikke alene likevel. Fred lå i sengen min med armene bak nakken og stirret opp i taket. – Hei, småen, sa han. Jeg satte meg på sengen hans. Jeg var ikke redd. Jeg hadde noe å fortelle ham. – Jeg klarte det, hvisket jeg. – Veit det, sa Fred. – Gjør du? spurte jeg, enda lavere. Fred snudde seg så vidt mot meg. – Hva heter den kjerringa på danseskolen? – Svae, sa jeg. – Akkurat. Hun ringte. Jeg sank sammen. – Ringte hun hit? Fred sukket og stirret i taket igjen. – Hvor ellers? Tungen vokste i munnen, tørr som et viskelær. – Snakket hun med mor? – Nei. Hun snakket med meg. Flaks, hva? At bare jeg var hjemme. Fred ble taus en stund. Jeg holdt ikke ut. – Hva sa Svae, Fred? Fred lukket øynene. – Denne sengen er altfor stor for deg, Barnum. Hvis vi kutter den av på midten får vi bedre plass, ikke sant? – Kan vi godt, hvisket jeg. Hva sa du til Svae? Fred smilte. – Hun sa at du gjorde usedelige ting, Barnum. – Usedelige ting? – Det må du forklare meg nærmere, Barnum. Jeg så en annen vei. Helselæren lå på skrivebordet. Kanskje Fred hadde bladd i den. Kanskje han hadde sett Barnums ligning. – Jeg kysset en jente, sa jeg. – Kysset du en jente? – Ja, Fred. – Rakk du opp dit, à? – Hun satt, sa jeg. Nå var det jeg som lukket øynene. Jeg hørte at Fred reiste seg fra sengen. – Jeg sa at jeg var faren din, hvisket Fred. Og at jeg skulle straffe deg. Han begynte å le. Jeg turte ikke å åpne øynene ennå. Han satte seg ved siden av meg. – Jeg skulle vært faren din, jeg, sa han. I stedet for han dritten som sier han er det. Fred la armen over skulderen min. – Jeg klarte i hvert fall å bli kastet ut, hvisket jeg. Fred klappet meg på ryggen og ventet lenge med å si noe. Jeg skulle ønske at han ikke sa noe og bare klappet meg på ryggen i stedet. Jeg kunne godt sitte hele natten sånn. – Hvilken

straff skal jeg gi deg, Barnum? – Straff? Ikke tull, à, Fred. Han trakk hånden til seg og skrapte neglene langs huden. – Tull? Lovte jo Svae å straffe deg. Han gikk bort til vinduet og stilte seg der. Jeg kjente ennå hånden hans i nakken. – Mor sa at de kjøpte Oscar Mathisens sko til deg. – Ja, hvasket jeg. – Passet de, eller? – Passet ganske fint. Fred lo. Ryggen hans skalv. – Veit du hva som skjedde med Oscar Mathisen, eller? – Han ble verdensmester på skøyter. – Jeg mener etter han ble verdensmester. – Vet ikke. Skjedde det noe? – Først skøyt han kona si. Og så skøyt han seg selv. Verdensmesteren. Fred snudde seg brått mot meg. – Nå veit jeg hva slags straff du skal ha. – Hva slags da? – Du skal aldri mer jue for meg, Barnum. – Jeg har ikke jugd for deg, Fred. Han smilte og ristet på hodet. – Der ser du. Nå gjorde du det igjen.

(pakken)

Da jeg våknet lå jeg i min egen seng, Fred hadde gått og mor stod bøyd over ansiktet mitt og var utålmodig. – Hvordan gikk det? spurte hun. På danseskolen? Jeg satte meg opp og husket alt med det samme. – Peder kommer til middag, sa jeg. – Hvem? – Peder! Mor satte seg på kanten. – Hvem er Peder? Og jeg hadde aldri trodd at jeg skulle få sagt det jeg nå kunne si. – Det er den nye vennen min, hvisket jeg. Mor smilte på en sånn rar måte og var like ved å gre fingrene gjennom håret mitt, men tok seg i det. – Møtte du ham i går? – Ja. Vi tok følge hjem. Mor satt der stille en stund, med det samme smilet langs munnen. – Og så ba du ham til middag? – Ja. Venner gjør det. Mor nølte et øyeblikk, så reiste hun seg og klappet hendene sammen. – Da får vi bare gå i gang med å dekke bordet! Hun strente ut og jeg la meg ned igjen. Jeg hørte at hun ropte til Boletta. – Kom og hjelp meg, ditt kadaver! Vi får middagsgjester! Og jeg ble liggende og høre på dette milde rabalderet av kasseroller, stekepanner, skapdører som slamret, lokk som falt i gulvet, støvsugeren og strykejernet og jeg begynte å grue meg, alt jeg gledet meg til gruet jeg meg for også, og jeg tenkte, eller kanskje tenker jeg det nå, selvfølgelig som regn, det som den gangen bare var en fornemmelse, en tvil, at ingenting er helt og holdent, at alt har en brist i seg, gleden, lykken, skjønnheten, det finnes et skår i alt, en mangel, bortsett fra i denne fullstendige og nyteløse tanken om det ufullkomne.

Mor åpnet døren. Hun så forfjamset ut. – Herregud! Skal du ikke på skolen i dag? Jeg hvisket under dynen. – Jeg tror jeg helst vil bli hjemme. Mor løftet håret bort fra pannen. Hun hadde gummihandsker på seg og et stort, hvitt forkle. – Er du syk? – Nei. Men du kan jo skrive at jeg er det. Boletta kom til syne bak mor og kikket fram med røde øyne og rynkete munn.

– La Barnum være hjemme. Skriv at han har feber. – Jeg liker ikke å lyve, sa mor. Boletta satte seg hos meg og la hånden på pannen min. – Å, det er ikke løgn, lille Vera. Barnum har vært på danseskole og da stiger temperaturen! Dessuten har han hovent øye. Han har nok sett for mye på pikene! Jeg var allerede oppe. – Jeg kan gjøre innkjøp! nesten ropte jeg. Mor pekte på meg. – Du holder deg i hvert fall inne. Du kan rydde på rommet og ikke gå i veien! Hun forsvant ut på kjøkkenet. Boletta nølte et øyeblikk. – Mor er bare så glad, hvisket hun. Over at du får besøk. Men det er ikke lett for henne å vise glede. Hun strøk hånden langs nakken, der jeg ennå hadde merker etter Freds negler. – Hvordan var det i går på danseskolen? spurte hun, like lavt. – Joa. Fint. Boletta lo, men mest for seg selv. – Du behøver ikke si noe. Jeg er bare en dum, gammel dame som vil vite hva jeg går glipp av. Jeg så på henne. – Du er ikke så dum, Boletta, sa jeg. – Takk, Barnum. Nu er jeg beroliget.

Hun fortet seg etter mor og jeg begynte å rydde. Jeg redde opp sengene. Jeg la alle skolebøkene i ranselen, puttet blyantene i pennalet, gjemte de gamle innleggssålene i nederste skuff, blåste støvet av M. S. Greves legebok for norske hjem og åpnet vinduet og nøs litt. Det var sol ute. Den kastet tynne skygger. Tiden gikk. Den stod stille og gikk samtidig. Selv ikke tiden var hel. Boletta kom allerede oppover Kirkeveien. Hun hadde trillebagen full av varer, det var så vidt hun klarte å trekke den. Jeg lukket vinduet og begynte å bli nervøs. Jeg ryddet i Freds ting også. Jeg gjemte kniven, sigarettene og alle nøklene hans under puten. Jeg satte de spisse, brune skoene i skapet, og de gamle tyggegummiene skrapte jeg bort fra sengekanten og kastet. Jeg visste jeg ikke burde gjøre det. Jeg visste jeg ikke burde røre Freds ting. Han hadde laget en strek på gulvet. Den måtte jeg ha tillatelse for å krysse. Det trengte ikke Fred. Han gikk akkurat hvor han ville. Jeg håpet han ikke kom hjem til middag. Og likevel ønsket jeg det også, at han skulle sitte sammen med oss, en storebror, han kunne bare sitte der, uten å si noe, ja, helst det, taus og mystisk, en ekte storebror. Men hvis far rakk å komme hjem, ville det være best om Fred holdt seg borte, en av dem fikk være nok. Jeg hørte at mor dekket på i stuen, den hvite duken, de høye glassene, serviett-ringene, det kinesiske serviset, sølvbestikket, nå ble den store fortid lagt på bordet, den som aldri ble noen framtid. Jeg løp ut

til mor. – Kan vi ikke bare spise på kjøkkenet. – Kjøkkenet, du! Nå har du i hvert fall feber. – Vær så snill, mor! Kan vi ikke bare ha vanlig middag! Hun snudde seg mot meg, hun holdt en tallerken i hendene og et øyeblikk visste jeg ikke om hun ville hive den i gulvet eller sette den pent på plass. – Hva mener du, Barnum? – At det er det som er meningen! At alt skal være som vanlig. Mor så lenge på meg. – Det tror jeg ikke du mener, sa hun. Så satte hun tallerkenen sakte og forsiktig ned på duken.

Far kom kvart på fem, som om han hadde vanlig kontortid og vi var en vanlig familie. Han stanset i entréen, tung og lut, kanskje han hadde gått helt fra Majorstuen igjen, eller enda lenger. Det var såvidt han rakk ned til skoene. Men så rettet han seg opp, flakket med øynene og snøftet. Han så forundret på meg, som stod ved klokken og ventet, ikke på ham, men Peder. Og langsomt løftet han blikket fra de blanke knappene i blazeren min til det dekkete bordet i spisestuen, hvor stearinlysene allerede var tent og blafret i trekken fra vinduenes hjørner. Ansiktet hans vokste, et smil som ikke var synlig videt det ut og fikk øynene til å forsvinne i all huden. – Jøje meg, hvisket han. Har du sett. Jøje meg! Mor bar et fat med poteter forbi oss og snudde seg fort mot ham. – Barnum får besøk, sa hun. Gjør deg istand. Fars ansikt ramlet litt sammen, som et bål, øynene kom til syne igjen, kanskje han trodde at alt var stelt istand for ham, en overraskelse, en påskjønnelse, en plutselig medalje. Det fløt dufter fra kjøkkenet som ingen av oss hadde kjent maken til, krydder og vanilje og kokt kjøtt, det var oppskrifter på fremmede språk og Boletta sang slagere over grytene. Far fant smilet sitt igjen og snudde seg mot meg. – Besøk? Har du truffet en pike allerede, Barnum? – Han heter Peder, sa jeg. Far gikk bort til skatollet og lagde en pjolter i det tyngste glasset. Den drakk han langsomt og svelget tre ganger. – Nu har jeg gjort meg istand, sa han.

Klokken ble fem. Peder hadde ikke kommet. Mor la et håndkle over potetene. Boletta holdt varmen i grytene. Far blandet en pjolter til og hodet hans bikket. Han så ned på føtten mine. – Bruker du ikke de nye skoene? spurte han. – Nei takk. – Passet de ikke likevel? – Jeg liker ikke å gå i de dødes sko, sa jeg. Jeg bare sa det, uten å tenke, som om ordene oppstod et annet sted. Jeg liker ikke å gå i de dødes sko. Far flakket en stund med blikket, tømte glasset og trampet i gulvet. – Til

bords! ropte han. Vi satte oss. Far stakk servietten mellom de øverste skjorteknappene og skulle til å forsyne seg. Mor la hånden på armen hans. – Vi venter, sa hun stille. Far slapp hendene ned i fanget, utålmodig, så seg rundt og stanset ved meg. – Hva heter gutten? spurte han. – Peder, sa jeg. – Peder hva? Jeg tenkte: men han kommer ikke. Han bare sa det for å være gem, at han skulle komme til middag, fordi faren stod der og hørte på, kanskje han syntes synd på meg også, at jeg var en dust, han kom ikke, han hadde lurt meg, jeg var kastet ut av danseskolen i en død manns sko og jeg var alene. – Peder, gjentok jeg. Peder. Boletta lente seg over bordet. – Han kommer nok, sa hun. Han kommer. Og i det samme kom Fred. Han ble stående ved døren og se inn på oss. Han ristet luggen vekk og gikk nærmere. Han smilte, men leppene var smale. – Hvem er død? spurte han og satte seg på den siste stolen. – Den er opptatt, sa far. Og ingen er døde. – Nå er den opptatt, sa Fred. Og du er død. Fred fylte tallerkenen og begynte å spise. – Behøver ikke vente på meg, sa han og sendte fatet til Boletta, som bare ristet på hodet. – Barnum får besøk av en venn, sa mor fort. – En venn? Barnum? Fred så på meg. Mor la hånden sin over hans. – Jeg regnet ikke med at du skulle komme, Fred. Far lo. – Nei, hvem kan regne med det? sa han. At Fred kommer. Boletta hadde allerede dekket på til én til mellom mor og meg og kjøv en stol på plass. Fred stirret på far. – Og hvem kan regne med når du kommer, à? Din dust. Fars hånd dirret. – Jeg er her. Dessuten skal du ikke snakke med mat i munnen. Fred tygget lenge og snudde seg mot meg. Jeg håpet at Peder ikke kom. Jeg håpet at han bare hadde sagt det for å være gem, at han aldri kom. – Hvor blir det av ham, à? spurte Fred. Vennen din, mener jeg. – Han kommer nok, sa Boletta og skjenket et glass vin. Far tok flasken fra henne og helte glasset sitt fullt også. – Kanskje trikken er forsinket, hvisket jeg. – Ja, helt sikkert, sa mor. Han er her nok snart, skal du se. Fred flirte. Far skålte. – I det store utland beregner man nøyaktig et kvarters ventetid før forestillingen kan begynne. Og nu er klokken på slaget femten minutter over fem! Han fylte tallerkenen til randen og da han skulle ta den første biten, ringte det på. Det ble helt stille i stuen, selv Fred, han frøs liksom fast over duken. En gang til ringte det på. Jeg var like ved å velte stolen og løp ut i entréen og åpnet. Det var Peder. Han kom inn. Han virket

ganske andpusten. – Toppen av Kirkeveien, peste han. Fy faen. – Ganske bratt, sa jeg. – Og du sa ikke hvilket nummer. Peder lo. Jeg lo også. – Hvordan fant du fram da? – Bare spurte hvor Barnum Nilsen bodde, sa Peder. Vi snudde oss mot stuen. Der satt familien min. De smilte. Far hadde lagt maten tilbake på fatet og til og med Fred smilte. De så lykkelige ut, mellom lysestakene og glassene, som om de ikke var annet enn det, lykkelige. Jeg forsøkte å se dem med Peders øyne, en som kom hit for første gang. Og slik så jeg dem, for første gang: Far som allerede reiser seg, fra stolen som er høyere enn de andre, og stryker hånden fort over det glatte håret før han gjør plass for Peder, vår gjest. Boletta flytter vinflasken for å se bedre, en gråhåret og smilende mormor innerst i familiens sirkel. Mor reiser seg også, hun ser plutselig yngre ut enn mødre flest, hun rødmer og holder hendene fram, som om hun vil ta rundt Peder og trekke ham inntil seg, mens Fred bare fortsetter å spise nå, en passe suveren storebror som ikke lar seg forstyrre. Dette kunne gått bra. – Jøss, hvisket Peder.

Han hilste på far først og far slapp ham ikke så lett. – Peder Miil, sa Peder og bukket. – Miil? Er det med én eller to i'er, Peder? – To, sa Peder. Miil. Så gikk han rundt bordet og tok alle i hånden, ja, Fred hilste også, og endelig satt vi der. – Takk for at jeg fikk komme, sa Peder. Mor og Boletta så på hverandre. Maken til gutt hadde de ikke sett. – Men du kom for seint, sa Fred. – Det gjør da ingenting, lo mor og Boletta sendte fatene til Peder og far helte saft i glasset hans til det ikke var plass til mer. – De velkomne kommer alltid tidsnok, sa far. Det pleide vi å si i Amerika. Og da kan vi vel si det her hjemme også! Peder nikket og forsynte seg. – Skal vedde på at Barnum glemte å si hvor han bodde, sa Fred. Peder skjøv fatet videre til ham. – Trikken var dessverre forsinket, sa han. Fred mønstret ham nøye. – Barnum har nemlig aldri hatt gjester før, sa han. Du er den første. Peder snudde seg mot meg. – Da kommer jeg sent, men godt, da. Alle lo, bortsett fra Fred, og kanskje jeg. Det ble stille en stund. Vi spiste. Det var sånn det skulle være. Vi skulle bare sittet der og spist det kokte svinekjøttet, smilt til hverandre, drukket små slurker av glassene og kastet vennlige blikk og kanskje sagt noe om været, hvis noe absolutt måtte sies. Dette kunne gått bra. – Hva arbeider din far med? spurte far. – Frimerker, sa Peder. Det ble stille en stund igjen. Far tok fram en tannpirker og

gravde litt i munnen. – Frimerker? sa han til slutt. – Ja. Han selger frimerker. Etter at han har kjøpt dem. – Kan man leve av det, à? spurte Fred. – Han solgte et frimerke fra Mauritius for 21.734 kroner i fjor, sa Peder. Far viftet med tannpirkeren som en krympet pekestokk foran Fred. – Det heter filatelist. Om du ikke vet det. Filatelist! Far la tannpirkeren i skjortelommen og forsynte seg enda en gang. – Jeg ser at du ser på min mangelfulle hånd, Peder, sa far plutselig. Og først nå så jeg at han ikke hadde hansken på, vi var blitt vant til den grå fargen, kjøttflegen. – Jeg gjorde det ikke med vilje, hvisket Peder. Far løftet hånden. – Det gjør ingenting. Men det er en lang historie, Peder. Disse verdifulle fingre ramlet av da jeg ryddet miner i Finnmark etter krigen. Fred gjespet. – Tyskeren, skjønner du, fortsatte far, er en nøyaktig kriger. Men slu er han også. Denne minen lå plutselig skjevt og jeg kom i veien for den. Nu vet du det meste om min høyre hånd, Peder. – Har du vært i Amerika også? spurte Peder. Far var i sitt ess. Han kunne gjerne reist seg nå og holdt tale. Han nøyde seg med å legge kniv og gaffel på duken. – Om jeg har vært i Amerika? Amerika er mitt andre fedreland, Peder. Og jeg tør si at jeg er bedre kjent der borte enn her hjemme. Jeg skulle ønske vi snart kunne gå fra bordet. Jeg sendte fatet videre til Boletta. – Men hvordan var det hos Svae i går, gutter? spurte hun. Peder så fort på meg. – Joa, sa jeg. – Hun snakket for det meste, sa Peder. Boletta la fra seg kniv og gaffel. – Snakket? Man snakker da ikke på danseskolen. Man danser! – Hun sa at vi måtte bytte undertøy hvis vi var svette etter dansen, sa Peder. Som vi lo! Selv Fred lo. Far måtte opp og stå og gå rundt bordet. Så mye lo han. Dette kunne gått bra. Far satte seg omsider. – I Amerika danset vi flere netter i strekk, sa han. Da skal jeg love deg noen av oss ble svette! – Jada, Arnold, sa mor fort, men far ga seg ikke. – Og de som holdt ut lengst hadde vunnet. Svett undertøy var det knapt nok ledige øyeblikk til å tenke over! Fred stirret på meg hele tiden. – Hva heter den kjerringa på danseskolen? spurte han. – Pass munnen din, sa far. – Pass deg sjæl, sa Fred. – Svae, hvisket jeg. Fred snudde seg mot mor. – Hun ringte hit i går. Peder så ned. Jeg så ingen steder. Jeg lukket øynene. Det var mørkt der inne. – Hit? spurte mor. Hvorfor det? Fred moste en potet med gaffelen og tok seg god tid. – Hun skulle bare si at de begynner halv seks neste torsdag. Ikke seks. Jeg åpnet øynene. Fred smilte og i det samme ringte det på.

Det kom en uro over ansiktet hans som bare jeg kunne se. Han så på meg. – Har du fått enda flere venner, Barnum? Jeg ristet på hodet. Det ringte på igjen, lenge og hardt. Mor skyndte seg ut og åpnet. Det var vaktmester Bang. Han gikk rett forbi henne og han holdt en pakke i hendene, så langt fra seg som mulig. – Nu er det nok! ropte han og hev pakken på bordet mellom oss. – Denne fikk jeg i posten i dag! Mor kom løpende etter ham. Far reiste seg brått og stolen veltet bak ham. – Hva i all verden er dette? – Pakk opp og se! nesten skrek Bang og virket forrykt. Jeg kjente igjen den pakken. Far brettet papiret til side og rygget unna. Der lå pyjamasen min. Den luktet noe helt jævli. Mor gjemte ansiktet i hendene. – Herregud, stønnet hun. Boletta tok med seg glasset sitt ut på kjøkkenet. Peder satt helt stille. Jeg så på Fred. Hva hadde han gjort? – Jeg finner meg ikke i den slags svineri! Jeg finner meg rett og slett ikke i det! Bang trampet med den halte foten i gulvet. – Hvem sin pyjamas er dette? spurte far, merkelig mild i stemmen. – Min, hvisket jeg. Han fiket til meg. Mor skrek. Jeg var like ved å ramle av stolen. Så løp far rundt bordet og stanset bak Fred og la den skamferte hånden på skulderen hans. – Og hva har du å si, Fred? – Ingenting. – Ingenting? Du har ingenting med dette svinske griseriet å gjøre? – Ingenting, gjentok Fred. Barnum dreit på seg og jeg kasta pysjen i søpla. Far boret den butte tommelen inn i nakken hans. – Og så gikk pyjamasen på egen hånd opp til vaktmester Bang? – Veit vel ikke jeg, sa Fred. Kan noen flytte den dritten, forresten. Jeg spiser. Nå snudde Bang pakken og der stod navnet og adressen hans skrevet med store, klønete bokstaver. – Du slipper ikke unna, din pøbel! Du har ikke engang klart å skrive navnet mitt riktig! Bang banket fingeren på pakken så neglen holdt på å gå gjennom papiret. Bang, stod det. Fred hadde skrevet Bnag, vatkmester Bnag. Det var omtrent det samme som å signere hele pakken med fullt navn og adresse og fingeravtrykk. Og jeg så at han bøyde hodet, rødmende, rasende, mens far klabbet til ham med den friske hånden, én gang, to ganger, tre ganger, helt til mor kastet seg rundt far og stanset ham. Men far bare skjøv henne unna. – Be om unnskyldning! hvisket han. Be om unnskyldning nu med det samme, din idiot! Fred ble sittende. Det rant noe fra ansiktet hans. Jeg vet ikke hva det var, tårer, blod, spytt. Så reiste han seg, langsomt reiste han seg, og han smilte. Det er det verste smilet jeg har sett. Han stod rett

foran vaktmester Bang. – Beklager. Trodde det var du som vas-
ket pyjamasene her i gården, Bnag. Far skulle til å slå igjen, men
Fred stanset hånden hans, holdt ham fast noen sekunder og så
seg rundt, med det samme smilet, og øynene som fløt over av
olje. Det begynte å bli farlig. Så slapp han taket og gikk inn på
rommet vårt. Ingen av oss sa noe og vi var heller ikke særlig
sultne mer. Pyjamasen min lå som en stinkende dessert midt på
bordet. Mor skalv sånn at hun måtte sette seg. Far la armen
rundt vaktmester Bang og trakk ham bort til et hjørne hvor han
fant fram sigarer som Bang fritt kunne velge mellom. Jeg lurte
plutselig på hva Fred ville si når han så at jeg hadde rota i tinge-
ne hans og ryddet. Men jeg hørte ikke en lyd fra rommet vårt.

Så reiste mor seg brått, krøllet sammen pakken, stappet alt
inn i kaminen og tente på. Jeg tok følge med Peder et stykke.
Han var taus hele Kirkeveien. Nå var alt ødelagt. Nå var alt
verre enn noensinne. Jeg rødmet av skam bare jeg tenkte på det,
min egen pyjamas, til spott og spe på spisebordet. I morgen
skulle jeg drepe alle som visste om dette. Jeg måtte drepe Peder
også. Jeg gikk tre skritt bak ham. Dette var slutten. Jeg var like
ved å grine. Da vi var på Majorstuen stanset han, snudde seg
mot meg og smilte. – Kanskje du kan spise middag hos oss
neste gang, sa Peder.

(akt)

Det stod en naken mann midt i stuen hjemme hos Peder. Han stod der helt stille, med armene i kors og det så ut som om han tenkte hardt på noe, eller ingenting i det hele tatt. Huden var gylden og glatt, musklene lå stramme og tydelige langs den høye, slanke kroppen, og mer turte jeg ikke se. Han var altså naken og stod i stuen hos Peder. Først trodde jeg kanskje det var broren hans, men Peder hadde ingen bror, og dessuten var han minst tredve år gammel, så broren kunne det ikke være. – Hysj, hvisket Peder og tok meg i armen før jeg hadde sagt et ord. Vi stod i entréen bak en stumtjener som var full av skjerf, frakker og hatter. – Mor arbeider, sa han, enda lavere. Og nå kunne jeg se henne også. Hun satt i en dyp stol ved vinduet hvor gardinen var trukket for og tegnet på et ark. Av og til kikket hun opp, knep øynene sammen og holdt blyanten foran seg, som om hun målte høyden under taket. Så bøyde hun seg over arket igjen. Nå så jeg at det ikke var en vanlig stol hun satt i heller. Det var hjul på den. Det var en rullestol. Han som var naken hadde ennå ikke rørt seg. Jeg holdt også pusten. Han kunne like gjerne vært død, død og vakker og stående. Peder bøyde seg omtrent inn i øret mitt. – Tror mor er forelsket i ham, hvisket han. Hun har brukt tre måneder bare på trynet hans. Peder lo så vidt og nå var det hennes tur til å få øye på oss. – Hei, gutter! ropte hun, stakk blyanten i munnen og trillet over gulvet. Hun rakte fram hånden og jeg tok den. Hun hadde et stort pledd rundt seg og ble nesten borte inni det. Men jeg husker det store, vakre håret hennes, det var rødt, som kobber, det glødet og skinte, som om hun alltid bar en myk krone. – Du må være Barnum, sa hun. Jeg nikket. – Og du har glemt at Barnum skal spise middag hos oss i dag, sa Peder og trakk blyanten ut av munnen hennes. – Sannelig har jeg ikke det, lo hun. Men vi skal

nok få mat på bordet likevel. Se her, Barnum. Hun viste meg tegningen. – Den er ikke ferdig ennå, men hva syns du? Jeg likte de tynne, raske strekene. Hvis man lukket det ene øyet og bare så med det andre, ble de plutselig annerledes, som om linjene gikk motsatt vei og forestilte noe annet i stedet. Men jeg så jo hva det var hun hadde tegnet. Ansiktet lignet ikke så mye, men særlig resten var ikke til å ta feil av. Peder sukket. – Ikke plag Barnum, sa han. Moren hans sukket også. – Jeg plager ikke Barnum. Jeg bare spør ham om hva han syns, Peder. – Jeg syns den er ferdig, sa jeg. Hun kikket forbauset opp på meg, for såpass lav var rullestolen. – Ferdig? Jeg har jo knapt begynt! – Jeg syns den er ferdig likevel, hvisket jeg. Peders mor stirret på sin egen tegning og ristet lenge på hodet og jeg var redd for at jeg hadde dummet meg ut eller fornærmet noen. – Unnskyld, sa jeg. Moren så på meg igjen. – Jeg tror sannelig du har rett, Barnum. Kanskje den er ferdig likevel. Hun snudde seg mot den nakne mannen som stod like stille. – Vi er ferdige, Alain. Men hils på Barnum før du går. Han som het Alain løsnet liksom fra gulvet, som om han hadde frosset fast der og nå ble vekket til live av morens befaling. Han kom langsomt bort til meg og klemte hånden min lett, bare en berøring. Jeg bukket dypt, men fikk hodet ganske raskt på plass. Det var første gangen jeg hilste på en naken mann. Peder så en annen vei og plystret og dro meg gjennom stuen og opp trappen til andre etasje. Det tok sin tid, for vi måtte brøyte oss vei mellom malerier som ennå ikke var ferdige, stabler med bøker, koffertyper, aviser og klessnorer. Men på Peders rom var det annerledes. Jeg ble stående ved døren. Jeg tenkte at man er ikke ordentlig kamerat før man har vært på rommet til hverandre, men Peder hadde ikke sett rommet mitt ennå, dessuten var det ikke bare mitt heller, det var like mye Freds rom, rommet vårt var delt på midten med en strek det ikke gikk an å skure bort. Peder falt ned på sengen og stønnet. – Fy faen. Bra du sa at tegningen var ferdig! For ellers hadde den aldri blitt ferdig. Det hang et svært kart på veggen over skrivebordet hans og ved siden av kartet hang det fire klokker som viste forskjellig tid. Den første var kvart på fem. Men den andre var allerede kvart på åtte. – Hvilken går feil? spurte jeg. Peder lo. – Ingen, din dust. Slå deg ned, å! Jeg la meg ved siden av ham i sengen. Den var bred nok. Peder pekte på klokkene. – Den første viser tiden på Frogner. Den andre i Rio de Janeiro.

Den tredje i New York og den fjerde i Tokyo. – Ganske smart, sa jeg. – Ja, sa Peder. For hvis noen ringer fra New York vet jeg akkurat hvor mye klokken er der. – Ringer det noen fra New York? spurte jeg. – Aldri, sa Peder og lo igjen. – Kan være godt å vite likevel, sa jeg. Vi ble liggende en stund uten å si noe. Det var rart å tenke på. Det var rart å tenke på at tiden er forskjellig, at noen allerede kan gå hjem fra skolen, for eksempel i Rio de Janeiro, mens andre ligger etter og har så vidt begynt første time, kanskje i Tokyo. Noen er forsinket og noen har forsprang. Det var egentlig urettferdig. Men hva skjedde hvis man reiste fra Frogner til New York? Ble man plutselig åtte timer eldre da, eller yngre? Det var ikke til å forstå. Og hvis man reiste hele kloden rundt og kom hjem igjen, kunne man begynne på nytt da, var tiden skrudd tilbake så langt at det meste i livet ennå var ugjort, slik at man kunne gjøre det en gang til, men på en bedre måte, eller bare la være og ikke gjøre det i det hele tatt, hvis man angret på det man hadde gjort? – Sovnet? spurte Peder. – Bare tenkte, hvisket jeg. – Tenkte på hva da? – Tiden. – Tid er bare noe vi har funnet på, sa Peder. Akkurat som penger. Vi hørte skritt nede i hagen og skyndte oss bort til vinduet. Det var den nakne mannen, Alain, som gikk. Han var heldigvis ikke naken nå. Han hadde på seg en lang frakk og et sort skjerf som var surret minst atten ganger rundt halsen. Han snudde seg ute på gaten og vinket, han bare løftet armen så vidt og brettet fingrene sammen. Det var ikke oss han vinket til. – Hva feiler det moren din? spurte jeg. Peder sa ikke noe før han som het Alain var borte og jeg angret på at jeg hadde spurt, for jeg ville ikke si noe galt, jeg ville ikke ødelegge noe, det var det siste jeg ville, for jeg hadde sluppet inn på Peders rom. – Feiler det henne noe? Jeg svelget. – Hun satt jo i rullestol, hvisket jeg. Peder trakk på skuldrene. – Kanskje hun bare liker å sitte. – Ja, klart, sa jeg. Peder slapp skuldrene ned igjen. Jeg skulle til å spørre om noe annet, men lot det være. Vi ble heller stående tause der ved vinduet. Tiden gikk i Tokyo, i Rio de Janeiro og New York. På Frogner stod den stille. Det var akkurat som om vi også var blitt modeller, som ventet urørlige i våre kroppar mens noen tegnet oss, men vi visste ikke hvem det var, som tegnet oss, og vi visste heller ikke når tegningen ville bli ferdig. Endelig

sa Peder noe. – Vet du hvor mange kuker Gustav Vigeland har laget? spurte han. – Kuker? – Ja. Kuker. – Nei, sa jeg. – 121, sa Peder. – Hvordan vet du det? – Fordi jeg har telt dem. Og det er 122 hvis du regner med Monolitten. – Og 123 hvis du tar med han i stuen, sa jeg. – Ja, fy faen. Er bare én ting som er verre enn å bo ved siden av Frognerparken. – Hva da? – Å bo ved siden av en kirke. Sann som Vivian gjør. Tenk det bråket om søndagene, à? – Eller julaften, sa jeg. Må være ganske jævlig. Peder så på meg. – Noen som sier at moren hennes har en hemmelig dør fra soveværelset rett inn til kirken. – Hvem sier det? Peder trakk på skuldrene igjen. – Noen. Men det er sikkert bare jug. Så kom faren hjem. Det hørte vi lenge før vi kunne se ham. Den rustne Vauxhallen bråkte verre enn et bombet lokomotiv og fikk de siste fuglene til å lette fra hekken nederst i hagen mens han fremdeles bare var i rundkjøringen på Solli plass. Omtrent en halv time senere rygget han inn i garasjen, men rygge er egentlig å overdrive, bilen hoppet heller inn porten, som om faren ikke helt visste hvordan han skulle bruke pedalene og tråkket på dem som en sykkel i stedet, eller kanskje det var motoren det var noe galt med, men sannsynligvis var det begge deler. – Far brukte tre år og fem måneder på å ta sertifikat, sa Peder. 208 kjøretimer. Kostet bare litt mer enn bilen. Det smalt stygt inne i garasjen. Like etter kom faren ut med mappen under armen, hatten i hånden, kikket opp mot oss og smilte som om ingenting hadde hendt. Peder åpnet vinduet. – Hei! ropte faren. Er det danseløvene som står der? – Og hvor mange ganger har du blitt stoppet av politiet i dag? ropte Peder også. Faren bare lo og pekte på meg i stedet. – Barnum! Liker du helstekt blodpudding med rå løk? Jeg rakk ikke å svare, men han så vel at jeg ble passe slapp i ansiktet. – Ikke jeg heller, Barnum! Og dermed forsvant han og vi løp ned og i stuen var bordet allerede dekket og det luktet i hvert fall ikke blodpudding og løk, men noe annet som jeg sannsynligvis aldri hadde smakt, men som luktet like godt for det, og moren trillet inn med et svært fat og snart kom faren også, han bøyde seg ned og kysset Peders mor ganske lenge og så kunne vi sette oss. Og jeg tenkte at her hadde det stått en naken mann for ikke lenge siden og nå spiste vi middag i samme rommet. Jeg måtte forsyne meg først og faren fulgte nøye med. – Det er ikke farlig å spise, sa han. – Ikke plag Barnum, sukket Peder. – Jeg plager ikke Barnum. Jeg sier bare at

det er mer der det kommer fra. Jeg la en kjøttskive som nesten var gjennomsiktig på tallerkenen min og sendte fatet videre til Peder og skjønte straks at jeg burde gitt det til moren, akkurat som man reiste seg for gamle og syke på trikken, og at nå var det like før jeg ødela alt igjen og ble utstøtt og bedt om aldri å komme tilbake, det jeg fryktet mest av alt, men da var det for sent og Peder tok likeså godt to porsjoner med det samme og helte saus over til det ikke var mer plass. Han snudde seg mot meg, bevæpnet med kniv og gaffel og serviett. Jeg var ikke kastet ut likevel. – And, sa han. Rett fra Frognerparken. – Hold opp! lo moren og kaster serviettringen etter ham, mens faren reddet resten av fatet. Men Peder ga seg ikke ennå. – Joda. Mor går på andejakt i rullestol. Først mater hun dem. Så vrir hun halsen rundt på dem. Godt, Barnum? – Ikke hør på ham, ropte moren og helte eplesaft i glasset mitt. – Joda, sa faren. Mor henter all maten i Frognerparken, hun. Fisk i dammen og svaner i fontenen! – Det gjør jeg ikke! – Og kaniner om vinteren. Visste du at det er kaniner i Frognerparken, Barnum? – Ikke hør på dem! lo moren. – Før gikk hun på jakt med hund. Den trakk rullestolen. Akkurat som en slede. Og sånn holdt de på helt til de ikke orket mer. Peder spiste omtrent dobbelt så mye som oss til sammen og like fort. Og før desserten kom oppstod det en langsom stillhet, mett og søvnig, var den. Vi så på hverandre og smilte. Jeg visste nesten ikke hvor glad jeg var. Jeg satt i stuen hos Peder og spiste middag. Jeg hadde vært på rommet hans. Jeg hadde ligget ved siden av ham i sengen. Hit kunne Fred aldri komme. Dette var mitt, bare mitt.

Faren strøk hånden gjennom morens store, gyldne hår. – Har du fått tegnet noe i dag? spurte han stille. Hun nikket og løftet hånden hans ned i fanget. – Barnum sier den er ferdig, sa hun. Faren snudde seg mot meg, forbauset. – Har du greie på den slags, Barnum? Peder reiste seg og tok ordet før jeg fikk svart, og det var kanskje det beste. – Når Barnum sier at noe er ferdig, da er det ferdig. Ferdig? Vi nikket og Peder bar tallerkenene ut på kjøkkenet og ble der ganske lenge. Jeg fikk lyst til å følge etter ham, men ble sittende, for ingen hadde sagt at jeg kunne gå, og jeg ville ikke være frekk og få dem til å tro at jeg var uoppdragen og utakknemlig. Jeg ville at de skulle like meg, like hele meg. Faren tente en pipe og la en sky over bordet. – Barnum, sa han. – Ja, sa jeg. – Barnum, gjentok han. – Ja, sa jeg, og tenkte

at nå var det han som var i ferd med å ødelegge, hvis han også begynte å si ting om navnet mitt og gjøre det til latter, slik de fleste hadde for vane. – Barnum, sa han for tredje gang. Jeg hadde et frimerke med Barnum. Et meget sjeldent amerikansk merke. Da kom Peder tilbake med desserten. – Og denne har mor fanget på hundejordet, sa han og satte bollen på bordet. Puddelører i fløte! Det var fersken med krem, men jeg klarte knapt å spise, for jeg måtte tenke på frimerket, frimerket med Barnum, jeg hadde så å si mitt eget frimerke, Barnums frimerke, hvis jeg noensinne ble rik nok skulle jeg spore opp samtlige frimerker som fantes med Barnum på og kjøpe dem og siden sende kort hjem til alle som hadde gjort narr av navnet mitt, særlig presten, til ham ville jeg sende en hel bunke, med mitt eget frimerke på, hilsen Barnum, han skulle ikke få tid til annet enn å hente postkort fra meg, det skulle jeg. – Nå må du spise, Barnum, sa moren. Før Peder har spist opp alt. Jeg tok et puddeløre til og faren fyrte opp pipen på nytt og det skyet over igjen. – I dag kom det en eldre dame til butikken, sa han. Hun ville selge et frimerke. Og jeg spurte hvor mye hun hadde tenkt seg. Femti kroner, kanskje, svarte hun. Frimerket hennes var verdt minst 800. Faren måtte bruke enda en fyrstikk og det var så vidt vi kunne se ham der inne i tåken. Peder ble utålmodig. – Det betyr at du tjente 750 kroner, sa han. Men faren ristet på hodet. – Jeg kunne jo ikke det. Lure den gamle damen, mener jeg. Peder var like ved å reise seg, men han hadde sannsynligvis spist for mye, han kom ikke helt opp. – Lure! ropte han. Det var jo hun som sa prisen! – Ja, men hun visste jo ingenting om frimerker, Peder. – Hva ga du henne? hvisket han. – Jeg ga henne det jeg mente det var verdt. 800 kroner. Peder gjemte ansiktet i hendene og stønnet. – Jeg tror jeg får solgt merket til en svensk samler for nærmere ni, sa faren og snudde seg mot moren. – Det blir hundre i fortjeneste, det. Hun la hånden sin over hans. – Du er altfor snill, sa hun. – Han er altfor dum! brølte Peder. Faren la fra seg pipen og så på meg med et rart smil. – Jeg er verken snill eller dum, Barnum. Jeg er bare ærlig.

Peder tok følge med meg et stykke hjemover. Han måtte ha luft. Og moren ville også være med. Vi trillet henne over Kirkeveien og tok stien forbi det tomme svømmebassenget og stupe-tårnet som lignet en hvit skygge mot den sorte himmelen hvor månen stod full, midt i en urolig ring av kulde. Snart ville det

begynne å snø. Peder la skjerfet sitt rundt moren. Jeg sa plutselig noe rart. – Du kler snø, sa jeg. Moren bøyde seg bakover og så opp på meg. Jeg trodde hun ville le, men hun smilte bare forundret. – Takk, sa hun. Det var vakkert sagt, Barnum. Jeg var glad for at jeg ikke måtte forklare hva jeg mente. For jeg visste det ikke helt selv heller. Det var bare noe jeg plutselig kunne se, at hun ville kle snø. Det røde håret hennes. Kobber og snø. – Takk, sa hun, en gang til. Og Peder la hånden på skulderen min.

Så gikk jeg alene langs Kirkeveien. Jeg gikk sakte, slik at denne kvelden kunne vare lengst mulig. Ved Esthers kiosk syntes jeg at jeg så Fred stikke inn i portrommet. Jeg stanset og holdt pusten. Men det var nok bare månen som spilte meg et puss. Likevel ble jeg stående der, i skjul bak treet på hjørnet, til faren var over. Barken var kald og ru mot kinnet. Jeg var ikke redd.

Da jeg kom hjem hadde mor allerede lagt seg. Far var ute og reiste, for kofferten og frakken hans var borte. Fred var ikke på rommet vårt, han streifet, og Boletta hadde vel gått til Nordpolen igjen. Jeg åpnet døren til balkongen og så på månen. Større hadde den aldri vært, midt i sin kappe av kulde og vind. Det var den samme månen de kunne se fra Røst og Grønland, og kanskje i Rio de Janeiro også, hvis de så godt nok etter. Boletta fortalte en gang om månesyken, at drømmene blir kraftige som stål når månen er full, for månelysen er en flamme som sveiser sammen virkeligheten og alt vi innbiller oss. Under krigen var det ingen som ble månesyke, for da hadde alle blendingsgardiner og fikk ikke lov til å gå ute om natten, det var derfor vi vant. Kanskje det var det Boletta fikk over seg, når hun måtte til Nordpolen, månesyken, og den gikk ikke av henne før solen skjov månen vekk og smeltet sømmene i mørkets metall. Jeg lukket døren, trakk gardinene for og listet meg inn til mor. Jeg la meg i sengen hos henne, selv om jeg visste jeg ikke skulle gjøre det lenger. Mor lå lenge helt stille, med ryggen til. – Hva er det, Barnum? – Jeg er så glad, hvisket jeg. Mor snudde seg rundt. – Er du glad? – Ja, sa jeg. Jeg har vært hos Peder. – Da er jeg også glad, Barnum. Veldig glad. Jeg lukket øynene. – Tror du Fred også blir glad? spurte jeg. Mor lukket også øynene. – Det er for mye sinne i Fred, Barnum. For mye sinne. Nå prøver vi å sove, ikke sant?

Men jeg klarte ikke å sove. Jeg lå våken. Jeg lot denne dagen bli i meg. Jeg trakk pusten dypt og da kjente jeg smaken som ennå fløt i rommet, smaken av den mørke vinen, og den ble en bølge i blodet mitt og et dragsug i hodet, jeg lo, mor hysjet på meg, og jeg lo meg ned i søvnen, og slik lukker jeg dette minnet, dette lyse nattbildet, badet i måne og Malaga.

(labyrinten)

Peder spurte en gang hva som egentlig var det første jeg husket av Fred. Hvor skulle jeg begynne? Hvilket bilde skulle jeg velge, i bunken av minner jeg gjemte i et mørke jeg sjelden turte åpne? Og gled ikke disse bildene over i hverandre, ble ikke mellomrommene, årene som adskilte dem, hvisket ut, når jeg så tilbake, slik at bildene ikke lenger stod hver for seg, for minnene er alltid urene, men var klippet sammen i en fremmed rekkefølge, lagt i doble eksponeringer, umulig å rive løs, i en annen logikk, en vrent kronologi, som er erindringens avtrykk, som guttens fotspor i labyrinten i *The Shining*, som vi lenge etter skulle se sammen på Saga. Jeg slapp først ikke inn og måtte vise fram aldersbevis, og Peder som ennå var lettskremt, men bare når det gjaldt film, mens jeg var lettskremt bare når det gjaldt alt det andre, tok meg i hånden hver gang de to, drepte tvillingene dukket opp i blodbadet. Han kunne spurt hva som var det første Fred husket av meg. Hva tenkte Fred når han lente seg over barnevognen og så den vesle, stille gutten som lå der nede og strakte de små, butte nevene mot ham? Var dette vårt første minne, vårt felles bilde, når han ristet i barnevognen, for å få meg til å sove, eller skremme meg? Var det her vi begynte? Peder løftet glasset og skålte. – Du husker ikke, sa han. Jeg drakk. – Jeg hater ordet egentlig. Du vet jeg hater ordet egentlig. – Javel, sa Peder. Nå stryker jeg det. Hva er det første du husker av Fred? Og jeg tenker: Ikke det som andre har fortalt meg, som er skjøtet til min hukommelse og som jeg forteller videre, som om jeg var der da det skjedde, før min tid, utenfor min tid, i baksetet på drosjen der han ble født, eller i rennesteinen ved hjørnet av Wergelandsveien, da Den Gamle var død, nei, det er ikke dette jeg husker, det første jeg husker av Fred er slik: seks nylonstrømper, lukten av Malaga og Boletta som med rolig stemme leser høyt i brevet fra

vår oldefar, *Om bord i s/s Antarctic, 17-8-1900*, og hvor mange ganger har de ikke lest det, hvor tynt er ikke papiret det er skrevet på blitt av fingrene som forsiktig har bladd, hvor slitt er ikke kanten på konvolutten som de varsomt trekker disse arkene opp av, men hver gang er det like høytidelig, hver gang er som første gang, og av og til knekker Boletta i stemmen og da kan vi høre at glassene blir fylt igjen og smulene drysser fra de tørre kakene, mens de tar seg en liten hvil, de tre kvinnene. For Fred og jeg sitter under bordet i spisestuen. Jeg kan telle seks knær, to av dem er det hull på, det er mors knær, og Den Gamle har sparket av seg tøflene, stortåen stikker ut av de tynne strømpene på den ene foten, og Boletta tramper takten når hun leser. Det er så vidt plass til Fred, men jeg sitter godt, lent mot Freds rygg, jeg kan kjenne at han er varm, og vi er så stille som vi bare kan, vi holder pusten, vi vil ikke gå glipp av noe, og endelig fortsetter Boletta. *Vi hadde en meget fin Rejse herop, vi anløb den ubeboede Ø «Jan Mayen» og laa til Ankers der i 2 dage mens Naturforskerne var i Land. Alle-rede før vi kom dertil stod Solen højt ved Midnat. Kort efteradt vi havde forladt denne Ø kom vi ind i Isen, vi arbejdede os ind i Isen, men da denne stadig ble tættere og tættere maate vi efter 2 dagers Forløb vende om og staa af Isen og længere mod Nord stadig arbejdende os igennem mer eller mindre tæt is, undertiden naar det var fint vejr eller vi ikke kunne komme gennem, fortøjede vi ved et isflag for at tage en Temperaturserie, d.v.s. undersøge Havvandets Temperatur i forskellige dybder, samt tage Lodskud, vi har Loddeapparater om Bord med hvilke vi kunne lodde indtil 4000 Favne. Det højeste vi har loddet er saa vidt jeg husker 1600 Favne.* – Herregud, hvisker Den Gamle. At de turde. 1600 favne! – Hysj! sier Fred høyt. Da blir det helt stille en stund. Og plutselig leser Boletta, høyt og klart: – *Jeg behøver jo ikke frygte for at I kommer sammen med nogen Bladsmørere, for jeg vil skam ikke have noget af det i Avisen!* Så løftes duken og mors ansikt kommer til syne, hun ser forbauset på oss, men jeg tror hun bare later som, for de har helt sikkert visst hele tiden at vi har sittet der. – Gjett hvem som gjemmer seg under bordet? hvisker mor. Og nå må Den Gamle og Boletta også kikke, det er nesten som om hodene deres henger opp ned, jeg fryder meg, men Fred er like alvorlig. – Mer, sier han. Mer. Mor sukker. – Nei, nå er det nok. Gutten har ikke godt av det. Er det meg hun mener, eller Fred? Har vi ikke godt av å høre resten, eller vil hun

ikke at vi skal sitte under bordet? Det ble i hvert fall ikke lest mer den kvelden. Boletta la brevet i konvolutten og knyttet en blå snor rundt, slik at ingen ark skulle falle ut, og så ble det hele puttet i den nederste skuffen i skatøllet. Vi krabbet fram fra vårt skjulested, under bordet, bak duken. Men det var ikke slutt likevel, for Den Gamle hadde kommet i siget, som om minnene stod på rekke og rad og skjøv i henne. Hun løftet meg opp på fanget, og jeg så Freds blikk, idet Den Gamle la armene rundt meg og jeg la hodet mot kjolebrystet hennes, jeg så misunnelsen i øynene hans og noe annet samtidig, hån, jeg finner ikke andre ord, misunnelse og hån, men han gikk ikke, han satte seg på gulvet i hjørnet, for vi visste hva som skulle skje nå. Boletta slukket alle lampene, trakk for gardinene og tente stearinlys i stedet. Mor stekte epleskiver på kjøkkenet og snart blandet denne lukten seg med mørket og Den Gamle sukket fornøyd. – Nu er det mørkningstimen igjen, hvisket hun. Hva vil dere høre? – Om brevet, hvisket jeg. Om brevet! – Ikke mas, sa Fred, fra hjørnet. Og når Den Gamle skulle fortelle begynte hun alltid et annet sted, som om hun ville komme sidelengs inn i historien, hun tok lange omveier, tøyde vår tålmodighet, spente vår forventning, hun fortalte om den lille byen Køge, hvor hun ble født, og som også H C Andersen har skrevet om, hun fortalte om klippfiskens ryggben som de lagde kopper, sukkerskåler og fløtemugger av, og torskens øresten som ble limt i figurer på små esker de kunne ha hemmelige ting i. Jeg spiste varme epleskiver og døde, mørket og Den Gamlens langsomhet gjorde meg søvnig. Men plutselig var hun der, uventet, på fortellingens planke, klar for det store sprang. – Og så skjedde det at en ung sjømann falt for meg, sa hun. Jeg våknet. – Falt han for deg? spurte jeg. Fred knurret. Den Gamle humret. – Og jeg falt for ham, Barnum. Vi falt så hårdt for hverandre at det ga gjenlyd helt inn til København, ja, over det ganske land. – Nu skal du ikke overdrive mer, sa Boletta. Den Gamle drakk litt Malaga. – Danmark er ikke større enn at slikt høres, sa hun. – Fortsett, hvisket jeg. Og Den Gamle fortsatte. – Det var den gang jeg var Den Unge, da verden ennå var i det forrige århundre. Men vår lykke sammen skulle bli kortvarig. I juni, 1900, mønstret han på seilskuten Antarctic som skulle til Grønland. Og han, som het Wilhelm og er deres oldefar, kom aldri tilbake til meg og ble igjen der oppe i den store is. Den Gamle ble taus. Jeg hørte hjertet like innenfor kjolen, det slo langsomt og hardt

og fikk hendene hennes til å dirre. Jeg var på gråten. – Ikke slutt nå, hvisket jeg. Den Gamle dro fingrene gjennom krøllene mine. – Kanskje det er først nu historien begynner, Barnum? For et år senere, da lille Boletta var født, fikk jeg besøk av en herre fra rederiet og han brakte med seg et brev de hadde funnet i Wilhelms vindjakke den dagen han forsvant. Og det er det samme brevet som ligger der i skuffen. Den Gamle måtte hvile seg. Hun spiste av det varme eplet. Vi ventet. Langt borte spilte fru Arnesen på piano, den samme melodien. – Fortsett, hvisket jeg. Fortsett! – Ikke mas, sa Fred. Og Den Gamle fortsatte. – Da jeg leste brevet var det akkurat som om min Wilhelm talte til meg. Han var savnet, men han talte til meg. Det var så underlig. Jeg kunne høre stemmen hans i ordene, i det tørre blekket, i skriften han hadde gjort seg så flid med i kulden. Men jeg kunne heller ikke la være å tenke at hvis han hadde tatt på seg den vindjakken, ville han kanskje vært i live. Boletta sukket. – Da ville kanskje brevet også blitt borte, sa hun. Vi tenkte litt på det. Fred reiste seg, men satte seg like fort igjen. Det var den store lukten av stekte epler i mørket. Den holdt oss fast. Det var skallet som knitret i munnen, søtt og stramt. Den Gamle pusset nesen. – Og siden gikk jeg til filmen, hvisket hun. For de sa jeg var den smukkeste piken i Danmark. Jeg så opp på henne. Hun hang som en rynke over meg, ansiktet lignet en stor rosin. Hva betyr smukk? spurte jeg. – Vakker, hvisket Den Gamle. Jeg så enda nøyere på henne. – Da løy de for deg, sa jeg. Den Gamle lo og skjøv meg inn til sengen. Fred var ganske sur fordi han måtte legge seg samtidig, men av en eller annen grunn nektet han ikke. Vi lå våkne i mørket. – Det skulle du aldri sagt, sa han. Jeg ble redd. Jeg hadde gjort noe Fred ikke likte. – Hva da? – At de løy. – Jeg mente det ikke, Fred. – Du sa det. Ikke si det mer. Jeg slo hodet mot puten og gråt. – Skal jeg lese for deg? hvisket jeg. Fred kastet en epleskive på gulvet. – Lese hva da, småen? Jeg tenkte meg om. – Hvis vi henter brevet kan jeg lese resten for deg. Fred lå også lenge og var taus. – Ingen får lov til å røre brevet, sa han til slutt. Bare Boletta og Den Gamle. Og mor. Fred ble taus en gang til. Jeg hadde heller ikke noe jeg skulle si. – Dessuten kan du ikke lese, sa han. Jeg satte meg opp i sengen. – Jo, jeg kan. – Nei, sa Fred. – Jo, jeg kan lese. – Nei, sa Fred. Du er for liten. Jeg la meg ned igjen. Jeg var nesten på gråten. – A b c, hvisket jeg. – Hva sier du? – A b c d e f g, sa jeg. Nå var det Fred som reiste seg. – Hva faen holder du på med!

ropte han. – H i j k l m n o p, sa jeg så fort jeg bare kunne. Jeg leser! Q r i s t! Fred jumpet ut av sengen og kom mot meg, og jeg visste ikke hva han hadde i tankene, hva han var i ferd med å gjøre, jeg så bare at den ene hånden hans var knyttet og jeg sank under dynen og håpet at han ikke ville finne meg i mørket. Men plutselig stanset han, rett foran vinduet. Der ble han stående. Etter en stund turte jeg å se. Og da så jeg at Fred holdt en blyant med begge hendene, bøyde seg ned og lagde en diger strek langs hele gulvet midt mellom oss. Og hver gang mor vasket bort den streken, lagde Fred en ny, og til slutt ga hun opp og lot den stå der, en strek som delte rommet i to. Og er det i natt, eller en annen natt, at far, Arnold Nilsen, kommer hjem med en vaskemaskin? Det kan være det samme. Han kommer i natt. Det er derfor Fred ikke går og legger seg igjen. Han blir stående der og lytte. Det er et voldsomt leven ute i trappen. Far bærer en vaskemaskin på ryggen og vekker hele gården. Det gjør ikke noe. Han kan bråke så mye han vil, for han kommer hjem med en vaskemaskin. Mor tror ikke sine egne øyne og må ta Boletta i hånden og hun holder allerede i Den Gamle. Far peser som en elg og er helt rød i ansiktet, men han har krefter nok til å smile likevel. – Her kommer jeg, hvisker han. Gjør plass! Og han bærer vaskemaskinen rett ut på badet og setter den fra seg der og selv setter han seg i badekaret og tørker bort svetten og roer ned det løpske hjertet sitt, mens mor henter en øl til ham, det er midt på natten og det er ennå ikke til å tro. Han drikker hele flasken i én slurk og vi bare stirrer på ham. – Nu er den tid forbi da dere skal slite dere ut i balje og stamp! sier han til slutt, og ser på mor, Boletta og Den Gamle etter tur. For nu har jeg tatt fremskrittet med meg hjem! Han reiser seg fra badekaret som en solkonge. – Hvordan fikk du tak i den? hvisker mor. Fars blick blir utålmodig, et rykk i øyekroken, en skygge i smilet. Men denne natten er for god til å la seg hisse opp i. Han tar i stedet rundt mor og kysser henne så kraftig at hun må skyve ham vekk med makt. – Det var den aller minste sak, sier far og ler. Og så begynner han å skru og koble og han banner verre enn noensinne, for han må gjøre det med bare én hånd, mor legger hendene sine rundt meg og Boletta holder Freds ører unna, mens Den Gamle bare sukker og rister på hodet over alt dette fremskrittet som det er plass til på det trange baderommet. Men far kan reise seg nok en gang i triumf. Det lyser endelig i en

knapp på lokket og han peker med hele den friske hånden. – Når man nu beveger på den elektriske bryter får man intet mindre enn vask, vri og tømning, i den rekkefølge jeg nettopp nevnte. Ellers kan jeg i forbifarten nevne at maskinen har regulerbart element, automatisk pumpe, pulsator i sidevegg og rustfri stålbeholder. Det er lenge stille. Vi er stumme. Vi er stumme av beundring og far nyter hvert eneste sekund. Han har oss i sin hule hand. Han tryller fram en pakke Blenda. – Hva står dere her for og koper! roper han. Kom med det aller skitneste dere har! Men hva skulle vi hente? Skulle vi starte med å vaske gardinene, sengetøyet, sokkene, klutene, buksene eller kanskje alle lommestørklærne? Vi blir bare stående der, tett sammen på badet, selv ikke Fred rikker seg, og far ler godt av all denne uforstand og handlingslammelse, det er den overbærende latter, den talmødige og godtroende latter i en gavmild natt. – Da må jeg heller be noen hente det fineste dere har, hvisker han. Og mor blir borte et øyeblikk og kommer tilbake med nylonstrømpene. Boletta er like ved å protestere, men far tilintetgjør motstanden med enda et smil. – Ull, silke og finere tøy vasker vi i lunkent vann på ett minutt, sier han, lavt. Så slipper han strømpene, én etter én, ned i maskinen, smekker lokket på plass, heller pulver i en liten skuff, skrur på kranen og holder fingrene over bryteren. Vi må bøye oss nærmere. Han vrir på bryteren. Snart hører vi en lyd, en svak summing som sakte men sikkert blir sterkere, maskinen begynner å dirre, den rister, en rasende motor på stedet hvil. Mor er blek, Boletta tør ikke se og Den Gamle bare fortsetter å sukke, dette er ikke fremskrittet, det er avsindigheten som har flyttet inn. Far blir en smule nervøs et øyeblikk, smilet hans henger i en tynn tråd, og han legger seg over maskinen for å holde den fast, den må for all del ikke velte, her er det krefter som er større enn oss, en slik maskin kan drive en hurtigrute fra Svolvær til Bergen og hjem igjen før man har kommet til skilling. Jeg står bak Fred som ler så han griner, og far er like ved å klabbe til ham, men like plutselig blir maskinen stille igjen, det stiger damp fra lokket, den dør, far ser fornøyd på sitt armbandsur og teller de siste sekundene før minuttet har gått. Da åpner han lokket, løfter opp de tre strømpene og lar dem henge fra den odelagte hånden. De skinner, og ikke bare det, selv revnene på knærne er reparert, jeg sverger, de er hele og rene og dufter søtt, de er gode som nye, ja, de er langt bedre enn da de

var nye, og mor og Boletta og Den Gamle trekker på seg disse oppstandne strømpene og må gå en tur i leiligheten på sine nyvaskete ben. Far tar Fred og meg til side. – Nu så dere hvordan det skal gjøres, hvisker han. Og denne natt skal ingen av oss glemme. Dermed vrenger han av seg skjorten og dytter den ned i maskinen, og han vil ha pyjamasene våre også, men da kommer mor og sender oss til sengs igjen, men vi sovner ikke, vi ligger der og hører vaskemaskinens sang, og når alt på ny er blitt stille og det nesten er morgen, lister vi oss tilbake til badet, hvor fars hvite skjorte henger til tørk, og setter oss på huk der. Fred stryker fingrene over det lille skiltet like under bryteren og jeg sitter ved siden av ham, så nær som jeg tør. Han er alvorlig i ansiktet, han biter tennene sammen og flytter fingeren sakte fra bokstav til bokstav. – V A S K E M A S K I N, staver han like langsomt, hver bokstav sier han høyt. Det er ikke vaskemaskin det står på merket. Det er Evalet. Fred snur seg mot meg og smiler. Jeg smiler jeg også. Men jeg sier ingenting, for det er så sjelden han ser på meg slik, smilende, han er liksom stolt og forlegen på samme tid. Jeg sier ikke at det er Evalet som er navnet på vaskemaskinen, og ikke vaskemaskin. Og vi blir sittende på det kalde badegulvet, under fars skjorte, og Fred stryker og stryker fingrene over bokstavene. – Vaskemaskin, hvisker han.

Og jeg tenker på de små navnelappene mor sydde fast på klærne våre, hemper, slik at ingen skulle ta feil av dem på gymmen, Frognerbadet, danseskolen eller hos tannlegen. Det ble nesten en besettelse hos mor, etter at vi fikk vaskemaskin. Alle klærne våre hadde navn, skjortene, genserne, sokkene, peau de peche-jakken, nickersene, luene, vottene, selv underbuksene utstyrte hun med hemper: Fred Nilsen, Barnum Nilsen. Klærne våre skulle aldri gå seg vill.

Men det er nå, når alt for lengst er skjedd, lagt bak oss, at jeg tenker på labyrinten, gutten i *The Shining* som flykter mellom de høye snødekte hekkene og Peder som tar meg i hånden på Saga, selv om vi er tredve år gamle, men vi er lettskremte, på hver vår måte. Og innerst i øret, der hørselsnerven gror, er det også en labyrint. Den er fylt av en klar, litt seig væske, det akustiske vater, og ligner en slik snegle man kan finne i vannkanten om sommeren og bruke til agn. Det burde vært en labyrint i øyet også, innerst i øyet, men øyet er bare tårer og muskler, og jeg ser Fred som stryker fingeren, langsomt, gjennom støvet under

bordet i stuen, langs brevet, forbi nylonstrømpene, over streken på rommet vårt og ut til vaskemaskinen, og han hvisker mens han forsøker å stave våre dagers skrift. – Det skulle du aldri sagt, Barnum. Jeg blir så redd. – Hva da? Hva skulle jeg aldri sagt? – At de løy for Den Gamle, sier Fred.

(kisten)

Fred kom hjem med en kiste. Det var natt. Jeg sov såvidt. Jeg våknet av at jeg hørte ham nede i gården, at han dro noe tungt over snøen og like etter ropte han navnet mitt, på den lave måten. Jeg stod opp, så stille jeg kunne, redd for hva Fred kunne ha funnet på nå. Jeg åpnet vinduet og kikket ut. Og der var Fred på vei forbi tørkesnorene, som hang tunge av kram snø og nesten subbet i bakken. Han trakk en kjelke etter seg og på kjelken lå det en kiste, en hvit kiste. Han stanset ved kjøkkeninngangen og så opp mot vinduet hvor jeg stod og frøs. Pusten fløt som en grå sky rundt ansiktet hans. – Kommer du og hjelper, eller?

Jeg kledde raskt på meg og listet meg gjennom leiligheten. De andre sov. Det trakk fra nøkkelhullet når jeg kikket i det. Mor kunne jeg ikke se bak far, som lå på magen og lignet en død hval. Hvis han la seg over mor, ville hun omkomme på stedet. Jeg hørte den skarpe, hvinende pusten fra den skjeve, tette nesen hans. Det kunne ikke være sant, at Fred hadde en kiste med seg. Jeg måtte ha sett feil. Men det meste med Fred var sant. Jeg ville helst gå og legge meg igjen og late som om det bare var enda en drøm i morgen. I stedet gikk jeg inn i spisestuen og bredde dynen bedre over Boletta, så hun ikke skulle bli forkjølet. Mens far ble større og større, var Boletta i ferd med å krympe. Hvis det fortsatte slik og hun levde lenge nok ville det til slutt ikke være noe igjen av henne. Det måtte også være litt av en måte å dø på. Ansiktet hennes minnet om hodet på en mumie jeg hadde sett bilde av i National Geographic og som hadde ligget omtrent i to tusen år under en pyramide. Jeg la hånden forsiktig på pannen hennes, men å kysse henne hadde jeg sluttet med, det smakte tran. Pannen var skrukkete som en lommebok og hun smilte i søvne. Klart jeg hadde sett feil. Fred kunne ikke ha fått tak i en kiste. Så løp jeg ned kjøkkentrappen.

Fred var passe utålmodig da jeg kom. Han hadde tent en røyk. Fingrene hans var gule. – Måtte du ta et bad først, eller? Jeg bare stirret på kjelken. Jeg hadde ikke sett feil. Det var en kiste som lå der. – Hva er det? spurte jeg lavt. Fred trykket en finger mot tinningen min, hardt. – Hva tror du? – Er det en kiste? – Nei, Barnum. Det er en bob. En enmannsbob. Jeg skal trene til olympiaden. Er du blitt dum, Barnum? – Men hvor har du fått tak i den, Fred? – Skal ikke du bry deg for mye om.

Han løsnet fingeren fra tinningen min og ga meg et trekk i stedet. Det var en av de sterke sigarettene uten filter, som Den Gamle hadde etterlatt seg, de var tørre som høy og var sikkert rullet omtrent på den tiden da Kong Haakon satte foten på norsk jord. Jeg hostet vilt. Fred skrudde sneipen ut av munnen min og pælma den i snøen. Den sluknet ikke der heller. Han slo meg på ryggen. – Hva syns du, Barnum? Skal vi vekke hele gården eller skal vi det ikke?

Jeg svelget tobakk og så opp. Over oss var alle vinduene sorte. Innenfor lå de fleste og sov nå, og visste ingenting om hva som skjedde rundt dem. Og jeg tenkte at omtrent halvparten av livet, og kanskje mer, for mange sover nesten hele søndagen, vet vi ingenting, halvparten av livet er vi døde i våre senger og resten av livet bruker vi til å re opp sengene. Jeg hadde glemt å lukke vinduet vårt. I natt ville jeg bli forkjølet. I natt ville jeg forsvinne. Fred dyttet meg mot kjelken. – Kom igjen, à! Er'u helt dust?

Jeg så sigaretten som brant ut som et øye i snøen og sank der. Vi tok tak i hver vår ende av kisten og bar den opp kjøkken-trappen. Vi måtte hvile på hver avsats og vi sa ingenting for ikke å vekke noen. Jeg bar øverst og Fred gikk nederst, og på tørkeloftet var kulden tørr og skarp og skrapte mot ansiktet, for varmeovnene var slått av eller ødelagt, det var nemlig nesten ingen som brukte tørkeloftet lenger. Vinden fikk veggene til å knitre. Jeg duvet. Det var akkurat som om alt beveget seg, som på havet, og jeg fulgte med. Jeg duvet. Lampen i taket var knust, men Fred hadde tenkt på det også. Han hadde en lom-melykt med seg, den stakk han i munnen, slik at han kunne bære samtidig som han lyste. Det hadde aldri jeg tenkt på. Men jeg hadde heller ikke kommet hjem med en kiste midt på natten. På en slak klessnor hadde noen glemt igjen et par lange underbukser som var helt gule og strakte seg mot gul-

vet, som om de hadde lyst til å hoppe ned og stikke av for godt. Så var lyset et annet sted, spindelvev, en rusten nøkkel, en tom brennevinsflaske, en gammel avis som lå på gulvet og bladde i seg selv. Vi bar kisten til den innerste boden og satte den forsiktig fra oss der. Månen hang i takluken. Et sort støv steg opp av de tomme kokssekkene langs veggen. Jeg hadde vært her før, men det virket plutselig så lenge siden og nå var alt annerledes. Jeg skulle ikke brette armen. Vi hadde bare med oss en kiste. Mor ville ikke at vi skulle gå opp hit. Fred spyttet ut lommelykten og pekte rett i ansiktet mitt med den. Jeg skygget for øynene. – Den var ikke så tung, hvisket jeg. Fred lo. – Trodde du det var noen i den?

Jeg svarte ikke. Fred kastet plutselig lommelykten over til meg, en gul bue gjennom mørket, og jeg klarte så vidt å ta den imot. Jeg lyste mot døren, for kanskje stod det noen der som vi ikke visste om. Jeg ville tømme mørket og fylle det med lys. Jeg ville se. – Det var her mutter'n tørket tøy, sa Fred. Da så jeg den, den døde fuglen, den lå rett under månen i takluken, det var knapt noe igjen, bare skjelettet av en vinge som var grodd fast i det sorte støvet og nesten lignet et fotspor. Jeg gikk nærmere. Nå kunne jeg se et øye også, en skrukkete kule, omtrent som en rosin. Fred tok armen min og dro meg tilbake. – Lys for meg, hvisket han.

Jeg måtte holde lommelykten med begge hender og lyste mot kisten. Fred løftet av lokket. Den var rød inni, fôret med noe som lignet silke som lå i folder langs sidene. En pute var det også, det så nesten godt ut å ligge der. Jeg frøs plutselig på ryggen, et kaldt ras fra nakken. Fred snudde seg mot meg og smilte. – Stilig, sa han.

Så tok han av seg jakken og la seg i kisten. Han foldet henden på brystet og lå der klin stille med vidåpne øyne. Jeg syntes han ble hvitere, og magrere ble han også, som om det gikk hull på kinnene hans og ansiktet hans sank sammen. Jeg klamret meg til lommelykten og holdt den så støtt jeg kunne, og kanskje det bare var dette bleke lyset, og den matte månen, som fikk ham til å se sånn ut, død, fargene rant bort fra øynene hans også og han hadde ennå ikke rørt seg. – Ikke tull, à, Fred, hvisket jeg.

Det trakk fra takluken. Det lå rim og is rundt listene. Jeg kunne høre snøen, snøskavler som løsnet og skled nedover taket.

Jeg lurte på hvor mye klokken var, hvor lang tid som hadde gått, men jeg turte ikke se på den. Månen forsvant. Skyggen min gikk snart i ett med resten av mørket.

– Fred? Vær så snill, Fred. Men han bare lå der med foldete hender og det stive blikket, som liksom var tømt, som om alt han hadde sett ikke fantes lenger, som om jeg ikke fantes og heller ikke lommelykten i hånden min eller lyset som traff ham, og plutselig kjente jeg ikke Fred igjen, det var akkurat som en helt fremmed lå der og var død i kisten.

Da snakket han endelig, lavt og uten å se på meg. – Nå setter du på lokket, Barnum. Jeg ramlet bakover. – Nei, sa jeg. – Gjør det. Sett på lokket. – Hvorfor det, Fred? Kan jeg ikke få slippe? – Bare gjør som jeg sier, Barnum. Sett på lokket. Og så går du og legger deg og holder kjeft. Jeg gikk et skritt nærmere igjen. – Skal du bli her? hvisket jeg. – Hadde tenkt det, ja. – Men hva skal jeg si hvis mor spør etter deg? – Sa jo det. Du holder kjeft. Kom med lokket, for faen. – Jeg vil ikke, Fred. – Har du lyst til å ligge her selv, Barnum? Hva? – Nei, Fred. – Kan godt skaffe en barnekiste til deg. For du trenger ikke større.

Jeg la lommelykten på gulvet og løftet lokket. Jeg tror jeg grein litt, men jeg lukket øynene så han ikke skulle se det. Jeg hatet ham. Han kunne bare bli der i kisten. Jeg skulle skru lokket fast slik at han aldri kom seg ut. Jeg skulle ikke si til noen hvor han gjemte seg. Han ville sulte i hjel etter at han var død av tørst, men først ville han bli kvalt, det var det samme, så lenge han døde og ingen fant ham før det var for seint. Og hvem ville komme på tanken å lete etter ham her? Jeg fikk lirket lokket på plass, bøyde meg ned etter lommelykten og akkurat da hørte jeg to lyder, den ene var Freds latter, han lo i kisten, og det andre jeg hørte var en svak knitring, og før jeg hadde reist meg brant lyset ut i hånden min og mørket sirklet meg inn, mens Fred bare fortsatte å le, og det er dette jeg husker, latteren og mørket, i den rekkefølgen, men etter hvert som tiden gikk, og jeg tenkte tilbake på denne natten på tørkeloftet, fløt minnet om latteren og mørket i ett, de var ikke to begivenheter som skjedde etter hverandre, Freds latter i kisten og lommelykten som sluknet, de var samtidige og ikke til å adskille, og derfor kan jeg ikke lenger høre noen le uten å kjenne denne vekten av et like stort mørke som vokser i de skjelvende hendene mine.

Jeg slapp lommelykten. Den traff gulvet med et smell. Nå ble det stille en stund i kisten også. – Hva var det, Barnum? – Det er ikke mer lys, hvisket jeg. – Samma for meg, sa Fred der inne. – Kom ut, ba jeg. Jeg kan ikke se noe. Fred stønnet og jeg tror han slo knyttneven i lokket. – Nå stikker du, Barnum! Jeg trenger deg ikke mer!

Jeg fant døren. Jeg krøp langs veggen. Jeg syntes jeg hørte lyden av vinger, en fugl, vingeslag i mørket, kanskje det var en flaggermus, kanskje det bare var Freds latter. Så var jeg ute i trappen, lyset kom nedenfra og jeg løp mot det.

Alle sov. Jeg la meg med klærne på. Jeg sov ikke. Jeg lå våken i de andres søvn. Alt var i noe annet. Kunne det bare fortest mulig bli morgen, kunne bare dagen komme med sitt skinnende viskelær og stryke ut nattens skrift. Fred som ikke kunne stove kiste engang. Jeg snek meg inn i stuen, trakk ut skuffen i skatollet og tok fram brevet fra Wilhelm. Jeg prøvde å lese litt, men fant ingen ro der heller. *Skibsexpeditionen bestaar af Premierløjtnant i Marinen G. Amdrup, underkanoner Jacobsen, Smed Nielsen, Styrmand Løth, Cand. Hartz, Botaniker og Geolog, Doktor Deichman, Skibets Læge tillige Naturforsker, Geolog Cand. Jensen, Zoolog og Kunstmaler Ditlevsen, samt Assistent Madsen fra zoologisk Have hvis Opgave det er at fange en Moskusokse og bringe den til København.* Hvis jeg kunne velge, ville jeg gjerne vært underkanoner, eller kanskje Madsen, som skulle hente en moskusokse. Men kanskje ingen av dem kom tilbake, kanskje de også ble igjen der oppe, *imellem is og sne*, i den store, hvite tausheten som skrudde dem ned i evig død.

Boletta så på meg. Jeg merket det, de små øynene klødde i nakken. Jeg la brevet på plass, skjøv inn skuffen og snudde meg mot henne. Hun lå der og smilte. Hun sa noe rart. – Hvor gammel er du egentlig blitt? spurte Boletta. Jeg sa hvor gammel jeg var, enda hun helt sikkert visste det. Boletta smilte med alle rynkene sine. – Om syv år er du like gammel som min far. Jeg måtte gå nærmere. – Hva sa du, mormor? – Jeg traff ham jo aldri. Og hadde jeg møtt ham nu, ville jeg vært tre ganger så gammel som han. En heslig olding som møter sin unge, vakre far. Tenk på det, du. – Har du regnet lenge på dette? hvisket jeg. Boletta tok hånden min. – Hver eneste dag regner jeg på dette, Barnum. Det holder meg frisk. Hun slapp fingrene mine og jeg

gikk mot døren. Jeg hørte at hun satte seg opp. Hun skulle kanskje allerede legge en ny dag til sin matematikk. – Hvordan har din nye venn det? spurte Boletta. Jeg snudde meg. – Peder? Bare bra. Jeg skal treffe ham i kveld. Jeg mener i morgen. Eller i dag. Boletta smilte igjen, men denne gangen ganske trist, munnen var bare en fold i det skrukkete ansiktet. – Du må passe på Fred, hvisket hun. – Jeg? Jeg kan ikke passe på Fred, sa jeg. – Jo, du må også passe på Fred, Barnum. Nå som du får andre venner. – Han trenger meg ikke, ropte jeg. – Jo, det er nå han trenger deg. For Fred har ikke så lett for å få seg venner.

Jeg løp inn på rommet mitt. Jeg var nesten sinna. Men jeg turte ikke gå opp på loftet igjen. Jeg satt ved vinduet til det første lyset viste seg som en smal brem langs himmelen, midt mellom den bleke månen og byen. Fred kom ikke ned. Jeg gikk før de andre stod opp, før frokost, selv ikke Esther hadde rukket å åpne kiosken og hun måtte minst måke et tonn snø før hun klarte det. Jeg spadde bort det meste for henne med en skuffe som jeg fant i portrommet nedenfor, så kunne i hvert fall ett menneske bli glad i dag. For jeg både gruete og gledet meg. Det var slik det var. Jeg gledet meg til snøen kom, men gruete meg for snøballene. Jeg gledet meg til å treffe Peder og gruete meg til hva som kunne skje. Det jeg bare hadde ant, som en mistanke, en fornemmelse, stod plutselig så klart skrevet i mine tanker, at fornøyselsene må betales ned med angst og at latteren er mørkets stemme. Fred var i mitt innerste, men hvordan skulle jeg, lille Barnum, kunne passe på ham? Det var jo Fred som måtte passe på meg.

Det første jeg fikk da jeg kom inn i skolegården var en snøball i trynet. Den var ikke særlig hard, men desto våtere, den smeltet liksom med det samme den traff meg og rant innenfor skjorten. Jeg bare hakket tenner og lo. Og mer er det egentlig ikke noen vits i å fortelle, bortsett fra at i siste friminuttet var det min tur til å kaste. Jeg siktet på det åpne vinduet på skolekjøkkenet. Det var et ganske bra kast. Jeg hørte gryter som ramlet og stekepanner som falt. I neste time kom overlæreren rundt for å finne den skyldige. Jeg rakte armen frivillig i været og måtte sitte igjen i tre kvarter. Det var egentlig ikke meg imot. Dessuten måtte jeg skrive tredve ganger i skjønnskrift: *Du skal ikke kaste snøball*. Da jeg var ferdig med det, begynte jeg på et nytt ark. Der skrev jeg *Du skal ikke legge deg i kiste før du er*

død nitten ganger. Så var tiden ute og jeg kunne gå hjem. Ingen stod i parken og ventet for å dynke meg i den svære brøytekan-ten bak kirken. Det var fordelen med å sitte igjen. Men jeg gikk ikke hjem likevel. Jeg gikk ned til hjørnet av Bygdøy allé og Drammensveien i stedet, stilte meg under treet der og ventet på Peder. Det hang ennå noen blader på grenene. Vinteren var kommet for brått. Høsten hadde ikke rukket å gjøre seg ferdig. Når jeg bøyde hodet bakover og så opp i den digre kronen, lig-net bladene røde vannliljer som fløt i et hvitt tjern som falt mot meg. Slik stod jeg i minst en time. Da var det noen som ristet i vindjakken min. Det var Peder. – Du ligner faen meg på sønnen til den avskyelige snømannen! ropte han. Han fortsatte å riste i klærne mine. – Stått her lenge, eller? – En stund, sa jeg. Tok feil av klokka. Peder lente seg mot stammen. – Snø er det dum-meste jeg vet, sa han. – Hvorfor det? – Hvorfor det? Gi meg én god grunn til at det skal snø? Jeg tenkte meg om. – Kan jo gå på ski på den, foreslo jeg. Peder så på meg med noe som lignet av-sky. – Ski? Går du mye på ski, Barnum? – Ikke noe særlig, sa jeg fort. – Nei, du ser sånn ut. Jeg skal si deg noe, jeg. Det faller omtrent tusen millimeter nedbør i Oslo i året og jeg må måke minst femti av dem. Ellers kommer ikke mor seg ut. Peder tok fram en paraply han hadde gjemt under duffelcoaten og han slo den opp over oss. Vi stod der en stund uten å si noe, i ly for snøen. – Hva mente du med det? spurte jeg. – Tror du mor kan måke snø? Og far gidder ikke. Men jeg får i hvert fall ukelønn for det. Det er det eneste pene jeg kan si om snø. At jeg tjener penger på den. Jeg krever en tier for hver millimeter. – Du sa jeg ikke ser sånn ut, hvisket jeg. Hva mente du med det? Peder lo. – Syns du jeg ser ut som en langrennsløper, eller? Jeg ristet på hodet. – Ikke i det hele tatt, sa jeg. – Og ikke du heller! Vi lo begge to. Ingen av oss skulle gjøre det særlig skarpt i løypene. Vi var ikke bygget for det. Den saken var klar. Det var i andre bakker vi skulle sette spor. Da kom jeg på noe. – Kanskje jeg vet om en god grunn likevel, sa jeg. – Og hvilken er det? – Mo-ren din kan male den. Snøen, mener jeg. Peder stønnet. – Det sa mor også. Jeg tror hun liker deg. Er bare én ting jeg lurar på. Peder ble stående i dyp taushet under den sorte paraplyen. – Hva da? spurte jeg. – Må vel gå an å male snø uten at jeg behøver å måke den.

Vi sa ikke så mye mer etter at Peder hadde sagt dette. Det var

nok å tenke på. Vi stod der bak det røde treet så ingen skulle se oss. Det var første gang jeg ventet på noen sammen med noen. Danseskolen begynte om et kvarter og de første hadde allerede gått inn i Handelsbygningen, som om de trodde noen ville engsjere dem bare fordi de var ute i god tid. – Hun kommer ikke, sa jeg til slutt. – Klart hun kommer, sa Peder rolig. Skal vi vedde? – Hvor mye da? – Hvor mye har du? Jeg kjente etter i lommen. – To kroner og tyve øre. – Greit. Da vedder vi to kroner og tyve øre. – Avtale, sa jeg. Peder slo meg på ryggen. – Og du har nettopp tapt to kroner og tyve øre! For nedover Bygdøy allé kom Vivian, løpende gjennom snøen, med en diger, rød lue på hodet, hun hoppet over kanten og vasset bort til oss. Hun var våt i ansiktet, dro hånden fort langs pannen og stilte seg under paraplyen. Det begynte å bli ganske trangt der. Vi pustet på hverandre. – Barnum trodde ikke at du kom, sa Peder. Vivian så på meg. – Jeg kom, sa hun. – Kanskje Barnum er vant til å bli skuffet, fortsatte Peder og ga seg ikke. – Kanskje det, sa Vivian og tok av seg luen. – Har du sagt noe hjemme? spurte jeg, for å snakke om noe annet. Hun ristet på hodet og dråper løsnet fra håret og ble slynget ut i en blank sirkel rundt henne. – Det de ikke vet har de ikke vondt av, sa Peder. Med andre ord, de dumme har det godt. Og nå kom resten også, resten av danseskolen, i sine mørke klær og vesker med altfor trange sko i, det så ut som om de skulle minst i begravelse, eller var på vei inn til slakteriet hvor de snart ville få et hammerslag i pannen og bli hengt på kroker i taket til mørning mens Svae spilte *Heidenröslein* om og om igjen før hun flådde dem med neglefil. Det var ikke bare en trist forsamling, de så passe tåpelige ut også. Vi lo. Vi pekte og lo. Nå var det vår tur. Vi lo av dem. Vi var så overlegne. Vi var sammen. Det var oss mot dem, mot røkla, og vi hadde taket. Og kanskje det var første gangen, akkurat der, under den sorte paraplyen bak det røde treet, at jeg følte denne tilhørigheten, som er utenfor familie, ja, som er utenfor deg selv, denne tilhørigheten som stryker uroen i ditt innerste bort og som gir deg et sted å stå, jeg følte den, sterkt og klart, med Peder og Vivian den kvelden. Så var det bare snøen og alle sporene i den mellom gatelyktene på Drammensveien og vi kunne høre musikken fra vinduene i øverste etasje, takten, og trinnene som spredde seg utover parketten vi hadde forlatt, en gang for alle.

Vi sa ikke noe på en stund. Vi bare så på hverandre og smilte. Det var ingenting å frykte. Vi kunne klatre opp til toppen av treet og sitte der resten av kvelden, hvis det var det vi hadde lyst til. Peder slo ned paraplyen. Det snødde ikke mer. – Vi stikker til fatter'n, sa han og begynte å gå. Vi fulgte etter ham. Han gikk nedover mot Vika. Det var ikke smart å gå særlig lenger. Gatene var ikke engang brøytet og snøen var brun. Men jeg var ikke redd. Vi var sammen. Det var like før Vivian tok hånden min, og ingen hadde tatt meg i hånden noensinne, bortsett fra nærmeste familie. Endelig stanset Peder utenfor en butikk i Huitfeldtsgate. Over vinduet, som det var gitter for, stod det med store bokstaver: *Miils Frimerker – Kjøp og salg*. Peder fant fram et svært nøkkelknippe og låste opp. Vi gikk inn og han stengte døren etter oss. Det var ingen der. Peder tente en lampe i taket som lyste skarpt og hvitt. Så mange frimerker hadde jeg aldri sett. En glassdisk var full av gamle brev. Det luktet lim og tobakk, og noe annet, som jeg ikke visste hva var, kanskje en spesiell damp som man brukte for å løsne frimerkene fra brevene, uten at de gikk i stykker. – Lukter gummi, sa Peder. Venner deg til det etter hvert. Vivian kikket seg nysgjerrig omkring. – Kan man virkelig leve av å selge frimerker? spurte hun. – Klart det, sa jeg. Et frimerke fra Mauritius koster 21.734 kroner. Peder smilte og skjøv oss videre, til bakrommet. Der var det en sofa, et kjøleskap og en pult hvor det lå merkelige og blanke instrumenter, forstørrelsesglass, luper og mikroskoper, det lignet omtrent et operasjonsbord. Peder tok ut en flaske øl og en cola fra kjøleskapet og åpnet dem med en pinsett. Så blandet han øl og cola i et glass, drakk en slurk og sendte det rundt. Det smakte søtt og surt på samme tid. Det begynte å suse i det ene øret. Vi satte oss i sofaen. Vivian ble sittende i midten. – Får du lov til å være her? spurte hun. Peder helte mer øl i colaen. – Far sier at en dag må jeg overta hele driten likevel. Det er jeg som teller taggene! Peder lo høyt og fant et frimerke som lå innerst i en skuff han først måtte låse opp med to nøkler. Han satte seg hos oss igjen. – Det jeg liker best med frimerker er at de som det er feil på er mest verdt. Han viste oss frimerket han hadde hentet og vi fikk holde det etter tur. Det var svensk, gult, og så ut til å være sendt for ganske lenge siden. – Tre skillings fra 1855, hvisket Peder. Skulle egentlig vært grønt. Kongen av Romania kjøpte et sånt for fem tusen pund i 1938. Bare fordi det var

grønt. Og ikke gult. Peder la frimerket tilbake i skuffen og snudde seg mot oss. Men det var Vivian han stirret på. – Jeg er tjukk, sa han. Og Barnum er helt kortvokst. Hva er det som er feil med deg, à, Vivian? Jeg turte nesten ikke puste. Det var stille så lenge at jeg trodde Peder hadde ødelagt alt. Men så sa hun noe likevel, hun så opp og smilte. – Jeg ble født i en ulykke, sa Vivian.

Jeg tenkte på det hele veien hjem, på det hun hadde sagt, at hun var født i en ulykke, jeg tenkte så mye på det at jeg glemte hva jeg selv skulle si. Var vi mer verdt fordi det var en feil med oss? Mor stod allerede i entréen og inne i stuen satt far og var søvnig i en stol. Boletta kunne jeg ikke se noen steder, så hun hadde sikkert fått det over seg og gått til Nordpolen. – Har du sittet igjen? spurte mor og var skjelven i munnen. – Ja, sa jeg. – Det er i hvert fall godt at du ikke lyver! For overlæreren har ringt og fortalt det! At du kunne! Far reiste seg fra stolen og det tok sin tid. – Så, så, sa han. Hev du en snøball gjennom vinduet, Barnum? – Ja, hvisket jeg. – Det lover sannelig godt. Til våren begynner vi med diskosen, og det fine med diskos er at da får du bedre grep på jentene også! – Hold opp! ropte mor. Far bare lo og var i gang med å sette seg igjen. Mor dro i jakken min. – Og så har du vært på danseskolen i de klærne! Jeg så en annen vei. – Vi danset bare cha cha cha, sa jeg. Mor sukket dypt og hendene hennes fløy til alle kanter. – Og hvor er Fred? Har du sett ham? – Han ligger i en kiste på tørkeloftet, sa jeg. Mors armer falt rett ned. Far ble stående likevel, plutselig våken og hvit i ansiktet. – Hva sa du nå? spurte han. – Ingenting. Jeg var helt tørr i ganen. Tungen klistret seg fast. Far kom langsomt nærmere. – Ingenting? Sa du ingenting! – Jeg husker ikke hva jeg sa, hvisket jeg. Far stanset rett foran meg, hele kroppen hans skalv. – Du sa at Fred lå i en kiste på tørkeloftet! Jeg så ned. – Jeg sa visst det.

Det var ingen av oss som hadde trodd at far kunne løpe så fort i trapper. Mor skyndte seg etter ham og klarte bare så vidt å holde følge, og bakerst kom jeg. Jeg måtte se hva som skjedde. Dette er hva jeg så: Far har stanset inne på tørkeloftet, rett under takluken. Kisten står på gulvet. Mor gjemmer ansiktet i hendene og hun skriker uten en eneste lyd. Men det underligste er at far ikke ser på kisten, men først på tørkesnorene, klypene, restene av den døde fuglen, de tomme kokssekkene, og han pus-

ter så tungt, han puster støvet rundt i rommet, han blir stående slik og stirre på alt dette, som om han har glemt hva han har kommet hit for, glemt seg bort. Da løfter Fred selv lokket av kisten og setter seg opp. Det ser pussig ut. Han sitter der og gjesper, blek og mager mellom silkefoldene. Han stirrer på meg. Jeg stiller meg i skyggen bak mor, som fremdeles har ansiktet i hendene. – Ikke gjør ham noe, hvisker hun. Og far snur seg mot henne, nesten sørgmodig, nesten unnskyldende. Så skjer det aller underligste. Far bøyer seg ned og tar rundt Fred, holder ham inntil seg, klapper ham på ryggen, selv mor må se nå, for far gir ikke Fred juling, han klemmer Fred i stedet, og jeg får et glimt av Freds blick over fars skulder, forvirret og skrekkslagent, og en av dem gråter, det er ikke Fred, det er far, Arnold Nilsen, som gråter.

Jeg løp ned igjen og la meg. De andre kom etter en stund, stemmene var lave og langsomme. Jeg holdt meg for ørene likevel. Jeg ville ikke høre hva de sa. Men jeg hørte ikke Fred. Kanskje han ville gi meg bank, fordi jeg hadde sagt hvor han lå, og det ville sannsynligvis bli dobbel bank, siden far ikke ga ham bank. Det hadde vært det beste, at Fred hadde fått juling først som sist og blitt ferdig med det. Jeg grudde meg allerede og sov ikke. Jeg var like forvirret og skrekkslagen som Fred. Han kom da alle hadde lagt seg. Han satte seg ved sengen min. Jeg sa ikke et ord. Jeg ventet. Han bare satt der. Så klarte jeg ikke vente lenger. – Unnskyld, hvisket jeg. Fred sa ingenting nå heller. En stor stillhet holdt skyggen hans oppe. Han hadde noe i hendene. Jeg kunne ikke se hva det var. Endelig ville han si noe. Han pustet ut. – Jeg tror jeg er ond, sa Fred. Jeg skulle ønske at han ikke hadde sagt noe likevel. – Du er ikke ond, hvisket jeg. Fred bøyde seg nærmere sengen. – Hvordan kan du vite det? Jeg måtte tenke meg om. Det ville vært bedre med juling. – Du har aldri gjort noe ondt, sa jeg til slutt. – Har jeg ikke? Fred hadde gjort ganske mye, han hadde sendt pyjamasen min i posten til vaktmester Bang, han hadde latt være å snakke i nesten to år, han hadde lagt seg i en kiste på tørkeloftet, og det var bare noe av alt han hadde funnet på, men hvis Gud fantes, ville han ikke se mellom fingrene på slike ting, hadde han plass i sitt kartotek til den slags ugjerninger? – Du har aldri gjort noe som er ordentlig ondt, sa jeg. Fred så en annen vei. – Ikke ennå, hvisket han. Nå hvisket jeg også. – Ikke ennå? Har du tenkt å gjøre noe, Fred?

En bil kjørte nedover Kirkeveien, og lyset fra lyktene gled gjennom rommet vårt. Da så jeg hva han holdt i hendene. Det var diskosen. Han svarte ikke. Han ble bare sittende slik, med diskosen i fanget, strøk fingrene over den. Fred smilte. – Junior-diskos, hvisket han. En og en halv kilo. Og mer sa han ikke. Han la seg til å sove. Diskosen lot han ligge i vinduskarmen. Jeg bar den inn i stuen igjen. Den var tung nok. Jeg var glad for at det ikke var en seniordiskos. Hva var det Fred tenkte på? Jeg ble urolig. Jeg tok med meg brevet tilbake, tente den lille lampen over sengen og leste høyt. Jeg vet ikke om Fred hørte det eller om han allerede hadde sovnet. Men jeg leste likevel, hele brevet, fra begynnelsen til slutten, den siste setningen, det vakreste jeg visste, og jeg klarte det uten å grine et eneste sted. Det var den siste gangen vi leste i brevet.

Det var forresten ingen kister som ble meldt savnet i Oslo på den tiden. Far skrudde av de gyldne håndtakene, tok ut all silken og hogget den opp til pinneved, som han puttet på kaminen, i desember, når det begynte å bli kaldt og det trakk fra altandøren. Det brant ganske godt. Men jeg likte ikke noe særlig å sitte i den varmen, den fikk meg til å svette og fryse på samme tid, så jeg pleide å gå ut når far fyrte med kisten som Fred hadde ligget i. Og sent en sånn kveld, når alle er blitt litt besynderlige av den strenge, feberaktige heten fra kaminen, og selv far har gått ut for å kjøle seg ned, river Boletta døren opp til rommet vårt og står der med en dirrende finger og kan knapt snakke. Jeg visste ikke at hun kunne være så sint, jeg hadde aldri sett henne slik, snille Boletta, hun var som en stram fjær som hadde sprunget ut. – Hvor er brevet? hvisker hun. Hvor er brevet! Det er Fred hun stirrer på, for han er også hjemme, han ligger i sengen og bare trekker på skuldrene. – Aner ikke. Vet du, Barnum? Boletta snur seg mot meg. – Ligger det ikke i skuffen? spør jeg. – Nei, det ligger ikke i skuffen! – Kanskje du har tatt det med til Nordpolen? sier jeg. Boletta løfter den spinkle hånden høyt. – Gjør du narr av meg også nu, Barnum! – Nei, mormor. Men jeg la det tilbake i skatollet sist jeg hadde lest i det. Boletta går løs på Fred igjen. – Hvis du har tatt det brevet, har du skjendet både døde og levende! Hører du! Fred reiser seg. – Jeg har ikke rørt det! roper han. Jeg har faen ikke rørt det jævla brevet! Hvorfor skal alltid jeg få skylden!

Mor er også kommet til. Hun må holde Boletta. Siden ende-

vender de hele leiligheten, men brevet blir aldri funnet. – Du har rotet det bort selv, sier mor. Boletta vet ikke lenger hva hun skal tro og derfor tror hun det meste. Forvirret og ulykkelig legger hun seg på divanen. Da setter jeg meg hos henne og jeg vil trøste. – Det er ikke så farlig, sier jeg. Jeg kan det utenat. Boletta åpner øynene. – Utenat? hvisker hun. Jeg nikker og tørker dråper bort fra pannen hennes. Og så begynner jeg å lese brevet for henne, uten ark og uten skrift leser jeg hele brevet. Men når jeg er ferdig, når jeg har sagt de siste ordene, og verken lagt til eller trukket fra noe, ikke så mye som et komma har jeg forandret, tar Boletta hånden min, retter seg sakte opp og hvisker: – Det blir ikke det samme, Barnun. Nei, det blir det nok ikke.

Jeg sa ikke mer. Og slik ble vi sittende på divanen i spisestuen i desember, mens varmen fra kaminen slo mot oss med hete blaff, og siden har jeg aldri kunnet tenke på dette brevet, skrevet i midnattssolens land mellom sne og is, uten samtidig å huske kisten, som nå brenner og gir oss søvnige og drømmeløse.

(ulykken)

Vivian ble født i en ulykke. Det skjedde 8. mai, 1949. Aleksander og Annie, som skal bli hennes foreldre, kjører i en Chevrolet Fleetline Deluxe, en gave de fikk av hans far da de giftet seg forrige høst. De kjører oppover mot Frognerseteren. De er unge, de er ved begynnelsen av sine liv sammen, hun skal føde om to måneder, han har et år igjen av sine juridiske studier ved Universitetet i Oslo og han blir regnet for den skarpeste i sitt kull. Hun var russeprinsesse året før. De er et slikt par som andre beundrer og misunner, de er selve smykket i slektenes kjede. Gleden er en selvfølge, de vet ikke om noe annet, denne dagen, enn gleden ved å være til, de er på vei inn i fremtiden og fremtiden er på deres side. Det er solen som gjelder. Det er den blå himmelen. Det er de grønne trærne. De stanser ved Holmenkollbakken. Aleksander Wie ruller ned vinduet og peker mot hoppkanten og unnarenet, og han som er paragrafenes mann, han som ellers taler med lovens bokstaver, blir poetisk og omstendelig. Det er forelskelsen. Det er henne. Det er øyeblikket og fremtiden. – Det er vi som står i tårnet nå, Annie, sier han. Hun legger hånden sin over hans. – Vi står i tårnet, gjentar han. Vi setter utfor og vi er ikke redde. – Nei, ler Annie. – Vi skal sveve lenger enn noen før oss. – Ja, Aleksander! Og han bøyer seg ned i fanget hennes, hun lener seg bakover i setet, det er som en seng, og Aleksander lytter, han lytter til barnet i henne og han synes han kan høre to hjerter som slår, Annies hjerte og barnets. Han ligger slik lenge, lytter. Hun stryker hånden gjennom håret hans. – Du er vakker, hvisker Aleksander. Har jeg sagt det før? Annie ler. – Du sa det i morges. – Og nå sier jeg det en gang til. Dere er vakre. Han kysser henne. Han retter opp setet og blir den saklige juristen igjen, han som vil beskytte henne. – Du må sitte støtt, sier han. Barnet kan ta skade. Du må være forsiktig.

De kjører videre. Aleksander lukker sidevinduet. Han vil ikke at det skal trekke på henne. Han øker farten et øyeblikk, så vidt over grensen, i den siste bakken, og kjenner disse kreftene som er myke og medgjørlike, men bremser straks ned når de svinger inn mot skogene. Og der kommer en annen bil mot dem. Han tror nesten ikke sine egne øyne. – Himmel, roper han. Det er en Buick! Og bilene stanser på hver sin side av veien. Aleksander åpner døren. Annie tar hånden hans fort. – Hva skal du? spør hun. – Hva jeg skal? Jeg må se på bilen hans. – Vær snar. Han setter seg til rette i setet igjen. – Du er ikke dårlig? Hun rister på hodet. – Jeg bare fryser litt. – Fryser? – Jeg vet ikke. Jeg fikk slik kulde i meg. – Vi kjører hjem, sier han. Hun ler. – Fort deg nå. Det går snart over. – Sikker? – Helt sikker. Jeg er bedre allerede. Aleksander kysser henne på kinnet og skynder seg over veien. Den andre sjåføren, en kort, mørkhåret mann, med lyse hansker, står allerede ved den åpne kupéen og tenner en sigarett. Aleksander tenker straks: han ligner en oppkomling som er ute på veien for å vise seg fram, kanskje en simpel hvalfanger som har fått hånd om for mye penger. Det sitter en gutt i forsetet, ser mutt ut, amper, og en mager, blek kvinne har plass bak ham og hun smiler sjenert, som om hun vet at dette er feil bil for dem, de er ikke på høyde med sitt kjøretøy, et merkelig følge er det, men Aleksander hilser vennlig på den lille, jålete mannen som snakker en annen dialekt, nordfra, som han prøver å skjule ved å tale svært sakte og med store bokstaver. De går rundt bilene og skryter litt av hverandre. – Er det Deres hustru? spør den fremmede. Aleksander nikker. – Ja, det er det. – Hun er meget skjønn. Aleksander blir brydd av denne fortrolighet. Det glir en skygge forbi dem og trekker lyset med seg. Det skyer over. Han bryter av og går raskt tilbake til Chevroleten, setter seg inn. – Vi drar hjem, sier han. Men Annie vil videre. – Nei, ikke ennå. Jeg vil helt opp i tårnet. Aleksander ler og kjenner denne gleden, den hele gleden uten brist, uten skår. Hun er med. Hun vil følge ham. Hun vil følge ham til toppen. – Skal bli! Så slipper vi å kjøre efter den sjarlatanen! Han kysser henne fort, og i det samme begynner det å regne. Han starter vindusviskerne og kjører mot den neste, krappe svingen. Annie snur seg og ser at kvinnen i den andre bilen også har vendt seg om, et øyeblikk varer det, så er de ute av syne for hverandre. Og det er på den andre siden av

denne svingen at ulykken skjer. Kanskje Aleksander Wie holdt for stor fart, kanskje veien var glatt av det varme regnet, kanskje et dyr plutselig kom ut av skogen og forstyrret ham. I alle fall mister han kontrollen over den nesten to tonn tunge Chevroleten, det skjer før han får tid til å handle, før han klarer å rette den opp, kreftene vender seg mot ham, bilen skjener til side, raser ned en bratt skråning og treffer et tre. Annie slynges mot frontruten, som knuses over ansiktet hennes. Det blir helt stille. Det er bare regnet som fortsetter å falle. Det er bare en fugl som letter fra en gren. Aleksander sitter fastklemt mellom rattet og setet, nærmest uskadd, et kutt i pannen er alt, han får revet seg løs og snur seg mot Annie. Han ser ikke annet enn blod, ansiktet hennes er blod, en glassbit står på tvers av kinnet og deler ansiktet i to, halsen, brystet, alt er blod, alt er knust. – Annie, hvisker han, Annie. Og han hører ikke sin egen stemme, men noe annet, ikke en lyd, han hører en bevegelse, og han ser ned, på gulvet ved føttene hennes ligger en bylt, en bylt av blod og kjøtt, et menneske, ennå festet til Annie, som plutselig brøler, raller, presser hendene mot det ødelagte ansiktet og glasskåret brekker mellom fingrene, remjer, hun remjer, og Aleksander forsøker å bøye seg mot barnet, en pike, de har allerede bestemt at barnet skal hete Vivian hvis det blir en pike, det ble en pike og Vivian snur seg mot oss. – Kom da, sier hun. Peder ser på meg, nikker, han er blek og virker nesten tynn der han står. Og vi følger etter Vivian gjennom den mørke, stille leiligheten, vegg i vegg med Frogner kirke, det er første gang vi er der, hos Vivian, og det hadde gått lang tid før hun turte å invitere oss. – Tagalt, hvisker Peder. – Hva sier du? spør jeg, like lavt. – Tagalt, gjentar han. Vi går inn på rommet hennes og hun lukker døren uten en lyd. Det ser ut som om det ikke bor noen der. Alt er ryddet. Alt virker urørt, ranselen, bøkene, en genser, et par tøfler, side ved side, og det slår meg at rommet nesten er tomt, det er ingen ting der, ingenting, ikke platespiller, ikke radio, ikke blader, det er kanskje slik det er hos jenter, tenker jeg, ryddig, men jeg ser at Peder også legger merke til det samme, og vi slår oss ned på den grå sovesofaen, mens Vivian setter seg på en krakk, for det er ikke annet å sitte på der, en krakk. Vi er tause en stund, som om stillheten i leiligheten er smittsom. Peder må gi seg først. – Stilig, sier han til slutt. Vivian ser opp. – Stilig? Hva mener du? – Hjemme hos oss er det fullt

av dritt. Her er det ingenting. Vivian smiler såvidt. – Fullt av dritt? spør hun. – Men hos Barnum er det enda verre. Han ser på meg og flirer og jeg skjønner at Peder snakker for å snakke om noe annet og han vet ikke helt hva han skal si og derfor snakker han sånn. Jeg fryser. Peder fryser også. Han har gåsehud i nakken. – Fullt av dritt, sier jeg fort. Vivian rister på hodet, for hun skjønner at vi bare prater dritt og vi skjønner jo at hun har skjønt det og ingen sier noe på lenge og denne gangen er det jeg som gir meg først, og det jeg sier er passe teit. – Sa du til foreldrene dine at du sluttet på danseskolen? spør jeg. Vivian trekker på skuldrene, akkurat som Peder pleier å gjøre og jeg blir litt nervøs av det. – Samme for dem, sier hun bare. De har glemte at jeg har begynt likevel. Og det er da jeg får øye på et bilde på veggen bak henne og jeg blir sittende og se på det, for jeg får ikke blikket bort, mens Peder fortsetter å snakke dritt, det er et fotografi av en dame, sort hvitt, det er sikkert ganske gammelt, og hun holder en sigarett mellom fingrene, røyken stiger i en matt spiral foran ansiktet, munnen er smal og bred, det er noe hardt, kjølig, nesten fiendtlig ved dette ansiktet, men samtidig er det også innbydende, lokkende, som om hun vil ha akkurat deg med på noe du aldri har gjort før og som du sannsynligvis aldri kommer til å få sjans til å gjøre igjen. Marmor og marsipan, tenker jeg. Ordene bare ramler ned i skolten. Marmor og marsipan. – Hvis jeg kunne velge, sier Peder, hadde jeg heller valgt ingenting enn mye dritt. – Men her er det mye av begge deler, smiler Vivian. Både ingenting og dritt. Peder svetter nå og snur seg dessverre mot meg. – Og hva har du å si til det, Barnum? – Marmor og marsipan, sier jeg. Og begge begynner å le, Peder og Vivian ler, og det er akkurat som om lyden av latter ikke hører hjemme her, men jeg ler jeg også, vi bøyer oss mot hverandre og ler sammen, marmor og marsipan, det er oss tre, vi sier ting som ingen andre skjønner, bare vi, og da er det noen som banker i veggen og raskere stillhet har jeg aldri hørt. Vi retter oss opp, som om vi er tatt på fersken, grepet i en grusom forbrytelse, vi lo. Vi ler ikke mer. – Det er Lauren Bacall, hvisker Vivian. – Som banket i veggen? – Nei, din dumming. Hun du glaner på. Vivian snur seg mot fotografiet, det eneste som henger på veggene. Peder ser også dit. – Hvem er hun? spør jeg. – Skuespillerinne, svarer Vivian. – Oldemoren min var også skuespillerinne, sier jeg i forbifarten. Vivian ser på meg

igjen, og jeg innbiller meg at det er med andre øyne, at hun plutselig ser meg i et nytt lys. – Var hun? Jeg nikker. – Det var hun. – På film eller teater? – Film. – Måtte vel være stumfilm, det, sier Peder og ler igjen og noen åpner døren brått og lydløst. Det er faren. Håret hans er helt grått, det er det første jeg legger merke til, og den magre nesen. Han ser inn på oss. Peder reiser seg straks. Jeg reiser meg også. Vivian blir sittende. Ryggen hennes er krum, som en katt. Faren nikker. Han smiler kort, et rykk i leppene. – Dere må nok gå nå, sier han lavt.

Vi gikk. Vivian stod i vinduet, løftet hånden, gjorde vi også, løftet hånden og holdt den slik til vi var ute av syne for hverandre. – Fy faen, sa Peder. Ganske kaldt der. – Og tagalt. – Ja fy faen, det har du rett i. Tagalt og kaldt. Trikken kjørte forbi oss, ansiktene bak rutene var bleke, nesten gule, og jeg syntes plutselig at alle lignet på Vivian. – Hva var det hun som hang på veggen het? spurte jeg. – Lauren Bacall, sa Peder. Noen som sier at hun ligner på moren. Eller omvendt. – Gjør hun? – Ikke nå lenger. Peder stanset og tok meg i armen. – Hun sitter i mørket på soveværelset og har ikke ansikt. – Nei? Har hun ikke ansikt? – Det ble borte i den ulykken. De prøvde å sy det sammen. Hjalp ikke noe særlig. Peder slapp taket og gikk videre. Jeg løp etter. Enda en trikk kom forbi, med de samme ansiktene i gul skygge. – Hun har ikke vært ute siden det hendte, sa Peder. Nå var det jeg som holdt ham igjen. – Hvordan vet du det? spurte jeg. – Vivian fortalte det. Jeg svelget. Det ble plutselig trangt i halsen, for en skremmende tanke slo meg. Jeg så en annen vei. Det var akkurat som om fortauskanten var en line jeg balanserte på. – Er du og Vivian sammen? Jeg mener, er Vivian og du sammen? – Kanskje. Kanskje ikke, sa han. Jeg ble enda mørkere i hodet og klarte ikke si noe mer, for jeg tenkte at hvis Peder og Vivian var blitt sammen, da var jeg til overs, da var kortvokste Barnum til overs igjen og kunne bare gå hjem og legge seg. – Da så, hvisket jeg. Peder snudde meg rundt og lo. – Jeg er ikke sammen med Vivian, sa han. Vi er sammen med Vivian, Barnum. Skjønner du ikke det?

(diskos og død)

Far vekket oss tidlig den søndagen. – Og her ligger dere og drar dere mens solen skinner! ropte han. Jeg åpnet øynene sakte, selv om jeg var våken for lengst. Far stod i døråpningen og hadde på seg en gul treningsdrakt som bare var litt for stram. Det luktet kaffe. Mor plystret på kjøkkenet. Boletta tasset forbi med hendene på ryggen. Gardinene kunne ikke holde lyset ute. Det var noe. Far pustet tungt og klappet i hendene, det lød underlig, en amputert applaus. Og ellers hørte jeg denne brede stillheten som er søndagens, for ennå hadde ikke kirkeklokkene ringt. – Men så kom igjen, da, gutter! Jeg har pinadø leid Bislet helt til klokken ett! – Kommer, sa Fred. Jeg trodde ikke mine egne ører. – Kommer, sa Fred. Jeg ble glad og nervøs. Han svingte føttene ned på gulvet og kikket på meg. – Skal du bare ligge der, eller? Far klappet i hendene enda en gang. – Sånn skal det lyde, Fred! Få Barnum på bena! – Kommer, sa Fred og smilte. Vi kommer.

Vi tok på oss kortbukser og singleter, for det var allerede varmt, og da jeg stod på badet sammen med Fred, og han ble ikke sur engang, for at jeg kom inn når han var der, selv om han pleide det, dro han kammen langsomt gjennom håret, bakover, men straks han slapp taket rullet luggen fram i pannen igjen, og jeg likte å se på den svarte sveisen som liksom trosset ham, Fred ville ha den opp, sveisen ville ned, og jeg begynte å le. Fred snudde seg brått mot meg og jeg lo ikke mer. Men det skjedde ingenting. Han bare kikket på meg, han stirret ikke, da kunne nemlig det meste skje, han kikket. Jeg ble roligere igjen, nesten glad. Så åpnet han skapet, rota rundt mellom alle tubene og parfymene og deodorantene som stod der, og tok til slutt ut hårvannet, fars hårvann. Han skrudde av korken, bøyde seg over vasken og tømte halve flasken i hodet. Det regnet hårvann. Han gnidde det inn i håret, festet kammen forrest i luggen og

løftet alt bakover igjen. Der lå den. Sveisen ble liggende som om den var murt fast på skoltens hals, en vegg av hår. Fred så i speilet. Fred smilte og tørket seg i ansiktet. Jeg ble plutselig kvalm, for det pleide å stinke svette av far også, når han kom hjem med mer enn nok hårvann som rant langs kinnene i tunge striper og fløt utover skjortesnippet. Fred satte flasken på plass og snudde seg mot meg igjen. Det var noe i øynene hans, det mørke, som alltid hadde vært der, eller kanskje det bare var luggen som kastet skygge. – Hva er det? spurte jeg. Fred rørte seg ikke. – Hva er det? gjentok jeg. Fred la begge hendene på hodet mitt og gned det siste hårvannet inn i krøllene mine. – Er du klar? hvisket han. Jeg skjønnte ikke. – Klar? Joa. – Bra, Barnum.

Vi gikk ut på kjøkkenet og gjorde et visst inntrykk på mor og Boletta, singlet og kortbukser og fullt av hårvann og det hele, vi må ha vært litt av et syn, denne søndagen, i slutten av mai, ennå så tidlig at verden omkring oss var stille, stille og grønn gjennom villvin som hang langs vinduene som gardiner sydd i løv. Far slapp kaffekoppen rett ned og lo så den gule treningsdrakten gled oppover magen og viste fram navlen som lignet et krater på en hittil ukjent planet av kjøtt. Boletta reiste seg, lukket øynene og foldet hendene da denne dissende planeten kom inn i hennes bane. – Vi pynter oss til banketten, gutter! ropte far. Ikke til konkurransen! – Banketten? spurte jeg. Far ristet lenge på hodet. – Har noen hørt om et skikkelig idrettsstevne uten bankett? Far fikk navlen på plass igjen og så seg rundt. – Ikke jeg, sa han. Derfor har jeg bestilt intet mindre enn bord til fem på Grand i kveld. Hvis Boletta ikke skal på Nordpolen, da. – De har vel øl på Grand også, sa mor og smilte lurt til oss, og det var så fint, for når hun kunne smile av Bolettas øl var hun i godt humør, mild og overbærende, lykkelig kanskje, som om hun kunne slappe av fra livet, hvile i øyeblikket, i stundens egenvekt, jeg kunne knapt huske sist jeg hadde sett henne slik, det måtte være da Peder skulle komme til oss. Boletta åpnet øynene igjen, men ble stående. – Men ikke like kaldt, slo hun fast. Far så opp på henne og var mild og fredfull i ansiktet. – Til gjengjeld blir det servert i flasker av høyt utdannete kelnerne. Sett deg nu i vår midte, kjære Boletta. – Bare hvis du holder din mage på plass under den avskyelige drakten! – Jeg lover, lo far. Boletta satte seg motvillig, så langt unna far som det var mulig, og det

var ikke særlig langt, for kjøkkenet vårt var ikke stort og far tok det meste av plassen. Og far hadde ikke overlatt noe til tilfeldighetene i dag. – Frokosten er selve begynnelsen på kastet! sa han. Han hadde nemlig forhørt seg hos vaktmester Bang, forhenværende mester i tresteg, og han kunne opplyse at selveste Audun Boysen spiste to skiver med leverpostei, tre taretabletter og en strøken teskje med taremél før viktige stevner, for det var avgjørende at man tilførte kroppen nøyaktig de nødvendige næringsstoffer, uten at man av den grunn ble stappmett. Det smakte ikke noe særlig. Det smakte gympose. Men Fred bare svelget alt som het tare uten å fortrekke en eneste mine. Og jeg så i det samme at mor ble forundret, forundret over Freds ro, og denne forundringen gikk over i mistenksomhet, skyggen falt ned på mor igjen. – Er ikke Audun Boysen løper? spurte jeg. Far så på meg. – Selvfølgelig. Han er en av verdens beste til å løpe, Barnum. – Men han kaster ikke diskos, sa jeg. Far ristet på hodet igjen over denne uvitenhet og skjøv den siste taretabletten bort til meg. – Om vi kaster diskos, løper, hopper tresteg, er klovner i manesjen eller akrobater under kuppelen, så henter vi like fullt kraften fra det samme sted, Barnum! Far tidde og pustet ble tung i den skjeve nesen hans. Han så ned og øynene fløt over, grepet av minner, av øyeblikket, av stundens egenvekt. Jeg svelget taretabletten. – Hvor da? hvisket jeg. – Fra hjertet, sa far, like lavt. Fra hjertet, Barnum. Og han så på oss, mens han tørket tårene. – Elefantens hår, hvisket han. Det sjeldneste av alt. Det fant jeg her, det. Han la armen rundt mor og trakk henne inntil seg. Fred ble urolig. – Skal vi ikke gå snart? spurte han. Far reiste seg i samme øyeblikk. – Vi har allerede gått! For nu er jeg olympisk i hodet! Han fulgte etter Fred ut i entréen. Jeg så på mor. – Skal ikke dere være med? Hun smilte igjen, men det var et annerledes smil, det nervøse, raske smilet, som en vind forbi ansiktet. – I dag skal mannfolkene få være i fred, sa hun og fylte saft på en termos. – Dessuten må vi være hjemme og gjøre oss i stand til banketten, hvisket Boletta. Og slikt tar tid for gamle damer.

Fred og far ropte. Fred og far ropte på meg. – Skynd deg nå, sa mor, lavt, så bare jeg kunne høre det. Skynd deg nå. Boletta tente en sigarett. Jeg løp ut til dem. Far pekte på føttene mine. – Har du tenkt å kaste diskos i tøfler, Barnum? Fred stod ved døren. Han hadde hvite tennissko på seg. De skinte. Lissene var

som en blomst på hver fot. Nå så jeg at far holdt noe bak ryggen som jeg ikke kunne se. – Eller kunne du tenke deg å konkurrere i dine dansesko? Jeg ristet på hodet. Far lo og viste fram det han gjemte. Enda et par tennissko, like nye og hvite. Jeg satte meg på gulvet og tok dem på, og jeg kan ennå huske de riflete sålene, de blanke metallringene rundt lissehullene og den myke gum-mien rundt hælene, og da jeg reiste meg opp var det som å stå på luft. Far la hånden på skulderen min og det samme gjorde han med Fred, og slik trakk han oss nærmere, to halvbrødre i hvite sko. – Jeg hadde engang en venn, sa far. Det var i gamle dager, dette. Da jeg var ved sirkuset. Vi kalte ham for Der Rote Teufel. Han ramlet ned fra trapesen og døde. Og hvorfor gjorde han det? Han hadde nemlig tatt på seg feil sko, gutter. Far sukket. – En dag vil dere forstå hva jeg mener. Men det er nok lenge til. Far hadde sine sorte sko på seg, sorte sko og gul treningsdrakt. – Kom nu, sa han.

Det var jeg som fikk bære diskosen. Den lå i en eske med håndtak på. Fred bar ryggsekken. Og slik gikk vi til Bislet, denne morgenen, den siste søndagen i mai. Mor og Boletta vinket fra vinduet. Vi vinket tilbake, bortsett fra jeg, som måtte bære diskosen. Far snudde seg og smilte. – Er det tungt, Bar-num? – Neida, sa jeg. Bare 1.5 kilo. Fred lo lavt bak meg. – Nøyaktig, sa far. Juniordiskos! For å bli stor må man begynne i det små! Kom nu! Det var det grønne i trærne. Det var lyset i gatene. Det var stillheten i byen. Og plutselig lettet duene fra takene, på likt, sekundet før kirkeklokkene ringte. Far snudde seg igjen. – Skal vi gå til gudstjeneste eller skal vi gå til Bislet? Det var Fred som svarte, like bak meg. – Bislet. Vi lo, den ene etter den andre. Vi lo alle sammen og gikk til Bislet, far forrest, Fred sist og jeg i midten, med diskosen i en eske med håndtak, og de mørkkledde som vi møtte på veien bar på salmebøker og paraplyer og far, i den stramme, gule treningsdrakten og lyse hansker, bukket og hilste og slapp dem forbi i den bratte bakken ved pissoaret. Så var vi der. Lyden fra kirkeklokkene gled vekk. Fuglene landet på hustakene igjen, på likt. Far hadde nøkkel til porten i nordre sving. Han låste opp. Han gikk inn. Jeg fulgte etter og bak meg kom Fred og jeg hørte den tunge jernporten slå i. Vi måtte gå gjennom en korridor. Far gikk så sakte. En avis lå ved veggen. Vinden bladde i den. En ispinne. En ølkork. Jeg frøs plutselig. Det var akkurat som om vi gikk lenger og len-

ger inn i et kaldt mørke. Jeg fikk lyst til å snu. Men jeg ble med. Og da vi kom ut på den andre siden, stanset vi alle tre, nesten blendet. Der lå banen. De tomme tribunenene, det tynne gresset og himmelen over. Vi hadde et helt stadion for oss selv og det var akkurat som om alt lyset hadde samlet seg her, i en diger grop av betong. Stemmene våre ga ekko, men ingen hadde ennå sagt noe, før far la armene rundt oss, og jeg kjente at det rykket i Fred, et kort, dypt støt som fikk fars ødelagte hånd til å skjelve langs ryggen min, og far sa: – Paradis! Ordet fór avsted i ytre bane, 400 meter, og kom tilbake i samme øyeblikk som det var sagt, men langsommere nå, som om noen stod bak tribunenene og hermet: Paradis! Paradis! Snart ble alt stille igjen. Vi fulgte etter far over grusen. Han stanset ved en sirkel av tørr jord. Han pekte. – Her, sa far. Her skal det skje. Jeg ga ham esken med diskosen. Han satte den fra seg i gresset, ved siden av sirkelen vi skulle stå i. Så tok han fram et målebånd fra den lille ryggsekken, et målebånd av sølv. Han var allerede svett. Han tørket seg i ansiktet med den friske hånden og smilte. – Ser dere dette? sa han. Han lot målebåndet falle ned i sin fulle lengde foran oss. Vi nikket. – Kan du lese det siste tallet for meg, Fred? Fred myste og bøyde seg nærmere. – Tre meter, sa han. Far snudde målebåndet rundt. – Og kan du lese det siste tallet høyt for meg nu, Barnum? Jeg skygget for øynene. – To meter, sa jeg. Far smilte og rullet opp målebåndet, sakte, mens han stirret på oss. – Mundus vult decipi, hvisket han. Vet dere kanskje hva det betyr? Han svarte selv. – Verden vil bedras. – Ergo decipatur, sa Fred. Far mistet målebåndet og snudde seg himmelfallen mot ham. – Sa du noe, Fred? – Ergo decipatur, gjentok han. Far fikk ikke forbløffelsen bort fra ansiktet, forbløffelsen og gleden. Han måtte gå nærmere Fred for å tro sine egne ører. – Bra, Fred. Ergo decipatur. Men i dag skal vi ikke bedra verden, skal vi vel? Nå var det Freds tur til å smile. – Nei, sa han. Far ble alvorlig i ansiktet igjen. – Og ikke lat som du er dårligere enn Barnum! Er det innlysende og klart? Fred nikket. – Kunne ikke falle meg inn, sa han. Far nølte et øyeblikk, i villrede, og så på meg i stedet. – For i dag skal vi måle den sanne lengde, gutter! Og måtte den beste vinne! Far åpnet esken og løftet opp diskosen. Han holdt den fram, som en krone, han hadde pusset den, den skinte. Vi fikk holde den etter tur, juniordiskos, 1.5 kilo, diameter 2.13, forarbeidet av tre, omsluttet av en glatt metall-

ring og med messingplater innfelt i sidene. Far dro av seg hansken på den friske hånden og sprikte med fingrene. – Jeg må dessverre demonstrere kastets finesser med venstre hånd for dere, i og med at min høyre hånd falt for en tysk granat. Men først skal vi ha oppvarming! Løp en runde rundt banen! Far fant en sjokolade i sekken og en termos med kaffe. Han satte seg tungt i gresset, mens Fred og jeg ruslet ut på grusen og begynte å varme opp. Jeg løp. Fred kom like bak meg. Men Fred løp ikke. Og det slår meg nå at jeg aldri har sett Fred løpe, som om det var under hans verdighet, å bevege seg slik, eller kanskje han syntes det var avslørende å løpe, for selv ikke da han ble slått ned av indianerne i Vika, løp han, enda han hadde sjansen til å stikke av, men det ville avslørt frykt, å løpe avslørte din lengsel, ditt hastverk, din utålmodighet, din ydmykhet. Fred sa til meg en gang: – Bare slaver løper, Barnum. Jeg løp. Fred gikk. Jeg tror han lo, lavt og murrende, mens han gikk forbi meg, i banen utenfor, i skyggen ved store stå, med lange, lydløse skritt. Jeg satte opp farten og klarte så vidt å holde følge og da vi kom tilbake forlangte far at vi skulle fortsette oppvarmingen med tolv kroppsruddinger, begge veier. Vi la oss på ryggen i gresset og rullet. Far telte hver eneste rull og lo. – Klovnene måtte også varme opp! ropte han til oss. – Selv klovnene og dyretemmerne og sjokoladepikene! Far ble taus og innadvendt og tente en sigarett. Jeg lå ved siden av Fred i gresset og pustet ut. – Husker du hva jeg lovet deg? hvisket han. – Hva da? Fred svarte ikke. Til slutt måtte vi ta armsving, 24 ganger. Far reiste seg og hev sigaretten bak mål. – Bra, gutter! Dere ligner jo vindmøller! Da var vi varme nok. Far vinket oss nærmere. Han holdt diskosen i venstre hånd, den friske. – Følger dere nøye med nu? Vi nikket. Far snakket lavt, som om han delte en hemmelighet med oss og tribunene var fulle av folk som mer enn gjerne ville høre den. Det var ingen andre der. Det var Fred, far og jeg. – Diskosens flate legges mot håndens innside og selve håndleddet. Slik. Følger du med, Barnum? – Ja, far. – Godt. For diskos er ingen spøk. Nå tok far plutselig av seg hansken på den høyre hånden. Den butte klumpen med kjøtt hang ytterst på armen, bare den halve, gjensydde tommelen uten negl minnet om fingrene som en gang hadde vært der. Jeg orket ikke se. Far la diskosen i den skamferte hånden og mistet den straks ned i gresset. Fred tok den opp for ham. Far snakket enda lavere. – Jeg viste dere nu,

med hjelp av min ulykke, hvor viktig det er å feste korrekt grep på diskosen. Vil du åpne øynene, Barnum. Så vi ikke får enda en ulykke. Jeg åpnet øynene. Fred smilte. Far stod midt i sirkelen. Han hadde tatt på seg hansken og holdt diskosen i venstre hånd igjen. – Bare lat som jeg er et speil som dere øver foran, sa han. Han roterte to ganger og stanset brått. Og det forbauset meg at den fete, tunge mannen var så grasiøs, nesten som en danser. Og jeg så at Fred også ble imponert. Far var forvirret. – Hva er det, gutter? Vi sa ikke noe. For hva kunne vi si, at han lignet en danser, i gul treningsdrakt, midt i den trange sirkelen? Ja, kanskje vi kunne sagt det, men vi gjorde det ikke, vi stod bare tause og imponerte og så på ham. Fred var smal i munnen og det mørke var fremme i øynene igjen. Hva var det han hadde lovet meg? Far ble plutselig utålmodig. Han snakket høyt. – Med sprikende fingre fatter dere om kanten med ytterste ledd. Og bruker tommelen som støtte. Slik. La armen henge løst ned og pass på at diskosen ligger riktig og støtt i hånden. Far gjorde enda en piruett, raskt, og strakte armen fram, uten å slippe diskosen. – Det viktigste er nu å slå diskosen ut i den perfekte bane. Diskosen skal nemlig skjære seg gjennom luften og rotere om sin egen akse. Og ikke slingre! Hører dere det? Ikke slingre! Vi hørte det. Diskosen måtte ikke slingre. Far senket stemmen igjen. – Og hvordan får vi til det? Jo, vi snerter til diskosen med en skarp underarmsskru til venstre og formelig presser diskosen ut med pekefingeren. Han viste oss hvordan, men slapp ikke diskosen nå heller. – Det viktigste er likevel at hånden må være rolig og at kasteren står støtt, hvisket han. Har du feil rytme, hjelper det ikke hvor sterk du enn er. Kan jeg be om at oppmerksomheten rettes mot mine føtter? Vi så ned. – Denne ringen, gutter, denne alminnelige og beskjedne sirkel på bakken, er kasterens manesje. Herfra slynger han ut sin jubel til publikum. Se ordentlig nu! Han gjorde noen raske bevegelser, bøyde seg ned, svingte rundt og diskosen forsvant fra hånden hans og landet et stykke ute på banen. – Skjønner dere? Kraften fra ben, kropp og arm skal virke sammen i én skrubevegelse fremover og oppover, slik at man får størst mulig kraft i utslaget! Ja, ja, hent diskosen, Fred. Og Fred gjorde det. Fred adlød. Fred hentet diskosen og bar den tilbake. – Skal vi ikke måle? spurte jeg. – Først trener vi. Så måler vi. Fred ga diskosen til far. Far ga den videre til meg. – Hvordan er kastarmen

din i dag, Barnum? – Litt slapp, sa jeg. Far kjente på den og smilte. – Ingen unnskyldninger. Den har grodd fint. Du kan begynne, Barnum.

Skyene drev forbi Bislet og slepte skygger med seg i lange flak. Snart skinte solen igjen. Det var varmere enn andre steder her nede på bunnen av stadion, som et digert badekar fylt til randen av tørt lys. Luften stod stille. Heten hang over lengdegropen.

Jeg syntes jeg så noen borte ved garderobene, en bevegelse i heten, kanskje det bare var et ispaper, en fugl.

Jeg tok plass i ringen. Jeg prøvde å gjøre som far. Føttene fra hverandre. Kastearmen så langt bak som mulig. Foten ved kanten av ringen. Far fulgte nøye med. Fred trakk seg unna. Jeg roterte og slapp diskosen. Det ble et usselt kast. Den vaklet gjennom luften og landet rett foran far. Han ristet på hodet. – Snerter, sa han. Du glemte snerten, Barnum. Og derfor slingret diskosen som en fugl med bare én vinge. Din tur, Fred. Og Fred stilte seg i ringen, la diskosen flatt i høyre hånd, lente seg ned, mykt og kvikt, og før jeg kunne se hva han egentlig gjorde, slyngget han diskosen ut og snudde seg mot far før den landet. – Følg kastet med øynene, Fred! Du kan selv se på diskosen hvilke feil du har gjort. Fred smilte såvidt. – Gjorde jeg noe feil? Far stusset. – Du er ikke verdensmester ennå, Fred. Jeg mener for eksempel at tilløpet var ubehersket. Men ellers var det bra.

Jeg løp ut og hentet diskosen. Far tok fram målebåndet igjen og en blokk til å notere resultatene på. – Nu blir det alvor, sa han. Og for at kastet skal godkjennes, må diskosen med største nøyaktighet falle innenfor den oppmerkete sektor på nitti grader. Er det også forstått? Jeg vet ikke helt om jeg forstod, men jeg nikket. Det var så varmt. Svetten rant av oss. Jeg måtte tørke hendene i det tørre gresset. Far pustet tungt gjennom den skjeve nesen og så på Fred igjen. – Og følg diskosen med øynene. Kastet er ikke fullført før diskosen har landet. Fred nikket også. Far viste oss et blankt kronestykke. – Kron, sa jeg. Fred smilte. – Mynt, sa han. Far knipset den opp i luften, tok den imot, klemte sammen fingrene og åpnet hånden langsomt. – Barnum begynner, sa han. Og husk at i denne idretten spiller høyden ingen rolle. For i diskosringen er vi alle likemenn. Han så på meg. – Javel, hvisket jeg. Far smilte og klappet oss på ryggen etter tur. – Da ønsker jeg dere lykke til, gutter. Måtte den beste mann vinne!

Så tok far med seg målebåndet, blyanten og blokken og gikk ut i sektoren. Der ble han stående og vente. Han skygget for øynene. Jeg kunne høre pusten i nesen hans helt hit, han var et lokomotiv. Fred stod taus bak meg. Armen min var blek og tynn og glatt. Jeg kastet. Jeg kastet alt jeg kunne. Diskosen skjente lavt over gresset og falt brått til jorden. Far løp bort til den, stakk en pinne i bakken og målte avstanden til ringen. Så noterte han langsomt i blokken. – Elleve og en halv! sa han. Her er det mye å gå på. Din tur, Fred!

Og Fred står i ringen. Far går ut på gresset igjen. Han stiller seg til venstre for oss, nesten ute ved løpebanene. Han har solen rett i ansiktet. Vi har den i ryggen. – Er du klar, Barnum? hvisker Fred. Jeg vet ikke hva han mener og han venter ikke på svar. Fred ser på far. Far vinker. Fred krøker seg sammen, like raskt og mykt, armen hans strekkes ut som en wire, snerten med fingeren og diskosen som fortsetter, som skrur gjennom lyset, mot far, som står midt i solen, i den gule treningsdrakten og målebåndet i hånden. Det er enda stillere. Fred følger diskosen med øynene. Kastet er ennå ikke over. Kastet har så vidt begynt. Kastet er sin egen kraft nå, frigjort, løsrevet og likevel bestemt, dens bane er for lengst tegnet i luften, styrt av snerten i Freds finger, kanskje kastet allerede begynte med han som lagde diskosen, eller han som tenkte den, tenkte diskosens form og tyngde, for første gang. Jeg følger diskosen med øynene. Den stiger ennå. Den når sin høyde og hviler et øyeblikk på lyset. Så faller den. Det går så fort. Jeg ser det ikke før det har skjedd. Far må skygge for øynene. Kanskje han tenker, i dette brå sekundet, at solen er ikke lenger grønn, solen er sort nå. Og i det samme treffer diskosen ham. Den treffer far rett i hodet, øverst i pannen, og han slipper målebåndet, synker ned i gresset og blir liggende der. Duene letter fra taket på garderobene. Fred snur seg. Munnen dirrer. Jeg vil løpe forbi ham. Han holder meg igjen. – Bli her, hvisker han. Det er jeg som står i ringen nå. Og Fred går bort til far. Jeg ser at han kneler ved siden av ham og løfter hodet hans. Han lener øret mot munnen. Sier far noe? Snakker far til Fred? Jeg klarer ikke mer. Jeg bryter meg løs fra ringen. Jeg løper ut til dem. Jeg stanser bak Fred, bak Freds krumme rygg. – Hva sier han? hvisker jeg. Fred slipper fars hode. – Sier? spør Fred. Tror du han sier noe? Fred flytter seg til side og sitter i gresset, med armene rundt knærne, vugger fram

og tilbake, vugger, kanskje satt han slik også da Den Gamle var død, vuggende. Jeg ser far. Skallen er knust. Pannen er skjøvet ned i ansiktet. Han ligner ingen. Mennesket er borte i ham. Jeg gråter ikke. – Hva har du gjort, Fred? Han svarer ikke. Jeg spør en gang til. – Hva har du gjort, Fred? Hva har du gjort? Og Fred ser opp på meg. Det er øynene hans jeg ser og det mørke i dem som stiger og stiger. Men det er ikke det jeg husker. Jeg husker at han plutselig smilte. – Kanskje han bare er skinndød? sier Fred.

Bordet på Grand stod tomt den kvelden. Det ble ikke noen bankett. Far hadde bestilt et vindusbord, slik at alle kunne få øye på oss der vi satt med trerettens meny, flere kniver og gafler enn vi hadde bruk for og hvit duk som nesten rakk til gulvet, når resten av byen gikk forbi på Karl Johan, og kanskje noen vi kjente ville passere og brått stanse, forundret, imponert og misunnelig, og vi kunne løfte de utallige glassene som var plassert rundt de forgylte tallerkenene og skåle med den sultne stakkarer der ute som klemte ansiktet forgjeves mot vinduet. Men bordet vårt stod tomt. Banketten var avlyst. Far var avlyst. Og da vi kom hjem fra Ullevål sykehus, hvor far lå på en bære i kjelleren, og det var ikke nødvendig å sette et glass brennevin på brystet hans eller stikke en hattenål i hjertet, ringte telefonen. Mor rev av røret, som om hun trodde at noen skulle si til henne at det hele var en misforståelse, en uheldig drøm, en forsinket aprilspøk. Jeg så at hun plutselig rødmet. – Jeg beklager så mye, hvisket hun. Vi ble dessverre forhindret. Hun lyttet et øyeblikk og holdt røret med begge hender. Boletta og Fred og jeg stirret på mor og turde knapt å puste. Til slutt sa hun: – Ja, jeg forstår. Men min mann døde i dag. Og det var først da hun hadde sagt det, at far var død, sagt det slik til hovmesteren på Grand, at hun begynte å gråte. Hun slapp røret og vi kunne høre hovmesteren kondolere der nede i restauranten på Karl Johan og det var da det ringte på døren også. Boletta la røret på plass mens den høflige hovmesteren fortsatte å kondolere så meget i telefonen. Det ble plutselig stille. Mor la armene rundt Fred og meg og trakk oss nærmere. Så ringte det på igjen. Boletta gikk ut i entréen. Det var Boletta som tok kommandoen nå. Hun hadde bevart roen. Hun skalv ikke på hendene. Hun åpnet. Det var vaktmester Bang. Han lente seg inn og bukket. – Forferdelig, hvisket han. En forferdelig ulykke. Men det er vel verst for

Fred. Vaktmester Bang snudde seg sakte mot oss. Fred tok et skritt bakover, i skyggen av mor. – Og hva mener du med det? ville Boletta vite. Bang så ned. – Var det ikke Fred som kastet, da? – Jeg skal si deg noe, sa Boletta høyt. Det er verst for oss alle! Men aller verst er det for Arnold Nilsen! Hva er det du vil? Bang bøyde hodet igjen. – Jeg vil først og fremst kondolere. På vegne av gården. Boletta nikket. – Takk. Det var pent. Men nå må vi få være i fred. Vaktmester Bang ble stående i døråpningen. – En forferdelig ulykke, gjentok han. – Ja, vi vet det, Bang. Vi trøster oss med at han døde momentant. Boletta skulle til å lukke døren, men vaktmester Bang var raskere. Han stod plutselig inne i entréen og han hadde den lille ryggsekken vår i hånden. – Jeg tenkte dere kanskje ville beholde det, hvisket han. – Hva da? spurte Boletta, utålmodig. – Tingene hans. De ble visst glemt igjen der borte på Bislet. Og vaktmester Bang tok fram målebåndet, blyanten, notatblokken, hvor den usle rekorden min var ført inn, elleve og en halv meter, og nå var Bolettas tålmodighet slutt, hun rev fra ham sekken, men den var for tung, sekken ramlet i gulvet med en dump klang som dirret under føttene våre. Vaktmester Bang bøyde seg og løftet opp diskosen. Boletta rygget bakover og ville ikke røre den. Mor stønnet og klemte hardere rundt meg og jeg skjønnte at Bang, han som Den Gamle alltid kalte for pedellen, hadde stått der hele tiden, i skjul ved garderobene, han hadde sett alt, men hva hadde han sett? Han hadde ikke sett annet enn en ulykke, et vådekast, han hadde sett en mann i gul treningsdrakt som stod på feil linje i tilfeldighetenes geometri. Og Bang hadde ikke kommet fram fra sitt skjulested. Han hadde gjemt seg, gjemt seg og sett, men nå klarte han ikke å vente lenger, den forfengelige kikkeren, som ikke tålte å stå i skyggen. Og det skremte meg like mye som det forundret meg at dette var det sterkeste og villeste og reneste jeg hadde følt hittil i dag: Jeg hatet vaktmester Bang. – Hvor skal jeg legge den? spurte han. Boletta løftet begge armene og Bang dukket, som om han trodde hun skulle slå ham. – Behold den skrekkelige tingen! ropte hun. Bang ristet på hodet. – Jeg kaster ikke diskos, hvisket han. Jeg hopper tresteg. Jeg begynte å gråte. Fred sparket i veggen. Boletta skjøv Bang mot døren. – Se nu hva du har avstedkommet med dine gode gjerninger! Forsvinn! Da gikk Fred plutselig bort til vaktmester Bang, stanset rett foran ham, og Bang ble

enda skjevere. Han skulte. – Takk, sa Fred. – Hva? Bang virret med blikket. – Takk, sa Fred, en gang til, og tok diskosen fra ham. Vaktmester Bang bukket og haltet baklengs ned trappen. Døren smalt igjen. Fred stod der i entréen med diskosen i hendene. Mor slapp meg og sa noe underlig. Hun var hoven under øynene og hun pekte på Fred og sa: – Få den ulykkesfuglen ut av huset! Og i det samme skjønnte hun at ordene rommet for mye, de var kastet fram uten snert, de slingret gjennom luften og rammet Fred, som et støt, jeg kunne se rykket i nakken hans og en smerte jeg aldri før hadde sett, og denne smerten videt seg ut i et smil. Han bare så på mor som forskrekket gjemte ansiktet i hendene. Boletta la straks armen rundt ham. – Hun mente det ikke slik, kan du begripe. Og hun tok diskosen fra Fred, bar den ut på kjøkkenet mens vi fulgte etter henne, og der hev hun hele diskosen ut av vinduet, rett ned i gården, hvor den landet med et brak i singelen mellom Bangs blomster. Så snudde hun seg mot oss. – Nu er vi endelig kvitt den! Ulykkesfuglen! Lys ble tent i de andre leilighetene. Ansikter kom til syne. Det var allerede natt. Far var død. Hvor var hanskene hans? Og den gule treningsdrakten? Mor forsøkte å smile, men klarte det ikke. Hun tok Freds hånd. Fred skalv, som om han plutselig frøs eller var like ved å gråte. – Jeg er lei meg, hvisket han. Fred sa han var lei seg. Boletta la armen forsiktig rundt ham igjen. Fred var av glass. Fred kunne gå i stykker nå. Han kunne falle i gulvet og knuses. Mor nølte et øyeblikk. Så strøk hun hånden gjennom håret hans. Jeg hadde aldri sett det før. – Kjære gutten min. Det var ikke din skyld. Boletta ble rasende før mor hadde fått snakket ferdig. – Skyld! ropte hun. Ingen har skyld! Og hvis noen har skyld er det Gud og ingen annen! – Hysj, hvisket mor. Men Boletta snakket enda høyere. – Gud må gjerne høre hva jeg sier! For i dag burde han skamme seg! Mor trakk pusten og fortsatte å stryke fingrene gjennom Freds hår, som ennå var sleipt av hårvannet. – Far løp alltid i veien, vet du. Han kunne ikke stå stille. Han var et hjul. Boletta trampet i gulvet og sa det samme. – Ja, Arnold Nilsen var et hjul. Fred så på meg, smilte. – Han løp i veien, hvisket jeg. Han løp i veien for Fred hele tiden. Mor sukket og måtte sette seg ved kjøkkenbordet. – Vil dere ligge hos meg i natt? spurte hun. Jeg ristet på hodet og la hånden på Freds skulder. – Jeg skal passe på Fred, sa jeg.

Alt jeg klipper bort, visker ut, glemmer, og lar bli igjen:

Fred som reiser seg. Fuglene som er en grå sverm over garderbene. Far som ligger i det tynne gresset på Bislet. Fred som går sakte mot porten, uten å snu seg, og jeg som blir stående, alene, for far er ikke der, far er borte. Den knuste skallen hans. Diskosen som ennå ikke har falt til ro. Blodet langs metallkanten. Jeg skriker. Ingen hører meg. Siden sirenene, ambulansen, båren. Fred som sitter på tribunen. En politimann som snakker med oss og skriver med kulepenn i en sort bok og ber oss snakke sakte. Vi sier at far løp i veien. Far løp i veien og diskosen traff ham.

Jeg sov ikke. Jeg tenkte på i morgen, at når jeg kom på skolen i morgen, ville alle ha fått vite om den, ulykken, kanskje stod det om den i avisen, med bilde av Bislet stadion, kanskje noen hadde fått tak i bilder av far også, og Fred og meg, og overskriften ville fylle nesten hele første side: Dødens diskos. Og alle ville synes synd på meg, jeg ville slippe å bli hørt i lekser, ingen ville plage meg, tvert imot, i morgen ville alle være snille og hjelpsomme og snakke lavt når jeg var i nærheten, for jeg hadde mistet faren min i en tragisk og grusom ulykke og jeg hadde selv sett ham dø, på nært hold. – Gud i helvete, sa jeg plutselig høyt. Jeg måtte. Ordene kom uten at jeg kunne stanse dem, mitt rasende alfabet. – Diskosfitte, ropte jeg. Slingrekuk! Jeg bet tennene sammen. Jeg blødde i munnen. Fred lå helt stille. Men han sov ikke. Og jeg kunne høre mor og Boletta der ute. De hadde allerede begynt å rydde. De fikk heller ikke sove. De ryddet i fars ting, og var det av kjærlighet eller anger de gjorde det, ryddet i fars rot, samme natt som han lå død i det kalde rommet i kjelleren på Ullevål sykehus? – Hører du det? hvisket Fred – Ja. Mor og Boletta rydder. – Nei, ikke det. Hør ordentlig etter, Barnum. Jeg hørte så godt jeg kunne, men hørte ikke noe annet. Jeg var varm og seig i munnen. – Far puster ikke, hvisket Fred. Han puster ikke lenger gjennom nesen. Nå hørte jeg det også. Fars tunge pust var borte. Fred satte seg opp. Så kom han over gulvet, la seg i sengen min og holdt rundt meg. Slik lå vi, uten å si noe. Snart hadde mor og Boletta også falt til ro. Kanskje jeg hadde sovet et øyeblikk. Jeg vet ikke. Fred holdt fremdeles rundt meg. – Hvilken straff tror du vi kommer til å få? hvisket han. Jeg svarte ikke. Fred sa ikke mer. Jeg fikk lyst til å gråte igjen. Øynene mine var like varme som munnen. Hvilken straff skal vi få? Etter en stund stod jeg opp. Fred lot meg gå. Jeg gikk

ut i entréen. Der stod fars ting. Målebåndet lå på skatollet, ved siden av den ovale klokken, som var tom for både mynter og tid. Jeg husker at Peder sa en gang, lenge etter at hans far var død, i garasjen, i forsetet på Vauxhallen, og Oscar Miil måtte ha brukt god tid på å forberede seg, regninger var betalt, abonnementer var sagt opp, undertøy var vasket. – Jeg tilgir ham aldri. Det sa Peder. Hadde Arnold Nilsen, Hjulet, vært klar? Nei, det kunne han umulig ha vært, for hvem venter seg døden en søndag formiddag på Bislet, i vennskapelig kappestrid? Ingen. Hans liv var ennå ugjort. Jeg kikket inn på soveværelset. Mor og Boletta hadde sovnet med klærne på. De hadde så vidt rukket å ta av seg skoene. Fars dresser hang over stolen, en bunke med dresser i alle farger, sort, grå, blå, til og med grønn, og øverst lå den hvite lindressen, hektet på en lakkert kleshenger fra Ferner Jacobsen, kanskje han hadde tenkt å ha akkurat den på seg i kveld, under banketten på Grand, selv om den sikkert var blitt for trang for ham. Kanskje jeg kunne bruke den, i begravelsen. Jeg løftet denne hvite, krøllete dressen forsiktig fra kleshengeren. Jeg måtte prøve jakken og det var da jeg fant listen han hadde skrevet, listen over latteren, på et ark han hadde revet ut av en bibel. Den lå i lommen. Først så jeg bare skriftstedet, fra Johannes Åpenbaring: *Jeg vidner for enhver som hører de profetiske ord i denne bok. Dersom nogen legger noget til dette, da skal Gud legge på ham de plager som er skrevet i denne bok. Og dersom nogen tar noget bort fra ordene i denne profetiske bok, da skal Gud ta bort hans del fra livsens tre og fra den hellige stad, som det er skrevet om i denne bok.* Og på baksiden hadde altså far laget sin merkelige liste, hvor det til slutt stod, med skjeve, barnslige bokstaver: *Finnes det en barmhjertig latter?* Og jeg kunne kanskje, i denne natt, tilføyd: *Fars latter.*

(begravelse)

Det var ikke mange i fars begravelse. Det var en lørdag og det regnet. Det var oss på første benk. Det var Esther i kiosken. Det var vaktmester Bang, som hadde funnet en ledig plass ytterst ved søylene, sammen med Arnesen, og hans kone, fru Arnesen, den maniske pianisten, som hadde på seg en diger pels, enda det var juni. Flere var det egentlig ikke, da klokkene ringte, bortsett fra noen eldgamle damer vi ikke kjente, men som pleide å komme hit for å øve seg til det var deres tur. Ingen dukket opp nordfra heller. De fleste der var også døde. Fars kiste var sort. Jeg satt mellom Fred og Boletta. Mor holdt Fred i hånden. Det regnet den dagen. Jeg så ned. Det fløt en mørk dam rundt skoene mine, de blanke danseskoene. En metemark krøp langs sålen på høyre fot og ut på gulvet, mot blomstene som lå der, den buktet seg dit, over silkebåndet som var knyttet rundt stilkene, fra venner i gården, jeg fikk ikke øynene bort fra den, metemarken i Vestre Krematorium, kanskje jeg lo, for Boletta dultet meg hardt i siden. Presten skulle hilse på oss. Det var en helt ny prest, han virket like nervøs som oss, for i sitt sparsommelige testamente hadde far gjort det meget klart og skriftlig at presten i Majorstuen kirke, som hadde nektet å døpe både Fred og meg, ikke under noen omstendigheter skulle ha mer befatning med familien Nilsen, det være seg ved bryllup, nadverd, dåp, konfirmasjon eller dødsfall. Kanskje far hadde vært klar likevel, klar for døden, siden han allerede hadde skrevet testamente, sin siste ønskeliste, hans vidnesbyrd: testamente og latter. Presten slapp hånden min og klappet meg på kinnet. Fingrene hans var tørre. Så gikk han opp til prekestolen. Jeg kunne ikke se metemarken lenger. Presten snakket om far. Jeg så etter metemarken. Men den var borte. Og da jeg snudde meg, for kanskje hadde den krøpet ned midtgangen, så jeg at Peder og

Vivian satte seg stille på bakerste benk. Peder løftet hånden så vidt og ristet sakte på hodet. Vivian vinket også og jeg tror hun rødmet. Jeg ble så glad. Vennene mine var der. Far var død og vennene mine kom i begravelsen og det gjorde ikke noe at de kom for sent. Jeg fikk lyst til å løpe ned til dem. Boletta holdt meg igjen. Presten sa at far var et gavmildt menneske. Han hadde brakt med seg en større horisont fra øyene ytterst i nord. Mor gråt. Jeg lukket øynene. Fred lente seg mot knærne. Boletta tok fram et lommetørkle. Presten sa noe rart. Han fortalte om skarvene, de sorte fuglene der ute ved kysten, som skifter på bergene og holmene for at de skal finne veien hjem, hvite veiskilt av skit. Jeg åpnet øynene. Presten smilte, men tok seg i det, og snudde seg i stedet mot kisten hvor far lå. Han hadde stått på havets bunn. Han hadde vært skinndød. Han hadde ligget under sirkusets telt. Nå var det ingen vei tilbake. Jeg grudde meg til vi skulle synge. Presten hadde sagt sitt. Organisten begynte å spille. Jeg bladde i det lille heftet hvor fars navn stod med snirklete bokstaver, årstallene hans og salmen vi skulle synge. *Gud er Gud*. Vi hostet. Vi ventet. Skoene som skrapte mellom benkene. Dråpene vi hadde tatt med oss inn. Paraplyene som skled ned langs benkene. Den pinlige sorgen. De tynne stemmene. *Gud er Gud om alle mann*. Presten forsøkte å oppildne oss, men stemmen hans bar heller ikke langt, tørr og flat som papir var den. *Gud er Gud om alle mann*. Vi var et spinkelt kor. Jeg syntes jeg kunne høre Peder som tok sats og han var ikke akkurat med i sølvguttene. Jeg fikk lyst til å le igjen. Men da var det en annen røst som overdøvet oss, en mørk og mektig og fremmed stemme som fylte hele krematoriet, plutselig, som bar salmen høyt og stolt. *Gud er Gud om alle mann var døde*. Jeg snudde meg, mor og Boletta snudde seg, til og med Fred måtte se og presten stirret også taus mot døren. Og der, midt mellom skyggen og lyset, mellom glassmaleriene og regnet, stod det en gammel og mager skikkelse, kledd i en lang, sort frakk, han holdt en hatt i hendene, håret var hvitt og like hvit var barten, som veltet over munnen og skjulte den, slik at det så ut som om salmen kom fra hele ham, at han løftet den i sine hender og sang den med hele sitt legeme. *Gud er Gud om alle land lå øde*. Vi lot ham synge ferdig, alene, hvert eneste vers, og han var et helt mannskor bare i seg selv. Etterpå har jeg aldri hørt det så stille før. Bare regnet på taket. Bare den svake knitringen i blomstene og støv som fal-

ler fra kronbladene. Bare de siste sukkene i orgelpipene. Og det neste jeg husker, da fars sorte kiste hadde sunket ned i gulvet for godt, var at vi stod på trappen utenfor krematoriet og det ble en liten kø som ville kondolere, dette tunge og fremmede ordet som er så fint å ha når vi ikke vet hva vi skal si, kondolerer, som vi kan mumle, hviske, hulke, kondolerer, som en formel, sorgens høflige dialekt, der vi ikke har annet språk å ty til, enn støy eller taushet, for sjenansen er alltid sterkere enn sorgen, kondolerer, sa Arnesen, kondolerer, sa vaktmester Bang igjen, kondolerer, hvasket Esther i kiosken, kondolerer, sa de gamle damene vi ikke kjente og gråt mest av alle. Fred gikk bort til gjerdet ved banen og tente en røyk. Det hadde sluttet å regne. Fred slapp fyrstikken ned på bakken og tok ikke øynene bort fra oss. Det var Peder og Vivian sin tur i køen og de hilste på mor, keitete som hos Svaes danseskole, i mørke, uvante klær, og snudde seg mot meg i stedet og grep hånden min også. – Kondolerer, sa Peder. – Takk i like måte, sa jeg. – Kondolerer, sa Vivian. – Gjerne, sa jeg. Men han, som vi alle ventet på, var den magre, høyreiste mannen med mustasjen, sangeren, som ingen visste hvem var. Han kom fram, gjorde et dypt bukk og rettet seg opp og så rett på mor. – Døden kan ingen narre, fru Nilsen. Døden er den store direktør. Det var rart, for stemmen hans var annerledes nå og lignet ikke den han hadde sunget med, den var spinkel, og den knakk liksom på annethvert ord, en stemme på krykker var det. Men blikket var like fast da han endelig rettet seg opp, øynene hans var boltet fast i det magre ansiktet og barten stod som en hekk under nesen. Han grep Bolettas hånd også. – Jeg har hatt mange navn, men Arnold Nilsen kjente meg nok best som Mundus. Først hadde den gamle presten sunget salmen da han skulle vekke far fra de døde, siden sang far den da han seilte over Moskenesstrømmen, og nå hadde Mundus, sirkusdirektøren også sunget den, i fars begravelse, når han var død på ordentlig. *Gud er gud*. Og akkurat da hørte vi et voldsomt smell nede var parkeringen, og før jeg så hva det var, hadde Peder allerede gjemt ansiktet i hendene og stønnet som en hund. Det var selvfølgelig Peders far. Han klatret ut av den rykende Vauxhallen og løp oppover mot oss, med en bukett under armen, men sakket farten etter hvert, helt til han stod stille foran mor og trakk pusten. – Jeg beklager så mye, sa han. Den latterlige bilen fikk motorstopp på Solli plass

og jeg rakk ikke å hente Peder og Vivian heller. Peder lukket øynene og så mot himmelen. Vivian holdt på å le seg i hjel. Fred kom nærmere. Peders far ga blomstene til mor og ble plutselig høytidelig. – Jeg er Peder Miils far. Deres mann gjorde et sterkt inntrykk på meg. Mor så forundret på ham. Og hun smilte. Hun smilte til alle og det slo meg at jeg ikke kunne huske å ha sett henne slik, jeg må bruke ordet lykkelig, i denne stund, lykkelig på trappen utenfor Vestre Krematorium, jeg måtte lete i ansiktet hennes for å være sikker på at jeg så riktig, om dette smilet ikke bare var en grimase, en maske, men jeg hadde ikke sett feil, det var hennes ekte ansikt, og jeg vet ikke helt hvorfor, men jeg skammet meg på hennes vegne. Fred gikk plutselig bort til Vivian. – Har du fyr? spurte han. Vivian ristet fort på hodet og trakk seg unna. Det var det jeg skulle lagt merke til, det var der jeg skulle hatt mine øyne, all min oppmerksomhet, i denne gesten, Vivian som rister på hodet og trekker seg unna og Fred som følger et skritt etter henne, og han holder en metemark mellom to fingre, før han stanser og går den andre veien, bort, forbi stasjonen, over trikkelinjene. Jeg så i stedet på mor. Hun stod mellom Peders far og han som kalte seg Mundus. Hun løftet hånden og tok ordet. – Det ville være meg en glede, sa hun høyt. Om dere blir med oss på Grand for å minnes min avdøde mann.

Vi kjørte i to drosjer ned til Karl Johan, for Peders far lot Vauxhallen stå, han tok ikke sjansen på at den skulle bryte sammen enda en gang, og han er sannsynligvis den eneste som har fått bilen sin tauet bort med bot og det hele fra parkeringsplassen ved Vestre Krematorium, som om den døde hadde kjørt til sin egen begravelse og satt bilen fra seg til evig tid. Og så var vi der endelig, på Grand, vi fikk plass ved det lengste vindusbordet, og de som gikk forbi utenfor, denne ettermiddagen, den første lørdagen i juni, skyene hadde drevet til side og solen skinte på den våte, mørke asfalten, kunne tro vi feiret noe, kanskje et rundt tall, et jubileum, at det var en fest der inne på Grand, og jeg ble slått av en slik ensomhet og fortvilelse, der jeg satt, mellom Peder og Vivian, for vi vet ikke mer om hverandre enn det vi ser, vi står med lupe midt i Melkeveien, og det vi ser er heller ikke sant, vi vet lite og ingenting, vi er adskilte og hver for oss, vi står utenfor, vi er bare utålmodige betraktere, og om oss selv vet vi enda mindre. Kelnerne kom på rekke og rad med

napoleonskaker og kaffe og likører, og den høflige hovmesteren vrimlet rundt oss, Boletta fikk kaldt øl i flasker, vaktmester Bang spiste med to gafler, Arnesen røykte sigar, Mundus tørket barten med hele servietten og tømte likøren i kaffen, Peders far pusset brillene, Esther i kiosken drakk enda en likør, Fred var ikke der og mor, mor, hun var så oppskjørtet, så over seg, på kanten av sammenbruddet eller den dype gleden, og jeg forstod henne plutselig, det gjorde meg roligere, for vi var ikke helt ensomme likevel, dette var hennes eneste sjanse til å holde fest for Arnold Nilsen, den siste festen og kanskje den beste, mor var midtpunktet, uforstyrret og ubestridt, gravølet var blitt en bankett, ved vindusbordet på Grand. Peder lente seg mot meg. – Hvor ble det av Fred? Faren hysjet på ham, for han som kalte seg Mundus hadde reist seg og skulle si noe, holde tale, og det var akkurat som om hele restauranten ble taus og ville lytte til denne magre, merkelige mannens ord. Han talte: – Jeg takker for denne vakre gjestfriheten som er blitt vist meg her i dag. Jeg håper Arnold Nilsen følte det samme selv, da han kom til mitt sirkus for så mange herrens år siden. Han kom som en liten engel til meg. Mor begynte å gråte igjen og Mundus la hånden forsiktig på skulderen hennes. – Jeg hilser fra alle på sirkuset, verdens høyeste mann hilser jeg fra, Sjokoladepiken, syerskene, klovnene og musikantene, fra alle oss hilser jeg i dag til Arnold Nilsen, selv om de fleste for lengst er døde og mitt sirkus nedlagt og bare et minne, en strek i sagmuggen som blåser for alle vinder. Han lo plutselig lavt av sine egne ord. Sort, hadde far skrevet om den latteren. Jeg lyttet. Far hadde rett, den var sort, som sangen, latteren hans skinte som sort marmor. Og Mundus snudde seg plutselig mot meg. – Du ligner din far, sa han. Jeg bøyde hodet. Jeg ville ikke ligne far. Jeg ville ikke ligne noen, og aller minst far. – Hva heter du? Jeg så opp igjen. – Barnum, hvisket jeg. Mundus smilte lenge. – Barnum, ja. Kunne vel ditt navn vært noe annet. Han måtte tørke en tåre i begge øynene og da han hadde gjort det flyttet han det blanke blikket videre til Peder. – Og du er Barnums bror? Peder var like ved å le høyt, men klarte å stanse før han kom så langt. – Nei. Jeg er bare Peder. Peder Miil. Barnums venn. Mundus så på mor igjen. – Hadde ikke Arnold Nilsen to sønner? spurte han. Det var helt stille rundt bordet. Det var ikke

en lyd i hele restauranten. Hovmesteren stod frosset fast midt på gulvet, med en regning i hånden, kelnerne hadde stanset, med sine brett og menyer. Og det var akkurat som om det først var nå at mor savnet Fred, ansiktet hennes ramlet lik-som sammen, som silke og løv, og hun stirret på meg. – Hvor er Fred? – Han streifer, hvisket jeg. Mundus ble stående. Det var kommet en uro i oss som ingen kunne skjule. Han brøt stillheten som igjen hadde oppstått. – Arnold Nilsen pleide å bære min bagasje, min dyrebareste koffert. Jeg mistet ham snart av syne. Men jeg glemte ham aldri. Mundus bukket og forlot bordet. Vi trodde først at han bare skulle på toalettet, eller kanskje hente noe i garderoben. Men like etter så vi ham gå forbi utenfor, på Karl Johan, han som kalte seg for Mundus, og han snudde seg ikke, han skrådde over gaten og ble borte der, for våre øyne. Ingen av oss hørte mer fra ham, og siden hendte det vi tenkte at han bare var noe vi hadde drømt, han finnes ikke, han var bare en vi hadde fortalt om til hverandre. – Jøss, hvisket Peder. Og hovmesteren kom til bordet vårt med regningen. Magien er brutt. Det er begravelse, ikke bankett. Vi er på feil sted. Vi sitter på utstilling, med vår ubehjelpelige sorg. Noen står på fortauet utenfor og ler av oss, peker og ler av oss. Mor reiser seg, svimmel og blek, og vi følger etter henne. Vi går fra bordet. Og i garderoben vender mor seg mot Peders far og spør: – Kjente De min mann? Peders far kremter. – Jeg traff ham bare ved én anledning. Han gjorde som sagt et sterkt inntrykk. Mor stusser. – Hvor traff De ham? – Han kom til min forretning. Han ville omsette et sjeldent brev fra Grønland. Boletta sukker dypt, det ligner mer et stønn, og hun må lene seg mot disken, garderobevakten tror hun skal besvime et øyeblikk og holder rundt henne, men Boletta feker ham bort med paraplyen. – Har De forresten fremdeles dette brevet? spør hun mildt. Peders far rister på hodet. – Nei, det ble nok straks solgt videre til utlandet. Meget efterspurt. Mor smiler. Mor forsøker å smile. – Ja, det var jo artig, sier hun. Takk. Takk skal dere alle ha.

Vi gikk ut. Vi gikk hjem. Mor sov i to døgn. Boletta satt på Nordpolen og kjølte ned raseriet sitt i kaldt øl. Jeg lå på rommet vårt og ventet på Fred. Og jeg tenkte på denne merkelige rekken av begivenheter som førte fram til der jeg nå lå og

tenkte alt dette. Først hadde jeg begynt på danseskolen og der møtte jeg Peder og Vivian og ble kastet ut midt i første time, men turte ikke si noe til mor. Så solgte far i all hemmelighet brevet med det grønlandske frimerket på til Peders far og døde av en diskos i hodet. Og i dag ble han begravet og avslørt, det var han som hadde rappet brevet, vårt brev, og solgt det. Det ene fører det andre med seg og det er umulig å si hvor det begynner, det ene som tar det andre, en skygge som sprer seg, sakte men sikkert, en dam rundt skoene som vokser til et hav i krematoriet, et speil man kan bøye seg over når man knytter lissene og ser en metemark krype av sted. Det var fars skyld. Slik tenkte jeg og da gikk døren opp. Boletta kom stille inn. Hun hadde sittet på Nordpolen og tenkt på oss, våre tanker hadde vært i de samme baner, og nå satte hun seg på sengekanten. Det luktet øl av henne. Hun lyttet etter pusten min. – Dere får ha meg unnskyldt, hvisket hun. At jeg trodde dere hadde tatt brevet. – Gjør ikke noe, hvisket jeg også. Hun la hånden på pannen min, som om hun trodde jeg hadde feber. – Hvordan har du det? spurte hun plutselig. Jeg begynte å le. Det lød så komisk. Boletta lo også. – Jeg kondolerer, sa jeg. Boletta lo enda mer, men ble plutselig taus igjen, som om noen klippet over latteren. – Jeg mener det, Barnum, hvisket hun til slutt. Hvordan har du det? Jeg måtte tenke meg om. Jeg måtte lete gjennom meg selv, for jeg visste det ikke, hvordan jeg hadde det, jeg prøvde alt jeg kunne å finne noe i meg som var ekte. – Jeg er sinna, hvisket jeg. – Jeg er like sint som deg, Barnum. – Og jeg er redd, Boletta. – Vi er alle redde, Barnum. – Men jeg er lettet også, sa jeg så lavt jeg kunne. – Lettet er det også lov å være, sa Boletta. Jeg var like ved å gråte. Jeg gjemte ansiktet i puten. – Jeg er alt på én gang, hulket jeg. Boletta satte seg igjen. – Da er du heldig, Barnum. At du har så mange følelser å velge mellom! Hun ble sittende og klø meg på ryggen. Hun visste at det var det beste jeg visste, selv om jeg for lengst var for gammel til slikt. – Vil du sove hos meg i natt? spurte Boletta. – Nei, tusen takk, hvisket jeg. Boletta listet seg bort til døren. Og Boletta gikk like stille ut. Siden kom Fred. Han lukket døren lydløst og la seg med klærne på, uten å si noe. Det hadde allerede begynt å lysne. Jeg lurte på om jeg hadde sovet likevel og bare drømt alt jeg hadde tenkt og hørt, men noen hadde i alle fall klødd

meg på ryggen. – Det var ikke du som tok brevet, hvisket jeg. Fred pustet tungt og snudde seg så vidt. – Det var fint at du fortalte det, Barnum. For jeg trodde en stund at det var meg. Han var stille en stund til. Nevene hans var urolige. – Er du blitt helt dum bare fordi faren din er død, eller? – Det var han, sa jeg. Det var far. Som solgte brevet til Peders far. Fred smilte. – Hent bibelen, sa han. – Bibelen? – Ikke vær treg, Barnum. Du vet hva jeg mener. Jeg reiste meg og trakk Lægebog for norske hjem ut av bokhyllen vår. Den stod der mellom atlaset og Hvem Hva Hvor. – Slå opp på begravelse, sa Fred. – Vær så snill, hvisket jeg. – Nå gjør du bare som jeg sier, Barnum. Jeg gjorde som han sa. Jeg satte meg på sengen og slo opp på B. *Begravelse* kom etter *Befrugtning*. Jeg leste inni meg, om *Befrugtning*, bare for å få tiden til å gå. Fred løftet hånden. – Nå blir jeg snart irritert, Barnum. Jeg flyttet øynene nedover siden. *Begravelse*. – Jeg har funnet det, hvisket jeg. Fred stønnet. – Fint. Og nå leser du høyt og sakte. Så kan vi sove. Ikke sant? Jeg leste: – *Begravelse. Et Ligs Nedsækning i en Jordgrav for der at opløses og blive til jord igjen. Opløsningen foregaar ved en særegen bakteriel Virksomhed i det Liget omgivende Jordlag. Er dette sandholdig og porøst, opløses Liget i faa Aar; er det leret, tager det 20 Aar og mer. Er Jordens bakterielle Evne i denne Retning for sterkt udnyttet, opløses Liget slet ikke, men gaar over til en fedtagtig Masse, som man kalder Ligvoks. Jeg leste ikke mer. Neste ord var Begribelse, Forstaaelse, s. u. Hjernen.* Jeg la meg ned igjen. Fred sparket av seg skoene. Det lysnet snart. – Hvem var den jenta? spurte Fred plutselig. – Hvilken jente? – Hvilken? Var det mange jenter i Arnold Nilsens begravelse, Barnum? Jeg lukket øynene. – Vivian, hvisket jeg.

To måneder senere kom det en konvolutt til mor som formørket hennes sinn ytterligere. Den var fra Cochs Hospits. Det var en regning. Det var den lengste regningen vi noensinne hadde sett. Den var fjorten år lang. Mor leste sakte. Hun dro fingeren nedover arket og ble blek i pannen. Så ga hun brevet til Boletta. – Fjorten år! ropte hun. Har Arnold Nilsen hatt rom på Cochs Hospits i fjorten år! – Han beholdt det etter at vi ble gift, hvisket mor, som om hun først skjønnte det nå. Herregud. – Han beholdt det til og med etter at han var død, den slabbedasken! sa Boletta. Hun reiste seg, forbannet og høyrøstet. – Og nu går vi dit med det samme! Kanskje han har gjemt pengene for brevet

der! Boletta trakk mor opp fra stolen og de snudde seg brått mot meg. Jeg stod ved døren og hørte og så alt. – Får jeg bli med? spurte jeg. – Nei! snerret mor. Men Boletta smilte. – Joda, sa hun. Du har ikke vondt av å se hva slags mann din far var.

Og det var kanskje det de trodde, at vi skulle få vite hvem Arnold Nilsen egentlig var, han som en gang kom kjørende oppover Kirkeveien i en Buick Roadmaster, med lyse skinnhansker og håret kjemmet som et sort lokk på det brede hodet. Er det her vi leter etter hverandre, i rommene vi har forlatt, i de ubetalte regningene? Er det slik vi vil kaste lys, inn i våre mørke gjerninger, for kanskje, til slutt, å kunne se et sant ansikt der?

I alle fall, etter at Boletta hadde vært i banken på Majorstuen og tatt ut resten av statspensjonen fra Telegrafan, gikk vi til Cochs Hospits nederst i Bogstadveien. Da vi kom dit mistet mor motet og ville snu og gå hjem til Fred i stedet. Men Boletta hadde bestemt seg. Hun åpnet straks døren og skjøv mor inn og vi måtte gå opp en bratt trapp til det som het resepsjonen. Der stod det en dame med store øyelokk bak en disk. Hun løftet det ene av dem da hun så oss. – Hva kan jeg hjelpe med? spurte hun. Boletta la hendene på disken. – Jo, det skal jeg fortelle deg, lille hospitsmadam. Vi ser etter rommet til herr Arnold Nilsen. – Han har flyttet, sa damen. Boletta smilte. – Ja slik kan man også si det. Men han tok vel ikke rommet med seg? – Han har flyttet, gjentok damen. – Han er død, sa Boletta. Mor lente seg også mot disken. Ansiktet hennes skalv. – Pleide han ofte å bo her? hvisket hun. Damen ble trett i munnen og trakk bare på skuldrene. Mor snakket enda lavere. – Bodde han her sammen med noen? Det kom noen gjester ned trappen, et par, og ingen var helt edru. Mor la hånden over øynene mine. Jeg hørte latteren deres forsvinne ut i byen. – Kan vi nu få se rommet! sa Boletta. Damen fikk stemmens bruk igjen. – Hvorfor det? Da slo Boletta den tykke konvolutten i disken så damen bak den skvatt. – Her er det betaling for 4982 døgn. Vi er nemlig en familie som liker å gjøre opp for oss! Gi meg nøkkelen! Og damen heftet nummer 502 av tavlen og ga den fra seg. Vi gikk opp tre etasjer. Nederst i korridoren lå rom 502. – Vent her, sa mor. Hun tok følge med Boletta forbi alle de andre rommene. Men jeg listet meg etter dem. Jeg ville se og høre alt. Boletta ga nøkkelen til mor, men hun ville knapt holde i den og kastet den tilbake til Boletta som stakk den i nøkkelhullet, trakk pusten, vred rundt og skjøv døren langsomt opp.

Hva hadde de ventet å se? Et gravkammer som flommet over? Arnold Nilsen, tatt på fersk gjerning, post mortem? Rommet var ryddig og nakent. Sengen var oppredd. Gardinene var trukket for. Mørket stod stille. Det luktet mugg og lange ferier. Boletta gikk først inn. Mor fulgte fort etter henne. Jeg ble stående, på terskelen utenfor fars rom. Mor visste ikke helt hva hun skulle gjøre. Boletta gjorde det. Hun trakk ut skuffen i nattbordet. Det eneste hun fant var en slitt bibel. Hun bladde raskt gjennom den, som om hun trodde at noe kunne være gjemt der, mellom permene. – Selv bibelen river han sider ut av, sukket hun. Mor så på meg, men sa ingenting. I stedet rev hun opp et skap, tomt, bare en rad kleshengere som skranglet på en metallstang og støv som steg og falt. Jeg stod på terskelen og tenkte på skoger, nå går vi inn i en skog, tenkte jeg, vi må skyve unna grener og spindeltev og brennenesle for å se. Jeg lukket øynene. – Finner du noe? spurte Boletta. Jeg åpnet øynene. Mor ristet på hodet. Boletta la seg på alle fire og krabbet rundt på gulvet og kikket. Så løftet hun madrassen. Hun tok til og med fram en neglesaks og spjæret hele madrassen og stakk hånden inn i den og kjente etter. Mor begynte plutselig å le. Hun lo høyt og hemningsløst og Boletta snudde seg hissig mot henne. – Dette er intet å le av! – Tror du virkelig Arnold gjemte penger i madrassen? spurte mor. – Man kan ikke være for sikker på noe, sa hun, stram i munnvikene. Og hold nu opp med den motbydelige latteren! Men mor bare fortsatte å le. Jeg vet ikke hva som gikk av henne. Hun måtte sette seg på sengen og Boletta rakk så vidt å trekke armen ut av madrassen og hun satte seg ved siden av mor og snart lo begge to. Ja, det gjorde de. Jeg kunne ikke begripe det. Hvilen latter var dette? De satt der og lo, overgitt, på den grønne sengen, de måtte støtte hverandre for ikke å falle om kull av latter, kanskje hadde de ikke noe annet valg, enn å le, hvis de ikke skulle begynne å gråte i stedet. – Pulemadrass, sa jeg. Jeg bet meg hardt i tungen. Det var så lenge siden munnen min glapp sist. Mor og Boletta så på meg. Men de bare lo. Alt var kanskje i mitt hode, dypt i meg, jeg snakket kanskje bare til meg selv, nedover, et baklengs språk, tungens kabal. – Pulemadrass! ropte jeg og tok et tungt skritt inn til dem og pekte på et smalt skap bak døren. – Der har dere ikke sett, sa jeg. Det ble stille, latteren trakk seg sammen til små smil, tankestreker i ansiktene. Jeg pekte igjen. Og til slutt var

det mor som reiste seg fra sengen, gikk bort til skapet bak døren og åpnet det. Et blaff av varmt mørke slo mot oss. Det stod en koffert i skapet, en sort koffert, med en kraftig hyssing rundt. Den kunne ikke være særlig tung for mor løftet kofferten lett som ingenting og la den på sengen. Hyssingen røk straks Boletta rørte ved knuten, den bare smuldret opp, som en tørr blomst. Kofferten var heller ikke låst. Mor skjøv opp lokket. Kofferten var tom. Det var alt, en ødelagt bibel, det tunge støvet og en tom koffert. – Ja, ja, sa Boletta. Var det virkelig ikke mer? Mor slapp lokket på plass. – Vi lar den stå, sukket hun. Da tok jeg enda et skritt nærmere. – Jeg vil ha den! Mor snudde seg mot meg, stod slik lenge, med hånden på lokket og fingrene fulle av hyssing og støv. Så nikket hun, med enda et sukk. – Hvis du absolutt vil.

Vi gikk ut. Det var jeg som bar kofferten. Boletta låste etter oss. – Nu har vi lukket denne døren for godt, sa hun. Og mor nevnte aldri rom 502 på Cochs Hospits mer. Selv ikke da jeg spurte henne, lenge etter, i en annen tid, om hva hun trodde far brukte dette rommet til, bare noen kvartaler unna, ville hun snakke om det. Hun la bare fingeren mot leppene, først sine, så mine, og smilte. – Det er glemt, hvisket hun. Ikke glem det, Barnum. Men jeg kunne ikke glemme. Jeg trekker ikke fra. Jeg er han som legger til. Det er min natur. Jeg skulle bo der selv en gang. Det er mange år fra nå. Jeg forlanger å få rom 502. Jeg ligger, snart bevisstløs, i den skjeve sengen, og forsøker å tenke meg hva far hadde drømt, når han lå her og stirret i det samme taket, på rom 502, Cochs Hospits. Men jeg er uten drømmer. Jeg roper på Fred. Min eneste tanke er denne: Her er alle løgnere.

Og Esther lente seg ut av kiosken sin, hilste til mor og Boletta og så på kofferten jeg bar. – Du har vel ikke tenkt å reise fra oss, Barnum? – Jeg skal hjem, sa jeg. Og der spurte Fred om akkurat det samme, da jeg skjøv kofferten under sengen. – Du får sikkert plass i den, sa han. Hvis du legger deg på skrå. Fred begynte å le. – Og da kan jo jeg bære deg. Jeg snudde meg mot ham. Jeg sa: – Nå er far død.

Far fikk kallenavnet sitt også hogget inn i gravsteinen. Arnold «Hjulet» Nilsen stod det skrevet. Det tok lang tid før jeg gikk dit og det er lenge siden jeg har vært der.

(straff)

Fred ble jult opp. Han fikk så mye juling at det bare var så vidt vi kunne kjenne ham igjen etterpå. Han hadde omsider vært nede hos Miils Frimerker og spurt etter brevet fra Grønland. Peders far fortalte senere at Fred først ikke ville tro at det allerede var solgt videre, til en utenlandsk kunde, og at denne, en tysker, hadde formidlet brevet til en annen samler, også i utlandet, men som Peders far ikke visste navnet på. Fred nektet rett og slett å tro det. Lenge hadde han spart for å kunne kjøpe brevet tilbake, ikke vet jeg hvor han fikk tak i pengene fra, men jeg har mine mistanker. Nå var det for sent likevel og han slo seg vrang. Han skjøv Peders far unna, truet med å stenge ham inne på bakrommet, dro ut alle skuffene og åpnet hvert eneste skap og bladde gjennom samtlige ark i hele forretningen. – Jeg var egentlig ikke redd, sa Peders far. Jeg kjente ham jo igjen fra begravelsen den gangen og Peder hadde også fortalt en del om ham. Jeg var bare bekymret for at han skulle skade noe. Men Fred var ikke ute etter å ødelegge. Hadde han vært det, kunne Peders far bare stengt Miils Frimerker for godt og åpnet loppe-marked i stedet. Men Fred krummet ikke så mye som en tagg eller brettet en eneste konvolutt. Alt han ville var å finne brevet fra Grønland. Han fant det ikke. Det var ikke der. Han skjønte det til slutt. Fred satte seg på en stol og gjemte ansiktet i hendene, både forlegen og forbanna, kan jeg tenke meg. Peders far tilbød ham en gratis frimerkepakke. Fred var ikke interessert. Han ble bare sittende slik i flere minutter. Så reiste han seg brått. – Hvor mye fikk han for det? spurte han. – Det kan jeg dessverre ikke si, sa Peders far. – Neivel, sa Fred og bare stirret på ham. – Men det var nok mindre enn det man pleier å få for et svensk shillingsmerke og mer enn for et dansk førstegangsstempel. Fred fortsatte å stirre på Peders far. – For et shillingsmerke

kan man kanskje få ti tusen kroner. Og et dansk førstegangsstempel kan vel være verdt 8000. Fred var taus en stund. – Jeg driter i pengene, sa han endelig. – Det er bra, sa Peders far. Pengene er ikke det viktigste. – Jeg driter i pengene, gjentok Fred. Jeg ville bare vite hvor mye han solgte oss for. Peders far stusset. – Vil du ha en cola? spurte han. Fred løftet hånden. – Og hvor mye tjente du på brevet? Peders far ristet på hodet. – Sant å si var det en skral forretning for meg. Når alt kom til alt hadde jeg femti kroner til overs. Og seksti av dem måtte jeg betale i avgift. Jeg tapte med andre ord ti kroner. – Hvorfor kjøpte du brevet da? – Fordi jeg driter i pengene. Fred smilte. Peders far åpnet døren og idet Fred var på vei ut, sa han: – Kan jeg få spørre deg om noe nå? Fred stanset, med ryggen til. – Hvorfor er du så interessert i dette brevet? Fred trakk på skuldrene. – Fordi jeg likte det, svarte han. Peders far begynte å like Fred. – Ja, sånn har jeg det også. Jeg skulle gjerne sluppet å selge et eneste frimerke. Men det hadde det jo ikke blitt noenforretning av. Fred var allerede ute på fortauet. – Hils din mor, da. Og Barnum. – Tviler jeg på, sa Fred. Ha det.

Men Fred gikk ikke opp til Solli plass og tok trikken der, til Majorstuen, som var den raskeste veien hjem. Han gikk nedover i stedet, mot toglinjene og broene. Han gikk innover. Han gikk gjennom den mørke delen av byen som i sør har Munke-damsveien som grense mens Arbiens gate er skillet i øst. Jeg vet ikke hvorfor han gjorde det. Kanskje han ville ta en snarvei til havnen. Kanskje han bare var forvirret og ikke visste hva han gjorde. Han skulle aldri gjort det. For ved den første broen, der nettingen over det rustne rekkverket kaster skygger som ligner urolig vann og det stiger en tung stank fra søppelet langs skin-nene, stod en gjeng på fire som kjedet seg og ikke hadde særlig annet å gjøre enn å suge på en sneip, for ikke gadd de å gå hjem til middag og spise rester og få kjeft og ennå var det for tidlig til at ting kunne skje. Og så skjer noe likevel. De ser Fred komme, magre Fred i trange bukser, kommer rundt hjør-net, mot dem, som en gave, en fremmed, en inntrenger, er sendt rett i armene deres. Fred ser dem også, han sakker farten, så vidt, uten at de kan merke det, men han snur ikke, han kunne snudd, løpt, stukket av, men han fortsetter, de er fire, de er kledd i mørke klær, svart, ansiktene er bleke, en av dem, den minste, har et blått øye, en hevelse, det er han som står forrest

og smiler, de to andre grer håret, langsomt, som om de gjør seg klare til fest og det er akkurat det de gjør, og de tar ikke blikket bort fra Fred mens de grer håret så nøye, Fred ser alt dette, det raske glimtet av metall, som skinner hardt i solen, kanskje en nøkkelring, en slåsshanske, en nerve spinner i en nakke, et rykk i en munnvik, og bakerst venter den eldste av dem, han virker uinteressert, likeglad, hevet over de andre, men når Fred skal passere dem er det han som strekker ut armen, slipper sneipen ned på fortauet og sier: – Mye søppel i gatene i dag. Fred må stanse. Han stanser. De står rundt ham. Den minste blunker med det ødelagte øyet og det renner en mørk stripe nedover det hovne kinnet. – Au, sier han. De to andre ler. De er egentlig ikke truende. Og hvis noen hadde sett dem, fra et vindu ikke langt unna, kunne man kanskje trodd at det bare var fem gode venner som stod der, og snakket om sommerferien, jentene, en ledig jobb på Akers Mek, treningen, kampene, fem gutter som kjekket seg i ettermiddagens gule, flimrende skygger. Men Fred vet at det ikke er slik. Han står mellom dem og kjenner den varme, hurtige pusten. Han vet hva de skal. Han er på feil sted. Han gikk ned gal gate. Det er det samme hva han gjør. Det er det samme hva han sier. Han er på den andre siden. Et tog kjører under dem. Broen dirrer. Det klør i skoene. Fred har allerede rangert dem. Det er et enkelt regnestykke. Det hjelper ingenting å regne det ut. Han som snakket er lederen. Men den minste, han med det ødelagte øyet, er den farligste. De to siste er bare med. De grer håret. – Mye søppel i gatene, gjentar den minste, den farligste. – Ser det, sier Fred. De rykker nærmere. – Snakket du til oss? Fred smiler og snur seg langsomt rundt og teller. – En, to, tre, fire. Fire søppel. Det blir stille. Det varer bare et øyeblikk. Denne stillheten er ikke sann. Fred kjenner et stikk i ryggen, men snur seg ikke. Han som er lederen legger hånden på Freds skulder. – Skal vi rydde litt? spør han. Fred svarer ikke og det er heller ikke et spørsmål. Og kanskje det er akkurat dette han vil, at de skal robbe ham for pengene han har spart, kanskje han tror at det vil gjøre det lettere å bære at han kom for sent til Miils forretning og ikke fikk kjøpt brevet vårt tilbake. Men ingen regner med at Fred har større verdisaker på seg enn en kam og en lighter. De tar ham med ned til skråningen ved toglinjen, der et høyt plankegjærde skjuler dem fra de nærmeste leiegårdene og fyllikene sitter med de blanke flaskene

sine. De reiser seg og går når de ser hvem som kommer. Fred venter. Men ingen gjør noe ennå. Alle venter. Fred står mellom dem. Noen roper på ungene sine. Et vindu blir lukket. De begynner å bevege seg langsomt rundt ham. De teller de også. De teller sekundene. De teller og venter, venter på det neste toget, det er i rute, et drønn som nærmer seg gjennom tunnelen, godsvognene som passerer, og da slår de, den minste først, han slår vilt og planløst og treffer bare med noen få slag, faen! roper han, men ingen kan høre hva han sier, han tar i stedet sats og banker neven rett i Freds ansikt, munnen, som om han skulle slå inn en spiker, og i det samme er den siste vognen forbi, stillheten kommer som en kjølig skygge og Fred står der, med hendene langs siden, blodet siler fra leppene, blod og grus, det kjennes slik, blod og grus, munnen har løsnet og midt inni dette sølet smiler han, Fred smiler og står. Den minste, villmannen, tørker hendene i gresset og stønner. Det er han som stønner. Lederen betrakter Fred, et øyeblikk forbløffet, mer forbløffet enn rasende, så smiler han også og solen blander dem plutselig. Et tog kommer fra den andre kanten, et lokomotiv i hjertet, et lokomotiv gjennom blodet som overdøver smerten, og det er de to menige som slår nå, Fred ser vinduene, som en film som ruller forbi, og noen ser ut på dem, passasjerer, som tror de drømmer, han hører togfløyten, som en tynn, skinnende strek av lyd i luften. Fred står. Hendene langs siden. Han kan ikke kjenne sitt eget ansikt, som om noen har tredd en maske på ham. Han kan snart ikke se. Han smiler med den knuste munnen. Det er dette smilet som gjør den minste enda mer gal. Han river en planke løs fra gjerdet, stormer mot Fred og slår den i bakhodet hans. Fred vakler et skritt forover, men blir stående. – Au, hvisker han og ler. Det er en bølge bak pannen, en sort bølge som duver inni ham. Alt blir stille, bortsett fra denne bølgen. Det er en spiker i planken, en bøyd, brun spiker. Den minste vil slå en gang til. Han tåler ikke dette lenger. Men lederen holder ham igjen. De trekker seg unna. Det er de som stikker. Det er de som er reddest nå. De ser Fred som vakler, men står, de begriper det ikke, det er helt feil, det er umenneskelig, han skulle ligget nå, han skulle bedt om nåde, og kanskje de hadde hjulpet ham på beina, sørget for at han levde, men Fred står, han står der og ler. Den minste ser at det er blod på planken han holder og pælmer den fra seg. Han klatrer etter de andre over gjerdet. Fred løfter hendene langsomt.

Og jeg hører Montgomery som galer. Og når Montgomery galer vekker han hele byen, uansett om vi sover eller ikke. Montgomery galer som en besatt hane og vet ikke lenger forskjell på sol og måne. Han kryper langs skinnene, i sin lange uniformsjakke, han gråter og galer, den gamle, ødelagte soldaten, han er fremdeles i krig for krigen er i ham, han la igjen forstanden i Normandie, juni, 1944, og nå er det bare en skyttergrav i sjelen og en blodig strand i hjertet så langt øynene rekker. Og Montgomery galer hver natt for å vekke de døde. Han legger seg ved siden av Fred, som har sunket sammen i det tynne, brune gresset nå. Og Montgomery løfter hodet hans forsiktig og heller dråper av brennevin i den skamferte munnen. Montgomery gråter, galer og gråter og hvisker. – Ikke vær redd, gutt, hvisker han. De allierte kommer snart.

Og jeg danser med mor. Hun har ryddet unna i stuen og vi har hele gulvet for oss selv. Vi danser og Boletta sitter på divanen og følger nøye med. Jeg holder rundt mor og fører henne så godt jeg kan fra hjørne til hjørne og skrått over gulvet og tilbake igjen. Boletta er svært misfornøyd. – Lærte du ikke noe som helst da du gikk hos Svae? spør hun. Mor ler og skyver meg mot veggen. – Han danser nok bedre med Vivian, sier hun og kysser meg fort på kinnet. Boletta kommer og overtar. Jeg danser med Boletta. Mor setter seg på divanen og puster ut. Jeg danser med Boletta. Hun fører meg avsted. Hun rister på hodet. – Glemte du alt jeg sa om hvem som skal føre? spør hun. – Ja, sier jeg og dytter Boletta avsted, jeg er hardhendt og bestemt, og hun smiler så vidt etter hvert. – Men det var bedre, Barnum! Litt uvøren skal du få lov til å være! Og slik danser vi resten av denne kvelden. Vi sitter på divanen og puster ut etter tur og til slutt er det mor og Boletta som danser sammen og de ligner to gamle og lattermilde veggpryder som ingen vil ha og når det ikke er mer musikk igjen i radioen gir vi oss og går til sengs.

Det er allerede langt på natt når Fred kommer, det er snart morgen, lyset står så tynt og dirrer i rommet. Jeg har sovet og drømt noe underlig. Jeg drømte at jeg lå i kisten Fred tok med hjem den gangen. Og jeg ligger der ikke alene. Vivian holder rundt meg. Det er trangt, men det gjør ikke noe. Hun stryker hånden nedover magen min. Vi er altså ikke døde ennå. Og hun tar hånden min og fører den dit hun vil ha den og jeg gnir. Noen

banker på lokket. Vi later som om vi ikke hører det. Jeg husker at jeg lurte på hvem det kan være, som banker på kisten, er det Peder, eller noen helt andre. Det er denne drømmen jeg brått våkner av og da har Fred kommet. Jeg ser ham. Han har snudd ryggen til. Jeg er våt på magen. Han sier ingenting. Jeg tørker meg på dynen. – Hvor har du vært? spør jeg. Fred svarer ikke. Han puster tungt, som om han er forkjølet, det lyder som hvin, gjennomtrekk. Det minner meg om far. Jeg blir redd. Jeg setter meg opp. Det er noe på gulvet, noe mørkt. Det er noe som drypper ned fra Freds seng, drypper ned på gulvet. – Hva var det far sa før han døde? hvisker jeg. – Kjeft, sier Fred. Men det er noe feil med stemmen hans. Han kan nesten ikke snakke, akkurat som en radio som er stilt inn feil. Det skurrer i Fred. Jeg blir enda mer redd. Jeg lister meg bort til ham. Jeg kan ikke se ansiktet hans. Jeg tenner lampen over sengen. Jeg lukker øynene, for det kan ikke være sant, det jeg har sett. Jeg åpner øynene. Det er sant. Fred snur seg og stirrer opp på meg. Jeg kjenner ham ikke igjen. Ansiktet er ødelagt. Det er bare blod, håret er fullt av blod, nesen er klint utover de hovne kinnene, munnen er bare et høl som det av og til renner mer blod fra. Alt er skjevt og knust i Freds ansikt. Øynene er så vidt synlige mellom blå klumper av kjøtt. Jeg vet ikke om han ser meg. Jeg får lyst til å grine. – Hvem har gjort det? hvisker jeg. Fred svarer ikke nå heller. Han bare ligger der. – Du må til legen, Fred. – Kjeft, sier han igjen, nesten umulig å høre, det ligner mer et stønn, og han tar hånden min, han holder den så hardt og vil ikke slippe. Jeg må sette meg på sengekanten. Slik sitter jeg en god stund. Jeg vet ikke helt hvem det er som trøster hvem. Endelig slipper han taket. Jeg henter en klut på badet og vasker Fred i ansiktet, så forsiktig jeg kan. – Tørk øynene mine, hvisker han. – Hva? spør jeg, for han snakker så utydelig. – Jeg kan ikke se, Barnum. Og jeg vasker øynene hans. Langsamt kommer ansiktet til syne, radbrukket, skamfært, og han får øye på meg også, som om han ser meg for første gang. – Takk, sier Fred. Takk. – Hvem har gjort det? spør jeg igjen. – Kjeft, sier han. Etterpå sovner Fred. Jeg hører i hvert fall ikke noe mer fra ham, bare den tunge pusten, som liksom sitter fast i den flatklemte nesen, og jeg kan ikke noe for det, det minner meg om far, og det virker så bakvendt, at Fred skal ligge der og minne meg om far. Jeg tørker bort blodet på gulvet. Jeg blir sittende hos Fred resten av den

natten, og når jeg er helt sikker på at han virkelig sover, har mor og Boletta allerede stått opp, og jeg går ut til dem på kjøkkenet. Boletta peker på meg med teskjeen og ler lurt. – Synes du ser trett ut, jeg, Barnum. Slet vi gamle damer deg helt ut i går? Jeg bare rister på hodet og kjenner at jeg ikke er sulten. Jeg har glemt hvilken dag det er også, men sannsynligvis er det en helt alminnelig dag, midt i uken et sted, så langt fra høytider som det er mulig. – Har Fred holdt deg våken? spør mor plutselig. Jeg rister på hodet. Og like fort reiser mor seg og går mot rommet vårt. – Ikke gjør det, sier jeg. Mor stanser og ser forundret på meg. – Gjør hva da, Barnum? – Ikke gå inn til ham, hvisker jeg nå. Mor blir stående noen sekunder, så trekker hun på skuldrene, irritert, og åpner døren raskt. Jeg ser på Boletta. Hun har en dyp rynke i pannen og lener seg over bordet. – Har det skjedd noe, Barnum? spør hun. Og i det samme skriker mor. Hun skriker og like etterpå kommer hun styrtende ut igjen og stirrer vilt på meg. – Hva er det som er skjedd med Fred? – Han snublet, sier jeg. Boletta har også reist seg og går inn til Fred. Hun skriker ikke ved synet av ham. Hun er bare enda stillere når hun kommer tilbake. – Snublet han, Barnum? – Ja. Da han kom hjem i natt. På trynet. Mor tar meg i armen. – Du lyver ikke? Det er ikke noe du bare finner på! – Æresord! roper jeg. Jeg måtte tørke opp blodet også. Bare se på kluten! Mor går inn til Fred igjen og henter den blodige filla som liksom har stivnet, den ligner en sånn marsipanrose som man setter på kostbare kaker, bare at kluten er mye større og ikke særlig god å spise, men det ser altså ut som om mor holder en kunstig og ødelagt rose i hånden og hun bare rister på hodet. – Han vil ikke si noe. Jeg tror han har drukket. Det luktet brennevin av ham!

Boletta ringte til legevakten. Jeg tok drosje til skolen, det var slik mor var, lenge etter fars død, hun spanderte drosje til skolen så jeg ikke skulle komme for sent. Men jeg kom for sent likevel. Jeg ba sjåføren kjøre sakte tre ganger rundt Vestre Gravlund, og der kunne jeg se at noen spadde nederst i hjørnet av den mørkegrønne kirkegården. Det gjorde forresten ikke noe at jeg kom for sent og ikke ble jeg hørt heller, for faren min var jo død. Siden fars død hadde jeg vært fredet, men ikke slik jeg hadde drømt om, da jeg drømte om ulykker og lidelse og at alle syntes så synd på meg at jeg ble opphøyd til eneveldig konge over verdens medlidenhet. Nå syntes jeg at jeg heller kunne se latteren

bak hvert eneste ansikt, den innestengte latteren på alles lepper, for latterligere død enn Arnold Nilsens kunne de vel knapt forestille seg, en diskos i pannen midt på Bislet en søndag. De lo bak sine ansikter og bak min rygg og jeg måtte tenke på listen jeg hadde funnet i fars lomme, denne latteren burde også vært med, og jeg skulle kalt den skammelig, den skammelige latteren, som skal snu i munnen og sette seg fast i halsen og sakte men sikkert kvele den som har våget å le den. Slik omtrent tenkte jeg, der jeg satt ved vinduet, i klasserommet, fredet til ensomhet, forlatt, som en spedalsk, dekket med skorper av latterlig sorg. Akkurat da ønsket jeg at Peder og Vivian gikk i klassen min, jeg kunne for eksempel sendt en lapp til dem, og på den skulle det bare stå «den skammelige latteren», og de ville straks skjønt hva jeg mente. Men Peder gikk på en annen skole utenfor byen og måtte ta buss hver morgen eller kjøre med faren når han klarte å starte Vauxhallen, og Vivian fikk privatundervisning, det var i hvert fall det hun sa, kanskje moren underviste henne, vi gikk nemlig aldri på samme skole, og det var kanskje det beste, kanskje det var det som gjorde at vi ble så uadskillelige, fordi vi lengtet, ja, vi lengtet etter hverandre den tiden vi var hver for oss, kanskje friminuttenes tyranni ville skapt ufred, kanskje sangtimer, sløyd og innegym og norsk stil ville gjort oss til uvenner. Nå kunne vi i stedet møtes utenfor skolegården, utenfor timeplanen, i vårt eget store fri, under det røde treet i parken, i kinosalenes kjølige rom, det var bare oss tre, Peder, Vivian og Barnum, vi var utenfor, nei, vi var innenfor, vi hadde våre egne steder, og det var alle de andre som var utenfor. – Er du dårlig igjen, Barnum? Det er Knokkel som spør, og det er en knekk i stemmen hennes, en rynke i ordene. Hun begynner å bli lei av meg og hele mitt vesen. Jeg snur meg sakte og alt er stille. Men langt borte kan jeg høre Montgomery som galer. Krigen fortsetter. Det er d-dag hver dag. Knokkel står med hendene foldet og bak henne er tavlen helt sort. Vi har kristendoms-kunnskap. – Bare litt spedalsk, sier jeg. Og jeg reiser meg og går. Knokkel skal til å stanse meg, en anelse utålmodig, harm, hun mener vel at fredningstiden snart må være over, enker sørger jo i bare ett år, men jeg gir ikke slipp på den, dette er min ensomme frihet, selv om jeg vet at den ikke kan vare. Jeg går uten å snu meg. Og de andre i klassen misunner meg, den sønderknuste Barnum, de skulle nok gjerne hatt en død far de også.

Da jeg kom hjem hadde legen vært der. Mor satt i stuen og jeg måtte inn dit. Hun var i det oppgitte hjørnet. Øynene hennes rullet likeglade fram og tilbake. Hun plystret til og med. Det var ikke et godt tegn. Hun ville snakke med meg, men hun sa ingenting. Til slutt var det jeg som sa noe. – Hva er det, mor? Hun fortsatte å plystre. – Mor, hva er det? Er det noe med Fred? Mor smilte plutselig og plystret ikke mer. – Morsom doktor som var her, sa hun. – Var han? – Ja, virkelig morsom. Han sa at hvis Fred hadde falt og slått seg på gulvet, måtte gulvet ha slått ham minst tyve ganger og til slutt løpt på ham bakfra. Jeg så ned. Nå sukket mor. – Hvorfor lyver du, Barnum? – Jeg vet ikke, hvisket jeg. Mor trakk meg nærmere. – Vet du ikke hvorfor du lyver? Jeg ristet fort på hodet. – Jeg vet ikke hva som skjedde. Mor sukket dypt igjen. – Noen har overfalt Fred, men han sier selvfølgelig ingenting. Hun lente seg bakover på divanen og lignet et øyeblikk på Boletta. Sukkene kom i rask rekkefølge nå. – Nei, ingen forteller meg noe. Legen sa vi måtte politianmelde overfallet, men hva skal vi anmelde når Fred ikke sier et ord! Mor gjemte ansiktet i hendene. Alt ble for mye for henne. Og da sa hun det som alltid skremte meg og som jeg ønsket at hun aldri skulle si. Det var noe ved disse ordene, som hun pleide å bruke når hun var i et visst humør, som gjorde meg så hjelpeløs, det var noe med tonefallet i dem, det alminnelige i det grusomme, som kunne ta sønnen fra meg i flere uker, det var den ytterste avvisning, den siste trussel. Hun sa, mens hun pustet ut: – Hva skal jeg gjøre med dere, Barnum? – Ikke si det, hvisket jeg. Vær så snill. Mor tok hånden min. – Gå inn til broren din og hør om du kan få ham til å tilstå. Tilstå? Det var jo han som var slått ned. Hun slapp meg og jeg var allerede på vei til rommet vårt, for jeg ville heller sitte hos Fred enn å høre på mor. Men plutselig reiste hun seg og viftet med begge armene. Det ble for mye for henne igjen. Alt ble for mye. – Nei! ropte hun. Jeg vil ikke vite det! Jeg vil ikke vite hvem som mishandlet sønnen min! Jeg vil ikke vite noe! Hun fortsatte å snakke slik, til seg selv, med seg selv, at av alle i verden var det hun som visste minst, ingenting visste hun, verden holdt henne for narr, vi var fremmede for hverandre og hun visste knapt hvem hun selv var, en ensom enke, ennå for ung til å gå kledd i sort resten av livet, og allerede

for gammel til å begynne på nytt. – Stakkars Fred! ropte hun plutselig. Stakkars Fred! Jeg trakk meg stille tilbake uten at hun merket noe og satte meg hos ham. Han lå på ryggen og lignet en mumie. Jeg måtte tenke på et fotografi jeg hadde sett i Hvem Hva Hvor, av Lenin, Fred lignet litt på Lenin slik han lå, en fotograf hadde nemlig greid å ta bilde av det balsamerte legemet til Lenin i mausoleet på Den Røde Plass. Jeg rørte forsiktig ved den svære bandasjen rundt Freds hode. – Nå har mor også fått det over seg, hvisket jeg. Ved siden av Lenin lå forresten Stalin, han var også med på bildet, som to gamle venner, Stalin har uniformen på seg, man kan skimte de blanke knappene, og slik må de ligge til evig tid, jeg likte ikke det bildet, men jeg klarte heller ikke la være å se på det, for det var akkurat som om fotografen hadde klart å ta bilde av selve døden, frenikalt døden, det er et matt, hvitt lys i ansiktene, som kanskje skyldes at hjernene er fjernet, den dro de sovjetiske legene ut med en spiss krok gjennom nesen på både Lenin og Stalin, akkurat som de gamle egyptere, når en farao skulle sove i tre tusen år. Jeg skrev en stil om det. – Hjernerystelse, sier Fred. Jeg bøyer meg nærmere. – Hvem? Har mor hjernerystelse? Fred sukker. – Nei. Jeg. Er du dum igjen? – Gjør det vondt? Han sier ikke noe på en stund. – Hent et speil, Barnum. – Hvorfor det? – Hent det, for faen! Jeg lister meg ut og finner et speil på badet. Boletta har kommet hjem. Hun sitter hos mor. Slik er det. Vi sitter hos hverandre, hver for oss. Jeg forter meg inn på rommet igjen. – Hold speilet for meg, mumler Fred. – Hvor da? – Over ansiktet mitt, Barnum. Jeg vil se hvordan jeg ser ut. Og jeg holder det slik, lavt over ansiktet hans og den tunge pusten farger til slutt speilet matt. – Du lever, sier jeg. Eller skal jeg stikke en hattenål i hjertet ditt? Boletta har sikkert en hattenål. Fred ler såvidt. – Sett et glass brennevin på meg i stedet, hvisker han. Men når jeg tar bort speilet ser jeg at Fred har snudd seg bort og han gråter.

Neste morgen er han ikke til å rikke og den morsomme doktoren må komme tilbake. Han er ikke morsom lenger. Han lyser i Freds øyne og skifter bandasje. Etterpå snakker han lavt med mor og skriver noe på en resept. Drosjen venter nede på hjørnet, for mor har bestilt drosje i dag også, drosje og doktor, og Boletta skynder på meg. Jeg går ned til drosjen,

mens doktoren lyser en gang til i Freds øyne og kjenner på nesen hans. Jeg sier til sjåføren at han bare skal kjøre to ganger rundt kirkegården, jeg kommer for sent uansett. Jeg blir sittende inne i frikvarterene og jeg gidder ikke skifte i gymtimen, men jeg merker utålmodigheten rundt meg nå, irritasjonen, latteren begynner å bli synlig, det er spott i noens blikk. Hvor lenge kan fars død vare, hvor lenge kan jeg være farløs sønn, i karantene, slik at min sorg ikke skal smitte de andre? Det holdt kanskje fram til sommeren, og etter ferien var kanskje alt forandret og annerledes, skolen kunne være brent ned, Preben, Hamster og Aslak kunne ha druknet, jeg kunne ha vokst mine rettferdige centimetre. Solen er så varm mot vinduet at jeg nesten svetter. Jeg orker ikke mer. Jeg reiser meg og går. Knokkel har akkurat skrevet noe på tavlen og hun snur seg brått. Jeg tror vi har geografi. Hun peker med krittet og det drysser hvitt støv som aldri når helt ned til gulvet. – Vet du hva dette betyr, Barnum? Jeg forstår ikke tegnene hun har laget, de ligner bokstaver som har falt fra hverandre. Jeg rister på hodet. Knokkel kommer nærmere og gjemmer krittet. – Dette er et språk som heter urdu, Barnum. Og urdu snakker de i et land langt unna som heter Pakistan. Det bør du huske til neste gang. For kanskje vi får prøve i det. Knokkel smiler. – Hvordan står det til med Deres ærede helbred? spør hun. – Kommer seg, hvisker jeg. Knokkel klapper hendene sammen og blir stående i en hvit, tørr sky. – Det var ikke det jeg mente, Barnum. Det er det jeg har skrevet på tavlen. På urdu. Hvordan står det til med Deres ærede helbred? Jeg rapper meg ut før jeg kan høre latteren. Men ved porten står det en fyr jeg aldri har sett før. Han er kledd i svart og han grer håret langsomt, som om han speiler seg i lyset rundt ham. Jeg går til den andre utgangen i stedet, kanskje jeg rekker en trikk der. Men når jeg kommer dit, står han der også og nå er det to av dem. De er helt like og begge følger etter meg opp mot kirken. Jeg begynner å gå forttere. Det hjelper ikke. Jeg løper. De tar meg igjen likevel og det første jeg legger merke til er at de har sår på knokene og akkurat samme sveis. – Er du broren til Fred? spør den ene av dem, som ligner så mye på den andre at det kunne godt vært han som spurte. Jeg nikker. Jeg prøver å løpe igjen, rundt kirken, men de holder meg fast. – Åssen går det med ham? – Han lever, sier jeg. De ser fort på hverandre.

– Be ham møte i Stensparken i kveld, sier den første. Klokka ti. De slipper meg og spurter nedover bakken. Jeg blir stående til jeg ikke kan se dem lenger. Da ringer det ut i skolegården. Det er lenge til klokken er ti. Hvordan står det til med Deres helbred? Jeg vil ikke gå hjem. Montgomery galer. Jeg lister meg langs gatene. Og Peder står allerede ved treet vårt. Jeg løper det siste stykket, slik jeg alltid gjør, for jeg er så glad over å se ham. – Gjett, à! roper Peder. – Jeg først! roper jeg like høyt og klarer nesten ikke å snakke. – Jeg ble slått ned! Peder stanser. – Slått ned? Av hvem da? Vi setter oss i gresset, under det røde treet, og må vente til trikken er forbi før vi kan høre hverandre. – Vet ikke, sier jeg. De samme som slo ned broren min. – Har noen slått ned broren din? – Lite de gjorde! Og i kveld vil de møte ham igjen. – Hvorfor det, à? – Kanskje de vil si unnskyld, sier jeg. – Eller jule ham opp en gang til, foreslår Peder. Jeg må trekke pusten. – De ventet på meg utenfor skolen, sier jeg. Peder tenker. – Men slo de ned deg også? spør han til slutt. – Ikke akkurat. Nesten. De holdt meg. Se! Jeg viser ham hele armen de tok i. Peder ser. – Fy faen, sier han. Jeg bretter ned skjorten igjen. Peder setter seg nærmere. – Men hvorfor slo de ned broren din, à? – Sikkert mange som har lyst til det, hvisker jeg. Han så ut som en kjøttkake da han kom hjem. Kjøttkake med saus. – Fy faen, sier Peder. – Nesa var knust. – Sant? – Ja. Og tennene satt fast i tunga. Jeg måtte dra dem løs. – Såpass, sier Peder og vi sier ikke mer på en stund. Da sier jeg: – Det er noe jeg ikke skjønner. Peder smiler. – Hva da, for eksempel? – At de klarte å jule opp Fred. Vi blir liggende i gresset og tenke på dette, at noen klarte å gi Fred juling i det hele tatt. De må ha vært ganske mange. Gresset klør i nakken. Himmelen flyter forbi og er nesten usynlig over blodbøkens raslende krone. – Og du, à? spør jeg. Peder setter seg opp. – Husker du han som mor tegnet første gangen du var hjemme hos oss? – Såvidt, sier jeg. Han som stod i stua? – Nettopp. Han som stod naken i stua. – Er ikke moren din ferdig med å tegne ham? Peder smiler på den triste måten, på skrå i ansiktet. – Mor blir aldri ferdig likevel, sier han og legger seg ned igjen, plutselig taus, som om han har glemt det han skal si. Jeg venter, for jeg vil ikke skynde på ham. Men til slutt kan jeg ikke vente lenger. – Hva med ham? spør jeg. Og Peder ruller rundt og setter seg oppå meg.

Han er ganske tung. Jeg lar ham sitte der likevel. Nå er det hans tur til nesten ikke å kunne snakke. – Han kjenner noen som driver en filmklubb hvor de viser filmer som ellers ikke går! Peder gynger over meg. Jeg får snart ikke puste. – Og så? hvisker jeg. – Og så? Han har sagt at vi kan få slippe inn i kveld! – Nei? – Jo! – Hvilken film da? Peder begynner å hamre på brystet mitt, som om jeg var en vanlig tromme i guttemusikken. – Husker du hun som hang på veggen på rommet til Vivian? – Hold opp! roper jeg. Men han holder ikke opp. Han fortsetter å hamre på meg. Jeg ligger snart mørbanket under hele Peder. – Husker du henne eller husker du ikke henne? – Jo! Men ikke hva hun het! Peder bøyer seg helt ned til meg og det lukter lakris av munnen hans, tungen er helt sort. – Lauren Bacall, sier han, langsomt, så hver eneste bokstav kommer med. – Lauren Bacall. Da hører vi latter like ved. Vi snur oss på likt. Det er Vivian. Hun står der og ler. Peder reiser seg først og drar meg med og det er bare så vidt jeg klarer å holde balansen. Vi rister gresset av oss. Jeg stikker nevene i lomma. Peder smatter. Vivian fortsetter å le. Vi går bort til henne. Peder kremter og legger armene i kors. – Vil du bli med på kino, eller? spør han. – Filmklubb, legger jeg fort til. Blir du med, eller?

Det er tre timer og ingen av oss har lyst til å dra hjem i mellomtiden. Vi går i stedet bort til telefonautomaten på Solli plass, skraper sammen mynter og Peder ringer til faren sin og sier at han skal spise middag hos meg og jeg ringer til mor og sier at jeg skal spise middag hos Peder og jeg hører at mors stemme er ganske slitt i kantene. – Du får hilse, da, sier hun. Og jeg legger på før hun begynner å spørre hvor jeg ringer fra og overlater plassen til Vivian, men hun gidder ikke ringe til noen i det hele tatt. Etterpå finner vi et bord på Samson i Frognerveien og bestiller te og har akkurat nok til en rosinbolle på deling. Serveringsdamen tørker hendene på forkleet og ser lenge på oss. – Hvor mange boller skulle det være? – Én, gjentar Peder. Serveringsdamen tar fram en blokk og skriver langsomt. – Og bollen skulle være med rosiner? Peder nikker. – Riktig oppfattet. Rosiner med bolle er vi ikke interessert i. Serveringsdamen forsvinner og vi må holde pusten for ikke å le oss helt i hjel. – Hvilken film skal vi se? spør Vivian. Peder lener seg over bordet når kroppen har falt til ro. – Husker ikke akkurat tite-

len. Men Lauren Bacall er med. – Hun du har bilde av på veggen, legger jeg fort til. Vivian ser mildt på meg. – Tror du ikke jeg vet hvem jeg har på veggen? – Joa, sier jeg. Peder roper på serveringsdamen. Kanskje hun har gått hjem. Det er ingen andre gjester her. Kanskje vi er låst inne på Samson og må tilbringe natten i denne klamme lukten av wienerbrød og glasur som smelter under glassdisken. – Barnum ble nesten slått ned i dag, sier Peder. Vivian smiler av en eller annen grunn. – Ble du? – De bare knuffet litt, hvisker jeg. Peder lener seg over bordet. – Men broren til Barnum ble nesten slått helt i hjel. Vivian ser enda nøyere på meg og det går opp for meg, i samme øyeblikk, at jeg plutselig ikke vil snakke om dette, jeg vil ikke snakke om Fred. – Fikk seg bare en i trynet, mumler jeg. Og da kommer endelig serveringsdamen. Hun har lagt bollen midt på et digert fat og setter det høytidelig fra seg på bordet. – Vær så god, sier hun. Her har dere bollen. Hun har sikkert vært morsom i et tidligere liv. – Hvor mange rosiner er det i den? spør Peder. – Hvor mange rosiner? – Ja. Hvor mange rosiner er det i bollen? Jeg kan ikke betale før jeg vet hvor mange rosiner det er i den. Det er jeg som begynner å plukke rosinene ut av bollen og jeg kommer til syv rosiner før vi blir kastet ut, og vi er sannsynligvis de eneste som er kastet ut fra Samson i Frognerveien, og vi sjangler langs trikkeskinnene, vi sjangler av latter, og i en brå tanke rekker jeg å tenke slik: hvor hører denne latteren hjemme, på fars liste? Er dette den skadefro latteren, publikums latter? Hvem ler vi av? Ler vi av serveringsdamen? Å nei, vi ler av oss selv, for dette er den befriende latteren, den løsslupne og mesterlige latteren, vi ler av alt som skal hende oss, av alt som skal komme, og vi setter oss på en benk bak treet vårt og deler rosinene, det blir to på hver og den siste kan vi gi til Montgomery som går forbi med en flaske som en rød blomst i hånden. – Du ligner ikke mye på ham, sier Vivian plutselig. Hun sitter mellom oss, mellom Peder og meg. Jeg skjønner ikke hva hun mener. – Hvem da? Montgomery? Peder galer litt og Vivian ler. – Broren din, så klart. Jeg blir tørr i hodet. – Hvordan vet du det? hvisker jeg. Vivian stikker en rosin i munnen min. – Fordi jeg så Fred i begravelsen til faren din, din sinke. Og jeg tenker bare at hun ennå husker det, mens jeg har glemt det. Peder reiser seg brått. – Og det skal du være jævla glad for, sier han. Jeg ser på ham. – Glad for hva da? Peder trekker Vivian opp fra gresset. – Er Barnum tregere enn

vanlig i skolten i dag, eller er det bare vi som er for kvikke? – Det er Barnum som er treg, sier Vivian. Hun tar hendene mine og trekker meg til seg og Peder legger labben på skulderen min og snakker sakte. – Du skal være jævla glad for at du ikke ligner på broren din, sier han.

Filmens tittel er *The Big Sleep*. Den er voksen og vi slipper inn. Den har ikke begynt ennå. Vi sitter på rad 14, plass 18, 19 og 20, Rosenborg kino, og Vivian sitter i midten. Når jeg forsiktig, idet lyset senkes, legger armen rundt henne, kommer jeg borti Peders hånd, for han har gjort akkurat det samme, lagt armen rundt Vivian. Hun lener seg bakover, i armene våre, og vi blir sittende slik. Høyhalseren stikker mot huden, men jeg tør ikke klø meg nå. Det er bare halvfullt i salen og alle er eldre enn oss. En mann i sort jakke og sorte briller stiller seg foran lerretet og sier noe sånt som at filmen vi nå skal se ikke bare er en klassiker, den er faen meg tyngre enn Ibsens samlede med støv på og de som ikke skjønner hvem morderen er må betale dobbel medlemspris til høsten. Velkommen til det ytterste mørke! Humring i salen. Vi humrer også, for nå skal det humres. Vi humrer høyest av alle. – Tøft, hvisker Peder. – Tøft, hvisker jeg. Noen snur seg mot oss og hysjer. Vi synker ned i setene og sier ikke mer de neste 110 minuttene.

Og hvor mange ganger har jeg ikke sett den siden, *The Big Sleep*, jeg har ikke tall, men dette er den første gangen og hva kan måle seg med den første gangen? Ingenting. Alt annet er gjentakelser, variasjoner, plagiater. Etterpå er bare en fortsettelse. Neste gang er bare en skygge. Men den første gangen er ekte. Du er nærværende, du er plutselig til stede i ditt liv, du kan legge fingeren på øyeblikket og kjenne tiden slå og i det samme vet du også at det er forbi, øyeblikket, glidd unna i den sølete pulsens kjølvann. Men ikke ennå, ikke ennå, for dette er det første vi ser: Sigarettene som legges i askebegeret, to sneiper som blir liggende der, og de hvite bokstavene på det nesten grå lerretet: *Humphrey Bogart* og *Lauren Bacall*. Så ser vi et dørschild, Sternwood er navnet, og en ganske butt finger, Bogarts rynkete finger, som ringer på. Døren blir åpnet av en passe stiv tjener, Bogart slipper inn, og når tjeneren skal si fra til Generalen at Marlowe er kommet, dukker en dame i kort, hvitt skjørt opp, det ser ut som om hun skal spille tennis når som helst, og først tror jeg det er Lauren Bacall, men det er det ikke, det er

søsteren hennes, lillesøsteren, Carmen Sternwood, spilt av Martha Vickers, og det er hun som sier replikken, som jeg ikke kan glemme, Martha Vickers ser på Bogart, som ikke akkurat føler seg hjemme her, i rikmannens kulde, hun måler denne merkelige mannen og sier: – *You're not very tall, are you?* Og Bogart krøller leppene som tynt papir over tennene og svarer: – *I try to be.* Denne filmen er voksen. Jeg hører publikum le, nei, humre, ingen ler her, de humrer, alle skuldrene vipper opp og ned. Slik ler man på en voksen film uten farger. Og damen i de korte skjørtene legger seg plutselig i Bogarts armer, og jeg tenker, brått, for tankene kommer alle steder fra nå, og de går i alle retninger, sånn må Sjokoladepiken ha sett ut, tenker jeg, Sjokoladepiken på Sirkus Mundus som far fortalte om, og da står tjeneren der igjen og Bogart må sette henne pent fra seg, og i neste scene er han i et drivhus og Generalen sitter i en rullestol. – *How do you like your brandy, sir?* spør han. – *In a glass,* svarer Bogart. Det blir enda mer humring og vippende skuldre igjen, og det er nå han får oppdraget sitt, mens skjorten kleber seg til huden, jeg ramler av og skjønner ikke mer og det gjør ikke noe, jeg fornemmer heller kulden i drivhusets hete, Bogart svetter isvann, han kunne blandet det i drinkene, og jeg prøver å måle hvor høy han er, han virker ikke særlig høy, Martha Vickers hadde rett, men kanskje han bare virker enda lavere fordi han har heist buksene så høyt opp, nesten til brystet. Mer rek-ker jeg ikke å tenke om det, for på vei ut blir Bogart vist inn på et annet rom av tjeneren, det må være et soveværelse, for det er en seng der, en himmelseng, og ved vinduet er det et bord fullt av flasker og ved det bordet står en kvinne og skjenker et glass fullt og når hun er ferdig med det snur hun seg mot Bogart. Det er Lauren Bacall. Vi ser Lauren Bacall for første gang. Peders fingre stryker over hånden min. Jeg snur meg mot Vivian. Hun rører seg ikke. Det er akkurat som om hun trekker pusten langsomt, hun inhalerer hele rommet. Og Lauren Bacall ser på Bogart, hun gløder, hun gløder i sort og hvitt, neseborene hennes vider seg ut, hun er et dyr, en løvinne, og hun ler, Bacalls latter, hun håner ham. – *You're a mess, aren't you.* Og Bogart svarer bare: – *I'm not very tall either. Next time I'll come on stilts.* Og kanskje er det umulig å beskrive den første gangen, for man gjør det alltid etterpå, i et annet lys, i en annen tid. Kanskje øyeblikket bare er et frimerke som mister sine tagger

og sakte men sikkert stiger i verdi i din private samling som du har forsikret høyere enn dine barn. Du kan ikke spare på alle, på hele verden, du må velge, noen må du kassere eller bytte bort. Kanskje denne stunden, i Rosenborg kino, rad 14, plass 18, 19 og 20, med det grå lyset urolig mot våre ansikter, der vi sitter og ikke har peiling, utenfor og innenfor på samme tid, bare er en scene som jeg nå tekster på ny, eller lager en annen voice over til, min stemme, som snakker ned i mitt liv, gjennom mine dager, mine år, slik at scenen skal passe i resten av historien? Men dette vet jeg er sant: Jeg så det. Jeg hørte det. Og jeg kan ikke glemme det. Når jeg ser på Vivian neste gang, gråter hun.

Etterpå går vi i de varme gatene, hvor fedrene vasker bilene sine og mødrene står i vinduene, lent mot karmen, og de ler av noe, kanskje av de iherdige og forfengelige mennene sine som speiler seg i blanke pansere og skinnende hjulkapsler. Det ligner et slags friminutt og det er blitt farger igjen. Smårollingene med plaster på knærne og altfor svære styrer snur og sykler tilbake når mødrene plystrer. Vi er et annet sted. Vi går ved siden av alt. – Lite bra film, sier Peder. – Ja, lite lite bra, sier jeg. Fy faen. – Ja, fy faen, sier Peder. Lite bra. Vivian sier ingenting, hun er stille, lydløs, hun lister seg. Peder og jeg følger henne hjem. Hun sier ikke noe da heller, forsvinner bare inn i oppgangen ved siden av kirken og jeg synes det er en bevegelse i gardinene i tredje etasje, en skygge som trekker dem tettere sammen. Vi venter litt. Lysene slukkes. Det skjer ikke mer. Så fortsetter vi bortover Gimleveien og en kvinne ler høyt i restauranten på Norum Hotell og fra et rom hører vi fremmed musikk som forsvinner bak oss i mørket som sakte faller. – Vivian gråt, sier jeg, lavt. Peder nikker. – Hørte det. Hun gråt. Vi går et stykke til uten å si noe mer. Det er kommet en uro i meg. – Hvorfor gråt hun? spør jeg. Peder trekker på skuldrene. – Kanskje hun syns filmen var trist. – Kanskje det. Syns du den var trist? – Jeg skjønte ikke en dritt, sier Peder. Gjorde du? Vi stanser utenfor Peders hus. Jeg trekker på skuldrene. – Lauren Bacall var ganske fin, hvisker jeg. Peder smiler. – Lauren Bacall er ganske fin, hvisker han. – Ja, fy faen, sier jeg. Så du de neseborene, eller! Peder ser på meg og begynner å le. – Du skjønte ikke en dritt du heller. Du fikk ikke med deg hva hun het i filmen engang. Vi ler litt til. Så slutter vi med det også. – Nei, hva het hun? spør jeg. – Hun het Vivian, sier Peder.

Slik løper jeg hjem, denne underlige kvelden, med alles navn på mine lepper. Og mens jeg løper, for kanskje noen kommer etter og vil banke meg, tenker jeg på det far pleide å si, at det er ikke det du ser som er viktigst, det er det du tror du ser. Hva trodde far han så, da diskosen kom susende rett mot ham og Fred stod urørlig i ringen og fulgte den samme diskosen med øynene? Hva var viktigst da, det han så eller det han trodde han så? Mor har sovnet allerede. Jeg finner ikke Boletta. Fred ligger i sengen. Han har ikke rørt seg. Jeg setter meg hos ham. – Det er noen som vil snakke med deg, sier jeg. Fred flytter det hovne, blå ansiktet på puten. – Hvein? hvisker han. – To stykker. De ventet på meg utenfor skolen. Fred er stille en stund. – Hvordan så de ut? spør han sakte. – De var helt like, sier jeg. Fred ler og må holde hånden over munnen. Det kommer blod mellom fingrene. Så legger han plutselig hånden på skulderen min i stedet. – De gjorde deg ikke noe, Barnum? Og jeg blir så rørt, av denne omsorg, av Fred som ligger der sønderslått og likevel har tanke for meg, at jeg knapt får fram et ord. Jeg bare rister på hodet. Fred skyver hånden sin vekk fra skulderen min. – Hva sa de, Barnum? – De spurte om du levde, sier jeg. Fred må gjemme munnen en gang til mens han ler og han har tårer i øynene. – Spurte de om det? hvisker han. – Ja. – Og hva svarte du? – At du levde, Fred. Og så spurte de om du ville møte dem i Stensparken. Klokken ti. Fred rører seg ikke på en stund. Jeg skulle ønske at han sovnet. – Hvor mye er klokken nå? spør han. – Halv ti, Fred. Du har ikke tenkt å gå dit? – Fløtt deg, Barnum.

Fred reiser seg fra sengen. Jeg må støtte ham. Det er så vidt han klarer å stå. Jeg må kle på ham. Han er blå og hoven over hele kroppen. Fred ler. Jeg kler på Fred. Det er min skyld. Jeg skulle ikke sagt at de hadde spurt etter ham. – Ikke gjør det, hvisker jeg. – Den hvite skjorta, Barnum. – Vær så snill, Fred. – Jeg vil ha den hvite skjorta, Barnum. Jeg finner den hvite skjorta hans i skapet og trekker den på ham og knapper alle knappene, bortsett fra de tre øverste. – Jeg blir ined deg, Fred. – Greit. Fred sier ikke mer. Greit. Det er greit. Men ingenting er greit. Vi lister oss ut. Mor sover. Boletta har ikke kommet hjem. Vi går bort til Stensparken. Byen er stille. Mørket er mildt. Syri-nene skinner. Vi går opp på Blåsen. Jeg må skyve Fred det siste stykket. Vi setter oss på benken der. Her kan vi se det meste, men de færreste kan se oss. Det er ingen å se. – Har du hørt om

Nattmannen? spør jeg. Fred svarer ikke. Han bare ser. Han speider. – Nattmannen begravde hestene her, Fred. De døde hestene. Men om dagen kunne ingen se ham. – Kjeft, hvisker Fred. – Det er sant, sier jeg. – Tror du på sånt dritt? Og da kommer de. De er fire stykker, de kommer langsomt opp bak kirken. De ser seg om, raskt, kjenner blikk, urolige. De går tett sammen, i en klynge, nesten ikke til å skille fra hverandre, men jeg kjenner igjen to av dem, tvillingene. Jeg peker. Fred skyver armen min bort. Fred blir sittende. Jeg har lyst til å løpe. – Vent, hvisker han. Han smiler. – Nå er det vi som er nattmennene, Barnum. Fred stryker smilet unna og reiser seg, som en krøpling. Vi går ned trappene, til fontenen i hjørnet. Vi kan se dem. De kan ikke se oss. De står oppe ved karusellen. – Klokka? hvisker Fred. Jeg viser ham. Den er ti. Fred nikker. Han begynner å gå. Han halter. Jeg følger etter ham. Han snur seg. – Vent her, Barnum. Men gjengen der oppe har fått øye på ham nå. En av dem roper navnet hans. Fred stanser. Jeg står rett bak ham. Den hvite skjorta hans skinner. Jeg tror jeg skjønner hvorfor han ville ha på seg akkurat den skjorta. Han står helt stille. De måler hverandre, Fred og gjengen der oppe ved karusellen. De er fire. Fred og jeg er to. Nei, vi er en og en halv. Ingen beveger seg. Vi er statuer i Stensparken. Hvem holder ut lengst? Hvem kan bite denne natten i seg? Hvem er den sterkeste til å vente? Det er Fred. De andre begynner å gå sakte nedover mot oss. Fred holder hendene på ryggen. Den hvite skjorta hans skinner. Han rører seg ikke. De stanser ikke før de bare er et par meter unna. De stirrer på Fred. Jeg kan tenke meg at Fred smiler, med den ødelagte munnen, men jeg kan ikke se det, for jeg står bak ham. – Å fy faen, sier en av dem, han har blått øye som kanskje Fred har laget, og jeg tror et øyeblikk at han skal fly på Fred, men i stedet tar han et skritt bakover og stiller seg mellom tvillingene. Og den fjerde kommer enda nærmere. Han stikker hånden i jakkelomma. Det går et rykk gjennom Fred, fra albuen til skuldrene, et støt. Så er alt rolig igjen. Den andre gutten tar fram en pakke Teddy, knipser ut to sigaretter og gir den ene til Fred. – Navnet er Erling, sier han. Men de fleste kaller meg Tier'n. Fred nikker så vidt og tar imot sigaretten. Erling, han som de fleste kaller Tier'n, ser meg, i skyggen bak Fred. – Vil du også ha en? spør han. – Han røyker ikke, sier Fred. Jeg sier inni meg: – *How do you like your brandy, sir?* – *In a glass.* Erling

tenner sigarettene med en blank lighter. De blir stående slik en stund, røyker, tause, aldri har det tatt lengre tid å røyke en sigarett, månen slurer og endelig slipper de sneipene ned på bakken, gnir skotuppene over dem mens glørne spretter til alle kanter, det ser ut som om skoene derès tar fyr. Så legger Fred hendene på ryggen igjen. Erling ser på ham. – Kan du slå også? spør han. Han spør om Fred kan slå. Jeg ser hendene hans som løsner på ryggen. – Kanskje. Gutten ser en stund på Fred. Så snur han seg mot de andre. – Kom hit, Tommy. Og han med det blå øyet går bort til Fred og stiller seg rett foran ham. Fred nøler. Så slår han. Men han som heter Tommy gjør en rask finthe med overkroppen, det ligner et svømmetak, og slaget skrenser bare langs tinningen hans. – Au, sier Tommy og går tilbake til tvillingene. Erling ser lenge på Fred og tar opp røykpakken igjen. Det er nå jeg ikke vet hva som kommer til å skje. Fred har slått, men han bommet. Han snur seg mot meg og jeg kan se den plutselige forvirringen i det skjeve ansiktet, for han vet heller ikke hva som kan skje nå, hva som er neste trekk, og hans forvirring gjør meg dobbelt redd. Erling, Tier'n, rister fram to sigaretter til. – Du er bedre til å bli slått enn til å slå, sier han. Da slår Fred en gang til. Det er akkurat som om jeg kjenner slaget, jeg kjenner det treffe, jeg skjelver, jeg er rystet, av lykke og angst. Erling ramler sammen og blir liggende mens sigarettene triller nedover bakken. Og jeg tenker plutselig: Nå begraver vi de døde hestene. Fred blir stående, hånden hans blør. Tommy og tvillingene kommer et skritt nærmere og Fred løfter begge hendene, det er tungt, han får dem ikke helt opp. Men de skal ikke ta Fred. De begynner å telle i stedet. De teller langsomt til ni og før de får sagt ti reiser Erling seg, smiler. – Ikke så verst, sier han. Men du har mye å lære. Skal vi sette oss? Erling og Fred går bort til benken ved barnehagen og setter seg der. De snakker sammen. Jeg kan ikke høre hva de sier. Tommy plukker opp sigarettene. Tvillingene grer håret. Jeg rører meg ikke. Jeg vet ikke hvor lang tid det tar. Fred og Erling prater. Det er for det meste Erling som prater. Så sitter de tause en stund og når de reiser seg tar de hverandre i hendene, som om de er blitt enige om noe. Erling, Tommy og tvillingene går ned forbi pissoaret. Fred fortsetter rundt Blåsen. Jeg løper etter ham. – Ble dere venner? spør jeg. Fred svarer ikke. – Men hvordan visste de hvem jeg var? Fred stanser og ser på meg. Et av sårene i ansiktet har sprukket.

– Hæ? – Hvordan visste de at jeg var broren din, Fred? – Alle vet hvem du er, Barnum, sier han sakte. – Hvorfor det? Hvorfor vet alle hvem jeg er? Fred gnir bort blodet og tenker seg om. – Glem det, hvisker han og går videre. Jeg kan ikke glemme det. Vet alle hvem jeg er, ikke bare på skolen, men over hele byen, på den andre siden av elven, i de siste mørke smugene i Vika og helt ned til bryggene? Men Fred orker ikke snakke mer. Og når vi kommer hjem står mor i entréen og er rasende og ute av seg. – Hvor har dere vært? roper hun. Fred går bare rett forbi henne og det er meg hun holder igjen. – Bare gått en tur, sier jeg. Mor bøyer seg over meg. – Gått en tur? Midt på natten! – Fred måtte ha luft, mor. Han fikk nesten ikke puste. På grunn av nesen. Mor slipper meg og klamrer seg rundt nattkjolen i stedet. – Dere tar livet av meg en dag, hvisker hun. Jeg prøver å legge en arm rundt henne. – Neida, sier jeg. Mor tramper i gulvet. – Jo, det gjør dere! Men bare sett i gang. Ta livet av meg! Forsvinn midt på natten i hvit skjorte og hjernerystelse! Hun ser brått på meg. – Dette har ikke noe å gjøre med at han ble slått ned? Hva? Jeg rister på hodet og møter mors blikk. – Savner du far? spør jeg. Og jeg ser hvordan ansiktet hennes slår sprekker, i samme øyeblikk, og jeg rekker å tenke, før hun lener seg mot skulderen min, at vi har så mange ansikter, vi skifter dem hele tiden, vi bærer med oss så mange ansikter vi har plass til, ansikter og navn. Og mor smiler og pusten hennes er våt. – Ja, det gjør jeg nok, gutten min. Jeg savner far.

Tre dager senere kom det post til meg. Det var første gang jeg fikk brev. Mitt navn stod på konvolutten, mitt navn og min adresse. Det var som å bli oppdaget, å bli til. Noen hadde funnet meg. Dette brevet var båret gjennom byen og lagt i den riktige postkassen. Jeg tenkte, før jeg lurte på hvem det var fra: kommer dette frimerket til å bli noe verdt? Vi satt på kjøkkenet og spiste middag. Det var minst tredve varmegrader. Vi svettet bare vi løftet gaffelen. Fred var der også. Han drakk vann og spiste poteter. Ansiktet hans hadde liksom begynt å gro sammen i feil rekkefølge. Jeg måtte se to ganger på ham for å kjenne ham igjen. – Hva glør du på? spurte han. – Ingenting, sa jeg fort. Fred la fingeren på nesen og skjøv den fram og tilbake. Boletta holdt seg for ørene. Det knaket. Og da var det at mor tok fram konvolutten og rakte den over bordet. Hun var så glad, på mine vegne, jeg fikk et brev i Oslo og kanskje hun

hadde lest det allerede. – Det er brev til deg, sa hun. Jeg ble meget langsam og stille. Barnum Nilsen stod det med høye, smale bokstaver. Barnum Nilsen, mitt navn, og adressen under, ja, jeg var oppdaget, funnet, jeg var et menneske, det var ingen tvil, jeg var en man kunne regne med. Så rev jeg opp konvolutten med kniven og leste. Det var fra Peders far. Øynene mine ble tunge. Mor smilte. – Les høyt for oss, da, Barnum! Og jeg leste høyt så lavt jeg kunne, det som Oscar Miil, den glade og forsiktige mannen hadde skrevet: – Kjære Barnum. Nå som du og Peder er blitt så gode venner, noe vi er svært glade for, vil vi gjerne få invitere deg med til vårt landsted på Ildjernet i sommer, hvis din mor gir tillatelse til det. Jeg så på mor. – Greit, eller? spurte jeg. Hun nikket mange ganger. – Du kan skjønne det! Men skal du ikke lese alt? – Jeg har lest alt, hvisket jeg. – Det har du ikke, Barnum. – Jo, sa jeg. Men mor tok brevet fra meg og fortsatte å lese. – Din bror er også hjertelig velkommen til oss! Gode hilser fra Oscar Miil. Jeg så ned. Fred trakk pusten raskt gjennom den skjeve nesen og lyden lignet på den far pleide å lage når han sov, jeg grøsset. – Ville ikke det vært hyggelig, da, Fred? spurte mor. Jeg kunne høre at Fred smilte. – Kan'ke, sa han bare. – Kan ikke? Og hva er du så opptatt med i sommer? – Skal trene. Jeg så på Fred. Mor brettet brevet fra Oscar Miil langsomt sammen og selv Boletta la fra seg kniven og gaffelen. – Trene? Trene med hva da, om jeg tør spørre? – Har meldt meg inn i Centrum Bokseklubb, hvis du absolutt må vite det. Fred forsynte seg med mer poteter og moste dem flate. Det ble stille rundt bordet. Og jeg var så lettet. Fred skulle trene i stedet. Først slo de ham ned. Siden fikk de ham til å melde seg inn i Centrum Bokseklubb og nå kunne han ikke være med på ferie til Peders familie. Det var slik det hang sammen. Det er alltid det ene som fører det andre med seg. Jeg var lykkelig og skamfull. – Du skal ikke bokse i noen bokseklubb, sa mor og var hissig i ansiktet. Fred gadd ikke svare. Han spiste poteter. – Har du ikke fått nok juling, hva? Se på deg selv, Fred! Fred bare trakk på skuldrene. – Boksing er ikke juling, sa han. Mor lente seg over bordet. – Var det kanskje Centrum Bokseklubb som slo deg ned, hva? Fred lo stille. – Skal ikke du bry hue ditt med. Mor freste. Boletta la hånden sin på skulderen hennes. – Hvor er forresten Ildjernet? spurte hun. Mor sukket dypt og brettet ut brevet igjen. Det var slik det var. De gode nyhetene kom aldri

alene. Og de dårlige nyhetene kunne være gode for andre. Fred skulle bokse og jeg skulle på ferie med bestevennen min og slapp å ha med Fred. Og Peders far hadde tegnet et kart på baksiden av arket. Ildjernet var en øy i Oslofjorden og for å komme dit måtte jeg ta Nesoddbåten langs hele Nesoddlandet. Jeg gikk straks inn på rommet og begynte å pakke. Snart kom Fred også. Han la seg på sengen. Jeg turte ikke se på ham. Jeg pakket. – Ikke spis for mye makrell, sa han til slutt. – Hvorfor ikke? spurte jeg. – Veit du ikke det? – Nei, hva da? – Makrellen eter tyske lik. Som ligger på bunnen av Oslofjorden. – Ikke drit, à? – Så når du spiser makrell eter du egentlig et tysk lik. Jeg snudde meg mot Fred. – Du kan godt bli med, hvisket jeg. Han bare lukket øynene. Det var som om en fremmed hadde kommet på besøk i ansiktet hans og ikke ville dra igjen. – Hysj, sa han. Ikke jug.

Og lørdagen etter, Sankthanskvelden, stod jeg på Prinsens dekk og vinket farvel til mor og Boletta, enda jeg hadde sagt at de ikke skulle følge meg. Snart kunne jeg heldigvis ikke se dem lenger og klokken på Rådhuset ble smal som et armbåndsur og byen sank i blå vind. Jeg så alt jeg skulle forlate bli borte for mine øyne. Jeg var ikke sjøsyk. Jeg kjente meg sterk. Jeg hadde bare reist alene før, med tog, da mor, Boletta og skolelegen fant ut at jeg var for mager og sendte meg til en bondegård på landet for å fetes, men det vil jeg helst slippe å snakke om, nei, jeg vil slett ikke snakke om det, jeg har glemt det, for godt. Og dette var noe annet. Jeg skulle til kameraten min. Det begynte å rulle etter Flaskebekk. Jeg bar fars gamle koffert inn i salongen og kjøpte en liten cola i kiosken. Passasjerene smilte til meg. Vi skulle på sommerferie. Jeg smilte til dem. En gammel dame med tynt hår og munnen full av rynker lente seg over en kurv hvor det lå en hvalp og knurret. – Skal du langt du da? spurte hun og strøk en tørr hånd gjennom krøllene mine. Jeg bestemte meg for å være høflig. – Så langt dette skipet seiler, svarte jeg. Og på Ildjernet, den siste bryggen før fjorden svinger og vider seg ut mot selve havet, der Den Gamle og Boletta og Kong Haakon kom seilende og så Oslo for første gang, stod Peder og faren hans og ventet. Jeg bar kofferten ned landgangen. Peder kom løpende mot meg. Han var blitt ganske brun allerede og tynnere. Jeg kjente ham nesten ikke igjen og et øyeblikk ble jeg misunnelig, men jeg visste ikke på hva. Peder stanset rett foran meg og rakte

fram hånden. – You're a mess, sa han. – Next time I'll come on stilts, sa jeg. Peder sukket. – Feil, Bogart. Du skal først si, I'm not very tall, either. – I'm not very tall, either, sa jeg. – Vi tar det fra begynnelsen, sa Peder og trakk pusten. Klar? – Klar som bare det. – You're a mess, mister Barnum Nilsen. – Og du er blitt jævla brun, sa jeg. Peder stønnet og var like ved å skyve meg ut i vannet. Da kom faren bort til oss, han hadde en snadde i kjeften og solbriller utenpå brillene. Han tok kofferten min. – Skal vi komme oss over før ferien er slutt, gutter? Vi fulgte etter ham helt til han stanset ved en smal hengebro som var strukket ut mellom fastlandet og øya hvor sommerhuset deres lå. Faren så på meg. – Har du høydeskrekk, Barnum? – Ikke ennå, hvisket jeg. Peder lo. – Barnum er så lav at han ikke vet hva høydeskrekk er, sa han. Faren måtte ta av seg begge brillene et øyeblikk. – Hva sa du, Peder? – Ingenting, sa Peder og løp ut på broen, jeg gikk i midten og faren kom bakerst. – Ikke se ned! ropte han. Jeg så ned. Hele broen gynget og bølgene rullet forbi i dypet. Jeg lukket øynene, men da ble vinden enda sterkere, vinden i hodet, bølgene i munnen, jeg prøvde å holde meg fast i rekkverket, men det var bare et tau som buktet seg i hendene mine, jeg hørte Peder som fremdeles lo og jeg tenkte plutselig på Der Rote Teufel, jeg hang mellom fastlandet og Ildjernet og kunne ikke la være å tenke på Den Røde Djevelen som døde av latter. – Ikke se ned! roper faren en gang til. Peder bare fortsetter å le, han er sikkert født på denne hengebroen. Han snur seg og strekker ut armene, som om han vil omfavne meg. – Det er ikke farlig, sier han. Og det ble en underlig uke, en underlig uke i min aller fineste sommer, den første sommeren hos Peder på Ildjernet, for jeg kan ikke lenger huske rekkefølgen i alt som skjedde, det er som en film klippet tilfeldig sammen og kanskje slutten finnes et sted midt i handlingen, som en gåte man først forstår senere, eller kanskje aldri. Da jeg kom hjem, brun over hele kroppen, og Fred stod på bryggen og ventet og klokken på Rådhuset ble synlig for mine øyne igjen, med sine tunge visere og gyldne tall, var det akkurat som om dagene på Ildjernet videt seg ut, til en bukett som bøyer seg i alle retninger og tar man én blomst opp av dette timeglasset, denne blå vassen, vil resten straks visne. Men det var noe som hendte der, den sommeren, jeg vet ikke helt hva, det bare hendte på en annen måte, stille og langsomt. Og slik begynner min sommer: Jeg slipper taket i

tauet, åpner øynene og snubler rett i armene til Peders mor som sitter i rullestolen på den andre siden. – Heisan, Barnum. Gikk turen fint? Jeg puster ut. – Joa. Men sjøen var hard ved Flaskebekk. Peder svinger rullestolen rundt og ler. – Nå har Barnum fått høydeskrekk, sier han. Han må sitte på tilbake med deg! Faren klapper meg på ryggen og jeg lurar på hvordan moren har kommet seg over, for rullestol på en hengebro har jeg aldri sett før. Peder triller henne inn i skyggen bak det lave, hvite huset midt på øya og etterpå viser han meg rommet hvor vi skal bo. Det står en seng ved vinduet, en dobbeltseng, og Peder slenger seg ned på den og der blir han liggende og se på mens jeg pakker ut. Og det er ikke lite jeg har med meg, det er nemlig bedre å ha med seg for mye når man skal være en uke hos en venn på en øy. Jeg har blant annet med meg pyjamas, badesko, to badebukser, slik at jeg straks kan ta på en tørr når jeg har badet og på den måten unngå å bli forkjølet, jeg har også med meg ekstra undertøy, en boks solkrem, en blyant og et ark hvor mor har skrevet telefonnummeret vårt og adressen, for sikkerhets skyld, jeg har heller ikke glemt myggolje, kam og deodorant, for ikke å snakke om det gamle fotografiapparatet. – Tenkt å bli her resten av livet, eller? spør Peder. Og jeg snur meg mot sengen og tar et bilde av ham: Peder som ligger med hendene bak hodet, smilet hans, det ene øyet som er lukket, som om han bare driver gjøn med meg, eller nettopp har fortalt en ganske bløt vits, den nakne overkroppen, magen som henger litt over beltet i kortbuksene, selv om han ligger, tærne som spriker og en skygge som deler fotografiet i to, skrått, fra hjørne til hjørne. Det er slik jeg husker ham, Peder i sengen, den første sommerdagen vår sammen. Så ser han på meg med begge øynene. – Hvilken side vil du ligge på? spør han. Jeg blir stående. – Vet du hva som har vært i denne kofferten, Peder? – Aner ikke. – Applaus. Peder lukker det ene øyet igjen, som om det er jeg som driver gjøn med ham nå. – Applaus? – Jepp. Har arvet den etter far. Peder blir liggende og tenke. – Men nå er det ikke mer applaus i den? spør han til slutt. Jeg rister på hodet og legger meg forsiktig ved siden av ham. Madrassen er bløt og det er liksom et dypt søkk på midten som vi ruller ned i. Peders hud er varm, den gløder, når jeg kommer borti ham. – En koffert med applaus, hvisker Peder. Stilig. Jeg finner Niveaen, vipper av lokket, dypper fingeren i den hvite, seige kremen

og begynner å smøre ham inn. Han snur seg. Skuldrene hans er røde og han flasser på ryggen. Jeg river av de tynne flakene med død hud. Og midt mellom skulderbladene har han et myggstikk som jeg må klø. Etterpå tar jeg av meg klærne jeg har reist i og skifter til badebukse og Peder smører inn hele meg og han gjør seg flid, han glemmer ikke et eneste sted hvor jeg kan bli solbrent. Siden ligger vi helt stille. – Lurte du på hvordan mor kom seg over hit, spør Peder plutselig. – Kanskje med båt? – Niks. Hun seilte i rullestolen. – Det er ikke sant? – Jo. Hun tar bare fart fra brygga og fosser rett over. Omtrent som Skibladner. – Nei? – Joda. Alle kommer til brygga for å se når mor skal over til øya. Folk gleder seg hele året til det. Og jeg kan se det for meg, moren i rullestolen på fjorden, jeg lukker øynene og ser det for meg, rullestolen i bølgene, og da er det noen som roper på oss, langt borte roper de, fra solen og vinden. Vi blir liggende litt til likevel. – Jeg er glad for at du er her, hvisker Peder. – Jeg også, Peder. Så løper vi ut på terrassen hvor det er dekket på et bord under en parasoll og vi setter oss i bløte stoler og skjenker gul saft i glassene og vi drikker den søte saften mens en hveps summer over duken og vi lar den summe der. Faren kommer til syne i den brede døren til stuen og står mellom de tynne gardinene som nesten svøper ham inn. Han holder en kasserolle i hendene og smiler. – Sultne, gutter? – Som bare faen, sier Peder. Faren tar et skritt fram fra gardinene og setter kasserollen på bordet. – Ikke bann på min øy, sier han. Peder ler. Jeg kikker oppi kasserollen. Det er fisk. Faren ruller sammen en avis og slår etter hvepsen, men treffer ikke en eneste gang. Så vipper han opp solbrillene og ser ned mot stranden og stupebrettet. – Maria! roper han. Mat! Og snart hører jeg hjulene på rullestolen, kanskje de trenger smøring, hun triller inn fra skyggene og Peder og faren løfter henne over i en vanlig stol, i et glimt seg jeg den magre kroppen hennes, hoftene, bare skinn og bein, grå hud som henger fra knoklene og hun ser at jeg har sett det og at jeg vemmes, forskrekkes, selv om jeg ser en helt annen vei nå, på seilbåtene der ute, en snekke, fjordens langsomme hjerte, hvepsen som kommer tilbake og setter seg på kanten av glasset mitt, solen som skinner i gaflene, og jeg tenker på alt man ikke skulle sett, som man godt kunne sluppet å se, en gang så jeg Fred stå foran speilet på mors soveværelse, han bøyde seg fram og kysset, nei, slikket, sitt eget speilbilde, jeg ville ikke se

det, for alt man ser bærer man med seg, hvert eneste syn blandes til et stort bilde, for tungt for øynene våre, og likevel må jeg se en gang til, jeg klarer ikke la være, på de tynne bena hennes, der pleddet har glidd litt til side, nesten blå er hun, skrukkete, og hun smiler når hun trekker pleddet over knærne. – Forsyn deg først, du, Barnum, sier hun. Peder skyver kasserollen nærmere. Det lukter eddik. Det er kald fisk. Faren åpner to øl og gir moren den ene. De drikker rett av flasken. – Makrell! sier faren og snur seg mot meg. – Makrell? hvisker jeg. – Fin og fet makrell, Barnum. Den kom tidlig i år, makrellen. Men den lurte ikke meg! Peder gjesper og vrir på parasollen. Skyggen glir over duken, som om noen har veltet et glass. Jeg legger det minste stykket jeg kan finne på tallerkenen. Moren ler. – Du behøver ikke være beskjeden, Barnum! Peder tar heldigvis kasserollen fra meg og er ikke særlig beskjeden. – Hvis du ikke eter minst tre makreller, blir far jævla fornærmet, sier Peder. Jeg forsøker å le. Faren setter fra seg ølflasken. – Makrell er ikke bare godt, gutter. Det er sunt også. Bare kjenn hvor fet den er i pelsen! – Makrell har ikke pels, far, sier Peder. Jeg ler høyt. Men faren drar bare fingeren over det glinsende skinnet med et sukk. Jeg bøyer hodet. Makrellen på tallerkenen. De tyske soldatene. På bunnen av fjorden. Et tysk lik på tallerkenen. Dette er krigen som fortsetter. Det er nå jeg blir sjøsyk. Jeg må ikke bli sjøsyk. Jeg må ikke spy. For kanskje tror moren at det er henne jeg spyr av, at jeg ikke tålte å se den lamme kroppen under pleddet, hennes skinn og bein. Det må ikke skje. Jeg svelger, det glatte kjøttet, det glatte kjøttet fra havets bunn glir ned og jeg reiser meg, går rundt huset uten å snu meg og der kneler jeg og spyr i gresset. – Hva er'e med deg, à, Barnum? Jeg tørker munnen med håndbaken og det smaker solkrem og eddik. Peder står bak meg. – Tåler ikke makrell, hvisker jeg. Og Peder setter seg ned på huk. – Må du spy før du tør å si det?

Nå trener Fred. Nå løper han opp alle kjøkkentrappene, tolv ganger, for ingen skal se at Fred løper. Nå tar han tredve armhevinger på rommet vårt og neste gang tar han femti. Midt på natten kan Fred våkne, rastløs og urolig, legge seg på gulvet og ta førti armhevinger til og etterpå løper han opp til loftet igjen. Nå går han inn døren til Centrum Bokseklubb i Storgata og alle snur seg mot ham. Fred hører slagene som stanser, han ser sandsekkene som ennå duver, han ser smilene i de svette ansik-

tene. Nå kommer han som er best i byen til å få juling. De gleder seg.

Peder fulgte meg tilbake til bordet på terrassen igjen. – Barnum tror at makrell er forkledde, tyske soldater, sa han. Moren smilte så vidt og strøk en finger fort over armen min. – Er du bedre nå? Jeg nikket. Men faren sperret øynene opp og holdt på å velte ølflasken. – Hva sa du, Peder? – Broren til Barnum har sagt at makrellen eter tyske soldater. Faren snudde seg sakte mot meg, akkurat som om tankene også skulle få tid til å følge med i svingen. – Har broren din virkelig sagt det? – Ja, hvisket jeg. Men han tullet sikkert bare. Nå stakk faren hele armen ned i kasserollen og løftet opp den største makrellen han kunne finne der og viste den fram. – Si meg! Er dette en nazistisk fisk? Hva? Har den for eksempel bart? – Den har pels, sa Peder. – Da er det kanskje en russisk makrell, sa faren. Vi får se. Og dermed spiste han den, hele fisken dyttet han inn i munnen, tygget lenge og så seg om. Han ble litt blek i kinnene og måtte ta av seg solbrillene. – Wer ist Blücher, mein Schiff? Ich muss zu Oslo fahren! – Du er full! ropte moren. Og vi lo så vi måtte sette oss på bakken for ikke å falle av stolene. Faren drakk enda mer øl og lot makrellen synke. – I kveld tror jeg det blir pølser, gutter. Og resten av dagen samlet vi ved til bålet og når mørket så vidt gled inn fjorden, bare som en svak skygge, lysets dragsug, og det ennå var mildt, svalt og mildt, tente faren plankene og stokkene vi hadde stablet som et spisst tårn ved strandkanten, og snart kunne vi se de andre bålene, skinnende, urolige punkter overalt, vi hørte musikk fra de nærmeste bryggene, flammene og stemmene ble tydeligere for hvert sekund som gikk i denne kvelden, som om det var tiden som fremhevet alt og ikke mørket. Vi spiste de siste pølsene, tok på oss gensere og satte oss tettere inntil hverandre. Peder telte bålene og kom til 28 og det var tre mer enn i fjor. Jeg kunne ikke huske å ha kjent en slik ro, kanskje jeg ennå ikke hadde kjent den, og først nå visste at den fantes, min dype, uopplevde ro.

Da moren sovnet trillet Peder henne opp stien til huset. Jeg ble sittende der med faren. Bålet brant langsomt ned, slik de andre bålene også sluknet, som lamper i natten. – Kunne ikke broren din bli med? spurte faren. – Han trener, sa jeg. – Trener med hva da? – Boksing. Faren lo litt og fyrte opp snadden. – Boksing, ja. The noble art of self-defence. – Kanskje makrel-

len hadde spist en engelsk soldat, sa jeg. Faren lo og la armen over skulderen min. – Er han noe tess til å bokse, broren din? – Han er i hvert fall ganske god til å bli slått, sa jeg. Faren banket asken ut av pipen og den fløt bortover vannet. – Ja, ja. Det er også en kunst, Barnum. Og noen er bedre enn andre.

Peder kom ikke tilbake. Vi gikk stille opp til huset. Faren tok plutselig hånden min og holdt den lenge. Da han endelig slapp taket ruslet han ned til det sorte bålet igjen og ble stående der. Jeg kunne høre gnissingen fra hjulene på rullestolen, et eller annet sted, eller kanskje det bare var hengebroen som knaket i vinden. Jeg løp inn på rommet. Peder sov allerede. Jeg kledde av meg og la meg på min side, forsiktig, så jeg ikke skulle vekke ham. Peder snudde seg rundt, snorket litt, men snart ble pusten hans jevn og rolig. Jeg husker ikke om jeg drømte noe. Jeg tror jeg hadde nok med å sove. Jeg måtte ikke miste min ro.

Tidlig neste morgen ble vi vekket av moren. – Jeg vil male dere! ropte hun. Hun hadde trillet helt inn til oss. Jeg satte meg straks opp i sengen, så lett var min søvn, jeg sov slik Den Gamle hadde lært meg, med øynene åpne. Peder trakk bare dynen over seg og stønnet. – Barnum har med fotoapparat. Ta et bilde i stedet. Sparer mye tid. Moren lente seg fram i rullestolen og dro dynen av ham. Peder var naken. Jeg hadde aldri sett Peder rødme før og ikke har jeg sett det siden heller. Jeg kjente at jeg også rødmet, men det var langt ifra siste gang, en varme slo ut i kinnene mine, jeg brant langsomt ned. Og moren ble også et øyeblikk forlegen, i alle fall måtte hun holde seg fast i hjulene. Peder rev dynen til seg igjen. Så ble morens lille munn raskt til et smil. – Ikke fornærm meg, Peder. Kom til stupebrettet om et kvarter. Ikke sant, Barnum? – Klart det, hvisket jeg. Dermed trillet moren ut igjen og etter en stund stakk Peder hodet fram og kikket opp på meg. – Får ikke sove med pyjamas, sa han.

Og hele dagen sitter vi på svaberget nede ved stupebrettet, mens moren har parkert stolen i den blafrende skyggen under epletreet og der maler hun oss. Hun har en stor, hvit hatt på hodet og mer ser vi ikke av henne. Det er ikke en eneste sky på himmelen, vi blir brune og det er akkurat som om Peders hår falmer, det kler ham, selv om han ser ganske sur ut. Jeg lurte på om moren klarer å male det, at vi forandrer oss, før bildet er ferdig, at vi ikke lenger er de samme. Men vi får ikke se hva hun maler. Faren kommer med kald appelsinsaft når vi blir tørste og

hver time bader vi. Vi hopper på likt fra stupebrettet og synker helt til føttene når de glatte steinene og der skyver vi fra og svømmer opp i solen som henger i en tråd av skinnende dråper. – Jeg har dere snart! roper moren. Og vi setter oss på plass igjen og er tørre med det samme. Moren nynner en kjent melodi, under epletreet, under den brede, hvite hatten, bak staffeliet, og når jeg siden hørte denne låten kunne jeg kjenne heten på svaberget den dagen, jeg måtte lukke øynene for ikke å bli blendet og duften av varm solkrem og tobakk fylte meg med en underlig, sitrende sorg jeg ikke helt kunne begripe, for aldri hadde jeg hatt det bedre enn da, på det hete svaberget, Ildjernet, sommeren med Peder, og kanskje det er akkurat dette som er navet i sorgens hjul, som spinner gjennom våre liv, at det er forbi, at øyeblikket allerede er forlatt. – Jeg har dere snart! roper moren en gang til. Og selv Peder smiler, trekker inn magen og prøver å vise muskler. Faren slipper isbiter i glassene våre, en klirrende, kjølig lyd på bunnen av solen.

Og nå står Fred i garderoben på Centrum Bokseklubb. Tier'n peker på et skap og sier: – Det er ditt. Du får nøkkelen etterpå. Fred går bort dit og skifter. Tommy og tvillingene stirrer på ham, tause. Fred snur seg mot dem. De ser en annen vei. En mann kommer inn. Han stanser bak Tier'n som straks går unna. Han står lenge og ser på Fred. – Jeg heter Willy, sier han til slutt. Jeg er treneren her. Fred sier ingenting, ser bare fort på mannen. Han har på seg en blå, slitt treningsdrakt og på føttene har han noe som ligner tøfler. Han er fet, som om musklene har løsnet. Willy er 52 år gammel, bor alene på en hybel ved buss-holdeplassen på Ankertorget, jobber på Akers Mek. og det eneste han kan noe om er sveising og boksing og det holder. – Jeg hører at du tåler det meste, sier han. Har du lyst til å lære å slå også? Fred trekker på skuldrene. Willy snur seg mot Tier'n. – Kan han snakke? – Han kan snakke, svarer Tier'n. Tommy ler, men slutter med det like brått. Willy ser på Fred igjen. – Har du drevet med noe annen idrett? Fred knytter lissene. – Diskos, sier han.

Jeg har sovnet i solen, med hodet mot Peders varme, glatte skulder og jeg hører morens stemme langt borte. – Jeg trenger dere ikke mer, gutter! Og idet jeg åpner øynene ser jeg at hun triller ut fra epletreets skygge, eller kanskje det er de små hvinene fra hjulene som vekker meg denne gangen. – Få se! roper

Peder og reiser seg. Men moren rister på hodet og ler. – Ikke før jeg er ferdig. Hun tar lerretet ned fra staffeliet og snur mot huset. Hun er ferdig med oss, men ikke med bildet. Og hun blir heller ikke ferdig den sommeren. Det er alltid noe som gjenstår, et strøk, en linje, et punkt. Det var først etter farens begravelse, da Peder ikke rakk å komme hjem fra USA, at jeg fikk se portrettet av oss, og hun var visst ennå ikke helt fornøyd. Jeg ble sjokkert da jeg så det, jeg kan ikke si annet. Men hun hadde gitt bildet en vakker tittel, *venner på svaberg*, kalte hun det, ganske enkelt, og det ubestemte i tittelen, venner på svaberg, løsrev motivet fra oss selv, slik tiden også hadde skapt en avstand, som om jeg aldri kunne klare å strekke armen ut og berøre dette bildet. – Du kommer ikke til å bli ferdig likevel! roper Peder. Moren stanser og vipper stolen rundt. – Skal vi vedde? Peder ler. – Da taper du bare. – Skal vi vedde? gjentar moren. – Nei, sier Peder. Men jeg skal fotofaengrafere deg i stedet! Og han tar fram kameraet mitt som han har gjemt under håndklærne, moren skriker og skjuler ansiktet i hendene, men Peder knipser minst fire ganger før hun får snudd rullestolen igjen og kommer seg rundt huset i en viss fart. Faren står plutselig bak oss. – Hva skjer her? spør han. – Vi bare fotofaengrafere litt, sier Peder og gir apparatet til meg. Jeg er like ved å le høyt, for det ordet er ganske nytt for meg og det kiler nesten i munnen. Men noe i farens blick får meg til å la være, jeg ler ikke, jeg prøver i stedet å gjemme kameraet på ryggen. – Du vet at mor ikke liker å bli fotografert, sier han. Så ikke gjør det. Ikke du heller, Barnum.

Jeg la kameraet i kofferten og bestemte meg for ikke å bruke det mer den sommeren. Peder kom etter og satte seg på sengen. – Mor er litt overtroisk noen ganger, sa han. Jeg stod med ryggen til. – Hvordan da? – Hun tror at noen rapper sjelen hennes når hun blir fotografert. – Rapper sjelen hennes? – Ja. Hun har fått det for seg. Jeg snudde meg mot Peder. – Jeg skal ikke fremkalle bildene, sa jeg. Peder sukket. – Tror du også på det? Hva? Jeg visste ikke helt hva jeg skulle si. – Hvis hun tror på det, sa jeg bare. – Ja? Peder begynte å bli utålmodig. – Så er det vel det samme hva vi tror. Peder satt taus en stund. – Du skal i hvert fall fremkalle bildet av meg, sa han.

Og nå står Fred foran speilet innerst i treningshallen på Centrum Bokseklubb. Alles blick er rettet mot ham og Freds blick er rettet mot seg selv. – Venstre fot forrest! roper Willy. Eller er

du en jævla southpaw fra vestkanten! Fred trekker høyrefoten bakover, slår mot speilet, de magre musklene, det skjeve ansiktet. – Opp på tå! roper Willy. Eller er du en jævla plattfot fra vestkanten! Fred strekker seg, på tå, leter etter balansen og nå kommer Willy bakfra, dytter ham så vidt i ryggen med en finger og Fred snubler mot speilet. – En bokser som er trøtt i føttene er ferdig, Fred. For en bokser som er trøtt i føttene, er trøtt i sjelen også. Tommy gir en flaske til Tier'n og Tier'n gir den til Willy som gir den til Fred. Han drikker. Det er søtt og tungt. Han gir flasken tilbake til Willy som hiver den bort til Tommy. – Har løpt i trapper, sier Fred. Willy ser på ham. – Slå meg, Fred. – Hva? – Slå meg, Fred. Fred tenker seg om et øyeblikk. Han slår. Men da er Willy et annet sted. – Slå meg, Fred! Fred slår igjen. Willy er plutselig på den andre siden. Den gamle, feite mannen danser rundt Fred. – Ikke løp i trapper, sier Willy. Fred setter seg på benken langs veggen. Det er stille i hallen. Willy setter seg ved siden av ham. – Føttene, hendene, huert, sier Willy. Huert, hendene, føttene. Si det etter meg, Fred. Fred bare ser på ham. – Føttene, hendene, huert, gjentar Willy. Huert, hendene, føttene. Klarer du ikke si så mye? Fred ser ned. – Føttene, hendene, huert, hvisker han. Huert, hendene, føttene. Willy lener seg mot Fred. – Du har mye å lære, Fred. Vil du lære det? Fred nikker. Willy snur seg mot de andre gutta. De står allerede i kø, Kalle, Jørgen, Salva, Junior, Talentet, Arve, alle gutta som drømmer om å slå seg opp, slå seg ut, slå seg gjennom lydmuren og smertegrensen og bære et belte med en spenne av gull og vinger, Tommy hopper opp og ned, Tier'n, Tvillingene, de står i kø herfra til Bjølsen. – Talentet, sier Willy. Gjør deg klar. Talentet, en tett, stille kar fra Torshov, nikker og går rolig til garderoben. Willy henter et par hansker og knytter dem på Fred. – Har du hørt om the noble art of self-defence? spør han. – Engelsk, sier Fred. – Engelsk drittprat, sier Willy. Det er sånn jålete forfattere med bart skriver i bøkene sine. Boksing er ikke selvforsvar. Boksing er angrep. Slå når du mener det. Dans når det er nødvendig. Talentet kommer ut fra garderoben og klatrer opp i ringen. – Se meg i øynene, sier Willy. Fred ser ham i øynene. De sitter slik lenge. – Hvordan kjennes det? spør Willy. Fred løfter hanskene. – Bra, sier han. – Bra, sier Willy. Jeg vil se deg. – Du ser meg, sier Fred. – Jeg vil se deg i ringen, sier Willy. Noen trækker en klam hodebeskytter ned i panna hans. Nå klatrer

Fred over tauene. Talentet venter på ham i midten. Han står der med hanskene langs siden, alvorlig, taus. Ikke vær redd, Fred. Jeg tenker på deg nå. Jeg er med deg. Jeg sitter i ditt hjørne. Og Fred går rett bort til Talentet og begynner å slå. Han slår vilt, men slagene treffer bare i løse luften, rundt Talentet, Talentet danser, Talentet er alle steder og ingen steder, og Fred slår etter ham, men kjenner i stedet tunge støt mot kroppen, brystet, skulderen, som om hans egne slag kommer tilbake med dobbel kraft, og Fred slår enda hardere, raskere, men han bommer, og det gjør ham tankeløs, gal, han slår og treffer ingenting, Talentet er en skygge rundt ham, ja, Talentet skygger ham, det er slik det er, og Fred blir truffet i brystet igjen, pusten eksploderer, et stønn, og dette stønnet, stillheten i hallen og de raske, umulige trinnene i ringen, får Fred til å miste besinnelsen, han slår i alle retninger, han løper rett på Talentet, brøyter seg gjennom en sverm av slag, han slåss som et rasende barn, for dette er verre enn juling, dette er ydmykelse, han gjøres til latter og alt kan han gjøres til, bare ikke latter, Fred skyver Talentet mot tauene og da kjenner han noen låse armene hans bakfra, det er Willy, og Willy drar ham med seg, ut av ringen, inn i garderoben, setter ham ned på en benk, løsner hanskene og drar vekk hodebeskytteren. – Ta deg en dusj, sier Willy. Kald.

Og Peder peker over oss. – Makrellskyer, sier han. De glir langsomt forbi, som papirstrimler, farget rødt av et lys som kommer nedenfra, fra solen som synker nå, mot åskammen på den andre siden av fjorden, hvor en seilbåt står fast i den vindstille kvelden. Peder ler. – Altså kan det ikke være sant at makrellen spiser døde tyskere. For tyske soldater kom ikke til himmelen. Vi ligger i gresset mellom terrassen og stranden. Så løses skyene opp, forsvinner, eller kanskje det bare er fargene som forandres, for snart er alt blått, hele landskapet er som en trapp med høye, blå trinn. – Er du der? spør Peder. – Joa, svarer jeg. Jeg ligger rett ved siden av ham. Vi legger oss tettere sammen. Vi er barbeinte, tærne som spriker, den hvite huden mellom dem, det har aldri slått meg før at tær kan være så forskjellige. Peder teller høyt til tyve, tyve tær. Jeg kan høre den skjærende lyden fra morens rullestol, ved flaggstangen, kanskje hun leter etter sjelen sin. Jeg vil gi henne filmen. Men når hun maler oss, hva skjer med våre sjeler? Får vi beholde dem, fordi et maleri tar så lang tid å gjøre ferdig? – Hva er du best til, Barnum?

– Hva? – Hva er du best til? gjentar Peder. Jeg må tenke meg om. – Best til? – Ja. Best til. Det må vel være noe du er bedre til enn andre? – Jeg vet ikke. – Vet ikke? Klart du vet! Jeg må tenke meg om enda en gang. – Drømme, hvisker jeg. – Peder veiver bort en hveps. Drømme? Alle drømmer. – Jeg drømmer bare om dagen, sier jeg. Jeg er ganske god til det. – Men hva drømmer du, Barnum? At du skal bli høyere? Det er akkurat som om jeg bare kan strekke armen opp og berøre himmelen, brette til side en flik av det blå. Selv gresset vi ligger i er blått. – Jeg drømmer at ting skjer med meg. – Ting skjer? Hva slags ting? – Ulykker. Katastrofer. Sånne ting. Jeg lukker øynene. Peder venter på resten. – Jeg drømmer at jeg blir kjørt ned av en bil og bare overlever så vidt, men er blind og stum resten av livet. Jeg drømmer at jeg blir savnet i et fly som styrter over Afrika og må bo hos en vill stamme og ingen finner meg før det er gått tretten år. Jeg åpner øynene. Peder er taus. Det er rart å ha sagt det. Jeg har ikke sagt det til noen før. Jeg er nesten sliten. – Javel, sier Peder bare og venter visst på mer. – Jeg har også drømt at jeg går på kirkegården og legger blomster på en grav og når noen spør meg hvem som ligger der forteller jeg at det er moren min som er død av kreft. Peder trekker på seg trøya. Jeg synes ikke det er kaldt. – Hvorfor gjør du det? spør han. Drømmer sånn? – For at de skal synes synd på meg. – Du er like gær'n som den gærne broren din, sier Peder. Jeg ruller rundt, setter meg over ham og slår. Jeg slår alt jeg kan. Jeg slår overalt. Peder skriker. Armene hans er låst i trøya. Han prøver å vri seg unna, men jeg klemmer ham fast mellom beina og slår, jeg dæljer nevene i brystkassen hans, i ansiktet, Peder hyler og river i stykker trøya, jeg bare slår og slår og han treffer meg også, men jeg merker det ikke. – Ikke si det! skriker jeg. Ikke si det! Det renner blod fra Peders nese og noen løfter meg opp og slenger meg vekk, det er faren, og han står mellom oss. – Hva fanden er det dere gjør! roper han. Peder reiser seg og vakler. – Ikke bann på øya mi, sier han. Faren tar tak i ham og drar ham nærmere. – Nå skal du ikke være smart i kjeften, unge mann! Har dere tenkt å slå hverandre i hjel? Peder tørker blod med den ødelagte trøya. – Nei. Barnum har tenkt å slå meg i hjel først. Faren snur seg mot meg. – Kan du kanskje gi meg en forklaring, Barnum! Jeg ser ned. Jeg får ikke puste. Jeg klarer ikke si noe. Peder stiller seg ved siden av meg. – Vi bare krangla, sier han. Jeg sa at Barnum

var kortvokst. Og Barnum sa at jeg var feit. Faren ser lenge på oss. Han begynner å smile, så vidt. – Slikt sier ikke venner til hverandre, gutter. Det overlater vi heller til våre uvenner. Vi ser hver vår vei. Faren gir Peder et lommeterkle. – Ja, ja. Skal vi ta hverandre i hendene? Vi nøler. Jeg rekker fram hånden. Peder rekker fram hånden. Vi tar hverandre i hendene. Det er et merkelig sekund. – Det var det, sier faren og klapper oss på ryggen.

Og nå kommer Fred ut av dusjen. Han går bort til skapet sitt. Han fryser. Han kler raskt på seg. Det er ingen andre enn Willy der. Slagene de kan høre ute fra hallen, pusten, trinnene, drønnene, som godsvogner som drar forbi. – Du er for sinna, gutt, sier Willy. Fred ser ikke på ham. – En bokser må ikke være sinna, Fred. Sinna folk gjør dumme ting. En bokser skal være kald, fornuftig og slu. Fred skyver igjen garderobeskapet. Men døren glir opp igjen med det samme. – Hvorfor er du så sinna på deg selv? spør Willy. Nå snur Fred seg mot ham og Willy tar et skritt bakover. Fred har glemt å skru av dusjen. Det siler. Willy går dit, stenger den og Fred har ikke rørt seg imens. Willy roter i lomma på den slitte treningsbuksa, finner noe, en liten nøkkel, og gir den til Fred. – Skal du ikke låse skapet ditt? Fred smiler et øyeblikk, låser skapet, nummer ni. Willy legger en hånd på ryggen hans. – Og nå går du hjem og legger deg. Hvil raseriet ditt, Fred.

Jeg la meg først den kvelden. Jeg lå der og ventet på Peder. Jeg tenkte at det var første gang jeg hadde slått noen og da slo jeg min eneste og beste venn, Peder Miil. Jeg sank under dynen. Nå var alle sinte på meg. Kanskje de ville jage meg over hengebroen neste dag. Det fortjente jeg. Jeg fortjente ikke bedre. Jeg skammet meg slik. Peder hadde til og med løyet for min skyld. Aldri hadde jeg kjent det sterkere, denne følelsen av skam, som er tung og tørr og tett, for jeg hadde skuffet dem, jeg hadde skuffet alle, mor og Boletta også, jeg hadde skuffet verden, og det var det siste jeg ville, skuffe noen i det hele tatt. Jeg var fylt til randen av skam. Skammen overtok meg. Peder hatet meg sikkert, selv om han hadde tatt meg i hånden etterpå. Endelig kom han. Han satte seg på sengen, med ryggen til. Den var så krum. Jeg lot som jeg sov. – Beklager, sa Peder. Jeg lå helt stille. – Det er jeg som skal beklage, hvisket jeg. – Nei, det er jeg, sa Peder. – Det var jeg som slo, sa jeg. – Men det var jeg som begynte, Barnum. Skulle aldri sagt det om broren din. – Og jeg skulle al-

dri slått deg. Aldri. Gjør det vondt? – Neida. Bare litt. Og du? – Ikke så verst, sa jeg. Roen var i meg igjen, roligere enn noen-sinne. Peder ble sittende. Jeg strøk hånden over den krumme ryggen hans. Han hadde pyjamas-på. – Hysj, hvisket Peder. Jeg rørte meg ikke. Vi kunne høre moren og faren som la seg, hjule-nes hvin som stanset og han som løftet henne over i sengen, en latter, hvisking, så stillhet. Månen gikk bak en sky. – Gjett hva jeg har? sa Peder. – Nei, hva da? Han rettet seg opp, svingte rundt og holdt en rød flaske foran meg. – En flaske, sa jeg. – Campari, hvisket Peder. And how do you like your brandy, sir? – In a glass, svarte jeg. Peder hentet tannglassene våre og helte dem fulle. Han satte seg ved siden av meg. – Skål, sa Peder. – Og skål, sa jeg. Dette var som å ta hverandre i hendene en gang til. Det var mer enn det. Vi drakk sammen. Peders an-sikt krympet til en tett, hard knute, som om hodet hans var dyppet i kaldt vann og gnidd inn med grønnsåpe og appelsin-skall. – Solifaenmegdøx! gispet han. Jeg lo og ville ha mer. Jeg bare drakk. Dette var noe for meg. Peder kom seg etter det and-re glasset. Jeg ble fin etter tre. Nå skjønnte jeg hvorfor Boletta gikk til Nordpolen og kjøpte øl. Det var noe med å glemme, å ta et skritt til side, være et annet sted, hvor ingen kunne ramme deg. Borte var skammen. Borte var skuffelsene. Borte var alt som jeg ville ha bort. Jeg ble ikke bare lett til sinns, kroppen min ble også vektløs, jeg glemte mitt eget kjøtt og blod og når jeg lukket øynene kunne jeg likeså godt være 1.78 høy, ja 1.90 for den saks skyld. Jeg visste det allerede. Rusen var fravær. Rusen var fraværet du kunne fylle med hva du ville. Kanskje det var dette som egentlig hendte denne sommeren, at jeg drakk Cam-pari av tannglass med Peder, midt på natten i den trange dob-beltsengen. Fjorden strøk langs svabergene. Om noen millioner år ville de være slitt ned til støv og tatt av vinden, hvis ikke noe annet hendte i mellomtiden. Fuglene var helt stille. Jeg skulle sånn ønske, at dette øyeblikket, at akkurat nå, kunne bli resten av vårt liv, slik, ikke noe annet enn dette, oss to, det store, myke fraværet og de stille fuglene. – Gjett hva jeg er best til? sa Peder. Jeg drakk. Jeg tenkte. Men tankene var andre steder. Tankene var for seg selv og tenkte i sine egne baner. – Danse, sa jeg. Peder fikk Campari i spiserøret og jeg måtte massere ryggen hans i omtrent et kvarter. – En sjanse til, hvisket han. – Telle, sa jeg. Peder satte seg opp, nikket. – Riktig. Telle. Hvordan i all

verden visste du det, Barnum? – Gjett tyve ganger, sa jeg. Peder smilte og lukket øynene. – Jeg kan telle alt. Jeg kan telle til det ikke er flere tall. En gang telte jeg alle nesene i Bygdøy allé. – Nesene? Gjorde du? – Ja, fy faen. Skal aldri gjøre det mer. Han så på meg igjen. Jeg lo og han begynte å telle tennene mine, som om jeg var en hest, og kom til 31. – Du mangler en tann, sa han. Skål. – Ligger sikkert i glasset, sa jeg. Skål, Peder. Vi drakk. Jeg syntes jeg hørte en hveps i rommet, men snart kunne jeg ikke høre den mer, den hadde sikkert funnet veien ut av vinduet som stod på gløtt, eller kanskje det bare var en sikring i hodeboksen som var i ferd med å gå. – Men hvorfor teller du alt? spurte jeg. Peder gled ned i sengen. Jeg fulgte etter ham. Han hvisket, henført: – Jeg blir så rolig av det. Når jeg teller faller alt på plass. Tall er det fineste jeg vet, Barnum. Tall som går opp. – Du er like gær'n som meg, sa jeg. Peder veltet glasset og satte seg over meg og holdt armene mine fast. – Matematikk og drømmer! Det er oss det, Barnum! Jeg fikk nesten ikke puste. – Ja, hvisket jeg. – Tenk på alt vi kan få til! Peder bøyde seg nærmere og holdt meg like fast. – Hva da? Hva da Peder? – Tenk deg om! ropte Peder. – Jeg får ikke puste! ropte jeg like høyt. Men Peder slapp meg ikke. – Du drømmer, sa han. Og jeg kan regne ut hvor mye det koster! Det er bare én ting. – En ting hva da? – Er du beruset, Barnum? Peder luktet på munnen min. – Det kan nok hende, hvisket jeg. Peder begynte å gynge. Hele sengen vaklet. Det knaket i madrassen. – Du må skifte fortegn på drømmene dine, Barnum. – Skifte fortegn? – Minus, Barnum. Du drømmer i minus. Du må opp på pluss. Ellers går det ikke! Peder sank ned ved siden av meg og vi ble liggende ganske lenge uten å si noe. Et tynt lys kom gjennom gardinene og ség inn i øynene og spredde seg i hodet som en brennende vifte. – Matematikk og drømmer, sa Peder langsomt og dette var det siste han sa den natten. – Det er oss, det, Barnum.

Nå sover Fred. Han sover i ti timer. Før frokosten drar han ut på en treningstur. Han løper ikke. Han går raskt, svinger armene hardt og høyt fram og tilbake. Folk ser etter ham og smiler. Fred bryr seg ikke. Fred gir faen. Han gjør som Willy har sagt. For første gang gjør han som noen sier. Det regner. Det passer ham bra. Han snur ved Vestre Gravlund, tøyer ut mot et tre, og går like raskt hjem igjen. Han er varm, ikke svett. Han dusjer, spiser havregrøt og drikker kokt vann. Mor og Boletta er tause.

Fred kaster heller ikke bort krefter på å snakke. Han samler på kreftene. Han lagrer dem. Han sparer til de lange rundene. Han tar trikken ned til Centrum Bokseklubb. Willy venter allerede. Fred skifter. De er alene der. Willy rekker ham et tau. – Hopp, sier Willy. Og Fred hopper. – Opp på tå! roper Willy. Fred hopper tau. Å, skulle jeg ikke gjerne sett det, Fred som hopper tau, foran speilet i Centrum Bokseklubb, raskere og raskere, helt til han synker sammen på gulvet, øm og hoven i leggene, og Willy står over ham og smiler. – Føtter, hender, hue, sier han. – Hue, hender, føtter, sier Fred og reiser seg igjen. Willy snører på ham et par lette hansker. – Sekken, sier han bare. Fred går bort til sandsekken som henger i et tau ned fra taket og begynner å slå. Willy står bak ham og styrer armene hans, løfter albuene, vrir på nevene. Willy slipper ham løs. Fred slår. Drønnene i den tomme hallen. En lukt som henger igjen, kamfer, det kan være kamfer, et kjølig blaff, tung svette, gammelt tøy. – Hvor slår du? spør Willy. – Jeg slår en faens sekk! sier Fred. Han krummer nakken, han løfter skuldrene, han fortsetter å slå. – Det er ingen faens sekk! roper Willy. Du slår mot kroppen nå! Du utmatt! Og Fred slår, de tunge kroppsslagene, som begynner dypt i deg, i hælen, nei, i tankene, i drømmene, en bevegelse som dirrer gjennom hele ditt liv, en muskel av tid. – Hvem slår du? spør Willy. Fred flirer, flirer og slår. – Jeg slår en faens sekk! roper han. Willy holder rundt ham. Fred senker armene. – Fantasi, Fred, har du det? Fred setter seg på benken, utmattet, av sine egne slag. – Det er ikke det du ser som er viktigst, men det du tror du ser, sier han. – Dritprat, roper Willy. Hvem har sagt det? – Alle som sa det er døde, svarer Fred. Willy tørker svetten av ham og gir ham noe å drikke, søtt vann. – Skyggeboksing, sier Willy. Og Fred bokser, alene i ringen, han danser, han slår, han kjenner at det er tyngre å treffe ingenting enn noe, et slag i luften treffer den som slår. – Hvem bokser du mot? roper Willy. – Skyggen, sier Fred. – Feil, Fred. Du må forestille deg at du bokser mot noen. – Tommy, sier Fred og slår. – Glem ham, sier Willy. – Tier'n, sier Fred og slår. – Glem Tier'n. – Talentet, sier Fred og slår en rask serie. – Glem Talentet også. Fred stanser og snur seg mot hjørnet hvor Willy står. – Hvem bokser jeg mot? spør Fred. – Ingen, sier Willy. – Ingen? – Motstanderen, Fred. Han er ingen. Han har ikke navn. Han har ikke adresse. Han har ikke familie. Det eneste du vet om ham er at

du skal slå ham så hardt du kan og beseire ham. Og det er alt du trenger å vite. Skjønner du? Fred nikker. Fred smiler. – Ja, sier han. Jeg har skjönt det hele tiden. Og Fred slår, han slår skyggen, hans eneste ønske, treffe skyggen og se skyggen synke for godt ved hans føtter.

Jeg våkner av regnet mot taket. Jeg blir liggende, lytter, til regnet, det er sommer, det er tidlig, det er fint. Så snur Peder seg mot meg. Det stinker. – Har du drømt noe? hvisker han. – Ingenting, sier jeg. Og du? Har du telt noe? – Ingenting. Han blir stiv i blikket. – Men nå skal jeg telle hvor mange ganger jeg må spy, sier han. Han snur seg og det kommer noen skrale lyder fra ham og det stinker enda verre. – Én, sier Peder. Da går jeg ut. Jeg kler på meg og går ut og lar ham være alene. Den ene foten henger igjen i et flak av Campari. Jeg hører enda et gulp fra sengen. – To, sier Peder. Jeg har allerede gått. Ingen har stått opp ennå. Det er bare meg. Det er bare meg i det tynne regnet. Jeg går rundt øya. Den er ikke stor. Øyer skal ikke være store. Øyer skal være slik at man kan gå rundt dem en morgen i regnet. Fjorden er grå og har gåsehud. Jeg setter meg på trappen ved stupebrettet og dypper ansiktet i vannet. Det hjelper. Jeg bruker den tiden jeg trenger. Trinnene er glatte, grønne. Alt er rart og alminnelig. Jeg ser fergen som snur og setter kurs mot byen igjen. Snart skal jeg gå tilbake til Peder. Vi skal snakke om matematikk og drømmer. Det er oss. Da får jeg øye på henne. Eller kanskje det er hun som har sett meg først. Det er Vivian. Hun står midt på hengebroen, med ryggsekk og paraply, aldri skal jeg glemme det, Vivian under en gul paraply, på den svaierende hengebroen over til Ildjernet. Hvem har med seg paraply på sommerferie? Vivian har. Jeg vet ikke hva jeg skal tro. Jeg vinker. Jeg vet ikke hva jeg føler. Jeg vet ikke hva jeg vil. Jeg vinker igjen. Og Vivian kommer det siste stykket, stanser når hun har satt føttene på øya vår. – Hei, småen! roper hun. Jeg løper bort til henne. – Du her? sier jeg. – Ja. Hvorfor ikke? Og hun kikker skrått på meg. – Som du ser ut, sier hun. – Gjør jeg? – Ser ut som du har sovet i vannet. Jeg smiler. – Peder og jeg hadde fest i natt, sier jeg. Vivian slår sammen den gule paraplyen. Det regner fremdeles. – Fest? spør hun. – Ja. Gjett! Hun rister regnet hardt av paraplyen. – Hvem var på festen deres? – Peder og jeg. Vivian ser på meg igjen. – Det regner, sier hun. Vi går mot huset. Alt er stille. Vannet drypper fra den blå parasollen på terrassen. Jeg bærer

paraplyen for henne. Gresset er kaldt rundt føttene. – Har ingen stått opp? spør Vivian. – Ikke Peder i hvert fall. Vi lister oss inn til ham. Peder ligger med hodet den gale veien. Han er ikke død. Han har laget en vollgrav av spy rundt sengen. Her hjelper det ikke å lufte. Vivian holder seg for nesen. Jeg slår opp paraplyen, bare for sikkerhets skyld. – Jeg drømte noe likevel, sier jeg høyt. Peder skvetter på en langsom måte. Han vrir øynene sidelengs. – Hva da? stønner han. – At Vivian kom. Peder ramler ned på gulvet og blir stående på kne, som om han ber. Det gjør han ikke. Det ser heller ut som om han får elektrisk støt i munnen og det er stygge lyder han gir fra seg. – Fire og en halv, hvisker Peder. Han klatrer opp i sengen igjen og får øye på Vivian. – Hei, tjukken, sier hun. Så brun du er blitt. Peder smiler til henne, men det er på meg han ser. – Bra, Barnum. Nå er du i pluss. Jeg slår ned paraplyen. Vivian skritter over spyet og setter seg på sengen. – Er det plass til meg mellom dere? Da hører jeg rullestolen bak oss. – Du skal få ditt eget rom, Vivian! Vi snur oss mot moren. Peder har gitt opp allerede. Han klarer å gjemme flasken, men ikke å spa vekk åtte kilo oppkast. – Hei, mor. Jeg tror jeg har omgangssyke, jeg. Smittsomt. Vivian blir med moren. Det slutter å regne. Solen står på skrå i vinduet, en klynge av lys i den blå karmen. Peder reiser seg fra sengen. – Takk for den drømmen, sier han. – Vissste du at hun skulle komme? spør jeg. Peder trekker på skuldrene. – Kanskje. Kanskje ikke. Skal vi rydde opp? Og neste gang vi ser Vivian har hun bare bikini på seg. Jeg husker ikke fargen. Jeg tør nesten ikke å se. Men jeg får ikke øynene bort heller. Hun er tynn, mager er ordet, huden er glatt og stram alle steder, særlig over magen, som likevel er en svak bue ned til bikinikanten, og hun har ikke noe skille, for hele kroppen er like blek, men ikke grå, mer en dyp hvitfarge som minner om et gammelt servise. Hun bruker solbriller. Jeg kan ikke se hvor hun ser. Munnen virker større enn ellers. Hun har festet håret i en knute i nakken og løsnet den tynne snoren på ryggen. Vi ligger på svaberget. Peder smører inn skuldrene hennes. Peder teller ribbeina hennes. Hun har flere ribbein enn oss. Hun ler. Jeg stirrer ned i fjellet. Jeg ser henne likevel. Det er den varmeste dagen i sommer. Plutselig kaster Peder solkremen over til meg. Han slåss med en hveps. Det er like før hvepsen vinner. Vivian setter seg brått opp. Jeg ser brystene hennes, et glimt, før hun

får bikinien og hendene på plass. Peder slår etter hvepsen med håndkleet. Men jeg så brystene hennes. De er ikke store. De er nok. Hvis jeg legger hånden min på det ene brystet hennes ville den passe akkurat. Jeg gjør det ikke. Jeg skulle gjerne gjort det. Jeg ser det for meg. At jeg legger hånden forsiktig på brystet hennes og hun sukker. Øynene hennes bak de mørke brillene. Jeg ser ikke hvor hun ser. Solkremen smelter på fingrene mine og drypper ned på svaberget og renner vekk i en dyp fure der. Peder pælmer en stein etter hvepsen. – Jeg vil bade, sier Vivian. Hun går ut på brettet og stuper. Det er knapt et plask når hun lander, med armene som et spyd, nei, et sverd, først, en sabel som snitter opp bølgene og bretter vannet lydløst til side. Peder ser på meg. – Skal du ikke bade? spør han. – Tror jeg venter litt, sier jeg. – Samma her. Vi kan bade etterpå. – Klart, sier jeg. Moren sitter ved flaggstangen og vinker. Vivian er nesten usynlig i alt lyset som skjelver rundt henne som urolige speil. – Tror nesten vi må skaffe oss solbriller, jeg, Barnum, sier Peder. Så kommer Vivian opp badetrappen. Vi legger oss forsiktig på magen. Hun setter seg mellom oss. Jeg ser at huden hennes tørker, dråpe for dråpe. Langs ryggsoylen vokser det små, lyse dun. Jeg får lyst til å ta på dem. Det er en rå, varm lukt fra svaberget, de hete steinene, fjellet, som gjør meg litt ør. Jeg dypper fingrene i solkremen igjen. – Du må ikke bli brent, hvisker jeg. Hun legger seg ned, på rygg. Hun lukker øynene. Peder har lånt solbrillene. Han ser ganske barsk ut. Han suger inn kinnene og smiler skjelt. Jeg stiller meg på huk ved siden av Vivian. Jeg legger en varm, hvit, varm dam med Nivea på magen hennes. – Jeg møtte broren din, sier hun plutselig. Hånden min stanser. – Hva? – Broren din. Fred. Jeg møtte ham. Peder skyver solbrillene opp i pannen og slipper ut kinnene. – Hvor da? spør jeg. – I Bygdøy allé. Han løp. – Løp han? Fred løper aldri. – Han gikk i hvert fall innmari fort. Og slengte med armene. Så ganske kårni ut. – Forskjellen på å løpe og gå er at når du løper har du aldri mer enn én fot på bakken, sier Peder. Har ikke noe med farten å gjøre. Det er derfor mulig å løpe mye saktere enn man går. Bare så det er sagt. – Han trener, sier jeg. Peder ler. – Trener i Bygdøy allé? Hva trener han til, à? – Boksing, hvisker jeg, så lavt jeg kan, og må skygge for øynene. Vivian setter seg opp og smører ut solkremen selv. – Han skal bokse kamp i september, sier hun. Jeg får

plutselig vondt i hodet, det durer, munnen blir tørr, en stor kvalme reiser seg i meg. Peder ser på meg. Det er akkurat som om han har bilringer i pannen også. – Alt i orden, Barnum? Jeg nikker og trekker pusten dypt. Alt er ikke i orden. Jeg vet ikke hva som går av meg. Men tanken på at Fred har snakket til Vivian og at hun har snakket med ham er ikke til å holde ut. Jeg er svimmel og kvalm. Peder setter seg opp. Vivian legger seg ned igjen. – Snakket du med ham? hvisker jeg og har nesten ikke stemme. – Litt. – Litt? Stanset han? – Han måtte tøyte ut. – Tøyte ut? Måtte han det? – Ja. Mot et tre. – Da har han sikkert veltet det, sier Peder. Jeg trekker pusten fremdeles. – Hva sa han? Mens han tøyte ut, mener jeg? Vivian sukker. – Nå er du treg, Barnum. Han sa at han skal bokse i september. Første kampen hans. Visste du ikke det? Jeg ler. – Klart jeg visste, sier jeg høyt. Fred er den beste i byen. Ingen tåler så mye juling som han! Fy faen! Jeg ser på Peder. Jeg er stolt av broren min. Det er det jeg vil være. Peder ser en annen vei. Da står faren ute på terrassen med hendene i været. – Mat og drikke! roper han. Peder er allerede på vei dit. Vivian følger etter ham. Hun snur seg og nøler et øyeblikk. – Blir du ikke med, Barnum? – Joa. Snart. Jeg går opp til moren i stedet og hjelper henne ned stien. – Hvorfor smører du ikke hjulene? spør jeg. – For at dere skal høre når jeg kommer, svarer moren. – Akkurat som knirkende sko, sier jeg. Hun bøyer hodet bakover og smiler, men munnen hennes henger den gale veien. – Du er ikke dårlig, Barnum? – Ikke i det hele tatt. – For det er ikke rart om du føler deg litt dårlig i dag. Etter en slik natt. – Jeg vet det, sier jeg. Hun legger hånden sin på min. – Jeg er glad for at du er her, sier hun stille. Du er en god gutt. – Nei, sier jeg. Jeg er ikke mye god.

Og nå går Fred hjemover, gjennom byen, i regnet, mørbanket, mørbanket av ingen, av skyggen, av seg selv. Han går langsomt, støl, bagen over skulderen, blikket til alle kanter, i de øde gatene. Ved siden av ham går Willy. Willy slutter ikke å snakke. – Det finnes to stemmer i en bokseers hode, Fred. Den ene sier: angrip! Den andre hvisker: trekk deg. Det er akkurat én stemme for mye, det. Fred nikker. Willy tar rundt armen hans. – Hvis du blir stående imellom er du ferdig. Tankene dine må være reine og klare. En bokser som tviler er allerede nede. Willy ler. – Egentlig er det enkelt som juling å bokse. De stanser. – Neven først, Fred. Det er alt du må huske. Neven først! Willy slipper

armen hans. – Du skylder meg femti kroner, Fred. – Gjør jeg? – Jeg betalte kontingenten din. Ellers kan du ikke bokse i september. – Tusen takk, sier Fred. Willy stikker hendene i lomma, brydd et øyeblikk. – Jeg har for faen ikke spandert på deg! De står på Rådhusplassen. – Ha det, sier Fred stille. Willy holder ham igjen. – Har du hørt om Bob Fitzsimmons? Fred rister på hodet. Willy smiler. – Klart du ikke har. Men Bob Fitzsimmons er den største bokseren, Fred. Da han ble slått i stykker av Jack Johnson i 1907 stod det i alle avisene dagen etter at tiden var ute for godt for Fitzsimmons. To måneder seinere slo han Corbett. Knock out i tredje runde. – Å , faen, sier Fred. – Ja, å faen. Ikke tro på det som står i avisene. Det er noen som sier at bokserere aldri kommer tilbake. Det er ikke sant. – Nei, sier Fred. Og klokken i tårnet slår tre. Willy får dårlig tid. – Vi ses i morra, sier han fort, klapper Fred på ryggen og løper mot porten til Akers Mek, den tunge mannen løper lett over brosteinen. – Jobber du der? roper Fred etter ham. Willy snur seg i farta. – Alle jobber her! Han rekker så vidt skiftet sitt og Fred blir stående og se, ryggene som forsvinner inn porten til verkstedet, porten som stenger. Regnet glir forbi byen. Og på ett tidspunkt, åtte over tre, er Rådhusplassen delt i to, i lys og skygge, i regn og sol, og Fred står i midten, med én arm i regnet og den andre hånden i solen. Han står slik, forundret et øyeblikk, blendet og våt, i solens sårkant, før den dekker hele ham. Og hadde han kunnet se langt nok, ut fjorden, langs det bratte, grønne Nesoddlandet, til Ildjernet og det hvite sommerhuset der, og jeg er glad for at Fred ikke kan se så godt, ville han først ha sett Vivian som drikker cola med sugerør, munnen hennes er en myk, våt spiss og hun holder to fingre forsiktig på det gule sugerøret og titter bort på Peders far som prøver å reise seg fra fluktstolen, men han er for mett og stolen er altfor dyp, han deiser ned igjen og vi ler av ham, den voksne mannen, frimerkeselger Miil. – Herregud, så godt vi har det, sier han. Mor og jeg og Peder og Barnum og Vivian! Han ser fra den ene til den andre, som om han ikke helt kan tro at det er sant, at hans øy er befolket, at det likevel ble sol i dag, at vi er lattermilde og takknemlige, at vi er i godt selskap. Han lar blikket hvile på Vivian. – Det var på tide du kom, sier han. Vivian smiler og ser opp fra glasset. Det klirrer i isbitene som smelter. – Takk, hvisker hun. – Vi trenger nemlig noen som kan passe på guttene, ikke sant? Vi

ler, igjen, moren slår etter en hveps med en avis fra i fjor, og faren snur seg mot meg. – Ikke sant, Barnum? – Jo, så klart, sier jeg. – Du er vel ikke skral igjen, Barnum? Var ikke en eneste makrell i salaten! Jeg rister forsiktig på hodet. – Særlig Peder, sier jeg. Han må noen passe på. – Å, hør på ham! roper Peder. Det er Barnum som trenger pass. Han har høydeskrekk! Vi ler enda mer og faren klarer omsider å komme seg på beina, han speider over fjorden, nikker, som om han har sett noe han er helt enig i, og kikker ned på moren. – Lavvann, sier han. På tide med en Campari, Maria! Skal jeg ta med en til deg? Moren tenker seg om. – Skal vi ikke heller prøve litt Martini? – Martini til lavvann? Nei, vær så snill! Faren går hoderystende inn i huset. Jeg ser på Peder. Peder ser mot himmelen og plystrer. – Peder, sier moren. – Ja, mor, sier Peder og fortsetter å undersøke himmelen. Den er blå. – Dette får du ordne opp i selv, Peder. Vivian ser på meg. Jeg bare trekker på skuldrene. Jeg klarer ikke noe annet. Så kommer faren ut igjen. – Har du sett Camparien, Maria? – Står den ikke i kjøleskapet? – Nei, den gjør ikke det. Moren ser på Peder igjen. – Finner du noe? spør hun. – Finner noe? – Ja. I himmelen? Står det skrevet noe der oppe, Peder? Faren begynner å bli utålmodig. – Camparien, Maria. Det er snart høyvann! Da reiser Peder seg. – Jeg har en kunngjøring å komme med, sier han. Faren snur seg mot Peder. – Hva er det du sier? – Jeg har en kunngjøring, far. – Ja, jeg hørte det. Hva er det som foregår her? Peder bøyer hodet. – Det finnes ikke mer Campari, far. Verken i kjøleskapet eller på resten av Ildjernet. Faren snur seg mot moren. – Hva er det vår sønn mener? Moren sukker. – Jeg tror han mener at de har drukket opp Camparien din. Faren snur seg en gang til, og denne gangen er det mot meg. – Ja, nå begriper jeg hvorfor du ser litt tufts ut i dag, Barnum. Og jeg kjenner at jeg blir syk igjen, tufts, kvalm, for jeg ser for meg Fred som tøyer ut mot et tre, et kastanjetre i Bygdøy allé, og Vivian som stanser, snakker med ham, Fred og Vivian som prater og han som forteller at han skal bokse i september, forteller det til henne. Jeg må spy. Jeg kan ikke spy to ganger på samme øy. Faren klør seg i pannen. Han flasser der, midt i pannen, han klør lenge. – Ja, ja, sier han. Dere er i hvert fall i live. Jeg får kjøpe en ny neste gang jeg er i byen. Han står der en stund til og jeg tror at han tenker seg om. – Verste jeg har hørt, sier han. Så rusler han inn igjen. Jeg ser på Peder. Han ser etter

faren. Den slapp vi ganske billig fra. Jeg bestemmer meg for å spandere noe godt på faren en gang. Vivian reiser seg og går bort til Peder. – Faren din er grei, sier hun. Og plutselig blir Peder rasende. Jeg skjønner ikke. Han blir helt rasende. – Far! roper han. Far! Faren kikker ut fra verandadøren. – Ja? Jeg håper du ikke skal be om en Martini, Peder. For det får du ikke. Peder rister på hodet. Han er helt rød. – Vet du hvorfor vi drakk opp Camparien din? spør han. Faren smiler. – Jeg har en mistanke, ja. – For å hevne at du solgte Freds brev videre! Farens smil synker. Han blør i pannen, en tynn tråd med blod som renner mot neseroten. Han tørker det bort med håndbaken og skal til å si noe, lar det være, og ser i stedet på meg, jeg forstår det ikke, jeg forstår ikke hva Peder har sagt, jeg bare sitter der taus og tufs og forvirret, redd for å si noe plutselig galt, noe helt rivruskende. Så forsvinner faren bak gardinene og jeg hører hvinene i rullestolens hjul og morens stemme som er både sinna og sørgmodig. – Det var unødvendig, Peder. Det var faktisk ondskapsfullt. Jeg snur meg mot dem. Peder ser ned. Han har mistet fargen i ansiktet. Vivian går bort til stupebrettet. Hun står ytterst, bøyer knærne så vidt, en smal, lang S i solen, tar sats. Jeg hører ikke at hun lander. – Beklager, sier Peder. – Ikke si det til meg! Si det til far! Peder trekker på skuldrene og går inn i stuen. Han blir der en stund. Jeg reiser meg langsomt. – Kanskje Peder har mistet sjelen sin, hvisker jeg. Moren ser opp på meg. – Hva sa du nå, Barnum? – Jeg tok et bilde av ham, sier jeg. Moren åpner munnen, som om hun skal le, men ombestemmer seg. – Alle mister sjelen sin en gang imellom, sier hun. Det gjelder bare å få den på plass igjen fortest mulig. – Hvordan klarer man det? – Gjøre de riktige tingene, sier moren. Peder kommer endelig tilbake. Han har med seg et glass som han gir til moren. – Vær så god, mor, sier han og bukker dypt. Martini, lavvann og sitron. – Hvor er far? – Far hviler, mor. På sofaen i stuen. Moren holder glasset med begge hendene. – Vet du hva jeg synes du skal gjøre nå, Peder? – Ikke helt. – Du skal klippe plen. Peder tenker seg om. – Javel. – Og når du er ferdig med plen, kan du plukke tang langs stranden. – Å nei. – Å joda. Og etterpå er det fint om du vasker stupebrettet og badetrappen. Jeg er helt sikker på at Barnum vil hjelpe deg. Og resten av dagen arbeider vi for å få sjelene på plass. Vi klipper plen bak huset. Vi grer gresset med hver vår kam. Vi gnir grønsken av

trinnene i badetrappen. Vi vasker måkedritt av stupebrettet. Det virker. Sjelen nærmer seg. Den er snart på plass. Det er akkurat som en kodelås, når du endelig tror du husker tallene og du kjenner at den gir etter, et rykk i hånden, men så slurer det, ett av tallene er feil likevel. Freds brev? Hvorfor hadde Peder kalt det Freds brev? Det er bare stranden som mangler nå. Vivian sitter der i sanden og følger oss med øynene. Vi plukker tang. Hun har et rødt håndkle over skuldrene. Det ser ut som om hun fryser. Det lukter surt av tangen, gammelt avfall, piss, noe som råtner i varmen, sakte, kadavre. – Er det straffen? roper Vivian. Peder ser opp. – Straff? Er du religiøs, eller? Vivian tegner en sirkel i sanden rundt seg. – Jeg tror jeg tror på Gud, sier hun. Peder smiler. – Bare fordi du bor vegg i vegg med Frogner kirke, det. Skal vedde på at alle i Bygdøy allé tror at de tror på Gud. – Tulling, roper Vivian og gjemmer seg i håndkleet. Vi legger tangen i en svær bøtte. Peder svetter. – Hvorfor sa du det om brevet? spør jeg. Peder trekker på skuldrene. – Fikk lyst. – Du skulle ikke sagt det. – Kanskje. Kanskje ikke. Peder finner en kork som han stikker i den smale lommen på innsiden av badebuksen. – Men hvorfor sa du at det var Freds brev, Peder? Han snur seg fort mot meg og blir et øyeblikk usikker, nøler. – Det holder nå, sier han bare og reiser seg. – Det er mer tang, sier jeg. Peder ler. Og det er mer tang der det kommer fra, Barnum. Du kan plukke tang resten av livet uten å bli ferdig. – Du kan ikke telle tang, sier jeg. – Nei, akkurat! Det er det som er dritt med tang. Kan ikke telle den. – Jeg holder på litt til likevel, sier jeg. Peder pælmer korken ut i vannet igjen. – Som du vil. Jeg gidder i hvert fall ikke mer. Han går bort til Vivian, river av henne håndkleet og hun reiser seg med et skrik og Peder løper mot huset og slenger håndkleet som en lasso over hodet og hun løper etter og tar ham igjen med det samme og jeg aner ikke hvor de blir av. Jeg sitter på huk i fjæra. Blærene som sprekker i den våte tangen. Og den tørre tangen som ligger i sanden, som smuldrer som grønt støv bare jeg kommer borti. En glassmanet er skylt på land. Hvis en stjerne ramlet ned ville den kanskje se sånn ut. Når jeg stikker fingeren inn i den får jeg den nesten ikke løs. Jeg må skrape den av. Jeg leste engang om en mann som druknet i glassmaneter, de stengte ham nede, et tak av glassmaneter, han kom ikke gjennom, han ble der nede, i skyggen under glassmanetene, da må det være bedre å få en diskos i

hodet. Jeg spyr i bøtten. Jeg stikker fingeren i halsen og spyr enda mer. Noen legger en hånd på ryggen min. Jeg snur meg og ser rett på Peders far. – Ja, ja, sier han. Er det ikke makrell så er det Campari. Jeg synker ned i sanden. Han setter seg ved siden av meg. Jeg får låne et lommetørkle. – Det går over, Barnum. Det går over. Men kroppen straffer deg i mellomtiden. – Straffer? – Kall det en slags straffeporto. Dere satte for små frimerker på gleden i går og i dag må kroppen betale resten. Faren ler plutselig og tømmer sand ut av skoene sine. – Nei, nå prater jeg visst bare tull, sier han. – Jeg syntes det lød fint, hvisker jeg. Faren er taus mens han tar på seg skoene igjen. Han bruker lang tid. Lissene er tynne og slitte og like ved å ryke. – Det var leit med det brevet, sier han til slutt. – Det var far som solgte det. – Ja, han gjorde det. Jeg visste ikke hvem han var den gangen. At han var faren din. – Det er rart at gamle ting kan bli så mye verdt, sier jeg. Faren ler litt. – Ikke alle gamle ting, Barnum. Skoene mine, for eksempel. Tviler på om jeg får noe for dem. – Nei, de knirker også. – Ja, knirker og er lekk. Og ikke vil jeg selge dem heller. Disse håpløse skoene er verdifulle for meg. Bare meg. – Men hvis jeg skriver et brev til moren min nå og hun gjemmer på det i tredve år, kanskje det blir verdt noe da? – Kommer an på det, sier faren. – På hva da? – Om du blir berømt en dag, Barnum. Jeg må tenke meg om. Jeg kan ikke helt forestille meg det. Berømt? Barnum berømt? Hva skulle jeg bli berømt for? Min høyde? Mitt navn? Mine drømmer? Tankene mine strekker ikke til. – Det er ikke riktig å lese andres brev uansett, sier jeg. Faren nikker. – Det var akkurat det din bror sa også. – Broren min? – Han var nemlig innom butikken. Han ville ha brevet tilbake. Det må ha betydd mye for deg, det brevet, Barnum. Jeg blir taus. Fred er overalt. Fred har snakket med alle. Faren legger armen rundt meg. – Han ville ha det tilbake for din skyld, Barnum. Det var akkurat det han sa. – Gjorde han? – Jada. Det gjorde han. Og da tenkte jeg at Fred må være en fin storebror. Jeg vet ikke lenger hva jeg skal tro. Men et sted i meg blir jeg så glad. Jeg vil tro det, tro det jeg tror jeg hører, som Peders far sier, at Fred har gjort noe for min skyld. – Jeg tror nesten Peder er litt misunnelig på deg, hvisker faren. Jeg reiser meg og går opp mot huset. Men jeg tar en omvei for å være alene med disse tankene. Det er akkurat som å være mett i hodet. Jeg har mageknip i hjernen. Det er ledig på utedoen og

jeg setter meg der. Når jeg kikker ned i hullet kan jeg ikke se bunnen. Jeg kan ikke engang høre at driten lander. Hvis jeg ramlet ned dit ville jeg ikke bli funnet før til høsten. På veggene henger det bilder av kongefamilien, ansiktet til van Gogh og en gutt, som må være Peder, men det er sikkert tatt for lenge siden. Han står ytterst på stupebrettet, med et digert svømmebelte rundt seg, og han ser passe sinna ut, for kanskje han mister sjelen i samme øyeblikk. Det var før vi ble kjent med hverandre, før han visste hvem jeg var og jeg visste at han fantes, i den samme byen, før noen av oss kunne vite at Vivian også gikk i de samme gatene, kanskje vi hadde kjørt med samme trikk, gått av på samme stasjon, og dette klarer jeg å tenke, på utedoen, på Ildjernet, denne rare sommeren, som jeg siden kalte min første sommer, at det meste vet vi ikke, det er så lite vi vet at det knapt er synlig i forhold til alt vi er uvitende om, som en maur på Mount Everest, en dråpe i Dødehavet, og det lille vi vet må vi ikke glemme og det vi tror vi vet må også regnes med. Og jeg kan i hvert fall høre når disse tankene treffer, for etter et langt svev blir de til ord i min munn. – Jeg vet mindre enn jeg ikke vet, hvisker jeg. Og enda en gang fylles jeg av en stor godhet for Fred, jeg ser ham for meg, gå rundt i det stille, gjøre sine gode gjerninger, i all hemmelighet. Jeg blir sittende litt til. Jeg vet ikke helt hvorfor, men jeg får lyst til å gråte. Jeg har det fint. Papiret er stivt, men når jeg gnir det fort mellom hendene blir det ganske mykt. Så går jeg ut. Faren skyver rullestolen langs stranden. Peder og Vivian sitter i hver sin fluktstol på terrassen og leser i ukeblader. Peder får øye på meg. – Vet du hva som er fint med å spare på gamle ukeblader, Barnum? – Nei, sier jeg. – Da kan man se at horoskopene ikke stemte. – Gjør de ikke? Peder blar til han finner det han leter etter. – Nå skal du høre hva de skrev om deg i fjor. *«En av de mest interessante og beste uker i året. Livlig kontakt innledes med utenlandske venner eller forretningsforbindelser. De vil få rikelig anledning til en liten flirt og opplever kanskje også at det blir alvor.»* Peder pælmer bladet fra seg og ser på meg. – Skjedde noe av dette, Barnum? – Ikke som jeg kan huske, sier jeg. – Ikke engang en liten flirt med utenlandske venner? – Kan ikke si det akkurat. – Der ser du. Bare juks. – Det er ikke sikkert horoskopene stemmer for alle, sier Vivian. Peder snur seg mot henne. – Tror du at du tror på horoskoper også? – Noen gan-

ger. – Er det liksom Gud som skriver horoskopene for Aktuell? På norsk? Peder later som han ser himmelfallen ut og rister lenge på hodet. – I høst stod det at jeg skulle treffe to interessante menn, sier Vivian. Og så traff jeg dere. Hun ler plutselig høyt. – Bare flaks, sier Peder. Hvis du juger hele tiden så slumper du innom sannheten også. Enkel sannsynlighetsberegning. Vivian lukker øynene. – Hva tror du på? spør hun. – Peder tror på tall, sier jeg. Peder smiler. Han lener seg mot Vivian og snakker lavt. – Hvis du kommer til rommet vårt i natt, klokken trettien over tolv, så skal Barnum vise deg noe. Vivian åpner øynene igjen. – Hva da? – Det vil jo vise seg, sier Peder. Og han sier ikke mer den kvelden. Han sitter bare i fluktstolen og teller båter som er på vei inn fjorden og noterer tallet i en bok hvor det står en mengde regnestykker fra før. Når vi har lagt oss, legger vi oss ikke likevel, men sitter på sengekanten og venter på Vivian. Det er helt stille i huset. Jeg holder ikke ut. – Hva er det vi skal vise henne? spør jeg. – Hysj, sier Peder. Det lukter tang av deg. Jeg vasker hendene og ansiktet en gang til i det lunkne, støvete vannet jeg heller fra en blå mugge. – Det var bare noe du sa, ikke sant? Ikke sant, Peder? – Hva da? At du lukter tang? – At jeg skal vise Vivian noe. Peder lener seg bakover. Jeg kan se ham i det mørke vinduet, et urolig, uskarpt bilde i skinnet fra den lave lampen med rød skjerm ved siden av sengen, og alt dette blander seg i lyset fra den skrå månen som ser ut som om den henger i en tråd helt ned i fjorden. – Tror du hun kommer, Barnum? Jeg snur meg mot ham. – Nei. – Men det tror jeg. Peder reiser seg opp igjen. – Nei, jeg tror det ikke, sier han. Jeg vet det. – Hvordan kan du vite det? Peder smiler. – Fordi hun er nysgjerrig, så klart. Hadde ikke du kommet hvis hun skulle vise deg noe? – Joa. – Der ser du. Hun kommer. Bare vent. Jeg setter meg på sengen, ved siden av ham. Peder lukter på hendene mine. – Det var bedre, hvisker han. Damene liker ikke tang. Vi gnir litt deodorant under armene også og sier ikke noe på en stund. – Hvor mye er klokken? spør Peder. – Åtte minutter på tolv. – Nå må vi ikke sovne, Barnum. – Nei. Vi får holde hverandre våkne. Peder vasker ansiktet i det samme vannet. – Skulle ønske jeg hadde en storebror, sier han plutselig. – Skulle du? Han setter seg igjen og får låne håndkleet mitt. – Mor kunne ikke få flere barn etter at jeg var født. Jeg tenker meg om. – Men da hadde det blitt en lillebror, sier jeg. Hvis du hadde fått en

bror etter at du ble født. Peder tenker seg også om. – Det har du faen meg rett i, Barnum. Vi er våkne. – Tror du hun kommer? spør jeg. – Bare vent, sier Peder. Vivian kommer.

Hun kom. Klokken tretten over tolv banket det forsiktig på døren. Peder åpnet. Vivian smatt inn. Peder lukket døren og lyttet, vi lyttet alle sammen. Huset var stille. Ingen hadde hørt oss. Fjorden gled forbi. – Hva er det du vil vise meg, Barnum? hvisket Vivian. Jeg så på Peder. Peder bare smilte. Vivian gikk mot døren igjen. – Hvis det er noe griseri, så går jeg! Peder lo lavt. – Hysj, sa han. Men Vivian lot seg ikke hysje på. – Hvis dere prøver dere, skriker jeg! Hun tok plutselig et skritt i min retning. – Jeg juler deg opp, Barnum! Bare så du vet det! Hun var like ved å fly på meg. Peder måtte gå imellom. – Kjære Vivian. Stod det ikke i horoskopet ditt at vi er to interessante menn? Vivian roet seg ned. Nå var hun bare utålmodig. – Si hva det er, da! Peder skjøv meg rundt sengen. Vivian fulgte oss med øynene. – Barnum vil gjerne vise deg kofferten sin, sa Peder. Vivian ble mistenksom igjen. – Jeg vil ikke se Barnums koffert! Det så ut som om hun ble kvalm bare ved tanken og gjemte ansiktet i hendene. Hva trodde hun, at jeg skulle dra ned buksene og vise alt jeg hadde? Barnums koffert? Peder lo. – Slapp helt av, Vivian. Barnum er ikke koffert. Han så fort på meg, blunket to ganger og dermed trakk han fram den gamle kofferten min, la den på sengen. – Dette er Barnums magiske koffert, hvisket han. Vivian slapp hendene ned og stirret på kofferten. – Hva er det i den? Peder åpnet kofferten. Vivian rygget bakover, enda mer mistenksom. Så gikk hun nærmere igjen. – Den er jo tom, sa hun. Peder snudde seg mot meg. – Fortell, Barnum! – Det har vært applaus i den, sa jeg. Vivian satte seg ved siden av kofferten og strøk en finger forsiktig langs det bløte fôret på innsiden. – Applaus? – Jeg arvet den etter faren min. Og han hadde fått den av sirkusdirektør Mundus. – Han som var i begravelsen? – Ja. Far skulle passe på kofferten. Det var der de hadde pakket ned all applausen. Og faren min bar den kofferten. Vivian så på meg. – Hvor er all applausen nå? – Kanskje den er brukt opp. Jeg vet ikke. Kanskje han mistet den. Peder stod ved vinduet og så på oss. Han sa ingenting. Han bare stod der og av og til ristet han på hodet. – Var det dette du ville vise meg, Barnum? spurte Vivian. – Ja, sa jeg. Vivian kom borti hånden min, så vidt. – Det var fint, sa hun. Vi var stille en stund. Plutselig slo

et hvitt, raskt lys over oss, som om det lynte utenfor. Vi snudde oss mot Peder og blingset. Han la fotografiapparatet mitt i vinduskarmen. Jeg tenkte på sjelene våre, at å miste sjelen er det samme som å dø, å bli fotografert er som en henrettelse, hvis det var riktig som moren sa, men hvor mange ganger kan man miste sjelen? – Barnums kamera, hvisket Peder. Vivian så opp på meg. Hun hadde mørke skygger under øynene. – Sikker på at det ikke er noe applaus igjen i kofferten? spurte hun. – Ser ikke sånn ut. – Ikke et eneste klapp? Kanskje faren din gjemte litt applaus til seg selv? Peder ble ivrig. – Bra tenkt, Vivian. Klart han sparte på noe. Vi ser etter! Peder fant fram en kniv og satte seg på sengen. Han så på oss. – Skal vi? hvisket han. Jeg nikket. Og Peder skar løs fôret, han kuttet opp pappen på innsiden av lokket, for å se om det var noen hemmelige rom der, som far kunne ha gjemt en rest av applaus i. Det var ingenting. Det luktet bare mugg, møllkuler, tungt. Peder stakk kniven i sliren. – Trodde dere virkelig at vi skulle finne noe? Han la seg bakover i sengen og lo lavt. – Hva var det faren din pleide å si, Barnum? spurte han. Jeg så på Vivian. Hun så på den spjærete, tomme kofferten. – Det er ikke det du ser som er viktigst, men det du tror du ser, hvisket jeg. Peder satte seg opp igjen. – Men jeg tror det er omvendt, sa han. Det er det du ser som er viktigst. Hva tror du, Vivian? Vivian svarte ikke. Hun bare pekte på kanten av lokket. – Se, sa hun. Noe stakk fram der, hjørnet av et ark, en bok, noe var det. Jeg fikk lirket det ut. Det var et kort, som far måtte ha gjemt der, eller glemt, et gammelt postkort, og jeg kan ennå huske denne gleden og redselen, i samme øyeblikk, støkket, ved å finne det, for jeg ble stolt over å ha noe å vise dem, min koffert var ikke tom, men like redd ble jeg også, for hva kunne dette være, som lå skjult i lokket på en koffert jeg hadde arvet? Det var et bilde av verdens høyeste mann, Paturson fra Akureyri. Jeg pustet lettet ut. Navnet hans var skrevet nederst, med både trykte bokstaver og autograf, og der stod også høyden hans, 274 centimeter, målt under oppsyn av legekongressen i København. Peder og Vivian hang over skuldrene mine. Hendene mine skalv, av lykke, av undring, jeg vet ikke, men hendene mine skalv. Det håndkolorerte portrettet av Paturson var falmet, fargene var bleke skygger. Og synet av dette hisset meg opp, ja, jeg ble trist og opphisset, jeg måtte holde hendene mine fast. Patursons an-

sikt var langt og munnen liten, en knapp bue over en bred hake, håret var kjemmet i en skarp skill nesten midt på hodet og øynene som hadde vært blå lignet to hull i en maske. Han var kledd i en sort dress. Skoene var hvite og uten lisser. – 274, hvisket Peder. Det er ikke mulig. – Det står jo der, sa jeg. Peder bøyde seg nærmere. – Da må trynet hans være minst én meter. Det går ikke an. Det er juks. – Tror du hele legekongressen i København jukser, eller? Peder sukket. – Nesten tre meter høy? Ikke faen. Jeg ble hissig. – Tror du faren min juger? Peder så på meg, skulle til å si noe, men kom ikke så langt. Det var Vivian som sa noe. – Det står noe på baksiden også, sa hun. Jeg snudde kortet. Der var det et frimerke. Det var islandsk. Det var stemplet. Akureyri. 10. 5. 1945. Vi kunne så vidt se datoen som stod på skrå over det grønne, islandske frimerket. Tiende mai. Nittenførtifem. Kortet var til far. Arnold Nilsen. Det hadde ikke vært lett å finne ham. Først var det sendt til Sirkus Mundus, Stockholm. Sverige. Den adressen var strøket over, og en ny skrevet under: Cochs Hospits. Oslo. Norge. Og jeg så for meg postbudene, med kortet til far, som måtte bære det fra Island til Sverige og fra Sverige til Norge, til det forlatte rommet på Cochs Hospits i Bogstadveien. Men der hadde de heller ikke funnet Arnold Nilsen. Han hadde flyttet. Og enda en gang ble kortet sendt videre, nordover, tilbake til holmene han hadde rømt fra, til Røst, men ingen visste hvor Arnold Nilsen var, og der måtte dette kortet ha ligget i flere år, som en forargelig påminnelse om den bortkomne sønnen, som hadde sneket seg ut en natt og falt så dypt som en mann kan falle, til sirkusets manesje. Så fant han det selv, da han reiste dit sammen med mor for å døpe meg Barnum. – Les det, hvisket Vivian. Skriften var ganske utydelig, ordene var ofte skrevet feil, og linjene stod tett for å få plass til alt. Jeg leste høyt. – *Kjære Arnold, min gode venn.* Jeg så på Peder og Vivian. – Det er faren min, sa jeg. Arnold. Jeg måtte begynne om igjen. Jeg kjente ikke igjen min egen stemme. – *Kjære Arnold, min gode venn. Jeg skriver nu til deg for å gratulere med freden og det elendige Tysklands tap. Nu kan de stikke halen mellom bena for godt! Er du fremdeles ved sirkuset? Jeg tar sjansen på det. Selv har jeg vendt tilbake til Island. Og kan du huske henne vi kalte Sjokoladepiken? Hun er nu dessverre død. Hun fikk en sykdom hun ikke*

kunne holde ut. Hun var et godt menneske. Hun talte alltid meget pent om deg. Jeg håper vi kan krysse våre veier en vakker dag. Jeg ønsker deg det gode i livet, Arnold. Hilsen verdens høyeste mann. Paturson. Vi var stille en lang stund. Jeg kunne ha lyst til å gråte. Jeg hadde allerede bestemt meg. Dette kortet skulle jeg aldri vise til noen. Jeg la det i lommen på toalettposen min. Peder så på meg, nikket, som om han hadde skjønt hva jeg tenkte og var enig. – Nå har du fått ditt eget brev, sa han.

Jeg sov ikke den natten. Jeg lå våken og hissig og hørte Peders rolige pust og vinden i epletrærne, lydene i gresset, månen i fjorden, og lyttet jeg nøye kunne jeg høre Vivian snu seg sakte i sengen inne på rommet sitt. Det var ikke lenger plass til alt i meg. Jeg rant over. Jeg måtte stå opp. Jeg måtte puste ut. Jeg satte meg i stolen ved vinduet, og tenkte at det går an å være lykkelig, det var ikke så vanskelig likevel, det var bare så uvant og lykken var en forvirrende bukett å holde. Vi stod opp og la oss igjen borte på svaberget og sovnet der i stedet, mens faren satt i skyggen og leste i en frimerkekatalog og moren arbeidet med bildet sitt. Solen var tung og het på ryggene våre. Og da opplevde jeg noe rart. Jeg våknet plutselig, svimmel og redd, med en eneste tanke i hodet: nå skjedde en ulykke. Det var akkurat som om jeg kunne kjenne en annens smerte. Og i samme øyeblikk ble jeg stukket av en hveps. Den stakk meg i halsen. Jeg begynte allerede å hovne. Jeg skrek. Peder og Vivian reiste seg. – Jeg dør! skrek jeg. Jeg blir kvalt! Stemmen min forsvant. Jeg rullet rundt. Det sprengte i hodet. Nå døde jeg. Og det siste jeg så: Peder som trodde jeg bare fleipet. Jeg prøvde å si noe, men det var for sent. Jeg var snart på den andre siden. Jeg ga opp. Jeg ble grepet av en stor ro, på grensen til bevisstløshet. Sjelen slapp taket. Farvel, mine venner. Men da bøyde Vivian seg over meg og la leppene mot halsen min, som om hun ville kysse meg for første, og aller siste, gang. Hun var ganske hardhendt. Hun bet. Hun sugde. Hun spyttet. Hun sugde mer, hun sugde giften ut av meg og reddet mitt liv, for første, men ikke siste gang.

Så var ferien plutselig slutt, med et hvepsestikk og et kyss. Jeg reiste innover til byen igjen sammen med Vivian. Peder stod midt på hengebroen og vinket helt til han ikke kunne se oss mer. Kofferten var tyngre enn da jeg kom. Vi satt ute på benkene bak i båten. Da så jeg noe, i sundet mellom øya og fastlandet. – Se! ropte jeg. Vivian snudde seg. – Hva er det? spurte hun.

– Ser du det ikke? – Hva da? – Moren til Peder! Og jeg så rullestolen som spant over vannet i full fart, hjulene trillet gjennom bølgene og måkene var en hvit, skrikende sverm rundt henne. Vivian lente seg mot skulderen min, lukket øynene og sa ingenting.

Det var Fred som ventet på Utstikker B da Prinsen la til. Jeg ble redd, nesten kvalm. Hvor var mor? Hvorfor stod Fred der? Jeg håpet at Vivian ikke skulle se ham. Han var mager, sliten. Han hadde på seg en grå genser som var altfor svær. Vivian hadde allerede sett ham. Men Fred gadd ikke se på henne. Det var meg han stirret på og kom i møte. – Ha det, sa Vivian høyt. Hun slapp hånden min og gikk langsomt bort til faren som ventet i en drosje ved kiosken. Jeg så etter henne. Jeg håpet hun ikke ville snu seg. Hun snudde seg og vinket. Jeg løftet hånden. Hun nølte et øyeblikk, så satte hun seg inn i baksetet og døren ble lukket. – Fått deg kjæreste nå? spurte Fred. Jeg ristet på hodet. – Hvor er mor? – Mor er hos Boletta, Barnum. – Hvorfor det? – Boletta ramlet i trappen i morges. Da hun kom fra Nordpolen. – Gikk det bra? – Nei. – Nei? Hvordan da? – Hun trodde hun var i Italia, Barnum. Fred tok kofferten min og vi dro opp til Ullevål sykehus. Der var mor. Hun hadde grått mye. Det var striper i ansiktet hennes, grøfter. Og da hun fikk se meg, gråt hun enda mer. – Du er jo blitt brun, hvisket hun. Har du hatt det fint? – Jeg ble stukket av en hveps, sa jeg. Fred ble utålmodig. – Har hun våknet? spurte han. Mor ristet på hodet og slapp meg. En lege kom ut fra rommet hvor Boletta lå. Vi gikk inn dit. Hun var så liten i sengen. Hun hadde bandasje rundt hodet og var festet til et apparat hvor det lyste og blinket i små lamper og streker, som en diger radio. Vi måtte hviske. Boletta var helt blå og øynene var store, men likevel borte. Hun kunne like gjerne vært død. Hun hadde kommet fra Nordpolen og klarte ikke de siste trappetrinnene. Hun hadde falt bakover og fått brudd på hjerneskillen før hun rullet helt ned til første etasje igjen. Der hadde mor funnet henne, i en pøl av blod. Det var det jeg hadde kjent, like før hvepsen stakk meg, at Boletta falt. – Boletta, hvisket jeg. Mor tok hånden min. – Hun kan ikke høre deg, Barnum. Legen kom inn igjen. Han sa noe til mor. Mor ble ulykkelig og nervøs. Kan vi føle hverandres smerte? Ja. Vi kan det. Jeg hadde kjent det, Bolettas fall. Fred stod taus ved veggen og stirret i gulvet. Hva kjente jeg da han

ble slått? Er smerte smittsomt? Hvor mye kan vi tåle av hver- andres smerte. – Det er ikke sikkert hun våkner mer, sa legen lavt. Jeg snudde meg og pekte på ham. – Jeg skal fotofaengrafere deg! ropte jeg. Mor gjemte ansiktet i hendene. Fred løftet blikket. Legen forsvant ut igjen. Mor mistet hendene mot gul- vet. – Hva er det du sier, Barnum? – Boletta våkner, sa jeg.

Hun våknet. Men det tok syv døgn. Mor satt hos henne hele tiden. Fred trente hardere enn noensinne. Vaktmester Bang måtte vaske bort blodet ved postkassene. – Forferdelig, hvisket han. Hvordan går det med henne? – Bevisstløs, sa jeg og gikk forbi ham. – Kanskje hun var heldig likevel, hvisket Bang. For man faller visst mykere når man er beruset. Jeg tenkte på hode- skallen, en kuppel av bein og hud og hår, som beskytter hjer- nen, og når et spebarn sovner vipper hodet bakover, mens skal- len til en olding faller forover, ned, barnet drømmer mot him- melen, oldingens tanker trekkes mot jorden, ned. Jeg gjemte kortet fra Paturson til far i en flenge i tapeten bak kommoden. Og en kveld sa Fred noe, han lå i sengen, utmattet av treningen. – Kanskje det er en straff, hvisket han. – Straff? spurte jeg, like lavt. – Ja. Etter alt som har skjedd. – Boletta har vel ikke gjort noe galt? sa jeg. Fred var blitt annerledes. Jeg kjente ham nesten ikke igjen. Han snakket på en annen måte. Straff? Kanskje det var boksingen som gjorde ham slik. – Er du religiøs, eller? sa jeg og lo. Fred reiste seg og kom mot meg. Han bøyde seg over sengen og musklene dirret rett under huden, som kabler, elek- triske ledninger, og øynene var mørkere enn noensinne. Han pustet tungt gjennom nesen. – Har du pult med Vivian, Bar- num? – Nei, hvisket jeg. – Likte hun det? – Men jeg har ikke pult, Fred. – Helt sikker? – Ja. Jeg har aldri pult noen. – Trodde det var derfor du var blitt så barsk, jeg, Barnum. Fred la seg i sengen igjen. Der ble han liggende, taus og innbitt. – Skal du bokse kamp i september? spurte jeg. Fred svarte ikke. Jeg ven- tet, men han svarte ikke. Bare den tunge pusten hans fylte rom- met. – Tror du Boletta våkner? spurte han. – Ja, hvisket jeg. Ja. Og jeg kunne kjenne de sprø, tynne øyelokkene hennes som gled over ansiktet mitt.

Boletta våknet samme natt. Mor satt hos henne. Hun fortalte at det først gikk et rykk gjennom Boletta, en skjelving, som om hun frøs, øyelokkene falt ned og mor hadde trodd at dette var Bolettas måte å dø på, lukke øynene langt inne i en annen søvn.

Men mor rakk ikke å tilkalle legen, hun rakk ikke å gråte, for Boletta ombestemte seg, tiden var ikke inne, det var ennå noe hun ikke ville gå glipp av, og i stedet for å dø for godt sperret hun øynene opp igjen og snudde seg mot mor. – Har Fred bokset? spurte Boletta. Mor ble nesten sint. – Det er ennå bare juli, sa hun. Du må gjerne være bevisstløs en stund til! – Utmerket. Da rekker vi kampen begge to.

Og det er Fred som overtar nå. Det er han som skyver disse dagene av sted, det er han som driver denne merkelige sommeren mot slutten. Boletta må hvile i minst en måned, tåler ikke lenger å drikke øl og begynner med stokk, som hun bruker mer til å slå med enn å støtte seg til. Peder blir på Ildjernet. Han sender et kort fra Drøbak hvor han er på tur med faren. Han skriver at han vil finne opp et tall som ingen har hørt om før. Og hvordan går det med drømmene? Hilsen verdens tykkeste mann. Vivian reiser til et hospital i Sveits hvor det ennå finnes noen leger som tror de kan sy sammen mors ansikt på nytt. Og jeg står ved vinduet og ser Fred gå ut, tidlig hver eneste morgen, i regn, i sol, i den tynne, klamme tåken som av og til kan sige inn i byen på denne tiden, før den letter og blander seg med lyset. Jeg ser Fred komme hjem, med harde skritt oppover Kirkeveien og sommerkvel-den lukter av eksos og sol. Han legger ikke merke til Esther som vinker til ham. Han legger ikke merke til noen. Han snakker ikke. Han sparer på kreftene. Han skraper vekk alt som er overflødig. Han ligner mer og mer et dyr. Mor vasker treningstøyet hans og jeg får henge det til tørk i gården, kortbuksene, de tjukke strømpene, singleten. Vaktmester Bang står ved søppelskuret og snur singel. – Håper han ikke slår noen i hjel, da, sier han. Eller blir slått i hjel selv. Men jeg får ikke bli med Fred til Centrum Bokseklubb. Fred vil være alene. Han vil ikke forstyrres. En morgen står mor ved siden av meg. Det regner. Hun smiler. Fred går raskt gjennom regnet. Det er så vidt han blir våt. Han finter regnet. – Er du stolt av broren din? spør mor. Og jeg vet hvorfor hun spør, det er fordi hun selv er stolt, kanskje for første gang er hun stolt av Fred, redd for ham, men mest stolt. – Ja, mor, hvisker jeg. Og han snur seg der ute, i regnet, han ser oss ikke. – Jeg er så glad, sier mor plutselig, men tar seg i det, stønner nesten, som om hun får dårlig samvittighet med det samme,

bare ved å si det, at hun ikke har lov til å være glad, og hun trekker meg hardt inntil seg. Vi kan ikke se Fred lenger. Regnet renner langs vinduet. – Det er hyggelig at Peder skriver til deg, sier mor stille. – Joa. Skal hilse, forresten. Mor venter litt. Vi kan høre Bolettas stakk. Hun slår i veggen. – Hva drømmer du om, Barnum? spør mor fort. Jeg skal til å si at hun ikke skal lese kortene som er til meg. Men i stedet svarer jeg: – At Fred vinner kampen.

Skolen startet igjen. Der var det meste som før, men noe var likevel annerledes: Ryktet om Fred. Jeg vet ikke hvem som hadde båret det rundt, ryktet, til landstedene, feriekoloniene, strendene, parkene og badebassengene, kanskje det hadde gått av seg selv, løftet som støv i den tørre, forlatte byen og falt med regnet forbi alles ører. Jeg var ikke lenger bare kortvokste Barnum, jeg var broren til Fred, og Fred var ikke bare den tause streiferen, han var blitt bokseren, som tålte alt og som ingen kunne slå. Fred var ikke lenger en trussel, han var blitt håpet, det hengslete, hvite håpet fra Fagerborg, et mirakel hadde skjedd i løpet av en sommer, en bokser var født, og var det noe denne byen trengte, var det en real bokser. Og ryktet var ikke til å stanse og ble til fortellingen om Fred: Han løp tre mil hver morgen. Han tok nitti armhevinger på bare én hånd. Han bokset uten hansker. Ingen turte sparre med ham. To lå allerede i koma. Noen ville ha det til at han var så ond at han hadde slått sin egen mormor slik at hun havnet på Ullevål sykehus. Han ville bli større enn Otto von Porat, større enn Ingo, større enn alle. Og jeg nektet ingenting når noen spurte meg, jeg bare trakk på skuldrene. – Han er allerede mester, sa jeg.

Tre dager før kampen satt Fred på rommet vårt og ventet da jeg kom hjem fra skolen. Han satt på sengen med hendene i fanget og stirret på meg. Jeg ble urolig. – Trener du ikke? spurte jeg. Fred trakk pusten, skuldrene skalv under genseren. – Jo. Jeg hviler. Han hvilte en stund til. Jeg ville ikke forstyrre ham mer. Fred hvilte. Hvilen var treningens lim. Uten hvilen ville han ramle fra hverandre. Jeg prøvde å gjøre lekser. Det var en stil. Men jeg klarte ikke å samle meg. Fred tok ikke blikket bort. Jeg kjente det. Jeg snudde meg mot ham. Fred strøk hånden over pannen. – Jeg skal intervjues i morgen, sa han. Jeg la blyanten fra meg. – Skal du? – Av Aftenposten. – Jøss. Aftenposten? Fred så ned. – Ja. Jøss. Men jeg ha'kke lyst. Han sa ikke

mer. Hendene hans var urolige. Knokene på den høyre hånden var blå. – Har du ikke lyst? spurte jeg. – Nei. Jeg vil ikke snakke med noen om det. – Men hvorfor gjør du det da? spurte jeg. – Fordi Willy sier det. – Og da må du? – Da må jeg. Willy er treneren. Fred ble stille igjen. – Kanskje det kommer bilde av deg, hvisket jeg. På sportssidene. – Jeg vil ikke bli fotofaengrafert, sa Fred, langsomt, og så opp. Han smilte så vidt. – Kan ikke du bli med, Barnum? spurte han. Jeg måtte bøye meg nærmere. – Hva sa du, Fred? Han ble irritert og fikk det onde blikket. – Du hørte hva jeg sa, din krøllknott! Jeg holdt pusten og turte knapt se på ham. – Klart. Men hvorfor det? Fred reiste seg og tøyde ut mot dørkarmen. – Du skal passe på at jeg ikke sier noe gærn't. Fred trakk et ark opp av baklomma, brettet det ut og ga det til meg. Det var en liste som Willy, treneren, hadde skrevet. Der stod det alt som Fred ikke måtte si noe om til journalisten. Det var en ganske lang liste. – Hvorfor kan ikke Willy være med? spurte jeg. – Leser ikke aviser, sa Fred.

Journalisten ville helst gjøre intervjuet hjemme hos oss, men det nektet Fred. Det ble i stedet bestemt at vi skulle møtes på Samson, Majorstua, klokken femten, dagen etter. Mor var over seg. Hun foreslo at hun og Boletta kunne sitte ved et bord helt innerst, bare for sikkerhets skyld. Da truet Fred med å trekke seg fra hele kampen og mor måtte kaste inn håndkleet. Og klokken tre, dagen etter, gikk vi, Fred og jeg, bokseren og hans bror, inn på det brune konditoriet i Majorstubygningen, hvor det luktet gammel kaffe, sigaretter og våt pels av alle de gamle damene som satt der til de døde. Fred hadde på seg en lang regnfrakk utenpå treningstøyet. Jeg hadde til slutt valgt en sort høyhalset genser, vindjakke, cordfløyelbukser og paraply. Journalisten var der allerede. Vi skjønnte hvem han var lenge før han oppdaget oss. Det pleide ikke sitte slike menn over tredve på Samson. Han røykte en sigar langsomt mens han spiste formkake med skje. Vi gikk bort til ham. Han la fra seg sigaren på asjetten. Det var like før formkaken tok fyr. Han tørket hende-
ne på servietten. Det var Fred han så på. – Og du er Fred Nilsen? Bokseren? Fred nikket og ble stående. Journalisten rakte fram hånden. Fred bare så på den. – Og jeg heter Ditlev. Fra Aftenposten. Hyggelig du kunne komme, Fred. Vi satte oss. Ditlev bestilte Villa farris og mer formkake. Han var passe fet i ansiktet, svettet i pannen og gjespet. To kulepennler lå ved siden

av en blokk mellom askebegeter og asjetten som var full av lysebrune smuler og aske. Den tredje kulepennen stakk opp av brystlommen på en krøllete, blå jakke med blanke knapper. – Virkelig hyggelig du kunne komme, Fred, sa han en gang til. Hvem har du med deg? – Barnum. Broren min. Ditlev grep en kulepenn. – Hva sa du han het? – Barnum. Ditlev skrev raskt på blokken sin og snudde seg mot meg. – Hyggelig du også kunne komme, Barnum. Hvor har du fått det navnet fra? – Fra faren min, sa jeg. – Het han også Barnum? – Nei. Han het Arnold. Fred sparket meg under bordet. Jeg sa ikke mer. Serveringsdamen kom med formkaker og Villa farris. Fred ville ikke ha Villa farris. Han ville bare ha vann. Journalisten så på Fred igjen. – Ja, vi tenkte jo å lage et portrett av deg, Fred. Før kampen. Er vi klare? Fred svarte ikke. Det så ut som om han kjedet seg, men det var ikke derfor, han bare likte seg ikke. – Fyr løs, sa jeg. Ditlev sugde på sigaren og fikk fart i den. – Gruer du deg? spurte han. – Fred gruer seg aldri, sa jeg. Ditlev hostet. – Nå snakker jeg med Fred. Er det greit? Så kan jeg kanskje snakke med deg etterpå. – Jeg gruer meg aldri, sa Fred. Ditlev skrev. – Du gleder deg, med andre ord? Fred ristet på hodet. – Jeg gleder meg aldri. Ditlev la sigaren fra seg igjen. – Hvor lenge har du forresten bokset? Fred nølte. Jeg hvisket noe i øret hans. – Hele livet, sa Fred til slutt. – Hele livet, gjentok Ditlev. Det er bra. Du ser ut som en ekte bokser også. Allerede før din første kamp. Ditlev pekte på Freds skjeve nese med sigaren. Fred så en annen vei. – Er det sant at du løper tre mil hver morgen? spurte Ditlev. – Jeg løper aldri, sa Fred. Ditlev så opp fra blokken. – Nei? Hvorfor ikke? – Bare slaver løper. Ditlev humret og skrev. – Dette blir bra, Fred. Ditlev spiste formkake og byttet kulepenn. Vi ventet. Fred hadde lyst til å gå. De gamle damene så på oss og jeg hørte plutselig at det var blitt helt stille på Samsons konditori. – Du kan godt ta av deg regnfrakken, Fred, sa Ditlev. – Nei, sa Fred. Ditlev smilte og skrev. Han skrev lenge. Jeg prøvde å se hva han skrev, men armen hans lå i veien. Han trengte vel ikke bruke så lang tid på å skrive tre bokstaver, nei. Jeg tok en formkake til og kom borti hånden hans. Ditlev så opp. – Hvem har vært ditt forbilde? spurte han. Fred snudde seg fort mot meg. Jeg hvisket i øret hans igjen. – Vaktmester Bang, sa Fred. Ditlevs hånd stanset. – Vaktmester Bang? Når bokset han? Fred smilte. – Han hoppet tresteg. Ditlev ble litt

utålmodig, men tok seg i det. – Tresteg er fint, det, sa han. Men jeg tenkte mest på bokserer. Otto von Porat, for eksempel. Fred satt taus en god stund. – Bob Fitzsimmons, sa han til slutt. – Bob Fitzsimmons? Javel. Hvorfor det? – Han ga seg ikke, sa Fred. Han kom alltid tilbake. – Du liker de som ikke gir seg, du, Fred? – Nei, sa Fred. Ditlev klødde seg i pannen med kulepen-
nen. – Men det sa du jo nettopp. – Jeg liker Bob Fitzsimmons. Hører du ikke etter, eller? Ditlev byttet kulepenn igjen og så på meg og prøvde å le. – Er han alltid sånn, Barnum? – Nesten, sa jeg. Fred sparket meg i leggen enda en gang. Ditlev lo og drakk kaffe. Det dryppet ned på blokken hans. Sigaren døde. – Du er visst en hard negl, du, Fred, sa han. Fred sa ingenting. Ditlev svettet og bladde videre. – Hva er ditt sterkeste trekk? – Sier jeg ikke, sa Fred. Ditlev skrev. – Da vil du vel heller ikke si hva som er din svakeste side heller, da? – Nei. Nå var det Ditlevs tur til å være taus. Han tenkte lenge på noe. Fred ble urolig. – Du har bare vært medlem av Centrum Bokseklubb siden juni, sa Ditlev endelig. Fred nikket. Ditlev lente seg over bordet. – Hvem slåss du for? Klubben, treneren eller deg selv? – For broren min, sa Fred. Barnum. Ditlev så på meg. Jeg tror jeg rødmet. Jeg ble i alle fall varm i hodet. – Hvordan er det å ha en storebror som Fred? spurte Ditlev. – Helt topp, hvisket jeg. Dette skrev Ditlev på blokken sin, helt topp, og snudde seg mot Fred igjen. – Hvordan skal du slå Asle Bråten? Fred trakk pusten. – Hvem? – Asle Bråten. Det er han du skal bokse mot om to dager. Fred vred seg på stolen. – Hardt, sa han. – Hardt? – Ja. Jeg skal slå ham hardt. Ditlev lo lavt mens han skrev. – Du kan få sagt det, Fred. Kanskje du kan fortelle litt om deg selv? – Jeg må pisse, sa Fred. Han reiste seg, hentet nøkkelen i disken og gikk til toalettet innerst i konditoriet. Alle de gamle damene som satt der i sin våte pels så etter ham. Ditlev suk-
ket. Fred ble lenge borte. – Vi får vel snakke litt imens, vi to, sa Ditlev. Han bladde videre til en ny, blank side på blokken. – Driver du med noe sport, Barnum? – Nei, egentlig ikke. Ditlev nikket. – Du kunne godt vært cox, du. – Cox? – Styr-
mann på firer. Der trenger de små karer som deg. Nå likte jeg ikke Ditlev mer. – Jeg skal tipse guttene i rokklubben, sa han. Det er ikke mange på din størrelse her i byen, nei. Fred kom ikke. Ditlev bøyd seg nærmere og senket stemmen. – Vær ærlig nå, Barnum. Tror du Fred vinner? – Han avgjør i tredje

runde, sa jeg. Ditlev skrev og ristet på hodet. – Ja, ja. Som du sier. Er det forresten sant at dere bare er halvbrødre? Det gjorde så vondt når han sa det slik, bare halvbrødre, som om vi var delt på midten, kløyvde. Jeg likte Ditlev enda mindre. – Ja, hvisket jeg. – Er det noe mer du kan fortelle om Fred? Jeg tenkte meg om. – Han ble født i en drosje, sa jeg. Og i det samme stod han der. Han stod bak oss og han kunne ha stått der lenge, for Fred var uten lyd, lydløs, en indianer i regnfrakk på Samson, og det var først når han slapp pusten ut gjennom nesen, det lille hvinet, en gjennomtrekk i hodet hans, vi la merke til ham. Ditlev mistet kulepennen ned på gulvet og snudde seg raskt. – Hei, Fred, sa han. Tror nesten jeg har det jeg trenger, jeg. Hvis det ikke er noe du vil tilføye? – Ikke skriv noe dritt, sa Fred. Ditlev lo litt for høyt. – Vi skriver ikke dritt i Aftenposten, Fred. Du kan gjerne få lese gjennom det først. – Barnum kan lese gjennom det. Ditlev ga meg blokken. – Vær så god, Barnum. Jeg kikket på det han hadde skrevet. Men det var ingen sammenheng i det. Det var bare ord og forkortelser, store bokstaver og utropstegn. Drosje, stod det. Hele livet. Underlige skruer. Barnum. Halv. Fitzsimmons. Jeg la blokken på bordet og kikket opp på Fred. – Ser greit ut, det, sa jeg. Ditlev reiste seg. – Da går vi til fotografen, da! Og han ventet på oss i Frognerparken, ved Sinnataggen. Han hadde et digert kamera rundt halsen. Ditlev slo ham på skulderen. – Jeg vil gjerne ha med begge guttene, Tormod. Fotografen, som het Tormod, så på oss med trette øyne. – Begge to? – Ja, begge to. Som jeg sa. – Jeg hadde tenkt at det hvite håpet skulle sparre litt mot Sinnataggen, jeg. – Godt tenkt, Tormod. Men det hvite håpet kan sparre mot Barnum i stedet. – Barnum? Ditlev pekte på meg. – Lat som han er Sinnataggen, sa han. Og slik ble bildet av Fred og meg: Vi står på broen, det regner, og fotografen bruker blitz, det er akkurat som om det lyner, et blaff som lyser opp ansiktene våre på en underlig, fremmed måte. Fred holder armen rundt meg, jeg rekker ham ikke til skuldrene engang, jeg er mindre enn noensinne, eller kanskje det er Fred som er blitt høyere, magrere, mørkere, den andre hånden løfter han, en knyttet neve, og mens Fred stirrer rett fram, uten å nøle, uten å blunke, med vidåpne øyne, har jeg lukket mine, som om jeg i samme sekund som bildet blir tatt har sett noe jeg ikke orker å se. Det stod i Aftenpostens Aftennummer dagen etter, på sportssidene. Fred var på treningen.

Mor leste overskriften høyt: *Den ville bokseren: Jeg ble født i en drosje og har bokset hele livet, sier Fred Nilsen, Oslos nye håp i ringen.* Og under bildet av oss var det skrevet: *Barnum tror på seier i tredje runde.* Mor stønnet, ga avisen til Boletta og snudde seg mot meg. – Er det du som har sagt at Fred er født i en drosje, Barnum? Jeg så ned. Boletta begynte å lese høyt for oss i stedet. – *Da vi møtte Fred på Samsons konditori kom han i følge med sin halvbror, som heter noe så originalt som Barnum. Fred sier at han slåss for den lille halvbroren sin. Barnum på sin side drømmer om å bli cox.* Jeg rev Aftenpostens Aftennummer fra Boletta. – Det er ikke sant! ropte jeg. – Hva er ikke sant, Barnum? spurte Boletta. – At jeg drømmer om å bli cox! Mor var nesten på gråten. – Nå vet snart hele Norge at Fred ble født i en drosje, hvisket hun. – Å, det er ikke så mange som leser Aftenpostens Aftennummer, sa Boletta. Men hvorfor har du lukket øynene på bildet, Barnum? – For at ikke sjelen min skulle forsvinne, sa jeg stille.

Jeg lå våken og ventet på Fred da han kom hjem, den siste natten før kampen. Han la seg med treningstøyet på. Jeg hørte at han heller ikke sov. – Er du forbanna? spurte jeg. – Forbanna? Hvorfor det? – På det som Ditlev skrev. – Har ikke lest det, sa Fred. Kommer ikke til å lese det. Og du holder kjeft. Jeg ventet litt. Det pep i Freds nese. – Men bildet var ganske fint, hvisket jeg.

Det ble sol den dagen Fred skulle bokse. Han gikk før frokost. Han sa ingenting. Mor hadde time hos friserdamen. Hun ville gjøre seg fin til kampen. Jeg ble hjemme fra skolen og holdt Boletta med selskap, eller hun holdt meg med selskap. Jeg var urolig. Vi var urolige og nervøse alle sammen. Hendene mine skalv. Jeg stod ved vinduet og så at det plutselig var blitt høst. Byen fikk en annen farge. Bladene glapp fra trærne i Kirkeveien. Alt brant ned. Det var vakkert, men jeg likte det ikke. Jeg hørte Bolettas stakk bak meg. Hun tok hånden min. – Du behøver ikke være redd, Barnum. – Jeg er ikke redd. – Fint. For det hjelper ikke Fred om vi er redde. Jeg snudde meg mot henne. Hun var snart like liten som meg. – Tror du han er redd? spurte jeg. Boletta smilte og slapp hånden min. – Hvem kan vite hva som rører seg i den gutten? Nei, jeg tror han er sint. – Sint på hvem da? Boletta måtte sette seg på divanen. – Fred er nok sint på alle, sa hun. På oss. På seg selv. Han arvet Den Gamles raseri.

– Kanskje det er en straff, hvisket jeg. Boletta slo stokken hardt i gulvet. – Straff! Hvem skulle straffe oss, Barnum? – Nei, jeg vet ikke, sa jeg. Boletta sukket. – Kanskje det er en straff å være menneske, når alt kommer til alt. Hun strøk de tørre fingrene gjennom krøllene mine, selv om hun visste at jeg ikke likte det. – Det er godt du ikke har din brors raseri, Barnum. Og i det samme kom mor hjem. Hun hadde fått en helt ny frisyre. Håret stod som en skinnende pokal på hodet hennes. Hun smilte, nesten sjenert. Boletta reiste seg fra divanen. – Ja, i dag får vi alle gjøre vårt beste for Fred. Men for øvrig synes jeg boksing er latterlig, udannet, frastøtende og langtekkelig. Hun gikk ut på badet. Jeg så på mor. Hun holdt seg fast i vesken som om den var et rekkverk foran et stup. – Jeg synes du er fin, sa jeg. – Takk, Barnum. – Sikker på at Fred også vil like den. Sveisen din, mener jeg. – Du har ikke hørt noe fra ham? Jeg ristet på hodet. – Nei, han har vel nok å tenke på, sukket mor. Så gikk vi rundt hverandre resten av dagen og visste ikke hvordan vi skulle få tiden til å gå. Ikke orket vi spise heller. Det eneste vi kunne var å vente. Jeg klippet ut intervjuet fra Aftenpostens Aftennummer og gjemte det i tapeten, sammen med kortet fra Paturson. Og jeg skjønnte at av alle tider, er ventetiden den som er vanskeligst å få til å gå. Og det forundret meg. Det forundret meg at jeg ønsket at tiden skulle gå fort, så fort som mulig, selv om jeg grudde meg til det jeg ventet på. Jeg ønsket bare at det skulle være over. Og jeg visste ikke lenger hva jeg grudde meg mest til, kampen eller tanken på at Vivian skulle komme dit.

Vi tok drosje klokken seks. Da sjåføren hørte at vi skulle til Centrum Bokseklubb, så han raskt på meg og smilte. Jeg satt i forsetet. – Er det du som er broren til han som skal banke trønderen i kveld? – Ja, hvisket jeg. Han slo hendene mot rattet i begeistring. – Så det i avisen. En bokser som til og med er født i en drosje kan banke hvem som helst! Selv mor måtte smile. Og dermed skrudde sjåføren av taksameteret. Han nektet å ta betaling. Det var en ære å kjøre oss. Og vi kunne si til Fred, bokseren, håpet fra Fagerborg, som var født i en drosje, at han også kunne kjøre gratis, når som helst han ville. Vi takket sjåføren og gikk av i Storgata. Der var det allerede kø. Vi slapp forbi. Noen klappet meg på ryggen. Så var vi inne, i Centrum Bokseklubb. En gutt lå på alle fire og tørket gulvet i ringen. En eldre mann i sort dress og med nesten hvitt hår sjekket tauene. Han

lignet en prest. Det var plassert stoler rundt ringen. Det var helt stille. Det var merkelig. Hallen var uten lyd, bare langsomme bevegelser og tunge lukter. Mor ble urolig igjen. – Jeg vil se Fred, sa hun. Alle hørte det. Den gamle, sortkledde mannen snudde seg brått, klatret ut av ringen og kom ned til oss. Han hilste på mor. – Jeg er dommer her i kveld, sa han. Bli med meg. Vi fulgte etter ham bort til garderoben. Der måtte vi vente mens dommeren gikk inn. Det tok en stund. Han kom ut igjen sammen med treneren, Willy. Willy hvisket. Vi bøyde oss nærmere. Og jeg kom til å tenke på begravelsen til far, i kapellet, der hadde også alle hvisket, som om de var redde for å vekke de døde, eller at det ville hvile en forbannelse over den som våget å snakke høyt. – Fred kan ikke forstyrres, hvisket Willy. – Har han det bra? hvisket mor. Willy smilte. – Han har det bra. Jeg skal hilse. Men før Willy lukket døren, fikk jeg et glimt av Fred inne i garderoben. Han lå på en benk, mellom skapene, under et hvitt, blankt lys. Han stirret opp i dette lyset. Han lo. Jeg hørte ikke latteren. Så kunne jeg ikke se ham mer. Dommeren tok oss med tilbake til ringen og vi satte oss på første rad, nærmest Freds hjørne. – Skal du ikke holde av plass til Peder og Vivian? hvisket mor. Jeg la mors hansker på stolene ved siden av meg. Vi ventet. Jeg så at ringen ikke var en ring, men en firkant, som om bokserne ikke hadde tålt å være sperret inne i en sirkel og i stedet hadde slått de skarpe hjørnene ut, hjørnene til å hvile i, for hvem kan hvile i en sirkel? Det kom folk. Ditlev og fotografen kom, Esther i kiosken, Aslak, Preben og Hamster kom, alle ville se Fred bokse, for å se ham vinne eller bli slått, ikke minst kom vaktmester Bang, han hadde fått navnet sitt i avisen, i Aftenpostens Aftennummer, den halte tresteghopperen, som aldri hadde vært på pallen, forbildet, jeg og Fitzsimmons, sa han til vaktene og slapp gratis inn i kveld, det sydet, det var en feber i alle, og Fred skulle finte den ut av oss, kjøle oss ned med sine ubønnhørlige slag. Så kom Asle Bråtens tilhengere og satte seg nærmest hans hjørne. De hadde reist langt, helt fra et sted som het Melhus. Noen ropte plutselig noe bak meg. – Bønder i byen! ropte de. Det var Tier'n og gjengen. Tommy ropte høyest. Bønder i byen! Asle Bråtens tilhengere reiste seg. Kanskje det var brødrene hans. De veide minst nitti kilo hver og hadde rødt hår. Det ble stille igjen bak meg. Og til slutt kom Peder og Vivian. Klokken var fem på halv åtte. De ålte seg inn mellom

stolene og satte seg. Vivian klemte hånden min, fort. Mor så det og smilte. Peder bare ristet på hodet. – Velkommen til Colosseum, hvisket han. Gladiatorene er møre. Så kunne det begynne. Jeg var allerede utslitt. Dommeren klatret opp i ringen. Han hadde tatt av seg jakken. Skjorten under hadde engang sikkert vært hvit. Nå var den nesten gul, skjoldete, som om svetten fra alle kampene han hadde dømt hadde trukket inn i det stive stoffet. Publikum klappet og trampet med føttene. Stolene vaklet. Peder lente seg nærmere. – Løvene er sultne, Barnum. Dommeren løftet begge armene og det ble ro i hallen. Først skulle Talentet bokse mot en blek southpaw fra Lørenskog. De løp langs tauene og pirket på hverandre. Noen begynte å pipe. Talentet, som hadde mistet motet i løpet av sommeren, vant knepent på poeng. Det var en seier som allerede var glemt. – Men dette gikk da riktig pent for seg, hvisket mor og virket lettet. – De turde jo ikke bokse engang, sa Boletta høyt og dunket stokken i gulvet. Da kom Asle Bråten inn sammen med treneren sin, Asle Bråten, trøndersk mester, ubeseiret i de ni siste kampene. Alle ved hans hjørne reiste seg og jublet. Asle Bråten var bred og tung. Han virket nesten sjenert. Han slo blikket ned da fotografen fra Aftenpostens Aftennummer tok et bilde og satte seg på krakken i hjørnet, hvilte armene på tauene. Asle Bråten var uten smil. Treneren masserte skuldrene hans. Fred skulle gå tre runder mot Asle Bråten, de to første på tre minutter og den siste på fire, med seksti sekunder pause mellom hver av rundene. Det var Queensberrys regler som gjaldt i kveld. Dommeren var allmektig. Han kunne legge til en runde på to minutter hvis avgjørelsen ikke hadde falt etter full tid. Nå så dommeren på klokken sin. Men Fred kom ikke. Vi ventet. Dommeren snakket med Asle Bråtens trener. Asle Bråten reiste seg og begynte å varme opp. Vi så mot garderoben. Det drøydde. Jeg tenkte, ikke uten en viss lettelse, ja, lettelse og triumf, at Fred hadde stukket av, for det kunne ha lignet ham, at han hadde gått bakveien, latt oss i stikken, gitt seieren gratis til Asle Bråten fra Melhus i Trøndelag, latterliggjort Aftenpostens Aftennummer, Centrum Bokseklubb, Willy, Tier'n, Tommy og Tvillingene og meg. Så gikk døren opp likevel. Fred kom ut fra garderoben. Det skinte av ham. Det var akkurat som om det blanke lyset jeg så der inne hadde festet seg til kroppen hans. Willy fulgte etter, med håndkle, et skrin og en svamp. Vi jublet.

Vi ropte. Vivian klappet og kunne ikke sitte stille. Fred gikk rolig fram til ringen, krøp mellom tauene og bare stirret på Asle Bråten. Dommeren undersøkte hanskene deres. Dommeren snakket i en mikrofon. Det spraket i en høyttaler bak oss. Han sa navnene deres. Fred løftet armene og stirret på Asle Bråten. Asle Bråten løftet armene og stirret på Fred. De var som to speil, de spilte seg i hverandres frykt, styrke, i svetten som snart gled ut av huden og blandet seg med musklene til en dirrende overflate. Han som stirrer lengst har vunnet. Han som viker har tapt. Den første svakheten finnes i øynene. Klapperslangen lammer sitt bytte med blikket. Fred forsøkte å lamme Asle Bråten før kampen startet. Asle Bråten vek ikke. Han bare bukket. Så var kampen i gang. – Slå ham da! ropte Boletta. Det var Asle Bråten som slo først. Slaget kom langsomt, det foldet seg ut fra skulderen. Fred danset unna. Asle Bråten bommet, men hooken fikk luften til å velte mellom tauene. Det gikk et sukk gjennom hallen. Ingen, bortsett fra Asle Bråtens brødre, unnet noen å stå i veien for den høyre hansken hans. Det ble sagt at Asle Bråten bare slo ett slag i hver kamp. Det pleide å være nok. Nå var det ikke nok. Fred var for rask. Asle Bråten slo sitt andre slag. Fred var vekkt. Fred traff ham i øret. Asle Bråten bare ristet på hodet, som om en flue irriterte ham et øyeblikk. Så falt begge til ro. De hadde sett hverandre. De stanget litt. De sirklet rundt med høy guard og lav hake. Så var første runde forbi og de gikk til hvert sitt hjørne. Willy sa mye til Fred som vi ikke hørte. Andre runde fortsatte i samme stil. De ventet. De skulte. De jabbet. Sigarettøyken fløt under taket. Det skyet over i Centrum Bokseklubb. Boletta ble utålmodig. – Nu går jeg, hvis ingenting skjer! ropte hun. Mor forsøkte å hysje på henne, men Boletta ga seg ikke. – Jeg har sett bedre boksing enn dette på Nordpolen! Fred slo. Slaget bare var der, plutselig, armen, som fant en åpning i Asle Bråtens visir, hansken mot pannen, hodet som vippt bakover, Asle Bråten var rystet, Fred slo en gang til, en venstre hook, som startet et sted nede ved akillessenen og traff Asle Bråtens brede hake som lignet en skuff full av tenner, men Asle Bråten kastet seg i kroppen på Fred og skjøv ham mot tauene og de var en bylt av kjøtt, klistret til hverandre i rå, uvillige favntak helt til dommeren måtte skille dem, andre runde var over og denne runden var Freds. Vi brølte. Vi var grepet. Vi var revet med. Peder stod på stolen. Vivian hadde

reist seg. Selv mor klappet i hendene og Boletta ropte mens hun fektet med stokken: – Godt gjort, Fred! Ta ham, Fred! Og Willy tørket Freds ansikt med den fuktige svampen, som om han forsiktig strøk ut skriften på en tavle. Den siste runden var i gang. Asle Bråten gikk rett i angrep. Han slo tungt mot Fred, mot brystkassen, magen, skuldrene, han ville slite ut Fred, banke ham mør, tom, men slagene kom ikke fram, Fred var en skygge, vi hørte bare suset av hansken, som om den sneiet rett forbi øret, Asle Bråten slet seg selv ut og i denne tåken, Asle Bråtens tåke, fikk Fred inn et slag, en rask kombinasjon, ingen så det, i hvert fall ikke Asle Bråten, vi så bare resultatet, knærne hans som knakk, kroppen i gulvet, et drønn, og dommeren bøyde seg ned og telte, med sprikende fingre, én etter én, stillheten mellom hvert tall, et juv, to, fire, Fred gikk mot hjørnet sitt, Willy lukket øynene, fem, sju, dommeren telte, de eneste tallene som fantes i verden, og på åtte reiste Asle Bråten seg, mesteren fra Melhus, sakte stod han opp, vaklet, men ble stående. Dommeren kikket nærmere på øynene hans, snakket med treneren, og satte kampen i gang igjen. Det var stille. Det var tredve sekunder igjen. Det var bare for Fred å holde seg på beina, holde seg unna Asle Bråten, holde ut, for han hadde vunnet, han var et halvt minutt unna. Og da ser jeg at Fred senker armene, som om han er svært trett, eller ikke gidder mer, han senker guarden, han blottes seg, han står der naken, ikke mer enn et øyeblikk, men det er nok. Asle Bråten ser det også, men han nøler, som om han er like overrasket selv og vanskelig kan tro det, at Fred senker hanskene og gir ham åpen vei, tankene er langsommere enn kroppen og Fred tar et skritt nærmere, naken, utsatt, og det går et dypt sukk gjennom hallen. Så slår Asle Bråten. Det er et voldsomt, vilt slag mot ansiktet og det løsner en sky av svette rundt Freds hode, vått, skinnende pulver, som en knust glorie. Fred rystes, men han står. Asle Bråten slår en gang til. Han treffer like hardt, i kjeven, det kommer en skrall, skurende lyd av noe som brekker. Mor gjemmer ansiktet i hendene og stønner. Boletta roper, men har ikke mer stemme. Vivian holder hånden min. Peder bare snur seg mot meg, sørgmodig. Og jeg, jeg kan ikke kjenne smerten nå, jeg forsøker, men jeg er utenfor Freds smerte, den er ikke min, han er alene, innerst i denne smerten, og det eneste jeg kjenner er skam, og jeg skammer meg dypt over denne skammen. Fred synker ned på kne. Blodet drypper

fra munnen og renner fra øynene. Willy lener seg mot tauet. Dommeren avbryter kampen. Asle Bråten har vunnet. Dommeren løfter armen hans i været. Men det er ingen triumf. Nederlaget er større enn seieren. Nederlaget legger seieren i skygge. Så fikk jeg rett likevel. Fred avgjorde kampen i tredje og siste runde.

Mor og Boletta fulgte med Fred til sykehuset hvor de skrudde sammen nesen og kjeven hans på nytt. Han var så ille at han til og med slapp militæret, eller jeg vet ikke om det bare var derfor, men de trengte i hvert fall ikke en ordblind og svimmel streifer med øresus, dårlig syn på venstre øye, hodepine og uforutsigbar atferd i det norske forsvaret. Jeg tok følge med Peder og Vivian. Vi gikk sakte gjennom de fremmede gatene, men av en eller annen grunn var vi ikke redde, vi hadde vært på Centrum Bokseklubb og det kunne ikke bli verre, vi var usårlige. – Nå vet jeg hvor det umulige tallet er, sa Peder. – Hvor da? – Mellom ni og ti. Vi rakk en trikk på Stortorget og satte oss bakerst. Det gule lyset gjorde ansiktene våre bleke. Mørket utenfor ble en sort flod som rant i den andre retningen, tilbake til byens grop. Vi hoppet av på Frogner plass. Vi stod en stund der og visste ikke helt hva vi skulle gjøre. – Jeg synes så synd på ham, hvisket Vivian. Peder så en annen vei. – Hvem? spurte jeg. – Fred, vel.

Han kom ikke hjem før dagen etter. Han kom stille. Jeg hadde ikke hørt det. Og det var da jeg så ham, uforvarende, foran speilet inne på mors soveværelse. Jeg var på vei ut og stanset, holdt pusten, jeg ville ikke se ham slik, men det var allerede sett. Han lente seg mot speilet, mot sitt eget skjeve gjenskinn, han skar grimaser, gjorde seg til, og jeg tenkte at han kanskje lette etter sitt sanne ansikt, eller det er det jeg tenker nå, kanskje håpet han at han kunne se alle maskene der, innover i det matte glasset, et dypt galleri som endte i hans sanne ansikt. Fred lo plutselig, presset leppene mot speilet og slikket. Jeg ville ikke se det. Men jeg hadde allerede sett det. Det var for sent. – Hvorfor tapte du? spurte jeg. Fred snudde seg brått mot meg, et øyeblikk forlegen, rasende. – Hører du det, Barnum? sa han. – Hva? Han pustet tungt et par ganger og smilte. – Nesen. Den er i orden igjen. Han satte seg på mors seng, lente seg bakover. Det luktet ennå Malaga her. Luften var søt og tung. Jeg fikk lyst til å bli beruset. – Hvorfor tapte du, Fred? Han reiste seg igjen, forbauset, nesten trist. – Tapte? Jeg vant, Barnum. Skjønner du ingenting?

Det skulle gå mange år før jeg fremkalte bildene fra denne sommeren, som jeg kalte for min første sommer. Jeg hadde ut-satt det. Jeg kunne ikke glemme Peders mor, som gjemte ansik-tet sitt og snudde rullestolen, rasende, redd for å miste sin stak-kars sjel. Jeg hadde lovet ikke å fremkalle disse bildene. Men det kom en tid da drømmene glapp, så snart jeg prøvde å feste dem til papiret, løsnet de som støv og forsvant. Jeg trengte hel-ler noe håndfast, noe å holde i, noe å se på, noe å dikte fra. Der-for tok jeg med meg den gamle filmen som hadde ligget urørt i skuffen siden den gangen, ned til fotobutikken i Bogstadveien, jeg tenkte at jeg kanskje kunne skjøte disse minnene sammen til en fortelling som jeg kunne lage et manus av. En uke senere hentet jeg konvolutten med bildene. Jeg gikk på Gamle Major og åpnet den der. Jeg bladde langsomt gjennom bunken. Jeg bladde hjem. Jeg bladde lyset tilbake. Det første bildet hadde mor tatt, i maidagene 1945, Den Gamle og Boletta står ute på balkongen i Kirkeveien, og ser undrende, nesten redde, mot henne som foto-graferer dem inne fra stuen, Boletta skal til å si noe, Den Gamle spriker med fingrene, kanskje hun også er redd for å miste sin sjel i dette øyeblikk. Og resten av bildene tilhører en annen tid, som om et helt liv er hoppet over: Peder som ligger i dobbeltsen-gen i sommerhuset på Ildjernet, med bar overkropp, det ene øyet lukket og hånden i skrittet og en skygge deler rommet og bildet på skrå. Det er min skygge. Vivian og jeg som sitter på sengen, kofferten ligger mellom oss og Vivian bøyer seg mot meg og skal til å kysse den tynne skulderen min. Jeg husker ikke at Peder tok det. Jeg husker ikke kysset, berøringen. Peders mor svinger rullestolen rundt, men det er ikke kameraet hun er redd for, hun er bare blendet av solen, slik ser jeg det, hun holder hendene foran øynene for ikke å bli blendet, av solen, som hen-ger vid og skarp over fjorden i min første sommer og i bakgrun-nen, ved verandaens hjørne, står faren, halvt i skjul, som om han er i ferd med å ta et skritt fram, eller trekke seg tilbake, det er han som forbanner henne. Jeg drikker en øl til. Det har be-gynt å regne. Folk kommer inn og henger de stygge klærne sine med alle merkene på over stolryggene og bestiller rødvin i halve flasker. Det siste bildet er av Fred. Jeg har ikke tatt det. Han må ha tatt det selv, oppe på tørkeloftet, for jeg kan skimte takluken og snorene med treklypene, han må ha holdt kameraet på strak arm og knipset. Ansiktet er nesten ugjenkjennelig, vridd, mun-

nen er åpen, han sier noe, han forsøker å snakke, han snakker til meg, han roper, fra tørkeloftet, nedover i tiden, og jeg hører ingenting, jeg hører ham ikke.

(sult)

En kveld ringte Peder og var ganske oppskjørtet. Det var jeg som tok telefonen, før noen andre rakk å ta den, dessuten var jeg alene hjemme også, og at Peder var oppskjørtet er ikke akkurat å overdrive. Det hørtes omtrent som om han stod på en annen planet og brølte gjennom en tåkelur. – Møt meg under treet! ropte han. Jeg holdt røret på armlengdes avstand for ikke å bli varig hørselsvekket. Peder skrek enda høyere langt der ute i universet. – Er du der, Barnum? Jeg trakk røret til meg igjen. – Jada. Hva står på? – Vent og se! – Ikke drit, à! Hva skjer? Peder ble utålmodig. – Kommer du eller kommer du ikke, din kortvokste sopp! – Kommer! brølte jeg. Og jeg kom. Jeg slengte på røret, rev med meg jakka, løp ned kjøkkentrappen, holdt på å velte mutter'n som var på vei opp med det tomme søppelspannet og det var like før jeg satte personlig rekord, for når Peder kalte meg kortvokst sopp var det alvorlig ment, da var det ingen vei utenom. Hadde han kalt meg padde kunne jeg somlet ganske lenge, eller sandal, da hadde jeg kanskje blitt hjemme og hvis han bare hadde sagt din ullvott ville jeg ikke giddet å svare engang. Men kortvokst sopp, da var det mer enn alvor, det måtte minst være skogbrann i Frognerparken. – Ha'kke tid! ropte jeg til Boletta som kom atten trinn etter mutter'n før noen av dem hadde rukket å si et ord, og jeg løp over gårdsplassen, snidde under tørkesnorene, trampa gjennom vaktmester Bangs visne blomster og fortsatte ned Jacob Aalls gate, men på Vestkanttorget kom jeg ikke lenger, for noen ropte navnet mitt og det var Fred som ropte og han hadde ingen sett på fem dager. Jeg skulle ønske det ikke var ham, at jeg heller hadde tatt en annen vei. Jeg gikk sakte bort til Fred. Han satt på den eneste benken som stod igjen der. Det var allerede oktober og det var nesten ingen benker å sitte på i byen, bare denne. Han så ikke god ut.

Han begynte så vidt å ligne seg selv igjen, etter kampen mot Asle Bråten, han var bare enda magrere, musklene var liksom tynnet ut, som om de hadde ligget lenge i vann og siden hengt til tørk i solen. Han røykte en sigarett, og slapp den ned på singelen mellom de skjeve skoene. – Sett deg, Barnum, sa Fred. Jeg satte meg. Nå ventet Peder. Kanskje han ikke gadd å vente lenger. – Hvor har du vært? spurte jeg. – Hvorfor spør du om det? – Bare spurte. – Er mutter'n sur? – Tror ikke det. – Sikker? – Har ikke sagt noe, i hvert fall. Fred tente en sneip og dro den inn i munnen. – Kanskje jeg har vært hos Willy, sa han. – Boksetreneren? Skal du bokse igjen? Fred ristet på hodet. – Willy har sluttet som boksetrener. – Har han? Fred så på meg. – Dårlig tid, Barnum? – Skal møte Peder, hvisket jeg. Fred trakk på skuldrene. – Bare gå, du. Jeg ble sittende. – Hva har du gjort hos Willy, Fred? – Har ikke du en avtale med Peder, å? – Jo. Snart. – Kommer Vivian også, da? Jeg likte ikke at han sa navnet hennes. Jeg fikk lyst til å kalle henne noe annet. Jeg kunne kalle henne Lauren. Jeg bestemte meg for at det var det hun het. Lauren. Lauren og Barnum. Det lød ganske fint, som et berømt par, så kunne Fred si Vivian så mye han ville, for han visste ikke at jeg kalte henne Lauren i stedet. – Vet ikke, hvisket jeg. Jeg reiste meg og ble stående. – Hva skal du og bestevennen din gjøre, å, Barnum? – Vet ikke, sa jeg en gang til. – Vet du ikke det heller? Noe du ikke vil si til meg, Barnum? – Jeg vet ikke, Fred. Æresord. – Æresord. Det er bra. – Må nesten stikke, jeg, Fred. – Snu deg, sa han. Jeg lukket øynene og snudde meg. – Hva er det? spurte jeg. – Skulle bare se om du hadde krysset fingrene. For da gjelds det ikke. – Hva da, Fred? – Æresordet, Barnum. Hils Peder, å. – Joa, sa jeg. Skal hilse. Fred smilte. – Og hils Vivian. Hvis hun også kommer. Jeg begynte å gå over plassen, mot gatelyktene, jeg hadde mest lyst til å løpe, men turte det ikke. Fred reiste seg plutselig. – Ikke gjør noe du angrrer på, ropte han. Jeg stanset et øyeblikk. – Hva mener du? Fred smilte. – Hva jeg mener? Det vet du godt. – Nei, Fred. Jeg vet ikke. Fred satte seg igjen, som om han plutselig kjedet seg voldsomt og ikke gadd å snakke mer med meg. – Da finner du det nok ut, Barnum. Jeg løp ikke før jeg var ved fontenen, som var slukket, for det var høst og det kunne bli frost når som helst. Jeg løp helt til Solli plass og der stod Peder under treet vårt i Hydro-parken og klarte ikke stå stille. Jeg stanset andpusten og det var

han som løp det siste stykket rett gjennom det digre løvet som falt fra greinene. – Faen så sein du er! – Kom så fort jeg kunne, jo! – Fort du kunne! Det kunne vært fortære! Vi holdt rundt hverandre en stund. Vi stod til knes i blader, blodrøde og fuktige flak som aldri lå i ro, en sjø av løv. – Men hva skjer? spurte jeg. – Noen filmer i Solligaten, hvisket Peder. – Filmer? – Ja! Filmer i Solligaten, for faen! – Nå? – Ja! De holder på nå! – Tror du jeg kødder, eller? Nei, det trodde jeg ikke, at Peder Miil kødde, han kunne kødde med ganske mye, det meste kødde han med, men dette var ikke kodd, at noen filmet i Solligaten en helt vanlig kveld i oktober. – Men hvor er Vivian, å? spurte jeg. Peder så på klokken og var svett i pannen. – Hun er omtrent like sein som deg, stønnet han. Vi ventet enda en stund. Men Vivian kom ikke. Kanskje hun ikke hadde fått lov til å gå ut. Kanskje hun var blitt syk i mellomtiden. Noe måtte det være. Det måtte være noe som gjorde at hun ikke kunne komme, og en vill tanke slo ned i meg, som et slag, men den slapp taket, jeg rakk ikke å tenke den ferdig. Vi kunne ikke vente lenger. Vi dro ned til Solligaten. Der holdt de på. Peder kødde ikke. Noen filmet. Det var en annen verden. Og vi gikk langsomt inn i den. Asfalten var dekket med jord. Den røde postkassen var fjernet. Bilene som pleide å stå parkert der var borte. Ved portrommet i nummer 2 stod en konstabel i gammel-dags uniform med flat lue og digre blanke knapper. Han løftet hånden og hilste til kusken på en hestedrosje som trillet forbi. Til og med gardinene i vinduene i første etasje var skiftet ut og av en eller annen grunn var det dette som gjorde mest inntrykk på meg, kanskje hadde de ommøblert leilighetene bak gardinene også, tapetsert veggene, båret inn andre stoler og sofaer, byttet ut bøkene i bokhyllene, hengt malerier på veggene, revet ned dusjen, gjemt vaskemaskinen og kjøleskapet og sendt dem som egentlig bodde der på landet. For jeg tenkte denne underlige tanken, som jeg ikke helt kunne forstå selv heller, og kan jeg noensinne forklare den til noen, at hvor mye måtte til for å lure publikum som en gang skulle se denne filmen, hvor mye måtte dekkes til, hvor langt innover, i fasadene, i bygningene, i menneskene og hjertene, måtte man gå, for å få oss til å tro at det er sant? Og jeg hørte fars latter og stemme: Det er ikke det du ser som er viktigst, men det du tror du ser. Jeg tok Peders hånd. – Se, hvisket jeg. Gardinene er skiftet! Men da skjedde det noe

nederst i gaten. Vi ble blendet av et kraftig lys og en mann med megafon reiste seg i skyggen. Det var helt sikkert regissøren. – Få de idiotene vekk! ropte han. Konstabelen kom løpende og jaget oss omtrent helt opp til Solli plass igjen og der ble vi stående på huk bak en søppelkasse. – Fy faen, hvisket Peder. – Ja, fy faen. Var nære på. Konstabelen skyndte seg tilbake til portrommet og stilte seg der. Vi krøp fram og nå begynte ting å skje. En dame med pelskåpe og hatt kom til syne og begynte å gå nedover fortauet. Et kamera fulgte etter henne, like bak. Vi frøs på ryggen. Dette var ikke film. Dette var virkelig. Vi var på innsiden, i en dobbel virkelighet. Hun kom mot oss, hun og kameramannen, det så ut som om hun også frøs, hun hadde hendene gjemt i en tjukk pelsrull på magen, og hun snudde seg hele tiden, som om det var noen som fulgte etter henne, noen hun var redd for, kanskje hun var på vei hjem alene og noen skulle overfalle henne, men det var bare kameramannen der, og han var vel ikke noe å være redd for. Så stanset hun utenfor portrommet hvor konstabelen stod og hilste til luen, hun nølte et øyeblikk, ansiktet var helt hvitt og hun måtte snu seg en gang til, før hun forsvant inn i mørket. Regissøren reiste seg fra en stol og klappet i hendene. Damen i pels kom ut fra portrommet igjen, smilende nå, og fikk et kyss på kinnet av regissøren mens lysene slukket med en dirrende lyd. – Lauren Bacall er bedre, hvisket Peder. Jeg savnet Vivian da han sa det og jeg er sikker på at Peder savnet henne også. Hun skulle vært her. Vi skulle sett dette sammen. – Hva slags film tror du det er? hvisket jeg. – Aldersgrense 40, sa Peder. Og vi ble stående der på huk bak det stinkende søppelspannet. Det luktet gammel sommer. Det tok sin tid. En hund løp forbi med noe i munnen. Kanskje de var ferdige med å filme. Konstabelen tente en sigarett. Vi ventet. Alle ventet. Slik var det. Det var ventetid. Regissøren satt i stolen sin og bladde sakte i en tjukk bunke med ark. Og plutselig kom et vindkast, det som kan komme opp Munkedamsveien, fra bunnen av byen, som en vifte av storm i gatene, og et ark ble blåst bort fra regissørens fang, det fløy over et gjerde, jeg reiste meg, Peder prøvde å holde meg igjen, men jeg løp etter, jeg fikk tak i arket og mens jeg løp like fort tilbake til regissøren, som hadde reist seg og virket ganske vill, rakk jeg å lese, øverst på dette arket, og jeg husker det, jeg husker det som om det var i går, som om det er i dag, eller akkurat nå, for dette var det førs-

te manuskript jeg holdt i mine hender: S. 48, EXT. AFTEN. GADE IV. Enkelte fodgængere og en droske. PONTUS ser en lille hund, der løber hjem i rendestenen med en kødben i munden. Dette var ordene som skulle bli film, Pontus, en hund, rennesteinen, som skulle løftes opp av arket, rives løs fra papiret og bli bevegelse, bilde, lyd, og det var da jeg leste disse alminnelige ordene i denne alminnelige setningen, så lavmælt og likevel kraftfulle, at jeg bestemte meg, i dette øyeblikk tok jeg en avgjørelse, uten å tenke, jeg bare tok den og visste at den var riktig: Jeg skulle skrive ned mine drømmer. Og jeg kunne kjenne en dyp, varig glede over å ha bestemt meg for dette. Jeg ga side 48 til regissøren og bukket dypt. Han rev den til seg. – Vær så god, sa jeg. Han sa ikke takk engang. Han bare viftet meg vekk. Jeg løp tilbake til Peder bak søppelkassen. Og nå begynte ting å skje igjen. En høy, tynn mann med slitte klær, runde briller og magert, ubarbert ansikt gikk nedover den samme gaten, men nå var kamera foran, han gikk mot kameraet, og plutselig stanset han og pusset brillene sine og det så ut som om han snakket med seg selv og var uenig i alt han sa. – Det må være Pontus, hvisket jeg. – Hvem? – Pontus. Det stod i manuskriptet. Og han som måtte være Pontus fortsatte å gå, nærmere og nærmere kameraet, det var akkurat som han hadde tenkt å overfalle kameraet. Så klappet regissøren i hendene, ropte noe og den magre mannen, Pontus, måtte gjøre alt på nytt, gå mot kameraet, stanse, pusse brillene, snakke til seg selv, og jeg kunne ikke se noen forskjell, men han måtte gjøre det to ganger til før regissøren var fornøyd og da slukket de lysene for godt, pakket sammen utstyret og kjørte av sted i en varebil. Peder og jeg reiste oss. Folk kom til syne i vinduene igjen. En vaktmester begynte å feie jorden bort fra brosteinene. Postkassen ble hentet fram. Hestene red oppover mot Slottet. Alt ble brakt på plass og langsomt ble gaten seg selv igjen. Det hadde lignet nesten en drøm. Vi gikk langs Bygdøy allé og jeg gledet meg til å fortelle Peder at livet mitt hadde tatt en brå og uventet retning, da jeg stod med arket i hånden, s. 48, og leste de rolige linjene om Pontus og hunden, skrevet på dansk. Men jeg sa ingenting til Peder, ikke ennå, for jeg ville først gå hjem og skrive noe som jeg kunne vise ham. – Lurer på hvor Vivian ble av, sa jeg. Vi stanset utenfor oppgangen hennes og så opp mot vinduet. Det var mørkt der. Peder kastet en kastanje og traff. Men det var ikke Vivian som

løftet gardinene så vidt til side, det var moren, hun kikket ned på oss et øyeblikk, før hun trakk seg tilbake igjen. Peder så på meg og grøsset. – Glad mutter'n bare sitter i rullestol, jeg, sa han. Og i det samme kom Vivian, hun kom fra den andre siden av kirken, og vi løp mot hennè. – Hvor ble det av deg, à? ropte Peder. – Bare gått en tur, sa hun. Og så måtte jeg hjelpe mor først. – Hjelpe mor først? Vivian trakk på skuldrene. – Jeg pleier å lese for henne. Når hun ikke får sove. Peder sa ikke mer. Jeg kunne nesten ikke stå stille. – Fy faen, gjett hva du har gått glipp av, à! Vivian så på meg, men ikke lenge, hun så ned i stedet, og hun virket plutselig ulykkelig og redd, men hvem ville ikke være det, med en mor uten ansikt som man måtte lese for. – Nei, hva da? spurte hun. – De spilte inn film i Solligaten! Med kamera og lyskastere og det hele! – Jeg vet det, sa Vivian. – Vet det? Vet du det? – Ja, har stått om det i avisen. Den heter Sult. – Sult? Ganske bra tittel. – Det er egentlig en bok av Knut Hamsun. Det er den jeg leser for moren min. Vivian gikk bort til oppgangen. Der snudde hun seg. – De skal sikkert filme i morgen også. Kan vi ikke prøve å finne dem. Vi nikket. Klart vi skulle finne dem. Det kunne ikke være så vanskelig, å finne en film i en by som denne. Vivian lo og begynte å ligne seg selv, som om hun også hadde vært med i en film og endelig fikk av seg kostymen. – Vi møtes tolv, sa hun. Hvis dere tør å skulke.

Peder var like tagal da vi tok følge hjem og det var jeg også, for jeg hadde mitt å tenke på, jeg skulle begynne å skrive, og denne tanken var så stor at det knapt var plass til noe annet. Men da vi skiltes, sa Peder noe likevel. – Tror vi må passe godt på Vivian, sa han. – Vi passer alltid godt på Vivian, sa jeg. Peder tok plutselig rundt meg. – Godnatt, Barnum. I morgen skulker vi som bare faen. Og jeg gikk det siste stykket alene, oppover Kirkeveien. Det var en underlig kveld. Jeg stanset ved Marienlyst og så meg om. Dette var mitt. Dette var min verden. Gatene jeg gikk i, skogen bak byen, himmelen over takene. Dette skulle jeg skrive om. Her skulle menneskene mine leve, Esther i kiosken, Den Gamle, Fred, mor, Peder og Vivian, Boletta, far, selv om han var død, alle skulle få plass her, både de levende og de døde. Da kom Fred. Han kom over plenen, han gikk rett gjennom miniatyrbyen, der vi en gang lærte trafikkreglene, i de små gatene, i de små fotgjengerfeltene som ikke var større enn streker på asfalten, over de små

fortauene og mellom de små husene som skulle ligne ordentlige hus, og da jeg så ham slik, fikk jeg en idé, min første idé. Fred stanset foran meg. – Nå så du ganske trist ut, Barnum. – Jeg bare tenkte, sa jeg. – Tenkte? På hva da? Noe trist? Jeg måtte fortelle det til Fred. – Jeg tenkte på alt jeg skal skrive, sa jeg. Fred bøyde seg nærmere. – Skrive? – Jeg har bestemt meg, Fred. Jeg skal skrive. – Skrive hva da? – Filmmanuskripter, sa jeg. Fred så en annen vei, som om han var redd for at noen fulgte etter ham. Men det var bare oss på Marienlyst denne kvelden. – Jeg er trøtt, sa han, la hånden på skulderen min og slik gikk vi sammen hjem. Mor kom styrrende fra stuen da hun så at Fred endelig hadde kommet, men han fortsatte inn på rommet og gadd ikke si morn engang. – Hvor har du vært? spurte mor. – Bare gått en tur, sa Fred og smelte igjen døren. – Og det tok fem dager! ropte mor etter ham og så på meg i stedet. – Bare gått en tur, gjentok jeg. Og mor smilte likevel, hun var glad for at Fred hadde kommet hjem, selv om det tok fem dager, og det var det vi skulle fortsette å si, så mange ganger, at Fred bare har gått en tur, når han begynte å forsvinne for oss, og til slutt var borte så lenge at han ble erklært død, og jeg kom på at det var Vivian som hadde sagt det først i kveld, bare gått meg en tur. – Skal jeg lage aftens til deg? spurte mor, og da visste jeg at hun var i ordentlig godt humør. – Nei takk, sa jeg. Men har vi en bok som heter Sult? Mors smil ble forundret og hun snudde seg mot Boletta, som allerede hadde stått opp fra divanen og kom mot oss i sakte fart. – Den romanen har vi dessverre brent, sa hun. – Brent? – Forfatteren var en pøbel under krigen, Barnum. Hans bøker kledde ikke lenger bokhyllen. Derfor brente vi hans samlede verker rett her i kaminen. Boletta måtte støtte seg til skulderen min. Vi var snart nesten like små. Hun sukket dypt. – Men nu angrer jeg, sa hun. For selv pøbler kan skrive godt.

Dette tenkte jeg på da jeg la meg, og det gjorde meg enda sikrere i min sak. Selv pøbler kan skrive godt. Da kunne vel jeg også klare det, jeg, Barnum, på høyde med min penn. Jeg stod opp igjen, satte meg ved bordet, tente lampen, fant fram blyanten og en kladdebok og skrev: *En gutt går nedover en gate. Han er større enn husene. Han er høyere enn trafikklysene. Han stanser på et hjørne. Han er alene.* Lenger kom jeg ikke, for jeg hadde glemt at Fred lå i sengen. – Hva heter det du skriver? spurte han. – Den Lille Byen, sa jeg. – Det er en fin tittel, Bar-

num. Jeg ble så glad. Jeg slukket lampen. – Skal du ikke skrive mer? – Jeg venter til i morgen. – Hvorfor det? – Jeg vet ikke hvordan det fortsetter. – Det er det bare du som kan vite, sa Fred. Jeg la meg under dynen. Det var lenge siden vi hadde snakket slik sammen. Denne samtalen skulle jeg spare på. Jeg lukket øynene. Jeg ville smile meg sakte i søvn. Så hørte jeg at Fred kom og satte seg på sengekanten min. Nå kunne han ødelegge alt. Men han gjorde det ikke. Det han sa gjorde denne samtalen enda større og jeg visste at jeg aldri skulle glemme disse ordene. Likevel ble jeg redd. – Jeg har også tenkt, sa han, lavt. – Tenkt hva da? Han var stille lenge. – At jeg skal finne brevet som avdøde Arnold Nilsen solgte. Han sa det slik, avdøde Arnold Nilsen. Jeg åpnet øynene. Fred bøyde seg over meg, helt nær ansiktet mitt. – Ikke si det til noen, Barnum. – Nei, sa jeg. – Ikke til noen. Jeg holdt hendene opp, slik at han kunne se fingrene mine. Han lo kort, reiste seg og ble stående og se ned på kladdeboken som så vidt var synlig i det gule lyset fra gatelykten som skinte inn mellom gardinene i en tynn, skjellende stripe. Og han begynte å lese høyt, han leste langsomt og tydelig. *En gutt går nedover en gate. Han er større enn husene. Han er høyere enn trafikklysene. Han stanser på et hjørne. Han er alene.* Fred leste det første jeg hadde skrevet, uten å ta feil en eneste gang, ikke en stavelse bommet han på. Jeg turte ikke si noe. Jeg kunne begynne å gråte nå. Det måtte ikke skje. Det måtte for all del ikke skje. Fred lukket kladdeboken min og la seg. Vi lå i mørket med en krittstrek på gulvet mellom oss. – Han er alene, hvisket han.

Fred sov da jeg stod opp neste morgen, eller i hvert fall lot han som. Mor listet seg rundt i leiligheten, snakket lavt og hysjet for den minste ting, redd for å vekke ham. Jeg gikk ikke på skolen. Jeg gikk til Stensparken og satte meg øverst på Blåsen. Jeg tok fram kladdeboken, blyanten og matpakken og gjemte ranselen under en busk. Det var en fin dag. Luften var klar og kjølig, men ikke kald. Det var akkurat som om alt rykket nærmere, Ekebergåsen på den andre siden, de grå bygningene, kirketårnene. Byen ble mindre og mindre. Jeg skrev: *Han er alene.* Lyset skifter. Men det er ingen biler der. Han går over fotgjengerfeltet. De gule strekene er mindre enn skoene hans. Han går inn i en butikk og må krøke seg sammen for å komme inn. Det er en blomsterbutikk. Han er alene der også. Han roper: Er det

noen her? Men ingen svarer. Han begynner å plukke blomster fra vasene og blomstene stikker så vidt opp fra fingrene hans. Han legger noen penger på disken og går ut. Og i det samme han kommer krumbøyd ut blir han blendet av et sterkt lys og må holde seg for øynene. En stemme roper: Du er arrestert! Jeg ble sulten av alt dette og spiste en skive med pølse og ost, og mens jeg satt slik, på Blåsen, på et berg av døde hester, midt i min fortelling, ble jeg oppmerksom på noe som foregikk over på Sankthanshaugen, den andre høyden på disse kanter, og snart så jeg hva det var. Det var filminnspillingen. De var i gang. Her satt jeg og skrev og der holdt de på å filme, på hvert vårt fjell. Jeg pakket sammen, klatret ned den bratte stien og løp bort dit. Da hadde de allerede tatt pause. Jeg kjente igjen Pontus. Han satt på en benk, hvilte mot de blanke bukseknærne og røykte hissig på en sigarett. Han virket like sliten som i går. Regissøren satt i en egen stol og spiste smørbrød mens han bladde i manuskriptet. Den samme konstabelen var der også. Det kunne vel ikke være forbudt å gå her nå? Jeg gikk langs stien mellom trærne og sakket farten da jeg nærmet meg Pontus. Han kikket opp og klødde seg i øyet med en tynn finger bak brillene. Han så virkelig ikke god ut. Plutselig kastet han sigaretten fra seg og sa noe. – Kan De vennligst si meg hva klokken er? spurte han. Jeg stanset, ganske overrumplet, og klarte bare så vidt å brette opp jakkeermet. – Klokken er ti, sa jeg. Pontus ristet på hodet. – Nei, det er den ikke. Den er to! Jeg måtte se en gang til. Min klokke var ti. – Den er ti, gjentok jeg. Pontus reiste seg og var opphisset. – De tar fullstendig feil. Klokken er to. Rett Dem efter det, min gode mann! Jeg hørte noen som lo oppe ved kameraet. – Vil du ha en skive med pølse, Pontus? spurte jeg. Pontus var forbløffet et øyeblikk, satt ut av spill, himmelfallen. Han satte seg igjen. – Og hva heter du? spurte han. – Barnum, svarte jeg. Han nikket og tok ikke øynene bort fra meg. – Pontus og Barnum, sa han. Det lyder jo som et gammelt stumfilmpar. Heter du virkelig Barnum? – Ja. Jeg ble døpt Barnum av presten på Røst. – Men jeg heter dessverre ikke Pontus. Mitt navn er Per Oscarsson. Han rakte fram hånden. Jeg tok den. Det var omtrent som å riste knokler. – Takk, Barnum. Jeg skulle gjerne hatt en skive med pølse. Men det er dessverre umulig. Jeg spiller en sulten idiot i denne filmen, og da må jeg være sulten. – Jeg ser det, sa jeg. Han slapp hånden min og pek-

te på skoene sine. De var like magre. – Jeg har gått barbent fra Stockholm til Oslo, sa han. Vet du hvor mange mil det er? Jeg ristet på hodet. – Ikke jeg heller. Men det er mange. Pontus lente seg bakover på benken. – Jeg er sliten, sukket han. Jeg vet knapt hvor jeg er. – Du er på Sankthanshaugen i Oslo, sa jeg. Pontus nikket sakte. – Takk, Barnum. Da skal vi til Slottsparken senere i dag. Han sukket dypt. – Neste gang vil jeg spille en fet konge. En dame i vide bukser kom ned til oss. Hun hadde med seg et skrin med tuber i og noe som lignet en barberkost. – Maestro venter, hvisket hun. Og så begynte hun å kladde på Pontus, hun gjorde skjeggstubben hans mørkere, håret tynnere og øynene enda villere. Og mens hun holdt på med dette reiste maestro seg og ropte: – Kan alle uvedkommende forlate området straks! Maestro var regissøren. Uvedkommende var ineg. – Hvor mye er klokken? spurte jeg fort. Pontus tok fram sitt lommeur, smilte og åpnet lokket høytidelig. Uret var tomt, som et skjell av sølv hvor innmaten var skrapet ut. Pontus smilte. – Klokken er nøyaktig fem minutter på tolv, sa han.

Jeg løp ned til Solli plass, men ved det siste hjørnet bremsset jeg og gikk helt rolig det siste stykket. Peder og Vivian ventet allerede under treet. Jeg hadde god tid. Jeg plukket opp et par blader og studerte det fine mønsteret, blodårer på et grønt ark. Peder og Vivian kom bort til ineg. – Barnum har god tid i dag, ropte Peder. Jeg slapp bladene forsiktig ned på bakken igjen. – De er i Slottsparken, sa jeg. – Og hvordan vet du det? Jeg trakk på skuldrene. – Snakket med Pontus. Vivian la hodet på skakke. Hun pleide det når det var noe hun ikke skjønnte, som om det kunne hjelpe, å legge hodet på skrå. Øynene hennes var røde i kantene, tynne skorper hun hadde forsøkt å pusse bort. Kanskje hun ikke hadde sovet i natt? Kanskje hun hadde sittet oppe og lest resten av romanen for moren? – Pontus? spurte hun, lavt. – Hovedrollen i filmen. Traff ham på Sankthanshaugen. Peder tok et skritt nærmere. – Er det sant? – Klart det er sant! Peder begynte å veive med armene. – Men hvordan var han? Jeg tenkte meg om, lenge. Peder var like ved å lette. – Pontus var sulten, sa jeg. Og sammen dro vi ned til Slottsparken. Der skjedde det ingenting. Bare Kong Olav var hjemme. Kanskje han hadde fått beskjed om å holde seg unna vinduene. Jeg fikk ikke disse tankene ut av hodet. Hvor

mye må til for at vi skal tro på det vi ser? Snakket Pontus svensk fordi vi fremdeles var i union med Sverige? Hvor mye kan vi egentlig se? Og hvis et fly kom over byen, måtte alt gjøres om igjen da? Det var dette jeg tenkte: Hvor mye må man lyve før noen tror det er sant? – Jeg er også sulten, sa Peder. Han gikk sakte ned mot kiosken ved Nationaltheatret. Han var blitt fetere igjen etter sommeren. Vi hørte den tunge pusten hans helt hit. Vivian smilte så vidt og skulle til å si noe, men sa det ikke likevel. Vi satte oss i løvet bak det største treet, slik at gardistene ikke kunne se oss. Vivian var taus. Når jeg så lenge på henne, ble hun nesten gjennomsiktig, som om huden var vann som jeg kunne lene meg inn i. Jeg husket plutselig det hun hadde sagt, at hun ble født i en ulykke. – Hva er det? spurte hun. – Ingenting, hvisket jeg. Jeg ville sette meg nærmere, men hun lente seg unna, og i stedet fant hun fram en bok fra skuldervesken. Den ga hun til meg. Det var SULT av Knut Hamsun, pøbelen. – Du kan få den, sa Vivian. – Har du lest den ferdig? Hun nikket. – Tusen takk, sa jeg. Jeg bladde litt i boken. Jeg fant ikke Pontus noen steder. – Hvordan slutter den? spurte jeg. – Hovedpersonen reiser fra byen, sa Vivian. – Kommer han tilbake? Vivian så ned. – Det vet jeg ikke. Det står det ikke noe om. – Det høres som en ganske trist slutt, sa jeg. Vivian så på meg igjen. – Synes du? Men jeg fikk ikke svart på akkurat det, for nå kom i hvert fall Peder tilbake og han hadde kjøpt mat så det holdt, han kom bærende på halve Freia og vel så det, han hadde til og med ikke glemt å få med seg ekte gullbrød og peppermyntepastiller, som var Vivians livrett, enda så tynn hun var. – Sannsynligheten for at én av to begivenheter skal inntreffe, er lik summen av hver av begivenhetens sannsynlighet, sa Peder og tømte tre pakker twist ut i løvet. – Med andre ord, skal vi velge sjokolade eller sult? Vi begynte med sjokoladen. Og noen måtte ha fotografert oss der, uten at vi la merke til det, for flere år senere kom jeg over et bilde i Hvem Hva Hvor, og langsomt dro jeg kjensel på de tre uskarpe personene som satt krumbøyde og gravde i løvet, det var jo oss, Peder, Vivian og jeg, og vi så ganske sløve ut, som om vi hadde noe forbudt på gang og ikke bare twist-biter i høstløvet. Og under bildet var det skrevet: *De første ungdommene som søkte til rusmiljøet i Slottsparken, i protest mot det de kalte dødsdansen rundt plastguden og gullkalven.* Og jeg forstod da, én gang for alle, beskjemet, og kanskje lattermild,

men også med en viss sorg at det er øyet som ser som bestemmer hva det vil se, øyet vrir på verden, og alt du ser og skal se har tilbakevirkende kraft.

De kom like før skumringen, Pontus, maestro og hele staben, i mellomlyset som står og dirrer og liksom ikke vil gi slipp på dagen i måneden før fjordtåken driver inn i gatene og visker ut avstander og hjørner. Solen var en rød skygge mellom trærne. Det skinte i løvet som skalv så vidt langs bakken. De rigget seg til bak gardistbrakken. Vi gikk nærmere. Det virket ganske kaotisk. Alle løp rundt hverandre. Kanskje de hadde dårlig tid. Den bleke damen i pels fikk sminke i ansiktet og ble enda blekere. Pontus satte seg på en benk som ble båret inn til ham. Det lignet benken fra Santkhanshaugen. Lys ble tent. En maskin blåste løvet mot Pontus. Jeg håpet at hele manuskriptet skulle blåse av sted, da kunne jeg plukke opp ark for ark og bære dem tilbake til regissøren i riktig rekkefølge. Jeg prøvde å vinke til Pontus, men han så meg ikke. Han skrev noe på et lite papir og var lukket for denne verden. Jeg visste med det samme at jeg gjerne ville ligne ham. Peder tok meg i armen. – Si til ham at bestemoren din har vært berømt skuespillerinne, hvisket han. – Til Pontus? – Til regissøren, så klart! Det er han som bestemmer. – Bestemmer hva? – Alt, Barnum. Regissøren veivet med armene og lignet en dirigent som ikke fikk orkesteret til å stemme. Til slutt satte han seg i stolen og foldet hendene. Jeg tenkte på Den Gamle, som aldri kom med på noen film. – Oldemoren min, hvisket jeg. Det var hun som var skuespillerinne. – Samma det, vel. Bare si det. Peder dyttet meg i ryggen. Jeg tror Vivian også dyttet meg i ryggen, forsiktig. Jeg trakk pusten og gikk sakte bort til regissøren. Han virket ganske amper da jeg stanset foran ham. – Blir vi aldri kvitt disse guttungene! ropte han. Jeg bukket dypt. – Oldemoren min var en berømt skuespillerinne i Danmark, sa jeg. Regissøren så på meg med ett øye. – Jaså. Din oldemor var skuespillerinne i Danmark? Og hva het så hun? Jeg sa Den Gamles navn. Han ristet på hodet. – Kjenner jeg dessverre ikke til. Det var nok før min tid. Regissøren så ned i manuskriptet sitt igjen. Jeg ble stående, mest fordi jeg ikke visste hva jeg skulle gjøre og løvet var så tungt å gå i. Jeg stod slik en stund. Regissøren så opp fra arkene og tok av seg brillene. – Hvor mange er det av deg? – Vi er tre, sa jeg. Regissøren

slo ut med armene. – Javel. Når jeg ikke blir kvitt dere, får jeg heller bruke dere. Han reiste seg og gikk bort til to damer, den ene av dem var hun som sminket, og snakket med dem. Og det som skjedde nå må jeg nesten fortelle så lavt jeg kan, for året etter, da vi satt i salen på Saga, på premièren, var skuffelsen så stor, ja, vi følte oss rett og slett lurte, og denne dype skuffelsen var blandet med noe enda verre, nemlig skam, derfor forteller jeg dette lavt, jeg bare hvisker: Vi skulle være statister. Vi ble kledd i gammeldagse klær, bukser som var vide og klødde mot lårene, sko som var for store og jakker med flere knapper enn vi hadde fingre. – Du har så fine krøller, hvisket sminkedamen og gredde meg litt for mye. Vivian fikk en lang, raslende kjole på seg, høye støvletter og en tung kåpe. Vi var litt av en gjeng. Året var 1890. Byen het Kristiania. Vi var på vei hjem, gjennom Slottsparken, etter å ha besøkt en onkel og tante i Wergelandsveien. – Dere er søsken, sa regissøren. – Er ikke det litt merkelig? innvendte Peder. – Merkelig? Hva mener du? Peder stilte seg ved siden av meg og dro Vivian nærmere. – Ser vi ut som søsken, eller? Regissøren pustet tungt. – I forrige århundre så søsken slik ut, sa han. Dere kan gå nedover mot dammen og late som ingenting. Og ikke snu dere! Forstått? Vi nikket. – Skal vi tenke på noe spesielt? spurte jeg. Regissøren så lenge på meg. – Tenke? – Ja, hva skal vi tenke på? Nå var Pontus der også. – Har vi blitt kolleger, Barnum? – Det ser slik ut, sa jeg. Pontus lo med gule tenner og hule kinn. – Jeg skal si deg hva dere skal tenke på. Dere skal tenke på alle smørbrødene dere skal spise når dere kommer hjem. Kalkun. Skinke. Okse. Pølse. Fet majones. Sjokolade med krem. Regissøren grep inn. – Det holder, Oscarsson. De har nok å tenke på nå. Og snart var vi i gang. Vi gikk nedover mot den mørke dammen hvor noen ender fløt omkring mens innspillingen begynte bak oss. Vi snudde oss ikke. Vi sa ikke et ord. Jeg vet ikke hva Peder og Vivian tenkte på, men jeg tenkte i hvert fall hvordan jeg skulle skrevet dette. For det første skulle vi ikke vært søsken. Vi var heller tre venner på vei hjem fra et selskap, eller et ball, ja et ball, og både Peder og jeg er forelsket i Vivian og det er duket for et oppgjør mellom oss, det er enten ham eller meg. Men da faller Vivian i dammen, der det er dypest, hun kan ikke svømme, vannet er kaldt på denne årstiden og hun er like ved å drukne. Og Peder og jeg må i fellesskap redde henne, vi hiver oss uti og får henne

på land. Men det er for sent. Hun tålte det ikke og hun dør der, i våre hjelpeløse hender. – Tror vi har gått langt nok nå, hvisket Peder. Vi var nesten over Parkveien. Og da vi endelig snudde oss stod regissøren som en skygge foran lyskasteren og vinket. Vi løp tilbake. – Utmerket, sa han. – Skal vi gjøre det en gang til? spurte jeg. – Det er ikke nødvendig. Det var perfekt. Vi skiftet klær igjen og fikk en femmer hver. Vi fikk betalt. Vi gikk den samme veien nedover mot dammen og hadde fått lønn for å være med i filmen, en femmer hver, femten kroner. – Dette må vi feire! ropte Peder. Vi drikker oss fulle! Endene lettet fra vannet med tunge, dryppende vinger. – Ja! ropte jeg! Og vi drakk oss ganske fulle, særlig Peder og helt sikkert jeg. – Barnum blir fortest full fordi han er lav, pleide Peder å si. Og da sa jeg at Peder ble saktest full fordi han er så tjukk. Og så drakk vi enda mer. Vi gikk til Miils Frimerker, kjøp & salg, og tømte kjøleskapet på bakrommet, det var til og med en champagne der, i tilfelle en storslagen handel, og kanskje far og Oscar Miil hadde drukket champagne den dagen brevet fra oldefar ble solgt og kjøpt. Vi drakk den i hvert fall. Vi åpnet den med en smell og drakk den skummende, kilende saften rett fra flasken, for var ikke dette også en storslagen anledning, vi hadde vært med i en film, vi hadde spilt i Sult. Og resten av kvelden satt vi der, på det trange bakrommet, i den tunge duften fra gamle brev, og skålte i champagne og campari og cola. Peder pleide å si at Vivian ikke ble full, fordi hun var så pen. Men jeg kjente den igjen, beruselsen, den jeg hadde kjent på Ildjernet og som jeg først hadde merket på mors soveværelse, når jeg trakk pusten dypt og fikk den søte, mørke smaken av Malaga på tungen. Slik satt vi der. Jeg tok av, først langsomt, så var det akkurat som en bryter ble slått på, og det rare var at det meste av meg ble lagt i mørke, men samtidig ble lyset tent i et annet rom, et rom jeg ikke visste var der, i dette rommet var jeg konge, så lenge det varte, der kunne jeg strekke Barnums linjal, skyggene jeg kastet var lange og smidige, idéene kom så lett, de stod i kø og jeg var konge. Jeg tok fram kladdeboken og skrev på en blank side: Fetning. Det var ordet jeg skrev. *Fetning*. Det var min nye idé, selv om det skulle gå mange år før jeg skrev den historien ferdig og vant Norsk Films store manuskriptkonkurranse. Jeg var i gang. – Hva har du der? spurte Peder. Jeg bladde bakover, til Den Lille Byen. – Bare noe jeg har skrevet, sa jeg. – Skrevet? Har du

skrevet noe? Jeg reiste meg. Jeg stod ikke helt støtt, jeg fløt forbi gulvet, slik tankene fløt gjennom meg. – Ja, sa jeg høyt. Jeg har begynt å skrive! Peder klappet i hendene. – Les ditt verk for oss, Barnum! Og jeg leste det, begynnelsen på det første jeg hadde skrevet, bortsett fra stilene på skolen, men de regnet jeg ikke med. Da jeg var ferdig smilte Vivian, mens Peder var blitt tagal og åpnet en flaske øl til. – Fint, sa Vivian og ga meg en fort klem. Jeg prøvde å holde henne fast, men fikk det ikke til. Det er ikke sant at hun ikke ble full fordi hun var så pen. Hun ble ikke full fordi hun ikke drakk. Det var kanskje derfor hun var så pen. – Du er så pen, sa jeg og sank ned i sofaen. – Ikke tull, sa Vivian. Jeg så på henne og så plutselig at hun hadde beholdt parykken og ansiktet var hvitt av sminke. – Jo! Jeg skal skrive om deg en dag! Peder ble utålmodig. – Men hva skjer videre? Kan vel ikke slutte sånn? Jeg tenkte meg om. Jeg var i gang. Det rullet fint nå. Jeg var et hjul. – Han blir satt i fengsel! ropte jeg. Og der er alt mye større, akkurat som alt var smått i Den Lille Byen. Han som var verdens største menneske blir verdens minste. Det eneste som minner ham om Den Lille Byen er blomstene han gjemte på. Jeg sa ikke mer og det var stille en stund. – Jeg likte det med blomstene, hvisket Vivian. Peder reiste seg. – Men hva skal det bety? Vivian lo. – Du kan jo telle hvor mange ord det er, sa hun. Jeg lo også. – Ja! Tell hvor mange ord jeg har skrevet! Og se om du skjønner det da! Peder kom nærmere. – Men skjønner du det selv, Barnum? Jeg ristet på hodet og det skulle jeg egentlig ikke gjort. – Har ikke peiling, sa jeg. Det var Peder som fikk meg hjem. Da jeg kom til meg selv igjen satt jeg foran klokken i entréen. Den stod stille. Det var ingen mynter i skuffen. Tiden var blakk. Mor stod også foran meg. Men hun stod ikke stille. Hun var urolig langs hele seg, som om hun prøvde å holde balansen med bare fingrene. Bak henne, ved siden av den døde klokken, stod Boletta, lent mot stokken, og jeg tror jeg hørte Fred som lo inne på rommet vårt. Noen lo. Det var bare meg. Mor gråt. – Rektor ringte, sa hun. – Gjorde han? Hva sa han da? Mor sluttet å gråte og tok tak i ranselen min. – Du får en sjanse, Barnum! Til å si sannheten! – Sannheten? – Ja, hva har du gjort i dag! For du har nemlig ikke vært på skolen! Jeg tenkte meg om. Det fløt ikke lenger. Det lugget. Jeg var ikke et hjul. Jeg var et skakt og ubrukelig hjul som skjenet nedover en bakke full av pinnsvin. – Jeg har skrevet, hvisket jeg.

– Skrevet? – Ja. Og etterpå filmet jeg. Tror du meg ikke, eller? Nå ble mor sinna i stedet. Hun åpnet ranselen og rotet rundt i den med ville hender. – Rektor er lei av all skulkingen din! rop-
te hun mens hun holdt på. Du får ikke eksamen hvis du fortset-
ter slik! Jeg trakk på skuldrene. De var tunge å trekke. – Samma
for meg, sa jeg. Mor lente seg mot meg med dirrende munn.
– Ikke prøv å etterligne Fred, Barnum! For det klarer du aldri li-
kevel! Men munnen min dirret like mye som hennes. – Det er
sant! sa jeg. Mor tok et skritt bakover. Hun stod med Sult i den
ene hånden og kladdeboken i den andre. Hun smeltet et øye-
blikk. Men like plutselig frøs hun sammen og lente seg nærmere
igjen. – Har du drukket også, Barnum? Jeg nikket. Det skulle
jeg ikke gjort. Jeg gled ned fra stolen, i skyggen av klokken. Jeg
hadde ikke mye å si. Og jeg kan ikke si så mye nå heller. Jeg bare
gled ned fra stolen og det jeg sier er fortalt av andre, om meg.
Jeg er fortellingen, han som blir fortalt, der jeg ligger, som død
tid ved mors føtter. Men så mye vet jeg: jeg fikk Bolettas kur,
som hun i sin tid hadde fått av Den Gamle og gitt til mor. Det
var kinavin minus Malaga og neste gang jeg våknet lå jeg hel-
digvis i min egen seng og jeg hørte riktig likevel, Fred lo, Fred lå
i sin seng og lo dypt og lavt. – Hva ler du av? hvisket jeg.
– Gjett, sa Fred. – Meg? – Feil. Jeg ler ikke av lillebroren min.
– Takk, Fred. Takk. – Har du skrevet noe i dag? – Ja. En halv
side i kladdeboken. – Bra, Barnum. Fred holdt latteren inne en
stund. Det suste i hjertet mitt, som om farten var skrudd opp,
slik at tiden gikk raskere i meg, kanskje jeg ble flere år eldre i
løpet av denne natten, kanskje jeg døde, eller våknet klok og
gammel. – Ble du full? spurte Fred. – Jeg tror nok det, hvisket
jeg. – Likte du det? Jeg prøvde å huske. – Så lenge det varte, sa
jeg. Og jeg ble redd med det samme, for jeg kunne ikke huske
hvordan jeg kom meg hjem, fra vi lukket døren i Miils Frimer-
ker til jeg satt foran klokken, det var akkurat som om en skjød i
livet mitt var revnet, det var mitt første sorte hull og det skulle
heller ikke bli det siste. Fred slapp latteren ut igjen. – Nå er det
Barnum som er slem gutt, sa han. – Det er meg du ler av likevel,
sa jeg. Fred lo ikke mer. – Jeg ler av Arnesen. – Arnesen? Hvor-
for det? – Bare vent, sa Fred. Hører du ikke hvor stille det er?
Jeg lyttet. Jo. Det var stille. Det var lenge siden det hadde vært
så stille i gården. Fru Arnesen spilte ikke piano. – Godnatt, Bar-
num. Jeg drømte ingenting og neste morgen hadde Fred allerede

stått opp og gått. Mor satt på sengekanten og strøk hånden gjennom håret mitt og smilte. – Fikk dere være med i Sult, sa hun, da hun var sikker på at jeg var våken. Jeg følte meg gammel, men ikke særlig klok. – Ja. Vi var statister. Peder og Vivian og jeg. – Det skulle Den Gamle visst, sukket mor. Tenke seg til. – Ja. Tenke seg til. Vi gikk gjennom Slottsparken og ble filmet. Mor stanset hånden og lot den ligge i krøllene. – Men lov meg aldri å drikke deg full mer. Du er altfor ung. – Ja, mor. – Hjerter ditt blir stygt av å drikke, Barnum. – Er Bolettas hjerte blitt stygt? spurte jeg. Mor lugget meg ganske kraftig. – Jeg skulle egentlig vært rasende på deg, Barnum. Du burde fått husarrest i minst en måned! – Javel, hvisket jeg. – Men først kan du jo fortelle meg hvor dere fikk tak i alkoholen. – Vi lånte en flaske champagne av Peders far. – Lånte? Mors ansikt kom nærmere. – Har du vondt i hodet? Jeg ville være ærlig. – Ja, sa jeg. Mor smilte. – Det er meningen, det. At du skal ha vondt i hodet. – Ja, det er det som kalles straffeporto, sa jeg. Mor stirret lenge på meg og øynene hennes var ikke helt gode. Så hentet hun gudhjelpemeg Lægebog for Norske Hjem og satte seg på sengekanten igjen. – Hør nøye etter nå, Barnum. Og dette leste hun for meg, sakte og tydelig, så jeg ikke skulle gå glipp av et eneste ord: *Alkoholisme. Under en lett rus er selvfølelsen forhøyet, kontrollen over tale og tanker avtaget. Er rusen sterkere, vil forstand og følelse være sløvet eller ganske borte, herredømmet over muskelarbeid innskrenket og til slutt er der kun en masse av ben, kjøtt og blod i tilfældighetenes eller andres vold. Den sterkeste rus er ved en forgiftning fremkalt fullstendig bevisstløsthed og lammelse. Rusens følge er et illebefinnende, med usmak i munnen, ond ånde, dårlig humør, nedsatt, der for mange medfører en viss trang til påny å bli beruset. Dette innleder ofte den kroniske alkoholisme. Legemet avsvækkes og hendene skjelver. Ansiktet blir blårødt og især nesen hoven. Litt etter litt taper all åndelig evne seg, tilbake blir kun en pinefull uavbrutt trang til alkohol, som til slutt heller ikke lenger tåles, inntil restene av vraket blir slugt i døden.* Mor slo Greves legebok sammen med et smell og snudde seg mot Boletta som stod ved døren. – Ikke skrem vettet av gutten, sa Boletta. Mor reiste seg og satte boken på plass i hyllen. – Barnum skal vite hva han gjør når han drikker seg full. – Ja, ja, doktor Greve mener vel at jeg skulle vært slukt av døden for lengst også! – Snakk ikke slik,

mor! – Jeg snakker slik jeg vil og sier at denne Greve var en gledesdreper og gledesdrepere har flere liv på samvittigheten enn champagne! – Barnum er ikke myndig ennå, hvisket mor. Jeg vil ikke at han skal ødelegge sitt liv! Boletta lo. – Å, det skal vel mer til for å ødelegge sitt liv. Ville ikke du også drukket litt champagne hvis du var blitt filmskuespiller? Slik snakket de, som om de trodde at jeg allerede var død og ikke kunne høre noe, men jeg lå der, jeg så på hendene mine, jeg kunne ikke se at de skalv, jeg kjente på smaken av min egen ånde, jeg kjente på nesen, om den var blitt noe større, jeg kjente etter om jeg var sulten, jeg var ikke sulten, jeg var tørst, jeg kjente at innerst inne, og det både skremte og lokket meg, kunne jeg godt tenkt meg litt mer champagne, bare en slurk, som kunne løfte meg, et annet sted. Jeg var allerede restene av et vrak. – Per Oscarsson gikk barbeint fra Stockholm til Oslo, sa jeg høyt. Mor og Boletta snudde seg mot sengen på likt. – Jeg måtte si til rektor at du hadde influensa, hvisket mor. Du må bli hjemme fra skolen i to dager til. Og dette er siste gangen jeg lyver for din skyld! Skjønner du? – Ja, mor. Hun kom nærmere igjen og øynene hennes fløt over av en plutselig og uventet mykhet. – Fred har lovet å ta seg sammen, Barnum. Og da kan vel du også klare det. – Ta seg sammen? Hvordan da? – Han skal få seg jobb. Og ser du ingen forandring her inne? Jeg kunne ikke se noen forskjell, bortsett fra at Fred hadde redd opp sengen sin. Mor pekte på gulvet og smilte. – Streken er endelig borte, sa hun. Nå så jeg det. Freds strek var visket ut. Rommet var ikke lenger delt i to, og dette, som burde gjort meg glad, gjorde meg heller urolig, ja nesten skrekkslagen, for jeg visste ikke hva det betydde, og slik må Boletta også ha følt det, for hun så en annen vei og lukket øynene. Men for mor var dette et godt tegn, at Fred hadde fjernet den hvite streken mellom oss. Hvor feil kan man ikke ta? Vi tyder tegnene slik vi ønsker de skal framstå, vi lyver dem over på vår side og tegnene vender sakte men sikkert sin harme mot oss. Mor smilte. – Det var fint det du hadde skrevet, Barnum. Om den lille byen. Jeg satte meg opp i sengen. – Har du lest det? – Vi kunne ikke stoppe når vi først hadde begynt, hvisket mor, nesten skamfull. Men du må skrive den ferdig. Boletta dunket stokken i dørkarmen, som om det var hennes måte å klappe på. – Og pass på at den slutter lykkelig og tilfreds, Barnum. Det er altfor mange triste historier i verden. Og når vi forteller triste

historier begynner vi å ligne dem selv. Jeg visste ennå ikke hvordan den skulle slutte, min historie. – Jeg skal prøve, lovte jeg. Mor la kladdeboken min på dynen og slo opp på den siste siden. – Men hva står det der? spurte hun. Jeg kunne knapt lese mine egne bokstaver. De var skjeve og ustø og lå nesten oppå hverandre. Kanskje det var slik Fred hadde det, med ordene, at de krøp rundt som små, sorte dyr på arket og lurte deg hele tiden. – Fetning, sa jeg til slutt. Mor stusset et øyeblikk. – Det skal du vel ikke skrive om. Jeg så opp på henne og bestemte meg for at ingen noensinne skulle få lese det jeg skrev før jeg selv bestemte det. – Hva er det med Arnesen? spurte jeg. Mor gikk mot døren. – Arnesen? Er det noe med Arnesen?

Det var noe med ham. For andre gang kom det to fremmede menn med en katastrofal beskjed til fru Arnesen. Men nå tok de ikke feil. Nå hadde de ikke funnet et tilfeldig visittkort i anorakklommen på et skjelett i Nordmarka. Nå hadde de bevis. De parkerte i Jacob Aalls gate og vakte allerede en viss oppsikt. Ansiktene bak gardinene. Dørene på gløtt. Jeg i vinduet. Det lette regnet. Et langt hysj over Fagerborg og alle vet alt på likt. De ringer på i tredje etasje. Fru Arnesen åpner. Hun ser på de to mennene og smiler. Tror hun de skal selge noe? Tror hun kanskje de kommer fra Jehovas vitner og vil omvende henne, det har vært et par frelsere i strøket tidligere i år, de kommer alltid to og to og ligner hverandre som tvillinger. Disse to mennene ligner også på hverandre, men de smiler ikke. Er hun ennå uvitende, eller vet hun hva som skal skje og forsøker å holde masken, så verdig som mulig for et menneske som snart er i fritt fall? Mennene presenterer seg ikke. De spør bare om hennes mann er hjemme. Han er hjemme. Han sitter i det innerste rommet og venter. Han har ventet på dem. Han har visst at det måtte skje. Hun roper på ham og han reiser seg, strammer slipset og tenker at dette er det siste normale øyeblikket i hans liv. Når han kommer har han tatt ytterklærne på seg. Han er klar. Han kysser sin hustru fort på kinnet. De to mennene ser ned, forlegne. Hun forsøker å holde ham igjen. – Hva er det? spør hun. Hun vet det altså ikke. Det taler til hennes fordel. Men det hjelper henne ikke. – Det er over, sier han bare. – Over? Hva mener du? Hun får snart vite det. Hun skjønner det kanskje allerede når hun ser dem sette seg inn i bilen, den sorte bilen, som raskt kjører bort. Han hadde vært en utro tjener. Han

hadde skrappt for dypt i skuffene under klokkene, han hadde blitt grådig, han hadde tatt tiden på forskudd, han hadde spist av kundenes livsforsikringer og til slutt klarte han ikke å stoppe. Det ville vært bedre om han hadde vært en utro ekte-mann. Det var til å leve med. Det kunne det ties om. Men aller best hadde det vært om han var død, om det var han som hadde ligget i den smeltende snøen mellom Mylla og Kikut, en haug av knokler og staver og ski, død lenge før fristelsen til å legge myn-tene i sin egen lomme, den spesialsydde innerlommen, ble for stor. Da kunne hun, fru Arnesen, sett alle rett i øynene, for tra-gedien foredler deg og sorgen opphøyer, men skammen fortæ-rer og fornedrer deg, den spiser av ditt blikk, den drikker av ditt blod og bender din rygg. – Hva er det som skjer? spurte mor. Hun stod bak meg, la hendene på skuldrene mine og var den eneste som ikke visste. – Arnesen er tatt for underslag, hvisket jeg. – Hva sier du? – De hentet ham isted. Mor løp inn til Boletta. – Arnesen er arrestert! ropte hun. Boletta slo rundt seg med stokken. – Jeg har alltid sagt at den mannen var laget av et skrøpelig materiale. Han hadde for mange lommer! Mor dro ut skuffen under klokken. – Men det er synd på fru Arnesen, hvis- ket hun. Boletta snøftet. – Når syntes de synd på noen? Annet enn seg selv! – Hysj, sa mor. – La være å hysje på meg! Du vet like godt som meg at de flyttet inn i den leiligheten før noen visste om Rakel i det hele tatt var død. Mor lente seg mot klok- ken. – Det er så lenge siden, sa hun lavt. – Hva har det med sa- ken å gjøre? spurte Boletta. Da ringte det på døren. Det var Peder og Vivian. Mor tørket bort tårene og forsøkte å smile i stedet. – Her har vi jo resten av skuespillerne, sa hun. Peder og Vivian håndhilste og var høflige over evne, men flakket kraftig med blikkene, som om de hadde grå stær på begge øynene, og jeg fikk dem ganske kvikt inn på rommet og Vivian satte seg på Freds seng og jeg håpet plutselig at de ville gå før Fred kom. Peder var heller ikke særlig i form. Han så ut som en bergan- sekk uten meis i trynet og lignet Solkongen på en dårlig dag. Men hendene hans skalv i hvert fall ikke. – Takk for i går, sa Peder. – Ja jøss, sa jeg. Litt av en kveld. – Du ble ganske full, sa Peder. – Du også, sa jeg. Peder smilte. – Men du blir fortest full fordi du er så lav, sa han. Jeg pælmet et viskelær i øret hans. – Og du må drikke dobbelt så mye fordi du er så tjukk, sa jeg. Vi snudde oss mot Vivian. Hun trengte ikke å drikke noe, selv

om hun var født i en ulykke. Jeg skulle ønske hun satte seg et annet sted, og ikke på Freds seng. – Du trenger sminke, Barnum, sa hun. Og kanskje det var akkurat da, i det samme hun sa det, hun bestemte seg for at det var dette hun skulle fortsette med, sminke, da hun så mitt grå, flekkete oppsyn dagen derpå, eller kanskje hun hadde visst det hele tiden, fra hun fikk se sin mors knuste ansikt. Peder lo og slo meg så hardt i ryggen at jeg var like ved å stange panna i gulvet. – Fint det du leste for oss, sa han. Jævla fint. – Takk, hostet jeg. Tusen takk. – Vær så god. Ingenting å takke for. – Jeg mener takk for at dere fulgte meg hjem. Peder ble tagal og så fort på Vivian. – Du tok trikken, sa hun lavt. Husker du ikke det? Nå var det jeg som lo. – Klart jeg husker! Tror du jeg er dum, eller? Men jeg kunne ennå ikke huske det, at jeg hadde tatt trikken fra Solli plass, kjøpt billett, gått av trikken på Majorstuen, vandret resten av Kirkeveien, låst opp døren og satt meg til rette i stolen foran klokken som ikke gikk. Jeg hadde mistet det for godt. – Er moren din forbanna, eller? spurte Peder. Vi snudde oss mot døren, for der stod hun, med aftens og tre digre glass melk. – Jeg har dessverre ikke champagne, sa mor. Jeg så ned og ble slik i ansiktet som doktor Greve beskrev, blårød og hoven. Men Peder bare reiste seg og bukket. – Takk, men vi fikk nok nok champagne i går. Mor måtte le og satte fatet på skrivebordet og trakk seg høflig tilbake og Peder hadde matlyst, så han var det ingen fare med, han spiste alle skivene og drakk melken, han var ganske umettelig. Vivian flyttet seg bort til min seng, hun lente seg bakover, la hodet på min pute, og jeg tenkte at nå kunne jeg aldri sove der uten å tenke på henne. – Moren din er grei, sa hun. – Joa. Når hun er grei, så. Vivian kikket på meg. – Er det sant at hun også var med i en ulykke? Jeg hørte hva hun sa. Jeg forstod det ikke. – Hva mener du? spurte jeg og stemmen min var porøs og falleferdig. Peder hostet så kraftig at det stod en skur av hvite brødsmuler rundt munnen hans. – Hva jeg skulle sagt, nesten ropte han. Vi må skaffe tilbake flaskene til fatter'n. Ellers blir han litt ergerlig. Vi samlet sammen lønnen vi hadde fått, femten kroner, det rakk så vidt til blandevann og et frimerke, men Peder var fornøyd. – Resten låner jeg av fatter'n, sa han. De gikk før Fred kom. Vivian måtte på do først. Peder og jeg ventet i entréen. Mor og Boletta satt i stuen og smilte. Vi smilte til dem. – Vivian er forelsket i deg, hvisket Peder. Jeg lot som in-

genting. – Er hun? – Ja. Det er hun. Hvorfor står den klokken stille? – Fordi han som trekker den er arrestert for underslag. – Stilig. – Hvordan vet du det? – Hva da, Barnum? – At hun er forelsket i meg? Jeg snakket enda lavere. Ordene var umulige i munnen. – Jeg har telt alle gangene hun har sett på deg. – Har du? – 68 ganger, Barnum. Jeg tenkte meg om. – Hun bruker lang tid på do, sa jeg. Og jeg måtte ha sagt det ganske høyt, for mor så plutselig på meg og Peder smilte enda mer. – Takk for maten! ropte han. Kjempegodt! Jeg hørte at Vivian trakk ned der ute. – Jenter bruker lang tid på do, sa Peder. Særlig Vivian. Nå vasket hun hendene. Hendene hennes hadde vært steder. Jeg sukket. – Har hun ikke sett på deg? hvisket jeg. – Bare 42 ganger. Du leder, Barnum. Så var hun ferdig. De gikk. De fleste går før Fred kommer. Siden lå jeg i sengen, med kinnet der Vivian hadde ligget, håret hennes, den lyse huden, øyevippene som var lange og buete og som jeg så gjerne skulle rørt ved, men jeg drømte ikke. Jeg lå helt stille og var forvirret og redd. Kunne noen bli forelsket i meg, piltten fra Fagerborg, den minste på disse kanter, votten, lavmålet? Eller hadde hun sett på meg 68 ganger fordi hun aldri før hadde sett noe så dumt? Det var nok mer sannsynlig, ja, det måtte være et faktum. Ingen ble forelsket i meg. Jeg vekket ikke andre følelser enn barmhjertighet og forundring og latter, som de friserne pudlene på hundejordet i Frognerparken, med rompehølene som lyserøde søkk under stive haler, disse taffeldyrene som gamle damer bøyd seg ned for å klappe og snakke i tungen til. Jeg var en puddel. Jeg vekket ikke engang frykt. Og hvorfor spurte Vivian om mor hadde vært med i en ulykke? Det var ikke til å holde ut. Fantest det ikke en eneste følelse som var ren og uangripelig? Jeg forsøkte å lese i romanen jeg fikk av Vivian, Sult, men kom ikke lenger enn til tittelsiden hvor hun hadde skrevet, til Barnum fra Vivian, jeg studerte disse bokstavene, betydde de noe mer, til Barnum fra Vivian, kunne det være en hemmelig beskjed her, et hint, b'en i navnet mitt var ganske stor, kanskje det var noe, og v'en hennes lignet en diger vase, var det også et tegn? Jeg slo opp på S i Greves bibel i stedet for å se hva han kunne skrive om sult. Sultfølelsen sitter i hjertekulen, stod det. Utvokste mennesker kan ved tilgang på drikkevann sulte i månedsvis, såkalte sultekunstnere. Det var det jeg kom til å bli, en sultekunstner, med verdens mest sultne hjertekul. Fred kom da jeg hadde sovnet. Jeg

drømte at Vivian målte meg med baksiden av fars målebånd og fant ut at jeg var over 1. 90 og etterpå slikket hun hver eneste av mine gyldne centimetre. – Hvem har sittet på sengen min? spurte Fred. Jeg våknet. – Peder, sa jeg. Fred snudde seg. – Peder? Han feite? Jeg nikket. – Tror jeg ikke på, sa Fred. Da hadde madrassen knust. – Kanskje det var Vivian, hvisket jeg. Hun var her også. Fred la seg og stirret opp i taket en stund. Så slukket han lyset. – Det gjør ikke noe, Barnum. Er bare greit å vite hvem som har vært i sengen din, ikke sant? – Klart, sa jeg. Jeg tenkte jeg skulle spørre ham om streken på gulvet, den som var borte. Men motet sviktet. – Har du fått jobb? spurte jeg i stedet. Fred tente lampen igjen, rev av skjermen og stakk ansiktet helt inntil pæren. – Se på meg, sa han. Jeg hadde ikke lyst. Jeg gjorde det likevel. Jeg så på ham. Jeg lukket øynene. – Tror du noen vil ha meg? Hva? Tror du det? Han ropte det nesten. – Vet ikke, hvisket jeg. Det var mørkt. – Har du skrevet noe i dag? spurte han. – Ikke noe særlig. – Ikke noe særlig? Hvor mye er det? – Ingenting, Fred. – Faen, Barnum. Halve historier er noe dritt! Da hørte vi det, den siste akkorden fra Arnesens piano, Mozart, og ingen åpnet vinduet og hysjet, for fru Arnesen skulle få lov til å avslutte sin tyve år lange konsert og en mørk klang hang igjen i mørket og døde ut der, mellom søppelkassene og tørkesnorene. – Visste du det? spurte jeg. – Hva da, Barnum? – At Arnesen ble tatt? Fred svarte ikke. Han lå en stund og smilte. – Det du ikke vet har du godt av, sa han bare. – Tror du det? – Ja, sa Fred. Jeg vet det. Han reiste seg plutselig opp i sengen. – Når er det premièrè på filmen, forresten? – Hvilken film? Fred lo. – Har du vært med i mange filmer i det siste? Ben Hur, kanskje? – Jeg vet ikke, hvisket jeg. Jeg vet ikke når premièren er. – Gleder du deg? – Ja, Fred. Og slik begynte det jeg kaller min mellomtid, min første mellomtid, som det skulle bli så mange av, og som noen helst vil stryke, klippe bort, dramaturgene ser rødt når disse lange, stille scenene kommer, produsentene hiver manuskriptet i nærmeste søppelkurv, regissørene ber deg skrive inn en fremmed mann med maskingevær eller en ulykkelig barndom og går på toalettet mens de venter på ny versjon, de vil heller ha mord og høy musikk og nedtoning til sort, de vil helier ha reklame, de vil ha alt annet enn dette, for det de er reddest for er å kjede seg. Men de har ennå ikke skjönt at det er i disse hjørnene av fortellingen at vende-

punktene kan ligge, den ventende uroen, som stiger sakte fra bunnen og sprer sine ringer nedenfra. Og mitt bilde på denne mellomtiden, mitt mørke minne, er Arnesens tomme leilighet. De har ikke lenger råd til å beholde den og vi står på det andre fortauet og ser flyttmennene bære ut møblene, teppene, vasene, lampene, maleriene, vi nikker, tause og innforståtte, vi tenker det samme, over evne, tenker vi, det straffer seg, vi skjønnte det nok, at noe ikke stemte, vi ser noen hekte ned gardinene, de nakne vinduene, karmene uten blomster, og til slutt bærer de ut pianoet, to menn bar det opp for tyve år siden, men fire menn må til for å få det ut, sort, skinnende og låst, og det går et sukk gjennom oss, noen er like ved å klappe, vi venter på fru Arnesen, vi holder varmen under de våte, glisne trærne, jeg er en av damene i gata nå, helt til mor kommer og drar meg vekk, som en drittunge, hun dukker meg, kanskje har jeg aldri sett henne så rasende, så innbitt, og når vi er hjemme holder hun meg fast, neven hennes rister i halsgropen min og hun sier, med munnen helt nær ansiktet mitt: – Fru Arnesen har ikke gjort noe galt! Og du står der som en kjerring og spotter henne! – Jeg spottet ikke, hvisker jeg. – Jo, du gjorde! Du spottet henne bare ved å stå der og glo! Gå på rommet ditt! Hun skyver meg unna, jeg er like ved å falle og jeg lukker døren, jeg skjelver over hele kroppen, for noe i mor hadde revnet i dag, jeg hører at hun gråter der ute, så blir det helt stille, og senere samme kveld kommer hun inn til meg, hun har tatt på seg pene klær og en kåpe hun ellers bare pleier å bruke på søndager, hun er nesten hel igjen og hun tar hånden min. – Unnskyld, Barnum, sier hun. Jeg ser ned. – Jeg skulle ikke stått der, hvisker jeg. Hun tar fram en kam og grer meg. – Hent jakken din. Jeg ser opp på henne. – Hvor skal vi? – Vi skal si adjø til fru Arnesen, Barnum.

Vi går gjennom gården og bruker kjøkkentrappen. I tredje etasje står døren på gløtt. Skiltet med navnet deres er skrudd ned og der kan vi se at et annet skilt engang har hengt, hullene etter skruene, mindre enn Arnesens. Mor ringer på. Jeg vil helst løpe ned igjen, men hun holder meg fast. Hun forsøker å smile. Pusten står som en tung bølge i henne. Det kommer ingen. Mor ringer på igjen og vi skjønner at ringeklokken ikke virker. Det blir bare enda stillere. Mor skyver døren opp. Jeg følger etter henne inn. Hun stanser og ser seg rundt med forundrete, blanke øyne. Veggene er nakne og flekkete. Komfyren er fjernet. En

rand av sot og fett henger langs listen. Og bak alt kan vi se andre spor; merker som ikke lar seg skjule, fra menneskene som bodde her før Arnesens. Og da ser vi henne, fru Arnesen, hun står inne i den tomme stuen, under taklampen som er det eneste lyset som faller over henne i en gul, urolig sirkel. Hun snur seg mot oss. Mor slipper armen min og går nærmere. Det er jeg som ser dem, disse to kvinnene, skadeskutte og stolte, de har ligget på samme fødestue, de har bodd i den samme gården og i løpet av alle disse årene har de knapt vekslet et ord, de har levd hvert sitt liv, i hver sin oppgang, men i dette øyeblikk, her, i denne forlatte leiligheten, mitt umøblerte minne, står ingenting imellom dem. – Du kjente de som bodde her før oss, gjorde du ikke? sier fru Arnesen. Mor nikker, så vidt, smiler igjen. – Det var bestevenninnen min. Hun het Rakel. – Hvor er hun nå? – Hun og familien ble sendt til Ravensbrück. Mor rekker fram hånden. – Hun ga meg den ringen, sier hun. Jeg skulle passe på den for henne. Fru Arnesen rekker også fram hånden. De tar hverandre i hendene. – Vi ville bare si adjø, sier mor. – Takk. Det var snilt. – Hvor skal du flytte? – Til mine foreldres hus. Utenfor byen. Det er langt herfra. Fru Arnesen slipper hånden hennes. – Jeg vil savne pianospillet ditt, sier mor. Fru Arnesen rister på hodet. – De fleste er nok glade for å slippe det. Hun snur seg fort mot meg og smiler, som om hun først oppdager meg nå. – Er du her også? sier hun. Jeg bukker og hører en lyd et annet sted, vann som renner og blir skrudd av. – Synd vi ikke fikk snakket mer sammen, sier mor. Fru Arnesen ser på henne igjen. – Ja. Og nå er det for sent. Mor blir brydd et øyeblikk og jeg får lyst til å gå. – Er det? Fru Arnesen ler plutselig. – Husker du hvordan Fred holdt alle våkne på avdelingen? Sånn som han skrek, den gutten! Mor ler også. – Han sluttet heldigvis med det da vi kom hjem. De er tause en stund. Jeg tar et skritt bakover. Det er flere i leiligheten. Det er noen andre her. – Hvordan går det med sønnen din? spør mor til slutt. Fru Arnesen holder hendene i en knute foran seg. – Han fikk heldigvis permisjon fra militæret. Så han kunne hjelpe meg. Med flyttingen. Og Aslak kommer ut fra badet, Aslak, min plageånd, vår plageånd, han er kledd i en mørkegrønn uniform, det drypper fra fingrene hans. Han ser ikke på oss og vil gå forbi. Men moren stanser ham. – Kjenner du ikke igjen Barnum? sier hun. Aslak snur seg tregt mot meg. – Joa. Han har ikke forandret seg noe. Og Aslak

rekker fram den dryppende hånden og jeg må ta den. – Kondolerer, hvisker jeg. Mor rødmer forskrekket og det rykker i Aslaks arm. – Ja, det er riktig, sier han. Faren min er også død. Og når vi står nede i gården igjen, puster mor ut. – Jeg vet du ikke mente det, Barnum. Men du må passe på hva du sier. Det har klarnet opp. Mørket er tett og tydelig. Himmelen er en skinnende, sort firkant over oss. – Jeg blir her litt, hvisker jeg. Mor nøler. Så går hun endelig. Og jeg setter meg på trappen ved søpelskuret. Vinduene slukner rundt meg og snart er bare stjernene synlige. Jeg lytter. Jeg hører. For det er sant som Fred hadde sagt en gang, på kirkegården, at man kan lytte til gården, at det var historier overalt som aldri tiet, som aldri stod stille. Men ingen av dem kan fortelle hvem som var Freds far, hvem som ødela mor, selv ikke tørkesnorene på loftet kan, selv ikke det støvete lyset i den skrå takluken kan. Historiene har også sine hemmeligheter som de ikke vil ut med, og når de kommer dit begynner de å fortelle en annen historie i stedet, for eksempel at Arnesens leilighet står tom lenge etter at fruene har reist hjem til sine foreldres hus hvor ingen spiller piano. Men på nyåret blir det tredje navneskiltet skrudd fast på døren, enda større denne gang og i blankpusset kobber: Ole Arvid Bang. Det er vaktmester Bang som rykker opp, fra den skyggefulle hybelen ved porten til fire værelser, balkong og morgensol i tredje etasje, det er premien for lang og tro tjeneste, det er hans siste tresteg, hans lengste sprang, det er personlig rekord, endelig er han øverst på pallen, men det blir sagt at han synes det er så ensomt der at når han sitter på kjøkkenet om morgenen og snakker med seg selv får han ikke svar før han har lagt seg. Og mange år senere, da Arnesen for lengst hadde sluppet ut, kom han til sin gamle leilighet, så det nye skiltet, og ringte på. Men vaktmester Bang åpnet ikke, Bang bare stirret på ham gjennom fiskeøyet han hadde borret hull til i døren, han så Arnesens bleke ansikt som en måne, og listet seg tilbake til kjøkkenet og trakk for gardinene. Bang var fremmet til ensomhet og Arnesen hadde sluppet ut, men han slapp ikke inn, ikke noen steder, for han bar en smitte med seg, en skygge av skam. Og det er de som sier at han siden sov i en kasse på Krankaia, barberte seg ved vannkranen på Bispekaia og tjente åtte kroner dagen pluss pant på å kjøpe brennevin på polet i Rådhusgata for lasaronene som ikke klarte å holde seg edru når frosttåken fra fjorden fikk tungene til å visne i de tørre munnene.

Jeg går opp og legger meg. Dette er min mellomtid, Jeg drømmer og dikter. En morgen våkner jeg og har fødselsdag. Mor står ved sengen og synger mens Boletta slår takten med stokken og Fred lener seg mot dørkarmen der høyden min stanset for lenge siden. Den første pakken jeg åpner er fra mor. Jeg får et tøyslips. Den andre pakken er fra Boletta. Det er en slipsnål. Den tredje pakken er fra både mor og Boletta. Den er tung. Det er Knut Hamsuns samlede verker. Askeflakene i kaminen er vasket, satt sammen, side for side og bundet inn, bind for bind, atten rygger løftet opp av bålet. – Takk, hvisker jeg. Og da er det Freds tur. Han bøyer seg ned og trekker fram noe han har gjemt under sengen sin. Jeg har aldri fått gave av Fred før. Mor åpner munnen i forbauselse. Boletta retter brått sin krumme rygg. Fred legger en svær, kantete pakke oppå dynen. – Gratulerer, sier han. Jeg tør nesten ikke åpne den. Jeg vil helst vente. Jeg vil spare på denne stunden, mens jeg ennå ikke vet hva det er og det kan være hva som helst eller det jeg vil det skal være. Fred har kjøpt gave til meg. *Til Branum fra Fred*. Jeg later som om jeg ikke ser det. Jeg ser det ikke. Branum er mitt navn. Streken på gulvet er borte. Jeg kjenner på pakken. Den er hard. Det kommer en gnissende lyd når jeg rister den. Mor begynner å bli utålmodig. Fred ler. – Det er ikke granater, sier han. Og jeg river av papiret. Det er en skrivemaskin. Jeg må lukke øynene og åpner dem igjen. Det er fremdeles en skrivemaskin, Diplomat, med bærevekke og tre linjeavstander. Boletta slår stokken i veggen. Mor er mørk og mistenksom i ansiktet, men gleden inni henne er større og hun klapper i hendene, for dette må ikke ødelegges. – Nå mangler du bare noe å skrive på, hvisker hun, nesten beveget. Fred peker mot bordet. Der ligger det allerede en stabel med hvite ark. – Nå mangler han bare noe å skrive, sier han. Jeg reiser meg. Jeg tar Freds hånd. – Neste gang skal du få det fineste jeg har, sier jeg. Fred ser forundret på meg. – Hva er det? spør han. Men det vet jeg ikke ennå. – Tusen takk, sier jeg bare. Fred smiler nå. – Greit det, Barnum. Og han slipper hånden min og går.

Jeg legger slipset og nålen i skuffen, setter Hamsuns samlede i hyllen mellom Lægebok for Norske Hjem og Verden i Bilder og begynner å skrive samme kveld. Jeg skriver Den Lille Byen på maskin. Jeg skriver av fra kladdeboken. Jeg fører inn. Det er ikke lett. Jeg må begynne om igjen flere ganger. Nå er det ikke

lenger fru Arnesens piano som høres i gården, men min skrivemaskin. Det er noe feil med to av bokstavene. K 'en er nesten usynlig og æ'en er slitt ned og ligner en vanlig e. Det gjør ikke noe. Kanskje Fred fikk den billig. Men det blir litt rart når jeg for eksempel skriver kjærlighet. Da står det jerlighet i stedet. Det er ikke et ord. Det gjør ikke noe likevel. Jeg skriver ikke det ordet så ofte. Og etterpå retter jeg opp feilene med kulepennen. Når jeg er ferdig er det blitt én og en halv side. Det er egentlig to sider. Den Lille Byen. Av Barnum Nilsen. Jeg har skrevet to sider. Dette er mitt. Dette er ingen annens. Dette kunne bare jeg gjort. Jeg har aldri tenkt på det slik før. Det jeg har skrevet på de to arkene finnes ikke andre steder på kloden, ikke i hele universet, bare her, og det kom ut av mitt hode, mitt eget hode, hånden min skrev det og nå står det der, Den Lille Byen, av Barnum Nilsen, 48 linjer som verden aldri før har sett. Jeg må legge meg nedpå litt. Jeg er beruset. Jeg sjangler der jeg ligger. Da kommer Peder. Og Peder er ikke akkurat typen som banker på og venter på svar. Han bare stormer inn og mor står i døren og holder en kake med alle lysene mine i kremen. – Gratulerer! roper Peder. Så stanser han et øyeblikk og går rett bort til den skinnende skrivemaskinen og ser lenge og vel på den. – Fikk den av broren min, sier jeg, ganske kry. – Å fy faen, hvisker Peder. Han snur seg straks mot mor. – Jeg beklager språkbruken. Jeg mente bare å uttrykke min begeistring for den flotteste gaven jeg noensinne har sett. Mor smiler. – Har du lyst på litt kake? – Litt? Peder Miil har aldri sagt nei til mye kake. Og dette er fødselsdagen min. Jeg blåser ut lysene. Jeg klarer det på tredje forsøk. Mor lar oss være i fred. Vi spiser bløtkake, men jeg er ikke særlig sulten og Peder tar meg igjen med fem stykker. – Har du prøvd den? spør han. Og jeg viser ham arkene jeg har skrevet. Peder ser lenge og vel på dem også, smiler og nikker. Så husker han endelig at han har med seg en gave. Han lirker en firkantet pakke opp av lommen. Jeg åpner den. Det er en rød, firkantet metallboks. – Hva er det? spør jeg. Peder peker. – Trykk på knappen, din sinke. Jeg trykker på knappen. Det begynner å le. Først er det bare humring. Det humres. Snart blir det villere. Humringen går over i hikst og hikstene blir til latter og Peder og jeg ler også, det smitter, den mekaniske latteren smitter, vi må holde oss fast i hverandre, slik ler vi, vi ler av latteren, og det varer i to minutter, da er det stille i boksen, og vi

puster ut, tørker tårene og kan knapt snakke rent. – Nærmeste jeg kom, hvisker Peder. – Nærmeste du kom hva da? Peder må massere magen. – Siden vi ikke fant noe applaus i kofferten din. Jeg blir mørk i hodet en stund. – Kunne ikke Vivian komme? spør jeg og ser en annen vei. Peder slår på maskinen igjen. Den ler. Og når det ikke er mer latter igjen står mor i døren og holder seg for ørene. – Jøje meg. Hva er det dere ler av? Peder reiser seg. – Barnum lo av meg og jeg lo av ham. Men Barnum lo høyt! Mor bare rister på hodet, ler hun også og tar det tomme kakefatet og de brente lysene med seg ut. Peder blir stående. – Nå vet jeg det, sier han. Du skriver stilene mine og jeg gjør matteleksene dine. – Kunne ikke Vivian komme? spør jeg en gang til. – Hun måtte passe på moren sin, hvisker Peder. Fy faen. – Ja, fy faen, sier jeg. Og når jeg skal legge skrivemaskinen i bæreesken finner jeg noe annet, enda en gave, som Fred må ha lagt der. Det er et dusin durex, gossamer. Peder ser på meg, lenge og vel. – Får jeg låne en? spør han. – Hva skal du med den? Peder stønner. – Du trenger vel ikke tolv! Han får én durex og resten gjemmer jeg i Oscar Mathisens venstre sko, innerst i skapet, og *Den Lille Byen* bretter jeg sammen og legger i den høyre skoen, men en av durexene prøver jeg samme kveld, det svir, jeg tenker meg ting, og etterpå vet jeg ikke hvor jeg skal gjemme den. Jeg hiver den ut av vinduet. Det lyser hos vaktmester Bang ved porten. Nå får gården mer å fortelle om, men min munn er lukket. Jeg skriver Peders stiler og han gjør mine mattelekser. Vi får meget. Jeg leser Sult. Fred kommer hjem. Han kler av seg. Jeg ser den magre, lange kroppen hans i mørket ved sengen. Han står med ryggen til. Hvis jeg hadde strøket hånden over skulderen hans, forbi nakken, langs kinnet som ennå er blått, nesten sort, hovent, hva ville han ha sagt? Jeg vet ikke. Jeg får ikke sove. Det vi gjør er bare en skygge av alt vi kunne gjort. – Hvorfor sa du ikke at Vivian også er født i en bil? spør han plutselig.

En dag, når jeg kommer hjem fra skolen, ligger det enda et brev til meg. Mor er så utålmodig at hun knapt kan vente og jeg er sikker på at hun har holdt det opp mot lyset og forsøkt å lese det, men det har ikke gått, for konvolutten er tykk og umulig å se gjennom. Boletta er også ganske ivrig. Hun har sikkert foreslått å lirke det opp med damp og Malaga. – Men skal du ikke åpne brevet! roper mor. Jeg snur ryggen til og river det sakte

opp. Jeg leser. Boletta dunker stokken i gulvet. Mor lener seg over skulderen min. – Hva står det, Barnum? hvisker hun. – Jeg har vunnet, sier jeg, forundret og forvirret. Mor holder rundt meg. – Det var det jeg visste! Så viser det seg altså at mor har sendt inn Den Lille Byen til Osloskolenes store skrivekonkurranse og jeg vet ikke om jeg er sinna eller glad, jeg er sannsynligvis begge deler, både sinna og glad, stolt og forlegen, for mor har med andre ord funnet manuskriptet mitt i Oscar Mathisens høyre sko og gått bak min rygg, og da har hun sikkert funnet de ti kondomene i den venstre skoen også. Mor river brevet fra meg og leser det høyt. «Kjære Barnum Nilsen. Det er en glede å kunne fortelle at du har vunnet Osloskolenes skrivekonkurranse i din årsklasse med fortellingen Den Lille Byen. Premien vil bli utdelt i Rådhuset fredag den tolvte og vi vil sette pris på at du kommer dit.» Mor kysser meg på kinnet og får dårlig tid. – Herregud, det er ikke mer enn fire dager til, Barnum! Boletta har allerede skjenket to glass med Malaga. Jeg må inn på rommet og puste ut. Snart er jeg berømt. Jeg vet ikke helt hvorfor, men jeg begynner å gråte, jeg sitter i vinduskarmen og gråter, av glede, og jeg er glad for at Fred ikke ser meg nå. Men når jeg snur meg, står han der i døren likevel. Jeg gjemmer øynene mine. Fred slenger seg på sengen. – Nå er det ikke lenge til, sier han. – Lenge til hva, Fred? Han bare ser på meg og smiler, det skjeve smilet, leppene som flyter over tennene. – Du husker hva du lovet, Barnum? – Klart det. – At du ikke sier noe? – Jeg sier ingenting, Fred. – Brødre tyster ikke på hverandre, hva? – Klart ikke. Han reiser seg plutselig. – Jeg glemmer jo å si gratulerer! Gratulerer, Barnum! Jeg er stolt av deg! Jeg ser ned. – Hadde det ikke vært for skrivemaskinen, hvisker jeg. – Ikke gjør deg mindre enn du er, Barnum.

Den kvelden går jeg til Vivian. Det er kjølig i oppgangen. Jeg ringer på. Det tar sin tid. Jeg hører skritt der inne. Jeg kikker i nøkkelhullet. Moren blir kalt Sløret. Etter ulykken har hun alltid ansiktet dekket av et slør. Hun er den evige enken. Hun mistet sin skjønnhet i svingen ovenfor Holmenkollen. Hun er heslig og forlatt. Det finnes noen som skremmer barna sine med henne. Hvis du ikke er snill kommer Sløret og tar deg, sier de. Hvis du ikke spiser opp maten. Hvis du ikke gjør leksene og legger deg og vasker hendene. Og er det ikke det som skremmer oss mest, det vi ikke ser, men bare aner, det vi tror er der, under

sengen, rundt hjørnet, i mørket, bak sløret, mistankene vi lar gro? Det er ikke grenser for hvordan folk tror hun ser ut. De dikter det de aldri har sett, et ansikt uten trekk, et ansikt som et åpent hull, umenneskelig og ugjenkjennelig. Men når vi har sett det, sett det i øynene, er det ikke mer å være redd for. Det er Vivian som åpner. – Gjett! roper jeg. Hun tenker seg om mens hun ser på meg med et skrått, nølende blick. – Du har vokst åtte centimetre, sier hun. Jeg rister på hodet. – Ser det sånn ut, eller? – Har Peder gått ned tre kilo, sier hun. Jeg rister på hodet en gang til. – Jeg er blitt forfatter! roper jeg. Endelig slipper hun meg inn og vi setter oss på rommet hennes, under fotografiet på veggen, og det var først mange år senere Vivian fortalte at det ikke var Lauren Bacall som hang der, men moren, som ung, moren før ulykken, uplettet og vakker. Jeg forteller henne hva som har skjedd. Jeg klarer knapt å stokke ordene. At mor i all hemmelighet sendte manuskriptet mitt til Oslo skolenes skrivekonkurranse og at jeg var best i min årsklasse og dette er på høyde med Nobelprisen i litteratur og jeg skal selv være tilstede i Rådhuset og motta den gjeveste premien, som kanskje er en jordomseiling for to, et maleri av Munch eller gratis tur på trikken i ett år, av byens ordfører, og hvis Vivian har lyst til å komme kan jeg helt sikkert holde av plass. Jeg dytter ansiktet ned i fanget hennes. – Har du snakket med Fred? hvisker jeg. Vivian stryker hånden over nakken min. – Hvorfor spør du om det? Jeg svarer ikke. Jeg blir liggende med hodet i fanget hennes, mens hun fortsetter å stryke meg, i nakken, og jeg åpner den øverste knappen i buksene hennes, og en til, jeg kan se kanten på trusen hennes og det lukter sterkt, nesten bedøvende, hun vrir seg litt og hånden hennes rører seg ikke nå, jeg holder pusten og slikker huden hennes, og jeg får lirket opp enda en knapp og da reiser hun seg brått og jeg ramler ned på gulvet og tør ikke se på henne og jeg begriper ikke hvordan jeg skal komme meg opp derfra, kan hende må jeg ligge der resten av livet. – Vil du hilse på mor? spør Vivian. Hun tar armen min og hjelper meg på høykant. – Unnskyld, hvisker jeg. Vivian lukker øynene og kysser munnen min. Leppene hennes er myke og urolige, som om hun ler midt i kysset. Og jeg følger etter henne gjennom leiligheten, det ene rommet er mørkere enn det andre, jeg har ikke lyst, men jeg gjør det likevel, jeg har ikke noe valg, og til slutt kommer vi til morens soveværelse, Vivian banker på og

åpner døren, og hun lar meg gå inn først. Jeg kan ikke se moren med det samme. Så får jeg øye på henne. Hun sitter i en stol i skyggen ved vinduet hvor lange, tykke gardiner er trukket for. Jeg stanser. Hun har ennå ikke rørt seg. Luften er tung. Vivian står ved siden av meg. Jeg hører døren gli igjen bak oss. Og jeg får en sær følelse av at dette betyr noe mer enn jeg kan begripe, at Vivian skal teste meg, for å se om jeg tåler dette. Jeg bestemmer meg for å tåle dette. – Her er Barnum, sier Vivian. Jeg tar et skritt nærmere og bukker. Moren vender seg sakte mot meg. – Jaså. Er det du som er Barnum? Stemmen hennes er barnslig, lys, som om det er en liten pike som sitter der og snakker. – Ja, hvisker jeg. Det er meg, det. Moren løfter plutselig sløret, men jeg kan ikke se ansiktet, det er akkurat som det ikke er der, og jeg er glad til, jeg er glad til og likevel skulle jeg gjerne sett det, det som er borte. – Barnum har vunnet førstepremie i Oslo skolens skrivekonkurranse, sier Vivian. Moren bøyer seg fram i stolen. – Gratulerer, Barnum, sier hun. Jeg bukker enda dype-re. Slik slipper jeg å se på henne. – Takk så mye, hvisker jeg. Hun legger hånden på armen min. Jeg dirrer. Hun merker det, for hun holder meg enda hardere. – Du er visst en flink gutt, du, Barnum. Jeg hører den spe, tindrende stemmen, som om den er det eneste i henne som er uskadd, som ikke har forandret seg siden ulykken, stemmen er alt som er igjen av den unge, vakre piken i Chevroleten og den fortsetter å snakke i den ødelagte kroppen. Hun slipper meg ikke. Jeg blir stående. – Du har fine krøller, sier hun. Hun kan se meg, men jeg kan ikke se henne. Jeg ser bare sløret som faller ned foran restene av ansiktet igjen, hun trekker armen til seg, besøket er over, jeg er innviet, jeg lurar på hvor mange som har vært her før meg, om jeg er den første, om jeg har bestått, og Vivian trekker meg ut, nå har faren hennes også kommet hjem, han sitter i stuen og sover, men jeg tror han bare later som, han som skal bli min svigerfar, for det ene øyet hans er nesten åpent og ser på meg i skjul og det ser ikke ut som om øyet liker det det ser. Selv jeg skjønner at det er på tide å gå. -- Det var det jeg ville spørre deg om, hvisker jeg. Vivian rynker pannen. – Hva da? – Krøllene mine. Jeg kunne godt tenkt meg å bli kvitt dem til premieutdelingen. Vivian trekker litt i håret mitt og slipper det på plass igjen. – Enten kan du klippe bort alt, sier hun. – Eller? spør jeg, enda lavere. Vivian smiler lenge. Og jeg får låne hår-

nett og hårspenner av henne og slik ligger jeg i tre netter. Jeg er glad Fred ikke ser meg. Når jeg står opp den fjerde dagen kjennes hodet mitt flatt og annerledes, som om noen har høvlet det ned. Jeg river av hårnettet, løsner klypene og løper ut på badet. Jeg er en annen i speilet. Først er jeg mer enn i hundre. I dag skal jeg få premien i Rådhuset og jeg er blitt en annen. Jeg ligner ikke lenger meg selv. Jeg må sannsynligvis betale voksen på trikken og ingen gamle damer skal legge hånd på meg mer. Sveisen ligger tett og glatt langs skallen, ikke et hårstrå står i veien. Men snart er jeg ikke like fornøyd. Det er noe som ikke stemmer. Det tar litt tid før jeg skjønner hva det er, som ikke stemmer, jeg tror jeg skal besvime, og da står mor der og ser bekymret på meg. – Du er ikke dårlig, Barnum? – Neida, hvisker jeg og leter etter tannbørsten. Mor snur meg rundt. – Joda, sier hun. Det er noe. – Jeg er bare litt spent, mor. Hun tar et skritt bakover igjen. – Men, Barnum, har du krympet? – Ja, hulker jeg. Og nå er Boletta også kommet på badet. – Han har tapt sine vakre krøller, sukker hun. Og mor skriker nesten. – Han har tapt sine krøller! Jeg ser minst åtte centimetre mindre ut og ligner en padde. – Jeg vil ha tilbake krøllene mine! roper jeg. Og resten av den morgenen skrur mor dem ut igjen, en etter en, det er et møysommelig arbeid, men så snart hun slipper taket, smelter flokene på plass igjen, som om håret mitt er gummi tappet rett fra hjernebarken og vulkanisert på omtrent 170 varmegrader, og hun må begynne på nytt og når jeg endelig står i Rådhusets store sal, i blazer og blått tøyslips og slipsnål og de trange skoene som det verken er manuskripter eller kondomer i, men mine butte, klamme føtter, stritter frisyren min til alle kanter, og på det berømte bildet som ble tatt av meg, det var fotografen fra Aftenpostens Aftennummer som tok det, idet jeg får overrakt det glansete diplommet med byens emblem og sjekken på kroner femti norske kroner av byens egen ordfører, ligner jeg en ganske slitt pocketutgave av Einstein, og under dette bildet, som mor fikk rammet inn og hengt over kaminen i stuen, stod det: *Barnum Nilsen, det lille geniet*. Og etter at ordføreren har svettet seg gjennom køen av nervøse prisvinnere og mødre har grått og Peder og Vivian har reist seg og ropt navnet mitt og trampeklappet, kommer nemlig den samme Ditlev bort til meg med blokken klar og vi går ut i borggården for å prate i fred. – Ja, ja, sier Ditlev. Du har ikke tatt med deg broren din? Eller

er han nede for telling fremdeles? Men før jeg får svart står Peder der og håndhilser på Ditlev. – Peder Miil, sier Peder. Barnum Nilsen uttaler seg til pressen bare når jeg er tilstede. Ditlev sukker dypt og tenner en sigarett. – Ja, ja, sier han en gang til. Hva har du ment med denne rare historien din, da? Jeg tenker meg om. Vivian står sammen med mor og Boletta ved portalen og vinker. Jeg vinker også. Det renner overalt, det drypper, det siler, den siste snøen smelter og solen skinner i dammene hvor lyset kastes tilbake, som om byen er strødd med knust glass. Påsken er forbi. – At alle mennesker er store nok, sier Peder. Ditlev blir sur og snur seg mot Peder. – Er det Barnum Nilsen eller du som har vunnet i dag? Peder peker på meg. – At alle mennesker er store nok, sier jeg. Hvis de bare kjenner etter. Ditlev noterer på blokken og blar til en ny side. – Har du noen litterære forbilder, Barnum? – Det må være Hamsun, svarer jeg. – Hva er det du liker spesielt ved Hamsun, da? Jeg tenker meg om en gang til. – Han var en pøbel som skrev bra, sier jeg. Ditlev skriver på harde livet. – Bra, Barnum. Dette blir bra. Hamsun er en pøbel. Peder hinler lenge med øynene. – Barnum er også inspirert av sin oldefar, sier han. Ditlef løfter kulepennen til munnen. – Din oldefar? Var han også forfatter? – Han skrev brev, sier jeg. Men jeg kan dessverre ikke si mer om det. – Nei? Hvorfor kan du ikke det, Barnum? – Fordi han skrev at vi ikke skulle snakke med bladsmørere. Peder går straks imellom. – Jeg vil også nevne at Barnum Nilsen har hatt en mindre rolle i den kommende storfilmen Sult. Ditlev stikker kulepennen i brystlommen og klapper igjen blokken. – Bladsmøreren takker for opplysningene, sier han. Intervjuet er visst avsluttet. Og siden går vi på Grand, det har mor bestemt, for her gikk Ibsen også i sin tid, og vi sitter ved det samme bordet som sist, da far var død og begravet, mor og Boletta, Peder og Vivian, og jeg. Vi spiser rekesmørbrød med tykk majones og salatblad underst og utenfor går folk forbi og viser fram brune ansikter over lyseblå skjorter og hvite bluser. Vi venter på Fred. – Han sa han skulle komme i Rådhuset, sier mor og er mørk i stemmen et øyeblikk. Jeg ser bort. – Det gjør ikke noe, hvisker jeg. Jeg forsøker å virke skuffet, heroisk og skuffet, en bror med diplom. Jeg er egentlig lettet. Mor legger hele hånden på min og jeg forsøker å få den unna. – Han kommer nok, skal du se. Boletta løfter ølglasset sitt, enda hun har sluttet å drikke øl, for hun tåler det

ikke mer, men i dag er et unntak, i dag er en dag uten like og uten lover, og hun skåler for meg. Det klirrer som en bre i Vivians cola. Peder og jeg må plutselig på do. Vi løper ned til herrer og finner en bås, men ingen av oss skal pisse. Peder har noe i begge lommene på tweedjakken han så vidt klarer å knappe igjen på midten. Han har to miniatyrflasker med rom. Vi skrur av hver vår kork. Vi drikker. Vi hoster. Det brenner i hodet. – Jeg er stolt av deg, Barnum! – Ikke snakk, sier jeg. Peder tar rundt meg. – Jeg mener det! Jeg er faen så stolt av deg, Barnum! Han har en miniatyrflaske til og den deler vi og det er vel der inne, på båsen på Grands herretoalett, at jeg legger grunnlaget for min flittige bruk av småflasker, minibarenes leketøy, som liksom stod i stil med min egen størrelse og som kunne gjemmes i de minste lommer og folder og votter, ja, jeg har til og med hatt miniatyrflasker i skoene. – Jeg har sett henne, hvisker jeg. – Sett hvem, Barnum? – Vivians mor. – Så du henne? – Ikke egentlig. Det var ganske mørkt på soveværelset. Men jeg hørte henne i hvert fall. Peder rister på hodet. – Hva var det jeg sa? Vivian er forelsket i deg. – Tror du det? – Tror? Jeg vet, Barnum. Det er enkel matematikk. Så gikk vi ut og vasket munnen med såpe og de ærverdige herrene som sikkert bodde her på herrer mellom slagene rynket på de porøse, burgunder nesene sine som fløt utover de spettede ansiktene og liksom var ved å gå i oppløsning og da vi endelig var tilbake ved vindusbordet igjen var ikke Fred kommet ennå. Jeg måtte se ekstra nøye på Vivian og hun smilte til meg på sin egen måte, et smil uten store fakter, for alt ved Vivian var stille, men det var bare utenpå, og mor så minst to ganger ekstra nøye på både Peder og meg og vi fikk kaffe og marengs og siden gikk vi hjem i den milde kvelden og Fred var ikke der heller. Mor ble mer urolig. Den gode stemningen var forbi. Boletta fikk hodepine og klagde sin nød. – Du skulle ikke drukket øl! sa mor. – Å snakk! ropte Boletta. Har du glemt at jeg har vært ved Telegrafan! Jeg får vondt i hodet bare jeg ser en telefonledning mellom to stolper! Mor nektet å diskutere mer med henne, satte seg i stedet i stuen og begynte å vente. Mor begynte å vente og Fred begynte å bli borte for oss. Dagen etter måtte jeg lese Den Lille Byen høyt for alle elevene i aulaen på skolen og jeg tror ikke det var mange som skjønte noe særlig, for i frikvarteret var det ingen som sa noe, de trakk seg heller unna og lot meg stå alene ved fontenen, og slik ble min ensom-

het i skolegården enda tydeligere, skarp og kort som en skygge. Jeg ga faen. Det var så godt, å gi faen. Jeg hadde Peder. Jeg hadde Vivian. Jeg hadde skrivemaskinen! Det var nok. Det holdt. Og samme dag stod intervjuet med meg i Aftenpostens Aftennummer, og det ville bildet av meg som mor bestilte fra avisen og fikk rammet inn og som henger der den dag i dag, over den grønne kaminen. Det lille geni. Prisvinneren Barnum Nilsen snakker ut. Men Fred hadde ennå ikke vist seg. Og da dette hadde vart mer enn en uke, og det var første gang han var borte så lenge, kom mor inn på rommet mitt, mens jeg satt og skrev på det som skulle bli åpningslinjene til historien FETNING, uten å banke på, rotet gjennom Freds skuffer, åpnet klesskapet, kikket under sengen og fant vel ut at ingenting manglet, alt lå der det skulle ligge og at han ikke hadde tatt med seg noe, og da satte hun seg ved siden av meg. Jeg dro arket ut av valsen og la det i skuffen. – Barnum, sa mor. Vi trenger ikke å ha hemmeligheter for hverandre, gjør vi vel? Jeg svarte ikke på dette. Jeg regnet med at det var en felle, og da var taushet mitt beste kort. Mor var blek og søvnløs i ansiktet. – Du klarer ikke å ha hemmeligheter, sa hun, da hun skjønnte at mitt svar lot vente på seg. Tror du kanskje ikke jeg fant kondomene i skoen, hva? Dette kunne jeg i hvert fall ikke si noe til og vi var begge tause en stund. Da lo mor litt. – Barnum, Barnum, sa hun. Det var vel Fred som hadde skaffet dem. Min munn var lukket. Jeg forstod at jeg ville klare meg ganske bra under avhør. Mor trakk pusten og strøk hånden gjennom krøllene som hadde vokst opp igjen siden sist, høyere enn noensinne. – Har Fred sagt noe til deg? hvisket hun. Om hvor han er? Og jeg husket hva jeg hadde lovet ham og at brødre ikke tyster på hverandre. – Jeg vet ikke, sa jeg, så lavt jeg kunne, som om vi var avlyttet. – Se meg i øynene, Barnum! Du lyver ikke for moren din? Jeg så henne i øynene. Det var ikke noe pent syn. Det var akkurat som om øynene hennes hang i to tynne tråder over skygger av hud. Jeg kunne ikke si at Fred kanskje hadde reist for å lete etter brevet fra Grønland. – Kanskje han er hos Willy, sa jeg i stedet. Mor ble smal i blikket. – Willy? Den idiotiske boksetreneren? Jeg nikket. – Han har vært der før. Mor fant adressen i telefonkatalogen og tok en drosje dit, til den andre siden av byen, samme kveld, for hun ville ikke ringe og gi Fred en sjanse til å stikke av derfra også, hvis han i det hele tatt var der. Boletta og jeg satt hjemme i stu-

en og ventet. Hun hadde ikke hodepine mer, men det var akkurat som om hun også ble borte, hun forsvant, gram for gram, kanskje det var slik det var å dø, at man tørker inn, som en saftig frukt som ligger i solen og skrumper til en rynke av skinn og steiner. Jeg lurte på om jeg kanskje kunne bruke noe av dette i historien om fetning. Boletta snudde seg mot meg og smilte. – Nå så du tankefull ut, sa hun. Eller er du trist? – Hva tror du har skjedd? spurte jeg. – Jeg er blitt for gammel til å tro noe som helst, Barnum. Derfor tror jeg ingenting før jeg vet det. Boletta drakk te og rørte rundt i koppen med langsomme tak. – Men da tror du det ikke, sa jeg. Da vet du det jo. – Boletta sukket. – Jeg vet bare at Fred ikke har ro på seg. Han streifer. Jeg satte meg nærmere henne. Jeg likte lukten av den søte teen. Jeg likte å ha Boletta for meg selv. – Streifer? Her i gatene? Da hadde jeg sikkert sett ham. – Å nei. Han streifer nok lenger nå. Mye lenger. Og ingen kan stanse ham. – Kan vi ikke? Boletta ristet på hodet. – Fred er en nattmann, Barnum. Hun drakk resten av teen og i bunnen av koppen lå det en svær kladd brunt sukker som hun spiste med teskjeen. – Er ikke jeg? spurte jeg, lavt. – Nei. Barnum. Du er nok ingen nattmann. Jeg gikk inn på rommet vårt. Jeg var ingen nattmann. Jeg var han som ble. Jeg skulle nok reise på andre måter. Jeg hadde en lattermaskin, en skrivemaskin og et måleband med to ulike sider. Jeg klarte meg. Og jeg husker noe, det var noen som fortalte det til meg, og nå forteller jeg det, videre, og det er ingen historie, det er et bilde, et bilde som flyter opp av en historie, som et fotografi i væske: en mor, i Sibir, hun står ved den golde stranden og stirrer utover havet, hver eneste dag, mens hun spiser solsikkefrø som hun holder i hånden. En fremmed spør henne om hva hun ser etter. – Sønnen min, svarer hun. Han har ikke kommet tilbake ennå. – Har han vært lenge borte? spør den fremmede, i sin uvitenhet. – Atten år, sier moren, og tygger solsikkefrø, og stirrer, utover havet.

Mor kom hjem sent den kvelden. Jeg løp ut i stuen. Hun hadde allerede satt seg i sofaen. Det var noe. Det var noe med henne. Jeg hadde aldri sett henne slik. Ikke hadde hun tatt av seg kåpen og hun holdt den lille vesken sin i fanget med begge hender, som om det var den som forhindret henne i å falle. Og likevel smilte hun så vidt og det var dette smilet som liksom ikke passet til resten av henne. Boletta ble utålmodig, men holdt

seg taus og fektet ikke med stokken, for også hun hadde sett at det var noe med mor i kveld, og jeg kunne se at Bolettas tørre øyne var store av undring og ikke så lite engstelse. Endelig sa mor noe. – Fred har dratt til sjøs, sa hun. Boletta satte seg i sofaen. – Til sjøs? Er du sikker? Mor hvisket. – Willy fortalte det. Willy Halvorsen, mener jeg. Boletta pustet ut. – Er han til å stole på? spurte hun. En simpel boksetrener? Mor nikket. – Det var han som hjalp Fred å få hyre. Mor så på meg, men sa ingenting. Boletta hjalp henne av med kåpen og var ennå ikke overbevist. – Hvordan kan du være så sikker? Denne Willy Halvorsen klarte jo ikke å lære Fred å bokse engang! Mor reiste seg. – Jeg ringte til rederikontoret. Fred har dratt til sjøs. Vi så på hverandre. Boletta trakk på de små skuldrene sine. – Ja, ja. Det er vel ikke det verste som har hendt. Men han kunne gjerne sagt farvel før han dro. Først da begynte mor å gråte. Hun måtte sette seg igjen. Hun ristet. Boletta forsøkte å holde henne, men det hjalp ikke. Og jeg forstod at mor plutselig hadde tenkt den tanken at hun aldri ville få se Fred mer. Men han kom tilbake, og hver gang han dro igjen var det som en liten død, en liten død som vokste seg større og større og ble til en minnegudstjeneste i Majorstuen kirke, en begravelse uten lik, bare et stort savn, og jeg holdt, som sagt, den minneverdige talen. Boletta lot mor gråte ferdig, men det var ikke tårene som tok slutt, det var nok kreftene. Og jeg tenkte også den samme tanken, at nå hadde Fred forlatt oss for godt, for i neste øyeblikk spurte Boletta: – Hva slags skip er det forresten han har rotet seg bort i. – Polarbjørn, hvisket mor. – Ja, men hvor skal skipet? Mor så verken på meg eller Boletta, men ned, ned. – Grønland, sa hun. Og hun så opp med det samme, bekymret på en vrang måte, og sa de ordene vi senere skulle gjenta så ofte, når vi forsøkte å trøste oss selv: – Og han tok ikke engang med seg en genser.

Jeg gikk til rommet vårt igjen, som kanskje var mitt nå, kanskje jeg hadde fått eget rom i kveld, mens Fred var på vei til Grønland, om bord i Polarbjørn, og hvis de passerte Røst i dette øyeblikk, før de svingte vestover, mot den blå horisonten og den grønne, synkende solen, håpet jeg at Skomvær lyste for dem, det siste fyret, Fresnells krystallblitz, som kunne brenne deres bilde inn i vinden. *«En kærlig hilsen sender jeg til Eder alle derhjemme, heroppe fra Midnatssolens land, imellem Is og Sne.»* Kanskje Fred ville finne en moskusokse. Kanskje han

måtte spise selkjøtt. Var det slik Fred hadde tenkt, at han måtte følge i de samme spor, seile i det samme kjølvann, som lukket seg der nord i havet, etter s/s Antarctic, 66 år siden, for å finne brevet, måtte han se den samme sol som oldefar hadde sett, kjenne kulden, høre isen kantre, før han kunne begynne å lete? Kanskje fant han oldefar, frosset fast i en bre, en vindjakke rundt et skjelett, og i lommen på vindjakken lå en blyantstump, som han en gang skrev brevet med? Jeg var glad, ja, glad for at Fred hadde reist. Men jeg følte ingen glede. Jeg pakket inn Diplomaten, det var for sent å dikte noe mer, nok var allerede diktet, og jeg la meg i sengen med lattermaskinen i stedet. Jeg slo den på. Det lo under dynen. Jeg lyttet til denne mekaniske latteren. Den var hjerteløs og ond. Hvis slanger kunne le, ville de ledd slik. Denne latteren jeg syntes var så barmhjertig, da jeg hørte på den sammen med Peder, barmhjertig og smittende, fylte meg nå med et stort, urolig mørke. Og jeg skjønnte at latteren ikke virker når du er alene. Jeg måtte skrive ned dette, så jeg ikke glemte det. Jeg kunne kanskje få bruk for en slik oppdagelse. At latteren er selskapssyk. Men jeg sovnet før jeg kom så langt, mens batteriene i maskinen gikk tomme og latteren ble langsam og dypere og dypere, helt til den døde ut med et lite knepp og bare et lavt, fjernt sus var tilbake, som vind i et for lengst forlatt hus, kunne jeg tenke meg, før det også forsvant, suset, og etterlot seg en tynn snor spunnet av ingenting som drømmene mine kunne henge til tørk på.

Mor vekket meg. – Vi går til Telegrafan, sa hun. Og du behøver ikke ligge i Freds seng ennå! Jeg stod straks opp, skamfull og søvnig, for jeg hadde knapt sovet. – Får jeg bli med? Jeg ble med. Boletta hadde tatt på seg sine fineste klær, men rett utenfor den tunge døren i Tollbugaten sviktet motet hennes og hun ble uvillig og forlangte å snu, hun hadde fått hodepine, *morsen*, men mor skjøv henne bestemt inn, og så stod vi der, i den store hallen, hvor Boletta ikke hadde satt sin fot siden hun sa opp på dagen da Kong Haakon og Den Gamle døde ni år tidligere. Det var ikke lenger stille her, som i en kirke. Nå minnet hallen mer om et lager, et lager for samtaler og telegrammer. Det summet alle steder, som om en diger sverm med bier flyttet seg fra hjørne til hjørne i rasende fart. Skoene som løp over steingulvet. Klokken på veggen som rykket fram med harde knepp. Mor ris-tet litt i Boletta. – Ikke bare stå der og glo! Men Boletta stod der

og glodde. – Forandret, hvisket hun. – Hva sier du nå? spurte mor. – Skipsnavn kan skrives i ett ord, sa Boletta. Hvis det ikke er over femten bokstaver. – Polarbjørn, sa mor og regnet fort på fingrene. Det er bare ti bokstaver. La oss få det overstått. Og vi gikk opp den brede trappen til andre etasje. Boletta hilste på noen damer, men de visste ikke lenger hvem hun var, de bare skyndte seg forbi, og hver gang noen ikke kjente henne igjen, ble Boletta enda mer lutrygget, ja, hun ble mindre og mindre for hvert eneste trinn, selv ikke bestyrer Egede stanset, den forfalne mannen, han bare nølte ved satsen nedenfor og så på oss, som om noe demret ved synet av Boletta, og hun møtte blikket hans, trassig og avventende, men det var til meg denne stakkaren snakket. – Det lille geni, sa han og lo. Så fortsatte han ned til hallen. Boletta sank sammen igjen. Og frøken Stang, Bestyrerinnen, reléenes jomfru, hadde for lengst gått av med pensjon og satt hjemme i sin mørke, to roms leilighet på Uranienborg, med en fuktig klut over pannen for å dempe den stikkende hodepinen, og hun så de sorte telefonene i bakalitt bli byttet ut med grå og hvite apparater, lave og diskrete, som i en kort periode, på syttitallet, skulle erstattes av upraktiske og latterlige installasjoner, i skrikende farger, rødt, gult, oransje, farger som ikke har noe med telefoner å gjøre, og som stod på sin egen tallskive og derfor, av såkalt vittige tunger, ble kalt homofonen, fordi du slo nummeret bak, og siden ble selve Telegrafene nedlagt, den store samtalen eksploderte, på iittitallet, ble privatisert, spredd for alle vinder, de trådløse ordene var umulig å slippe unna, de mest intime betroelser ble ropt ut ved restaurantbordene, hemmeligheter ble avslørt i køer og på holdeplasser, man var tvunget til å høre andres krangler, formaninger, hjertesukk, ja, samfunnet ble et stort soveværelse hvor alle snakket med alle, men mest seg selv og ingen hadde noe å si.

Så var vi i fjernskriversalen. Det var kø. Det var her de viktigste meldingene ble sendt, de som var på liv og død, og som ikke kunne bli talt, for stemmen er et upresist instrument, stemmen er full av misforståelser, tonefall, forsnakkelser og overdrivelser, mens telegrammet ikke er til å ta feil av, telegrammet er taust og tydelig, telegrammet er for katastrofer og kjærlighet. Det satt åtte damer ved hver sin pult. Heller ikke her var det noen som kjente igjen Boletta. Vi sa ingenting. Telefonen er slit-som for nervene og høresansen og de som betjener den bør aldri

arbeide i mer enn fire timer i strekk. Telegrafering går mest ut-
over hånden og fingrene, og kan forårsake kramper og leddgikt.
Mor hadde skrevet ned beskjeden på en lapp, og den ga hun til
operatøren da det endelig ble vår tur, og operatøren fant de
rette kodene og tastet inn de knappe, men betydningsfulle orde-
ne, og jeg så for meg, at i samme øyeblikk kunne Gnisten på
Polarbjørn tyde meldingen, oversette punktene til bokstaver og
gå opp og levere den til den nye gutten, Fred Nilsen, i messa. Jeg
så det for meg, at Gnisten var en spøkefugl, som gjerne ville
drive litt gjøn med denne sære og tause grønnskollingen, som
ikke engang ble sjøsyk på sin førstereis, og som visstnok hadde
vært en lovende bokser som fikk bank av en alminnelig, trøn-
dersk mester. – Hei, Nilsen. Mamma savner deg! Og resten av
mannskapet, de som var i messa, ville humre og le, og Fred, kan
jeg tenke meg, ville bare krølle sammen beskjeden og stikke den
kvikt i lomma, mutt og forlegen, og senere, når han hadde vakt,
ville han ta den fram igjen, lese de få ordene fra mor, og siden
hive den i sjøen, hvor isflakene allerede fløt forbi som skitne
skorper og slo mot skroget og holdt ham våken når han skulle
sove.

Han sendte ikke noe svar til mor. Hver eneste dag ventet hun
på telegrammet, fra Polarbjørn, bare et ord, et livstegn, en gnist.
Det kom ikke. Hun løp til døren når noen ringte på, bare for å
oppdage at det var en selger som ville prakke på henne tupper-
ware, en fillerye eller Jehovas frelse. Hun jaget dem ned trappen
igjen. Hun ble grå i håret i løpet av denne tiden. Boletta og jeg
gikk på nåler, den minste ting kunne få henne til å miste besin-
nelsen, ja, en stund fryktet vi for hennes forstand, og Boletta
hvisket til meg at å vente er en kunst, den tar lang tid å lære, få
klarer det og det er tiden selv som er læremester. Og da en viss
tid hadde gått, uten en lyd, bokstav, uten et morsetegn fra Fred,
roet også mor seg, som om hun godtok sin skjebne og fant seg
til rette i den, sløvt raseri, og en kveld, like før sommerferien,
ringte det på igjen, mor løp ikke til døren, og vi forstod at hun
hadde gått inn i ventetidens ro, der man ikke gjør annet enn å
vente, slik Den Gamle hadde gjort før henne, gjort ventingen til
en kunst, et grunnstoff i sjelen, og det var jeg som gikk ut og
åpnet. Det var Peder. Og rett bak ham stod Vivian og kikket
over skulderen hans og smilte. Det var en stund siden jeg hadde
sett dem. Jeg ble glad. Jeg hadde venner som kom på besøk.

– Er det her den store, men lille forfatteren bor? sa Peder. Jeg bukket dypt og slapp dem inn og vi slo oss ned på rommet vårt som jeg ennå ikke kalte mitt og Vivian ville høre på lattermaskinen, men jeg hadde glemt å skifte batterier, og i stedet spurte hun: – Er Fred bortreist? – Han er i militæret, sa jeg. Og jeg visste ikke hvorfor jeg svarte akkurat det, men nå hadde jeg sagt det, at Fred var i militæret. Peder plystret høyt og lenge. – Ja, da er landet vårt i trygge hender. Nå kan vi endelig sove godt om nettene. Vivian så på meg. – Hvor da? spurte hun. Jeg måtte tenke meg om. Løgneren var allerede i gang med å formere seg. Som en makk delte den seg ganske enkelt på midten og ble til to makk, og slik kunne det fortsette, det var ren naturfag. – Det er hemmelig, svarte jeg. Vivian senket blikket. – Hemmelig? Peder begynte å plystre igjen og løgneren måtte finne på noe annet å snakke om. Jeg slo Peder på skulderen. – Kan ikke modellen få oss inn på filmklubben igjen! sa jeg, høyere enn nødvendig. Peder sluttet brått å plystre. – Mor er ferdig med ham. – Ferdig? Er hun helt ferdig med bildet? Peder ble plutselig tverr og reiste seg. – Hørte du ikke hva jeg sa, eller? Jeg hørte hva han sa, men skjønnte ikke hva han mente. Vivian så en annen vei og der var det ingen hjelp å få. Hvis jeg hadde husket å kjøpe batterier til lattermaskinen ville alt vært annerledes. Jeg fortet meg å finne fram stilen jeg skyldte ham. Peder stod fremdeles med ryggen til. Han bare nappet arket til seg. Jeg hadde valgt *Fortell om et arbeid du har vært med på*. Peder kikket på overskriften. – Jeg sa jo at du skulle velge *Ulemper og fordeler ved den moderne teknikk!* Faen! – Jeg har egentlig klart å skrive begge oppgavene i samme stil, sa jeg forsiktig. Peder begynte å lese. – Du har skrevet om da vi var statist i *Sult*, din tulling! – Ja, og så har jeg skrevet om filmkameraenes utvikling. – Jøss, sa Peder. Vivian ville også se og leste høyt. – *Det er hevet over tvil at jo lettere og mindre et filmkamera er, desto bedre er det å filme med, for da kan fotografen følge etter skuespillerne eller det han ellers ønsker å filme, på en enklere måte. Men kameraets størrelse må ikke gå utover dets evne til å filme i bredden så vel som i dybden. Dette fikk jeg blant annet erfare da jeg sammen med mine to beste venner var med som statist i den nye filmen Sult, som dessverre ennå ikke har hatt première.* Peder snudde seg sakte og smilte. – Bra, Barnum. Dette er bra. Jeg lukter meget pluss lang vei. Men Vivian bare satte seg med enda mer rygg

til. Peder og jeg så på hverandre og nå fulgte en samtale som jeg lenge pønsket på, og jeg skulle egentlig ønske at en fjernskriver hadde vært til stede, og prikket alt inn på morse, slik at en strimmel med disse tegnene kunne tikke ut en natt jeg forstod mer, en natt jeg var den store gnist som kunne se bak tegnene og under ordene. – Hva er det? spurte Peder. Vivian svarte ikke. – Hva er det? spurte jeg. Vivian kikket over skulderen. – Er jeg bare din beste venn, Barnum? Jeg ble forvirret. Bare? Og et øyeblikk slo det meg at løgnen må være behageligere enn forvirringen, forvirringen var uten bedøvelse, løgnen er full narkose, så lenge den varer. Kanskje far hadde rett den gangen, at det bare var mulig å skjønne omtrent to prosent av en dame, og de to prosentene ville det ta resten av livet å finne fram til. – Ja, du og Peder, hvisket jeg. Er vi ikke? Og nå sa Peder noe enda merkeligere, det jeg gjerne skulle hatt skriftlig fra hans munn, dette han sa til Vivian. – Det er min stil, ikke sant. Ikke Barnums. Han har bare skrevet den for meg. Vi var tause en stund etter dette utsagnet, helt til Peder klappet i hendene og klatret opp på en stol. – Dessuten vet jeg når premièren er! Vivian reiste seg også og hånden min gled fort nedover den lyseblå genseren hennes som lå i folder langs den skarpe ryggstøtten. – Når da, din sinke! ropte jeg. Peder så ned på meg. – Det er nøyaktig 84 dager til. Og i morgen er det bare 83.

De dro før mor var ferdig med å lage aftens. Jeg løp ut på kjøkkenet. Hun høllet fremdeles geitost i langsomme flak. Ventingen hadde gjort henne omstendelig og treg. – Det er premièren nittende august! sa jeg. Mor snudde seg like langsomt. – Har de gått allerede? – Ja! Og det er premièren på Sult nittende august! Mor sukket. – Kanskje Fred har kommet hjem til den tid. Da ringte det på igjen og jeg så at det rykket i mor og hun mistet ostehøvelen i gulvet. Jeg løp ut og åpnet. Det var Peder igjen. – Jeg glemte noe, hvisket han. Han trakk fram en konvolutt og stakk den raskt til meg. – Tror ikke akkurat broren din er i militæret, sa han, enda lavere. Jeg stirret på konvolutten. *Branum Nilsen. Miils frimerker. Oslo. Norge.* Det var fullt av danske frimerker i hjørnet. Fred hadde sendt det til Peders far. Nå kom Peder med det til meg. Jeg sa ingenting. Jeg bare stirret på denne konvolutten. – Ja, ja, hvisket Peder. Det er vel en mening i alt. Han snudde og gikk ned trappen igjen. Jeg listet meg inn på rommet, med brevet gjemt under skjorten. Der gjemte jeg det

under madrassen. Mor stod plutselig bak meg. – Var det Peder igjen? spurte hun. Jeg nikket. – Hva var det han ville? Jeg svelget og satte meg på sengen. – Bare gi meg noen matteoppgaver som han hadde glemt. – Ville han ikke ha aftens? Jeg ristet på hodet. – Hadde ikke tid. Mor smilte. – Hvis Peder ikke har tid til aftens, da har han dårlig tid. – Ja, jøss. – Skal du legge deg allerede? Jeg gjespet lenge. – Ganske trøtt, sa jeg. Mor satte seg ved siden av meg. Hun lette etter ordene. Under madrassen lå brevet fra Fred. – Det blir moro med filmen, sa hun. Tenk at vi har fått en skuespiller til i familien. Mor lo litt. – Statist, sa jeg. – Det er nesten det samme. Mor var taus en stund. Jeg skulle ønske at hun gikk. Jeg gjespet en gang til og strakte armene i været, og det slo meg, i det samme jeg åpnet munnen og gjespet høylytt og løftet armene, at alt jeg gjorde var overdrevet, at hver eneste bevegelse var forstørret, som om det skulle gjøre meg mer sannferdig, som om overdrivelsen var dobbelt så sann. – Jeg får ikke sove, sa hun. Jeg får ikke sove så lenge han er borte. – Fred har det sikkert bra, hvisket jeg. Han er en nattmann. Det gikk et rykk gjennom mor igjen, som om ordene mine ga henne støt. Hun tok hånden min og klemte den, i sinne eller sorg, jeg vet ikke, kanskje var det kjærlighet også. Jeg tror ikke hun sov noe den natten heller. Men da det ble stille nok tok jeg fram konvolutten og åpnet den forsiktig. Inni lå det et postkort. Det var et bilde av en moskusokse. Den stod på en skrinns bakke, med bøyd hode og så ganske lurvete og bortkommen ut. Og på baksiden hadde Fred skrevet, med sin klossete formskrift: *Ikke si noe. Fred.* Det var alt. Ikke si noe. Fred. Jeg vet ikke hvor lenge jeg satt og stirret på disse ordene. Og jeg bestemte meg. Jeg sa ikke noe. Jeg kunne ikke annet. Jo, jeg kunne, jeg hadde et valg, er det ikke det alt handler om, valget, det man må ta, og som det ikke er noen unnskyldning for? Jeg kunne annet. Jeg kunne brutt mitt løfte til Fred, gått inn til mor og vist henne kortet. Jeg gjorde det ikke. Jeg holdt mitt løfte og lot henne ligge der søvnløs. Jeg gråt litt. – Satanfittebein! ropte jeg og slo meg selv på munnen. Jeg lyttet. Alt var like stille. Så la jeg kortet i konvolutten igjen og gjemte konvolutten et sted jeg visste mor aldri ville finne den. Slik begynte jeg min lange løgn.

Og hver eneste dag som gikk var en fortsettelse av denne løgnen. Jeg sa ingenting, altså løy jeg. Jeg holdt ord og løy samti-

dig. Jeg har to tunger og ett ansikt, eller omvendt, jeg har mange ansikter og én tunge. Mor ligger søvnløs hver natt. Det hender hun besøker Willy for å høre om nytt fra Polarbjørn. Når hun kommer hjem igjen er hun enda tausere og Boletta sitter i stuen og rister på hodet. Jeg skriver det første utkastet til *Fetning*, men blir ikke fornøyd, og kaster det straks jeg er ferdig. Jeg må skifte fargebånd på maskinen. Vi venter. Tiden er langsom og motstrebende. Fred kommer ikke. Det går en sommer. Peder begynner på Katta hvor han blir valgt til kasserer i gymnassamfunnet samme høst, Vivian sitter hjemme og leser og tar ett fag av gangen og jeg går inn porten på Fagerborg, til enda en første skoledag, med solen i ryggen, ser alle som snur seg på likt og måler meg med øynene og jeg bestemmer meg for å sette ny rekord i skulking. Det klarer jeg fint.

Tre dager senere er det premîère på Sult. Vi varmer opp på Stortorget's Gjestgiveri, men får ikke øl når vi bestiller det, bare te. Det gjør ikke noe. Peder har nemlig fått tak i en flaske champagne og den har han gjemt under bordet, og Peder er den eneste som har klart å lirke opp korken av en champagne på Stortorget's Gjestgiveri uten å bli tatt på fersken. Han blir bare litt våt i fanget. Vi drikker teen så fort vi kan og bømmer champagnen i koppene. Vi sitter ved det innerste bordet. Det lukter noe av Vivian. Etter to kopper blir jeg litt vill i hodet og skrur ansiktet ned i halsgropen hennes. Vivian skyver meg vekk, men jeg kommer tilbake. – Barnum! roper hun plutselig. Du biter! Vivian går på do og Peder ligger flatt over duken og ler. De andre gjestene snur seg mot oss, mørke ansikter i det gyldne skinnet fra halvliterne de løfter med to hender. Kelneren får litt jern i blikket og kommer og tømmer askebegeret. Det piper i tekoppene. – Dere nyter vel ikke medbrakt? spør han. – Moskus, svarer Peder. Kelneren rister på hodet, tar en runde rundt bordet og går langsomt mot disken. Jeg lener meg mot Peder. – Moskus? hvisker jeg. Peder lirker mer champagne i koppene. – Vivians parfyme, Barnum. Tapper den fra ballene på moskusokser. – Ballene til moskusokser? – Blir jævla kåt av det. – Kåt? Hvem da? – Du. Da kommer Vivian tilbake fra do. Hun lukter ikke mer. Kanskje hun har vasket seg på halsen. Jeg sier ingenting. Jeg klarer ikke helt å tenke. Det er for mye å tenke på og tankene henger ikke sammen. Peder ser på klokken og løfter koppen. – På tide å innta Saga, sier han. Vi drikker ut og går arm i arm,

med Vivian mellom oss, bort til kinoen, til vår første premièr. Det er sjuern. Det er kø utenfor. Og det er jeg som må vise aldersbevis. Peder legger hånden på billettørens blå arm. – La meg opplyse Dem om at vi er med i kveldens film, forklarer Peder. Og De vil vel ikke nekte skuespillerne adgang? – Statist, sier jeg. – Hold kjeft, sier Peder. – Er han ikke gammel nok så er han ikke gammel nok, sier billettøren. Peder sukker høyt. – Hvis han er gammel nok til å spille i filmen, er han vel gammel nok til å se den. Vivian ler og vi slipper inn. Og der er alle. Jeg ser dem med det samme vi setter oss, på første rad, mor og Boletta, Esther i kiosken, Peders foreldre, moren sitter i rullestolen nederst i trappen, ja, Vivians far er der, bak ham sitter Ditlev fra Aftenpostens Aftennummer, han kan nesten ikke se noe og er urolig i stolen og må hysjes på; de er der alle sammen, for ingen har unngått å høre at vi er med i filmen, Peder, Vivian og jeg, vi har til og med skrevet stil om det og sagt det i intervjuer, jeg ser vaktmester Bang, Knokkel, Bukken, Aslak, Hamster og Preben, fjerne ansikter i den skrå salen, jeg ser Tier'n, Tvilningene, Talentet og Tommy, gutta fra bokseklubben, med skjevere neser og litt lengre hår, jeg ser foreldrene til T, bleke og tynne nærmest nødutgangen, og jeg tenker, idet teppet glir til side og lyset senkes, at her er de fleste som har spilt en rolle i livet mitt, noen har bare gått forbi i bakgrunnen, andre har kommet nær meg, jeg tenker dette, idet mørket og stillheten et øyeblikk er sammenfallende, at her er det kanskje flere enn dem som ville komme i min begravelse, hvis jeg skulle finne på å dø nå, og like før Vivian tar hånden min og Pontus kommer til syne på lerretet, med ryggen til, lent mot rekkverket på en bro over Akerselva, mens han skriver febrilsk på en lapp som han siden stikker i munnen og spiser, spiser papiret han har skrevet på, ser jeg at noen setter seg i skyggen ved siden av mor og det er Willy.

Vi er ikke med. Vi er ikke til stede i Slottsparken. Vi er usynlige. Vi er klippet bort. Vi ligger på en rull som er slengt i en søppelkurv et sted i Danmark, overflødig, forkastet. Så blir det en slags begravelse likevel. Det er Barnums linjal igjen. Barnums linjal er for kort. Den mangler alltid en centimeter. Vi går før rulletekstene er ferdige. – Dere fikk i hvert fall beholde sjelene deres, hvisker Peders mor når vi skynder oss forbi henne. Vi er allerede ute. Gatene er våte. Det er blitt høst. Peder og jeg må

pisse bak en søppelkasse. Vi pælmer billettene og pisser på dem. – Drittfilm! roper Peder. Og vi sier ikke mer før vi kommer til Solli plass. Treet vårt er rødt og skinner i regnet. Da sier Peder: – Hvis han var så jævla sulten, hvorfor dro han ikke bare opp i Nordmarka og plukket noen bær? Hva! – Kanskje det var en annen slags sult han kjente, hvisker jeg. – Åja? Han snakket faen ikke om annet enn pølser i hele filmen, jo! Han kunne bare lagd seg en krok og brukt skolissene som fiskesnøre og halt inn et par torsk, ikke sant? Jævla hue! – Han kunne i hvert fall spist opp twisten, sier Vivian. Vi ser på henne. – Twisten? spør Peder. – Så dere det ikke. Det lå igjen to karafaenmeller og en lakris i løvet i Slottsparken. Peder ser på meg. Jeg ser på Peder. – Gjorde det? Vivian nikker. – Helt sant. Peder er like ved å riste løs treet, sånn ler han. – Der ødela vi den filmen! Twist i 1890! Jeg ler, jeg også, men noe gjør meg likevel så trist, som om jeg allerede nå kan se sporene av det som skal komme, alt som ikke blir til noe, som sløyfes, strykes, kuttes, som om saksen er mitt emblem. – Ha det! sier Peder plutselig og begynner å gå bortover Bygdøy allé, mellom kastanjene. – Vent litt! roper Vivian. Men Peder venter ikke. Han fortsetter å gå. Jeg slipper Vivians hånd og løper etter ham. – Hva er det med deg, à? Peder lener seg mot gjerdet og smiler. – Er det noe med meg? Jeg legger hånden på skulderen hans. – Behøver vel ikke gå hjem ennå, vel? – Kanskje jeg er sulten. Og smilet hans, latteren, får noe mykt, bristeferdig ved seg, som om munnen når som helst kan slå ut i gråt. – Det er dere to nå, sier Peder. – Det er oss tre, sier jeg. Peder rister på hodet. – Nei. Jeg er én for mye. Vi sees. Og han fortsetter over krysset. Han snur seg ikke. Jeg blir stående. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre. Jeg vil løpe etter Peder. Og jeg vil gå tilbake til Vivian. Det er hun som kommer bort til meg.

Den kvelden skjer det noe mer. Vi tar følge til Frognerparken. Det begynner å bli mørkt. Det regner fremdeles. Oppe ved det hvite Lysthuset setter Vivian seg i gresset. Jeg setter meg ved siden av henne. Det er ikke særlig behagelig. Det er vått. Hun får låne jakken min. Og det er nå dette skjer. Vivian setter seg over meg i stedet. Jeg kommer ikke unna. Hun kliper meg fast. Jeg vrir hodet fra side til side og kjenner det klisne gresset i håret og nakken. Hun begynner å gjøre noe. Hun trekker ned trusen og vipper den over foten. Så åpner hun buksesmekken min. Jeg

tør ikke røre meg. Hun trer på gummi og fører meg inn. Hun bare synker ned, tungt og hardt. Hun er helt stille. Det er jeg også. Og jeg kan merke den igjen, lukten av moskus, sanseløs, rasende, som skal være min portal til denne kvelden, moskus og saks. Jeg blir borte. Det har allerede skjedd. Vivian reiser seg, med ryggen til, drar trusen på plass og retter på skjørtet. Jeg blir liggende. Jeg fryser. Jeg lukker øynene. Jeg tør ikke se. Det svir. Jeg skammer meg. Jeg hører at hun går ned skråningen. Når jeg kommer meg på beina er hun borte. Jeg river av gummien, skriller, og kaster den etter henne. Jeg tar jakken, snubler ned til gjerdet og klatrer over, river opp en flenge i buksa, ramler ned i buskene på den andre siden og kryper ut på fortauet. En trikk kjører forbi. Hvinet når den krenger i den krappe svingen. Jeg holder meg for ørene. Jeg kan gå innom Peder. Jeg gjør det ikke. Jeg har ikke noe å si. Og hvordan skal jeg få sagt det? Jeg løper oppover Kirkeveien. Jeg er glad for at det regner. Jeg løper til jeg ikke orker mer. Nå er jeg, sier jeg. Jeg sier det en gang til. Nå er jeg. Nå har jeg gjort det. Jeg er lettet. Jeg er ikke lykkelig, men lettet. Det er ikke så verst. Egentlig var det jo jeg som sjekket henne. Klart det var. Det var meg. Det er min skyld. Det var jeg som tok henne med til Frognerparken, til Lysthuset, mørket ved Lysthuset. Som om ingen skjønner hva det betyr. Jeg la til og med jakken min i gresset som hun kunne ligge på, i det våte gresset, hvis hun ville det sånn. Det er ikke så verst. Jeg har gjort det. Gjort det med Vivian. Det var meg. Det er min skyld. Jeg stanser. Jeg kan ikke huske det. Om jeg ble ferdig. Om jeg ble helt ferdig. Om jeg fikk det til. Om det gikk. Om jeg kom. Jeg kan ikke kjenne noe. Det bare svir. Jeg går tilbake. Jeg leter en stund i gresset mellom buskene nedenfor Lysthuset. En sort hund kommer inntil meg. Jeg jager den vekk. Hunden vil ikke gå. Den kliner seg inntil igjen. Jeg sparker. Det hjelper ikke. Så finner jeg det jeg leter etter. Jeg løfter opp dongen. Hunden klynker. Det er umulig å se. Det regner. Det drypper av den gule, vridde gummien. Jeg kan ikke se noe i tuppen. Det er bare vann, regn, søle. Jeg kaster den fra meg. Hunden er der med det samme og tar den i kjeften. Noen plystrer, langt unna, kanskje på broen, og hunden forsvinner.

Jeg går hjem. Der sitter Boletta i stuen. – Endelig kommer du! sier hun. Jeg stanser, i skyggen bak kaminen, ved bildet av det lille geni. Jeg sier ingenting. Boletta lener seg forover i sto-

len. – Du er vel ikke skuffet, Barnum? Jeg bare rister på hodet. – For det må du slett ikke være. Dere er ikke de første som er klippet bort. Den Gamle er nesten verdensberømt for alle filmene hun var klippet bort fra! Boletta ler. – Og det skal jeg si deg, at selv om det er lenge siden jeg har vært på kino, og jeg har ikke vært på kino siden de brukte Kinopalæet som potetbinge under krigen, jeg, Barnum, så syntes jeg det var en meget underlig film. At en pen dame i det hele tatt ville ta på et slikt uflidd stankelben! – Det var bare en drøm, sier jeg. Boletta tier et øyeblikk og strekker fram armene. Jeg går sakte inn mellom dem. Først nå ser hun hvordan jeg ser ut. Jeg ser ikke ut. Jeg stinker. – Har du slåss? spør hun. Jeg ser ned. Boletta holder rundt den klisne jakken min, trekker pusten fort og ser forundret opp på meg. – Nei, det har du visst slett ikke, Barnum. Hun smiler. – Hvor er mor? spør jeg. Boletta slipper taket. – Hun er hos Willy. Willy Halvorsen. – Hva gjør hun der? Boletta sukker. – Mor trenger også venner, Barnum. Og i det samme kommer hun. Vi hører det allerede, før hun får lukket døren, at noe er på ferde, noe er galt, fryktelig galt. Plutselig står hun inne i stuen. – Båten har forlist, hvisker hun. Boletta reiser seg. – Hva sier du? – Polarbjørn. I isen. Herregud. Mor setter seg. Hun finner fram noe fra vesken. Hendene hennes rister. Det er et utklipp fra en dansk avis, som hun har fått av Willy, Willy Halvorsen. Boletta tenner en lampe. Det er et fotografi, tatt fra luften, av et skip, stengt inne av isen. Det er Polarbjørn. Mannskapet, ti menn, har gått fra borde, og står i en klynge på et flak, midt mellom to råk. Mor leser høyt det som skrevet, og stemmen hennes skjelder, like mye som hendene. – «På vei hjem fra Myggbukten i slutten av juli ble fangstskuten *Polarbjørn* sperret inne av et isflak utenfor Grønland. Skipet sprang lekk, dekksp plankene brakk som fyrstikker og skipet ble evakuert. Mannskapet på isen venter på at et amerikansk helikopter skal bringe dem i trygghet. Alle ble reddet.» Mor tier brått og må finne et lommeterørkle. – Men da er jo det meste i orden, sier Boletta. Hvis alle ble reddet! Mor rister på hodet og river nesten lommeterørkleet i to. – Han er ikke der! Fred er ikke der! Boletta holder hendene hennes i sine. – Er du sikker? Jeg trekker lampen nærmere og tar av skjermen mens Boletta henter et forstørrelsesglass. Og selv om mennene på det fjerne bildet bare er som små, svarte streker i isen, er det ikke umulig å se at Fred ikke

står blant dem. Fred er ikke der. Mor stirrer plutselig på meg, i det skarpe lyset, et øyeblikk tilbake i denne verden. – Hvordan er det du ser ut? spør hun. Gå og vask deg! Jeg reiser meg og går ut av dette lyset, før mor brister i gråt igjen. Jeg går inn på rommet mitt. Jeg skal kalle det rommet mitt nå. Men idet jeg lukker døren er det noen som hvisker. – Hysj, småen. Jeg snur meg brått mot den andre sengen. Det er Fred. Fred ligger der og holder fingeren over munnen. Han har forandret seg. Det er noe i ansiktet jeg ikke kjenner igjen, et trekk som ikke har vært der før. Kanskje det bare er fordi han er blitt brun, helt mørk i ansiktet, og håret er kortere. Jeg kunne lagt meg ned ved siden av ham. Jeg gjør det ikke. Kanskje løgnen min er over. Det er det eneste jeg tenker, at løgnen min er over. Fred har kommet tilbake. Han tar fingeren bort fra munnen. Han mangler en tann. – Når kom du? hvisker jeg. – Mens dere var på kino. Var den bra? Stemmen hans slurer lavt. – Ganske, sier jeg. – Ganske? Var den bra eller var den ikke bra? – Sånn passe. Men jeg likte slutten. – Hvordan sluttet den? – Hovedpersonen reiste fra byen. Fred ser på meg. Jeg vet at jeg ikke må begynne å grine. Jeg griner ikke. Han strekker hånden ut og smiler – Har du slåss, Barnum? – Nei. Jeg har pult. Mor gråter igjen i stuen. Boletta trøster henne. Det regner. – Bra, hvisker Fred. Hvem pulte du? Jeg snur meg mot døren. – Hvorfor var du ikke med da Polarbjørn gikk ned i isen? Fred setter seg opp. Han smiler. – Jeg mønstret av i Godthåp. Jeg hadde sett nok. Det er blitt stille igjen. – Gå inn til mor, hvisker jeg. Fred drar hånden gjennom det korte håret. Smilet hans forsvinner, som om leppene blir sugd inn i det mørke glippet mellom tennene. – Hva skal jeg si, Barnum? – Bare si at du skal hente en genser. Jeg åpner døren. Fred nøler et øyeblikk, så går han inn til dem i stuen. Det er jeg som står her og ser dette. Jeg ser mor som reiser seg og Boletta som holder hendene foran øynene. Jeg ser mor som blir forvridt, nesten stygg, av glede, raseri, hjelpeløshet. Hun kaster seg ikke rundt halsen hans. Hun kysser ham ikke. Hun slår. Jeg sier det slik: Mor slår i arg glede og i storslagen forskrekkelse. Og Fred gjør ikke motstand. Han lar mor slå. Til slutt er det Boletta som må stanse henne og først da besinner hun seg. Hun tar Freds hånd, og jeg hører ikke at han sier det, men jeg er sikker på at han gjør det: – Skal bare hente en genser, mutter.

De har sittet på kjøkkenet i hele kveld. Endelig kommer Fred

også og legger seg. Mor står mellom oss. Hun skal spare på denne stunden. Hun er et ekorn. Hun skal gjemme på gleden og spre den utover i sin skog, som om hun også vet det, innerst inne, at Fred snart har reist igjen. Stemmen hennes er nesten som før. – God natt, da, gutter. Vi er barn, klokken med pengene i har begynt å gå igjen, men den andre veien, tilbake, det rasler i mynter, og hver mynt er et minne som mor kan pusse og kjøpe seg tid for. Hun kysser Fred på pannen. – I morgen går du til tannlegen! sier hun. Hun bøyer seg over meg og hvisker: – Filmen hadde helt sikkert vært bedre hvis dere var med. Og siden hører vi vaskemaskinen, den hurtige duren, vi ligger våkne i mørket og hører mor som vasker Freds klær, og av og til synger hun, det er midt på natten, og mor vasker klær og synger. – Evalet, sier Fred, sakte, bokstav for bokstav. – Vaskemaskin, sier jeg, like sakte. Vi ler, i mørket. – Skal vedde på at faren din rappa den, hvisker Fred. Det blir stille. Mor henger tøyet til tørk, på en snor over badekaret. – Hva var det du hadde sett nok av? spør jeg. – Det samme som oldefar så. Is og snø. – Var det ikke noe mer? – Jeg så et isfjell kalve. – Kalve? – Plutselig skled bare halve fjellet ned i sjøen. Rett foran oss. Skulle hørt den lyden. – Hvordan da? – Tror du is er stille? Is bråker, Barnum. Hele tida. Når du seiler gjennom isen er det ingen som sover. – Så du ikke moskus? Fred roter etter noe. Jeg hører noen knepp. Han banner. – Fikk du kortet? spør han. – Ja. Peder kom med det. Fred flirer, en lav, brutt latter. – Hvorfor sendte du mor rett til Willy, Barnum? – Jeg sendte ikke mor rett til Willy. – Jo. Du sa jeg hadde vært hos Willy. Og mor gikk til Willy. Tror du mor skal begynne å bokse, Barnum? – Mor var redd. Hun fikk heller ikke sove. – Men neste gang går jeg ikke til Willy først. Endelig får Fred fyr, et blaff driver over den mørke, grove huden, han tenner sigaretten og låser flammen ned i den blanke zippoligheten. – Jeg tror ikke det er brevet du leter etter, hvisker jeg. – Og hva tror du jeg leter etter, smarte Barnum. – Faren din, sier jeg, fort, som om jeg nesten ikke har sagt det. Fred suger gloen lavere og lavere. Jeg ser bare gloen. – Hvem var det du sa da jeg begynte på danseskolen? At jeg bare skulle finne ut hva de andre gjorde, og så gjøre det motsatte? Fred svarer ikke. Jeg åpner øynene. Gloen står stille i luften. Jeg

venter. – Og så? sier han til slutt. – Hva hvis man gjør det motsatte av det man selv vil? – Det går til helvete, Barnum. Fred reiser seg, åpner vinduet og knipser sneipen ut. Det ligner et lite fyrverkeri som slukner i det mørke regnet. Så snur han seg og kommer nærmere. – Tør du ikke si hvem du pulte? spør han. Jeg ser opp på ham. – Lauren Bacall, hvisker jeg.

En dag stod hun og ventet på meg utenfor skolen. Hun var forandret, blitt eldre på en måte, eller kanskje det bare var den svære duffelcoaten, det blå skjerfet hun hadde surret minst åtte ganger rundt halsen og luen hun hadde trukket helt ned i øynene – Hei, sa hun. – Jøss, sa jeg. Vi ble stående og kladde. Det var en stund siden sist, og sist var ved Lysthuset i Frognerparken. – Ålreit skole? Jeg trakk på skuldrene. – Særlig når jeg er utvist. Hun lo stille og gjemte munnen bak hånden. Pusten hennes fikk det til å rime på den tjukke, grønne vanten. – Sett noe til Peder? spurte hun plutselig. – Har du? – Moren hans er blitt dårligere. – Dårligere? Hvordan da? – Hun kan snart ikke bevege armene heller. Slik snakket vi. Så ble vi tause igjen. Jeg kjente et slags vemod, et støkk, det var noe vi la bak oss, uten å forstå det, noe forbi, og jeg ble slått av et bilde, jeg vet ikke hvor det kom fra: som å speile seg i hjulkapselen på en bil som passerer. Vi kunne ikke stå der lenger. Det var for kaldt. Jeg frøs. Jeg orket ikke mer. – Skal vi gå på kino? foreslo jeg. – Kino? Ingen kinoer som er åpne nå. – Joda, sa jeg. Vi gikk ned til Rosenborg. Der banket jeg på glassdøren, det varte og det rakk, jeg banket en gang til, og omsider kom han, den gamle maskinisten, åpnet med to nøkler og vi slapp inn i foajéen. – Jaså, er det den karen, sa han. Kunne ikke nekte for det. – Kan du ikke vise oss en film? spurte jeg. Han ristet lenge på hodet. – Vil dere se film midt på blanke formiddagen? Jeg lo. – Akkurat! Midt på blanke formiddagen! Han tenkte seg om, kneppet igjen den burgunder uniformsjakken og låste døren med begge nøklene. – Ja, ja, vi får se hva vi har. Vi ble med ham opp til hytta, det trange rommet hvor fremviserapparatene stod som kanoner foran skyteskårene, klare til å bombardere lerretet med lys når det var mørkt nok. Det lå en matpakke på stolen, papiret var brettet til side, en skive med gulost var halvspist. Maskinisten lette gjennom noen ruller som var stablet i et hjørne bak pulten hans, stønnet plutselig, og dro fram en av dem, en flat, blank

boks, et hjul. – Herregud, stønnet han. Denne her har vi glemt å sende videre. – Da vil vi se den, sa jeg. Maskinisten rettet seg opp. – Det kan du ikke. – Hvorfor ikke? – Den har voksen-grense. Vivian lo. – Barnum er voksen, sa hun. – Dessuten er det ingen som ser oss, la jeg til. Maskinisten åpnet lokket og tok ut rullene. – Ja, ja, skynd dere så vi blir ferdige før sjuer'n! Og vi gikk ned trappen til salen, som virket mye større, uten mennesker som hostet, hvisket, trampet, pakket opp sjokolader og pusset nesen og skar tenner, bare Vivian og jeg, vi løp mellom benkeradene, henrykte, og lette etter en plass, nå ville jeg i hvert fall ikke komme bak noen som var to meter høy med afro og utstående ører. – Hvor vil du sitte? ropte jeg. Men Vivian kunne ikke bestemme seg og ikke jeg heller. Vi hadde seks hundre billetter på deling og visste ikke hvilke vi skulle bruke. Maskinisten ropte noe fra luken og til slutt satte vi oss på rad 14, plass 18 og 19, klart det. Jeg la hånden i fanget hennes. Hun tok av seg vanten og la sin hånd forsiktig på min. Lyset ble slått av, ikke mykt og sakte, som en solnedgang, slik vi var vant med, en blå, langsam skumring som vi kunne forberede oss på mørket og den levende reklamen i, men brått, og vi hørte bare det tunge teppet som gled til side og så begynte filmen. Og det var akkurat som om tiden slo en løkke rundt meg og strammet til. Det var *Days of Wine and Roses*. Jeg husket den tittelen, plakaten i regnet, maskinisten som bar dem inn, skrittene jeg telte, noen som fulgte etter meg og Fred som kom ut fra det runde pissoaret ved kirken. Var dette også et mål på Barnums linjal, tid som tar deg igjen? Og hvor lenge varer et slikt øyeblikk, som ikke setter sitt merke med en kniv i dørkarmen, men skjærer løs et tidspunkt i ditt minne? Jeg vet bare at *Days of Wine and Roses* varer én time og 57 minutter og jeg glemmer aldri den scenen hvor Jack Lemmon skal inn på Union Square Bar, stanser plutselig når han ser sitt eget speilbilde i vinduet, og han tror, i et sekund, som snart skal gå i oppløsning, at det er en fremmed som står der inne, en bom, en ødelagt, patetisk og skamfert drunker, før han skjønner at det er ham selv.

Etterpå gikk vi på Krølle. Vi satte oss i den innerste båsen. – Fy faen for en film, sa jeg. Vivian rullet av seg skjerfet. – Drittfilm, sa hun. Jeg fant en sigarett i lomma. – Drittfilm? Hvorfor det? Vivians ansikt var blekt av kulde, munnen hennes var smal og treg. – Jeg liker ikke filmer som slutter trist. Servitør-

ren hadde stanset ved bordet vårt. – En halvliter, sa jeg fort. Han bøyd seg helt ned til meg. – Morsom, sa han. Det var nå jeg skulle sagt, fra en helt annen film, vår film: – *What's wrong with you?* – En te, sa Vivian. – Samme her, hvisket jeg. Servitøren rettet seg opp. – Og hva skal det være å spise? – Ingen-ting, sa jeg. – Det er spiseplikt her, småen. Han begynte virke-lig å irritere meg. – Da tar jeg gjerne sitron i teen, sa jeg. Servi-tøren så ned. – Du er visst morsom likevel. Kanskje du vil spise matpakken din utenfor. – Eplekake, sa Vivian. – Samme her, hvisket jeg. Med krem. Servitøren gikk bort til kjøkkenluken og snudde seg to ganger på den korte veien dit. – Kelnerkødd! Jeg holdt hånden over munnen. Vivian var i ferd med å tine, det stod en varme opp fra halsen og leppene hennes ble bløte. Jeg sa ikke mer før servitøren kom tilbake med varene. Vi måtte betale først. Jeg spanderte. Jeg ga ham en neve mynter som jeg hadde funnet i skuffen under den døde klokken. Det tok omtrent et kvarter å telle dem. Da han endelig var borte lente jeg meg over bordet. – Hvorfor liker du ikke filmer som slutter trist? spurte jeg. – Fordi det minner meg om foreldrene mine, sa hun. Jeg spiste krem med fingrene og tenkte nøye på det jeg skulle si. – Det er forskjell på film og virkelighet, for-klarte jeg. Vivian begynte å le. – Nå var du skikkelig smart, Barnum. Jeg rødmet og gikk på do. Noen hadde gjemt en lerke bak skålen. Den var ikke tom. Jeg låste døren og drakk resten. Hodet mitt brant raskt og stille. Jeg så meg i speilet over vas-ken og trakk krøllene ned i pannen og gikk tilbake til Vivian. – Happy end er noe dritt, sa jeg. – Hvorfor syns du det, Bar-num? – Fordi happy end faen ikke fins! Vi skal dø uansett, ikke sant? Vivian smilte. – Kanskje det hadde vært best om de døde i ulykken, sa hun. – Hvem? – Foreldrene mine. Jeg tømte tekoppen. Flammene i hodet mitt ble lavere og lavere. Snart var det bare aske på tungen. – Det mente du ikke, hvis-ket jeg. Nå var det Vivian som lente seg over bordet. – De ten-ker ikke på annet enn ulykken, Barnum. – Er kanskje ikke så rart, sa jeg. Vivian så lenge på meg. – De er noen selvopp-tatte, egoistiske drittsekker, hvisket hun. Og ulykken gir dem lov til det. De dyrker den ulykken. De elsker den. Jeg visste ikke lenger hva jeg skulle si. Jeg hadde aldri sett et slikt sinne i henne, selv om hun hvisket dirret stemmen som om den når som helst kunne ryke i et skrik. – Vil du ha mer te? spurte

jeg. Vivian ristet på hodet. – Skal jeg fortelle deg noe, Barnum. Mor fjernet alle speilene i leiligheten. Speilene på badet, i stuen, i entréen, lommespeilene kastet hun, hun ville ikke bruke sølvfatet for der kunne hun også se ansiktet sitt. Far gikk ned i gården og kastet alt der og selv ikke han orket å se på henne. Og en dag ringte det på døren. Mor åpnet og utenfor stod noen unger og holdt fram et speil, et pent, ovalt speil med ramme som pleide å henge i entréen. De trodde det var kastet ved en feiltagelse og ville gjøre henne en tjeneste. Men mor så ansiktet sitt i speilet de løftet, knuste det med neven og jagde ungene ned trappen og skremte vettet av dem. Vivian skjøv den tomme tekoppen mot kanten av bordet, helt ut til kanten. Servitøren holdt øye med oss. – Hun trodde vel de gjorde det på faenskap, sa jeg. Vivian så på meg. – Hva skal du egentlig med ansiktet? Det er bare en maske, ikke sant? Gjør det noe om den er pen eller stygg? Jeg tok hånden hennes før koppen ramlet i gulvet. – Hvis de hadde blitt drept, ville ikke vi sittet her, hvisket jeg. Vivian smilte. – Nei, bare du. Skal vi dra til Peder?

Vi dro ned til Peder. Han var ikke hjemme. Men moren hans nektet oss å gå. Det var så vidt hun klarte å skyve rullestolen. Jeg hjalp henne inn i stuen. Der fløt det av pensler, tuber, rammer og lerret. Jeg la merke til at det ikke hvinte mer i hjulene, de var smurt. Og midt i dette rotet stod modellen hennes, han hadde stått der i alle år, like naken, men han var ikke lenger like gresk, han begynte å bli fet og bløt, han skled ut og skygget for seg selv. Vivian stirret på ham. Jeg stirret på Vivian. Moren plystret. Modellen løftet et hvitt håndkle og forsvant. – Det var sjeldent folk å se, sa moren. Vi ble litt forlegne. Det slo meg at det meste var lenge siden sist og at vi bare hadde latt tiden gå, på hver vår kant, i denne lille byen. – Hvordan går det med deg? spurte jeg. – Bare jeg blir ferdig med bildene mine før armene visner helt, er jeg fornøyd. Moren lo. – Men ikke snakk om meg! Hvordan går det med dere? – Prøver å skrive litt, sa jeg. – Hva skriver du om, Barnum? – Ting jeg har sett. Moren trillet nærmere, lydløst. – Har du sett noe som ingen andre har sett? – Ja, svarte jeg. Hun så rett på meg. – Ikke si hva det er, for da klarer du ikke skrive om det. Hun snudde seg mot Vivian. – Og du da? – Jeg har kommet inn på en skole i Sveits neste år, svarte hun. Jeg kjente den store heisen falle gjennom meg. Det var ikke mange etasjer, men den stanset ikke i noen av dem. – Hva slags

skole? spurte Peders mor. Vivian så ned. – En skole for sminkører, sa hun. I det samme ringte det på. Jeg løp ut og åpnet, glad for å slippe unna. Var det derfor hun hadde ventet på meg utenfor skolen, for å fortelle meg at hun skulle begynne på skole i Sveits og bli sminkør? Det ringte på en gang til. Det var Peder. Peder glemte alltid nøkkel. Peder husket det meste, men aldri nøkkel. Han stod i lyset på trappen med veske under armen og ørevarmere, skygget for øynene og myste. – Er Peder inne? spurte Peder. – Peder har ikke kommet hjem ennå, sa jeg. – Når kommer Peder hjem, à? – Kanskje han aldri kommer hjem, sa jeg. – Si at Barnum har vært her, sa Peder. – Farvel, da, Barnum, sa jeg og skulle til å lukke døren. – Farvel, Barnum, sa Peder og kastet seg rundt meg og vi ramlet inn i entréen og rullet rundt der og holdt hverandre fast, i et ras av sko og botfor og tøfler, vi lo, den samme latteren som før, men plutselig skjøv han meg vekk og reiste seg. Det var Vivian. Hun stod lent mot veggen, med armene i kors, og betraktet oss, smilende, og jeg kom meg også på beina. – Fullt hus, sa Peder. Og da vi satt på rommet hans så jeg det, at vi, som alltid skulle holde sammen, var ute av balanse. Peder snakket i omtrent tre kvarter om underskuddet i gymnassamfunnet og forklarte nøye hvordan han skulle skaffe ny kapital, nemlig ved ganske enkelt å kreve annonsepenger fra bakeriet i Ullevålsveien, hvis ikke ville han sørge for at elevene fant seg annet sted å spise boller. Det ble taust en stund. Vi hørte faren parkere i garasjen. En stabel med vedkubber veltet, eller kanskje det bare var torden, torden i november. Vivian snudde seg mot meg. – Hva er det du har sett? spurte hun. – Ingenting, sa jeg, lavt. Peder så på oss, smilte, men mistet det like fort, smilet. Igjen ble det stille. Tallet og drømmen gikk ikke opp. Vi var også i underskudd. Og det var Peder som brakte ham på bane, som om vi trengte noen andre enn oss selv å snakke om. – Har den gærne broren din slått seg til ro, eller? spurte han.

Jeg tenkte på akkurat det, mens jeg gikk hjem den kvelden, om Fred hadde slått seg til ro. Jeg ville at han skulle bli. Og jeg ville at han skulle stikke av. Tankene mine var også halve. Han lå i sengen, med klærne på og ryggen til. Jeg kledde av meg, stille og fort, og da jeg stod naken, i det smale lyset fra vinduet, snudde han seg, og jeg kunne se at han gråt.

Han hadde vært taus i 22 måneder og Cliff Richard fikk ham

til å snakke. Han hadde seilt til Grønland med fangstskuten Polarbjørn, mønstret av i Godthåp, skrelt poteter tilbake på Bremen og mistet en tann i stormen ved Kapp Farvel. Men han hadde ikke slått seg til ro. Snart skulle han legge ut på sin tredje reise, den siste og den lengste, som skulle vare i 28 år. Det var en mandag i begynnelsen av desember. Jeg stod ved kjøkkenvinduet og så snøen som falt i tunge flak og vaktmester Bang som prøvde å måke den vekk, men han rakk det aldri, og til slutt ga han opp, satte seg på trappen i stedet og bare lot det snø, han snødde ned. Hvis han ble sittende der lenge nok ville han forsvinne. Jeg skulle ikke på skolen. Jeg var utvist igjen. Det var en ganske bra ordning. Først skulket jeg. Så ble jeg utvist. Det var nesten som en premie. Men jeg fikk ikke se flere filmer hos maskinisten på Rosenborg, for han var enten død eller hadde gått av med pensjon. Jeg ble sammen med Vivian den vinteren. Jeg hørte Fred som kom inn og stilte seg rett bak meg. – Jeg stikker nå, sa han. – Hvor da? – Det er det jeg skal finne ut, svarte han. Og kanskje jeg trodde han skulle komme tilbake om et par dager, eller i hvert fall før jul, han måtte bare streife litt først. Det var netter jeg lå våken, mange år senere, da vi hadde holdt minnegudstjeneste for ham, og jeg trodde at han bare hadde sjekket inn på Cochs hospits, rom 502, fars gamle rom, og nå stod han der i vinduet og lo av oss. – Gidder du si det til mor? hvisket han. – Klart det. Hva skal jeg si? – At jeg har dratt. Jeg snudde meg. – Dratt? Hvor da? Fred ristet på hodet. Han hadde på seg peau de peche-jakken og den sorte kofferten stod ved døren, fars gamle koffert, tom for applaus. – Får jeg låne den? spurte Fred. – Helt greit, svarte jeg. Han løftet hånden og berørte kinnet mitt, forsiktig. Jeg burde skjønt det, at han ikke hadde tenkt å komme tilbake.

Og da Fred hadde vært borte i over en måned og julen var forbi, tok mor drosje til den andre siden av byen, til Willy, sveiseren som skulle lære Fred å klinke, men han visste ikke hvor Fred var og hadde ikke hørt noe fra ham. Mor var ikke å snakke til i flere uker etterpå. Siden, da det hadde gått et halvt år og vi fremdeles ventet på Fred, gikk mor og Boletta til politiet og meldte ham savnet. Jeg gikk på kino, med Vivian, Peder, eller helst alene. Til slutt, da mor snart ikke tålte mer, ble Frelsesarméens etterlysningkontor satt på saken.

Og dette var det siste Fred sa til meg, før han dro: – Håper du får skrevet noe mens jeg er borte, Barnum.

Jeg snur meg sakte og det er 28 år siden. Jeg sitter ved skrivebordet, mellom vinduet og veggen. Rommet er mørkt. Gardinene er trukket for. Bare skjermen lyser, et blått sus mot ansiktet. Øverst i hjørnet står filnavnet: *Nattmannen*. Jeg klikker home. Teksten gjør et byks, som om ingenting finnes der, bak skjermen, som om skriften bare er et bedrag, overflate, og jeg overmannes enda en gang, i sekundet når ordene glir inn i det blå, tomme, av denne angsten for å miste, slette. Det hender jeg tar fram den gamle Diplomaten, men jeg klarer ikke lenger å skrive på den. Så kommer begynnelsen til syne, like lettet er jeg også hver gang det skjer, og jeg printer ut de to første scenene. Jeg hører hvordan det lugger i skriveren, blekket skal fylle de elektroniske sporene, skriveren er en munn som taler langsomt. Jeg har ikke sovet. Jeg har sluttet å sove. Jeg spiser mikrodin. Arket vipper ned på gulvet. Jeg orker ikke ta det opp. Jeg setter meg på fotskammelen og leser.

SCENE 1. EXT. BY. TIDLIG MORGEN. (drøm)

En GUTT, mager og blek, åtte år gammel, løper gjennom gatene. Ingen andre mennesker. Bare ham. Han løper alt han kan. Ansiktet innbitt og forventningsfullt. Tåke driver mot gutten og skjuler ham nesten et øyeblikk. Han løper videre. Tåken blir tettere. Han runder et hjørne og kommer ut på . . .

SCENE 2. EXT. HAVN. TIDLIG MORGEN. (drøm)

Havnen. Gutten stanser. Andpusten. Smilende. Guttens POV: Kaiene er forlatte. Ingen skip. Trossene henger fra pullertene ned i det mørke, stille vannet. Tåken siger inn fra fjorden. Nært på guttens ansikt. Øynene hans. Skuffelsen. Han er på gråten. Han går noen skritt. Stanser igjen. Ser seg om. Tørker fort bort en tåre med håndbaken. Så hører han en SKIPSKLOKKE ringe, langt unna. Gutten lytter. Han hører bølger som brytes, et sted i

tåken. Han løper helt fram til kanten av kaien. Skyggene av seil kan skimtes innerst i den drivende tåken. Gutten roper noe, uten at vi hører det. Og ut av tåken kommer et seilskip, kledd i ishud. Skipets navn er ANTARCTIC. Forrest i stavnen står en MANN i hvit uniform og speider. Gutten roper på ny. Nå hører han.

GUTTEN: Far!

Mannen på skipet snur seg et øyeblikk mot kaien. Han løfter hånden, smiler, mens han rister langsomt på hodet. Gutten står med armen løftet. Han senker armen. Han roper for siste gang. Stumt. Og han ser skipet som forsvinner i tåken igjen. Nært på guttens ansikt. Han lukker øynene. GUTTENS POV: Øyelokkene fra innsiden, tynn, nesten gjennomsiktig hud, blodårer, og et skarpt lys som kommer nærmere.

Jeg plukker opp arket, stryker ut *drøm* i begge sceneanvisningene og gjør det samme på skjermen. Er ikke film en eneste lang drøm uansett? Kan drøm skilles fra drøm, som vann i en bølge, som vind i en storm? Jeg stryker denne tanken også. Det finnes knapt en produsent som gidder å lese et manus som begynner med en drøm og den produsenten har sannsynligvis ikke penger til å lage film og har han penger i det hele tatt er det akkurat for lite til å kjøpe opsjon og det vil han helst slippe, men han har nok til å spandere en drink nede i baren, og etter fem drinker, som du har betalt selv, foreslår han at du heller skal skrive noe annet, fort som faen, før noen rapper idéen, hvilken idé, spør du, trett, trett men blid, og han lener seg mot øret ditt og pitcher en dritthistorie som er tynnere enn linjene som hakkes opp ute på damer akkurat nå, og du nikker, mens han tungekysser øret ditt og fyller hjernen din med spytt og ånde. Telefonen ringer. Jeg tar den ikke. Jeg lar maskinen stå på, det er som i barndommen, jeg våger ikke slå av lyset, og går ut. Det er vinter, tidlig i februar. Jeg er også hvit. Jeg har vært hvit lenge nå og krysser av i almanakken, en strek for hvert hvite døgn, som en fange som teller ned til løslatelsen, eller dødsdommen. Jeg er en hvit løgn. Jeg går ikke fra kafé til kafé, jeg tar runden i antikvariatene, jeg

begynner i de fineste, nede i sentrum, der førsteutgavene og samlede skinninnbundne verk står i låste glasskap, hvor du må legge fra deg vesken i disken og det ikke er lov å røyke, librare, og ender opp i de brune bruktbutikkene, i lommeformate, hvor de ikke tar kredittkort, og det er i en av dem, den siste, Volvat Antikvariat, i brakkene langs Sørkedalsveien, at dette skjer, idet eieren spør meg, trett, utålmodig, når jeg har gått langs hyllene i minst en time: – Er det noe spesielt du ser etter før vi stenger? – Gode idéer som ingen oppdager at jeg stjeler, svarer jeg. – Stjeler? Ingen stjeler noe her. Jeg må be deg gå nå. – Jeg betaler godt for alt jeg stjeler, sier jeg. Det er da jeg får øye på den, i reolen for rariteter, et manuskript, 200 gulnete, maskinskrevne ark i en mappe, som det er klistret en lapp på, den ligner slike man klebte på gamle syltetøyglass. Med små, røde bokstaver står det: *drejebog, aug.* Og det er i denne stunden, 28 år etter, i dette øyeblikket, at bildene blander seg, sammenfaller, i en formel som står klar og ubegripelig for meg: saks pluss moskus er lik sult. Fra alt som er klippet bort av mitt liv stiger en sterk, hissende lukt. Barnums linjal brenner. Det er manuskriptet jeg en gang reddet fra å blåse bort i Oslos gater. Jeg gir eieren det jeg har av kontanter og skynder meg hjem, til det jeg kaller hjem, det ene rommet og balkong på Bolteløkka, hvor Vivian og jeg bodde de første årene. Jeg løper opp trappe- ne og låser meg inn. Jeg må skifte klær først. Jeg går ut på balkongen og ser den røde solen slukne over fjorden og frosttåken som driver langs byen som flytende fjell. Så setter jeg meg ved skrivebordet. Jeg åpner manuskriptet. *Knut Hamsuns' SULT drejebog af Henning Carlsen efter manuskript af Peter Seeberg.* På neste side står først alle rollene, fra Pontus til Brandfuldmægtig, og under Brandfuldmægtigen fortsetter statistene, i to kolonner, en cyklist, skorstenfejer, en fedladen mand, en fløs, 6 dobbeltgængere, det er mer enn femti statister med. Og det slår meg at jeg knapt kan huske dem, de er ansikter som forsvinner. Vivian kunne vært *lille pige (med replik)*. Peder og jeg kunne vært *børn i Vaterland*. Nei, to av oss kunne vært *elskende par*. Jeg tenner en sigarett. Det er dobbelt så mange eksteriører som interiører. *YLAJALIS GADE*. Det var der vi stod. Det er det som er kunsten, å finne det rette sted. Det trekker fra balkong- døren. Jeg lukker den. Jeg får et glimt av en likbil som kjører forbi bak de tynne trærne, og jeg tenker: den må være tom, det

er etter arbeidstid, kirkegårdene er stengt. Jeg blir stående et øyeblikk, svimmel, og må støtte meg til bordet. Dette er manusforfatterens credo: nervene som forbinder øyet med hjernen er 23 ganger større enn de som forbinder øret til hjernen. Skriv bilde, ikke lyd. Jeg setter meg i den høye stolen. Jeg begynner å lese og jeg skjønner det nå. Det er kamera som er hovedpersonen. Jeg leser ganske enkelt en trekanthistorie, mellom Pontus, byen og kamera. Men kamera er hovedpersonen, påtrengende, truende. Kamera skulle stått øverst på rollelisten. Jeg roper det plutselig: – Guds øye! Guds øye for faen! Jeg holder meg over munnen. Jeg er en stusselig eneboer med en altfor stor tanke. Når Guds øye lukker seg, finnes vi ikke. Jeg har trukket ut telefonen. Jeg leker. Jeg retter opp og føyer til. Jeg skriver oss inn. Vi løper gjennom Slottsparken, med kamera i ryggen. Jeg gjør oss synlige igjen. Jeg finner arket som jeg bar tilbake til regissøren, denne enkle scenen som gjorde at jeg bestemte meg for skrive filmmanuskripter. Et vindkast i en gate var alt som skulle til. *PONTUS ser – en lille hund, der løber hjem i rendestenen med et kødben i munden.* Da hører jeg postmannen i oppgangen. Det er allerede morgen. Så har jeg heller ikke sovet i natt. Snøen ligger som fete dyner på balkongen. Jeg krysser av i almanakken, enda et hvitt døgn, og går ned og henter posten. Jeg får to brev. Jeg tar dem med meg opp. Den tykkeste konvolutten er fra Peder. Det er billettene til Berlin, Oslo Fornebu – Tempelhof. Jeg skal reise i kveld. Peder har dratt i forveien for å gjøre avtalene klare. Reservasjonen på Kempinski Hotell er også lagt ved. Tre døgn på Kempinski. Det koster en formue. Det koster cirka fire opsjoner og manusutviklingsstøtte. Peder sier det er verdt det. Kempinski er halve kontrakten. Har du suite på Kempinski og kort i baren er det bare smalltalk som gjenstår. Peder er ennå optimist i hodet. Han tror han skal klare å slanke seg og han stoler på meg. Jeg åpner den andre konvolutten. Det ligger en knapp der. Det er alt. Jeg kjenner den igjen. Det er knappen som lå gjemt i Den Gamles smykkeskrin. Jeg fryser. Jeg holder knappen i hånden. Den er nesten vektløs. Det er en lapp der også. Bokstavene står på skrå, bare to ord: *Fars knapp.* Jeg ser på konvolutten igjen. Den er blank, hverken navnet mitt eller adressen. Han må ha lagt den der selv. Nei. Det er ikke mulig. Det er ikke sant. Jeg går bort til vinduet. Snøen ligger som fete dyner på balkongen. En rød fugl letter fra gelenderet. Jeg trek-

ker raskt for gardinene igjen. Barnums linjal brenner nå. Dette vet jeg. Det hjelper ikke. Nitti prosent av vår kunnskap kommer gjennom øyet, fem prosent står hørselen for, og resten er smerte og lukt. Jeg krøller arket sammen og putter det i munnen, tygger, tygger og svelger det. Jeg kaster knappen i do og trekker ned. Og med et fingertrykk, lettere enn en sommerfugl, kan jeg slette alt, klippe meg bort, tømme skjermen til den blanke, glatte taushet. Jeg går ut på det lille kjøkkenet i stedet, klatrer opp på en krakk, åpner luftelukuken og stikker hånden inn og finner det jeg leter etter, som jeg selv har gjemt der, men ikke godt nok for den hvite løgneren, en flaske vodka. Juice står i kjøleskapet.

FETNING

Et filmmanuskript av Barnum Nilsen

1. INT. KVELD. KINO.

En gutt, BARNUM, sitter i en kinosal. Han er tolv år og svært liten av vekst. Han ser ingenting. En dame med stor frisyre skygger for utsikten. Han flytter seg til en annen plass og blir sittende bak en mann med hatt. Han skifter plass en gang til, men det hjelper ikke. Alle er høyere enn ham. Han strekker hals, lener seg fra side til side. Han får knapt øye på lerretet.

Reklamen vises. Coca Cola. Ajax. Melkesjokolade. Til slutt reiser Barnum seg og står i setet for å kunne se. Publikum ler av ham. En sinna BILLETTØR baner seg vei mellom radene og trekker ham med seg ut. Publikum ler og klapper.

Det blir mørkt.

Stillhet, som bare blir brutt av knitringen i sjokoladepapir. Vi ser fortekstene på lerretet: FETNING.

Filmen begynner.

En gutt kommer til syne, PHILIP, tolv år gammel, også svært liten av vekst. Han står ved dørkarmen på rommet sitt og måler høyden. Han har bare underbukser på seg. Og høyhælte sko på føttene. Han strekker seg for å komme enda høyere. Vi ser en rekke merker i karmen, med årstall og dato ved siden av.

Noen roper fra salen:

MANN: Ta av deg skoa, din dverg!

Noen i salen ler. Andre hysjer.

Philip snur seg fort, kjapper seg med å ta av skoene, men rekker det ikke før FAREN er der. Han er en liten, men svært fet mann, han er nærmest firkantet. Han bøyer seg og plukker opp den høyhælte skoen. Så fiker han til sønnen.

2. INT. DAG. SKOLELEGENS KONTOR.

Philip står i underbuksen og blir målt. SKOLELEGEN, en stram, høy mann i hvit frakk ser nøye på høydemålet. Så kikker han ned på Philips føtter. Han har ikke tatt av seg strømpene.

SKOLELEGEN: Ta av deg strømpene også.

Philip tar strømpene motvillig av seg og gir dem til en SYKE-SØSTER.

Skolelegen skyver målestangen ned mot hodet hans og ser nærmere på høyden igjen.

SKOLELEGEN: Har du gjort noe galt, Philip?

Philip rister på hodet.

SKOLELEGEN: Joda. Det har du. For ellers hadde du ikke vært så liten.

3. INT. KVELD. HJEMME.

Philip spiser middag med foreldrene sine. MOREN er nervøs og stille. Faren spiser enormt mye. Philip stirrer på ham og lar være å spise. Fettet glinser i farens pløsete ansikt og renner nedover dobbelthakene. Han ser på sønnen og snakker med mat i munnen.

FAREN: Du ligner mer og mer på meg, du, Philip.

Philip svarer ikke. Han bare stirrer på faren, som eter og eter.

MOREN: Nå må du også spise, Philip.

Moren forsyner ham. Philip rører ikke maten. Han bare stirrer skrekkslagen på faren.

PHILIPS STEMME: Jeg vil ikke ligne på far.

Faren ser brått på ham.

FAREN: Hva sa du?

PHILIP: Ingenting.

FAREN: Ingenting? Jeg syntes så tydelig du sa noe.

PHILIP: Takk for maten.

MOREN: Du må spise opp først.

Faren reiser seg. Han virker enda mindre nå, og tilsvarende tykkere. Han har sittet på en stor pute, som han tar med seg, bort til divanen i hjørnet. Plutselig stanser han og fiser kraftig. Moren ser beskjemet ned.

MOREN: Far, da.

PHILIPS STEMME: Det var akkurat da jeg bestemte meg for å slutte å spise. For hvis jeg ikke spiste noe, ville jeg kanskje begynne å vokse i høyden i stedet.

Faren legger seg på divanen i stuen, med en avis over ansiktet, dødsannonsene.

PHILIPS STEMME: Jeg hadde i hvert fall ingenting å tape.

4. INT. FORMIDDAG. SKOLEBESPISNINGEN.

Philip sitter ved langbordet sammen med de andre elevene. Blikkrus med melk, gulrøtter, knekkebrød med kaviar. Philip later som om han spiser, men svelger ikke maten.

5. INT. FORMIDDAG. SKOLE. DO.

Philip står bøyd over doskålen og spyr. Noen BANKER hardt på døren, flere ganger. Philip retter seg opp, åpner døren. Der ute står de største gutta på skolen og venter på ham. De trekker ham bort til pisserenna, hvor sluket er tettet igjen med dopapir og flyter over.

GUTT: Tror dere han kan svømme?

Alle gutta ler. De tar tak i nakken hans og dytter ham nærmere og nærmere pisset. Til slutt blir han sugd ned i sluket, gjennom dasspapiret.

6. INT. KLOAKK.

Philip flyter i en mørk kanal under jorden. Han prøver å holde seg flytende mellom ekskrementer, papir, søppel og rotter.

7. EKST. ETTERMIDDAG. GATE.

I en øde gate blir et kumlokk løftet til side. Opp klatrer Philip, våt, skitten og utslitt. Han klarer så vidt å reise seg og sjangler langs husveggen.

8. INT. KVELD. BAD.

Philip ligger naken i badekaret, under vann. Det banker på døren. Han hører det ikke.

MOREN: Philip? Er du ikke ferdig snart? Hva er det du holder på med, Philip? Du gjør vel ikke noe galt?

Philip reiser seg opp fra vannet, lister seg ut på gulvet og bøyer seg ned mot nøkkelhullet. Han legger munnen inntil og blåser alt han kan. Det høres et kjapt skrik utenfor.

9. INT. KVELD. STUE.

Familien sitter rundt middagsbordet. Morens ene øye er rødt og betent og det renner av det, som om hun gråter på ett øye. Faren sitter på puten og langer i seg. Philip gjemmer maten i lommene.

Faren snakker alltid med mat i munnen.

FAREN: Hvordan går det på skolen, Philip?

PHILIPS STEMME: Det er fars skyld at jeg er så liten. Jeg skulle ønske at han døde.

Faren ser på sønnen og tørker seg på servietten.

FAREN: Hva sa du?

PHILIP: Ingenting.

Faren stikker et svært kjøttstykke i munnen. Plutselig blir han rød i ansiktet. Han hiver etter pusten. Han reiser seg. Moren og Philip bare ser på ham, forbløffet. Så segner han om på gulvet.

I det fjerne høres kirkeklokker.

10. INT. FORMIDDAG. KAPELL.

Kirkeklokkene fortsetter å ringe. Philip og moren sitter på første benk. Det er bare dem i kapellet.

Kisten, som er meget kort og bred, synker ned i gulvet.

PRESTEN kommer ned og tar moren i hånden.

Philip går fram til hullet i gulvet. Han tømmer lommene i skjul: kjøttstykker, pølser, kaker, poteter. Han hiver alt ned etter kisten. Han bøyer seg over hullet og ser rett ned i flammene i krematoriet. Og han suges ned i ilden, som i sluket i pisserenna.

11. INT. KREMATORIUM.

Philip kaver seg gjennom flammene. En mørk skikkelse står foran ham, uberørt av ilden. Philip stanser. Det er faren hans.

FAREN: Har du fått det som du ville nå, sønn?

Flammene sluker Philip.

12. INT. KVELD. GUTTEROM.

Philip står ved dørkarmen og måler høyden. Moren gråter i rommet ved siden av. Philip sjekker merket. Han har vokst en centimeter. Han jubler av lykke.

Moren kommer gråtkvalt til ham, i sine begravellesklær.

MOREN: At du våger. Å juble på denne dag!

13. INT. FORMIDDAG. KLASSEROM.

Lærerinnen, frøken KNOKKEL, står ved tavlen og ser utover klassen. Hun fester blikket på Philip. Han sitter ved forreste pult. Han er blitt svært mager og blek, et kortvokst beinrangel.

KNOKKEL: Og hvordan lyder det fjerde bud? Philip? Kan du svare på det?

Philip reiser seg, men synker straks sammen på gulvet og besvimer.

14. INT. FORMIDDAG. SKOLELEGEN.

Philip ligger på en madrass. Skolelegen lytter på ham. Knokkel og sykesøsteren står ved siden av.

KNOKKEL: Faren hans døde nettopp. Det er nok blitt for mye for lille Philip.

SKOLELEGEN: Gutten er underernært. Det er det som feiler ham.

Skolelegen rister Philip våken.

SKOLELEGEN: Får du ikke nok mat hjemme, Philip?

Philip ser opp på legen.

PHILIP: Jo.

SKOLELEGEN: Nå lyver du, Philip.

Skolelegen gir tegn til sykesøsteren, som går bort til telefonen.

15. EKST. DAG. GATER.

Moren skynder seg nedover gaten. Så må hun stanse likevel. Foran henne på fortauet bærer menn i hvite, blodige frakker griseskrotter fra en lastebil inn til slakteren. Hun må til slutt brøyte seg vei mellom dem.

16. INT. ETTERMIDDAG. KORRIDOR.

Philip står alene i korridoren utenfor døren til skolelegen. Han bøyer seg ned og kikker i nøkkelhullet. Philip ser: Der inne sitter moren og lytter til legen. Hun klamrer seg til vesken i fanget.

Plutselig ser han at rommet der inne fylles med vann. Det ligner

et akvarium. Moren og skolelegen letter fra stolene og flyter rundt i det grønne vannet med bobler fra munnen.

Så blir alt helt mørkt.

Like etter ser han sykesøsterens ansikt. Hun legger leppene over nøkkelhullet, som om hun kysser øyet hans.

Døren blir åpnet og Philip ramler over terskelen.

SKOLELEGEN: Gutten må straks settes på Weir Mitchels kur!

17. EXT. MORGEN. ØSTBANEN.

Philip står på perrongen. Han har en tung koffert i hånden. Moren trekker glidelåsen i jakken helt opp i halsen hans.

SKOLELEGENS STEMME: Eller *fetning*, en kur som benyttes hos forkomne, nervøse, blodfattige, avmagrete og rekonvalesenter for hurtig å bringe dem på fote igjen.

Moren holder rundt Philip. Hun hulker. Togfløyten høres skarpt og nært. Hun slipper ham. Philip går om bord i toget.

Moren blir stående igjen på perrongen. Toget beveger seg ut fra stasjonen. Hun løfter hånden og vinker.

SKOLELEGENS STEMME: Kuren består av en tolv dager diett, anordnet etter professor Burkarts oppskrift.

18. EXT. DAG. TOGSTASJON. «DAL».

Philip ramler av toget, ned på perrongen, med kofferten i hånden. Han blir straks løftet opp av en mann, BONDEN, som er kledd i bunad.

BONDEN: Ja, her har vi en bygutt som trenger mat!

Bonden tar kofferten hans og følger ham bort til en lastebil, hiver kofferten på planet og løfter ham opp i førerhuset.

19. INT. DAG. LASTEBIL.

Philip sitter ved siden av bonden som kjører, mens han plystrer fornøyd og av og til kikker smilende på Philip. Lastebilen hopper og rister på den ujevne veien. Philip holder seg fast i døren og kan såvidt se over dashbordet.

Bonden bråbremsar. En flokk med forskjellige dyr, sauer, kuer, okser, griser og høner krysser veien rett foran dem. Bonden klapper Philip på skulderen og peker.

BONDEN: De skal du spise, Philip. Alle sammen.

Bonden gir gass og kjører rett gjennom flokken.

20. EXT. DAG. LASTEBIL.

Vi ser, ovenfra, lastebilen som kjører på en smal vei mellom to åkrer hvor kornet står gult og bugnende i vinden og solen. De norske flaggene vaier fra flaggstengene på gårdstunene. Vakre og sunne mennesker vinker.

På lasteplanet ligger kofferten.

Et guttekor synger NO LIVNAR DET I LUNDAR.

Vi er snart så høyt at vi knapt kan se bilen i landskapet. Vi forsvinner inn i skyene og alt blir bølgende tåke og helt stille. En hånd deler tåken i to. Vi blir blendet av et stort lys.

SKOLELEGENS STEMME: Du skal elske din mat som deg selv.

21. EXT. DAG. BONDEGÅRD.

Lastebilen kjører inn på tunet, hvor KONEN, en stor dame, også kledd i bunad, venter. Philip klatrer ned fra førerhuset. Bonden henter kofferten på planet og bærer den inn. Philip går bort til konen og hilser. Hun rister armen hans.

KONEN: Velkommen til gårds, Philip. Nå skal du bli fet.

Hun følger Philip inn. I et vindu i annen etasje står to FETE GUTTER og ser ned på ham.

SKOLELEGENS STEMME: Første dag. Klokken halv syv, en halv liter melk, som drikkes langsomt i løpet av tre kvarter.

22. INT. MORGEN. BONDEGÅRD.

Ved et langbord i en spisesal sitter en rekke GUTTER og drikker melken som er varm og klumpete. Noen er like magre som Philip, andre er blitt fetere. De er plassert i en slags rangorden, den magreste sitter nederst, de feteste sitter øverst. Philip sitter nederst. All oppmerksomhet er rettet mot ham, den nye gutten.

Konen går langsomt rundt bordet og inspiserer.

Ingen sier noe. Vi hører bare lyden av bestikket. Philip ser på den overfylte og udelikate tallerkenen foran seg. Han løfter en skje, men klarer ikke svelge maten. Den vokser i munnen hans.

SKOLELEGENS STEMME: Klokken tolv suppe med egg, femti gram kjøtt med utgnegne poteter. To kavringer og plomme-kompott.

De to guttene vi så i vinduet, PREBEN og ASLAK, som sitter øverst og virkelig er blitt fete, begynner å dunke i bordet, forsiktig først, etter hvert kraftigere. Til slutt slår alle i bordet. Philip svetter. Tårene renner fra øynene hans. Han er like ved å sprenge. Dunkingen vokser til et inferno. Philip bøyer seg over tallerkenen og gulper opp alt.

Det blir fullstendig stille igjen.

Konen står bak Philip. Hun legger hendene på skuldrene hans.

KONEN: Nå må du spise opp, Philip. Ellers blir Gud sint på deg.

Philip stikker skjeen i oppkastet, mens konen klapper ham på hodet.

23. INT. NATT. BONDEGÅRD. SOVESAL.

I en trang sovesal ligger alle guttene. Bonden går forbi sengene og kontrollerer at alt er som det skal være. Alle later som om de sover. Bonden slukker lyset, går ut og låser døren.

Månen skinner gjennom vinduet og speiler seg i innsjøen der ute.

Philips øyne er åpne og redde. Han hører noen komme mot ham. Han lukker øynene.

Preben og Aslak stiller seg på hver sin side av sengen. De har bare underbukse på seg. De er bleke og fete.

PREBEN (hvisker): Philip?

ASLAK (hvisker): Philip? Kom. Kom hit.

Philip åpner øynene igjen, enda reddere nå. De trekker ham opp av sengen og tar ham med bort til veggen. Der presser de ham ned på gulvet. Philip står på kne og skjelver.

PREBEN: Se.

Philip skjønner ikke. Han tør ikke si noe. Aslak peker på et kvisthull i gulvet.

ASLAK (hvisker): Se der!

Philip legger øyet mot det lille hullet. Han ser: I etasjen under,

på kjøkkenet, står konen bøyd over komfyren og bonden tar henne bakfra, voldsomt.

24. EKST. DAG. ÅKER.

Alle guttene står bøyd i åkeren og plukker poteter. Philip står mellom Preben og Aslak.

SKOLELEGENS STEMME: Andre dag. Massasje, hvetebrød med smør og potetstappe.

Philip graver i jorda med hendene. Preben og Aslak pælmer poteter på ham. Bonden kommer løpende. Han fiker til Preben og Aslak, som lydig bøyer seg mot potetrennene igjen.

Bonden legger armen rundt Philip.

BONDEN: Jeg synes du har lagt på deg allerede, jeg, Philip.

Aslak og Preben skuler mot Philip.

25. INT. KVELD. BONDEGÅRD. MATSAL.

Philip sitter alene ved det lange bordet og spiser. Han orker ikke mer. Han slipper kniven og gaffelen ned på tallerkenen. Konen er straks der og slår ham i bakhodet. Philip fortsetter å stappe i seg.

Konen smiler og legger hendene på skuldrene hans og masserer ham mens han spiser.

26. PHILIPS DRØM.

Philip ligger naken i innsjøen. Månelyset skinner på ansiktet hans. Han sover. Alt er helt stille. Så farges vannet rund ham rødt og han trekkes sakte ned. Philip får panikk. Han åpner munnen for å rope, men det kommer ikke en lyd, han bare synker, i det røde, grumsete vannet.

27. INT. SOVESAL.

Philip setter seg brått opp i sengen og gisper etter luft. Han ser rett på Aslak og Preben. De bøyer seg over ham. De hvisker.

PREBEN: Vet du hva bonden og konen hans er?

Philip rister på hodet.

PREBEN: De er englemakere.

PHILIP: Englemakere?

PREBEN: De setter uønskete barn ut i skogen for å dø.

ASLAK: Det er derfor du er her.

PREBEN: Sladrer du?

Philip rister på hodet.

ASLAK: Sladrer du, fittegutt?

Philip stirrer skrekkslagen på dem. De trekker ham opp og drar ham bort til hullet i gulvet igjen. De presser ansiktet hans ned. Philip ser: Bonden står bøyd over komfyren, naken, bak ham står konen og tar ham.

28. INT. MORGEN. SPISESAL.

Guttene står ved plassene sine og synger i kor. Bonden dirigerer dem. De synger NO LIVNAR DET I LUNDAR. Philip står taus og blek mellom Aslak og Preben, som begge synger alt de kan.

Bonden avbryter plutselig sangen og ser mot Philip.

BONDEN: Synger du ikke?

Philip svarer ikke. Bonden går nærmere ham.

BONDEN: Vil du ikke synge med oss? Er du bedre enn oss, kanskje? Hva? Er du bedre enn oss?

29. EKST. DAG. ÅKER.

Philip står alene i åkeren og spar. Vi ser ham ovenfra, et lite menneske i det nakne, grå landskapet.

SKOLELEGENS STEMME: Middagsmaten økes. Åtti gram kjøtt, smør og ristete poteter, nyrer og kokte testikler.

Philip ser opp mot himmelen. Det begynner å regne. Så kaster han fra seg spaden og løper alt han kan mot skogen.

30. EKST. ETTERMIDDAG. SKOG.

Philip stanser andpusten mellom trærne, støtter seg til en stamme. Alt er helt stille. Han snur seg. Ingen følger etter ham. Så går han videre.

Og da ser han at skogen er full av gutter. De sitter på bakken, halvnakne, blåfrosne. Noen er allerede døde. De andre bare venter på å dø.

Philip snur seg igjen. Ved kanten av skogen står bonden og konen, hånd i hånd, i sine fineste klær, og smiler til ham.

31. INT. KVELD. BONDEGÅRD.

Philip står naken i fellesdusjen og skyller av seg søle og jord. Det er bare han der. Han stirrer på det skitne vannet som virvler ned i sluket. Han kjenner på fettvalkene rundt magen.

Da hører han noen i nærheten som nynner NO LIVNAR DET I LUNDAR. Philip slår straks av dusjen og hører sangen tydeligere nå. Den kommer nærmere og nærmere. Philip strekker seg etter håndkleet som henger på en krok. Men han rekker det

ikke. Preben og Aslak står foran ham. De synger og ser på ham. Så blir det stille.

Preben tar håndkleet fra kroken.

ASLAK: Er du bedre enn oss, kanskje?

PHILIP (hvisker): Nei.

PREBEN: Trenger du håndkleet?

PHILIP: Ja takk.

Preben rekker ham håndkleet, men napper det til seg igjen. Philip blir stående der naken. Han prøver å skjule seg med hendene.

ASLAK: Er du sikker på at du ikke er bedre enn oss?

PHILIP: Jeg vil ikke bli fet. Jeg vil bare bli høyere.

Preben og Aslak ser på hverandre og ler. Så trekker de Philip inn på sovesalen og bort til hullet i gulvet. De tvinger ham ned på kne og presser ansiktet hans ned.

Philip ser: kjøkkenet er tomt. En kjele med vann som er i ferd med å koke står på komfyren.

Philip skriker. Skriket kveles. Preben surrer håndkleet stramt over munnen hans. Aslak står på kne bak ham.

SKOLELEGENS STEMME: Den som ikke følger Weir Mitchels kur kommer til det magre helvete.

Philips ansikt er forvridd i pine og redsel.

32. INT. EKST. MORGEN. SOVESAL.

Philip står ved vinduet og ser ned på gårdsplassen. Aslak og Pre-

ben kommer ut, med hver sin koffert, i penklær, fete og høflige, sammen med konen. De blir stående der, ved flaggstangen, hvor flagget vaier.

Så kommer lastebilen inn på tunet og stanser. Konen tar tårevått farvel med Aslak og Preben. De klatrer opp på lasteplanet og setter seg der med bagasjen.

Ut fra førerhuset kommer en liten, meget lav og mager gutt, med en pappkoffert i hånden. Det er Barnum, som vi kjenner igjen fra kinosalen, han som ble kastet ut. Han er redd og forvirret. Konen hilser hjertelig på ham.

Bonden kjører av sted med Aslak og Preben.

33. EKST. MORGEN. TUN.

Barnum slipper endelig løs fra konens armer. Hun bøyer seg ned til ansiktet hans.

KONEN: Nå skal du bli riktig fet, Barnum.

Hun tar Barnum i hånden og trekker ham mot huset. Han ser opp mot vinduene. Han ser Philip. Han ser det fete ansiktet i øverste etasje som stirrer ned på ham.

Guttekoret synger: GUD ER GUD OM ALLE MANN VAR DØDE.

Barnum stritter imot og prøver å rive seg løs. Konen drar ham med seg.

34. INT. KVELD. KINO.

Billettøren drar Barnum ut av kinoen, mot foajeen. Vi hører lyden fra filmen i bakgrunnen, gutter som synger GUD ER GUD. Barnum river seg løs og løper opp en trapp. Billettøren styrter

etter ham, men snubler i et trinn. Barnum skyver opp en dør og kommer inn i en mørk, trang korridor.

Barnum stanser og ser seg om. Han ser en søyle av lys som står skrått gjennom mørket. Han går i den retningen. Han famler seg fram, mot dette lyset.

35. INT. MORGEN. BONDEGÅRD. SPISESAL.

Philip sitter øverst ved bordet. Nå er han den aller feteste. Ansiktet hans buler. Han gafler i seg mat. Fettet renner over leppene.

Bonden står bak Philip og klapper ham på skulderen.

Barnum kommer inn og setter seg nederst ved bordet, radmager og redd.

SKOLELEGENS STEMME: Første dag: Klokken halv syv, en halv liter melk drikkes langsomt i løpet av tre kvarter.

Barnum ser ned i kruset med grå, skitten melk, hvor fettklumper flyter rundt.

36. INT. KVELD. KINO.

Barnum står midt i lysstrålen. Han har dårlig tid. Han har panikk. Han forsøker å skyve lyset til side. Han fekter med armene.

Fra kinosalen høres det buing og rop og skjellsord.

Vi ser Barnums urolige skygge som nesten dekker lerretet.

37. INT. KVELD. BONDEGÅRD. SOVESAL.

Philip står ved Barnums seng. Philip er naken og fet. Barnum er våken og redd.

Philip trekker ham med seg bort til veggen og presser ansiktet hans ned mot gulvet.

38. INT. KINO. KVELD.

Barnum åpner en lav dør. MASKINISTEN, en eldre, vennlig mann, står der inne, i et trangt og lavt rom, nærmest et kott, og følger med at rullen går.

Barnum går inn til ham.

BARNUM: Jeg vil ikke se mer.

MASKINISTEN: Hva sier du?

BARNUM: Jeg vil ikke se mer.

MASKINISTEN: Jeg trodde du ville se den.

BARNUM: Ikke nå lenger.

Maskinisten ser sørgmodig på ham.

MASKINISTEN: Jeg kan ikke stanse før filmen er ferdig. Det skjønner du vel.

39. INT. NATT. KJØKKEN. BONDEGÅRD.

Barnums øye er synlig i hullet i taket. Det presser seg ned i hullet, et vidåpent øye. Så ramler det ned, øyet ramler i det kokende vannet i gryten på komfyren.

40. INT. KVELD. KINO.

Barnum har satt seg. Maskinisten står ved rullene han skal skifte.

BARNUM: Jeg trodde det var du som bestemte.

MASKINISTEN: Du må se resten, Barnum.

BARNUM: Men jeg vil ikke.

MASKINISTEN: Du har ikke noe valg.

BARNUM: Jeg trodde du var Gud.

Maskinisten skifter rull.

MASKINISTEN: Ja. Jeg er dessverre Gud. Men heller ikke jeg har noe valg.

Maskinisten snur seg mot Barnum.

MASKINISTEN: Det er noe kjent med deg. Har jeg sett deg før?

BARNUM: Har ikke du sett alle?

MASKINISTEN: Jeg har dårlig hukommelse, skjønner du. Jeg begynner å bli gammel.

Maskinisten kikker i luken igjen.

MASKINISTEN: Kom hit. Fort deg!

Barnum går bort til ham og ser ut gjennom luken.

Barnum ser lerretet langt der nede: Den vakre åkeren, guttene som arbeider der, glade og flittige i det fine været. Fuglesang. Og Barnum, med en sort lapp over det ene øyet, kommer dit, fulgt av bonden, og blir satt i arbeid, ved siden av Philip.

I bakgrunnen skimtes skogen, som en høy, tett skygge.

MASKINISTEN: Nå vet jeg hvem du er.

Maskinisten ser fort på Barnum og smiler.

MASKINISTEN: Det er ikke det du ser som er viktigst, men det du tror du ser.

Barnum løfter en boks som filmrullene har ligget i og slår den alt han kan i Maskinistens hode. Han segner om på gulvet.

Barnum river filmen ut av maskinen.

Fra salen høres rop og piping.

41. INT. KVELD. KINOSAL.

Lerretet er sort og salen ligger forlatt i mørket. Menneskene er borte. Bare tingene deres er tilbake: jakker, sjokoladepapir, paraplyer, hansker, sko, skjerf. Ikke en lyd er å høre.

Så kommer en knitrende lysstripe til syne på lerretet.

Et slitt sort-hvitt-bilde vises endelig: Dørkarmen på gutterommet. Forskjellige merker med datoer og årstall. Den siste:
4/9 1962.

– the end –

DET ELEKTRISKE TEATER

(skiltet)

Vi giftet oss hos skiltmakeren i Pilestredet. Vi hadde valgt kobber, med sorte bokstaver: Vivian og Barnum. Jeg ville helst at det hadde stått Wie og Nilsen. Det klang bedre. Jeg lot Vivian få det som hun ville. Ekspeditøren pakket skiltet inn i brunt papir og la ved fire skruer. Jeg betalte og vi gikk hjem og skrudde det nye skiltet fast på døren vår. Vivian og Barnum. På postkassen nede ved utgangen hadde jeg bare limt opp en lapp hvor jeg for hånd hadde skrevet etternavnene våre: Nilsen og Wie. Det var forlovelsesringen vår. Nå var det alvor. Vivian og Barnum stod risset i kobber på døren i andre etasje i Bolteløkka, en mindre boligblokk, bygget i rød murstein, med inngang fra Johannes Bruns gate. Det var Vivians far som hadde skaffet oss leiligheten, ett rom, sovealkove og veranda. Vi satte oss der. Det var tidlig høst, en lørdag, luften var klar og tydelig, solen varmet ennå. Rett bak husene mot vest kunne jeg se Stensparkens spir, Blåsen, jeg var i landskapet, jeg var der vår historie fant sted. I sør så vi fjorden, den lå blank og stille og uten farge, som om den allerede hadde frosset. Jeg åpnet den første champagnen og skjenket i glassene våre. En nabo stod nede på den lille plenen, hun vinket opp til oss med jord på fingrene. Jeg drakk. Vivian lukket øynene og lente seg bakover. Lyset ble gyldent i ansiktet hennes. Jeg kjente en glede jeg ikke hadde vært borti før, alkoholens letthet og stundens ro, rusen og tiden gikk opp i en høyere enhet. – Hvor lenge må man være savnet før man blir regnet som død? spurte jeg. – Kanskje hele livet. Vivian åpnet ikke øynene. Jeg helte mer i glasset. Jeg drakk. Jeg lo. – Hele livet? Det betyr at de som er savnet lever evig. De dør aldri. De bare fortsetter å leve. Vivian snudde seg mot meg. Øynene hennes var plutselig trette. Hun holdt det høye, tynne glasset med begge hender. – Savner du Fred? hvisket hun. Jeg kunne spurt

henne om det samme. Jeg svarte ikke. Jeg hentet i stedet en ny flaske. Jeg drakk et glass alene. Da jeg kom ut igjen hadde Vivian tatt på seg solbriller. Jeg satte meg ved siden av henne. En skygge falt over halve verandaen. Snart ville det bli kjøligere. – Jeg vil ha barn, sa Vivian. Jeg tømte glasset. – Skal bli, sa jeg. Jeg tok med flasken inn, Vivian trakk fram sofaen, redde opp og vi la oss. Det var fort gjort. Vi var, hva skal jeg si, saklige og målrettete i sengen. Etter galskapen i Frognerparken den kvelden, for mange år siden ved Lysthuset, hendelsen som vi aldri snakket om senere og ikke nevnte med et eneste ord, var vi blitt sjenerte og redde, selv når jeg hadde drukket. Det var akkurat som om vi åpnet for et mørke hver gang vi elsket og derfor turte vi ikke se hverandre i øynene. Vi ville bare ha det overstått. Men jeg kunne ennå kjenne en svak duft av moskus. Jeg skjenket i glassene. – Traff jeg? spurte jeg. – Ikke tull, sa Vivian. Jeg lo. – Traff jeg mitt publikum? Vivian lo også. Jeg fikk henne til å le, så lenge det varte. Jeg bøyde meg mot magen hennes og lyttet. Hun var varm og spinkel. – Tror du det ble et barn nå? hvisket jeg. – Kanskje, kanskje ikke, sa Vivian. Jeg satte meg opp. Jeg frøs. Det var ennå litt igjen i flasken. Vivian tok hånden min. – Drikk du ikke litt for mye? spurte hun. – Litt for mye? – Ja. Litt for mye. Du har nesten klart to flasker alene. – Teller du? – Det er ikke så vanskelig, Barnum. En pluss en er to. – Du er like god som Peder, sa jeg. Vivian slapp taket. Jeg la meg ned igjen. – Jeg drikker fordi jeg er lykkelig, hvisket jeg. Hun reiste seg og gikk ut på det badet hvor det bare var plass til en av gangen, til nød en og en halv. Jeg hørte at hun skrudde på dusjen. Jeg drakk resten. Vivian pleide å bruke lang tid på badet. Da hun kom tilbake, stod jeg opp. – Kan vi ikke legge oss tidlig i dag, sukket hun. – Jeg må skrive, sa jeg. Hun snudde ryggen til. Hun hadde bare det røde håndkleet rundt seg. Det våte håret lå i en bue på den hvite puten og lagde en mørk skygge som ble større og større. – Du må ikke fryse, Vivian. – Jeg er varm. Fryser du? – Nei. Jeg er helt fin. Skal jeg slå av? – Kan du godt, Barnum. Jeg slo av lampettene over sengen og satte meg ved det smale arbeidsbordet vi så vidt hadde fått plass til foran vinduet, mellom verandadøren og bokhyllene. Men når jeg tente lampen der, lyste den opp resten av rommet også, selv om jeg bøyde den så nær arket som mulig. Vivian trakk dynen over hodet. Så lite var det her. Vi hadde to bilder på veggen: Fotografiet av Lauren

Bacall og plakaten for Sult. Jeg tenkte plutselig på den lille byen. Nå var jeg omsider voksen og bodde i den lille leiligheten. Jeg var, om ikke gammel, så i hvert fall forbi den første grensen, den som går langs uskyldens meridian, hvor latteren skifter farge. Det var likevel mange som trodde at jeg ennå ikke hadde fylt tyve og dermed var en noe loslitt tenårings, det hendte til og med at jeg ikke slapp inn på attenårs grense og måtte vise legitimasjon. Jeg sluttet å gå på de filmene. Den siste gangen jeg ble stanset var på *The Shining* og Peder lo seg skakk. Siden måtte jeg i stedet vise legitimasjon i barene. Det ble en slutt på det også. Men de som kom nær meg og så godt nok etter, og ikke lot seg narre av krøllene og min kortvoksthet, som jeg i gode øyeblikk kalte min stille lengde, kunne se merkene i ansiktet mitt og de var ikke til å ta feil av. Vivian sov allerede. Det var ofte jeg misunte henne denne søvnen. Jeg gjorde meg klar. Dette var tingene mine: 400 ark fra Andvord, linjalen, en blyant, tre kulepennner, M. S. Greves lægebog for norske hjem, viskelær, korrekturlakk og skrivemaskinen jeg fikk av Fred. Jeg gikk ut på det lille kjøkkenet og drakk av den lille flasken. Jeg fikk en liten tanke: Den Lille Byen, del to, eller en og en halv: En dverg som bor på verdens minste hybel får verdens høyeste dame til kjæreste. Jeg drakk en liten flaske til, lagde kaffe og satte meg på plass igjen. Jeg tok fram notatboken. Dette var idéene mine: 1. *Latteren og gråten: Barnums dokumentar om det menneskelige*. 2. *Svømmebassenget*. 3. *Nær-berømtheter-opplevelser. Beatles, Per Oscarsson, Séan Connery m.fl.* 4. *Fetning*. 5. *Tresteg*. 6. *Nattmannen*. Dette var noen av titlene mine, arbeidstitlene, nøyaktig bokført, med utfyllende kommentarer, anvisninger, dialoger, rollelister. Dette var min aller fineste stund, når jeg dro arket inn i valsen, eller løftet blyanten, for ikke å vekke Vivian. Da var jeg eneveldig. Da var jeg min egen herre og herre over tiden. Mørket stod tett mot vinduet. Lysene nede i byen var urolige. Det regnet. Noen spilte Sex Pistols på full styrke. Bolteløkkas katter jamret. Så var det plutselig stille. Jeg hørte bare Vivians rolige pust. Hun var vår motor. Dette var min tid. Jeg ville gjøre mine historier høye, ikke lave og langsomme, nei, jeg skulle løfte dem høyere enn hakkene i dørkarmen, høyere enn meg selv. Var det for mye forlangt? Og det er i dette øyeblikket, når hånden som holder blyanten nærmer seg arket, når fingeren faller mot en bokstav på det slitte,

skjeve tastaturet, at jeg er i mitt ess. Herfra kan alt skje. Jeg er den lille gud. Nå er jeg tyngre enn min vekt og større enn min tanke, jeg er videre enn mine fullmakter, i dette mellomrommet, i dette nølende sekundet, som ligner en dråpe under en rusten spring eller på en rose, og denne dråpen kan bli et hav. Vivian snudde seg og stønnet lavt. Kanskje hun hadde drømt noe. Kanskje et menneske vokste i henne nå, slik tenkte jeg, min celle, hennes egg, intet mindre, trekkene som allerede lå i kim der inne i varmen, en gutts rynke mellom øynene, en pikes smilehull, slik tenkte jeg, et barns hjerte. I M. S. Greves lægebog stod *Befrugtning, den Akt, hvorved den modne Egcelle sættes istand til at udvikle et nyt, selvstændig Individ*, rett før *Begravelse, et Ligs nedsænkning i en Jordgrav for der at opløses og blive til jord igjen*. Og blyanten landet på *Nattmannen*. Jeg skrev den første scenen. *En GUTT, 8 år gammel, mager og blek, løper gjennom gatene*. Når jeg lukket øynene kunne jeg se ham, løpende, i de øde gatene, i en forlatt by, en tidlig morgen, klærne hans er gammeldagse, jeg hører ham puste, pusten hans er tung, jeg hører musikk også, for denne scenen må ha musikk, noe blått, langsomt og symfonisk. Hvor er det gutten skal? Hva er det han må rekke, siden han løper så fort? Jeg la blyanten ned. Det ble for stort for meg. Jeg var ennå ikke klar for denne historien, min hjørnesten, mitt hovedverk, som skulle handle om fravær. Jeg skrev det i marginen og streket under. *Fravær*. Jeg visste hva jeg skulle skrive, men ikke i hvilken rekkefølge. Det er dette som er fortellingen: rekkefølgen, begivenhetenes gang, hva kommer nå, den skjeve logikken som ikke handler om årsak og virkning, men om en annen menneskelighet, den poetiske kronologi. Jeg var ennå ikke høy nok for denne oppgaven. Jeg måtte vokse med den, strekke meg ut, over mitt mandat, bli min egen overmann. Jeg skulle fylle fraværet og på den måten oppheve det: Fred som hadde vært borte i ti år, Wilhelm, oldefaren vår, som forsvant i isen, Bolettas ukjente mann, fars mørke fastland, hans tapte tid, fra han bar kofferten med applaus rundt svingen til han kom kjørende oppover Kirkeveien, i en gul, skinnende Buick. Og Peder måtte jeg heller ikke glemme, Peder som studerte økonomi ved universitetet i Los Angeles. Kanskje det er disse menneskene som gutten løper i møte? Vivian sov. Jeg hentet en øl og listet meg ut på verandaen. Jeg kunne se skyggen av Blåsen. Der pleide Den Gamle å

sitte og mor kom til henne. Jeg fikk enda en idé og skyndte meg inn for ikke å glemme den, det var allerede min store redsel, å glemme, det er derfor jeg skriver dette. Jeg skrev: *Steder. Historier om menneskers tilknytning til bestemte steder. Eks.: Den Gamle og Blåsen. Boletta og Nordpolen. Esthers kiosk. Bakgården. Et sted er ikke et sted før et menneske har vært der. Et menneske er ikke et menneske før det har et sted.* Og er det ved disse stedene vår hukommelse ligger? Hvor er mitt sted? Jeg visste ikke. Men kan ikke tiden også være et sted, et hjørne i timene, i ly av sekundene? Jeg ville ha mitt sted i tiden. Jeg noterte nederst, med stor skrift: *Gravsteder.* Hvem er det sine steder? Så bladde jeg tilbake til en gammel og god idé: *Tresteg.* Jeg ville gjøre tresteget til min poetikk. Rekkefølgen i tresteget er uunn-gåelig og nødvendig, det raske tilløpet, den elastiske satsen, de spenstige berøringene mot bakken, hinket, skrittet, og all kraft som skal samles i det siste og voldsomme spranget mot sandgropen, mens benene strekkes framover i nedslaget, en nærmest umulig og desto vakrere bevegelse. Jeg tenker meg en oversikt over trestegets historie, hvordan teknikken er blitt finslipt gjennom årene, uten at man har rokket ved trestegets rene prinsipper, hinket, skrittet og hoppet, selve stegets treenighet. Særlig er jeg interessert i tilløpet, det er her grunnlaget legges, et mislykket sprang kan leses allerede i tilløpet. Jeg vil tro at det finnes en rekke stockshots fra ulike idrettsarrangementer og mesterskap, både i inn- og utland, som kan belyse trestegets sammensatthet og betydning. Jeg har, etter mye om og men, bestemt meg for å la vaktmester Bang være hovedpersonen, den halte tresteghelten. Dette ser jeg for meg: Den gamle vaktmester som har fått båret sand inn i bakgården og gravd en grop til den. Nå er alle samlet for å se ham hoppe. Det er vår, en lørdag ettermiddag, vi lener oss ut av vinduene og står på trappen, vi har stilt oss langs tilløpet, den smale stien strødd med singel, vi heier, og nå kommer vaktmester Bang, under stor jubel og taktfast applaus, kledd i sine slitte kortbukser og gule singlet, innbitt og haltende, han treffer planken og skyver fra, med et stønn, og jeg fryser ham akkurat der, jeg lar vaktmester Bang henge slik, i løse luften, og derfra vil jeg gå bakover i tid, til trestegets morgen. Hvem var den første i verden som fant på å hoppe tresteg?

Jeg la meg da Vivian stod opp. Hun tok på seg treningstøyet og forsvant ut. Jeg hørte de raske skrittene hennes ned trappen.

Hun ble borte i en halv time og jeg hadde ennå ikke sovnet. Telefonen ringte, eller var det kirkeklokkene? Det var Vivians far. – Kan jeg få snakke med Vivian? spurte han. – Hun løper, sa jeg. Det ble stille en stund. – Jeg ville bare minne henne om middagen i dag. Stemmen hans virket fjern, som om han hadde lagt fra seg røret og gått inn i et annet rom. – Hallo? hvisket jeg. – Klokken nitten, sa Vivians far, nærmere nå. – Klokken nitten, gjentok jeg. – Godt. Da sier vi det slik. – Det gjør vi, sa jeg. Stemmen hans ble annerledes, nesten fortrolig. – Løper ikke du? – Vivian liker å løpe alene, sa jeg. Han var der fremdeles. Jeg hørte Vivian i trappen, pusten hennes. – Har dere det fint? spurte han plutselig, med den samme milde stemmen som virket så fremmed, som en mann som prøvde å få en venn. – Vi kjøpte dørsilt i går, sa jeg. Han la på. Vivian snudde seg mot meg, våt, det rant av henne. – Regner det? spurte jeg. – Jeg svetter, sa hun. – Skal vi lage et barn til? – Jeg må tøye ut. Hun tok tak i dørkarmen og hang der. De tynne fingrene hennes holdt henne oppe. Det var noe naturstridig i dette bildet, som vaktmester Bang som jeg lot henge i hinket, en slags skjærsild, tenkte jeg, slik Fred hadde forlatt oss her i ventetidens purgatorium. Jeg sovnet og søvnen var tung og kort og meningsløs. Da jeg våknet satt Vivian på kjøkkenet og spiste frokost. Jeg kjente kaffelukten, det ristede brødet, marmeladen. Jeg ble liggende og se på henne. Dette var ikke skjærsild. Dette var det alminnelige, det som vi tar for gitt og derfor glemmer. Dette var stunden det er flest av, de stille, begivenhetsløse stundene, det alminnelige på en søndag, og jeg ville at det skulle være slik. Så kom jeg på at denne stunden ikke var så alminnelig likevel. Dette var vår første morgen. Jeg tok fram den lille pakken jeg hadde gjemt under puten og gikk ut til henne. – Er det plass til meg også? spurte jeg. Vivian så opp. – Ja, når jeg er ferdig. Jeg satte meg likevel. Hun skjenket kaffe til oss. – Fikk du skrevet noe? spurte hun. – Jeg klarer ikke bestemme meg, sa jeg. – Bestemme deg? Hvordan da? – Jeg har for mange idéer, Vivian. – Er det et problem? – Ja. Jeg kommer ikke videre. Jeg begynner på noe nytt hele tiden. Jeg vet ikke hva jeg vil. Vivian skjøv kurven med brød mot meg. – Jeg tror du skriver om Fred uansett, sa hun, stille. Jeg likte ikke at hun sa det. Hun hadde rett. Jeg la den lille pakken foran henne. Hun så forundret på meg. – Hva er det? – Det er en morgengave, sa jeg. Vivian ristet på hodet. – Jeg

visste ikke at du var så omtenkksom. Hun smilte. Jeg nikket. – Du mener borgerlig? – Nei, jeg mener omtenkksom, Barnum. – Pakk opp! ropte jeg. Vivian åpnet esken. Det var en ring, enkel, gull. Hun tok den forsiktig fram. – Mor ville at du skulle ha den, sa jeg. Og da jeg så Vivian skyve denne tynne ringen inn på fingeren, fikk jeg en ny idé, jeg så plutselig et sprang, et tre-steg: ringen som Rakel ga til mor og som jeg nå hadde gitt videre til Vivian, og inne i denne smale sirkelen, ringens omkrets, ante jeg en historie som var større enn seg selv, som sprengte disse rammene, og jeg så et bilde for meg, haugen med smykker som nazistene stjal fra jødene før de ble sendt i gasskammeret, denne ringen skulle ligget der, men Rakel rakk å ta den av seg, og et annet bilde, et rom fullt av sko, herresko og damesko, føyer seg til mors ord, *det er disse skrittene jeg hører gå ut av mitt liv*. Jeg måtte skrive det ned. Jeg skulle til å reise meg. – Takk, hvisket Vivian. Jeg ble sittende. Jeg la hånden min på hennes. Alt jeg tok i ble idéer.

Senere den søndagen gikk vi tur. Vi gikk arm i arm. Trærne ristet bladene av seg. Det var knapt noen ute, bare en hundeeier med en stygg Chihuahua og joggere som peste. Selv de snudde seg etter oss. Vi var et bakvendt par. Jeg hadde lagt platåskoene på hylla. Nå brukte jeg bare høye hæler. Det var blitt høst i løpet av natten. Folk var hjemme og la bort sommerklærne. Jeg var kommet i en underlig stemning. Det var ringens skyld. Jeg skulle ikke ha gitt den til henne. Jeg angret allerede. Jeg kunne kjøpt en annen ring, eller en øredobb. Vi kunne nøyd oss med skiltet på døren: Vivian og Barnum. Det var mer enn nok. Nå hadde jeg gått for langt. Denne ringen var for tung på hånden hennes. Hun lente hodet et-øyeblikk ned mot skulderen min. – Takk, gjentok hun. – Du kler den, hvisket jeg.

Vi gikk opp til Blåsen og satte oss der. En flokk med duer lettet fra taket og spredde seg for alle vinder. – Hvor er ditt sted? spurte jeg. – Hva mener du? – Alle har et sted. Dette er Den Gamles sted. – Jeg har ikke noe sted, sa Vivian. Jeg lo. – Klart du har. Hun ble plutselig rasende. – Kanskje jeg ikke vil ha noe sted! ropte hun. – Greit, sa jeg. Jeg tente en fyrstikk. Vivian blåste vekk flammen. – Skal jeg si deg hvor stedet mitt er, Barnum? Det er i svingen der far kjørte ut og jeg ble født. Jeg stakk sigarettene i lommen igjen. Jeg likte ikke det stedet. Jeg ville finne et annet sted til henne, som ikke

var et åsted. – Har du glemt at vi skal til middag klokken nitten null null? spurte jeg. Vivian gjemte ansiktet i hendene. Slik holdt hun det i minst ti minutter. Det begynte å bli mørkt. – Jeg går ikke, sa hun. Men vi gikk, til det som Vivian siden pleide å kalle sjuer'n hos Dracula. Vi stakk innom Krølle på veien og selv Vivian drakk øl. Jeg bestilte to til. Her fikk jeg servering uten å måtte vise aldersbevis. – Hvor er stedet ditt? spurte hun. – Gjett, sa jeg. Hun var rask: – Treet på Solli plass. – Det er ikke mitt, sa jeg. Det er jo vårt. Det drev en skygge over Vivians ansikt, kanskje den kom fra meg, kanskje jeg kastet denne skyggen på henne. Den het Peder. – Rosenborg kino, hvisket hun. – Tampen brenner, sa jeg. Hun lente seg mot meg. – Jeg vet det, Barnum. Den Lille Byen! Jeg løftet glasset og skålte. – Svaret er korrekt. Vivian løftet glasset sitt. – Hva skal vi egentlig med steder? Kan du fortelle meg det? Jeg satte glasset ned på den seige ølbrikken. – De gjør oss hele, sa jeg lavt. Vivian ble taus en stund. Stemmene rundt oss var høylytte og arge. Noen slo i et bord. Jeg tente sigaretten. – Det er det jeg skriver om, hvisket jeg. Stedene som skal gjøre oss hele. Jeg tok hånden hennes og kjente kanten av ringen mot huden. Vivian så brått på meg. – Hvor er Freds sted? Jeg trakk på skuldrene. – Kanskje det er det han leter etter. Jeg slapp henne og drakk mer øl. – Savner du Peder? spurte jeg. Hun kunne spurt meg om det samme. Hun gikk på do. Jeg stanset kelneren og grabbet en halvliter fra brettet hans. Den Lille Byen. Det var mitt sted. Det var der jeg hadde blitt utpekt, av en konstabel med store hansker og sluttet å vokse. Det var der jeg fikk min første idé og skrev den. Den Lille Byen var både tid og sted, umulig å komme unna. En løpeseddel landet plutselig foran meg. *Nei til salg av Norge. Fakkeltog fra Youngstorget 20. 9.* Jeg så opp. En streng fyr så ned. – Norge er også et sted, sa jeg. – Er du student? spurte fyren. – Nei. Jeg er kremmer. Fyren ble mistenksom. – Kremmer? – Det stemmer. – Hva selger du? – Jeg selger ikke, sa jeg. Jeg kremmer. – Hva kremmer du? – Jeg kremmer sjokolade, saftposer, pølser, ukeblader og kandis. Fyren slo i bordet, utålmodig og foraktfullt. – Jævla kapitalistiske kremmer! ropte han. – Men likevel undertrykket, sa jeg. Fyren trakk hånden til seg, forvirret nå. – Undertrykket kremmer? Narr meg ikke til å le! Jeg reiste meg. Jeg rakk ham til brystkassen, selv med de høye hælene. Han lo ikke. Og mens jeg stod der kom jeg på noe. – Det er jo fire år

siden folkeavstemningen, sa jeg. Fyren ble hissig igjen. – Og så? Hva faen har det med saken å gjøre? Han stakk løpeseddelen i lommen og gikk ut mellom kelnerne. Og da jeg satte meg hadde Vivian endelig kommet tilbake. – Du må sende dem inn, sa hun. – Sende dem inn? Jeg skjønnte ikke. Hun lente seg over duken. – Sende inn manuskriptene dine! Du må vise dem til noen! – Jeg er ikke klar ennå, sa jeg. Vivian la en annonse som hun hadde revet ut fra en avis foran meg. Norsk Film AS utlyste en manuskriptkonkurranse. Både ferdige manus og synopsis kunne leveres. Men det var det jeg var redd for. Jeg var redd for at noen skulle avsløre meg, avsløre alt jeg skrev og forkaste det. Nå kunne jeg fremdeles drømme og være min egen herre langs Barnums linjal. Jeg lukket øynene. Innleveringsfristen var 1. mars. – Hvilken dato er det i dag? spurte jeg. – Tyvende september, sa Vivian. Og jeg tenkte, at hvis vi løp alt vi kunne, ville vi kanskje rekke fakkeltoget på Youngstorget for fire år siden. Jeg åpnet øynene. – Jeg vil vise dem til deg først, sa jeg. – Nå var du langt borte, hvasket Vivian. Jeg lo. – Bare ute og pisset. Hun lo også. – Mener du det? Vil du vise dem til meg? – Hvem ellers? Vivian drakk av ølet mitt og jeg likte henne når hun drakk slik, uvørent, når hun løsnet, da kunne hun plutselig le, da var vi endelig riktig innstilt, og ikke to klokker som viste forskjellig tid, som urskivene i hotellresepsjoner hvor Vivian var Tokyo og jeg var Buenos Aires. Nå drakk og lo vi samtidig, men desto større ble stillheten da faren åpnet døren og vi fulgte etter ham ned, jeg sier ned, i den mørke leiligheten og Vivian forlot oss allerede i entréen og gikk inn til moren på soveværelset og jeg satte meg i det dype møbelet på biblioteket mens faren skjenket whisky i to glass, slapp isbiter i med et brak og trakk stolen sin nærmere. – Det er på tide at vi blir kjent med hverandre, sa han. – Ja, hvasket jeg. Selv om det knapt var lys i rommet, merket jeg at han stirret på meg, og øynene hans var harde og spisse. – Etter ulykken kastet Vivians mor alle speilene vi hadde. Men en dag ringte det på døren. Hun åpnet og der stod noen unger. De holdt et speil opp foran henne. Siden har hun ikke gått ut. Kan du fatte at barn er så ondskapsfulle? Jeg bare ristet på hodet. Faren løftet glasset mot munnen. – Du som forsøker å skrive litt, hva synes du om en slik historie? Jeg så ned. – Det er en god historie, sa jeg. Isbitene klirret. – God? Er du sentimental, Barnum? – Det tviler jeg på. – Da burde du vite at

det finnes ikke gode historier. Det finnes bare sanne og usanne historier. Faren drakk mer whisky og pustet tungt. – Hva har Vivian sagt om ulykken? – Sagt? Faren helte mer i glasset sitt, utålmodig, men ikke i mitt, selv om det også var tomt. – Hun fortalte vel hvordan det skjedde? Jeg så mot døren, som stod på klem. Vivian kom ikke. Hun ville ikke komme før denne samtalen var over. – Hun var jo ikke født engang, sa jeg og angret før jeg hadde sagt det. Faren lente seg mot meg og jeg skimtet et mutt smil. – Alle har sine versjoner, Barnum. Ting man har hørt. Ting man har drømt. Det vet vel du? Jeg sank ned i stolen. – Hun sa at du mistet kontrollen over bilen i en sving og kjørte i grøften. Faren sukket. – Ingen mister kontroll over en Chevrolet Deluxe, Barnum. Han løftet hendene, som om han holdt i et ratt. – Det kom en annen bil mot oss i svingen, hvisket han. En åpen Buick. Den hadde altfor stor fart. Den skjente over i min veibane og jeg måtte kaste Chevroleten til side. Faren vred hendene rundt og stampet foten i gulvet. Så falt hendene hans ned i fanget. – Slik skjedde det, sa han. Jeg unngikk en kollisjon og ødela min familie. Han løftet glasset langsomt. Var vi blitt bedre kjent med hverandre? Visste jeg hvem han var nå? Jeg hadde lyst på mer å drikke, men turte ikke ta av flasken. – Stanset ikke den andre bilen? spurte jeg. Faren ristet på hodet og stemmen var plutselig ikke til å kjenne igjen, språket vred seg, noe brast i ham. – Det fordømte svinet kjørte bare videre! Og i det samme ringte det på. Jeg kjente et søkk, denne revnen i hjertet, som gjør så vondt at det er godt. Kanskje det var Peder. Jeg lyttet. Jeg hørte noen åpne, det måtte være Vivian, kanskje Vivian og Peder omfavnet hverandre i dette øyeblikk og jeg ville være hos dem, i omfavnelsen, i dette øyeblikket. Faren ble sittende. Han la hånden på kneet mitt. Jeg skulle ønske han tok den bort. – Nå vet du det, sa han, og stemmen hans var som før, uten tone, en dyp strek i munnen. – Hva? hvisket jeg. – Nå vet du sannheten, Barnum. Og det var akkurat som om jeg kunne høre Peder, et sted langt unna, langt tilbake og likevel helt nær: *Kanskje. Kanskje ikke.* Faren reiste seg. – Dette snakker vi aldri om, sa han. Aldri. Noen banket forsiktig på døren og skjøv den opp. En eldre, gråhåret kvinne, med hvitt forkle og sort skjørt, kikket inn, hun neiet. – Gjesten har kommet, herr Wie. Hun forsvant like fort igjen i mørket. Jeg fulgte etter faren til stuen. Der stod gjesten. Det var mor. Hun hadde pyntet seg. Hun så for-

tapt ut. Faren tok hånden hennes i begge sine. – Er det ingen som tar seg av Dem? Jeg beklager så meget. Men Barnum og jeg snakket om livet og glemte både tid og sted. – Det gjør ingenting, hvisket mor. – Takk for at De ville komme på så kort varsel. Mor smilte. – Det er jeg som skal takke. Og skal vi ikke si du? Faren nikket og slapp hånden hennes. – Nå henter jeg piken mine, sa han. Han gikk raskt ut i entréen. Jeg snudde meg mot mor. – Hvorfor ringte du ikke? Så vi kunne tatt følge. – Fordi jeg ble bedt for ti minutter siden. Og da hadde dere gått. – Ba de ikke Boletta? spurte jeg. – Boletta er trett. Har du drukket, Barnum? Den eldre damen, hushjelpen, var der plutselig med et brett og jeg rakk å drikke en tørr Martini før hun forsvant igjen. – Nei, sa jeg. Mor sukket og så seg rundt. – Kan du begripe at de orker å ha det så mørkt? – Ja, sa jeg. De tåler ikke dagens lys. – Hysj da, Barnum. Og jeg tenkte på det faren hadde fortalt, om ulykken, det han kalte sannheten. Var det derfor han hadde bedt oss, for å avsløre hvem som hadde skylden? Mor måtte ikke nevne noe om Buicken. Jeg hadde drukket for mye og jeg kjente, for første gang, at det var altfor lite. – Hva faen er det de vil? hvisket jeg. – De vil være hyggelige, Barnum. Vi er jo nesten familie nå. Jeg lo. – Nesten familie? Mor kløp meg i armen. – Ta deg sammen, Barnum. Faren kom tilbake. Han hadde Vivian med seg. Hun ble både glad og nervøs da hun fikk se mor. Hun kysset henne på kinnet. – Takk, Vera. Mor løftet hånden hennes og kjente på ringen. – Den kler deg. Faren så på meg, den samme mutte munnen, fingeren han strøk fort langs leppene. Jeg tvilte på ham. Så flyttet han endelig blikket bort til Vivian igjen. – Er du ferdig med Annie? spurte han. Vivian nikket. Faren hennes smilte. – Godt. Vi går til bords. Han skjøv til side de hvite dørene inn til spisestuen. Hun satt nederst ved bordet, i skyggen bak kandelabrene, og stirret rett mot oss. Vivian hadde gjort en fin jobb. Ansiktet var glatt, trekkene var rene og tydelige, et gyldent snitt, hun lignet et fotografi rammet inn av mørket, men når jeg måtte sette meg ved siden av henne så jeg at under sminken, under dette vakre sparkelet, lå det forrige ansiktet, der tiden hadde stått stille fra det øyeblikk hun ble knust mot frontruten i en Chevrolet Deluxe. Resten var maske og hun bar den med en slags verdighet, kanskje var det trass. Den gamle damen serverte. Jeg husker ikke hva vi spiste. Det var noe vilt. Jeg var ikke

sulten. Jeg drakk. Vivian holdt kniven og gaffelen på en pussig måte, med knyttede never, som et uoppdragent barn. Jeg hadde aldri lagt merke til det før. Ringen virket stram på fingeren hennes. Jeg så bare hendene våre, ti hender, femti fingre, ingen av dem like, min egen hånd, som løfter glasset mot leppene, den røde vinen, hver slurk er et varmt blaff i hodet. Og det slår meg at disse hendene må bli et motiv i Barnums dokumentar om det menneskelige, jeg er besatt av denne tanken, om de løsrevne hendene, men jeg har ikke noe å skrive på og ikke tør jeg forlate bordet heller, for kanskje noe fryktelig vil skje mens jeg er borte. Faren legger bestikket fra seg og skåler med mor. – Jeg har alltid på følelsen at vi har sett hverandre før, sier han. Mor smiler. – Men det har vi jo også. På premièren på Sult. – Nei, jeg mener lenge før det. Faren setter glasset ned. Det er akkurat som om det ligger en hinne over oss, snerk, som kan briste når som helst. – Hvor skulle det vært? sier jeg, høyt, og ier. Men ingen hører hva jeg sier. Glasset mitt er tomt. Faren ser over bordet. – Annie, hvor har vi sett Barnums mor før? Hun snur seg langsomt mot Vivian og snakker like sakte. – Har dere ikke tenkt å gifte dere ordentlig? Vivian trekker pusten. – Ordentlig? Hva mener du? – Det vet du godt, Vivian. I kirken, selvfølgelig. Vivian ser på meg. – Barnum og jeg har kommet fram til at Gud ikke finnes. Derfor lot vi skiltmakeren vie oss i stedet. Moren hennes smiler. Hun ser på meg også. Sminken slår sprekker. – Jeg trodde alltid det skulle bli Peder og Vivian, sier hun. Vivian skyver stolen bakover. – Hvorfor trodde du det, mor? – Fordi dere passet så godt sammen. Faren lener seg plutselig mot mor, det er akkurat som om han har funnet et spor han ikke vil gi slipp på, biter av en drøm etter en tung natt. – Hva arbeidet din mann med? spør han. Mor nøler et øyeblikk. – Han var klovn og kremmer, sier hun. Det blir stille en stund, bare lyden av hendene våre, bestikket, maten som tygges. Så spør faren igjen: – Hadde dere ikke en sønn til? Som forsvant? Vivian ser ned og hvisker noe jeg ikke kan høre. Mor retter seg opp. – Han forsvant ikke, sier hun i olig. Han er bare ute og streifer. Og det slår meg at denne dialogen bare peker bakover, ingenting som blir sagt skyver historien videre, denne samtalen er vann som står stille. Her, i dette rommet, i denne spisestuen, finnes bare fortid, og heller ikke den klarer vi å sette ord på. Men da legger plutselig moren hånden sin på Vivians

arm, en beruset bevegelse, mens sminken glir bort fra munnen, og arret, en skrå, buklete strek tvers over ansiktet, kommer til syne, som om ansiktet er bygget av forskjellige deler og de passer ikke sammen. – Har dere tenkt på å få barn? spør hun. Vivian trekker armen til seg. Morens hånd blir liggende på bordet, mellom tallerkenene og glassene og bestikket, urolig, det er akkurat som om den puster, før den også forsvinner, brått, og bare avtrykket på duken er tilbake, en skygge i det hvite. – Nei, sier Vivian. Det vil jeg ikke utsette noen for. – Utsette noen for hva? hvisker moren. – Å være barn, mor. Så reiser Vivian seg og forlater spisestuen. Hun legger en tung stillhet bak seg. Mor sparker meg på leggen. Jeg går etter Vivian. Hun sitter på sengen, inne på det gamle rommet sitt, hvor alt er slik det engang var, bortsett fra bildet av Lauren Bacall, som ikke henger der lenger, nå er det bare en mørkere firkant i tapetet, som et negativ. Jeg legger hodet i Vivians fang. – Kunne du ikke bare svart ja, sa jeg. – Hvorfor det? – Ja er kortere enn nei, Vivian. – Feil, Barnum. Nei er alltid kortere enn ja. Det burde du vite. Jeg kysser henne. – Skal vi gå inn igjen eller skal vi gå hjem? – Hva syns du? – Jeg liker ikke at de er alene, sier jeg. Vivian reiser seg. – Skal vi leke lykkelige? spør hun. – Er du ikke det? Lykkelig, mener jeg. Vivian smiler. – Ikke her, sier hun.

Det var forresten den siste gangen vi var på middag hos Vivians foreldre. Mor tok drosje hjem til Boletta. Vivian ville gå. Vi stanset ved Peders hus. Det var lys i første etasje, men vi kunne ikke se noen der inne. – Trodde du også at det skulle bli deg og Peder? spurte jeg. Vivian ventet litt før hun svarte. – Nei. Jeg trodde det skulle bli deg og Peder, sa hun. Vi fortsatte oppover Tiedemannsgate og jeg vil se oss gå gjennom årstidene, i én tagning, det er høst når vi runder hjørnet og lampene slukkes i Peders hus, på Vestkanttorget går vi inn i vinteren, våren nærmer seg når vi kommer til Bislet og på Bolteløkka er det allerede sommer, enda en sommer, jeg åpner vinduene og lufter, jeg henter en klut, mens naboen kaster søppel, og går ut i gangen og pusser skiltet vårt til det er blankt og skinnende: Vivian og Barnum. Jeg hører henne rett bak meg. Hun har vært lydløs i trappetrinnene. Nå legger hun hendene over øynene mine. Jeg ler. – Jeg har vært hos legen, hvisker hun. – Legen? Du er ikke syk? – Jeg er helt frisk,

Barnum. Du må også få undersøkt deg. Hun tar bort hendene. Jeg blir stående med ryggen til henne. – Er du sikker på at du vil ha barn med meg, Vivian?

(det halve mørket)

– Tusen takk! Den lille, høflige gutten sier tusen takk når jeg gir ham tilbake femti øre. Han lukker fingrene rundt den blanke mynten og i den andre hånden holder han en rød saftpose. – Du behøver ikke si tusen takk, sier jeg. Jeg klapper gutten på hodet. Han vrir seg unna. – Hæ? hvisker han. – Hvem er det sine penger? spør jeg. – Hvem sine penger? – Ja, hvem er det sin femti-øring? Han knytter neven enda hardere rundt mynten. – Den er min! – Nettopp, sier jeg. Og derfor behøver du ikke si tusen takk. Gutten løper over veien, stanser mellom bjerketrærne og snur seg. – Tulling! roper han. Jeg står på en tom bruskeasse og lener meg mot luken. Det er ganske fint å se verden herfra, fra innsiden av Esthers kiosk. Det er jeg som driver den nå, sammen med mor. Like før sommeren hadde Esther et drypp som fikk henne til å glemme prisen på kandis, hvor mange ører det går på en krone og å slå av kokeplaten. Til gjengjeld husker hun alt som har skjedd mellom 1945 og 1972, været, landskamper, stortingsvalg, holmenkollrenn, månelandingen og hvilke melodier som ble spilt oftest i ønskekonserter. Hun har tomannsrom på Prins Augusts Minde i Storgata og vet ikke lenger hva hun heter, men hun er en hel almanakk i hodet. Det er blitt høst. Jeg har hengt de nye ukebladene i små klyper på en snor i vinduet. Saftposene ligger i fryseren og colaflaskene står i kjøleskapet. Det jeg liker minst er pølsene. Pølsene er bare til bry. De blir liggende der i det lunkne vannet til de er grå og skrukkete og ikke duger til annet enn hundemat. Jeg skal slutte med pølser. Jeg vil ha en kiosk med tørre varer: kulørt presse, sigaretter og kandis. Men mor vil ikke gjøre forandringer, hun vil fortsette der Esther slapp. De har begynt med rekesalat og stekt løk i bua i Sørkedalsveien, men den konkurransen akter jeg ikke å ta opp, de skal få holde på med sitt griseri. Jeg har forresten fin ut-

sikt bort til Den Lille Byen. En skoleklasse er der for å lære trafikkreglene av en konstabel. De står på rekke og rad og hører ham snakke, sikkert om sykkellykter og kattøyer, for det er ikke lenge til de mørke kveldene og da gjelder det å være synlig. Og når jeg ser dem slik, disse-ungene, med sine alvorlige ansikter, alt det uferdige i deres trekk, er det akkurat som om jeg kan legge fingeren på tiden og kjenne den bevege seg. Jeg noterer dette i notisboken min. *Tid. Hvordan vise at tiden går, på en ny måte? Hvis det var mulig kunne man for eksempel sette et menneske foran kamera i femti år og filme forandringene i ansiktet. Eventuell tittel: Ekko.* Så er timen slutt og ungene løper over veien, mens konstabelen står sørgmodig igjen i det lille fotgjengerfeltet og kan slå fast at de intet har lært, eller at de allerede har glemt det de har hørt, ingen ser seg for, de løper bare rett ut i veien og vil komme først til Barnums kiosk. Snart er det en hel kø foran luken. Jeg bøyer meg ut og kikker ned på dem og de ser opp til meg. De kan jo ikke vite at jeg står på en kasse her inne. – Hva skal det være? spør jeg. Og han som står forrest, en lubben gutt med luggen ned i øynene, legger en femmer på kanten. – Pølse med lompe, sier han. Jeg sukker. – Er du sikker på det? Han blir forvirret i ansiktet. – Pølse med lompe, gjentar han. Jeg pakker inn en blek wiener, gnir ketchup og sennep på og legger kadaveret i hånden hans. Han får tilbake fire kroner, mer er ikke dette døde kjøttet verdt, og den fete gutten tror jeg har gitt ham feil, for mye, sier ikke tusen takk, men skynder seg nedover fortauet, mens han trykker pølsen inn i munnen. – Du kan godt si tusen takk, roper jeg etter ham. Men han hører ingenting og den neste i køen er en spinkel pike med en altfor stor ransel på ryggen, hun er like ved å tippe baklengs. – Hva får jeg for 25 øre? spør hun. Jeg tenker meg om. – For 25 øre får du kandis, sier jeg. – Hva er kandis? – Kandis er godt, sier jeg. Jeg pakker inn en svær bit og slipper den lille mynten ned i hånden hennes igjen. – Jeg hadde nesten glemt at kandis er gratis hvis du deler den med andre. Hun ser forundret opp på meg og går alene mot Majorstuen. Og til slutt i køen står det to gutter som har et ærend de nøler med. De ser seg til alle kanter og tør ikke si noe før det er fritt for mennesker i minst en mils omkrets. Jeg skjønner nok hva de vil. Jeg lar dem svette litt. Den ene strekker seg mot luken. – Cocktail, sier han, brått og fort, han sluker nærmest ordene før han har sagt dem. – Hva behager? spør jeg.

Den andre sparker kameraten på leggen og stakkaren må til pers igjen. – Cocktail, gjentar han, tydeligere nå, svetten renner av den glatte, ennå ubekymrete pannen. – Mener du herrebladet Cocktail? Begge nikker kraftig, utålmodige og med flakken-de blikk, som om en mor når som helst kunne dukke opp og ta dem på fersk gjerning. Og hvem skulle trodd at den slags lekty-re var å finne i sortimentet som gamle Esther overlot til meg? Joda, en hel bunke med Cocktail fra sekstitallet lå fremdeles i en eske under sjokoladehyllen. Jeg hadde lenge lurt på hvem det var som kjøpte Cocktail i Esthers kiosk, meg var det nemlig ikke, og jeg var kommet fram til at det sannsynligvis måtte være vaktmester Bang. Jeg tar meg god tid og åpner esken, mens hjertene til guttene der ute durer som dynamoer. Jeg velger nummer 13 fra 1967, med den friserde damen som sitter på huk på et pledd ved foten av et tre. Det kan være en fin start for de unge mennene. De har allerede lagt en tier i luken. Jeg gir den tilbake og klapper begge på hodet og rusker dem litt i håret. – Dere behøver ikke betale for gamle damer, sier jeg. Så ruller jeg bladet sammen, slår en strikk rundt og overrekker pakken som en stafettpinne til de yre guttene, som setter ny rekord på siste etappe i Kirkeveien den høsten. Det får være nok for i dag. Jeg stenger luken, trekker ned den lille rullegardinen og kommer meg endelig på plass i campingstolen jeg har arvet etter Esther. Her kan jeg sitte og skrive litt og drikke en øl i fred og ro. Burde ikke selve kiosken være utgangspunktet for et manus? Slik kunne jeg også vise tiden, sett fra luken i Esthers kiosk, i portrommet i Kirkeveien, kundene som forandrer seg, frisyrene, varene, bilene som passerer, pengene, gatelysene, tid og sted, tiden sett fra stedet, og ikke minst stedet sett gjennom tiden. Mulig tittel: *Barnums kiosk*. Jeg kjenner denne varmen i skuldrene, en slags god feber, lykken ved å være i nærheten av noe. Men i dag har jeg likevel ikke ro nok til å fullføre tanken. I lommen min ligger nemlig et brev som jeg ennå ikke har åpnet. Jeg kan ikke vente lenger. Vivian vil snart spørre meg og da bør jeg svare. Brevet er fra doktor Lund. *Barnum Nilsen. De kan møte i Rikshospitalets laboratorium III, torsdag 12. 9., kl. 13.00. De bes ta med Dem en sædprøve, som ikke må være eldre enn tre timer og det bør ha gått fem døgn siden siste samleie eller ejakulasjon.* I den romslige konvolutten ligger det også et gjennom-siktig plastbeger med lokk. Torsdag er i morgen og siste samleie

fant sted sankthansaften. Det regnet den kvelden og bålene ville knapt brenne. Jeg tømmer ølflasken, tygger noen saltpastiller og stikker en tur opp til mor. Jeg har ikke sett henne på en stund. Hun blir glad når jeg kommer og holder rundt meg. Boletta sover på divanen inne i stuen. – Hvordan er det med henne? – Hun drømmer, hvisker mor. Vi går ut på kjøkkenet. Jeg stanser et øyeblikk ved rommet vårt. Freds seng står ennå klar. Det har den gjort lenge. Mor skifter sengetøy to ganger i måneden. – Vil du ha kaffe? spør hun. – Du har vel ikke en øl? Mor sukker med ryggen til. – Klokken er ikke mer enn tre, Barnum. Jeg setter meg ved kjøkkenbordet. – Vil du høre en god nyhet, mor. Hun snur seg brått. Stemmen hennes kommer så vidt over leppene. – Fred? Har du hørt fra Fred? Det blir så stille i hodet mitt. Jeg smiler. – Nei. Men Vivian og jeg skal ha barn. Mor ser lenge på meg. Det er akkurat som om hun må innstille ansiktet sitt på en annen hastighet. – Barnum, da, sier hun til slutt og river litt i krøllene mine og kysser pannen min. Jeg bøyer meg bort. Mor ler. – Øl har jeg ikke. Men champagne kan jeg skaffe. Og innerst i kjøleskapet finner hun en grønn flaske og jeg lirker korken opp for ikke å vekke Boletta. Det knitrer fint i de høye glassene. Vi skåler. Vi sitter ved kjøkkenbordet en onsdag i september og drikker champagne. Mor tar hånden min. – Når? spør hun. – Når? – Ja, når skal dere ha barn? – Fortest mulig, sier jeg. – Fortest mulig? – Vi har bare bestemt oss for å få barn, mor. Hun trekker armen til seg og skyver flasken unna. – Hvorfor sier du slikt? hvisker hun. – Sier hva? – At dere skal ha barn? Sier du det bare for å få noe å drikke? Jeg vet ikke helt hva som går av meg, men et plutselig raseri tar overhånd. – Vårt barn skal i alle fall få en far, nesten roper jeg. Mor flytter ikke blikket. Det er jeg som ser ned, ser ned i det samme jeg har sagt det og drikker champagne. – Det behøvde du ikke å si, hvisker hun. Jeg rister på hodet og forsøker å få det til å se ut som en rettferdig harme. Jeg klarer det ikke. – Unnskyld, sier jeg. Jeg ser opp. Mors øyne er blitt sorte. Og jeg ser, kanskje for første gang, for det er så tydelig, som et preg i ansiktet, uttrykket, hvordan Fred ligner på henne. Hun tar hånden min igjen. – Det er ikke noe å snakke om, Barnum. – Jo, jeg vil gjerne snakke om det. – Hva vil du snakke om? – Husker du den gangen Fred og jeg hentet Boletta på Nordpolen? Mor smiler. Jeg skjenker i glassene våre. – Hvem kan

glemme det? Vi trodde dere hadde omkommet. – Var det din far hun drakk med der? spør jeg. Mor blir taus og urolig. – Jeg sa at jeg ikke ville snakke om det, sier hun til slutt. Jeg reiser meg og tar med flasken bort til vinduet. Blomsterbedene langs søppelskuret har nesten grodd igjen. Det er ugress rundt trappe-
ne. Villvinen begynner å bli rød, som blodårer på mursteinen. Jeg trekker på skuldrene. – Greit. Ikke snakk om det. Mor reiser seg også. – Boletta valgte det slik, sier hun, lavt. – Hvorfor? – Fordi hun ville ha meg, Barnum. Jeg forstår hva mor sier, men jeg skjønner det ikke. – Hva mener du? – Hun ville ikke ha en mann som forsvant. – Slik som Den Gamle? Hadde Boletta også funnet en sjømann, hva? – Jeg vet ikke, Barnum. Og jeg vil ikke vite det. – Jeg innbilte meg alltid at bestefar var trikkekonduktør, sier jeg. At han passet på meg hver gang jeg tok trikken fra Majorstuen. – Slutt nå, Barnum. – Jeg likte å tenke det, mor. At han kjørte trikken og holdt øye med oss. Så kommer jeg plutselig på noe, sakte men sikkert, og begynner å le, jeg ler høyt. – Hva er det nå? spør mor, irritert. – Fleming Brant, hvisker jeg. – Hva med ham? – Kanskje han var Bolettas mann? – Ikke tull, Barnum. – Jeg mener det! Klipperen er faren din! Det er jo opplagt! Mor fiker til meg. Så legger hun hånden på skulderen min. – Jeg var hos politiet igjen i går. Og spurte om Fred. Jeg lukker øynene. – Sa de noe nytt? – De sa at det ikke er noen forbrytelse å være savnet, sier mor. Da ser jeg tre menn i blanke dresser som kommer ut fra oppgangen ved porten. De har følge med vaktmester Bang, som også har dress på seg, den samme som han pleide å bruke i begravelser. De stanser på trappen. Bang peker med en stokk og alle ser mot taket. – Hva skjer? spør jeg. Mor kikker over skulderen min. – Det er visst snakk om å bygge om tørkeloftet til leiligheter. – Hvem faen vil bo der oppe? Mor tar flasken fra meg og setter den i kjøleskapet. – Kanskje du og Vivian. Og barnet, legger hun til. – Eller Fred, hvisker jeg.

Jeg gikk tilbake til kiosken igjen før Boletta våknet. Hun hadde blitt et nattdyr. Hun sov bare om dagen nå. Jeg satte meg i campingstolen, åpnet en øl og lot rullegardinen være nede. Jeg gjorde en tilføyelse i notatboken, under *steder*: tørkeloftet. Hva blir et sted når det ikke fins lenger, når det en gang utslettes, jevnes med jorden? Er stedet bare et punkt på et gammelt og ubrukelig kart da? Men jeg klarte ikke å løfte tanken, jeg stod stille i

spranget, jeg var ikke bare uten høyde, jeg manglet lengde også. Jeg spiste en cuba og tok heller fram noen av de falmete Cocktailbladene fra Esthers middelalder. Jeg bladde raskt forbi bildene av de ferme damene, som var blitt bleke i løpet av årene, sjenerte, det så nesten ut som om de var i ferd med å sovne, eller bryte ut i gråt, der de satt på huk i badekarene med skum mellom brystene. Og jeg som hadde gått helt ned til Frognerveien bare for å kjøpe Cocktail. Men en annen tanke slo meg mens jeg bladde slik, i disse forbudte arkivene: Kanskje jeg kunne skrive en historie til dette bladet og tjene noen kroner. Hvis jeg trakk fra noe og smurte på litt kunne jeg kanskje bruke hendelsen i Frognerparken, da Vivian tok meg, det kunne for eksempel heller vært en mild sommernatt, og ikke våt høst, med et stille og mykt lys i trærne. Jeg kunne tenke meg at Vivian var en ensom kvinne, fra overklassen, nærmere tredve, på ridetur, og jeg var en fattig, men genial gartner som lukte gress utenfor Lysthuset, og med samme villskap skulle hun gått løs på meg, hun skulle lagt meg i bakken og tatt meg i munnen, grådig og bestemt. Eller kanskje jeg kunne skrive en pornografisk komedie? Det hadde jeg ikke hørt om før. Men når jeg tenkte meg om skjønte jeg straks at det ikke var så rart. For er ikke latteren og pornografien uforenlige? Romantikken er lattermild, men pornografien er bare taushet og drift og hvem blir kåt av en morsom mann? Dette noterte jeg også. Da var det noen som banket på den smale døren som førte ut til portrommet bak kiosken. Jeg rakk ikke å reise meg. De kom inn, tre stykker, og stilte seg rundt campingstolen og den ene tok en colaflaske fra skapet og slo den rett i pannen min. – Klår du på broren min? spurte han. Jeg hadde aldri sett dem før. Jeg visste bare at de tilhørte plageåndenes slekt. Det er alltid en plageånd som kan føre arven videre. Her var de igjen. Jeg kjente en arm rundt halsen. Jeg ble brukket bakover og han som hadde snakket, sparket meg i skrittet. – Klår du på broren min? skrek han. Jeg hørte det knase, som om noe sprakk, lyden kom først, siden smerten, og i dette hvite mellomrommet, mellom lyden av noe som knuses og den tunge, kvalme smerten, kunne jeg synke så dypt jeg ville. Mente han guttene jeg hadde gitt Cocktailbladet til og klappet på hodet? Jeg prøvde å si noe, men stemmen min var borte. Jeg husker at jeg plutselig lå på gulvet, noen stod på nakken min og den samme stemmen ropte: – Jævla soper! Han sitter her og

runker! Jeg fikk ikke puste. Jeg ventet. Jeg bare ventet. Det måtte gå over. Var det slik de snakket om meg, den kortvokste soperen i kiosken som ga bort godteri gratis og klådde på kundene, var det slik mitt rykte var blitt? Jeg kunne ropt på konstabelen i Den Lille Byen. Jeg kunne ropt på Fred. Men konstabelen hadde gått hjem og ingen visste hvor Fred var. Jeg rakk å tenke at jeg aldri hadde vært så ensom. Det skinte i en kniv. De kappet av beltet mitt og dro det løs og pisket meg i ansiktet. Spennen hektet seg fast i øyelokket, som en krok, og blodet rant ned i munnen. Kanskje det var alt dette blodet som skremte dem. I alle fall stakk de, men først smadret de kassen jeg brukte som skammel og badet meg i pølsevannet. Etterpå ble det mørkt og lydløst. Da jeg våknet kunne jeg bare se på ett øye. Jeg klarte å reise meg. Jeg hadde en ekstra skjorte hengende ved døren, i tilfelle jeg sølte sennep eller ketchup. Jeg skiftet. Jeg ryddet litt. Jeg kastet Cocktailbladene og pølsene i søppelspannet i portrommet. Så gikk jeg ned til Beauty Salong i Jacob Aalls gate, der Vivian jobbet. Jeg pleide å stikke innom på slutten av dagen. Jeg likte å se henne slik, når hun stelte de trette fruene fra Majorstuen og Fagerborg, gjemte rynkene og løftet ansiktene deres opp til en midlertidig triumf, denne stille forfengeligheten som bare ble avbrutt av små samtaler, kanskje om den nye frisyren til en av hallodamene eller den siste nattkremen fra Paris, som kunne vekke de døde. Kundene kom alltid tilbake til Vivian. De ble avhengige av henne. Hun var en magiker. Nå arbeidet hun med halsen til en eldre dame, la skygge på den slappe huden, og jeg tenkte, med et visst vemod, at all skjønnhet til syvende og sist er et synsbedrag. Så fikk Vivian øye på meg i speilet. Hun la fra seg det hun hadde i hendene og kom bort til stolen der jeg satt. – Herregud, hvordan er det du ser ut, hvisket hun. – Jeg ble ranet. Vivian bøyde seg nærmere. – Du må til lege, Barnum. – Du kan reparere meg, sa jeg. – Vent på bakrommet, hvisket hun. – Skremmer jeg kunden? – Ja, sa Vivian. Jeg gikk inn på bakrommet. Lukten av sminke og kremer var bedøvende. Jeg sovnet. Vivian vekket meg. Det var min tur. Salongen var stengt og jeg kunne endelig sette meg i den myke stolen foran speilet. Jeg kjente ikke igjen ansiktet mitt. Jeg var en fremmed. Vivian tørket bort blodet med en vattdott. – Ble du virkelig ranet? – De fikk ikke mye med seg. – Men du må vel anmelde det? – Det var bare noen guttunger, Vivian. Jeg

vil ikke ødelegge livene deres. Vivian sukket. – Du er altfor snill, sa hun. Jeg lo. – Jeg er en elendig kremmer. Jeg likte at hun stelte meg. Jeg likte de myke, men likevel bestemte hendene. – Gjett, sa jeg. – Nei, hva da? – Tørkeloftet hos mor skal bygges om. Vi kan få leilighet der. – Vil du det? – Du har vel ikke tenkt å bo på ett rom når vi får barn? Vivian så på meg i speilet. – Tror du vi klarer å lage barn? spurte hun. – Jeg skal på Rikshospitalet i morgen. – Bra, Barnum. Vivian fortsatte å reparere ansiktet mitt. Hun rensket sårene og la en salve på øyelokket. – Litt rouge også, ba jeg pent. Og slik fikk jeg dette øyet, som forvirret og irriterte folk, nervene i det venstre øyelokket var nemlig ødelagt, jeg kjente ikke at det var der, og derfor hendte det ofte at dette øyelokket gled ned av seg selv og da var det umulig å få det opp igjen, det kunne se ut som om jeg skulle blunke lurt, folk kunne tro jeg allerede var full, i ferd med å sovne eller rett og slett bare var uforskammet og overlegen, ansiktet mitt fikk et skjevt preg, noe fordekt, en åpen og en lukket side, øyets ringmuskel virket ikke lenger, og det blir sagt om meg at jeg har et halvveis ansikt.

(barnums divina commedia)

Det regnet. Jeg hadde aldri sett det regne slik før. En vegg av vann, tapetsert med løv, stod på skrå fra en lav, tung himmel. Jeg trakk for gardinene igjen og gikk tilbake til sengen. Den lille, gjennomsiktige skålen de hadde sendt fra Rikshospitalet var en skral oppfinnelse. Jeg måtte ligge på siden og sikte, på en svært ubekvem måte, samtidig som jeg slet med å få ereksjon, det var to motstridende bevegelser som kortsluttet tanken og gjorde meg blank i hypofysen og bløt mellom bena. Det verket i ballene. Når jeg holdt rundt dem kjentes det som poser fulle av knust glass. Vivian kom ut fra badet. – Får du det ikke til? spurte hun. – Jeg holder på, sa jeg. – Skal jeg hjelpe deg? – Takk som byr. Hva annet kunne jeg si? Jeg var hjelpeløs. Hun la seg bak meg, strøk hånden over magen min og tok tak i pikken. Men hun var for voldsom. Trodde hun at det var en kran hun skrudde på? Det døde øyelokket mitt ramlet ned og stengte halve meg inne og en uhyggelig tanke slo meg, et plutselig bilde, som fikk enhver antydning til opphisselse til å forlate hjernen igjen: Øyelokket er øyets forhud. – Forsiktig, hvisket jeg. – Gjør det vondt? – Litt. Vivian slapp taket, la seg på den andre siden og tok meg i munnen i stedet. Da skjønnte jeg hvor viktig dette var for henne, at jeg skulle klare å fylle skålen med denne grå, seige og alkaliske væsken. Hun hadde aldri tatt meg i munnen før og jeg hadde heller ikke spurt henne. Jeg ble så overrasket at jeg straks fikk ståpikk, den stod hard og stram mellom Vivians tynne lepper, nå var det bare et spørsmål om tid. Det sluttet ikke å regne. Lyden av regn omsluttet oss, som om vi bodde på en øy midt i en flommende elv. – Ja, hvisket jeg. Hun trakk seg unna. Jeg vred meg over skålen og fylte den så godt jeg kunne. Vivian hadde allerede en papirserviett klar. Hun tørket bort det som var kommet utenfor og satte på lokket. Så gikk

hun på badet og jeg hørte at hun kastet opp. Om tre timer måtte skålen være levert i laboratoriet på Rikshospitalet, slik at mine sædkrystaller kunne godkjennes for den lange reisen inn i Vivians egg, eller dumpes i nærmeste vask. Jeg så på klokken. Den var ti. Vivian satte seg hos meg igjen. – Skal jeg bli med? spurte hun. Jeg tok hånden hennes. – Det trenger du ikke. Ellers takk. – Pass godt på varene dine, da. Det var slik vi snakket. Vi sa varene. Det var kommet en kulde inn i språket vårt. Vi målte forholdet i temperaturer. Vi telte dagene mellom hver menstruasjon og krysset av på kalenderen. Og jeg leverte varene. Men det var lenge siden jeg hadde levert dem i hennes butikk. Slik snakket vi. – Jeg tar drosje rett til laboratoriet, sa jeg. Hun kysset meg fort på pannen, hentet en paraply og gikk til Beauty Salon. Jeg ble liggende. Jeg hørte skrittene hennes ned trappen. Jeg hørte regnet og vinden. Skålen lå ved siden av meg, med en grå kladd på bunnen, varene mine, som kunne være halvparten av et menneske, en ufullstendig matrise. Jeg dusjet, tok på meg rene klær, røykte en sigarett og ringte til drosjesentralen. Der var det ingen som svarte. Til slutt forsvant summetonen også. Jeg ringte til holdeplassen på Sankthanshaugen. Der var det opptatt. Jeg forsøkte Majorstuen i stedet. Der var det like opptatt. Jeg ringte til sentralen igjen. Etter omtrent tolv minutter ble jeg koblet til en automatisk telefonsvarer. Det er for tiden stor trafikk. Prøv heller en av våre seksti holdeplasser. Jeg hadde prøvd to. Jeg prøvde en til, Bislet. Bislet var også opptatt. Klokken ble halv elleve. Jeg begynte å få det travelt. Jeg rev med meg regnfrakken, la skålen på innerlommen og løp bort til Sankthanshaugen. Det var ikke en eneste bil der. Telefonen ringte og ringte i den grønne boksen. Regnet kom fra alle kanter. Jeg skulle akkurat fortsette nedover Ullevålsveien, forbi kiosken. Da var det noen som ropte navnet mitt. Jeg stanset og så meg om. Han satt på benken ved dammen. – Barnum! ropte han igjen og vinket. Jeg gikk bort til ham. Jeg hadde ikke mye lyst, men jeg gjorde det likevel. Det var min gamle plageånd, Hamster. Jeg hadde hørt noen rykter om ham og jeg så at de var sanne. Nå var det han som var plaget og jeg følte ingen medlidenhet. Han lignet Dustin Hoffmann i Midnight Cowboys, etter han var død. Han hadde fått det tørre blikket. Og et øyeblikk tenkte jeg at det var jeg som kunne sittet der, at jeg kanskje kom til å sitte der en dag også, alene i regnet i en park, forskjellen på oss var bare at jeg

valgte den langsomme, omstendelige fylla, mens han hadde valgt kjemisettet og blodet, de spisse bombene. Han hadde årknuter i ansiktet. Han tok på seg solbriller. – Det er deg, Barnum? Jeg nikket. – Du husker vel meg, Barnum? – Nei, sa jeg. Hamster lo tungt. – Ikke drit, à. Jeg var kamerat med bruttern din, jo. – Var du det? – Ja, visst faen, Barnum, den gærne broren din og jeg var kompiser. Jeg tenkte: tid og rus gjør det lett å lyve, nei, ikke lett, men nødvendig. – Nå husker jeg deg, sa jeg. Hamster løftet hånden og sprikte med de gule fingrene. – Er jo det jeg sier. Vi er kompiser, ikke sant? – Er vi kompiser? – Faen, Barnum, har alltid likt deg, jeg, ikke sant? – Var det derfor du pleide å jule meg opp? spurte jeg. Hamster tente en sneip. Flammen rant bort før han fikk fyr. – Det var ikke jeg. Det var Aslak og Preben som julte deg opp. Husker du ikke det? Jeg sa ingenting. Det var mitt svar. – Men ikke vær sær, à, Barnum. Jeg prøvde jo å stoppe dem, jo. Jeg orket rett og slett ikke høre mer. – Var hyggelig å treffe deg, Hamster, sa jeg. Men han lot meg ikke gå. Han holdt meg igjen. Det var krefter i ham ennå, magre, senete krefter, eller kanskje det bare var panikkens muskler. Jeg hørte det skvulpe i skålen på innerlommen. – Slipp, for faen! skrek jeg. Hamster slapp. – Har du noen spenn til overs, Barnum? hvisket han. Jeg ga ham en femmer. Han så mutt på den og stakk den i lomma. Og det var akkurat som om han ikke hadde mer å tape, han behøvde ikke smiske, det var bare en femmer å få ut av meg og han kunne endelig bli ond og ærlig igjen. – Tror du at du er noe, eller, småen! ropte han. Jeg bare gikk. Jeg hørte Hamsters latter bak meg og plutselig tålte jeg den ikke, Hamsters latter, jeg tålte den ikke. Jeg snudde og gikk tilbake. Jeg ville ta et oppgjør med ham, en gang for alle. Nå var det Hamster som var minst og han kunne ikke lenger hundse meg. Det skulle han straks få vite. Han skulle tynes. Hevnens time var kommet, etter alle disse årene som hadde gått, siden de tømte ranselen min i Holtegata og dro av meg buksene på Riddervolds plass. Nå skulle det gjøres opp for søvnløse netter. Jeg hadde ham under mine sko. Jeg stanset rett foran Hamster. Han orket ikke å løfte blikket. Jeg kunne smadret solbrillene hans. Hvis jeg hadde hatt et speil, kunne jeg vist ham hvem han var blitt. Jeg stod slik en stund. Så slapp jeg en femtilapp ned i det skitne fanget hans og forlot ham, uten et ord. Han kunne ha det så godt. Den femtilappen skulle svi. En

drosje svingte inn på holdeplassen. Jeg løp dit. Men da jeg kom så langt, husket jeg at jeg var blakk. Hamster hadde fått den siste seddelen. Jeg så opp mot benken. Bare en flat, blå tobakkspakke og et par skjeve solbriller i regnet var å se. Han satt ikke der. Hamster var allerede borte og jeg så ham aldri igjen. En eldre dame med hendene fulle av polposer krabbet inn i baksetet og bilen kjørte. Hun snudde seg og vinket, smilende, bak den våte ruten, hun lignet den døde i en likbil som reiser seg og tar farvel, og jeg kjente igjen det hvite ansiktet, det var Knokkel, frøken Knokkel, hun vinket til sin gamle elev som stod igjen i regnet, så var hun også borte, bak lyskrysset og dråpene. Jeg løp ned til banken i Waldemar Thranes gate for å ta ut penger. Klokken over døren viste halv elleve. Jeg fylte ut en blankett og leverte den i skranken sammen med legitimasjon. Kassereren, en ung kvinne, kanskje på min egen alder, brukte svært lang tid på denne enkle fordring. Av og til kikket hun på meg, munnen var smal og rød. Øyelokket mitt løsnet igjen og gled ned. Hun så fort en annen vei. Klokken dro seg mot elleve. Og jeg kjente dette dype, opphissende ubehaget av å stå stille, sitte fast, som i en het drøm. – Jeg har det litt bråttom, hvisket jeg. Den unge kassereren ristet på hodet mens hun ga meg tilbake legitimasjonen. – Kontoen er dessverre tom, sa hun, og hun sa det høyt, som om hun trodde jeg var tunghørt eller tungnem, den puslste, rosa munnen hennes ble en ropert når hun brukte den. – Da får vi heller skynde oss av sted og tjene noen penger igjen, sa jeg, like høyt. Men bak meg i køen stod Vivians far og sperret veien, ingen andre enn Aleksander Wie, som jeg ikke hadde sett siden den siste middagen hos dem. Han måtte ha stått der en stund, for han virket ikke særlig overrasket. Han bare så ned på meg og sa: – Nå går vi og tar en kopp kaffe. Klokken rykket fram til kvart over elleve med et smell. Jeg holdt hånden på innerlommen og så opp på ham. – Jeg har det egentlig svært, svært travelt, hvisket jeg. Aleksander Wie smilte så vidt. – Derfor går vi med en eneste gang! Han lot de andre slippe forbi i køen og jeg ble med ham ut. Det regnet fremdeles. Jeg måtte gå under hans sorte paraply. Dette skulle jeg gjerne ha sluppet. Vi gikk til Den Grimme Ælling og satte oss ved vinduet. Han bestilte kaffe og danske wienerbrød til oss og pusset brillene mens vi ventet. Det var uhyggelig varmt der inne. Svetten rant i nakken. Jeg lurte på om

varene kunne ta skade av slike temperaturendringer. Aleksander Wie så brått på meg. – Har du vondt i hjertet? – Nei. Hvordan det? – Du holder hånden din der hele tiden. Jeg la hånden på bordet i stedet. Kelneren kom endelig tilbake. Midt i det runde wienerbrødet som ble satt foran meg lå det en dam av varm, grå melis. Jeg lukket begge øynene. Jeg klarte ikke å spise. Jeg drakk kaffe. Det gjorde vondt i ballene. Dette måtte snart ta slutt. – Jeg beklager at det ble slik den kvelden dere var til middag hos oss, sa Aleksander Wie. – Det er greit, sa jeg. – Vi hadde virkelig gledet oss, skjønner du. – Ja, klart. Jeg svettet voldsomt nå. Hvor høflig er det mulig for et menneske å være? Kan man dø av høflighet, eller er det sjenanse, underdanighet, svakhet det er snakk om, et underskudd av vilje som gjør deg til slave og tilfældighetenes undersått? Aleksander Wie lente seg mot duken og jeg så at han var forandret. Det var kommet en slags mørk ro over ham, en dyp resignasjon, han var blitt en mann som tok tingene for gitt og han hadde gitt dem opp. Alt ble som det ble likevel. – Det skal så lite til før noe går galt, hvisket han. – Jeg vet det, sa jeg. Han smilte igjen, ikke det åpenbare, blottende smil, men den resignerte mannens smil, som er like mye et sukk, et ansiktets skuldertrekk, over summen av denne verdens dårskap. Det er et vakkert og foruroligende smil. Jeg ble enda mer nervøs. – Vet du det? spurte han. – Jeg må virkelig gå nå, sa jeg. – Du har jo ikke spist opp wienerbrødet ditt. Jeg spiste opp. Den glatte, seige melisen rant over leppene. Jeg prøvde å svelge så fort jeg kunne, men kladden satt fast på tungen. Jeg helte ned resten av kaffen. Aleksander Wie ga meg en serviett. – Takk, hvisket jeg. Han lente seg enda nærmere. – Det ene ordet tar det andre, sa han. Og snart kan ikke det du har sagt trekkes tilbake. Jeg tørket munnen med det stive papiret. – Javel, sa jeg. Men det var ikke meg han ville høre på, det var sine egne ord han lyttet til. – Det er som i en rettssak der et vitne sier så mye at han til slutt ender opp som tiltalt. – Jeg skjønner ikke helt, sa jeg. Aleksander Wie løftet koppen, men satte den langsomt ned igjen. Kaffen ble kald før den nådde bordet. – Da min hustru ble ødelagt i ulykken ville jeg forlate henne, sa han. Jeg orket ikke høre på dette. Jeg ville ikke vite mer. – Men du gjorde det ikke! Jeg ropte det nesten. Aleksander Wie ristet på hodet. – Nei, jeg ble hos Annie av medlidenhet. – Det er ikke det verste, sa jeg. Aleksander Wie

lo, en lav, murrende latter. – Medlidenhet er bare en fornem form for forakt, Barnum. Jeg trakk pusten. – Dere hadde en datter også, sa jeg. Aleksander Wie så ned, forlegen et øyeblikk. Resignasjonen var altså ennå ikke fullstendig. Det var en brist i hans mørke ro, der lyset så vidt slapp inn. Han ville snakke om noe annet. – Tror du på tilfeldigheter? spurte han. – Jeg traff jo deg i banken i dag, sa jeg. – Det er ikke så merkverdig. Jeg skulle betale husleien deres. – Hva? – Jeg tenkte mer på det din mor fortalte meg. At din far engang hadde en Buick. – Far var en god sjåfør, sa jeg. Aleksander Wie smilte. – Sikkert. Tror du forresten det går an å gjøre ting godt igjen? – Jeg tror ikke på tilfeldigheter, sa jeg. Aleksander Wie satt taus en stund. – Er det ikke besynderlig at mennesker ikke lar seg reparere, hvisket han. Så tok han fram lommeboken og la to hundre på bordet mellom oss. – Kjøp noe fint med deg hjem til Vivian i dag, Barnum. Jeg ville ikke ha dem. – Det er ikke nødvendig, sa jeg. – Jeg vil gjerne at du skal kjøpe noe fint til Vivian. – Det er ikke nødvendig, gjentok jeg. Men Aleksander Wie ga seg ikke. Det var akkurat som om ingen hørte hva jeg sa. Han dyttet sedlene ned i regnfrakken min. Jeg måtte holde fast på skålen. – Tusen takk, sa jeg. – Si at vi savner henne, hvisket han. – Ja, sa jeg. Jeg reiste meg og gikk ut. Det sluttet ikke å regne. Ingen drosjer stod på holdeplassen. Telefonen ringte og ringte. Snart ville regnet løfte av røret og svare. Jeg løp nedover Ullevålsveien. Klokken var kvart på tolv. Men da jeg kom forbi det sorte gjerdet langs Vår Frelzers Gravlund så jeg en hjelpeløs skikkelse der som jeg dro kjensel på. Jeg stanset. Jeg var i villrede. Skulle jeg gå inn dit eller skulle jeg overse dette og fullføre det som var min plikt i dag, å levere varene på Rikshospitalet før klokken ble ett? Det var Esther som stod mellom gravstenene. Hun slo med stokken rundt seg, som om hun forsøkte å jule opp været eller åpne en vrang paraply. Jeg hadde ikke noe valg. Jeg fant porten og gikk inn til henne. Var dette medlidenhet, Aleksander Wies fornemme form for forakt? Nei, for det motsatte, å gå forbi, ville vært kynisme, likegladheten med alt som angår sunnheten og den personlige hygiene, og den straffer seg også. Jeg har et lettstelt hjerte. Jeg stanset noen skritt fra henne så jeg ikke skulle bli truffet av stokken. – Hei, Esther, sa jeg. Langsamt avsluttet hun sin runde med regnet. Øynene hennes var tømt. – Det er meg, sa jeg. Hun stod helt stille. Jeg gikk nærmere og

strakte ut hånden. Hun trakk seg bakover. – Kjenner du meg ikke igjen, Esther? Hun ristet fort på hodet. Kanskje hun heller ikke skjønnte hva jeg sa, kanskje språket også hadde rent ut av henne. Jeg så at under kåpen hadde hun bare en gul nattkjole. Og på føttene hadde hun brune, skjeve tøfler. – Det er jo Barnum, hvisket jeg. Han som står i kiosken din. Men ordene virket ikke lenger på henne. – Kandis, forsøkte jeg. Det hjalp ikke. Det ble bare enda tommere i Esthers ansikt. Hvilket tegn skulle jeg ty til, hvilket signal kunne jeg bruke? Jeg tok fram skålen fra innerlommen og viste den til henne, vippet litt på den slik at kladden rant fra side til side, det minnet meg plutselig om glasskulene som det snødde i når man snudde dem på hodet. Og i samme øyeblikk var det som om bevisstheten slo inn i henne, et bakvendt drypp, en kraft som trakk dråpen opp igjen i det rustne sluket og klargjorde forstanden. Hun ble forlegen, sjenert, hun så nedover seg selv, nattkjolen, tøflene, hun rødmet til og med, som om hun var tatt på fersk gjerning i å være menneske. – Jeg tror jeg har gått meg vill, Barnum, hvisket hun. – Ja, du skal ikke hit til kirkegården ennå, sa jeg. Hun kom nærmere og var på gråten. – Jeg har ikke gjort noe galt, hulket hun. – Neida, Esther. Vi har ikke gjort noe galt. Så tok jeg hånden hennes og fulgte henne ned til Prins Augusts Minde i Storgata. Der var det oppstandelse. Esther hadde vært borte siden kvelden før. Politiet var for lengst varslet og flere av pleierskene var ute og lette etter henne på Ankertorget og langs Akerselven. Hun ble straks tatt hånd om og jeg måtte forklare hvor jeg hadde funnet henne og i hvilken tilstand. Jeg sa at hun hadde oppsøkt sin gamle kiosk, som jeg nå bestyrte, og at alt var i orden. Jeg fikk vente på dobbeltrommet mens de vasket og stelte henne. Den andre damen lå i sengen, så liten og tynn at hun knapt kunne kaste skygge noen steder. Hun snudde seg under dynen. – Kom Esther tilbake? hvisket hun. – Esther er på plass, sa jeg. Og det steg en skuffelse i de blanke øynene hennes, det var akkurat som om jeg hadde sagt at indianeren i Gjøkeredet hadde ombestemt seg, krabbet inn av det knuste vinduet igjen og bedt om en tyggegummi og elektrosjokk. – Ja, ja, sa hun bare, og snudde seg mot den lysegrønne veggen. To pleiersker kom med Esther og la henne i den andre sengen. Klokken var ti over tolv. Jeg tror de hadde fôret henne med noen piller, for hendene hennes var tunge som kasseroller.

Jeg satt hos henne en stund. Jeg regnet med at hun hadde gått seg vill i hodet igjen, men da hun plutselig snakket var det med en trett klarhet, slik et syn kan oppstå rett før søvnen, en flamme som gjør mørket synlig. – Din far var ingen god mann, sa hun. Jeg slapp hånden hennes. – Hva mener du? Men flammen brant ned og spredde en stor skygge i henne. – Selv om han hadde med seg nylonstrømper, hvisket hun. Så sovnet Esther og det var siste gang jeg fikk et fornuftig ord ut av henne. – Godnatt, Esther, sa jeg. Og da jeg stod i regnet i Storgata igjen og speidet etter en drosje, for nå måtte jeg komme meg til Rikshospitalet med skålen, klokken nærmet seg ti på ett, var det noen som tutet kraftig flere ganger og en skrøpelig bil bråbremsset rett foran meg og løftet en bølge av søle over skoene mine. Det var en Vauxhall. Og det var Oscar Miil som rullet ned ruten. – Vil du sitte på, Barnum? Jeg satte meg inn. Han klappet meg på skulderen. – Hvor kan jeg kjøre deg? spurte han. – Rikshospitalet, sa jeg. Fort! Smilet hans forsvant. – Du er ikke syk? – Jeg skal bare levere noen varer der, sa jeg. Oscar Miil rev i giret, sparket i pedalene, det smalt i en potte og vi jumpet ut i Storgata og jeg måtte holde skålen støtt med begge hender. Bare en av vindusviskerne virket. Heldigvis var det den på hans side. Han hadde et gløtt ut av regnet og svingte opp mot Sentrum Kino. – Har du begynt som bud? Oscar Miil så på meg og jeg skulle ønske han så på veien i stedet. – Bud? – Skulle du ikke levere varer? Jeg lo. – Sædprøve, sa jeg. Har den her på innerlomma. Han bøyde seg over rattet. – Det var hyggelig at det ble Vivian og deg, sa han. – Takk. Det ble som det ble. – Dere får sikkert et flott barn. Han forsøkte å rulle opp vinduet, men det satt visst fast. Vi kjørte i en Vauxhall full av regn. – Hører du noe fra Peder? spurte Oscar Miil. – Nei, sa jeg. Gjør dere? – Han har ringt noen ganger. Men han ringer alltid midt på natten. Oscar Miil sa ikke mer før han parkerte med et brak utenfor Rikshospitalet. Klokken var fem på ett. – Det går nok bra, sa han. – Med Peder? Oscar Miil snudde seg mot meg igjen. Regnet strømmet gjennom bilen. – Med oss alle, sa han. Og han pekte på ansiktet mitt. – Du burde få gjort noe med det øyet ditt også, sa han. Jeg kjente det kile i det tunge øyelokket. – Og du burde få gjort noe med det vinduet, sa jeg. Han ga meg en klem og holdt rundt meg. – Det går bra med oss alle, gjentok han. – Ja, sa jeg. Klart det. Det går bra. Og jeg visste ikke hvem

det var som trøstet hvem. Han slapp endelig taket, jeg krabbet ut og Oscar Miil kjørte videre i den trange Vauxhallen, tutet tre ganger og ble borte rundt hjørnet. Jeg vinket selv om jeg ikke kunne se ham lenger, bare regnet som silte nedover det friske øyet. Så var det akkurat som om jeg husket hvorfor jeg var der. Jeg hadde kommet fram. Jeg gikk inn i denne slitte, syke byen hvor ingen ble kvitt lukten av søppel og såpe. Sirener forsvant i det fjerne og kom nærmere hele tiden. Legene som skulle fra en avdeling til en annen løp under sorte paraplyer. Det lignet en trist musikal. Jeg måtte spørre en vaktmester etter veien. Han pekte mot et portrom og jeg fant det riktige laboratoriet i bakgården der. Jeg tok heisen ned til kjelleren, det var vareheisen. Pilen i det lille glassmonteret ved siden av døren stanset ved en bokstav, H, den gikk ikke lenger, H var den siste bokstaven i heisens alfabet, men heisen fortsatte likevel, nedover, jeg kom ut av tellingen, og da den landet hadde jeg propper i ørene. Jeg skjøv gitteret unna og sjanglet ut i en grønn korridor. Jeg så en mager mann i hvit frakk forsvinne inn på et rom. Jeg fortet meg etter ham. På døren stod det doktor Lund. Jeg var framme. Jeg hadde greid det. Jeg banket på. Doktor Lund, den magre mannen, åpnet. – Barnum Nilsen, sa jeg og rakte ham skålen. Han holdt den opp mot lyset. – Vent ute, sa han. Jeg fant en ledig stol lenger borte i korridoren. Jeg satte meg. Det satt to menn der fra før. De var eldre enn meg, kanskje nærmere førti. Men vi var jevnaldrende uansett. For her var alle uten alder. Her var vi like. Vi var likemenn. Vi så raskt på hverandre, forlegne, kanskje skamfulle, før vi flyttet blikket og festet det et annet sted, på en flekk i linoleumen, en krok i veggen som det ikke hang noe på, et lysrør som dirret og til slutt sluknet helt. Ingen av oss sa noe. Det var ikke mer å si. Vi hadde levert vår sæd. Et annet sted ventet kvinnene våre. De ventet på svaret. Kunne en av disse cellene trenge inn i egget, smelte sammen med kjernen og begynne den møysommelige oppbygningen av et nytt liv? Kort sagt, var vi dugelige menn? Jeg sovnet. Jeg drømte at jeg er i en båt. Jeg driver mot en bratt, grønn kyst. En sort fugl stiger foran baugen, sprer sine vinger og skygger for solen. Jeg reiser meg, løfter åren og slår etter denne sorte, glatte fuglen. Jeg faller. Jeg ligger i bunnen av båten med seilet over meg. Jeg leter etter en kniv jeg kan skjære meg løs med. Jeg ble vekket av en sykepleierske. – Du kan komme nå, hvisket hun. Jeg fulgte etter henne

inn til laboratoriet. De to andre mennene hadde gått. Doktoren stod med ryggen til, bøyd over et mikroskop. Rommet var hvitt. Hyllene langs veggene var fulle av reagensrør og tynne glass. Så snudde han seg brått mot meg. – Er du trailersjåfør, Barnum Nilsen? spurte han. – Trailersjåfør? Jeg har ikke sertifikat. – Går du ofte med trange bukser? – Nei, jeg liker dem helst vide, sa jeg. – Har du noen søsken? – Ja, en bror. Halvbror. Doktoren skjøv et par tynne briller på plass over den stramme nesen og bladde i noen papirer. – Har det vært sinnssykdom i din familie? – Sinnssykdom? Ikke som jeg vet. – Vet du det ikke? – Ingen er sinnssyke i min familie. – Har du hatt gonoré? – Hva? – Syfilis? – Syfilis? Aldri. – Er du hypokonder? – Nei. – Er du hysterisk? – Nei! ropte jeg. – Men drikker du mye? Jeg måtte støtte meg til veggen. – Bare når jeg drikker, hvisket jeg. – Hvor ofte er det? – Høytider. – Ikke legg deg til dårlige vaner, Barnum Nilsen. – Nei, doktor. Han kom nærmere. – For i alkoholismen taper alle åndelige evner seg og det eneste som blir igjen er en pinefull og uavbrutt trang til alkohol inntil restene av vraket blir slukt i døden. Forstår du det, Barnum Nilsen? – Ja, hvisket jeg. – Hva arbeider du med? – Jeg skriver. – Og da sitter du selvfølgelig? – Sitter? – Sitter du når du skriver? – Ja, jeg sitter alltid når jeg skriver. Doktoren vipet av seg brillene. – Ser vi det, sa han. – Hva ser vi? hvisket jeg. – Se her, sa doktor Lund. Han pekte på mikroskopet. Jeg gikk bort dit og presset det friske øyet mot linsen. Jeg vet ikke om jeg skrek. Det var min egen sæd jeg så, forstørret tusen ganger. Og min første tanke var denne: som en knott i kefir. Ja, som en knott i kefir. Og knotten lå stille. Jeg hørte doktoren snakke, langt, langt unna. – Testiklene er en kostbar pung, Barnum Nilsen. Og din er tom. Jeg rettet meg opp. – Ikke sjans? spurte jeg. Han ristet på hodet. – Dere kan leve et godt liv uten barn også. La bare ikke kynismen ta overhånd. Og da så jeg at han ikke het doktor Lund likevel. På det blanke navneskiltet som var festet med en rusten sikkerhetsnål på den hvite frakken, stod det: *M. S. Greve. Direktør for Rigshospitalet*. Han tok meg i hånden og sykepleiersken kastet skålen i en bøtte for spesialavfall. Jeg fant heisen. Heisen førte meg gjennom etasjene. Jeg skjøv gitteret til side og løp ut på fortauet. Skyene drev forbi hustakene og kirkespirene og tok regnet med seg og himmelen stod høy og klar som en blå kuppel over byen. Lyset fikk gatene

til å skinne som elver. Menneskene stanset ved bredden og så forundret og takknemlige mot solen. Jeg måtte holde meg for øynene, blendet og naken. Jeg husket drømmen der nede i kjelleren. Nå visste jeg hva den betydde: Skarven som skiter på bergene slik at den skal finne veien tilbake. Jeg gikk opp til Sankthanshaugen. Jeg stod midt i krysset. Jeg hadde to hundre kroner i lommen. Jeg tenkte: blomster eller øl? Jeg drakk en halvliter på Schrøder og kjøpte roser for resten, tolv langstilkete roser. Så går jeg hjem til Vivian. Hun venter på meg. Jeg ser at hun er utålmodig. Det er en feber i øynene hennes. Hun reiser seg straks jeg er inne. Jeg gjemmer buketten bak regnfrakken. Og før jeg får sagt noe, sier hun: – Det er brev til deg, Barnum. Hun holder fram konvolutten. Det kan være fra Peder. Nei, da hadde det ikke vært til meg, men til oss. Det må være fra Fred. – Hvem er det fra? spør jeg. – Norsk Film, sier Vivian. – Norsk Film? Hvorfor sender de brev til meg? Vivian trekker på skuldrene og blir enda mer utålmodig. – Skal du ikke åpne det? Jeg tar konvolutten. Det står Norsk Film i hjørnet og den ovale logoen, som må forestille et øye tvinnet av filmruller. Jeg trekker ut arket og leser. Jeg begriper ikke dette. Ordene slår ikke inn i meg. Er det slik Freds blindhet kjennes, når bokstavene plutselig ikke virker? Jeg gir brevet til Vivian. – Les det du, hvisker jeg. Og Vivian leser høyt. – Kjære Barnum Nilsen! Det er en glede å kunne fortelle deg at du har vunnet førsteprisen i Norsk Films manuskriptkonkurranse med FETNING. Juryen skriver i sin innstilling at manuskriptet har en original vri, fortellerglede og et personlig uttrykk som gir rom for forfatterens bisarre fantasier, som også kan leses som et bilde på et skakkjørt, fråtsende og undertrykkende samfunn. Prisen vil bli utdelt i Norsk Films lokaler på Jar, 1. oktober, klokken tretten. Vivian slipper brevet ned på gulvet og ser på meg, med hodet på skakke og et smil i munnen. Det er så vidt jeg klarer å snakke. – Har du sendt inn manuskriptet mitt? Hun nikker. – Du er ikke sinna? Jeg ler. – Klart jeg ikke er sinna. Jeg er glad! Hun kommer nærmere. – Gråter du, Barnum? Jeg rister på hodet. Jeg har begynt å gråte. Jeg kan ikke noe for det. Og Vivian holder rundt meg og jeg gråter. – Jeg er så stolt av deg, sier hun. – Jeg også, hvisker jeg. Og Vivian legger leppene mot øret mitt: – Hvordan gikk det med deg i dag, gutten min? Og jeg vil ikke ødelegge denne stunden. Jeg vil ikke trekke den gode nyheten ned med en

dårlig. Vi balanserer, så vidt. Aldri har vi vært så sårbare. Vi må ikke velte nå. – Fint, sier jeg. – Fint? – Alt i orden. Varene er godkjent. Vivians lepper er våte mot ansiktet mitt. – Jeg visste det da jeg så du kom med blomster! Vi trekker ut sengen, river av hverandre klærne og elsker med en galskap vi aldri før har kjent, selv ikke i Frognerparken den kvelden. Vi kjenner ingen forlegenhet. Vi satser alt på ett kort. Jeg blir plutselig redd for å skade henne, men hun vil ha mer av meg. Dette er panikken og gleden, forenet i en høyere sans. Etterpå er det stille. Jeg tenner en sigarett og leser brevet fra Norsk Film, for å se en gang til om det er sant. Det er sant. Jeg kan se det med ett øye. Jeg har vunnet. Jeg legger meg ved siden av Vivian igjen. – Hva sa doktor Lund? spør hun. – At sædcellene mine står i kø for å besøke egget ditt. Vivian later som om hun blir sint. – Si ordentlig hva han sa! – Han sa at testiklene er en kostbar pung! Jeg kysser henne fort og munnen er myk som en manet. Vivian ler og tar rundt ballene mine. Jeg stønner. – Har du mer i din kostbare pung, hvisker hun. – Per Oscarsson kan spille bonden, sier jeg. Eller skolelegen. – Dette barnet skal få det godt, sier Vivian. – Og Ingerid Vardund kan være moren, sier jeg. Vivian stryker hånden nedover magen. – Dette barnet skal få det godt, gjentar hun. – Klart det. – Ikke som vi hadde det, sier hun. Jeg reiser meg. – Hva mener du? Vivian ser opp. – Bedre enn oss, Barnum, hvisker hun. Bedre enn oss. Jeg ligger taus en stund. – Jeg hadde det helt fint da jeg var barn, sier jeg. Vivian smiler. – Hvem skal spille deg? spør hun. Jeg henter blomstene og setter dem i vann og går ut i oppgangen og kaster det våte papiret i søppelsjakten. Jeg tar med meg M. S. Greves legebok for norske hjem og kaster den også. Det siste ordet i boken er *Østers. Østers kan bli giftige ved å leve i stillestående, urent vann*. Når jeg kommer inn igjen kan jeg se at restene av solen et øyeblikk, før den går ned bak de blå, ovale skyene mellom trærne, fyller rommet med et varmt, rødt skjær, som om blomstene farger av på gulv og tak. Vivian ligger med bena langs veggen, slik at saftene mine kan renne raskere i henne. Jeg setter meg på sengekanten. Jeg legger buketteen på hodeputen. Hun holder meg i hånden. Og like før rommet senkes i mørket, tenker jeg at disse rosenes vellukt er så kraftig at en eneste dråpe av kronbladene kan få havet til å dufte, eterisk som rosenolje.

(enda et tomt bord)

Vi tok drosje til Norsk Film på Jar. Det var i dag jeg skulle få prisen. Mor, Boletta og Vivian var også med. De satt i baksetet og var stolte av meg. Jeg var like stolt. Sjøføren svingte inn den brede porten i Wedel Jarlsbergs vei. Mor betalte. Jeg gikk ut. Dette var Norsk Film. Her var atelierene. Her var studioene. Dette var mitt sted. Fra nå av skulle dette være mitt sted. Her kunne jeg vanke, følge med på settet, skrive noen flere scener, pusse på en replikk, undertegne kontrakter, spise lunsj med skuespillerne. Det var ikke et menneske å se. Løvet drysset fra de høye trærne. Det skyet over igjen. Vivian tok hånden min. – Gruer du deg? Jeg ristet på hodet og kysset henne. – Skulle bare ønske at Peder var her, sa jeg. Vi fant resepsjonen like ved. En ung dame bak disken snakket lenge i telefonen og røykte sigaretter. Jeg lot henne snakke ferdig. Hun la på røret og så på meg. Jeg rakte fram hånden. – Jeg er Barnum Nilsen, sa jeg. – Hvem? – Barnum Nilsen, gjentok jeg. Hun måtte bla i noen papirer, men det hjalp heller ikke. – Hva var det du het? spurte hun. – Det er jeg som har vunnet konkurransen, hvisket jeg. Omsider skjønte hun hvem jeg var. – Direktøren vil snakke med deg først, sa hun. Vent her. Vi satte oss i en trang sofa. Vi ventet. Det tok sin tid. Boletta sovnet. Mor stirret på Vivian. – Går det bra med deg? spurte hun. Vivian smilte og så på meg i stedet. – Klart det går bra, svarte hun. Det lå en avis fra i går på bordet. Jeg leste den. Det var spådd fint vær. Det begynte å regne. – Det er vel ikke feil dag? spurte mor. – Det er avisen som er gammel, sa jeg. – Er du sikker? – Hysj, sa jeg. Og vi ventet. Dette var starten på min ventetid, manuskriptforfatterens store ventetid. Klokken ble snart ett. Jeg så noen som forsvant inn i bygningen på den andre siden. En av dem lignet på Arne Skouen. Slipset strammet i halsen min. Jeg lente meg mot

Vivian. – Arne Skouen er her, hvisket jeg. Endelig reiste damen bak disken seg. – Direktøren venter på deg, sa hun. Jeg fikk lyst til å si at det var jeg som ventet på ham, men lot være. – Takk, sa jeg. Kontoret hans lå i andre etasje. Jeg gikk opp en trapp. Det hang tett med plakater på veggene. *Gjest Bårdsen. Fant. Ni liv.* Jeg var i selve hjertet av norsk film. Nå var jeg en del av norsk film. En dag ville min plakat også henge der, på veggen langs trappen til direktørens kontor: *Fetning*. Jeg kom til den riktige døren, gredde håret, trakk pusten og banket på. Jeg hørte noen stønne. Jeg ventet enda en stund. Så gikk jeg inn. Direktøren satt ved et bord som var fullt av manuskripter, de lå i digre stabler, på gulvet også, alle steder i det smale rommet var det manuskripter, det var knapt plass til annet der enn manuskripter. Direktøren ble sittende og lese i et av dem. Jeg lukket døren forsiktig bak meg. Jeg ville ikke forstyrre. Der stod jeg. Direktøren stønnet igjen. Han hadde på seg en slitt tweedjakke med skinnlapper på albuene. Han røykte pipe og brukte store, firkantete briller. Jeg lente meg mot en bokhylle. Det skulle jeg aldri gjort. Den var sikkert fra Ikea. Den ga etter og et skred av manuskripter raste ned over meg. Direktøren reiste seg og tok pipen ut av munnen. – Beklager, hvisket jeg. – De skal kastes likevel, sa direktøren. Han ryddet en stol. Vi satte oss igjen. Han stirret lenge på meg mens han fikk fyr i tobakken igjen. – Så dette er selveste Barnum Nilsen, sa han. Jeg nikket. Klokken var forlenget blitt ett. Det var nå jeg skulle få prisen. – Har jeg tatt feil av tiden? spurte jeg. Direktøren ristet på hodet. – De har bare godt av å vente, sa han. Jeg likte den tanken, jeg likte den svært godt, at det var andre som ventet på meg. Alt skulle vendes til min fordel. Tiden var på min side. Jeg tente en sigarett. – Fortell litt om deg selv, Barnum. – Det er ikke så mye å si, sa jeg. Direktøren ble en anelse utålmodig, tennene ga lyd rundt munnstykket. – Synopsis, Barnum. Ikke et helt manuskript. Jeg tenkte meg om. Og jeg husket det far hadde sagt en gang, at det var nødvendig å så tvil, for den fulle og hele sannhet er kjedelig, den gjør folk late og glemsomme, mens tvilen aldri slipper tak. – Født og oppvokst i Oslo, sa jeg. Enebarn. Faren min døde før jeg ble født. Direktøren trakk på skuldrene. – Er Barnum det riktige navnet ditt? – Jeg bruker det som pseudonym, sa jeg. Direktøren smilte. – Har du vondt i øyet ditt, Barnum? Jeg prøvde å blunke. – Neida. Jeg er født slik. Jeg er blind på det.

Direktøren bøyde seg over bordet. – Det jeg egentlig ville vite var om du har skrevet noe mer? – Jeg har en bok full av idéer, sa jeg. Direktøren sank i stolen. – Vi er glade for å ha deg her, Barnum. Virkelig glade. – Og en ting til, sa jeg. – Kom igjen, Barnum. Dette er din dag. – Min kone er sminkør. Jeg vil gjerne at hun skal ha sminken på filmen. Direktøren stirret lenge på meg. – Filmen? spurte han. Jeg ble forvirret et øyeblikk. – Ja. Filmen. Fetning. Har dere bestemt hvem som skal være regissør? Direktøren reiste seg, stilte seg bak meg og la begge hendene på skuldrene mine. – Barnum, Barnum, sa han. Dette blir aldri film. Det var akkurat som om jeg ikke hørte hva han sa, eller hørte noe helt annet. Det var feil teksting i rommet. – Blir det ikke film? – Aldri, gjentok Direktøren. – Hvorfor vant jeg da? spurte jeg. Direktøren slapp taket og sukket. – Nå går vi heller ned og blir berømte, Barnum.

Jeg gikk på do først. Jeg stod foran speilet. Det er du som har vunnet, sa jeg til meg selv. Øyelokket ramlet av igjen, en rynkete hudfold som dekket halve ansiktet. Jeg dro løs slipset, la det i lommen og tok fram den flate konjakken jeg hadde tenkt å spare til etterpå. Jeg drakk en slurk. Da jeg hadde drukket den drakk jeg en til. Den første var for det beste manuset og den siste var for filmen som ikke skulle lages. Så skyndte vi oss gjennom regnet til trebygningen på den andre siden, Norsk Films kantine. Det var der jeg skulle bli berømt. Det var der prisen skulle deles ut.

Det var ikke mange som var kommet. Vivian, mor og Boletta satt allerede ved et bord og spiste halve rundstykker. To journalister med kamera rundt halsen stod ved vinflaskene. De tok hvert sitt bilde. Jeg kjente så vidt igjen den ene. Det var Ditlev fra Aftenpostens Aftennummer. Han hadde ikke skiftet dress. Han var tiden som hadde gått. Jeg kunne ikke se Arne Skouen. Direktøren trakk meg bort til en spiss dame i store, brune klær. Hun minnet meg om frøken Knokkel, ja, et øyeblikk trodde jeg nesten det var henne og kjente den tørre lukten av kritt. – Dette er dramaturgen vår, sa direktøren. Jeg hilste på dramaturgen. – Du må forandre begynnelsen, ropte hun. – Takk, hvisket jeg. Dramaturgen slapp hånden min, som om hun hadde fått en hveps under neglene. Jeg fikk lyst på mer å drikke. Noen gikk forbi og slo meg på ryggen. – Bra, sa de. Bra. Jeg var glad for at jeg hadde tatt av meg slipset. Direktøren stilte seg på en stol.

– Kjære alle sammen! Velkommen hit. Vi går en hektisk sesong i møte. Prosjektene står i kø, en ny generasjon av filmskapere er i ferd med å markere seg og jeg kan i hvert fall si så mye at vi her ute på Norsk Film ikke har støv på hjernen. Alle, unntatt Boletta, lo. Direktøren klappet i hendene. – Og derfor er tiden inne for endelig å avsløre hvem som har vunnet Norsk Films store manuskriptkonkurranse! Direktøren ga ordet til dramaturgen. Hun stilte seg ved siden av stolen og tok fram et ark som sikkert hadde vært brettet ni ganger. – Vi fikk inn 63 bidrag og valget falt på manuskriptet *Fetning*. Det er den merkelige historien om en gutt som slutter å spise fordi han vil bli høyere og til slutt sendes til en bondegård for å, ja, nettopp, fetes. Her blir han utsatt for grove overgrep. Han misbrukes seksuelt av de andre guttene. Fortellingen kan leses som et krast og fantasifullt angrep på et perverst samfunn. Dramaturgen snudde arket. Mor var like ved å reise seg, men ble heldigvis sittende. – Og vinneren heter Barnum Nilsen. Alle, unntatt mor, klappet. Begge journalistene fotograferte. Jeg fikk et glass champagne og en sjekk av direktøren. – Har du lyst til å si noen ord? spurte han. Det ble helt stille. Mor tok ikke øynene bort fra meg og ristet på hodet. Jeg drakk champagnen. Og plutselig gikk munnen min seg vill igjen. Jeg kunne ikke huske sist den gjorde det. Jeg trodde den tiden var over. – Faen ta dere, sa jeg. Det ble enda stillere. Vivian rødmet og så ned. Mor kunne ikke bli mer sjokkert enn det hun allerede var. Dramaturgen måtte sette seg. Det var Boletta som reddet meg. – Bravo! ropte hun. Bravo! Og alle begynte å klappe igjen, nærmest i panikk, mens direktøren skjenket rikelig med champagne. – Barnum Nilsen står nå til pressens disposisjon, sa han meget høyt. Hvis de tør! Direktøren lo på en ganske støyende måte. Ditlev kom først. – Ja, ja, sa han. Det er en stund siden sist nå. – Ja, tiden går, sa jeg og så på de slitte skoene hans. – Han tok fram blokken, ombestemte seg og la den tilbake i lommen. – Jeg snakket litt med din mor isted, sa han. – Å? Hva sa hun? Ditlev smilte. – Hun er meget stolt av deg. – Takk. – Kan du forresten utdype den litt spesielle takketalen din, Barnum? Da begynte den andre journalisten å bli utålmodig. Hun nappet Ditlev i jakken og skrudde på sjarmen. – Du har vel ikke tenkt å beholde Barnum Nilsen resten av dagen? Ditlev ble forelegen og trakk seg unna, skygget banen, fant paraplyen sin og

gikk ut i regnet. Han var blitt bløt. Han skulle ned til kottet i avisen og skrive sin siste artikkel. – Skal vi sette oss? Den andre journalisten fant et bord. Jeg fant en flaske. Hun het Bente Synt. Det var hun vi senere skulle kalle for Elgen. Hun var 1.80 høy og tok aldri notater. – Så det er liksom du som skal redde norsk film, sa hun. – Jeg skal i hvert fall gjøre mitt beste, sa jeg. Hun smilte. – Er det en selvbiografisk historie du har vunnet med? Og jeg føyde Peders ord til fars tanke om å spre rykter, så tvil. – Kanskje, kanskje ikke, svarte jeg. Hun ble sittende og se på meg. Det varte og det rakk. Jeg drakk champagne. Så stjal hun Ditlevs spørsmål. – Kan du forresten utdype den litt spesielle takketalen din, Barnum? – Ingen kommentar, sa jeg. Bente Synt lo kort. – Er det ikke litt tidlig i karrieren å bli kostbar? Direktøren kom forbi. – Går alt bra her? spurte han. Bente Synt så opp. – Jeg prøver bare å få Barnum Nilsen til å si noe om takketalen sin. Faen ta dere. Direktøren la hånden på skulderen hennes og ble helt sfinks. – Det er de unges plikt å skjelle oss ut når de får anledning til det, ikke sant, Bente? Direktøren gikk videre. – Akkurat, sa jeg. Bente Synt tok fram en sigarett som hun ikke tente. – Hva er favorittfilmen din? – Sult, sa jeg. Hun smilte fornøyd. – Så ditt manuskript er et slags svar til Hamsun? – Kan du godt si, sa jeg. – Og din skildring av denne bondegården, som nærmest er en straffeleir, er et slags oppgjør med Hamsuns fascisme? Jeg tenkte meg om. – Kanskje, kanskje ikke, sa jeg. Bente Synt var ikke fornøyd med svaret. – Har du noen nye prosjekter på gang? spurte hun. – Jeg jobber med en moderne versjon av Dantes Guddommelige Komedie. – Javel? – Jeg tenker meg storbyen som helvete og at Beatrice er guide i et reiseselskap. – Interessant. Bente Synt la sigaretten i pakken igjen og reiste seg. – Jeg tror jeg egentlig har nok, sa hun. Jeg ble sittende i hennes skygge lenge etter at hun hadde gått. Plutselig kjente jeg noen som pustet meg i nakken. Jeg snudde meg. Et øyeblikk trodde jeg det var Fleming Brant, klipperen, det var akkurat som om jeg så ham gå langsomt gjennom rommet, med en rusten rake i hånden, dette synet som så ofte skulle vende tilbake. Det var Arne Skouen. Han lente seg nærmere. – Aldri fortell om ting du ennå ikke har skrevet, hvisket han. For da blir det aldri noe av. Og jeg husket at jeg hadde hørt noe lignende før, det var Peders mor som sa det for lenge siden. Ikke si det, for da klarer du ikke å skrive det. Jeg gikk på do og drakk kon-

jakk. Da jeg kom ut ventet dramaturgen på meg. – Ramme-
fortellingen må bort, sa hun. – Hele? – Det er gammelt nytt, Bar-
num Nilsen. Bort med den. Hun drakk champagne i store slur-
ker. Hun ble ikke beruset. Alkohol hadde heller en omvendt
virkning på henne. Den gjorde henne mer og mer edru, eller
kanskje det bare var jeg som ble fullere. – Men det er jo ramme-
fortellingen som er hele vitsen, sa jeg. – Vitsen? – Jeg prøver å
jo å vise at livet også er en slags film. Og at Gud er maskinisten.
– Hvorfor er ikke Gud regissøren? – Jeg synes det passer bedre
med maskinist. Dramaturgen så på meg slik man ser ned på
hjelpeløse og dumme barn. – Du burde heller tenke på hvem
som er fienden i historien, sa hun. – Fienden? – Er det skolele-
gen, bonden eller de andre guttene. Du må være tydelig, Bar-
num. Jeg klarte ikke svare på dette. – Jeg kan godt stryke ram-
mefortellingen, hvisket jeg. Jeg skjenket i glasset mitt. Drama-
turgen smilte. – Dessuten er det vel litt jålete å bruke ditt eget
navn, er det ikke? – Har det noe å si når filmen ikke skal lages?
spurte jeg. Nå var det min tur til å håpe at hun skulle bli svar
skyldig. Det ble hun ikke. – Vi vil jo at manuskriptet skal bli
best mulig uansett, sa dramaturgen.

Jeg satt i baksetet da vi tok drosje hjem og de var ikke lenger
like stolte av meg. Vivian var taus og mor var fremdeles urolig.
– Hvordan kunne du skrive noe slikt? hvisket hun. – Hva me-
ner du? Mor klarte nesten ikke si det høyt. – At det hendte slike
ting på den gården, Barnum. Boletta våknet i forsetet. – La nå
gutten få dikte det han vil, sa hun. Men mor ga seg ikke. – Han
kan jo ikke skrive noe som ikke er sant! Hun snudde seg mot
meg. – Du hadde det da fint der på gården, hadde du ikke, Bar-
num? Jeg følte meg plutselig så trett. For andre gang i dag så jeg
Fleming Brant, han stod på et hjørne, lent mot raken, og så etter
oss. – Det spiller ingen rolle likevel, sa jeg. Det blir ikke noen
film. Vivian tok hånden min. – Blir det ikke film? – Aldri.
Direktøren sa det aldri kom til å bli film. Mor grep den andre
hånden min. – Takk og pris, sa hun.

Jeg hevet sjekken i banken på Majorstuen og ved siden av
banken lå polet. Etterpå gikk vi sakte hjemover. Det hadde slut-
tet å regne. Luften var tynn og kjølig. – Er du lei deg? spurte
Vivian. Jeg stanset ved telefonkiosken på Valkyrien. Jeg hadde
nok kronestykker. Jeg slo opp på Theatercafeen i katalogen og
ringte dit. Jeg bestilte bord til klokken åtte. Jeg lot et par mynter

ligge igjen i slusen. Kanskje noen unger ville finne dem og få råd til å kjøpe saftpose og kandis i Barnums kiosk. Jeg la armen rundt Vivian. – Nei, sa jeg. – Bra, Barnum. Det er bare å skrive mer, ikke sant? Og hun kysset meg helt til vi var like ved å miste polposene.

Men jeg klarte ikke å skrive. Jeg ville begynne på min guddommelige komedie, men ordene døde så snart de kom ned på papiret. Kanskje det var sant, at det man snakker om blir umulig å skrive, for da tar man kraften fra fortellingen og blander den ut i alles hørsel. Da har man allerede røpet seg. Jeg skrev, øverst på det blanke arket: taushetsplikt. Så bladde jeg litt i notatboken i stedet. Jeg fikk lyst til å kaste den. Jeg syntes plutselig idéene var usle. Notatboken var vektløs. Hvis jeg hev den i søppelsjakten ville den aldri lande. Jeg så idéene for meg, svevende, og skriften som ble visket bort av råtnende middagsrester, fett, bleier, kaffegrut, sneiper, oppkast, blod og andre kroppsvæsker. Til slutt tok jeg fram *Fetning*. Jeg satte en strek over den første scenen og forandret navnet mitt til Pontus. Men hva hjalp det? I kveld drakk jeg raskere enn jeg tenkte.

Første gang telefonen ringte var klokken halv syv. Vivian kom ut fra badet og nølte et øyeblikk før hun tok den. Jeg hørte stemmen helt bort hit. Det var Direktøren i Norsk Film AS. Vivian ga meg røret. – Kanskje han har ombestemt seg, hvisket hun. Direktøren begynte straks å snakke like høyt. – Du er en luring, Barnum. – Er jeg? – Barnum er ikke pseudonym og ikke er du enebarn heller. Jeg sa ikke noe på en stund. – Er du der? spurte Direktøren. – Hvor skulle jeg ellers være? Direktøren lo. Snart ble han også alvorlig. – Hør her, Barnum. Og hør godt etter. Den historien vil jeg ha. Og bare du kan skrive den. Jeg begynte å bli svært forvirret. Og under denne forvirringen lå et like stort ubehag, en tung kvalme. – Hvilken historie? – Historien om den savnete broren din, sa Direktøren. Vivian satt i sengen og tørket håret. Hun så brått opp. – Hvordan vet du det? spurte jeg. Direktøren lo igjen. – Har du ikke lest Aftennummeret? Jeg la på. Jeg løp ut i trappen og rappet avisen til naboen som alltid glemte å lukke søppelsjakten etter seg. Ditlevs siste artikkel stod på siste side. Nå skjønnte jeg hva han hadde snakket med mor om. Det var bilde av Fred der, fra boksekampen i Centrum bokseklubb, akkurat idet han får det avgjørende slaget og ansiktet vrenses, som om huden sitter løst og skyves

rundt hodet. Under, men mye mindre, hadde de trykket et bilde av meg, jeg får sjekken av Direktøren og konjakken på innerlommen min er synlig, en kork som stikker opp. Overskriften lød: *Vinneren og taperen*. Jeg gikk inn til Vivian igjen og satte meg på sengen. Jeg ga henne avisen. – Les, hvisket jeg. Og hun leste: – Barnum Nilsen fikk i dag førstepremie i Norsk Films manuskriptkonkurranse. For Aftenpostens lesere, som har god hukommelse, er ikke Barnum Nilsen et helt ukjent navn. Allerede i 1966 mottok han en pris i Oslo Rådhus, da han vant en ungdomskonkurranse med historien *Den Lille Byen*. Hva angår hans nye manuskript, *Fetning*, er forfatteren svært tilbakeholden, og det spørs om ikke brorens historie er enda mer dramatisk. Fred Nilsen, det tidligere boksehåpet, forsvant for tolv år siden. Vera Nilsen, guttenes mor, forteller at hun har henvendt seg både til politiet og Frelsesarméen, uten hell. Jeg rev avisen fra Vivian, krøllet den sammen og pælmot den ut på verandaen. Jeg stod der i kulden. Selv nå skygget Fred for meg. – Kom hit, hvisket Vivian. Jeg kom og la meg hos henne. – Hvem er vinneren og hvem er taperen? spurte jeg. – Nå er du dum, sa Vivian. Jeg snudde ryggen til. – Javel. – Ikke vær sinna på moren din, sa hun. Jeg prøvde å le. – Og det sier du? – Hun vil bare ha Fred tilbake, ikke sant? Kanskje noen som leser avisen har sett ham et eller annet sted. – Jeg er ikke sinna, sa jeg. Vivian løsnet beltet mitt og dro opp skjorten. – Har du fortalt henne at vi skal ha barn? Jeg ble liggende helt stille og et øyeblikk frøs jeg ned. Jeg måtte tine stemmen min. – Er du gravid, Vivian? Hun lo. – Ikke ennå, Barnum. Men hun stirret på magen min hele tiden. Jeg kjente at Vivian var naken. Hun satte seg over meg. Og mens vi holdt på ringte telefonen for andre gang. Vi tok den ikke. Håret hennes falt over ansiktet mitt og var ennå vått. Hun la seg ned ved siden av meg og løftet bena langs veggen. – Hva var det egentlig direktøren ville? spurte hun. – At jeg skulle skrive manus om Fred. Vivian gned hendene over magen. – Vil du det? Jeg ventet litt med å svare. – Kanskje jeg allerede har begynt. – Har du? – Ja, sa jeg. Vivian vipet ned bena og snudde seg mot meg. – Hva heter det? – Jeg tror det skal hete *Nattmannen*. – Får jeg lese? – Ikke ennå, Vivian. Klokken var allerede syv. Jeg dusjet, drakk og dresset. Vivian hadde tatt på seg en kjole jeg ikke hadde sett henne i før, blå med sorte striper. Den kledde henne. Vi stilte oss foran spei-

let. Vi var ikke så verst. Vi skulle på Theatercafeen. Da ringte telefonen for tredje gang den kvelden. Jeg tok den. Det var Peders mor. – Gratulerer, sa hun. Ser du har vunnet en pris. – Ja, jøss, sa jeg. Takk skal du ha! – Jeg er stolt av deg, Barnum. Men stemmen hennes var så underlig. Den var langsam og uten glede. – Det er noe jeg må si deg, hvisket hun. Jeg satte meg på sengen. Jeg ble edru og kald igjen. – Ja? – Peders far døde i natt. – Døde? Hvordan da? Vivian snudde seg og mistet den ene øredobben i gulvet. Peders mor var stille lenge. Jeg hørte bare pusten hennes. – Han tok livet av seg, Barnum. – Å, nei, hvisket jeg. Vivian tok et skritt nærmere, blek, ustø. – Jeg vil så gjerne at dere kommer i begravelsen, sa Peders mor. Hun la på. Jeg så opp. – Hva er det? hvisket Vivian. Hva er det? Jeg trakk henne ned til meg og fortalte henne hva det var. Og jeg kjenner et rykk i henne, et kort pust, av lettelse, slik jeg selv kjente det, det er ikke Peder som var død, og denne lettelsen går i det samme over i skam og sorg. Vi er kledd i våre fineste klær. Vi blir hjemme. Og jeg ser for meg det tomme bordet på Theatercafeen, med mitt navn på, Barnum Nilsen, kl. 20.00, det eneste bordet som ingen setter seg ved, og dette er også et ekko, et ekko av tid, skyggen av en diskos som spinner gjennom blendende sol. Jeg holder rundt Vivian. – Nå kommer i hvert fall Peder hjem, hvisker jeg og begynner å grine.

(det siste bildet)

Men Peder kom ikke. Vivian og jeg ventet ute på Fornebu. Det var tidlig morgen, den samme dagen faren hans skulle bisettes. Vi stod ved det store vinduet der vi kunne se flyet lande, langsomt, som om hjulene aldri ville ta bakken. Rullebanene skinte etter nattens regn. Vi løp ned til ankomsten i første etasje. Vi var ikke de eneste. Vi slapp knapt fram. Jeg stilte meg på en stol. Kanskje jeg ikke kjente ham igjen. Kanskje det var han som måtte kjenne igjen oss. Men Peder var ikke med flyet fra London. Peder kom ikke. Til slutt var det bare Vivian og jeg i hallen og en mørkhudet vaskekone som skjøv en bred kost over gulvet hvor det lå blomster, sigaretter, flagg og en barnesko.

Vi tok drosje hjem til moren. Hun satt klar i rullestolen, spinkele og sortkledd. – Flyet var innstilt, sa jeg. Vivian nikket og så en annen vei. Moren la de visne hendene sine på hjulene. Hun ville trilles opp til krematoriet. Det var tid nok. Kanskje dette var hennes måte å forberede seg på, fatte mot, å ta en omvei, for hvem vil skynde seg dit man ikke vil. Vi gikk sakte gjennom Frognerparken, bak Monolitten og kom inn på Vestre Gravlund, der Den Gamle og far lå. Noen hadde lagt friske blomster der. Jeg så graven til T også. Gresset var gult og høyt rundt den knappe stenen. Jeg måtte stanse et øyeblikk og trekke pusten. Vi glemmes. Peders far hadde lukket garasjedøren, satt seg i bilen og latt motoren gå på tomgang. Om morgenen var han død. Avisbudet fant ham. Han holdt ennå i rattet og de måtte brette fingrene hans løs.

Klokkene ringte borte i krematoriet. Vi gikk det siste stykket, løftet rullestolen opp trappetrinnene og trillet henne inn i mørket nærmest den hvite kisten. Det var allerede fullt. Det var bare Peder som manglet. Det lå kranser fra familie, filatelister og

venner nedover midtgangen. Vivian og jeg stilte oss sammen med mor og Boletta. Organisten begynte å spille. Og jeg tenkte, at hvis vi hadde besøkt dem den gangen vi kom fra Vivians foreldre og ikke bare blitt stående der på hjørnet og se på lysene i første etasje, kunne kanskje alt vært annerledes. Hvis jeg ikke hadde klagd på det ødelagte vinduet i bilen og bedt ham om å reparere det, ville han kanskje vært i live nå. Er det så lite som skal til? Jeg tenkte: hvor lite skal det til for å redde et menneske? Det ble helt stille, ikke et host, ikke et hulk, som om denne døden hadde skremt oss til lydløshet. Vi ventet. Peders mor la en rose på kisten. Så snudde hun rullestolen og smilte til alle som hadde kommet. Hun var gjennomsiktig og vakker. Stemmen hennes var klar og langsom. – Oscar ville ikke ha noen prest, sa hun. Han trodde ikke på noe liv etter dette. Vi snakket ofte om døden. Men aldri at den skulle skje på denne måten. Hun lukket øynene og det ble enda stillere. Sekundene slo tungt. Og slik fortsatte hun å tale for sin døde mann: – Jeg elsket Oscar meget høyt. Han var tålmodig med meg. Jeg elsker ham like høyt fremdeles og vil alltid gjøre det. Jeg vil huske latteren hans og glemsomheten hans og gleden vi hadde sammen. Det er min eneste trøst i dag. At sorgen ikke har tilbakevirkende kraft. At sorgen i dag ikke kan viske ut fargene i går. Enda en gang måtte hun stanse. Og hun sa noe i det samme hun bøyde hodet, lavt, kanskje det bare var jeg som hørte det, og disse ordene brente seg fast i meg, hun hvisket, hun stønnet: – Å Gud, å Gud, jeg kjente ham ikke! Så rettet hun seg opp. – Peder skulle vært hos meg nå, men han ble forhindret. Jeg takker alle som er her. Hun snudde stolen mot kisten igjen.

Høytideligheten ble avsluttet ved graven. Og der forstod jeg at Oscar Miils selvmord ikke hadde skremt oss til lydløshet, men i stedet gjort oss forlegne og derfor stumme. Det gamle ordet, kondolerer, virket ikke. Denne sorgen var skammelig. Noen snek seg raskt unna, til parkeringsplassen eller stasjonen, og la heller et visittkort i kurven ved utgangen. Peders mor satt der, med et grønt pledd over bena, og tok imot den tause medlidetheten. Jeg så at hun ikke lenger klarte å løfte hånden. Da det var min tur bøyde jeg meg ned og kysset henne på kinnet, ikke for å være bedre enn de andre, men for å skjule at jeg gråt. – Følger dere meg hjem også, hvisket Peders mor. Og vi trillet henne den samme veien tilbake. Den var enda lengre nå. Vi

hjalp henne inn i entréen. – Peder! ropte hun plutselig. Men Peder svarte ikke. Peder hadde ennå ikke kommet. Hun ville ikke at vi skulle gå. Hun ville at vi skulle bli. Det stod allerede en flaske vin på bordet. Vi satt i stuen og drakk i taushet. Vi skålte hver for oss. Hun klarte knapt å holde glasset. Hun hadde ryddet bort lerretene og rammene. Gjennom vinduet kunne jeg se garasjen. Porten var bare trukket halvveis ned. Det var kanskje nødvendig å lufte ut. Og det eneste jeg ville spørre om var dette: hvorfor? Men det var et umulig spørsmål. – Ble du ferdig med bildene dine? spurte jeg i stedet. Hun så brått på meg og jeg skjønnte i det samme at det var ufint sagt, i denne skjøre, fragile stunden, som jeg var like ved å velte. Med stor kraft løftet hun begge hendene. – Kanskje, kanskje ikke, hvisket hun. – Som Peder skulle sagt det, sa jeg. Armene hennes falt ned i fanget igjen. Vivian skjenket mer vin. Jeg gikk opp for å pisse. Jeg stanset i gangen og lente meg mot veggen. Døren til soveværelset stod åpen. Farens pyjamas lå der fremdeles. På nattbordet var det to ur. Det ene var kvart over fem. Det andre viste amerikansk tid, slik at de alltid skulle huske hvor mye klokken var hos Peder. Døren til rommet hans var låst. Jeg pisset og gikk ned igjen. Vivian hadde reist seg. Vi burde gå. – Trenger du noe hjelp? spurte jeg. Peders mor trillet selv ut i entréen. – Oscar pleide å bære meg til sengs. – Jeg kan bære deg, sa jeg. Hun smilte. – Jeg får heller sove her nede i natt. Og hun holdt meg plutselig fast og jeg kjente hvordan grepet, de tynne, rynkete fingrene allerede glapp. – Tror du vi noen gang kan få det som før, Barnum? hvisket hun. Jeg visste ikke hva jeg skulle si og jeg kunne ikke lyve for henne. – Nei, sa jeg, like lavt.

Da vi kom ut så vi at Peders mor slukket lysene i vinduene og sakte ble huset lagt i mørke. Jeg vet ikke hvorfor, men jeg ville se i garasjen. Vivian holdt meg igjen. – Ikke gjør det, sa hun. Jeg gjorde det likevel. Hun kom etter. Hun var rasende og redd. – Hva skal du der? Jeg svarte ikke. Jeg visste ikke. Hun slapp meg og gikk den andre veien. Jeg krøp under porten. Jeg fant en bryter og en gold lampe ble tent innerst i hjørnet. Bilen var borte. Kanskje politiet hadde tatt den. Dette var ikke lenger et sted, men et åsted. Jeg syntes jeg kunne kjenne en tørr, stram lukt. Moren hadde stilt bildene sine der. De sto langs veggene. Jeg kikket på noen av dem, de fleste var uferdige. Så oppdaget

jeg et annet maleri, det måtte være det hun hadde begynt å male, den sommeren vi var på Ildjernet og Vivian prøvde å suge giften ut av meg. Jeg klarte ikke lenger å stå. Jeg knelte. Hun hadde skrevet tittelen på rammen. «*Venner på svaberg*». Det er kveld, ved fjorden, det meste er blått, men de to guttene i forgrunnen står i sitt eget lys, skinnende rundt de brune, unge kroppene. Jeg kjenner oss igjen. Det er tjukken og småen. Vi er nakne. Vi holder rundt hverandre. Leppene møtes i et kyss og våre øyne er lukket.

(parasoll i snø)

Mor har strikket et par vanter til meg, med bare halve fingre, omtrent sånne som Louis Armstrong brukte da han spilte trompet på Bislet, slik at jeg kan holde varmen, samtidig som jeg finner fram varer og teller vekslepenger. Hun sier jeg kaster bort tiden min. Hun sier jeg burde finne på noe bedre å gjøre. Men jeg trives her, i den vakleворne campingstolen, og vantene er fine å skrive med også, nå som det er blitt kjøligere, særlig om morgenen, snart begynner det å snø, og den lille vifteovnen jeg har satt ved døren hjelper ikke stort mot all denne trekken. Jeg har stengt luken og trukket ned gardinene. Det er hverken kunder eller plageånden i nærheten. Selv ikke etter at jeg vant Norsk Films konkurranse har salget tatt seg opp. Jeg trodde kanskje det ville bli kø foran Barnums kiosk, når det ble kjent at jeg hadde vunnet, men den gang ei. Det plager meg egentlig ikke. Pølsene har jeg kvittet meg med for lengst og ukebladene kommer jo hver tirsdag. Men noen av sjokoladene, særlig de til sinnets munterhet, begynner å bli grå og harde, jeg tror de har ligget her siden midten av sekstitallet.

Jeg tar fram notatboken og prøver å komme videre med *Nattmannen*. Jeg har dette bildet av gutten, den magre gutten, som løper i øde gater, mot en havn. Det har satt seg fast, dette bildet, jeg slipper ikke unna, og jeg ser et skip seile gjennom tåke, så nært at gutten bare kan strekke ut hånden og berøre skroget som er kledd med ishud: *Antarctic*. Men jeg har ikke mer enn disse bitene, gutten, byen og skipet, punkter i en historie som er større enn meg selv, og det skal jo ikke mye til. Jeg står fast i tilløpet. Det er Fred jeg ser. Det er han som rekker ut armen og vil holde igjen skipet. Siden Ditlev skrev om ham i avisen har mor fått brev omtrent hver dag, fra folk som mener de har sett Fred et eller annet sted, jeg tror det er skrullin-

ger hele bunten, skrullinger som selv vil komme i søkelyset, eller føre andre bak det samme lyset. Men de påstår i hvert fall at de har sett ham, på Times Square i New York, på torget i Montevideo, på Strøget og Karl Johan og på fergen mellom Moskenes og Røst. Og disse ryktene, like upålitelige som de er skråsikre, har gitt mor nytt håp, det mest håpløse av alt, det er mors oppgave, 24 timer i døgnet, vente og håpe, håpe og vente, for det er forbannelsen den savnede kaster på de han forlater. – Men noen må jo ta feil, pleier jeg å si. – Hva mener du? spør mor. – Han kan jo ikke være alle steder på en gang, kan han vel? Da kaller mor meg gledesdreper og åpner et nytt brev, der noen skriver at de ganske sikkert har sett Fred Nilsen på Mallorca eller i Arvika, de har kjent igjen den skjeve nesen og de magre trekkene. Mor gir alle brevene til Frelsesarméens ettersøkelseskontor, slik at de kan systematisere sporene. Jeg skriver i margin: *Å følge et brev*. Hvor langt bakover kan man gå? Jeg ser for meg en skog, der velger jeg ut et tre, dette treet blir hogget, men hvem hogger det, hvem kvister og kapper dette treet? Skal jeg spore opp dem også? Jeg går heller raskt til elven, tømmeret som flyter der, floken av stammer, som et kolossalt pinnespill, og menneskene som løser denne floken. Jeg tar treet inn i fabrikken, like ved fossen, eller kanskje jeg skal lage dette papiret for hånd, i en familiebedrift, for eksempel i Italia, i Bellagio, kan jeg tenke meg. Så skal jeg følge det ferdige, blanke arket, helt til butikken, hvor en ung mann kjøper det. Her vil jeg gjøre et sprang, det første spranget, til et øde, islagt landskap, men før jeg gjør det må jeg ha planken, jeg må treffe planken, og det er den unge mannen som omfavner sin kjæreste, en vakker og stolt pike, og går om bord i skipet, som skal føre ham til landet mellom is og sne. Jeg ser ham for meg, han sitter i kahytten og skriver til sin elskede, treet er blitt til tanke, tanke er blitt til skrift, og denne skriften skal bli til bilde. Jeg vil ha hånden som skriver. Jeg vil ha lommen som brevet blir lagt i, og vindjakken som han ikke tar på seg, som blir hengende på en krok i den trange kahytten, når han drar ut på sin siste tur og forsvinner i en råk, eller fryser fast i isen, som skrur ham ned i en evig begravelse. Dette er godt. Dette er begynnelsen på et sprang, et tresteg. Jeg tar en slurk. Det er vel fortjent. Mørkt brennevin lyser meg opp. Da blir jeg avbrutt, midt i mitt nye tilløp. Noen banker på luken. Jeg bestemmer meg for ikke å åpne. I dag er

Barnums kiosk stengt. Det banker på igjen, hardere nå. Jeg lar meg ikke forstyrre. Jeg er i siget. Men når noen dunderer i luken for tredje gang og er like ved å rive ned hele kiosken, må jeg løsne rullegardinen og ta dette uvesenet i øyesyn. Et ovalt ansikt, som er altfor brunt og halvveis dekket av solbriller, fyller omtrent hele åpningen. – Pølse med brød, takk. – Vi fører ikke pølser, sier jeg. – Da satser jeg på en bløt saftpose i stedet. – Vi har dessverre bare frosne. – Men ti Teddy uten filter klarer du vel å skaffe, småen? – Du er en utakknemlig kunde, sier jeg. – Og du er en elendig kremmer, Barnum Nilsen! Det er Peder. Det er ingen annen enn Peder Miil. Han tar tak i jakken min og haler meg gjennom luken og der går vi overende på fortauet. Vi holder rundt hverandre, nesten som i gamle dager, og en vill glede trår til i hjertet. Peder er endelig tilbake. Vi reiser oss og børster støv av klærne. – Du har lagt på deg, sier jeg. Peder ler den høyrøstede latteren sin. – Og du har blitt enda lavere! Vi står tause en stund, i Kirkeveien, en søndag i slutten av november, og prøver å finne tonen, vi leter og vet at ingenting lenger er det samme. Vi ser at vi er forandret. Peder har på seg en tynn, blå skjorte og blazer. Jeg legger hånden på armen hans. – For jæвли med faren din, hvisker jeg. Han tar av seg solbrillene og ser på meg. – Hva har du gjort med øyet ditt? spør han. Jeg nevner ikke faren hans mer, før han selv gjør det. – Nå går vi hjem til Vivian, sier jeg i stedet. Jeg legger vantene i kassaapparatet og stenger kiosken for godt den dagen. Vi er tagale helt til vi står utenfor døren på Bolteløkka. Peder ser på skiltet, den blankpussete bronseplaten med navnene våre, Vivian og Barnum. – Hva var det jeg sa? sier han. – Ja? Hva sa du? – At det kom til å bli dere to, ikke sant? Jeg låser opp. Vivian står ved vinduet, med ryggen til. Vi lister oss inn og stanser. – Er du hjemme allerede? spør hun. Vi snakker som et gammelt ektepar. Dialogen har vi rippet fra en film med Jean Gabin. – Lite folk, svarer jeg. – Og du er edru også? Peder ser på meg igjen. Jeg skifter repertoar. – Gjett hvem som kommer til middag? sier jeg fort. Vivian er også forandret. Det er noe med holdningen. Hun er lut, nakken er krum, det er akkurat som om hun har mistet noe underveis og må bøye seg for å finne det igjen. Jeg har ofte tenkt at hun er blitt sånn av å være sammen med meg, hun prøver å synke ned til mitt nivå, det er kanskje også en form for kjærlighet, og jeg tenker at det heller burde vært om-

vendt, det skulle vært jeg som strakte meg etter henne. – Fred, sier hun plutselig. Jeg står helt stille. – Hva? – Er det Fred som kommer til middag? Jeg ler høyt. Peder tar av seg solbrillene. – Hei, min ulykke, sier han. Vivian snur seg, ryggen hennes blir rett, hun senker skuldrene og strekker hals, og i dette øyeblikket, når hun oppdager hvem det er, Peder, blir hun seg selv igjen, årene imellom er hvisket bort og tiden er lappet sammen. Jeg ser det og det gjør meg lykkelig og fortvilet. – Hei, tjukken, sier hun. Peder flirer og trekker fram lommeetørkleet fra brystlommen og pusser solbrillene. – Fint skilt dere har, Vivian. Hun betrakter ham, nøye, som om hun vil forsikre seg om at det er ham, Peder Miil, tjukken. – Når kom du? spør hun. – En uke siden. – Har du vært i byen en uke? roper jeg. Peder tar ikke øynene bort fra Vivian. – Var et par ting jeg måtte ordne først, sier han. Så løper Vivian endelig mot ham og de holder rundt hverandre en lang stund og en av dem gråter. Det er Vivian. Peder sa en gang at vi var sammen med henne, begge to. Nå er vi det igjen. Jeg går ut på kjøkkenet og henter øl.

Da vi våknet hadde Vivian gått. Det stod en flaske på nattbordet. Jeg drakk og ga den til Peder. – Lauren Bacall ser fremdeles ned på oss, sa han. Han pekte på bildet på veggen. Det hang skjevt i dag. – Jeg trodde det var moren til Vivian, sa jeg. – Jeg også, lo Peder. Han satte flasken på gulvet. – Behandler du Vivian pent? spurte han plutselig. – Hva mener du? – Det vet du godt, Barnum. – Nei, det vet jeg ikke. Og jeg kjente angsten begynne i meg, den tunge motoren som driver deg ned i dypet, ubåten i din sjel. Peder ble stille. Jeg så at det hadde begynt å snø. Jeg hadde glemt å ta inn parasollen fra verandaen. Og synet av denne blå parasollen, i snøen som falt tett og la seg i en kram rand på gelenderet, kaster ennå en skygge av sorg og, forunderlig nok, like stor glede, når sekundene skinner for sterkt og blender meg. – Gjorde jeg noe i går? hvisket jeg. – Ikke særlig annet enn å drikke og le. Jeg pustet ut. – Hvorfor spør du da? – Jeg så det sorte i øynene hennes, svarte Peder. Kanskje det måtte en annen for å se det, en som hadde vært lenge nok borte. – Jeg kan ikke lage barn, sa jeg. Peder lå taus en stund. Han snakket ikke mer om det. I stedet la han seg over meg. – Drømmer du fremdeles, Barnum? – Jeg drømmer hele tiden, din dust! Peder ga seg ikke. – Men drømmer du i pluss? Han lo og brakk armene mine bakover. Jeg prøvde å komme

løs. – Er du blitt kommersiell i Amerika? ropte jeg. Peder slapp meg brått. – Jeg skal vise deg noe, sa han.

Vi drakk opp det siste, jeg hentet manuskriptene mine, og gikk ut. Det var allerede brøytekånter og det bare fortsatte å snø. Jeg måtte huske å ta inn den parasollen. Den kunne ikke stå på balkongen lenger. Peder lignet en fremmedarbeider, med sin tynne, blå skjorte, åpen i halsen, som en som ikke aner hva kulde er og må bruke en hel vinter på å lære seg å fryse. Vi fikk en drosje i Theresesgate og kjørte ned til Solli plass. Treet vårt hadde hvite grener, som om det var blitt albino siden sist. Men det var ikke treet Peder skulle vise meg. Det var farens forretning. – Jeg har også fått meg skilt, sa han. Over døren stod det ikke lenger MIILS FRIMERKER – KJØP OG SALG. Nå stod det, med nye skarpe bokstaver i plast: Miil & Barnum. Jeg ville spørre hva dette egentlig betydde, men Peder låste opp og skjøv meg inn. Det var ikke et frimerke i lokalet. Skapene og skuffene var tomme. Alt var borte, selv den umiskjennelige lukten av papir og gummi var forsvunnet. I stedet hadde det kommet nye møbler, et skrivebord, arkivskap, sofa og kontorstol. – Hva syns du? spurte Peder. Jeg snudde meg mot ham. – Hvor er det blitt av alt? – Solgt, så klart. – Du bare reiste hjem og solgte alt som faren din hadde? Peder løftet hånden, strøk fingrene over leppene, et øyeblikk brydd. Stemmen hans skalv. – Er du blitt sentimental, Barnum? – Ja, sa jeg. Jeg så at han begynte å smile. Ingenting varte lenge med Peder. – Trodde du jeg skulle telle tagger resten av livet? Jeg satte meg i kontorstolen. Den hadde nakkestøtte, fjæring, hjul og kunne snurre rundt. Det minnet meg om Tati, Playtime, dører som er lydløse når man rasende smeller dem i etter seg. – Hva gjør navnet mitt på skiltet der ute? spurte jeg. Peder sukket. – Har du glemt alt vi snakket om? Jeg reiste meg og tok tak i skjorten hans. Jeg tror jeg rev løs en knapp. – Jeg har ikke glemt at du ikke har gitt lyd fra deg, hvisket jeg. Peder dyttet meg ned igjen. – Det er din stol, Barnum, sa han. Jeg så opp. – Hva? Og Peder snurret meg rundt, i vill fart, jeg måtte holde meg fast i armlenene, jeg ble helt svimmel, jeg skrek og Peder lo, og endelig stanset stolen, det var omtrent som flasketuten peker på og jeg var flasken. Peder bøyde seg ned. – Drømmer og matematikk, Barnum. Du er drømmeren og jeg skal regne ut hva det koster. Jeg lukket øynene og ristet på hodet. Peder la hendene på skuldrene mine. – Vi skal lage

film, Barnum. Du skriver. Jeg selger. – Og Vivian sminker! ropte jeg. Peder hentet et avisutklipp i arkivet. Det var Bente Synts artikkel. – Ny kost i norsk film, leste han høyt. Han så på meg, og det smilet, som bare er Peders, kom endelig til syne i ansiktet hans. – Jeg er så stolt av deg, Barnum, sa han. – Takk, hvisket jeg og måtte ta en runde til på stolen. – Vet du hva jeg holdt på å gjøre da jeg leste det på flyet over hit? – Si det, Peder. Si det. – Jeg holdt på å gå fram i cockpiten og rope at Barnum Nilsen er min beste venn! Jeg lo. – Du skulle kapret hele flyet! ropte jeg. Peder leste videre. – Og Barnum Nilsens takketale kommer til å gå over i historien som den korteste og mest spesielle vi har hørt. Peder så opp igjen. – Det bare glapp ut av meg, sa jeg. Men Peder ristet på hodet. – Faen ta dere. Det er helt sigar, Barnum. Nå glemmer de deg aldri. Han brettet sammen utklippet og gjemte det i arkivet. Jeg vet ikke helt om jeg likte det han sa. Jeg ville heller at de skulle glemme det. Men jeg orket ikke motsi ham. Jeg var tørst og reiste meg. – Har du solgt kjøleskapet også? spurte jeg. Peder bladde opp en bunke penger og telte. – Tok du med manuset? Jeg la *Fetning* på bordet. Peder ga meg tre sedler. – Du går på polet mens jeg leser, sa han. Jeg ble stående, et øyeblikk forundret, nesten forbannet, med Peders penger i hånden. Hva trodde han? Han satte seg i sofaen og begynte å bla i manuset. Jeg gikk gjennom snøen, til polet på Drammensveien. Jeg ville ha rødvin og måtte vise legitimasjon. Jeg går alltid med legitimasjon på meg. Det er aldersgrenser overalt. Ekspeditøren studerte det lenge, holdt det opp mot lyset, tilkalte kolleger for å høre deres mening, om dette slitte og frynsete dokumentet, med bilde av meg, tatt i automaten på Vestbanen, for der er stolen høyest. Det er akkurat som om jeg ikke lenger er i overensstemmelse med meg selv, en forskyvning har funnet sted, jeg skaper tvil, men ikke den tvilen som far snakket om, den som er sann og får menneskene til å tro på alt. Min tvil er uren, en klamp om foten. De begynte å le bak disken. Jeg burde gått, snudd og gått og smelt døren igjen bak meg. Jeg ventet. Jeg var tørst. Til slutt fikk jeg legitimasjonen og posen med flaskene. Ekspeditøren nølte enda en stund, da han så øyelokket mitt som ramlet ned i ansiktet. Jeg skyndte meg ut. Jeg var like ved å sparke i døren, men lot det være og holdt den heller oppe for en av strøkets gamle damer med alle tomflaskene sine rullet inn i avispapir og lukket den stille etter henne, for hit skulle jeg ganske sikkert komme tilbake mange ganger.

Jeg tok en øl i baren på Le Coq d'or. Peder var en langsam leser. Jeg lot legitimasjonen ligge på disken. Bartenderen spøkte. – Jeg ser du er redd for å glemme hvem du er, sa han. – Jeg er redd for ikke å få øl, sa jeg. Jeg drakk enda en og gikk ned til forretningen. Jeg ble stående utenfor og se på det nye skiltet. Miil & Barnum. Det var noe som var feil, det skurret, det minnet meg om en reklame for honning eller et dårlig dikt. Da jeg kom inn satt Peder med bena på bordet. – Du drømmer fremdeles i minus, sa han. Jeg åpnet en rødvin. – Likte du det ikke? spurte jeg. Peder reiste seg og begynte på en lengre tale mens han stadig løftet de lubne hendene sine, som om han pumpet opp ordene. Jeg rakk nesten å drikke en flaske. Og dette er omtrent hva han sa: – Om jeg likte det? Klart jeg likte det. Jeg ikke bare liker det. Jeg elsker det. Men har det noe med saken å gjøre? Har det? Svaret er nei. Det som har med saken å gjøre er at det er ingen som gidder å gå på kino for å se det. Fetning, du! Det er bare minus her. Hvert eneste menneske i denne historien går med underskudd. Alt de gjør, hver eneste handling, øker gjelden deres. Moren, skolelegen, guttene, bonden og budeien og selv maskinisten slår du konkurs. Du må komme i overskudd, Barnum. Publikum vil ha overskudd. Når de går ut av salen vil de ha noe til gode! De vil bli fete, ikke magre! Ikke sant? Peder stanset, trakk pusten og så på meg. – Nå vet jeg hva som er feil, sa jeg. – Bra! ropte han. – Navnet mitt skal stå først. Peder ble forvirret et øyeblikk. – Hva sier du? – Barnum & Miil, sa jeg. Det er mye bedre. Peder slapp hendene ned og smilte. – Det kan ordnes. Han tok en telefon, snakket en kort stund med noen, la på og snudde seg mot meg. – Det er så godt som ordnet, sa Peder. Han satte seg. Jeg vet ikke hvem han ringte til, men jeg var imponert. – Har du mer? spurte han. Jeg helte i glasset hans. Peder lo. – Jeg mener materiale, Barnum. Jeg lukket øynene. Ødela jeg idéene nå og brukte dem opp? Hvor lite skulle jeg si og hvor mye skulle jeg holde for meg selv? Og det slo meg at jeg var halvveis i det meste, ansiktet var halvveis, høyden, tankene mine, jeg var et halvt menneske. Det eneste som var helt var at alt var halvt. – Svømmebassenget, sa jeg. Peder lente seg nærmere. – Svømmebassenget? – Det er tittelen. Svømmebassenget. Peder løftet kruset og satte det ned igjen. – Miil vil ha mer, sa han. Jeg ga ham mer. Jeg fortalte bort historien. Slik gjorde jeg det: – Jeg tenker meg to arbeidere som

bygger svømmebassenger i hagene til rikfolk. De graver, murer, legger fliser, i det hele tatt, de sliter døgnet rundt for å få ferdig de stilige svømmebassengene for kapitalistene. Og mens de arbeider er det selskap i hagen, menn i smoking og kvinner i lange kjoler går langs kanten med drinker og kanapéer. Men det kommer aldri vann i bassengene. Når det blir høst står de der like tomme, bare fulle av løv og regn. Som digre gravsteder. Jeg drakk litt og så på Peder. Han var fjern i ansiktet. En rynke hang på skrå fra pannen. – Er det alt som skjer? spurte han. – Synes du det skal skje mer? – Ja, jeg synes det, Barnum. Det skjer ingenting. Bortsett fra at de bygger svømmebasseng. – Svømmebassenget er en metafor, sa jeg. De får aldri vann i det. Peder sukket. – Det er det jeg mener. De får aldri vann i det. – Det er det som er meningen, sa jeg. – Meningen? – Metaforen. At de bygger svømmebassenger uten vann. – Er det slik at disse arbeiderne gjør det med vilje, at de saboterer? – Det har jeg ikke tenkt på, sa jeg. Peder ble utålmodig. – Da må du forklare dette nærmere for meg. Ta den tiden du trenger. – Det er ikke noe å forklare. – Det er mye å forklare, Barnum. – Livet er et tomt svømmebasseng, sa jeg. Peder sukket enda dypere. – Er det min eller din skyld at jeg føler meg dum akkurat nå? – Hva mener du? – Vil du at publikum skal føle seg dumme, Barnum? – Overhodet ikke. – Vi kan sende det til fjernsynsteatret, sa han. En varebil stanset utenfor. To menn i overaller med refleks rundt leggene stilte en stige opp langs vinduet. Peder reiste seg, åpnet døren og ga noen beskjeder. Så kom han tilbake. Jeg åpnet en ny flaske og skjenket i krusene. Peder skålte. – Husker du hva far pleide å kalle bakrusen? spurte han plutselig. – Straffeporto, svarte jeg. Peder lo litt. – For små frimerker på gleden, sa han. Og jeg så at det rykket i øynene hans. Han måtte se ned. – Takk for at dere hjalp mor, hvisket han. – Skulle bare mangle, Peder. – Jeg skammer meg sånn, Barnum. – Hvorfor det? – Jeg klarte ikke å komme hjem til begravelsen. Jeg er en feiging. Han så opp. – Jeg ble så jævla forbanna da hun fortalte hva han hadde gjort. – Forbanna? – Jeg skjønner det ikke. At han tok livet av seg. Og jeg hater det jeg ikke skjønner. Peder bøyde nakken igjen. – Faen ta ham, hvisket han. Faen ta ham. Jeg fikk lyst til å fortelle Peder om *Nattmannen*, om de første scenene i *Nattmannen* og de store planene mine. Men han kom meg i forkjøpet. – Det er en annen

ting også, sa han. Jeg ventet. Han drakk en slurk og så på meg. – Jeg har ikke tatt en eneste eksamen. – Hva har du gjort da? – Vært på stranden. – Du er i hvert fall blitt veldig brun, sa jeg. Peder reiste seg brått. – Hører du ikke hva jeg sier? Jeg er ingenting. Absolutt ingenting. – Ikke skryt, sa jeg. Peder ble stående, taus og i villrede, skjorten hang utenfor buksen, pannen var svett, hendene urolige. – Nå vet du hvem du har med å gjøre, hvisket han. – Hvor mange bokstaver er det i navnene våre? spurte jeg. – Ti, svarte Peder, trett. Jeg reiste meg, jeg også, og tok ham i hånden. – Det holder lenge, det, sa jeg. Og han lente hodet mot skulderen min.

Da banket en av mennene på vinduet. De var ferdige og kjørte bort med stigen på taket. Vi gikk ut. De hadde byttet om på skiltet. – Jeg skal gjøre idéene dine synlige, sa Peder. Han løp inn igjen. Det snødde fremdeles. Så skjedde det noe. Det blinket kraftig i bokstavene, som om de var like ved å løsne fra veggen. Peder kom rolig ut, smilende, og stilte seg ved siden av meg i snøen. Snart falt bokstavene til ro og navnene våre lyste sterkt og rødt over døren: BARNUM & MIIL. Jeg la armen rundt Peder. Og slik begynte det jeg kaller, med et lån fra stumfilmens språk, vårt elektriske teater, som skulle føre meg til rom 502 på Cochs hospits og siden til Røst der jeg tørket opp i den salte vinden.

(rad 14, plass 18, 19 og 20)

Stumfilmen hentet sitt uttrykk fra fotografiet og den mimiske kunst, fra bordellene og varietéene, fra havnene, kneipene, sirkusene og kirkegårdene. Ansiktet lyver ikke. Ansiktets fortelling er primitiv og tydelig, slik Den Gamles trekk ble preget av savnet, men også lykken av å bære den savnedes barn, Boletta. Vi er doble. Vi er halve. Ansiktets fortelling er tragedie og komedie. Manuskriptet fantes ennå ikke. Handling var en bevegelse, et hevet øyebryn, en tåre, et smil. Språket var bare til stede som forklarende tekst mellom scenene, hvite, flimrende bokstaver på sort bunn, og dette språkets eneste oppgave var denne: å fortelle at tiden går. «*Senere*». «*Neste morgen*». «*Samme aften*». Men etter hvert ble disse enkle meldinger, disse tidssignalene, for knappe. Det var akkurat som om en stor forfengelighet kom inn i språket og snart kunne man i stedet lese på lerretet: «*Lange, grusomme dager sleper seg hen, fylt med fortvilelsens håpløshet.*» «*Umerkelig lister den brutale morgenen seg frem.*» Språket begynte å gå feil. Til slutt stod tiden stille i orden. Selv ikke musikken kunne bøte på dette. Pianisten ga opp. Skuespillerne begynte å hviske til hverandre, grepet av den samme panikk som publikum også følte. Handlingen måtte videre. Talen tvang seg fram og med talen kom manuskriptet. Det er stunder da jeg også har det slik: Tiden har stanset. Arkene ligger der. Jeg blir ikke ferdig. Jeg står på bakrommet. Jeg drikker så langsomt jeg kan. Rus er også tid og innerst i rusen går tiden amok, en klokke som eksploderer i søvn. Jeg ser ut på gjestene. Jeg hører dem ikke. Peder har invitert halve byen. Det er stint. Jeg kjenner igjen ansikter fra Norsk Film, der er direktøren, skinnlappene på albuene har løsnet, dramaturgen mister en sigarett og trår den ned i teppet når hun tror at ingen ser det, jeg ser det, der er noen journalister, Bente Synt noterer, hun er

kveldens skald og i lommen har hun et kamera, der er musikere i skitne olabukser, hissige regissører, særlig det berømte paret, den ene i pels, høyrøstede skuespillere, mislykkete undergrunns-poeter, barnevakter, nærmeste pårørende og andre bleke minglere som ikke er bedt, men som har snust opp fri børst like persist som dresserte blodhunder. Jeg er imponert. Peder og Vivian går rundt og smiler til alle. De er verten og vertinnen. De er elegante. Jeg holder øye med dem. De er de stiligste fiskene i akvariet. Jeg står på den andre siden, i det lydløse. Jeg liker meg der. Vivian snur seg plutselig og møter blikket mitt, det er overveldende og varer ikke mer enn et sekund, nei, enda mindre, bare et blick som er forbi, flyktig, en bevegelse som ikke stanser. Jeg smiler og løfter glasset, for sent, og vet at hun ikke lenger er min og at hun kanskje aldri har vært det. Jeg er ikke en dugelig mann. Og i det samme jeg innser dette føler jeg meg nærmere henne enn noensinne. Peder stiller seg på en stol og holder tale. Jeg ser munnene som krummer seg i latter og hendene som klapper. Så bryter plutselig stemmene gjennom, en lydbølge som flommer mot meg, og jeg kan høre Peder som kaller. Han vil at jeg skal si noen ord. Jeg går over til dem. Jeg klatrer opp på den samme stolen. Det er en viss forventning. Jeg ser på Vivian. Hun venter rolig. – Kom igjen, Barnum! roper Bente Synt. Peder svetter litt. En av de tidligste filmene som ble laget i England het «*Ostemiddene eller Lilleputtfolket på restaurant*». Regissøren Robert W. Paul, kjent for sine triks, og ikke minst sine dolly shots, tok først en scene på vanlig måte, så kledde han kulissene i sort, rullet kameraet tredve fot bakover, satte inn en annen linse og gjorde nye opptak på den gamle rullen. Slik kunne han få mennesker i full størrelse og små, eventyrlige fantomer i samme bilde. Dette er den mest berømte scenen: En sjømanns vantro og forbauselse når han ser at det krabber en rekke dverger ut av en ost han skal til å spise. Jeg vil gjerne si noe om dette. Jeg vil si at jeg også er en midd, jeg skal dukke opp overalt, dere skal finne meg når dere trekker ut skuffen, blar i en bok, stikker hånden i lommen, går på do, åpner hankerommet og brilleetuiet og kjøleskapet og jeg skal være der når dere sovner og ikke minst idet dere våkner. Jeg er en midd. Jeg må si noe nå. Men jeg får ikke sagt det. – Natten er ennå ung, sier jeg i stedet. Jeg klatrer ned fra stolen. Noen klapper. Andre bare ser på hverandre. Bente Synt smyer seg forbi. – Er

du blitt veloppdragen siden sist? sier hun. Jeg nikker. – Så kjedelig, hvisker hun. Bente Synt legger hodet på skakke. – Hva skal du egentlig med Peder Miil? spør hun. Jeg river kameraet fra henne og går nærmere det lange ansiktet, den røde mulen. – Jeg skal fotofaengrafere deg! roper jeg. Jeg gjør det. Jeg tar sjelen hennes. Bente Synt ler. Det er en fin kveld. Direktøren stanser rett bak meg. – Har du tenkt på det jeg foreslo? spør han. – Nei, sier jeg. Han klapper meg på skulderen. Det er fremdeles en fin kveld.

Snart har alle gått. Tomgodset ligger igjen, sneipene, slantene, glassene, særlig de krøllete, skitne papirserviettene, jeg får det for meg at de ligner ødelagte fugler. Jeg tar en av dem opp og glatter ut vingene som er sølt til av leppestift og aske. Ikke rart de ikke kan fly. Vi sitter rundt bordet og deler den siste flasken. Det er Vivian, Peder og jeg. – Vi er på banen, sier Peder. – Vi er på banen, gjentar jeg. Vivian er trett og blid. Hun løfter glasset. – Skål for Miil & Barnum, sier hun. – Barnum & Miil, retter jeg. Peder ler. – Skål for Vivian! Vi skåler for oss selv. Kvelden er ikke ung lenger. Det er natt og skiltet som ennå lyser over døren farger snøen rød. Et ribbet juletre med en halv stjerne ligger midt i gaten. Kanskje noen har kastet det ut fra et vindu eller en veranda. Vi er tankefulle og tause mens vi drikker resten av flasken. – Komedie, sier Vivian plutselig. Vi ser på henne. – Hva slags komedie? spør Peder. Vivian har sluttet å røyke og tenner en sigarett. – Om mødre. Inspirert av *Pål sine høner*. Peder og jeg er ikke helt med. Vi synger *Pål sine høner* og skjønner hva hun mener når vi kommer til den siste linjen i refrenget. *No tør eg ikkje koma heim åt ho mor*. Jeg kysser Vivian på kinnet. I natt er jeg forelsket. Peder slår i bordet. – Lauren Bacall! roper han. Jeg snur meg mot ham. – Hva med henne? – Hva med henne? Hvis vi kan få med Lauren Bacall på et prosjekt, er det i boks, ikke sant? – Lauren Bacall? Er du svært full, Peder? – Faen, skal vi nøye oss med den gyldne reke i Drøbak, hva? Ingenting er umulig! Slik snakker vi og løfter hverandre opp. Det er nesten som før. Men det er noe med stemmene våre. Vi snakker for høyt. Vi snakker for fort. – Garasjen brant, sier Peder stille. – Brant garasjen? Jeg tar hånden hans. Han nikker flere ganger. – Hele dritten brant ned. Likeså greit, ikke sant? Vivian og jeg går hjem. Peder vil bli igjen og rydde. Jeg får ikke refrenget ut av hodet. *No tør eg ikkje koma heim åt ho mor*.

Kulden gjør meg våken. Jeg klarer ikke å sove. Vivians rygg er naken. Jeg legger hånden forsiktig på hoften hennes. Hun skyver den vekk i søvne. Jeg står opp. Jeg setter meg ved arbeidsbordet. *Nattmannen* ligger i skuffen. Skuffene er fulle. Jeg ruller et nytt ark på plass i maskinen og skriver: «*Vinteren kaster endelig av seg sin hvite kåpe og viser fram sin lysegrønne kjole.*» Jeg ser ut. Vivian sitter under parasollen på balkongen. På det lille, runde bordet står en rød drink. Hun lener hodet bakover og smiler, men det er ikke til meg. I 1911 spilte Will Barker inn *Hamlet* i løpet av én dag og filmen varte i femten minutter. Det er rekord. Vivian har gått, til salongen. Telefonen ringer. Det er Peder. Peder roper i røret, som om han står i en telefonkiosk nederst i barndommen og har mye å si og bare én mynt. – Noe vi må snakke om, Barnum! – Har ikke tid, sier jeg. – Da sier vi lunsj på Valka.

Jeg tok på meg solbrillene og gikk ut og før jeg kom til Marienlyst var sommeren snart forbi. Det knitret i trærne, denne sære, tørre lyden av blader som brenner og faller, det store hjulet rullet. Men det var heisekranene jeg hørte, de stod som mekaniske rovdyr i gaten utenfor gården vår og hele taket var dekket med en grønn presenning, som vinden tok tak i og løftet, det lignet en svær ballong og under den hang gården i en tynn tråd. De hadde allerede begynt å bygge loftsleilighetene. Og jeg tenkte: Nå river de mors historie. Jeg gikk ned på Valka. Peder satt ved vinduet. Jeg bestilte en grønn genser. Peder drakk cola og hadde spist en kake. Jeg så meg rundt, på de langsomme gjestene. – Er det sånn jeg også kommer til å ende? hvisket jeg. En taus kelner satte varene på bordet. Jeg drakk genseren først. – Du er i hvert fall ganske godt i gang, sa Peder. – Var det det du ville snakke om? Peder ristet på hodet. Dette var de mutte menns brune hjørne. Her stod tiden stille og de få gangene den rørte på seg, når noen skulle pisse, gikk den baklengs. Innerst reiste Direktøren seg. Han var ikke Direktør lenger. Helikopterne hadde tatt over. Det var bare å se ut av det grå vinduet. De nye menn og kvinner hastet forbi, i sine vektløse kapper, bevæpnet med kredittkort og stilett. På samtlige hjørner var det åpnet amerikanske hamburgerrestauranter. Selv fylликene på Majorstutrappa hadde press i buksene. Det var ikke bare gården vår, men hele byen, som var like ved å lette, enda en Andrés luftferd og hvem skulle lete etter oss til slutt? De eneste trofaste

var kvartetten fra Frelsesarméen. De var bardunene som holdt en flik av denne virkeligheten fast. De stod ved trikkeholdeplassen, med sine spinkle gitarer og sang de samme, gamle sangene. Og jeg tenkte at det er de som leter etter Fred. I alle byer i alle land står de og synger og ser, synger og ser og frelser. – Har du hørt om Arthur Burns? spurte jeg. Peder hadde ikke det. Det er ingen som har hørt om ham. Jeg fortalte historien om Arthur Burns. Han døde i fjor. Han ble 94 år gammel. Han var en av filmens pionerer. Han var en ung og begavet dramatiker som flyttet fra New York til Hollywood og begynte å skrive filmmanuskripter allerede da Mary Pickford var på høyden. Det fortsatte han med. Han skrev manuskripter da Douglas Fairbanks var den store helten, han skrev for James Cagney, Edward G. Robinson og John Wayne, han skrev da James Dean og Marlon Brando dukket opp på lerretet med sin melankoli, han skrev da Clint Eastwood trakk magnumen og han ga seg heller ikke da Sylvester Stallone kom inn fra høyre i bar overkropp. Arthur Burns var en av Hollywoods mest respekterte manuskriptforfattere. Ingen hadde holdt på lenger enn ham. Han var en legende. Han overlevde alle heltene og Warner Brothers betalte begravelsen hans. Det var bare en liten hake ved Arthur Burns' storslåtte karriere. Det ble aldri noe av. Ikke et eneste manuskript han skrev ble filmet, ikke en scene, ikke en replikk, ikke så mye som en voice over ble brukt. Arthur Burns skrev i vann. Jeg bestilte en grønn genser til. Peder gjespet. – Og hva er det du prøver å si? – Jeg har også skuffen full av manuskripter som ingen vil ha, sa jeg. Peder lente seg over duken. – Adapsjoner, sa han. Jeg trakk armen raskt til meg. – Adapsjoner? – Du hørte riktig. Vi skal snakke om adapsjoner. – Ikke fornærm meg, Peder. – Gå på biblioteket og finn noen bøker med bra story. Det er alt jeg ber deg om. – Jeg vil helst bruke mine egne idéer, sa jeg. Peder foldet hendene. – Men hvis de egne idéer lar vente litt på seg, kan du vel la deg inspirere av andres påfunn i mellomtiden, hva? – Vet du hva Scott Fitzgerald skriver om adapsjoner? – Nei, Barnum. Men det vet sikkert du. Jeg nikket. – La en god venn lese boken, be ham fortelle deg det han husker av den, skriv det ned og der har du en film. – Glimrende, sa Peder. Da kom den tidligere Direktøren opp fra dass. Han stanset ved bordet vårt og så ned på meg. Peder betalte. – Skriver du? spurte han. – Ja, sa jeg. – Men skriver du om broren din, Bar-

num? Jeg vet ikke hvorfor, men jeg ble så forbanna. Jeg reiste meg og dyttet ham vekk. Jeg er sikker på at jeg ikke dyttet så mye. Men jeg dyttet. Det måtte være balansen hans det var noe feil med. Han ramlet bakover og ble liggende mellom stolene. Og jeg ble kastet ut for godt, fra Valka, før klokken var blitt to, mens Bente Synt var på vei inn, jeg rakk å se henne smile, hun var mitt onde varsel, for hver gang hun dukket opp kom noe forferdelig til å skje. Peder tok armen min og dro meg over gaten før jeg fikk gjort mer ugagn. Frelsesarméen sang. – Skriver du om Fred? spurte han. Jeg dyttet Peder også, men han falt ikke, Peder var for tung. – Nei! ropte jeg. Så gikk vi på Deichman i Bogstadveien og lånte tyve romaner, blant andre Hamsuns minste, *Sværmere*, *Lillelord*, *Dracula*, sagaene og den siste til en ung og langhåret forfatter som het Ingvar Ambjørnsen. Vi tok drosje ned til kontoret. En av bokstavene over døren hadde sluknet. Barum & Miil. Vi lignet et hotell med toalett på gangen. Peder låste oss inn og der satt Vivian. Hun reiste seg straks. – Har dere ikke hørt det? spurte hun. Jeg ble kald og nykter. Jeg vet ikke hva jeg ventet, men jeg ventet det verste. – Hva har vi ikke hørt? hvisket jeg. – De river Rosenborg kino, sa hun. Peder slapp alle bøkene rett ned på gulvet og vi tok drosje dit med det samme. Det var sant. De rev Rosenborg kino. Det skulle bli treningsstudio. De bar ut inventaret og lempet det i en svær container som sperret hele gaten. Nå forsvant enda et sted. Men bildene kunne de ikke kaste. Lyset kunne de ikke stappe ned i sorte sekker og hive. Det var noe igjen som vi aldri kunne bli kvitt. Det var en trøst. Peder forhandlet i omtrent en time med formannen. Så skrev han ut en kraftig sjekk og vi fikk klatre opp i containerne. Vi fant til slutt stolene, rad 14, sete 18, 19 og 20. Vi bar disse plassene, de beste i hele salen, bort til Bolteløkka og der stilte vi dem på balkongen. – Jeg vil sitte ytterst, sa Vivian. Jeg protesterte. – Du skal sitte i midten, sa jeg. Men hun setter seg ytterst likevel, det nytter ikke hva vi enn sier, på sete 18, fjortende rad og det er jeg som må sitte i midten. Peder har selvfølgelig en melkesjokolade som han brekker i tre like biter. Trærne i Stensparken bærer ennå et fint, skjelvende løv. Men det store hjulet knirker. Solen er på vei ned. Nattmannen går over Blåsen og alt nærmer seg. – Ser dere bra? spør jeg. – Hysj, sier Peder og Vivian.

(peau de peche)

Der takluken en gang var er det laget et bredt vindu, med utsikt til mørket og himmelen. Jeg lurar på om glasset vil holde, hvis det snør tungt og lenge. Muren ved pipen og kokssjakten er hvitkalket. Gulvet er slipt, det er akkurat som om plankene fjærer når jeg går over dem, og de er lakkert i en lys, vakker tone, som får rommet til å virke større enn jeg kan huske, eller kanskje det er fordi det er tomt her, ingen har flyttet inn, dette er ennå ikke et sted. Det er en åpen kjøkkenløsning og bodene ved siden av er blitt soverom og bad. Jeg vet det allerede: her kan jeg aldri bo.

Så hører jeg noen komme opp trappen. Jeg snur meg. Mor stanser under tørkesnorene. Det er slik jeg ser henne. Jeg blander disse bildene, som tiden framkaller på likt: Mor har stanset under tørkesnorene som henger i slake buer gjennom lyset, hektet til veggene på rustne kroker, og hvis hun strekker seg litt kan hun nå treklypene og ta ned et plagg hun har glemt igjen der, en blomstrete kjole, mens en due sitter på bjelken og kurrer. Jeg skal til å si noe, men lar være. Det er noe ved henne, noe annet, en ro som skremmer meg. – Det er over, sier mor. – Over? Hva mener du? – Fred, hvisker hun. Det regner mot det skrå vinduet. Jeg ville aldri klart å sove i disse rommene. Jeg går nærmere mor. Det forundrer meg at jeg verken kjenner glede eller sorg, jeg er ikke engang redd. Det er som om mors mørke ro også har blitt min. Men når jeg snakker, brister stemmen min plutselig. – Har de funnet ham? spør jeg. Mor rister på hodet. – De har funnet noen av klærne hans. – Klærne? – Husker du den gamle peau de peche-jakken? Jeg nikker. Jeg fikk låne den av ham en gang, da han absolutt ville ha meg med på kirkegården, og den var altfor stor for meg. – Den ble funnet i København. I Nyhavn. Den hang over gelenderet på en av broene der. Mor

smiler. – Var det ikke godt at jeg sydde fast navnemerker på klærne deres, sier hun. – Jo, mor. Og jeg skjønner, i det samme hun har sagt det, at hun har gitt opp. Det er slik det er. Hun orker ikke vente mer. Hun klarer ikke håpe lenger. Hun vil falle til ro. Vi skal ikke kalle ham savnet, vi skal gi ham et nytt navn: død. Det er akkurat som om hun er lettet. – De har søkt i kanalene, men de finner ham ikke, hvisker hun. Strømmen har sikkert ført ham langt av sted. Hun tar enda et skritt nærmere. Gulvet dirrer. Jeg prøver å møte blikket hennes, men holder det ikke ut. – Det kan jo være noen andre som har brukt jakken hans, sier jeg. Mor smiler igjen og rekker meg et ark, som det er skrevet noe på. Det er det siste avsnittet i brevet fra Grønland og et øyeblikk er det som en slags triumf, han fant brevet til slutt, reisen hans har ikke vært forgjeves, men så kjenner jeg igjen Freds håndskrift og de radbrukne ordene. Han hadde vel bare lært dem utenat, akkurat som jeg, på sin egen, vindskjeve måte. Men den aller siste setningen mangler. – Det lå i lommen hans, sier mor. Vi blir stående tause en stund, som om vi er kommet til en slags enighet. Her oppe, på det som var tørkeloftet, hvor alt begynte, sier mor at det også er slutt. Hun tar arket tilbake. – Jeg vil at du skal holde tale, Barnum. Nå må jeg se henne i øynene. De er blanke og mørke. Jeg liker ikke det jeg ser. – Tale? Hvor? – I minnegudstjenesten for Fred, sier hun.

Senere går jeg bort til Bolteløkka. Hyllene, skuffene og skapene er tømt. Pappkassene står langs veggene. Fotografiet av hun vi trodde var Lauren Bacall har etterlatt en svak, falmet firkant på det grå tapetet. Jeg forsøker å skrive på *Nattmannen*, men bildene står stille. Hvor er Freds jakke nå? Jeg glemte å spørre mor om det. Jeg drikker i stedet til Vivian kommer hjem. Jeg vet ikke hvor hun har vært. Jeg spør henne ikke. Hun legger seg ved siden av meg i mørket. Jeg hører at hun ikke sovner. Det er nå hun sier det. – Jeg skal ha barn, hvisker hun. Og jeg kan kjenne det, at vi er i hver vår løgn, den ene større enn den andre, løgner som griper inn i hverandre som et lydløst urverk, det er opphissende, skamfullt, og jeg aner ikke hva jeg skal gjøre med denne ensomheten. Jeg snur meg sakte mot Vivian og legger hånden forsiktig på magen hennes, redd for å ødelegge noe. Det går et skjelv gjennom den tynne, nesten lysende huden, som om noe allerede lever der inne. Hun setter seg over meg. Jeg kan ikke se ansiktet hennes. Jeg gråter. Hun bøyer seg ned, nesten nær munnen min,

og stryker hånden gjennom håret mitt, om og om igjen, mens hun gynger sakte. – Ikke gråt, hvisker hun. Ikke gråt nå, Barnum. Og denne trøsten, det eneste ærlige i natt, er like ved å forstyrre løgnenes fine urverk og avsløre oss. – Fred er død, sier jeg. Vivian glir av og skyver meg hardt unna og trekker meg nærmere, alt i samme, rystende bevegelse. Det er så vidt stemmen hennes bærer. – Død? Er Fred død? – De fant jakken hans i København. De tror han har druknet i kanalene. – Men de har ikke funnet ham? – Nei, hvisker jeg. Vivian slipper meg. Jeg slår på lyset. Hun gjemmer ansiktet i hendene. Rommet er hvitt, det er et rom som er i ferd med å bli forlatt. Det ligner oss. Jeg lukker øynene. Jeg orker ikke se dette. – Jeg vil ha ham, sier Vivian plutselig, og det er noe bestemt, nesten argt i stemmen hennes, som om jeg har motsagt henne. Først forstår jeg ikke hva hun mener. Det ene øyelokket mitt henger igjen, som en tynn, klebrig bandasje. Så går det opp for meg. – Ham? Vet du at det blir en gutt? Vivian vender seg bort. – Jeg er tre måneder på vei, hvisker hun. Jeg tar på meg en skjorte og setter meg ute på balkongen, på plass 18, ytterst. Jeg ser ingenting. Alt går i ett. Det forundrer meg at byen er så stille, som om det bare er oss igjen her i natt, lamslåtte. Er tvilen også en slags løgn? Jeg drikker det som er igjen. Det gjør jeg alltid. Hva gjorde Fred i København, hvis han i det hele tatt hadde vært der? Var han på vei hjem? Skulle han til Køge eller ville han bare se moskusoksen i dyrehagen? Og jeg prøver å se ham for meg, slik han må være nå, så mange år eldre, snart en middelaldrende mann, men jeg klarer det ikke, jeg kan ikke se ham annerledes enn slik jeg husker ham, den siste morgenen på kjøkkenet i Kirkeveien, da han reiste for godt, knapt tyve år gammel. I mitt bilde av ham har tiden stått stille. Jeg kan bare se ham slik, den magre, unge Fred, som jeg en gang kjente, som slenger den gamle peau de peche-jakken fra seg på en bro i Nyhavn og går over til mørket på den andre siden. – Tror du han er død? Vivian står ved døren og lampen i stuen rammer henne inn i sølv. Jeg synes jeg kan se en svak bue over magen hennes, eller kanskje det bare er noe jeg tror, nå som jeg vet det, at hun skal ha barnet jeg ikke kunne gi henne. Vi beskytter hverandre med løgn. Hun fryser og legger hendene på skuldrene sine. Armene er et kors. Hun spør en gang til og leppene dirrer rundt ordene. – Tror du Fred er død, Barnum? – Mor vil holde minnegudstjeneste for ham, sier jeg.

Vivian ser på meg, det er som om hun står i et skinnende hull i mørket, på bunnen i en brønn av lys. – Få henne til å la være, hvisker hun.

Men mor var ikke til å rikke. Jeg prøvde i det lengste, men ingenting hjalp. Hun hadde bestemt seg, én gang for alle. Hun var trett av å vente og endelig hadde hun noe annet å samle seg om. Og hun gjorde det med en iver og et overmott, ja nesten begeistring, som jeg knapt kunne huske å ha sett hos henne før og det skremte vettet av meg. Hun ga Frelsesarméens ettersøkningskontor beskjed om at det ikke lenger var nødvendig å lete etter Fred. Søket var slutt. Hun bestilte blomster og kranser. Hun rykket inn annonse i Aftenposten. Hun fikk trykt sanger vi skulle synge. Og hun ryddet bort tingene hans på rommet vårt. Jeg stod lent mot dørkarmen og det var et underlig syn. Min halvdel var for lengst tømt, bare sengerammen var blitt stående der. Nå forsvant Freds del også og slik ble rommet på en måte helt igjen, like nakent, like tomt. Mor gjemte alt i skapet og snudde seg mot meg, smilte, blank i ansiktet, nesten ung, vakker var hun, hun hadde kastet den ventendes stramme maske og blitt fri. Det lignet en rus, en stadig stigende rus, og jeg bare telte ned til det øyeblikket hun ville bryte sammen. Dette kunne ikke vare. Jeg gikk inn til Boletta og vekket henne. – Kan ikke du få mor fra det? hvisket jeg. Boletta ristet så vidt på hodet. – Kanskje hun synes hun skylder ham dette, sa hun. – Skylder ham? Hva mener du? Boletta reiste seg fra divanen. – Fred ble ikke født med vilje, Barnum. Mor ropte fra entréen, utålmodig og bestemt. – Kommer du snart? Jeg tok Bolettas hånd, fort. – Tror du han er død? Boletta så opp. – Fred har streifet lenge nok nå, sa hun. Mor ropte igjen og jeg gikk etter henne. – Hvor skal vi? spurte jeg. Men mor hadde ikke tid til å svare og da vi kom ut på fortauet møtte vi Vivian og Peder. Mor tok rundt Vivian og kysset henne på begge kinnene. Vivian hvisket noe til henne som jeg ikke hørte. Jeg så på Peder. Jeg kunne ikke se noen forskjell. – Vivian skal vise meg loftsleiligheten, sa han. Han snudde seg fort mot mor. – Hva skal jeg si, hvisket han. Kondolerer. Mor kysset ham også. – Takk, Peder. Du vet jo hvordan det er å miste noen. Først nå ble han brydd og fomlet lenge med paraplyen han mest brukte som stokk. – Ja, sa han lavt. Det vet jeg. Mor sukket. – Det er godt det er over. Så stod vi tause en stund, på hjørnet av Kirkeveien og Gørbitzgate, i det

lette, kalde regnet som pleier å falle i Oslo sent i september. Det rant noen fine, blanke dråper langs Vivians panne, hun bare lot dem renne, til de falt over øyebrynene og stanset ved munnen der hun slikket dem bort og når jeg møtte blikket hennes var det som om hun stod på den andre siden av regnet, bak et gitter av vann. Jeg kunne ikke nå henne. Peder åpnet endelig den sorte paraplyen sin og den var stor nok til å dekke oss alle. – Blir dere med? spurte han. Heller ikke det hadde mor tid til. Vivian og Peder gikk inn i gården og vi fortsatte ned mot Majorstuen. Det var så vidt jeg klarte å holde følge med mor. Hun snudde seg. – Er Vivian syk, Barnum? – Syk? Nei. Hvordan det? Men mor svarte ikke. Hun hadde vel allerede glemt hva hun spurte om. Vi passerte kiosken, som var stengt nå, flere planker var revet løs og noen hadde malt slagord på luken, røde bokstaver: okkuper! Mor enset det ikke. Hun bare satte opp farten. Vi skulle til Majorstuen politistasjon.

Vi måtte vente i tre kvarter. Det viste seg at mor hadde levert arket som lå i Freds jakkelomme til en betjent, for å høre hans mening, og kanskje kunne det være mulig å finne fingeravtrykk også, hva man nå skulle bruke dem til. Jeg begynte å bli sliten. Mor var enda mer våken. Så ble vi sluppet inn på et kontor. En eldre mann i uniform med tynt, grått hår som var presset flatt av luen som også hadde laget en stripe, nesten et lite søkk rundt hodet, satt bak et skrivebord. Foran ham stod en bløtkake med ett lys på. Mor håndhilste og vi kunne sette oss. Betjenten virket fjern. Han slikket krem av fingeren, i vanvare, og rødmet da han oppdaget hva han gjorde. – Har De fått sett på det? spurte mor. Betjenten gned fingeren fort langs den tynne barten, dro ut en skuff og tok fram en plastmappe som arket lå i. – Er det hans egne ord eller noe han kan ha lest? spurte han. – Det er slutten på et brev som min bestefar sendte min mormor fra Grønland, sa mor. Men hun nevnte ikke at den siste setningen manglet. Kanskje hun hadde glemt den. Kanskje Fred også hadde glemt den. Jeg husket den. – Det er visst et sitat fra en gammel inuit, sa jeg. Åndemaneren Odark. Betjenten skjøv kaken over bordet. – Vil dere ikke ha et stykke? Vi tok hver vår bit. Han smilte og løftet arket. – Jeg går av med pensjon i dag, sa han. Og dette er min siste sak. Han gikk bort til veggen og tok ned et diplom i glass og ramme og la det i en eske som allerede var full. Vi spiste kaken i stillhet. Mor var ferdig lenge før meg. – Men hva får De

ut av det? spurte hun. Betjenten kom tilbake og la arket i plast-mappen igjen. – Det er ikke lett å bli klok på, sa han. Mor ble utålmodig. Hva var det hun ville vite? Hva trodde hun disse ordene, skrevet skjevt etter hukommelsen på et lite ark, kunne åpenbare? Hun lente seg nærmere. – De kan vel lese, sa hun. Betjenten så på henne. – Ja, jeg kan lese. Men det er ikke sikkert jeg leser det samme som Dem. Mor virket misfornøyd med svaret hans. – Hva mener De å si? – Fortell meg heller hvordan De leser dette, sa fullmektigen. Mor begynte å gråte. – Det er min sønns avskjedsord, hvisket hun. Det er det det er! Og jeg skjønnte at mor slett ikke ville vite. Hun ville ikke til bunns. Hun ville bare tro det hun hadde bestemt seg for. Ventetiden var over. Jeg tok arket og måtte støtte mor da vi gikk mot døren. Betjenten reiste seg. – Kom forresten Deres morfar tilbake fra Grønland? spurte han. Mor stanset. – Nei, sa hun. Han ble også borte. Og det var i dette øyeblikket at den gamle betjenten gjenkjente noe, en bue i sitt liv, en sammenheng han kanskje hadde lett etter, en mening, denne siste dagen på arbeid. – Vera Jebsen? sa han plutselig. Mor så forundret på ham. – Det er mitt pikenavn. Betjenten måtte sette seg. – Da var det Deres mormor som kom hit like etter krigen og anmeldte en forbrytelse, sa han. Mor ble taus og fullmektigen reiste seg igjen. – Den ble aldri oppklart, så vidt jeg husker. Jeg var ung og uerfaren den gangen. Mor vaklet, som om hun stod svimmel på kanten av et stup, det varte bare et sekund, hun falt ikke ennå, hun pustet håret vekk fra pannen, smilende. – Og er De blitt klokere nå? spurte hun. Betjenten rettet på uniformen og så ned, på kakesmulene, det tomme skrivebordet, på klokken, om noen minutter hadde han gjort sitt og kunne gå hjem for godt. – Nei, hvisket han.

Det hadde sluttet å regne da vi kom ut. Mor tok hånden min og så opp mot himmelen. Hun stod slik lenge og lukket øynene, blendet av solen som brøt gjennom skyene i skrå flak. – Jeg håper det blir fint vær i morgen, hvisket hun. Og hun snudde seg mot meg. – Du skal ikke si noe ufordelaktig om Fred i talen din, Barnum. – Hva skulle det være? spurte jeg. Mor sukket. – Det vet du godt, Barnum. Og jeg prøvde enda en gang å overtale henne. – Er du helt sikker på at du vil dette, mor? Hun smilte. – Vivian spurte om akkurat det samme. – Og hva svarte du henne? – At jeg er helt sikker, sa mor.

Mor var sikker. Hun hadde aldri vært så sikker. Hun skulle holde denne minnegudstjenesten, en begravelse uten kiste, død in absentia, hun skulle til og med holde den i Majorstuen kirke, der presten i sin tid nektet å døpe både Fred og meg. Det var noe fandenivoldsk i det som jeg ikke kunne la være å beundre, en kjærlig stahet. Vi gikk oppover Kirkeveien igjen. Mor hadde ikke sluppet hånden min. – Ikke drikk i morgen, sa hun. Jeg angret plutselig på at jeg ikke hadde anmeldt hærverket i kiosken når vi først hadde vært hos politiet. – Nei, mor. – Jeg vil at du skal være edru, Barnum. – Ja, mor. – Lover du det, lille Barnum? For din brors skyld.

(bunnfall)

Jeg våkner alene neste morgen. Jeg holder fremdeles det jeg har lovet mor, for min brors skyld. På nattbordet ligger en lapp. Vivian skriver at hun er på kontroll og vi kan møtes utenfor kirken. Klokken er kvart over ti. Minnegudstjenesten begynner ett. Jeg ser at det er sol, lavt høstlys mellom de tynne trærne. Regn hadde vært bedre. Jeg står opp og dusjer. Vivian har ryddet i toalettskapet også. Bare det aller nødvendigste står igjen, en shampo, noen parfymer, en neglefil, hudkrem, sminke, musk, hårbørste, en halv vodka og tannpasta, stort sett mine ting. Jeg lukker skapet. Det er lenge siden jeg har sett meg i speilet. Nå gjør jeg det. Dampen glir unna, som om noen drar et slør fra ansiktet mitt. Har jeg stått stille i Freds øyne, slik han har gjort det i mine? Sluttet min tid også å gå den morgenen på kjøkkenet i Kirkeveien, da han berørte meg og reiste? Er det slik han siden har husket meg, som Barnum, den lille lillebroren, seksten år og utvist? Og i det samme jeg tenker dette kjenner jeg et savn så dypt og tungt at jeg må lene pannen mot speilet og hive etter pusten. Jeg skulle ønske jeg kunne si det til ham: – Jeg klarte meg, Fred. Og du? Jeg åpner skapet igjen og ser på flasken. Den er ennå ikke åpnet. Den er et løfte som ennå ikke er brutt. I dag vil jeg glede mor. Men jeg finner ikke den gamle dressen min, fars dress. Jeg åpner pappkassene fra flyttebyrået. Den er ikke der heller. Jeg går ned i kjelleren. Boden vår ligger innerst, bak vaskerommet. Døren er ikke engang låst. Det hender uteliggere fra parken sover i varmen ved tørkeskapet. Her er ingenting å stjele likevel, bare tingene Vivian har tenkt å kaste eller gi til et loppemarked, et par flisete treski, klær som for lengst har gått av moten, platåskoene, en stålampe med rutete skjerm, tomflasker. Dressen henger i en gjennomsiktig plastpose. Jeg har ikke brukt den siden sist. Jeg hekter den ned fra kro-

ken på veggen og det er da jeg får øye på noe annet: kofferten. Det er den gamle kofferten, som far bar rundt svingen for direktør Mundus og som jeg arvet etter far og siden lånte til Fred da han stakk av. Nå har jeg fått den tilbake. Jeg løfter den. Den er like lett. Den er bare enda mer slitt. Remmen rundt lokket har røket. Jeg holder kofferten slik, som om det er min tur til å dra. Jeg åpner den. Det er ingen applaus. Den er tom. Fôret har løsnet og henger i krøllede flak. Det har vært en lang reise. Jeg begriper det ikke. Jeg kaster kofferten inn i boden og løper opp trappen. Jeg har låst meg ute. Jeg blir stående og stirre på denne døren. Skiltet er dekket av en matt, skjoldete hinne, som om navnene våre er risset i tåke, nesten usynlige. Jeg vet det. Han har vært her. Kanskje han har sovet der nede. Han har sett ansiktet mitt. Han har sett tiden som har gått. Han har sett oss. Hvorfor ga han seg ikke til kjenne? Turte han det ikke? Og en annen mistanke slår plutselig inn i meg og jeg tør ikke tenke den ferdig, men den er umulig å stanse, et lokomotiv i hodet. Når var han her, på sin dulgte visitt? Jeg hører noen. Det er naboen. – Det er du som stjeler avisen min, sier hun. Jeg kler av meg. Naboen skynder seg inn igjen. Jeg tar på dressen og hiver resten av klærne i sjakten. Jeg skal til Majorstuen kirke. Jeg går en omvei over Blåsen. Jeg stanser der oppe. Det kalde lyset får alt til å rykke nærmere. Jeg tenker: er dette den siste scenen i *Nattmannen*? Jeg tenner en sigarett og kaster opp. Når jeg kommer til kirken sitter mor og Peder på benken under klokken og den røde villvinen. De reiser seg straks de ser meg. Mor er utålmodig og nervøs. Hun kysser meg på kinnet, men jeg antar hun bare vil kjenne om jeg har drukket. Peder legger armen rundt skulderen min. – Den loftsleiligheten er helt rå, sier han. Vi kan gå inn. Et par fra Frelsesarméen sitter bakerst. Jeg ser vaktmester Bang og kjenner igjen noen ansikter fra skolen, fullmektigen har satt seg ytterst, Bente Synt er der også, mitt onde varsel, men denne dagen kan ikke bli ondere. – Dette går fint, hvisker mor. Jeg setter meg mellom Vivian og Boletta på første benk. Dørene lukkes. Boletta legger den spinkle, flekkete hånden sin i fanget mitt. – Gudskjelov at det ikke er noen prest her, sier hun. Mor hysjer på henne. Organisten spiller. Jeg kan ikke teksten på salmen. Vivian stirrer rett fram. Munnen hennes er lukket. Kinnene er magre. Der kisten skulle vært står

det en stol og rundt stolen ligger det fullt av kranser og blomster. På ett av silkebåndene er det skrevet «Takk, Vivian og Barnum». Mor reiser seg og sier noen ord. Jeg får det ikke helt med meg. Jeg har dette lokomotivet i hodet, det vil ikke stanse. Jeg lener meg inntil Vivian. – Dette er bare det nestbeste, hvisker jeg. Hun blir urolig. – Nestbeste? Hva mener du? – Det beste hadde vært om de hadde funnet ham død, ikke sant? Mor ser på meg. Hun smiler. Hun er vakker i dag, i den sorte kjolen hun ikke har brukt siden far døde. Det er min tur. Jeg skal tale for Fred. Jeg stiller meg foran blomstene og den tomme stolen, med ryggen til benkene, jeg vet ikke hvor lenge jeg står slik, men når jeg snur meg ser jeg at kirken er helt full, det er ikke en eneste plass ledig. Og det minner meg plutselig om premièren på Sult. Nå er det Fred som er klippet bort. Mor har satt seg ved siden av Vivian. Peder sitter bak henne. Jeg hører musikk, lokomotivet i hodet har trukket med seg denne sangen, det er Morricone, fra *Once upon a time in America*. Jeg begynner å tale. – Jeg har alltid drømt om at Fred skulle komme tilbake, akkurat som Robert de Niro på jernbanestasjonen i New York. Men når vi spør ham hva han har gjort i alle disse årene han har vært borte, skal han ikke svare: Lagt meg tidlig. Han skal i stedet svare: Jeg har sett dere. Jeg venter litt. Peder smiler, han skjønner, og han lener seg mot Vivian, puster henne i nakken. Mor er ennå avventende, hun bøyer seg fram, som om hun når som helst er klar til å stanse meg. Boletta holder henne i armen. Og mens jeg står der, ved den tomme stolen, foran alle disse hvite, tause ansiktene, blir jeg drømmeren igjen, drømmeren Barnum. Jeg forestiller meg selv som savnet, som død, jeg har druknet i kanalene og liket mitt flyter der, i langsomme virvler mot bunnen. Endelig klarer jeg å drømme min egen begravelse, det er meg de er kommet for å minnes, i Majorstuen kirke, og jeg kan kaste et siste blick på dem jeg skal forlate, og jeg vet at de vil ha glemt meg når de går ut av døren, til Fagerborgs indian summer. Dette bildet er så voldsomt at øynene mine flyter over og jeg må tørke en tåre. Min gråt er smittsom. Gråten er mitt budskap. Når de ser meg slik, rørt til tårer, begynner de også å gråte, alle bortsett fra Vivian og Peder. Jeg tror Boletta har sovnet, og ære være henne for det, men mor har lommestørkleet i hånden og hun nikker flere ganger til meg, fornøyd, anerkjennende, jeg holder det jeg har lovet, for min brors skyld. – En natt kom

Fred hjem med en kiste, sier jeg høyt. Mor er på vakt igjen og Boletta våkner. Det er min tur til å lukke øynene. Jeg er drømmeren som drømmer baklengs. – Kanskje han visste hva som skulle komme. Kanskje det var et flashforward, som det heter i min bransje. For her i dag har vi ingen kiste, vi har bare et minne, og minnet er ikke annet enn et bilde multiplisert med tid. Peder løfter tommelen. Mor er nervøs. Jeg får lyst til å sette meg, på Freds stol, men gjør det ikke. Og enda en gang synes jeg å se Fleming Brant, han står ved døpefonten, hendene hans drypper av vann, han rister på hodet og går ned midtgangen, med raken over skulderen, så sakte at han aldri forsvinner. – Men det første jeg husker av Fred er at vi gjemte oss under bordet i stuen og hørte oldemor lese høyt fra oldefars brev. Jeg kan det ennå utenat. *Medens vi befant oss i isen gjorde vi ofte jagt på selhunde og skød også mange, disse skulle skydes når de ligge og sole sig på isen, kommer de først i vandet ere de vand-skelige å få fatt på.* Jeg må tie igjen. Jeg ser ned. Jeg står i blomster og kranser. Jeg kan slutte nå. Jeg gjør det ikke. Jeg sier: – Når jegeren finner et spor følger han det ikke videre. Han følger sporene tilbake, der dyret kommer fra. Mor skal til å reise seg. Boletta holder henne fast. Vivian ser en annen vei. Peder tar ikke øynene bort fra meg. Det er helt stille i Majorstuen kirke. Det er jeg som raker nå, sanden langs våre spor. Jeg hever stemmen. – Og Freds siste ord var også hentet fra dette brevet, som er fortellingen i vår familie, fortellingen vi kommer fra og alltid vender tilbake til, mellom is og sne. Jeg må stryke håndbaken over kinnet igjen og venter. Og jeg rekker å tenke at livet for det meste er å vente, det består våre dager av, å vente, vente på noen, noe annet. Vi er her for å avslutte denne ventetiden. Jeg leser høyt disse ordene, som lå i Freds lomme: – *Du spør, men jeg vet intet om døden, fordi jeg kun kjenner livet; jeg kan kun si hva jeg tror: enten er døden livets ende, eller også bare overgangen til en annen måte å leve på. I begge tilfeller er der intet å frykte.* Jeg snur meg mot mor. Hun har foldet hendene. Og lavt sier jeg den siste setningen, som Fred kanskje hadde glemt, kanskje det er ingen som hører den, og jeg synes det er den vakreste linjen i brevet, vismannen Odarks ord, påståelige og fulle av kjærlighet og mot, ordene som den unge Wilhelm gjorde til sine, da han skrev dem i brevet til sin elskede og ikke visste at det skulle bli slutten på hans historie, og disse ordene gjør jeg

nå til alles ord. – *Dog vil jeg meget nødig dø nu, fordi jeg synes, at det er dejligt at leve!* Mor reiser seg. Hun henger Freds gamle jakke over stolen, peau de peche-jakken, det er som om han nettopp har sittet der, i en skoletime, og blitt sendt på gangen, eller bare har gått ut for å pisse. Og jeg skjønner med det samme at ventingen har tæret på mors forstand, og hvordan skal hun nå kunne bære dette tomme savn, en jakke som ikke passer noen lenger? Hun vil ha meg med ned til benken igjen. – Det er nok nå, Barnum, hvisker hun. Du har vært flink. Men jeg blir stående der, ved siden av Freds stol, jeg er ikke ferdig, og denne stillheten, som bare er utenfor meg, blir enda større og dypere. Aldri har Fred vært mer levende for meg enn akkurat nå. – Tiden spiller oss et puss, sier jeg høyt, kan hende jeg roper det. Og jeg senker stemmen. Mor har stanset. – Tiden har mange rom, hvisker jeg. Og alt skjer samtidig, i alle rommene, i dette øyeblikk. Jeg setter meg, på Freds stol. – Fred lærte meg at jeg aldri skulle si tusen takk. Men i dag gjør jeg et unntak. I dag sier jeg tusen takk. For Vivian skal endelig ha barn. Peder retter seg opp og åpner munnen, men i stedet for å si noe, ler han, jeg hører Peders forbausete latter fylle Majorstuen kirke. Og jeg går ned til Vivian og kysser henne og hun kan ikke hindre det. Siden står vi i våpenhuset. De siste hilser stille til oss på vei ut. Vivian ser rasende på meg, men hun er også lettet, for snart kan hun ikke skjule det lenger, at hun venter barn. – Dette må vi feire, sier mor og er på gråten. Ja, nå kan vi feire og sørge, det ene rommet er tapetsert i sort og det andre er fullt av sol, men vi vet ikke i hvilket av dem gleden holder til likevel. – Jeg skal bare hente noe, hvisker jeg. Og jeg skynder meg over Kirkeveien til kiosken. I brusskapet har jeg gjemt to flasker, det mørke brennevinet er for å glemme, det blanke er for å huske hvorfor du drikker. Jeg går ikke tilbake til de andre. De kan vente så lenge de vil. Jeg stikker flaskene i lommen, klatrer over gjerdet og kommer ut på baksiden. Jeg går ned til Cochs hospits. De har et ledig rom, 502 i øverste etasje, fars gamle rom. Jeg får nøkkelen og løper opp trappene. Gardinene er trukket for. Det knitrer i pæren når jeg slår på lampen i taket. – Fred! roper jeg. Fred! Jeg vet du er her! Det er helt stille, bare denne knitringen, som om det store lyset er like ved å gå. Jeg roper navnet hans igjen. – Fred! Kom fram, din feiging! Jeg vet du er her! Jeg velter en stol. Jeg åpner et skap og hører kleshengerne som ramler over

meg. Jeg skriker. – Din blinde jævel! Du klarer faen ikke å
gjemme deg! Noen står ute i korridoren og ber meg dempe meg
litt. Jeg låser døren og begynner å drikke.

(vikingen)

Det er den store kjærligheten. Får du litt vil du ha mer. Når du har fått mer må du ha mye. Og siden må du ha resten. Det finnes ingen mellomting. Det er alt eller intet. Du har elskerinner spredd over hele byen, i oppbevaringsbokser på Østbanen, i en koffert i kjellerboden, i skuffen på kontoret, bak Hamsuns samlede verker, i sisternen og luftelukken, i søppelsjakten, brødboksen og takrennen, under sengen, i den stengte kiosken, i postkassen og på innerlomma: De er med deg. Og den store kjærligheten begynner pent, med et kyss, nei, ikke et kyss engang, bare et kjærtegn, som ikke behøver å være mer enn lukten eller synet av henne, og du husker din barndoms første forelskelse, den søte lukten av Malaga, som du pustet inn i dype trekk og ladet dine drømmer med, for dette er alt som skal til, dette er begynnelsen og i begynnelsen sa Gud: Bli mørke. Du finner et glass, for du skal selvfølgelig bruke glass, du skal holde stilen, du har gode hensikter, du skal ta en drink, nei, ikke en drink, bare en tynn en, en pinne, som noen pleide å si, eller rett og slett et glass, det nøytrale navnet, et glass, så enkelt og liketil, du skal hygge deg med et glass og derfor har du funnet fram et glass. Det er innlysende. Og idet du skrur korken av flasken og kjenner den ramme duften av vodka, gin, whisky, hva som helst som virker, folde seg ut som en strålende bukett, er du nesten lykkelig, du står på kanten av lykken, med denne buketten i hånden, og dette er kanskje det fineste øyeblikket, du kan ennå pakke disse blomstene inn igjen, men du skal jo bare ha denne ene pinnen, en stilk, eller kall det en rose fra din elskerinne, en taus invitasjon, og du skjenker i glasset, forsiktig, skrur raskt på korken og setter flasken i skapet igjen, eller opp på den øverste hyllen, lengst mulig unna, for du skal ikke ha mer, du trenger bare denne ene

pinnen, og du tror på det selv, når du tar glasset med deg inn i et annet rom, eller ut på en balkong, og setter deg der. Du holder buketten i hendene. Du har ennå ikke drukket. Men du skal ikke drikke. Du skal bare nippe. Dette skal nytes. Du skal få dette til å vare. Du skal bare lukte. Og du løfter blomsten sakte mot munnen, din tørre munn, og det er blomsten som skal vanne deg.

To døgn senere våkner du et annet sted. Du tror du har drømt det, men dette er sant. Blomstene har visnet. Du er tørstere enn noensinne. Du vil bli elsket, men du er forlatt. Du er den tomme vassen. Du løfter armen. Hånden er full av blod. Du vet ikke hvilken seng du ligger i. Rommet rundt deg er sort. Du prøver å tenke. Du får det ikke til. Det er like bra. Mørket rykker nærmere. Hvis du ikke rører deg, kan du utsette angsten. Den er der snart, for angsten er den eneste trofaste nå, men du kan få fri noen sekunder til. Så hører du noe. Det er lyden av en vindmølle, den spinner, et hjul nær ansiktet ditt, raskere og raskere, du hører en ulykke i nærheten, et skrik, bremses og en stor stillhet, og du vet det: det er jeg som ligger der, på rom 502, på Cochs hospits. Noen snakker utenfor døren. Døren er låst. Noen åpner den. – Fred? hvisker jeg. Er det deg? Noen lukker døren og trekker fra gardinene. Peder ser ned på meg, – Herregud, sier han. Han trekker raskt for gardinene igjen og hiver tomflaskene og glasskårene i et spann. Han kler av meg og vaske meg. Jeg har et kutt i tommelen på høyre hånd, Han renser såret og legger på plaster. Han har med seg rene klær også. Tjukken steller småen. Han åpner vinduet og lufter. Det er snø i karmen. Jeg fryser. Så heller han cola og hostesaft i et beger, knuser en pille og rører rundt med fingeren. Jeg drikker det. – Jeg er en av nattmennene, hvisker jeg. Peder står med ryggen til. – Nattmenn? – Familien er full av dem, Peder. Menn som blir borte. – Du er ikke helt borte ennå, Barnum. Så vidt jeg kan se. – Jeg er på vei, sier jeg. – Hvor er du på vei? vil Peder vite. – Ned. Bort. Ut. Det er det samme. Peder snur seg. – Og hvis jeg sier at det er noen som vil at du skal bli? Jeg ser ned. – Hvordan fant du meg? spør jeg, lavt. Peder setter seg på sengen. – Jeg finner deg alltid, Barnum. Har du ikke skjønt det ennå? Jeg lener pannen mot skulderen hans. – Kanskje jeg ikke vil bli funnet, hvisker jeg. – Da finner jeg deg likevel, sier Peder. Jeg er din venn. Det er bare sånn det er. Vi blir sittende slik en stund,

tause. Jeg får lyst til å gråte, men klarer det ikke. Jeg prøver å le i stedet. – Har jeg ikke noe valg? hvisker jeg. Peder rister på hodet, like alvorlig. – Vivian er bekymret, sier han. Jeg ser opp på ham. – Er det du som er faren? spør jeg. Det skjer så fort. Peder slår meg rett i ansiktet. Jeg ramler bakover i sengen. Han sitter over meg og slår. – Hørte du ikke hva jeg sa! skriker han. Jeg er din venn, din jævla fyllik! Jeg må holde ham. Jeg kjenner ikke slagene. Han fekter med armene som en rasende unge. Jeg klarer endelig å le. Peder synker sammen. – Du kan godt slå meg en gang til, stønner jeg. – Hold kjeft, sier Peder. Jeg tar hånden hans. Den rister. Vi ligger på rygg i den slitte, skrå dobbeltsengen og stirrer opp i taket. Det er en svær krok der, midt i taket, og malingen rundt den har løsnet og henger i løse flak. – Far pleide å bo på dette rommet, sier jeg. – Var han også en nattmann? – Far var den verste nattmannen av oss alle, hvisker jeg. Peder er taus enda en stund. Det er han som holder hånden min nå. – Kanskje legen som undersøkte deg tok feil, Barnum? – Doktor Greve tar aldri feil, sier jeg. – Og du har ennå ikke sagt det til Vivian? Jeg lukker øynene. Det er løgnene som ruller, sorte hjul, og de er umulige å stanse. – Har du med noe å drikke? spør jeg. – Du klipper bort livet ditt og alkoholen er saksen, sier Peder. – Gidder du la være å snakke som meg? Peder smiler endelig, slipper hånden min og reiser seg. – Kom, sier han. – Hvor skal vi? – Ut, Barnum.

Vi går ned til resepsjonen. Peder betaler for to netter, rengjøring og klager, men det er meg damen med nøklene ser på hele tiden, munnen hennes er en stram bølge. – Jeg vil ikke ha deg her mer, sier hun. Peder slenger en ekstra femtilapp på disken, bøyer seg fram og hvisker: – Han kommer aldri tilbake. Og vi løper over krysset der Den Gamle ble kjørt i hjel, 21. september 1957, vi løper gjennom snøen som begynner å falle mot ansiktene våre, og det er ennå det samme øyeblikket, for her ble bildet tatt og når jeg snur meg ser jeg Fred sitte urørlig i rennesteinen, med kammen i hånden, som om han vil gre tiden tilbake, Den Gamle ligger på brosteinene, i blod, sjåføren klatrer ut av lastebilen og menneskene strømmer til med stumme skrik før snøen dekker alt igjen. Vi har allerede satt oss i den innerste båsen på Lorry og kelneren stanser ved bordet vårt. Peder bestiller to karbonader med speilegg, kaffe, melk og flatbrød. Jeg ber om en halvliter og en Fernet Branca. Peder ser på meg når kelneren har gått.

Han ser lenge. – Reparasjonen er i gang, sier han til slutt. – Er noe i stykker? spør jeg. – Du, svarer Peder. Kelneren kommer tilbake med glassene. Jeg løfter halvliteren med begge hender. Dette er ikke en elskerinne, men en gammel hore som ler av deg, mens hun plukker kronblader av den eneste blomsten i buketten, elsker, elsker ikke, elsker. Det minste glasset er bare medisn. – Du husker hva jeg lovet frøken Coch? sier Peder. Jeg tenner en sigarett. – Frøken Coch? – At du aldri skulle tilbake dit, Barnum. – Jeg håper du klarer å holde det du lover, sier jeg. Kelneren setter maten på bordet. Jeg er ikke sulten. Jeg spiser. Jeg må på toalettet og kaste det opp. Peder venter. Han har lagt noen papirer og en bunke bøker ved siden av den tomme tallerkenen sin. Jeg setter meg. – Er du klar nå? spør han. Jeg nikker. – Klar for hva da? Peder smiler og lener seg nærmere. – Amerikanerne oppfant western, japanerne lagde samuraifilmene, easterns, ikke sant, og italienerne har spaghetti. Hva blir igjen til oss da? Peder svarer før jeg får sagt noe. – Northern, Barnum. – Northern? Kelneren kommer og rydder bort tallerkenene. Han har med en halvliter, uten at jeg har bestilt den. Peder skyver bøkene mot meg. – Jeg gjorde som du ba meg om, sier han. – Hva ba jeg deg om? En halvliter? – Jeg har lest, Barnum. Jeg har lest sagaene. Alt vi trenger rapper vi fra dem. Det bare ligger der og venter på oss. Action, drama, sterke karakterer, kjærlighet, død, you name it. Trenger du noe mer? – Jeg gjør ikke adaptasjoner, svarer jeg. Peder ser på meg mens jeg drikker. – Du kan bruke Odarks ord som voice over, sier han. Jeg holder kjeft. Peder blir utålmodig. Han legger hånden på skulderen min. – Dette er vår store sjanse, hvisker han. – Hvis du ikke driter oss ut, Barnum. Jeg rister hånden hans av meg. – Hva har du tenkt å kalle dette mølet? spør jeg. – Jeg selger det under tittelen *Vikingen, a northern*. Det er min tur til å se lenge på ham. – Selger? – Jeg kan si så mye at det er betydelig interesse for prosjektet både hos byråkrati og næringsliv. Komandittselskapene står i kø. Jeg kjenner et slags raseri og slår litt i bordet. – Du kunne kanskje snakket med meg først, sier jeg høyt. Før du gikk til pengebingen? Noen ved de andre bordene snur seg. Peder sukker. – Du har ikke vært helt tilgjengelig i det siste, Barnum. Han trekker en konvolutt opp av lommen og legger den mellom oss. – Hva er det? spør jeg. – Den som åpner får se, sier Peder. Jeg drikker ølet langsomt. Så åpner jeg konvolutten. Det er en

sjekk i den. Det er flere nuller bak tallet. Jeg kan høre at Peder smiler. – Er du med, Barnum? – Kanskje, kanskje ikke, svarer jeg. Jeg rekker armen i været og bestiller en rødvin. Peder blir trett i ansiktet. Det er ufred i øynene hans. – På vei bort igjen? spør han. – Kall det research, sier jeg. Peder reiser seg. – Du har tolv timer på å bestemme deg, Barnum. Og denne gangen finner jeg deg ikke. Kelneren setter flasken foran meg. – Pass på Vivian imens, sier jeg. Peder bøyer seg ned. – Du er patetisk, hvisker han. Jeg gidder ikke leke mer med deg. Og han går uten å snu seg. Jeg gjemmer meg i den røde buketten. Da ser jeg at Peder har glemt igjen noen av bøkene sine. Det er Njålssoga, Egilssoga, Soga om Ramnkjell Frøysgode og Kongsspegelen. Jeg blar i den siste. Og jeg kommer til kapitlet hvor sønnen spør faren om Grønland. Og den vise faren svarer: *«Grønland ligg på den ytste kanten av verda i nord, og eg meiner at det er ikkje noko land lenger ut frå jordkrinsen bortanfor Grønland, men berre storhavet som renn omkring heimen. Dei gongene der blir uvér, då ber det til med større ofse der enn på dei fleste andre staden; både er vinden kvassare og frosten og snøfallet hardare. For isbreiden har den naturen at han støtt sender frå seg ein kald gust. No kan det òg bli store river i dei isbredane som ligg på landet. Dei som har vori på Grønland gjev landet det vitnemålet at kulden har der fått sær stor makt. Og sameleis ber både landet og havet allstad vitne i seg sjølve om at der har frosten og ovmakta til kulden vorti ålgjengde, for der er det frosi både vinter og sommar, og både land og hav er tekte med is.»* Kelneren står bak stolen min. Han rydder av bordene. Jeg viser ham sjekken og sier at jeg betaler i morgen. Han nikker og låser meg ut. Snøen skinner. Det er nesten ikke spor i den. Jeg går ned til kontoret. Enda en bokstav har sluknet. Vi er *Brum & Miil*. Peder sitter på bakrommet. Jeg tror han sover. Ansiktet hans er foldet sammen som et trekkspill. I hånden holder han et pølsepapir og det er sennep på den hvite skjorten. Jeg henter flasken jeg har i den siste skuffen og skjenker to glass. – Jeg vil leke med deg, sier jeg. Peder våkner på sin langsomme, omstendelige måte, ett øye av gangen, mens dobbelthakene og rynkene glir på plass i belgen. – Jeg trodde du var død, hvisker han. – Bare skinndød, for faen. Jeg setter meg i sofaen og balanserer glasset på brystet. Hjertet mitt slår. Peder smiler så vidt. – Hva vil du leke? spør han. – Viking. Jeg er med. Jeg tømmer glasset. Jeg lever. Peder

hiver pølsepapiret i papirkurven og skifter skjorte. Han blir andpusten bare av å knappe den. Han har skaffet seg en ny maskin også, en fax. Nå tyter det papir ut av den. Peder river av arket. Det er akkurat som om han står der med Dødehavsrulle-
ne. Han banker i bordet. – Black Ridge i Hollywood er allerede interessert. – Fine greier, sier jeg. Peder får en dyp rynke øverst i pannen. – Og vi må ha et treatment ferdig før jul, Barnum. Klarer du det? – Drit i treatment, sier jeg. Jeg går rett på manus. Peder smiler med hele munnen. – Hva fikk deg til å bestemme deg? – Det er vel det samme, sier jeg. Peder trekker på skuldrene. – Jeg er bare nysgjerrig, Barnum. – Jeg likte faren som forteller sønnen sin hvordan verden er, sier jeg stille. Peder kommer bort til meg. Han stryker hånden langs kinnet mitt. Det er lenge siden han har gjort noe slikt. – Gå hjem til Vivian nå, hvisker han. – Ja, sier jeg. – Få henne til å le igjen, Barnum. Jeg ser på Peder. – Hvordan da? – Kanskje ved å fortelle henne sannheten, sier han. – Hvilken sannhet? spør jeg. Peder snur seg. – At du ikke kan få barn.

Når jeg kommer hjem har Vivian stått opp. Jeg hører henne i dusjen. Hun nynner noe, en salme jeg ikke husker. Jeg banker på døren. – Det er noe jeg må si deg, roper jeg. Det blir stille der inne. Jeg setter meg på sengen og venter. Den sorte kjolen hennes henger over den siste stolen, nummer 18, min stol. Lyset utenfor er vått og tungt. Vivian står foran meg. Det drypper av henne. Hun er naken. – Hvorfor sa du det i kirken? spør hun. At jeg er gravid. Jeg ser ned. – Jeg ville glede mor, hvisker jeg. Vivian drar hånden fort gjennom krøllene mine og lugger meg litt. – Jeg har vært redd for deg, Barnum. Og disse ordene, denne bevegelsen, hånden hennes i håret mitt, gjør meg myk og forvirret, som om alt samler seg i dette ene øyeblikket, en dråpe, tung som en klippe, som snart skal løsne og falle. Men hun spør ikke hvor jeg har vært. Det er som en slags pakt mellom oss, vi vil ikke vite mer om hverandre. Kanskje Peder allerede har ringt og fortalt at han fant meg og at han gjorde det på rom 502, på Cochs hospits. Jeg kysser hoftene hennes. Huden er skarp og bløt mot leppene, det er en annen lukt, fremmed og opphissende. Hun river seg løs, går bort til vinduet og holder den sorte kjolen foran seg. – Flyttebyrået henter resten i dag, sier hun. Jeg ser forbi henne. – Har du ryddet i kjelleren? – Alt kan bare kastes, sier Vivian. – Alt? Er du helt sikker? – Er det noe du har

lyst på der nede? spør hun. Jeg trekker på skuldrene. – Kanskje jeg skal begynne med platåsko igjen, sier jeg. Vivian ler. Jeg klarte det. Jeg fikk Vivian til å le likevel. – Da kan du heller gi dem til rekvisitten på Norsk Film, foreslår hun. – Peder og jeg har noe stort på gang, sier jeg. Virkelig stort. Vivian smiler forsiktig. – Hva da? spør hun. – Vikingfilm, Vivian. Vi skal gå berserk. Jeg viser fram sjekken og peker på alle nullene. – Var det det du ville si meg? spør hun. Og når hun står slik, i det tunge lyset fra vinduet, ser jeg at kroppen hennes forandrer seg, jeg ser det, fra sekund til sekund, hun er hele tiden en annen og aldri den samme. Jeg reiser meg. – Jeg ville bare si at jeg ikke flytter. Vivian tar et skritt nærmere og stanser der, midt mellom vinduet og sengen. Hun protesterer ikke, hun faller ikke på kne og trygler. Det er heller en bedrøvet lettelse å se i øynene hennes og kanskje hun kan finne noe lignende i mitt blikk også, en utmattet sorg. – Har du tenkt å bli boende her? hvisker hun. – Hvis det er greit for deg? Vivian nikker. – Klart det, Barnum. Hun kler på seg. Det er en helt alminnelig morgen. Jeg går ut på balkongen og tenner en sigarett. Jeg er våken og trett på samme tid. Hvis jeg legger meg ned nå, kan jeg sove i syv år. Klarer jeg å holde meg oppe behøver jeg aldri mer å legge meg. Jeg tar en slurk av lerken, som er blitt fin og kjølig i snøen i blomsterkassen, og går inn til Vivian igjen. – Hva gjør vi med skiltet? spør jeg. Hun skjønner først ikke hva jeg mener. Det sårer meg. Jeg tar et skritt mot henne, kanskje jeg tramper hardt i gulvet, og hun rygger bakover. – Vær så snill, Barnum. Stemmen hennes er plutselig lav og redd. Jeg stanser, forbløffet. Jeg begynner å le. – Skiltet vårt, Vivian. På døren. Hva gjør vi med det? Hun snur seg bort. – Kan det ikke bare henge der, hvisker hun. – Henge der? Vivian og Barnum? Det er jo løgn. Eller har du kanskje tenkt å komme tilbake? Hun ser på meg, ikke redd mer, men utålmodig, for ingen er redd for meg lenge av gangen. – Gjør hva du vil med det, sier hun. – Ja, jeg kan kappe det i to, roper jeg. Da ringer det på døren. Det er flyttemennene, en ung fyr som straks begynner å løfte på det første han ser, og en eldre kar, som går langsomt gjennom rommet og måler kubikk. Han har et trist, kjølig blikk, som om han har sett dette altfor mange ganger før. Vivian viser hvilke ting de kan ta med seg. Sengen, skrivebordet og stolen blir stående. Kjøleskapet og komfyren er fast på kjøkkenet. Blomstene på balkongen har frosset i hjel.

Og jeg tenker, mens de bærer de siste kassene ned til varebilen, at skiltmakeren i Pilestredet viet oss og flyttebyrået på Adamstuen separerte oss. Vivian tar hånden min. – Jeg legger igjen ringen, sier hun. Jeg må holde pusten. – Det var en gave. – Jeg vet det. – Og ikke fornærm meg mer nå. Vivian slipper hånden min. – Vi får ordne resten siden, hvisker hun. Jeg nikker. – Ja, klart. Vi ordner resten siden. Og til slutt sier hun noe rart, før hun skynder seg etter flyttemennene og blir med dem bort til Kirkeveien. – Det er ikke bare din skyld, Barnum, sier hun. Jeg blir stående og lytte til skrittene hennes i trappen. Snart kan jeg ikke høre dem lenger. Ulykken og småen har flyttet fra hverandre og det er ikke min skyld. Men det hender ennå at jeg våkner og tror at hun kommer tilbake. Jeg finner en kniv i kjøkken-skuffen og går ut i oppgangen og brekker av skiltet, kobber og sorte bokstaver, Vivian og Barnum, det er skrudd godt fast og døren får noen stygge skrammer. Naboen står like bak meg. Jeg kan kjenne lukten av søppelet hennes. – Har hun reist fra deg nå, sier hun. Jeg snur meg. Hun begynner å ligne på avfallet hun alltid bærer i en plastpose, en dag tar hun kanskje feil og presser seg inn i søppelsjakten og faller ned i det stinkende mørket. – Hun skal bare på ferie, sier jeg. Damen smiler og en tung ånde strømmer fra ansiktet, som om hun har munnen full av fiskeslo og gamle kyllingvinger. Hun hvisker nå, som om hun er redd for å røpe en hemmelighet. – Hun har strøket navnet sitt på postkassen også, hvisker hun fremdeles. Jeg må ta et skritt bakover. Hun er hesligere enn Miss Eselhode, kåret til verdens styggeste kvinne i Connecticut i 1911. Hun kunne stilt opp i en ny konkurranse og vunnet med glans. Mundus gikk glipp av en vinner. Hun ler meg rett opp i ansiktet. Og plutselig gjør jeg noe som hun ikke hadde ventet. Jeg begynner å gråte. Hun legger hånden på skulderen min, forvirret, og blir menneskelig og nesten vakker i all sin gru, og hun sier det samme som Vivian sa, gåtefullt og lavt, det skal kanskje være en trøst, men det lyder som en trussel. – Det er ikke bare din skyld, sier hun. Jeg skyver henne unna, kaster skiltet ned i søppelsjakten og smeller den tomme døren igjen etter meg. Nå bor ingen her og rommet er stort nok. Jeg henter alle flaskene jeg har gjemt unna og stiller dem på bordet, trekker for gardinene, stikker et ark i maskinen og det første ordet som faller meg inn er dette: hevn. Jeg tegner en handling, mitt blodige tresteg, idyll, død og oppreisning. En

sønn vender tilbake for å hevne sin familie. En morgen ringer telefonen. Det er mor. Hun vil først vite hvordan jeg har det. – Jeg har det travelt, sier jeg. – Men ikke for travelt til å spise søndagsmiddag hos oss? spør hun. Det er søndag i dag. Jeg hører det på kirkeklokkene. Jeg legger på og river ut telefonen. Jeg har kommet til turning point I, planken. Farten er bra. Hevneren har funnet sin fiende. Hevneren venter på det rette øyeblikk. Jeg skriver: *Det ene øyet ser ikke det andre.* Jeg har seksti sider igjen. Jeg tar med meg en vodka i dusjen. Siden finner jeg en hvit skjorte i kleskurven. Den blender meg, slik snøen også gjør, når jeg går bort til Kirkeveien. Jeg trenger et par solbriller. Mor er blitt enda gråere i håret. Vi setter oss til bords. Boletta virker mutt og stri, som om hun brenner inne med noe. Det er så vidt hun vil skjenke vin i glasset mitt og hun setter flasken lengst mulig unna. Det er dekket på til fire. – Kommer det flere? spør jeg. – Vivian følte seg dårlig, sier mor. Hun sender meg fatet. Jeg har ikke matlyst. Jeg tenker på scenen jeg skal skrive, den rasende moren som ydmyker sin feige sønn ved å servere ham rått kjøtt samme dag som broren er drept. Jeg drikker vin i stedet. – Det blir vel tungvint for henne å bo helt øverst, hvisker jeg. Boletta tar flasken fra meg. – Særlig når det ikke er noen mann i huset, sier hun. Så kommer Vivian likevel. Hun har på seg en falmet, vid treningsdrakt. Håret faller tynt og fett ned i pannen. Hun har heller ikke matlyst. Hun spiser bare de kokte gulrøttene, drikker vann og sier ingenting. Og det er akkurat som om jeg kan høre et dypt ekko, det er den ovale klokken der ute i gangen som har begynt å gå igjen, myntene som klirrer i skuffen, når jeg ser dem slik, mor, Boletta og gravide Vivian, rundt middagsbordet i stuen, nå er det jeg som er på besøk i huset med bare kvinner. Tausheten har gått i sirkel og knyttet en sort sløyfe av tid. Jeg leter etter noe å si. – Hva skjer med kiosken? spør jeg. Mor legger mer kjøtt på tallerkenen min. – Det nytter ikke å drive en slik kiosk lenger, sier hun. – Hvorfor ikke? Mor forsøker å smile. – Det er jo bare et portrom, Barnum. Jeg skyver maten til side og strekker meg etter flasken. Men Boletta skjenker det siste i sitt glass. Jeg tenner en sigarett. – Jeg trodde det var noe mer enn bare et portrom. Mor rister på hodet. – Selv Beauty Salong er nedlagt. Ikke sant, Vivian? Vivian nikker. Huden i ansiktet er blank og fet. – Det er blitt hundefrisør der i stedet, sier hun. Fire poter. Jeg får lyst til å le,

men tør ikke, det ville vært som å søle på duken, helle latter over den hvite duken med vilje. – Kaffe, sier jeg høyt. Mor sukker. – Kaffe? Du har jo ikke spist noe, Barnum. Nå kan jeg le. Nå er latteren på sin plass. – Jeg mener kaffe i kiosken, mor. Selg kaffe der, i krus med lokk på og sugerør. Boletta reiser seg og går fra bordet, uten å si et ord. Hun lukker døren med et smell. – Hva er det med henne? spør jeg, lavt. – Kanskje hun ikke liker at du røyker, sier mor. Vivian ser på meg. – Eller at du drikker. Jeg skulle aldri brutt denne tausheten. Jeg skyver stolen bakover og hiver sneipen i kaminen. Fotografiet henger der på veggen fremdeles, den elektriske Barnum, det lille geniet, i rådhuset, den gangen jeg fikk prisen for Den Lille Byen. Jeg snur meg mot mor. – Det er en ting jeg synes er rart, sier jeg. – Hva da, Barnum? – At Fred har gått med den gamle jakken i alle disse årene. Mor blir uvillig, stemmen er stram og kort, det er så vidt plass til alle ordene i den. – Du vet at han var glad i peau de peche-jakken, hvisker hun. Vivian har reist seg. – Blir du med opp og ser? spør hun. Jeg takker for maten og følger etter henne. Hun må hvile på hver avsats. Hun bærer tungt. Og jeg ser for meg mor, når hun bar klesvasken fra kjelleren og helt opp til tørkeloftet, den flettete kurven full av våte klær, fingrene som var numne, ømheten i hoftene som spredde seg rundt ryggen, nettet med treklypene i, kanskje hun også måtte hvile, mens hun telte inni seg hvor mange trinn det var igjen og drømte om noe annet enn dette. Vivian snur seg, hun puster gjennom munnen, leppene er hovne og tørre. – De skal visst bygge en heis på utsiden, sier hun. Fra bakgården. Så er vi endelig der. Det står Vivian Wie på døren, et enkelt, grått skilt med sorte bokstaver, og hun slipper meg inn. Jeg stanser under det skrå takvinduet. Snøen smelter straks den treffer glasset. Lyset renner bort og trekker mørket etter seg. Og det neste jeg ser, i hjørnet ved den hvitkalkete pipemuren, er den gamle barnevoggen, lekegrinden, en stabel med barneklær, som Fred og jeg har gått med, den slitte vuggen er også hentet fram, det er gjort klart, det er de brukte tingene som venter på et nytt menneske. Jeg ser mot kjøkkenet i stedet, hun har glemt å sette melken i kjøleskapet. – Hva synes du? spør Vivian. Jeg går bort fra takvinduet. – Kjenner du at det svaier? – Hva sa du? – Det svaier, gjentar jeg. Hun blir stående helt stille, blikket er urolig, hun holder hendene over magen. – Det svaier ikke, Barnum.

– Du merker det snart, sier jeg. Hun blir plutselig rasende.
– Det svaier ikke! roper hun. Jeg går nærmere henne. – Det var derfor tøyet ble så fint og tørt her oppe, Vivian. Hun er nesten på gråten. – Hvorfor da? – Fordi det svaier, sier jeg. Vivian går på badet. Jeg setter melken i kjøleskapet og finner en øl. De gamle barneklærne er myke å ta på, en pyjamas, en sparkebukse, en trøye, det var den gangen jeg kunne bruke vanlig størrelse, da jeg ennå overtok Freds klær. Jeg visste ikke at mor hadde gjemt på dette. Og når jeg bøyer meg over barnevognen, hvor skinnposen med det tykke, hvite fôret ligger, kjenner jeg plutselig et strøk av kulde langs munnen, det er bare mor som smører kamferatum på leppene mine, men det berører meg ikke, jeg er utenfor, og det er kanskje dette som skremmer meg mest, at jeg er koblet fra, jeg er flat. Vivians barn skal også bli født om vinteren, i årets kaldeste måned, med den vakre frosttåken som stiger inn fra fjorden. Jeg hører pusten hennes. Hun må ha stått der en stund og sett på meg, i døråpningen til det som skal være barneværelset. Jeg ser en annen vei, likevel svimmel og forlegen et øyeblikk. – Hvordan går det med vikingen? spør hun. – Jeg tror jeg har truffet planken. Vivian smiler. – Peder sier det kommer til å gå bra. Jeg snur meg sakte mot henne. – Og du? Fikk du ikke jobb i hundebutikken? Hun skyver smilet bort med håndbaken. – Jeg har fått jobb i sminken i NRK etter nyttår. – Hvem skal passe på ungen? – Vera og Boletta, sier Vivian. Og i det samme blir vi blendet av et skarpt blink, jeg tror først at det har lynt, men lyset faller fra en annen kant, ikke fra takvinduet. Det er mor. Hun står i entréen med det gamle fotografiapparatet i hendene og hun blender oss på ny, mens vi ser hver vår vei. Jeg rekker ikke å stanse henne. – Husker du dette kameraet, Barnum? Jeg rister på hodet. Mor ler. – Jeg drømte en gang om å bli fotograf, sier hun. – Hvorfor ble du det ikke? spør jeg og angrer straks jeg har spurt. Mor ser opp mot takvinduet. – Det kom så mye i veien. – Det er vel ikke for sent, sier jeg. Mor løfter apparatet igjen. Jeg må holde henne fast og det er så vidt jeg klarer det. Hun rister og begynner plutselig å gråte. Og burde jeg skjønt det da, at det var noe mor ikke hadde tålt, noe mer, en vekt som var større enn jeg var istand til å se og som hun ikke lenger kunne bære alene? Jeg var utenfor. Er det dette jeg kaller minnets langsomme lukker? Mor holder begge hendene mine. – Jeg angrer sånn på at jeg ikke tok bilder

i kirken, Barnum. – Vi husker det likevel, sier jeg. Jeg ser på Vivian. – Vil du bære ned barnevognen for meg? spør hun. Det gjør jeg gjerne. Mor blir hos Vivian. Vivian blir hos mor. Og idet jeg passerer leiligheten kommer Boletta ut, med pels og stokk. – Jeg må ha luft, sier hun. Jeg stiller barnevognen under trappen ved postkassene og Boletta, som går først, sier ikke mer før hun er på Blåsen. Da sier hun: – Nu orker jeg ikke følge deg lenger, din tosk. Jeg børster av benken og vi setter oss der. Vi sitter lenge slik og jeg vet ikke hva jeg skal si. Skumringen får alt til å flyte sammen, et rustent mørke i en ramme av snø. – Hvorfor bor du ikke hos Vivian? spør Boletta. Jeg tørker hendene på buksene. – Det er best slik, sier jeg. Boletta leter etter noe i kåpen. Hun finner det. Hun rekker meg en flat lerke og når jeg skrur løs den trege korken kan jeg kjenne den dype duften fra min første kjæreste, som jeg bare fikk lukte på og slikke, Malaga, og en barndom omslutter meg, som denne snøen, jeg er innenfor og beveget. Jeg tar en slurk og gir lerken til Boletta, som nipper forsiktig. – Dette er den siste Malagaen i byen, hvisker hun. – Takk, Boletta. – Og man sløser ikke med slikt. – Ikke med Malaga, sier jeg. Boletta legger lerken på plass i kåpen igjen og lener seg mot stokken. – Hva fanden er i veien med oss? sukker hun. Jeg tenker plutselig på Fleming Brant når jeg ser vinduene som slukker, byen som senkes i et annet mørke under snøen og himmelen. Jeg vil si noe om ham, klipperen i sanden, men finner ikke fram til setningen, ordene står meg imot, jeg er snart ødelagt. – Jeg kan ikke få barn, sier jeg. Boletta snur seg ikke. – Hva så? spør hun. – Jeg kan ikke få barn, gjentar jeg. – Og likevel svikter du henne? – Det er hun som har sviktet meg, hvisker jeg. Boletta reiser seg og hamrer stokken i snøen. – Du er smålig, sier hun. Jeg ser opp og begriper det ikke. Hun er akkurat slik i ansiktet som hun pleide å være når det kom over henne og hun måtte til Nordpolen for å kjøle seg ned. – Hva var det du sa, Boletta? Hun peker på meg med hele stokken. – Jeg har aldri vært rasende på deg, Barnum. Men nu er jeg det mer enn jeg har godt av. Jeg forsøker å smile. – Du var sint da jeg skulket danseskolen, sier jeg. Boletta setter seg igjen, trett og overgitt. – Sint er ikke det samme som rasende, Barnum. Sint er bare et lite komma i raseriet. – Da er jeg også rasende, hvisker jeg. – Boletta legger den skrøpelige hånden sin på min. – Det skal du ikke være, sier hun. Du skal

heller elske Vivian og barnet. Jeg ser ned. – Det kan jeg ikke. Boletta slipper meg. – Da er du en halv mann, Barnum. Jeg kjenner raseriet og det er ekte nok nå, det er akkurat som om alt raseriet jeg har spart på siden konstabelen pekte meg ut i Den Lille Byen samler seg i en stor, dirrende muskel. – Tør du gjenta det, Boletta? spør jeg. – Du blir ikke helere av den grunn! sier hun. Jeg river stokken fra henne, brekker den i to og vasser nedover i snøen. – Jeg vil aldri se deg mer! roper jeg. Hører du, din gamle røy! Jeg vil aldri se deg mer! Og når jeg snur meg for siste gang, ved den stengte fontenen, sitter hun fremdeles på benken, øverst på Blåsen, en tynn og krum skygge i den stadig tettere snøen og slik forsvinner hun for mine øyne.

Jeg klarer ikke å skrive i natt. Jeg kobler til telefonen igjen. Det er en annen uro i meg som jeg ikke kan stanse, en ulykkelig nerve. Jeg drikker opp resten og rydder i papirene mine. Jeg leser det jeg har skrevet.

SEKvens 1. HAV. KVELD.

Et skip med dragehode. Det er vindstille. Mannskapet må ro. Den eneste lyden som høres er de taktfaste ropene for hvert åretak. Skipet ligner en skygge som glir forbi.

SEKvens 2. GRAN GÅRD. MORGEN.

Vår, en vakker pike på ni år, morer seg med å lage spor i snøen. Det er bare henne. Hun beveger seg lenger og lenger bort fra husene, mot skogkanten.

Hun mister noe i snøen, stanser for å ta det opp: Det er et hals-smykke, den ene halvdelen av en stjerneformet amulett. I det samme hun bøyer seg ned oppdager hun noe annet: Andre fotspor i nysnøen. De er langt større enn hennes egne. De forsvinner inn i skogen like ved henne.

Vår blir sittende på huk, ser mot husene, ser mot skogen. Hun legger amuletten forsiktig rundt halsen.

Moren kommer ut fra hovedbygningen, hun vinker til datteren.

Vår tør ikke vinke tilbake. Moren blir stående og se mot henne. Vinker igjen. Vår hører en lyd fra skogkanten. En kvist som knekker. Et sverd som trekkes.

Stillheten brytes med voldsom kraft: Et dusin krigskledde menn rir ut av skogen.

SEKVEN 3. EKST. SKIP. MORGEN.

Skipet nærmer seg land. Seilene er heist nå. Alle jobber på spreng med å gjøre lasten klar, bortsett fra én mann. Han ligger bakerst i skipet og sover. Ansiktet hans er skjult av en hette. Men rundt halsen kan vi se et smykke, den ene halvdelen av en stjerneformet amulett, slik Vår også bar.

Tre menn setter fra seg et bur med fugler like ved. De ser på den sovende mannen, snur seg mot hverandre, nikker. En av dem lister seg bort dit, bøyer seg ned og begynner forsiktig å fikle med smykket, prøver å løsne det. Da griper en neve lynraskt rundt armen hans. Den «sovende» mannen holder ham slik, i et smertefullt jerngrep. Tyven synker ned på kne. Vi ser mannens ansikt. Han er 25 år, herjet. Han heter Ulf.

Ulf slipper tyven, reiser seg og ser mot land.

VOICE OVER: Syv vintre var det siden han reiste, fra skogene til havet, fra jorden til vinden. Den første vinteren var han savnet. Den andre vinteren hadde ingen hørt om ham. Den fjerde vinteren var han sett i tre land samtidig. Den sjette vinteren var han glemt. Han kom hjem som en flyktning og han kom for sent.

Telefonen ringer. Jeg tør ikke ta den. Jeg må bli ferdig først. Det er det alt kommer an på: å bli ferdig. Det slutter ikke å kime. Jeg river ut kontakten igjen. Avisbudet løper ned trappen. Jeg hører naboen som er rask med å få Aftenposten inn fra dør-

matten. Og en større og dypere uro griper meg. Kanskje Boletta ikke tålte kulden? Jeg går bort til Blåsen. Sporene mine er skjeve i snøen. Benken er tom. Det sitter ingen der. Jeg er ferdig med dette stedet. Jeg må bli kvitt stedene hvis jeg skal komme meg videre, jeg må finne et nytt sted, mitt eget, og jeg vet ennå ikke hvor det er. Jeg går på polet. Ekspeditøren ser lenge på meg, men han ber ikke om legitimasjon. Jeg tar drosje hjem med varene og skriver videre på *Vikingen*. Tilløpet er over. Jeg er i spranget. Og jeg får ikke Freds peau de peche-jakke vekk fra tankene. Den forstyrrer meg. Jeg må bli kvitt den også. Jeg er en skredder med skrivemaskin som syr den om, til en blå skinnkappe, og jeg gir den til min helt, jeg legger den i bagasjen hans og ved fortellingens midtpunkt kler jeg ham i denne skinnende kappen, som på lang avstand lyser som en mørk flamme, og siden lar jeg han gi kappen videre til en forrædersk trell, som ved en misforståelse må bøte med livet og på den måten får fienden til å tro at helten, den hjemkomne sønnen, er død. En morgen, eller kanskje det er kveld, jeg har i alle fall sovet og ute er det like mørkt uansett, kan jeg se at et juletre blir tent borte i Stensparken, ved barnehagen der. Jeg hører så vidt barna som synger. Det er de gode, gamle sangene. Jeg setter meg ved skrivebordet og leser gjennom det siste jeg har skrevet. Og først da skjønner jeg at jeg er ferdig. En rolig voice-over avrunder det hele, mens et skip seiler ut igjen og den åttende vinterens vind blåser opp. Jeg kjenner en slags lykke, og det forundrer meg, at noen ord, som jeg har stjålet og satt sammen, til et tresteg, kan gjøre meg lykkelig. Kanskje det heller er disse barna som synger ved foten av Blåsen som får meg til å bli slik. Det gjør vondt og jeg er lykkelig.

Senere går jeg gjennom julegatene ned til Peder. Han har reparert skiltet. Vi skinner i alle våre bokstaver. Han sitter med ryggen til mellom to telefoner og snur seg et kvarter etter at jeg har kommet inn. Han skygger for øynene. – Du ser helt jævli ut, sier han. – Du er et overflatisk menneske, Peder. Han bare rister på hodet nå. – Skal jeg si deg noe, Barnum? – Det kan du godt. – Jeg gir faen i om du drikker deg i hjel, bare du blir ferdig med *Vikingen* før du dør. – Takk for omtanken, Peder. Du er altfor snill. – Ingenting å takke for, Barnum. Men kan du si meg en eneste ting? – Hva da, Peder? – Er du helt sikker på at du ikke er død? Og jeg mener ikke skinndød? Jeg mener ordentlig

død, som i krematorium. – Jeg er ikke død, Peder. Han tar opp et lommetørkle som han holder under nesen. – Er du klar over hvor lenge dødsøyeblikket kan vare? I uker, Barnum. I årevis. – Jeg lever, hvisker jeg. – Hvordan faen kan du vite det? spør Peder. – Fordi jeg er tørst, sier jeg. En av telefonene ringer og en amerikansk stemme begynner straks å snakke på svareren, den snakker fort, høyt og kort. Jeg får bare med meg noen av ordene, julaften, nyttår, vikinger og dollar. Peder ser på meg, trett i ansiktet, som synker sakte ned i dobbelthakene. – Det var vår mann i L A, Barnum. Han vil vite hvordan det går. Men hvordan kan jeg vite hvordan det går når du ikke forteller meg hvordan det går? Peder reiser seg tungt, åpner skapet og skifter skjorte. – Hva ønsker du deg til jul? spør jeg. Peder er taus et øyeblikk. Så setter han seg igjen. – Jeg ønsker meg et manus og en god venn, sier han stille. Jeg tar pakken fram fra jakken og legger den foran ham. Peder stirrer lenge på den tykke konvolutten som jeg har knyttet et rødt bånd rundt. Til Peder fra Barnum. – Hva faen er dette? Brevbombe? Testamente? – Den som åpner får se, sier jeg. Han blir mistenksom og arrig. – Du kødder ikke med meg, Barnum. – Barnum kødder aldri, sier jeg. Og Peder åpner endelig konvolutten og trekker ut 102 sider, *Vikingen, en Northern*, et originalt spillefilmmanuskript av Barnum Nilsen. – Nå fikk jeg jo alt jeg ønsker meg på én gang, hvisker han. – Ja, et godt manus og en dårlig venn. Peder reiser seg og tar rundt meg. – Jeg elsker deg, Barnum. – Ikke bli amerikansk igjen, sier jeg. – Innerst inne er vi alle amerikanske, ler han og kysser meg på pannen. Og slik står vi og bare kjenner på hverandre og dette øyeblikket, helt til den nye skjorten hans er våt igjen. – Hva skjer nå? spør jeg. Peder slipper meg. – Nå skal du gå hjem og hvile deg litt, Barnum. Så jeg kan få jobbe. – Og det betyr? – Det betyr at jeg skal lese, oversette og faxe manuset til Black Ridge i Los Angeles, sier Peder. Han setter seg ved telefonene igjen. Jeg blir stående og se på ham. Peder er i gang. Det er godt å se ham slik. Vi er i gang. Etter en stund blir han urolig. Han ser opp. – Sa du at du var tørst? spør Peder. – Jeg mente lykkelig, sier jeg.

Så lar jeg ham være i fred og går hjem. Men jeg tar mange omveier. Jeg skal bare bli kvitt resten av stedene også. Jeg må rydde. Jeg klapper treet på Solli plass for siste gang og den harde barken klør i håndflatene og jeg hører den langsomme

musikken fra danseskolens platespiller stilne i støvet på en barndoms innerste riller og trinnene på parketten forsvinner i alle retninger. Jeg setter meg ved hjørnet av Slottsparken og Wergelandsveien og holder ett minutts stillhet for Den Gamle og når jeg lukker øynene kan jeg se skyggen av Fred som endelig reiser seg fra rennesteinen, stikker den skinnende kammen i baklommen og følger henne videre til Slottet. Jeg legger stedet bak meg. Jeg fortsetter bort til Lysthuset i Frognerparken. Det er ikke hvitt lenger. De skrøpelige veggene er dekket med grafitti. Noen har skrevet. *Jeg var her*. Det er alltid sant. Han som skriver *Jeg er her* har rett bare mens han skriver det. Jeg spytter i snøen og skynder meg videre. Jeg henter den siste flasken i kiosken, den jeg har gjemt under den løse planken i gulvet, og dette stedet er også glemt, slik det for lengst har forlatt Esthers erindring og blitt en drøm laget av kandis og vekslepenger. Så løper jeg over til Den Lille Byen, som ikke er mer enn små ruiner i tungt, grått sludd, Den Lille Byen er allerede fraflyttet og jeg nedlegger den for godt. Jeg stryker den fra globusen. Så går jeg opp til Vivian. Jeg ringer på. Det er mor som åpner. Hun slipper en bag ned på gulvet og ser forbauset på meg, slik jeg sikkert ser like forbauset på henne. – Vivian er på sykehuset, sier hun. Jeg prøver å virke rolig. Jeg er helt rolig og har ingenting å ta på vei for. – Allerede? – De ville bare være på den sikre siden. – Sikre siden? Det er ikke noe galt? Mor slipper meg inn. Hun pakker ned toalettsaker og noen av Vivians klær i bagen. Jeg følger etter henne. – Det er ikke noe galt? gjentar jeg. – Vivian er så smal, hvisker mor. Hun sier bare det. Vivian er så smal. Og disse ordene slår meg med en stor og myk kraft som får meg til å tenke på en marihøne som klatrer langs et strå som sakte bøyer seg. Jeg legger hånden på mors skulder. – Det kommer vel til å gå fint? Mor drar igjen glidelåsen og retter seg opp. – Du kan bli med dit, Barnum. Jeg snur meg bort og svarer ikke. Mor blir stående en stund. – Har du kranglet med Boletta? spør hun plutselig. – Nei, har hun sagt det? – Hun har ikke sagt noe i det hele tatt, Barnum. Hun bare ligger på divanen og sturer. Mor tar bagen og går til døren. Stemmen hennes er på kanten. – Jeg vet ikke hva som har skjedd mellom deg og Vivian og jeg vil heller ikke vite det, Barnum. Jeg tar et skritt mot henne og løfter hånden. – Nei, du vil helst ikke vite noe, du, roper jeg. Mor ser brått på meg og det mørke trekker over

øynene hennes. – Hva mener du med det? Hånden min faller og blir hengende nederst på armen. – Si til Vivian at jeg er her, hvisker jeg.

Jeg skyver en stol under takvinduet og setter meg. Døren glir igjen. Jeg teller mors skritt ned den bratte trappen til jeg ikke lenger kan høre dem og åpner flasken. Jeg hadde rett. Det svaier fremdeles. Brennevinet duver fra side til side, som en innestengt bølge. Når jeg ser opp blir det mørke vinduet et speil hvor ansiktet mitt skjelver, danser. Snøen faller og sklir bort uten en lyd. Det er bare denne bølgen og jeg som holder meg fast i den samme bølgen. Jeg drikker langsomt. Det tar tid å bli kvitt dette stedet og jeg tar den tiden jeg trenger. Dette er min minnegudstjeneste. Jeg øver meg i å glemme og jeg er den eneste som har kommet. Tre etasjer ned ligger Boletta på divanen og sturer. Et annet sted, like ved, passer mor på Vivian. Jeg glemmer kisten Fred bar opp hit. Jeg glemmer krigen, tørkesnorene og den døde duen. En eller annen gang hører jeg kirkeklokker. Og det er da jeg husker det likevel, så enkelt og så innlysende, at det bare er én ting her som er mitt: ringen, ringen jeg kjøpte og aldri fikk gitt bort, men gjemte i kokssjakten, t for tale, t for taushet, t for tid. Jeg finner en kniv på kjøkkenet og går løs på den kalkete muren. Jeg hakker, slår, spikker og graver, jeg skal finne ringen for faen, men det er umulig å åpne denne luken, jeg hamrer og pirker, det er umulig, det drysser bare maling og støv, og det er ikke kirkeklokkene jeg hører nå, det er plutselig telefonen. Jeg vet ikke hvor den er. Den er på soveværelset og når jeg endelig får tatt den har noen lagt på. Det er bare en enkelt seng der inne og vuggen står i hjørnet. Det svaier. Jeg må sette meg og i det samme ringer telefonen igjen. Jeg løfter sakte av røret og jeg tenker mens jeg gjør det at nå sitter Boletta på sentralen i Telefrafen og kobler samtalene og det er meg hun har funnet fram til i linjenes elektriske mørke. Det er mor. – Vivian fikk en gutt, sier hun.

Han skal hete Thomas.

Ringene blir liggende i muren, usynlig for alle, unntatt meg. Så går jeg hjem. Der står det en flaske champagne på bordet og en bukett roser, tolv stykker. På et kort har Peder skrevet: Til det store, lille geni. Gratulerer. Han sitter ute på altanen, blar i et manus og røker sigar. Når han ser meg reiser han seg, børster snø av skjorten og kommer inn. – Har du brutt opp døren?

spør jeg. Peder smiler. – Jeg fikk nøklene av Vivian. Jeg ser ned. – Har du vært på sykehuset? – Fin gutt, sier Peder. Skrek som en gal. Vi er tause et øyeblikk. Peder legger hånden på skulderen min. – Amerikanerne er i hundre, Barnum. De elsker deg. Jeg tar manuset fra ham. Det er den amerikanske oversettelsen. Peder virker plutselig brydd og åpner champagneflasken og skjenker i glassene. Det er det siste glasset jeg skal drikke på minst syv år. – Hvem faen er Bruce Gant? spør jeg. Peder trekker på skuldrene. – Hvem sa du? Jeg peker hardt på den første siden. – Det står *revision by Bruce Gant*, sier jeg. – Å, Bruce Gant, ja, sier Peder. Han er manusdoktor hos Black Ridge. Han har bare pyntet litt her og der. – Pyntet? – Ikke heng deg opp i detaljer, Barnum. Jeg begynner å lese. Men Bruce Gant, manusdoktoren, har ikke bare pyntet. Han har operert bort min stemme og mine ord. Han har amputert mine bilder. Peder går fram og tilbake og er rastløs. – Pacino er nesten på plass, sier han. Det er ikke umulig at Bacall blir med også. Og Bente Synt vil ha et intervju med oss. – Dette er mishandling, roper jeg. Peder legger hånden på skulderen min. – Ikke få fine fornemmelser nå, Barnum. – Fine fornemmelser? Bruce Gant har ødelagt alt. Han er en fordømt kvakksalver! Pasienten er død! Jeg rister Peder av meg. – Du vet hvordan det er, sier han. En filmforfatter bør helst ikke være for god til å skrive. Jeg går nærmere. – Var det en fornærmelse eller en kompliment? – Jeg bare prøver å si at du er for god. Amerikanerne vil ha det litt mer rett på sak. Om du forstår? – Rett på sak? Vikinger som knuller på skinnfeller under åpen himmel og gråter i annenhver scene! – Følelser, Barnum. – Det ene øyet ser ikke det andre! roper jeg. Han har skåret bort den replikken også! – Du er for god, gjentar Peder. Jeg hiver hele manuset på ham og synker ned på sengen. – Hvilken side er du på, Peder Miil? Han sukker dypt. – Jeg er på vår side, for faen! Jeg ser opp på ham. – Nå vet jeg endelig hvem jeg har med å gjøre, sier jeg. Peder legger nøklene på bordet, mellom blomstene og champagnen. – Kanskje du også skulle besøke Vivian, sier han. Det er så vidt jeg klarer å snakke. – Ingenting er mitt lenger, hvisker jeg. Ingenting er mitt.

Siden går jeg ned i kjelleren igjen. Dette er det siste stedet jeg skal bli kvitt. Jeg har med en lommelykt og ser det spinkle lyset som raver langs veggene. Det ligger en bylt våte, stinkende klær ved tørketrommelen og en tomflaske triller over gulvet. Jeg

sparker til den alt jeg kan og hører glass som knuses i mørket. Boden er åpen og ingenting er rørt. Den tause kofferten står innerst i hjørnet. Det er da jeg merker at noen kommer inn, raske skygger, og før jeg får snudd meg blir jeg holdt fast og presset mot døren, mens lyset faller fra hånden min og en varm kvalme fyller hodet og blodet renner ned i munnen. Så blir jeg vridd rundt og et enda sterkere lys blander meg. Den ene betjenten leter i lommene mine. – Ser du etter et sted å sove i natt? spør han. – Jeg bor her, hvisker jeg. – Småen er sørpefull, sier den andre betjenten. Jeg slår meg vrang, jeg ødelegger noe, og kjenner bare en dyp likegladhet når de drar meg ut til bilen og kjører meg bort. Naboen står i trappen, med hendene fulle av søppel. Og stjernene skinner i alle vinduer i byen, unntatt mitt. Det er jo julaften. Jeg begynner å le. Jeg faller. Jeg blir løftet opp og slept ned en korridor. Bak et gitter får jeg øye på Fleming Brant, jeg trodde han var død, men det ligner ham, han strekker fram en mager hånd og han holder en blinkende saks mellom fingrene og det er også siste gang jeg ser ham, klipperen. – Gratulerer med dagen, min venn, hvisker han. Jeg forsøker å rive meg løs. Etter likegladheten kommer frykten. De tar beltet, skolissene, klokken og kammen. I det samme smeller døren igjen med et tungt drønn som kaster hodet mitt bakover. Jeg sitter i hjørnet av glattcellen, ved siden av hullet i gulvet, og slik forsvinner jeg for mine øyne.

(skarven)

En øy kommer til syne som et punktum ytterst i havet. Jeg sitter på dekk, pakket inn i et pledd. Jeg har vært her før. Det var her jeg fikk navnet mitt. Men når jeg går i land på Røst er det ingen som vet hvem jeg er. Jeg har med skrivemaskinen og en almanakk. Et øyeblikk stanser jeg, trekker pusten, men kjenner ingenting, bare den rå vinden. Jeg går opp til Fiskarheimen. De har et ledig rom. En mørk pike i resepsjonen spør hvor lenge jeg skal bli. – Lenge nok, svarer jeg. Hun smiler og må vite navnet mitt også. – Bruce Gant, sier jeg. – Bruce Gant, gjentar hun langsomt og ser fort opp før hun noterer navnet og datoen i en bok. Så får jeg endelig nøkkelen. Rommet ligger i andre etasje. Sengen står ved vinduet som er skjoldete av salt. Jeg sover ikke. Jeg krysser av for enda et hvitt døgn. Neste kveld gjør jeg det samme. Den tredje morgenen banker det på døren. Det er den mørke fra resepsjonen. Hun har med frokost, egg, brød, syltetøy. Jeg ber henne skaffe meg en taperull. Hun kommer med den samme kveld, en taperull. Hun tar brettet og ser at jeg ikke har spist noe. Jeg skriver *Nattmannen, sekvens I*, og limer arket på veggen.

Jeg forsøker å sove.

Jeg hører fuglene i mørket.

En dag det regner går jeg ut. Dråpene kommer rett mot meg, som om himmelen har kantret. Jeg bøyer hodet og følger veien tvers over det flate Røstlandet, mellom hjellene, som ligner svære hager av fisk, men jeg kan ikke kjenne lukten, det er dødt, sansene mine er slipt ned, slik vinden pusser disse holmene med sitt store sandpapir, helt til de drysser mot bunnen og er borte. Jeg åpner porten til kirkegården og klarer ikke å lukke den. En flaggstang står som en bue i bygene. Jeg må krype, i le av steinmuren, og finner til slutt navnene deres, på en høy, sort støtte,

rammet inn av hvit havsand, Evert og Aurora. Bokstavene er nesten dekket av fuglemøkk. Jeg skal til å tørke det bort, men lar være. Jeg husker plutselig hva presten fortalte, i fars begravelse, at skarven skiter på bergene for å finne veien hjem.

Når jeg snur er vinden like sterk fra den kanten, en salt storm rett i ansiktet. Det er ikke sjenanse og blyghet som får alle til å se ned, det er bare vinden. Jeg kommer forbi et skur, et skjevt naust, og drar plutselig kjensel på noe, et kjøretøy under en presenning og litt av forskjermen er synlig. Jeg ser meg rundt. Det er ingen i nærheten. Jeg går inn dit og bretter mer av presenningen til side. Det er Buicken, fars gamle bil, nedslitt, rusten og full av regn. Jeg lukker øynene. Så er det noen der likevel. En lut mann, med høy, hvit panne over et mørkt fjes, lener seg mot et ødelagt kjøleskap og sier ingenting mens han børster jord av kjeledressen. Jeg slipper presenningen på plass. – Sjelden bil på disse kanter, sier jeg. Roadmaster Cabriolet. Mannen er fremdeles taus, men virker ikke fiendtlig. Han bare ser på meg, slik en nøyaktig skredder tar mål. – Hvor har du fått tak i den? spør jeg. – Det var en gang en kar som skyldte oss for både brennevin og gravsten, sier mannen. Jeg nikker. – Men hvorfor bruker dere den ikke? Nå smiler han. – Vi bruker den når italienerne kommer.

Jeg setter flere kryss i almanakken.

Det er det eneste jeg får skrevet.

En kveld går jeg ned i kaféen, drikker appelsinjuice og ser fjernsyn, sammen med noen andre gjester, fastboende, som kommer hit for å spise bløtkake, eller kanskje for den mørke pikens skyld. Det er menn som har gått i land og de betrakter meg med en overbærende nysgjerrighet, vennlige og tause, mens jeg ser på de flimrende, urene bilder, uten lyd, som om antennen står midt i en dønning, plagget til vinden, og jeg tenker at disse kjente ansiktene som glir over den salte skjermen, her i Fiskarheimen, det siste hotellet før havet, har Vivian nettopp sminket. Jeg reiser meg fort. – Hva gjør du her, Bruce Gant? spør piken når jeg gir henne glasset og skal opp til rommet igjen. De andre lytter, uten å vise det, bare gaflene stanser et øyeblikk. – Jeg tørker, svarer jeg. – Jeg synes likevel du burde spise litt, sier hun.

Jeg må snart kjøpe ny almanakk.

Det blir lysere.

En morgen går jeg en annen vei enn den jeg pleier, ikke til kir-

kegården og rundt steingjerdet, men over vollen og langs fjæra, til den lille viken bak kaiene. Der ser jeg huset. Det er ikke lenger et hus, en bolig for mennesker, bare rester som langsomt faller og glir bort, som drivtømmer. Likdøren står og slamrer. I det tynne, gule gresset ligger et blankskurt sauekranium. Det er da det skjer. Vinden tar plutselig tak i jakken min og puster den opp til et sort seil, som løfter meg fra bakken, jeg stritter imot og prøver å gjøre meg tung og uhåndterlig, men det er umulig, jeg er bare et magert fnugg i disse kastene som bærer meg gjennom luften, jeg roper og strekker ut armene, og til slutt setter vinden meg høflig ned ved den smale stien.

Jeg går straks tilbake til Fiskarheimen, rystet og omtåket. Der står den mørke bak disken og er lattermild i munnen og de samme mennene ser på hverandre, skjeve smil vokser i de trekkfulle ansiktene, og en av dem sier, høyt, før latteren bryter løs: – Jaså, er det selveste skarven som kommer!

Jeg sprer fortellingens støv og lar den blomstre i alles munn som buketter av skjønneste løgn.

En morgen banker det på døren igjen. Det er henne, den mørke. Hun ser seg fort rundt, på veggene som snart er dekket av ark. – Jeg er ikke sulten, sier jeg. Hun smiler. – Men det er brev til deg. Dette begriper jeg ikke. Hun gir meg en konvolutt. Jeg kjenner igjen Peders skrift. Og det er mange adresser som er strøket over før det har kommet fram hit. – Takk, hvisker jeg. Piken blir stående. – Skal jeg skrive Barnum Nilsen i gjesteboeken i stedet? spør hun. Jeg går nærmere. Øynene hennes er brune. – Hvordan visste du at det var til meg? – Det var ikke så vanskelig. – Ser jeg ut som navnet mitt? Nå ler hun. – Faren min sa at det ikke er mange som kan kjenne igjen en slik Buick under en presenning, sier hun.

Jeg legger brevet på nattbordet og tør ennå ikke lese det.

Jeg drømmer for første gang på lenge. Jeg drømmer om kofferten. Noen bærer den, men jeg kan ikke se tydelig hvem det er. I drømmen ser jeg bare skoene, bena og hånden som holder kofferten, og den er tung.

Jeg våkner brått av solen. Den er i hele rommet. Jeg står opp. Brevet ligger på nattbordet. Jeg åpner det. Peder skriver: «Min venn, jeg vet ikke hvor du er, men dette brevet finner deg kanskje. Husker du kortet vi fant fra verdens høyeste mann, den sommeren vi var på Ildjernet? Hva jeg skulle sagt. Det ble ikke

noe av *Vikingen*. Filmselskapet fikk ny sjef. Jeg traff ham i L.A. Han hadde bodd på Venice Beach siden 1969 og det eneste han kunne si var dette: What about vikings in outer space? Kanskje noe for deg, Barnum?» Jeg må sette meg på sengen og le ferdig. Jeg kan heller ikke huske sist jeg lo. Da hører jeg støy utenfor, stemmer, rop, musikk. Jeg går bort til vinduet og først nå ser jeg at noen har vasket det, alt er klart og nært. Verden blender meg. Det er fergen som legger til kai. De fleste på øyene må ha samlet seg der i dag. Og det er akkurat som om jeg har sett dette før og likevel ser jeg alt for første gang. Det er italienerne, oppkjøperne, som skal høste Røstlandets tørre hager, kystens vinranke. De blir fulgt ned landgangen og fra den andre kanten kommer den gule Buicken, nykjemmet og skinnende og med åpen kalesje, den duver lydløst som en polert ekvipasje på hjul. Sjåføren har uniform og en blank lue som skjuler den høye, hvite pannen. Han stanser ved landgangen, gjestene setter seg inn og de kjører langsomt avsted mellom mellom vind og mennesker.

Til slutt har Peder skrevet: «PS. Jeg hilser fra Vivian. Thomas har sagt sitt første ord. Gjett hvilket?»

Senere på dagen rusler jeg bort til det skjeve skuret. Buicken er parkert utenfor. Sjåføren står på kne og pusser hjulkapslene til de skinner som fire speil igjen. – Vet du hvor far satte opp vindmøllen? spør jeg. Han tørker svetten av pannen, et øyeblikk brydd. – Vi la ut for dåpsfesten din og gravstøtten måtte vi hente helt fra Bodø, hvisker han. Jeg legger hånden på det varme panseret. – Da fortjente dere denne doningen. Han ser på meg, smiler. – Kom, sier han.

Vi ror over sundet, til den steile holmen. Vi sitter ved siden av hverandre på toften. Åren glipper i hendene mine. Sjåføren ler. – Du skåter som Arnold, roper han. Vi får båten på rett kjøl. – Hva vet du om faren min? spør jeg. Han ror og er taus en stund. Jeg må ta i for å holde takten og har snart ikke mer krefter. – Arnold kappet av seg en finger da han var guttunge, sier han. Vi nærmer oss, en trang bukt i en ulendt fjære. – Var han en god mann? hvisker jeg. Sjåføren, fergemannen, eneste sønn til Elendius, lener seg bedrøvet mot åren. – Da Arnold kom tilbake for å døpe deg Barnum manglet han hele hånden, sier han stille. Endelig er vi fremme. Han hjelper meg i land. – Vil du at jeg skal følge deg til toppen? Jeg rister på hodet. – Resten får jeg klare selv. Men han vil ennå ikke slippe meg og nå legger han to

tunge steiner i jakkelommene mine. – Du må ikke blåse bort for oss igjen, sier han. Så klatrer jeg opp den samme veien som far falt ned og ble til et hjul. Jeg vet ikke hvor lang tid dette tar. Lyset står stille i en sverm av hvite fugler. Når jeg kommer til den siste høyden og det fuktige gresset vider seg ut i en slak bue, ser jeg fars vindmølle, den ligner et fly som har styrtet, eller et ødelagt kors. Jeg setter meg der. Solen henger på horisonten og jeg ser at solen er grønn. Jeg kaster steinene ned skråningen og kjenner den ramme lukten av guano. Vinden river i restene som gir fra seg en klagende, vakker lyd, en rusten sang. Og jeg vet: dette er mitt sted.

Neste morgen reiser jeg sørover. Jeg tar fergen inn til Bodø, flyet til Oslo og drosje til Bolteløkka. Jeg må lufte i tre døgn. Det er som etter en lang sommerferie. Det har flyttet inn nye mennesker hos naboen, et ungt par. Jeg møter ikke Vivian. Jeg har ennå ikke sett Thomas. Men Peder og jeg fortsetter vårt elektriske teater. Jeg sitter i de mørke kulissene og teller hvite dager, skriver på *Nattmannen* mens jeg leverer synopsis og treatment, helt til jeg får en knapp i posten, og to ord, *fars knapp*, samme dag som vi skal til filmfestivalen i Berlin.

(tempelhof)

Det er Peder som puster meg i nakken. Han følger meg inn i Tempelhof, i den dannete nazistens arkitektur, det er ennå tidlig morgen og jeg er besatt av en tung ro. Jeg skal hjem. Jeg skal hjem til Fred, for Fred har kommet hjem. Jeg har ikke sett ham på 28 år og seksti dager. Men han har kanskje sett meg. Kanskje han har sett oss hele tiden. Peder tar hånden min. Han har booket om billettene, han har avlyst møter, betalt regninger, tatt telefoner og sagt unnskyld til de fleste jeg har vært i nærheten av. – Sikker på at jeg ikke skal bli med? spør han. – Du trengs bedre her, sier jeg. Han skynder seg rundt meg og jeg må stanse. – Du visste at han ville komme tilbake en gang, ikke sant? – Hva mener du? Peder ser en annen vei. – Du visste at han ikke var død, Barnum. Vi står i den tomme hallen. Det lukter såpe. Veggene skjener og er like ved å falle. Jeg må holde meg fast i noe. Jeg setter meg på kofferten. – Kanskje, kanskje ikke, hvisker jeg. En bevæpnet vakt løper plutselig ut fra toalettet, våpenet i det sorte hylsteret, batongen i det stramme beltet, den bratte uniformsluen han skyver på plass når han et øyeblikk ser seg om og blikket hans lugger ved meg. Det drypper fra hendene hans. Så går han bort til bagasjebåndet, hvor noen har glemt igjen en blå paraply med festivalens merke på. Det lukter såpe her. – Tror du det går an å få tilgivelse for noe man ennå ikke har gjort? spør jeg. Peder bøyer seg nærmere, enda mer bekymret. – Du har vel ikke tenkt å gjøre noe dumt? Jeg begynner å le. – Det er ikke noe å le av, sier han. – Jeg ler ikke. – Trenger du noen piller? hvisker han. Jeg rister på hodet. – Jeg bare tenkte på at det aldri er blitt noe av, Peder. Han skjønner ikke hva jeg mener. – Blitt noe av hva da? – Av alt vi har holdt på med. Ikke en film. Ikke et bilde. Ikke en eneste rute er det blitt. Peder trekker på skuldrene. – Jeg tenker ikke sånn, sier

han bare. Jeg reiser meg fra kofferten. – Tror du alt ville blitt annerledes hvis vi hadde fått til filmene våre? Peder smiler. – Vi hadde i hvert fall blitt hentet i limo. – Jeg mener det, Peder. Hadde noe blitt annerledes? Peder snur seg mot tavlen. Oslo er i rute. – Det virker som om verden har klart seg bra uten oss, sier han. – Er ikke vi også verden? – Jo, vi er også verden, Barnum. Og er det ikke godt å vite at ingen vet hvor gode vi er? – Jeg er ikke så sikker på det, hvisker jeg. Peder er taus en stund. Paraplyen fortsetter å rulle rundt på bagasjebåndet. – Er det utidig å spørre om manuset du nevnte i natt? sier han til slutt. Jeg har det i kofferten. Jeg åpner den, stryker over *Nattmannen*, og skriver *Nattmennene* i stedet. Peder klapper meg på ryggen og kan nesten ikke vente. – Bra tittel, Barnum. Og Peder ser først på den siste siden. Peder er best til å lese tall. Det er like før han blir tagal. – Fire og en halv time? hvisker han. Jeg lukker kofferten. – Hva så? Peder sukker. – Det er langt, Barnum. – Og ikke et komma skal flyttes, sier jeg. Vi går bort til skranken og jeg sjekker inn. Kofferten glir ned i et hull og blir borte der. Jeg får boardingkortet. Flyet mitt blir ropt opp. Og Peder, den slitne optimisten, smiler igjen. – Du klarer deg? – Jeg klarer meg. – Jeg skal kjøpe noe jævla fint til Thomas, sier han. Jeg lukker øynene. – Gjør det, Peder. Vi holder rundt hverandre, i hallen på Tempelhof, slik vi har gjort så ofte før, holdt rundt hverandre, Peder og Barnum, feiten og småen. Og hvordan kunne jeg vite at dette var den siste gangen vi skulle holde hverandre slik? Jeg vet det ikke. – Jeg kommer hjem i morgen, sier Peder. Han kysser meg fort på kinnet. – Og hils den jævla broren din! Peder ler den samme, rare latteren sin, rapper med seg paraplyen fra båndet og skynder seg ut til drosjene, med manuset under armen. Men han kom ikke hjem dagen etter. Det skjedde en ulykke på veien til Kempinski, hotellet. Jeg blir stanset i sikkerhetssonen. Den bevæpnete vakten tar meg til side, inn i et avlukke. Han trekker for en tynn gardin. Jeg må tømme alle lommene. Jeg legger kulepennen, lighteren, kammen, nøklene og speilet i en kurv. Det piper fremdeles når han masserer meg med den elektriske batongen. Jeg fjerner beltet. Det hjelper heller ikke. Til slutt blir jeg bedt om å ta av meg skoene. Jeg må gjøre som han sier. Jeg gir ham skoene mine. Han har på seg gummihandsker nå. Han kjenner nedi skoene. Han snur dem og begynner å banke på sålene i stedet. Så brekker han av de høye hælene, på

begge skoene. Jeg snur meg bort. En annen vakt kommer og han studerer også mine maltrakterte sko nøye. Det må to bevæpnede menn i uniform til for å klarere skoene mine, narre-skoene. Jeg får kle på meg igjen. De smiler, tause. Jeg er blitt fire centimetre lavere. Det spiller ingen rolle mer. Jeg slipper endelig gjennom og hører at de ler bak min rygg. Jeg går om bord i bus-sen som kjører ut til det lille flyet. Det regner. Jeg løper opp den bratte trappen. Herfra ligner ankomsthallen et ovalt tempel, med sine søyler og buer, et skittent tempel for de reisende. Det er meg de venter på. Noen nikker, jeg later som jeg ikke kjenner dem. Jeg har fått det siste setet, bakerst. Jeg spenner meg fast og ber om et glass vann. Maskinen takser ut på rullebanen. Og idet vi letter, fra flyplassen midt i Berlin, mens vi stiger mellom bolig-
husene, kan jeg se menneskene der inne, i sine leiligheter og rom, de er i ferd med å begynne sin nye dag, de trekker gardine-
ne til side, slår lysene på, vanner en plante, setter seg ved fro-
kostbordene, drikker kaffe, åpner en avis, gir mat til et barn, det er som en film, tenker jeg, menneskenes historier fra vindu til vindu, menneskenes bevegelse, deres alminnelige og skjønne rutiner, dette er min film, og i det siste vinduet ser jeg et gam-
melt par som sitter på sengekanten og kysser hverandre, før flyet farer inn i himmelen og jeg får et glass vann.

(epilog)

Det er Boletta som venter på Fornebu. Vi har ikke sett hverandre siden jeg forlot henne på Blåsen. Hun er blitt eldre enn Den Gamle var, det er akkurat som om livet går baklengs i henne, hun vokser nedover og er mindre enn jeg, en lut rynke, og hun lukter som tørr frukt. Hånden hennes er likevel sterk og rolig når hun tar tak i armen min og fører meg ut til drosjene hvor hun straks sniker i køen og påkaller seg vrede. Det snør lett, snøen smelter allerede i luften. Vi setter oss i baksetet. Boletta lener kinnet mot skulderen min. – Du er hel nå, Barnum, sier hun. – Hva mener du? Men hun svarer meg ikke og jeg tenker, mens vi kjører opp de slake bakkene ved Gaustad, at jeg ikke vil være hel, jeg vil ikke, jeg klemmer Bolettas hånd så hardt at hun klynker. Den røde mursteinsbygningen kommer til syne mellom de nakne, sorte trærne, det ligner et slott, et eventyrslott med sine tårn og vinduer, og ikke et asyl. – Hvorfor er han her? spør jeg. Boletta betaler sjåføren. – Det er din mor som er her, sier hun stille. Hun snur seg brått, som om hun husker det nå, for sent. – Hadde du ikke noe bagasje med deg, Barnum? Jeg bare rister på hodet. – Den ble borte, sier jeg. – Borte? – Det gjør ikke noe, hvisker jeg. Det var bare en gammel koffert. Så går vi inn til dem. Den første jeg ser, i en slags dagligstue, er en liten gutt, i grå bukser og en blå genser. Og det er første gang han ser meg. Han sitter på en stol som er for høy for ham. Han rører seg ikke. Det er Thomas. Jeg stanser foran ham. Øynene hans er redde og nysgjerrige på samme tid, som om han er på vakt for alt og alle. Jeg kjenner ham ikke, men jeg kjenner meg igjen i ham. Jeg vet bare at disse øynene, dette mørke, sårbare, kan jeg gå gjennom ild og vann for. Hjelpeløs og klønete legger jeg hånden på hodet hans, men den redde gutten bare bøyer seg vekk, slik jeg også ville gjort. Vivian ser på oss og når jeg møter

blikket hennes rødmer hun plutselig. Hun har ringen på seg ennå. Det er akkurat som om vi begge må trekke pusten, besinne oss, for ikke å segne under vekten av denne stillheten. Boletta løfter Thomas og holder ham. – Fred er hos Vera, hvisker Vivian. Jeg går ned en korridor. En pleier venter utenfor rommet. Han åpner døren. Mor ligger i sengen. Det ser ut som om hun sover, men straks jeg er innenfor smiler hun. En mager mann står ved vinduet, med ryggen til. Mor forsøker å si noe, men munnen er uten lyd og hun begynner å gråte i stedet. Den gamle, magre mannen snur seg. Det er broren min. Øynene hans står stille. – Hvorfor har du kommet tilbake? spør jeg. Og jeg vet ikke om det er meg eller mor Fred ser på når han svarer: – For å fortelle deg alt dette.

CAPPELENS UTVALGTE BILLIGBØKER – NYE CUB

- Ambjørnsen, Ingvar: 23-salen
 Ambjørnsen, Ingvar: Brødre i blodet
 Ambjørnsen, Ingvar: Det gyldne vakuum
 Ambjørnsen, Ingvar: Elsk meg i morgen
 Ambjørnsen, Ingvar: Hvite niggere
 Ambjørnsen, Ingvar: Jesus står i porten
 Ambjørnsen, Ingvar: Sarons ham
 Ambjørnsen, Ingvar: Utsikt til paradiset
 Ambjørnsen, Ingvar: Galgenfrist
 Ambjørnsen, Ingvar: Den siste revejakta
 Ambjørnsen, Ingvar: Den mekaniske kvinnen
 Ambjørnsen, Ingvar: Stalins øyne
 Ambjørnsen, Ingvar: San Sebastian blues
 Ambjørnsen, Ingvar: Sorte mor
 Ambjørnsen, Ingvar: Heksenes kors
 Ambjørnsen, Ingvar: Fugledansen
 Ambjørnsen, Ingvar: Natt til mørk morgen
 Ambjørnsen, Ingvar: Dronningen sover
 Ambjørnsen, Ingvar: Dukken i taket
 Andric, Ivo: Broen over Drina
 Bomann-Larsen, Tor: Livlegen
 Bye, Erik: Fløyterens hjerte
 Christensen, Lars Saabye: Amatøren
 Christensen, Lars Saabye: Beatles
 Christensen, Lars Saabye: Billettene
 Christensen, Lars Saabye: Bly
 Christensen, Lars Saabye: Hvor er det blitt av alle gutta?
 Christensen, Lars Saabye: Herman
 Christensen, Lars Saabye: Ingens
 Christensen, Lars Saabye: Jokeren
 Christensen, Lars Saabye: Jubel
 Christensen, Lars Saabye: Noen som elsker hverandre
 Christensen, Lars Saabye: Sneglene
 Christensen, Lars Saabye: Den misunnelige frisøren
 Christensen, Lars Saabye: Halvbroren
 Coetzee, J.M.: Vanære
 Dahle, Gro: Karneval
 Doyle, Roddy: En stjerne ved navn Henry
 Doyle, Roddy: Paddy Clarke Ha ha ha
 Fossum, Karin: De gales hus
 Fossum, Karin: Evas øye
 Færøvik, Torbjørn: India
 Færøvik, Torbjørn: Veien til Xanadu
 Garland, Alex: Stranden
 Golden, Arthur: Geisha
 Greene, Graham: Den tredje mann
 Greene, Graham: Slutten på leken
 Greene, Graham: Vår mann i Havana
 Grimsrud, Beate: Å smyge forbi en øks
 Guðmundsson, Einar Már: Ridderne av den runde trapp
 Guðmundsson, Einar Már: Universets engler
 Guillou, Jan: Veien til Jerusalem
 Guillou, Jan: Tempelridderne
 Guillou, Jan: Riket ved veiens ende
 Guillou, Jan: Arven etter Arn
 Guterson, David: Øst for fjellene
 Hansen, Erik Fosnes: Salme ved reisens slutt
 Hansen, Erik Fosnes: Falketårnet
 Hansen, Arvid/Arthur Arntzen: Småkarer under frostmåne
 Hawking, Stephen: Univers uten grenser
 Heller, Joseph: Catch 22
 Herrmann, Richard: Mine gleders by
 Hjorth, Vigdis: Fransk åpning
 Hjorth, Vigdis: Død sheriff
 Hjorth, Vigdis: Hysj
 Hjorth, Vigdis: Takk, ganske bra
 Hjorth, Vigdis: Om bare
 Holt, Anne: Blind gudinne
 Holt, Anne: Salige er de som tørster...
 Holt, Anne: Demonens død
 Holt, Anne: Mea Culpa
 Houellebecq, Michel: De grunnleggende bestanddeler
 Jacobsen, Roy: Det nye vannet
 Jacobsen, Roy: Fata morgana
 Jacobsen, Roy: Seierherrene
 Jacobsen, Roy: Fangeliv
 Jacobsen, Roy: Grenser
 Jacobsen, Roy: Det kan komme noen
 Jacobsen, Roy: Den høyre armen
 Jacobsen, Roy: Hjertetribbel
 Jacobsen, Roy: Ismael
 Jacobsen, Roy: Fugler og soldater
 Jewell, Lisa: 31 Almanac Road
 Jewell, Lisa: Ingen-og-tredve
 Johannesen, Georg: Høst i mars

Johnsgaard, Magnar: Svart regn
Joyce, James: Ulysses
Jørgensen, Morten: Sennepslegionen
Karim, Nasim: Izzat - for ærens skyld
Kristiansen, Tømm: Mor Afrika
Kristiansen, Tømm: På Parfymefloden
Kurland, Roger: Lekestue
Kvåle, Frøydis: Ping pong luftballong
Laakso, Päivi: Jeg elsker sol
Lagerlöf, Selma: Jerusalem
Lloyd/Rees: Sammen
Lloyd/Rees: Sammen igjen
Loe, Erlend: Tatt av kvinnen
Loe, Erlend: L
Loe, Erlend: Naiv. Super.
Loe, Erlend: Fakta om Finland
Lord, Walter: Titanic
Løgstrup, K.E.: Den etiske fordring
MacDonald, Ann-Marie: Understrømmer
McKinley, Tamara: Siste dans for Matilda
Nabokov, Vladimir: Lolita
Nilsen, Tove: Skyskraperengler
Nygårdshaug, Gert: Himmelblomsttreets
muligheter
Nygårdshaug, Gert: Prost Gotvins
geometri
Nygårdshaug, Gert: Mengele Zoo
Nærum, Knut: Norsk Litteraturhistorie
Pollestad, Kjell Arild: Maten er halve føda
Pollestad, Kjell Arild: Veien til Rom

Rasul, Abo: The Coca Cola Company
Salinger, J.D.: Hver tar sin
Saramago, José: Det året Ricardo Reis døde
Saramago, José: Beleiringen av Lisboa
Saramago, José: En beretning om blindhet
Saramago, José: En flåte av stein
Saramago, José: Jesusevangeliet
Saramago, José: Klosterkrønike
Saramago, José: Reisen til Portugal
Skagen, Kaj: Hodeskallestedet
Sontag, Susan: Mannen som elsket
vulkaner
Syal, Meera: Livet er ikke bare ha ha, hi hi
Tunström, Göran: Berømte menn som har
vært i Sunne
Tunström, Göran: Juleoratoriet
Tunström, Göran: Tyven
Tunström, Göran: Ventetid
Tønseth, Jan Jakob: Hilmar Iversens
ensomhet
Tønseth, Jan Jakob: Et vennskap
Vatle, Sylvelin: Alle kjenner vel presten?
Vik, Bjørg: Roser i et sprukket krus
Vik, Bjørg: Små nøkler store rom
Vik, Bjørg: Poplene på St.Hanshaugen
Vik, Bjørg: Elsi Lund
Welsh, Irvine: Trainspotting
Welsh, Irvine: Dritt
Øien, Frode Sander: Fantastiske
Pepsi Love

I denne store, betagende episke romanen følger vi en familie i en leilighet i Kirkeveien i Oslo gjennom fire generasjoner. I sentrum av den dramatiske handlingen står Fred, bokseren, unnfanget ved en voldtekt på tørkeloftet 8. mai 1945, og den yngre halvbroren Barnum.

«Jeg skulle vært faren din, jeg», sier Fred, «i stedet for han dritten som sier han er det.»

«Et stort, charmerende og vidunderligt generøst brag af en bog, hvor Saabye Christensen forløser hele sit potensiale som fortæller (...) Det er norsk slapstick forlenet med stor Hamsunsk indtryksømhed og en fortælleglede, der er sjælden, rig og givende».

HENRIK WIVEL, WEEKENDAVISEN

BRAGEPRISEN, BOKHANDLERPRISEN
OG NORDISK RÅDS LITTERATURPRIS

Utgis i en rekke land, bl.a. England,
Tyskland, Italia, Brasil og USA.

CAPPELENS UTVALGTE BILLIGBØKER

Kr 149,-

ISBN 82-02-21951-5

9 788202 219512

www.cappelen.no